

බුද්දකනිකායෙ

ථෙරගාථා-අට්ඨකථා

(දුතියො භාගො)

4. චතුක්කනිපාතො

1. නාගසමාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අලඬකතාතිආදිකා ආයස්මතො නාගසමාලත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙනෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො ගිම්භසමයෙ සුරියානපසන්නත්තාය භූමියා ගච්ඡන්තං සත්ථාරං දිස්වා පසන්නාමානසො ඡත්තං අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සක්ඛාරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා නාගසමාලොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො ඤාතිසමාගමෙ පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා කිඤ්චි කාලං භගවතො උපට්ඨාකො අහොසි. සො එකදිවසං නගරං පිණ්ඩාය පටිට්ඨො අලඬකතපටියත්තං අඤ්ඤතරං නච්චකිං මහාපථෙ තූරියෙසු වජ්ජන්තෙසු නච්චන්තිං දිස්වා, “අයං චිත්තකිරියවායොධාතුවිජ්ජාරවසෙන කරජකායස්ස තථා තථා පරිවත්ති, අහො අනිච්චා සඬබ්බාරා”ති ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.46.37-48) –

“අඬිගාරජාතා පථවී, කුක්කුළානුගතා මහී;
පදුමුත්තරො භගවා, අබ්භොකාසම්භි වඩ්ඤ්ඤි.

“පණ්ඩරං ඡත්තමාදාය, අද්ධානං පටිපජ්ජහං;
තත්ථ දිස්වාන සම්බුද්ධං, චිත්ති මෙ උපපජ්ජථ.

“මරීටියොත්ථවා භූමි, අඬිගාරාව මහී අයං;
උපහන්ති මහාවාතා, සරීරස්සාසුබ්බෙපනා.

“සීතං උණ්භං විහන්තං, වාතාතපනිවාරණං;
පටිග්ගණ්භ ඉමං ඡත්තං, එස්සයිස්සාමි නිබ්බුත්තිං.

“අනුකම්පකො කාරුණිකො, පදුමුත්තරො මහායසො;
මම සඩ්ධප්පමඤ්ඤාය, පටිග්ගණ්භි තදා ජිනො.

“තිංසකප්පානි දෙවින්දො, දෙවරජ්ජමකාරයිං;
සත්තං පඤ්චක්ඛන්තුඤ්ච, චක්ඛවත්ති අභොසහං.

“පදෙසරජ්ජං විපුලං, ගණනාතො අසඬ්ඛියං;
අනුභොමි සකං කම්මං, පුබ්බෙ සුකතමත්තතො.

“අයං මෙ පච්ඡිමා ජාති, වරිමො චත්තතෙ භවො;
අප්පාපි සෙනච්ඡත්තං මෙ, සබ්බකාලං ධරියති.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං ඡත්තමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, ඡත්තදානස්සිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා –

267.

“අලඬකතා සුවසනා, මාලිනී චන්දනුස්සදා;
මජ්ඣෙ මහාපටෙ නාරී, තූරියෙ නච්චති නට්ටකී.

268.

“පිණ්ඩිකාය පච්චයොහං, ගච්ඡන්තො නං උදික්ඛිසං;
අලඬකතං සුවසනං, මච්චුපාසංච ඔඩ්ඬිතං.

269.

“තතො මෙ මනසිකාරො, යොනියො උදපජ්ජට;
ආදීනවො පාතුරහු, නිබ්බිදා සමතිට්ඨට.

270.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, පස්ස ධම්මසුඛම්මතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

චතුහි ගාථාහි අත්තතො පටිපත්තිකිත්තනමුඛෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

තත්ථ අලඬකතාති හත්ථුපගාදිආහරණෙහි අලඬකතගත්තා. සුවසනාති
සුන්දරවසනා සොහනවත්ථනිවත්ථා. මාලිනීති මාලාධාරිනී පිළන්ධිතපුප්ඵමාලා.
චන්දනුස්සදාති චන්දනානුලෙපලිත්තසරිරා. මජ්ඣෙ මහාපටෙ නාරී, තූරියෙ නච්චති
නට්ටකීති යථාචුත්තවධානෙ ඵකා නාරී නට්ටකී නාටකිත්ථි නගරවිථියා මජ්ඣෙ
පඤ්චඩ්ගිකෙ තූරියෙ චජ්ජන්තෙ නච්චති, යථාපට්ඨපිතං නච්චං කරොති.

පිණ්ඩිකායාති හික්ඛාය. පච්චයොහන්ති නගරං පච්චයො අහං. ගච්ඡන්තො නං
උදික්ඛිසන්ති නගරවිථියං ගච්ඡන්තො පරිස්සයපරිහරණත්ථං වීථිං ඔලොකෙන්තො

තං නට්ටකිං ඔලොකෙසිං. කිං විය? මව්වුපාසංව ඔඩ්ඩිතන්ති යථා මව්වුස්ස මව්වුරාජස්ස පාසභුතො රූපාදිකො ඔඩ්ඩිතො ලොකෙ අනුවචරිත්වා යිතො එකංසෙන සත්තානං අනත්ථාවහො, එවං සාපි අප්පට්ඨිකානො යිතානං අන්ධපුපුඡ්ඡනානං එකංසතො අනත්ථාවහාති මව්වුපාසසදිසි වුත්තා.

තතොති තස්මා මව්වුපාසසදිසත්තා. මෙති මය්හං. මනසිකාරො යොනියො උදපජ්ජාති “අයං අට්ඨිසඬ්ඨිකානො න්හාරුසම්බන්ධො මංසෙන අනුපලිත්තො ඡවියා පටිච්ඡන්තො අසුච්ඡග්ගන්ධපෙගුච්ඡපටික්කුලො අනිච්චුච්ඡාදනපරිමද්දනහෙදනවිද්ධංසනධම්මො ඊදිසෙ විකාරෙ දස්සෙති” ති එවං යොනියො මනසිකාරො උජ්ජජ්ජි. ආදීනවො පාතුරහුති එවං කායස්ස සභාවුපධාරණමුඛෙන තස්ස ච තංනිස්සිතානඤ්ච චිත්තවෙනසිකානං උදයබ්බයං සරසපහඬ්ගුතඤ්ච මනසි කරොතො තෙසු ච යක්ඛරක්ඛසාදිසු විය භයතො උපට්ඨහන්තෙසු තත්ථ මෙ අනෙකාකාරආදීනවො දොසො පාතුරහොසි. තප්පට්ඨකම්මතො ච නිබ්බානො ආනිසංසො. නිබ්බිදා සමතිට්ඨාති නිබ්බිත්තං ආදීනවානුපස්සනානුභාවසිද්ධං නිබ්බිදාඤ්ඤාණං මම භදයෙ සණ්ඨාසි, මුහුත්තම්පි තෙසං රූපාරූපධම්මානං ගහණෙ චිත්තං නාහොසි, අඤ්ඤදත්ථු මුඤ්චිතුකාමතාදිවසෙන තත්ථ උදාසීනමෙව ජාතන්ති අත්ථො.

තතොති විපස්සනාඤ්ඤාණතො පරං. චිත්තං විමුච්චි මෙති ලොකුත්තරභාවනාය චත්තමානාය මග්ගපට්ටාපාටියා සබ්බකිලෙසෙහි මම චිත්තං විමුත්තං අහොසි. එතෙන ඵලුප්පත්තිං දස්සෙති. මග්ගක්ඛණෙ හි කිලෙසා විමුච්චන්ති නාම, ඵලක්ඛණෙ විමුත්තාති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

නාගසමාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. භගුත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අහං මිද්ධෙතාතිආදිකා ආයස්මතො භගුත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ තස්ස ධාතුයො පුජ්ථෙහි පුපෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන නිම්මානරතීසු නිබ්බන්තිත්වා අපරාපරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ සකාරාජකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා භගුති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො අනුරුද්ධකම්මලෙහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා බාලකලොණකගාමෙ වසන්තො එකදිවසං ටීනමිද්ධාහිභවං විනොදෙතුං විහාරතො නික්ඛම්ම වඩ්ඤාමං අභිරුහන්තො පපතිත්වා තදෙව අඩ්ඤාසං කත්වා ටීනමිද්ධං විනොදෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඤන්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.46.49-57) –

“පරිනිබ්බුතෙ භගවති, පදුමුත්තරෙ මහායසෙ;
පුජ්ථවට්ඨසකෙ කත්වා, සරිරමහිරොපයිං.

“තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා, නිම්මානං අගමාසහං;

දෙවලොකගතො සන්තො, පුඤ්ඤකම්මං සරාමහං.

“අම්බරා පුප්ඵවස්සො මෙ, සබ්බකාලං පවස්සති;
සංසරාමි මනුස්සෙ වෙ, රාජා හොමි මහායසො.

“තභිං කුසුමවස්සො මෙ, අභිවස්සති සබ්බදා;
තස්සෙව පුප්ඵපුජාය, වාහසා සබ්බදස්සිනො.

“අයං පච්ඡිමකො මය්හං, වරිමො වත්තතෙ භවො;
අප්පාපි පුප්ඵවස්සො මෙ, අභිවස්සති සබ්බදා.

“සතසහස්සිනො කප්පෙ, යං පුප්ඵමභිරොපයිං;
දුග්ගතිං නාභිජානාමි, දෙහපුජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච විනිනාමෙන්නො සත්ථාරා
ඵකච්ඡාරං අනුමොදිතුං උපගතෙන – “කච්චි ත්වං, භික්ඛු, අප්පමත්තො විහරසි”ති
පුට්ඨො අත්තනො අප්පමාදවිහාරං නිවෙදෙන්නො –

271.

“අහං මිද්ධෙන පකතො, විහාරා උපනික්ඛමිං;
වඩ්ඤාමං අභිරුහන්තො, තත්ථෙව පපතිං ඡමා.

272.

“ගත්තානි පරිමජ්ජිත්වා, පුනපාරුය්හ වඩ්ඤාමං;
වඩ්ඤාමෙ වඩ්ඤාමිං සොහං, අප්ඤාන්තං සුසමාහිනො.

273.

“තතො මෙ මනසිකාරො, යොනියො උදපජ්ජථ;
ආදිනවො පාතුරහු, නිබ්බිදා සමතිට්ඨථ.

274.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, පස්ස ධම්මසුඛම්මතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

ඉමා වතස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ මිද්ධෙන පකතොති කායාලසියසඬ්ඛානෙන අසත්තිවිසාතසභාවෙන
මිද්ධෙන අභිභූතො. විහාරාති සෙනාසනතො. උපනික්ඛමිත්ති වඩ්ඤාමිතුං නික්ඛමිං.
තත්ථෙව පපතිං ඡමාති තත්ථෙව වඩ්ඤාමසොපානෙ නිද්දාභිභූතතාය භූමියං නිපතිං.
ගත්තානි පරිමජ්ජිත්වාති භූමියං පතනෙන පංසුකිතානි අත්තනො සරීරාවයවානි

අනුමජ්ජිත්වා. පුනපාරුශ්භ වඩිකමන්ති “පතීතො දානාහ” න්ති සඬකොචං. අනාපජ්ජිත්වා පුනපි වඩිකමට්ඨානං ආරුහිත්වා. අප්ඤ්ඤානං සුසමාහිතොති ගොවරජ්ඤාත්තෙ කම්මට්ඨානෙ නිවරණවික්ඛම්භනෙන සුට්ඨු සමාහිතො එකග්ගචිත්තො හුත්වා වඩිකමන්ති යොජනා. සෙසං චුත්තනයමෙව. ඉදමෙව ච ථෙරස්ස අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අහොසි.

හගුත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. සහියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පරෙ වානිආදිකා ආයස්මතො සහියත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ පුඤ්ඤානි උපචින්නො කකුසන්ධස්ස හගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො එකදිවසං සත්ථාරං දිවාචිහාරාය ගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසො උපාහනං අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්නො කස්සපෙ හගවති පරිනිබ්බුතෙ පතිට්ඨිතෙ සුවණ්ණචෙතියෙ ඡහි කුලපුත්තෙහි සද්ධිං අත්තසත්තමො සාසනෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්නො විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්නො ඉතරෙ ආහ – “මයං පිණ්ඩපාතාය ගච්ඡන්තො ජීවිතෙ සාපෙක්ඛා හොම, ජීවිතෙ සාපෙක්ඛෙන ච න සක්කා ලොකුත්තරධම්මං අධිගන්තුං, පුපුජ්ජනකාලඬිකිරියා ච දුක්ඛා. හන්ද, මයං නිස්සෙණිං ඛන්ධිත්වා පබ්බතං අහිරුශ්භ කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනාපෙක්ඛා සමණධම්මං කරොමා” ති. තෙ තථා අකංසු.

අථ නෙසං මහාථෙරො උපනිස්සයසම්පන්නත්තා තදගෙව ඡළහිඤ්ඤො හුත්වා උත්තරකුරුතො පිණ්ඩපාතං උපනෙසි. ඉතරෙ – “තුම්හෙ, හන්තෙ, කතකිච්චා තුම්හෙහි සද්ධිං සල්ලාපමත්තම්පි පපඤ්චො, සමණධම්මමෙව මයං කරිස්සාම, තුම්හෙ අත්තනා දිට්ඨධම්මසුඛචාරමනුයුඤ්ජවා” ති වත්වා පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිංසු. ථෙරො තෙ සම්පට්ච්ඡාපෙතුං අසක්කොන්නො අගමාසි.

තතො නෙසං එකො ද්විහතීහච්චයෙන අහිඤ්ඤාපරිවාරං අනාගාමිඵලං සච්ඡිකත්වා තථෙව වත්වා තෙහි පටික්ඛිත්තො අගමාසි. තෙසු බිණ්ණසවත්ථෙරො පරිනිබ්බාසි, අනාගාමී සුද්ධාවාසෙසු උප්පජ්ජී. ඉතරෙ පුපුජ්ජනකාලඬිකිරියමෙව කත්වා ඡසු කාමසග්ගෙසු අනුලොමපටිලොමතො දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අම්භාකං හගවතො කාලෙ දෙවලොකා චචිත්වා එකො මල්ලරාජකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි, එකො ගන්ධාරරාජකුලෙ, එකො බාහිරරට්ඨෙ, එකො රාජගෙහෙ එකිස්සා කුලදාරිකාය කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හි. ඉතරො අඤ්ඤතරිස්සා පරිබ්බාජිකාය කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං අග්ගහෙසි. සා කිර අඤ්ඤතරස්ස ඛත්තියස්ස ධිතා, නං මාතාපිතරො – “අම්භාකං ධිතා සමයන්තරං ජානාතු” ති එකස්ස පරිබ්බාජකස්ස නියාදයිංසු. අථෙකො පරිබ්බාජකො තාය සද්ධිං විජ්ජපිපජ්ජී. සා තෙන ගබ්භං ගණ්හි. තං ගබ්හිනිං දිස්වා පරිබ්බාජකා නික්කඩ්ඪිංසු. සා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්ති අත්තරාමග්ගෙ සභායං විජායි. තෙනස්ස සහියොත්ථෙව නාමං අකාසි. සො

වඩිසීත්වා පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජීත්වා නානාසත්ථානී උග්ගහෙත්වා මහාවාදී
 හුත්වා වාදජපසුතො විවරන්තො අත්තනා සදිසං අදිස්වා නගරද්වාරෙ අස්සමං
 කාරෙත්වා ඛත්තියකුමාරාදයො සිජ්ජං සික්ඛාපෙත්තො විහරන්තො අත්තනො
 මාතුයා ඉත්ථිභාවං ඡිගුච්ඡිත්වා කුමානං උජ්ජාදෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ උජ්ජන්තාය
 අභිසංඛරිත්වා දින්තෙ විසතිපඤ්ඤෙ ගහෙත්වා තෙ තෙ සමණව්‍යාභ්මණෙ පුච්ඡි. තෙ
 චස්ස තෙසං පඤ්ඤානං අත්ථං බ්‍යාකාතුං නාසක්ඛිංසු. සභියසුත්තවණ්ණනායං (සු.
 නි. අට්ඨ. 2. සභියසුත්තවණ්ණනා) පන ‘‘සුද්ධාවාසබ්‍රහ්මා තෙ පඤ්ඤෙ
 අභිසංඛරිත්වා අදාසී’’ති ආගතං.

යදා පන භගවා පවත්තවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන රාජගහං ආගන්ත්වා
 වෙළුවනෙ විහාසී, තදා සභියො තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථාරං උපසංඝමිත්වා තෙ
 පඤ්ඤෙ පුච්ඡි. සත්ථා තස්ස තෙ පඤ්ඤෙ බ්‍යාකාසීති සබ්බං සභියසුත්තෙ (සු. නි.
 සභියසුත්තං) ආගතනයෙන වෙදිතබ්බං. සභියො පන භගවතා තෙසු පඤ්ඤෙසු
 බ්‍යාකතෙසු පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජීත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.
 තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.46.27-31) –

‘‘කකුසන්ධස්ස මුනිනො, බ්‍රාහ්මණස්ස වුසීමනො;
 දිවාචිහාරං චජනො, අක්කමනමදාසහං.

‘‘ඉමස්මිංයෙව කජ්ජමහි, යං දානමදදිං තදා;
 දුග්ගතිං නාභිජානාමි, අක්කමනස්සිදං ඵලං.

‘‘කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන’’න්ති.
 අරහා පන හුත්වා දෙවදත්තෙ සංඝසහෙදාය පරක්කමන්තෙ
 දෙවදත්තපක්ඛිකානං භික්ඛූනං ඔවාදං දෙන්තො –

275.

‘‘පරෙ ච න විජානන්ති, මයමෙත්ථ යමාමසෙ;
 යෙ ච තත්ථ විජානන්ති, තතො සම්මන්ති මෙධගා.

276.

‘‘යදා ච අවිජානන්තා, ඉරියන්ත්‍යමරා විය;
 විජානන්ති ච යෙ ධම්මං, ආතුරෙසු අනාතුරා.

277.

‘‘යං කිඤ්චි සිලිලං කම්මං, සංකිලිට්ඨඤ්ච යං චතං;
 සංකස්සරං බ්‍රහ්මචරියං, න තං හොති මහජ්ජලං.

278.

‘‘යස්ස සබ්‍රහ්මචාරීසු, ගාරවො නුපලබ්භති;
 ආරකා හොති සද්ධම්මා, නහං පුථවියා යථා’’ති. –

චතුර්ති ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි.

තත්ථ පරෙති පණ්ඩිතෙ යපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ – “අධම්මං ධම්මො”ති “ධම්මං අධම්මො”ති ආදිභෙදකරවත්ථුදීපනවසෙන විවාදප්පසුතා පරෙ නාම. තෙ තත්ථ විවාදං කරොන්තා “මයං යමාමසෙ උපරමාම නස්සාම සතතං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමා”ති න ජානන්ති. යෙ ච තත්ථ විජානන්තිති යෙ තත්ථ පණ්ඩිතා – “මයං මච්චුසමීපං ගච්ඡාමා”ති විජානන්ති. තතො සම්මන්ති මෙධගාති එවඤ්ඤි තෙ ජානන්තා යොනියොමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති. අථ නෙසං තාය පටිපත්තියා තෙ මෙධගා සම්මන්ති. අථ වා පරෙ වාති යෙ සත්ථු ඔවාදානුසාසනියා අග්ගහණෙන සාසනතො බාහිරතාය පරෙ, තෙ යාව “මයං මිච්ඡාගාහං ගහෙන්වා එත්ථ ඉධ ලොකෙ සාසනස්ස පටිනිග්ගාහෙන යමාමසෙ වායමාමා”ති න විජානන්ති, තාව විවාදා න වූපසම්මන්ති, යදා පන තස්ස ගාහස්ස විස්සජ්ජනවසෙන යෙ ච තත්ථ තෙසු විවාදප්පසුතෙසු අධම්මධම්මාදිකෙ අධම්මධම්මාදිතො යථාභූතං විජානන්ති, තතො තෙසං සන්තිකා තෙ පණ්ඩිතපුරිසෙ නිස්සාය විවාදසංඛාතා මෙධගා සම්මන්තිති එවමිපෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

යදාති යස්මිං කාලෙ. අවිජානන්තාති විවාදස්ස වූපසමුපායං, ධම්මාධම්මෙ වා යාථාවතො අජානන්තා. ඉරියන්ත්‍යමරා වියාති අමරා විය ජරාමරණං අතික්කන්තා විය උද්ධතා උන්තළා වපලා මුරා විජ්ජකිණ්ණවාචා භුත්වා චත්තන්ති වරන්ති විවරන්ති තදා විවාදො න වූපසම්මතෙව. විජානන්ති ච යෙ ධම්මං, ආතුරෙසු අනාතුරාති යෙ පන සත්ථු සාසනධම්මං යථාභූතං ජානන්ති, තෙ කිලෙසරොගෙන ආතුරෙසු සත්තෙසු අනාතුරා නික්කිලෙසා අනිසා විහරන්ති, තෙසං වසෙන විවාදො අවිචන්තමෙව වූපසම්මතීති අධිප්පායො.

යං කිඤ්චි සිලීලං කම්මන්ති ඔලියිත්වා කරණෙන සිලීලගාහං කත්වා සාථලිභාවෙන කතං යං කිඤ්චි කුසලකම්මං. සංකිලිට්ඨන්ති වෙසිආදිකෙ අගොචරෙ වරණෙන, කුහනාදිමිච්ඡාජීවෙන වා සංකිලිට්ඨං වතසමාදානං. සඬකස්සරන්ති සඬකාහි සරිතබ්බං, විහාරෙ කිඤ්චි අසාරුප්පං සුත්වා – “නුන අසුකෙන කත”න්ති පරෙහි අසඬකිතබ්බං, උපොසථකිව්වාදීසු අඤ්ඤතරකිව්වවසෙන සන්තිපතිතමිපි සඬසං දිස්වා, “අද්ධා ඉමෙ මම වරියං ඤත්වා මං උක්ඛිපිතුකාමා සන්තිපතිතා”ති එවං අත්තතො වා ආසඬකාහි සරිතං උසඬකිතං පරිසඬකිතං. න තං හොතීති තං එවරූපං බ්‍රහ්මවරියං සමණධම්මකරණං තස්ස පුග්ගලස්ස මහප්ඵලං න හොති. තස්ස අමහප්ඵලභාවෙනෙව පච්චයදායකානම්පිස්ස න මහප්ඵලං හොති. තස්මා සල්ලෙඛවුත්තිතා හවිතබ්බං. සල්ලෙඛවුත්තිතො ච විවාදස්ස අවසරො එව නත්ථීති අධිප්පායො.

ගාරවො නූපලබ්භතීති අනුසාසනියා අපදක්ඛිණග්ගාහිභාවෙන ගරුකාතබ්බෙසු සබ්බමචාරීසු යස්ස පුග්ගලස්ස ගාරවො ගරුකරණං න විජ්ජති. ආරකා හොති සද්ධම්මාති සො එවරූපො පුග්ගලො පටිපත්තිසද්ධම්මතොපි පටිවෙධසද්ධම්මතොපි දුරෙ හොති, න හි තං ගරු සික්ඛාපෙත්ති, අසික්ඛියමානො

අනාදියන්තො න පටිපජ්ජති, අප්පටිපජ්ජන්තො කුතො සච්චානි පටිවිජ්ඣිස්සතිති.
 තෙනාහ – “ආරකා හොති සද්ධම්මා”ති. යථා කිං? “නහං පුට්ඨියා යථා”ති යථා
 නහං ආකාසං පුට්ඨියා පට්ඨිධාතුයා සභාවතො දුරෙ. න කදාචි සම්මිස්සහාවො.
 තෙනෙවාහ –

“නහඤ්ච දුරෙ පට්ඨි ච දුරෙ, පාරං සමුද්දස්ස තදාහු දුරෙ;
 තතො හවෙ දුරතරං වදන්ති, සතඤ්ච ධම්මො අසතඤ්ච රාජා”ති.(ජා.
 2.21.414);

සභියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. නන්දකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ධිරත්ථුතිආදිකා ආයස්මතො නන්දකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි
 කිර පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාවිහවො සෙට්ඨි හුත්වා
 සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං භික්ඛුනොවාදකානං
 අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා සතසහස්සග්ගස්සනිකෙන
 වත්ථෙන හගවන්තං පුජෙත්වා පණ්ඩිතමකාසි, සත්ථු බොධිරුක්ඛෙ පදීපපුප්ඤ්ච
 පවත්තෙති. සො තතො පට්ඨාය දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කකුසන්ධස්ස
 හගවතො කාලෙ කරවිකසකුණො හුත්වා මධුරකුජීතං කුජන්තො සත්ථාරං
 පදක්ඛිණං අකාසි. අපරහාගෙ මයුරො හුත්වා අඤ්ඤතරස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස
 වසනගුහාය ද්වාරෙ පසන්නමානසො දිවසෙ දිවසෙ තික්ඛත්තුං මධුරවස්සිතං වස්සි,
 එවං තත්ථ තත්ථ පුඤ්ඤාති කත්වා අම්භාකං හගවතො කාලෙ සාවත්ථීයං
 කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා නන්දකොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ
 ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.
 තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.46.22-26) –

“පදුමුත්තරබුද්ධස්ස බොධියා පාදපුත්තමෙ;
 පසන්නචිත්තො සුමනො, තයො උක්කෙ අධාරයිං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, සොහං උක්කමධාරයිං;
 දුග්ගතිං නාභිජානාමි, උක්කදානස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහා පන හුත්වා විමුත්තිසුබ්බෙන චිතිනාමෙන්තො සත්ථාරා භික්ඛුනීනං ඔවාදෙ
 ආණත්තො එකස්මිං උපොසඨදිවසෙ පඤ්ච භික්ඛුනිසතානි එකොවාදෙනෙව
 අරහත්තං පාපෙසි. තෙන නං හගවා භික්ඛුනොවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි.
 අථෙකදිවසං ථෙරං සාවත්ථීයං පිණ්ඩාය වරන්තං අඤ්ඤතරා පුරාණදුතියිකා ඉත්ථි
 කිලෙසවසෙන ඔලොකෙත්වා හසි. ථෙරො තස්සා තං කිරියං දිස්වා සරීරස්ස
 පටික්කුලවිභාවනමුබ්බෙන ධම්මං කථෙන්නො –

279.

“ධිරත්ථු පුරෙ දුග්ගන්ධෙ, මාරපක්ඛෙ අවස්සුතෙ;
නවසොතානි තෙ කායෙ, යානි සන්දන්ති සබ්බදා.

280.

“මා පුරාණං අමඤ්ඤිත්ථො, මාසාදෙසි තථාගතෙ;
සග්ගෙපි තෙ න රජ්ජන්ති, කිමඛිගං පන මානුසෙ.

281.

“යෙ ව ඛො බාලා දුම්මෙධා, දුම්මන්ති මොහපාරුතා;
තාදිසා තත්ථ රජ්ජන්ති, මාරබ්බිත්තම්භි බන්ධනෙ.

282.

“යෙසං රාගො ව දොසො ව, අවිජ්ජා ව විරාජිතා;
තාදී තත්ථ න රජ්ජන්ති, ඡින්නසුත්තා අබන්ධනා”ති. — ගාථා අභාසි;

තත්ථ ධීති ජිගුච්ඡනත්ථෙ නිපාතො, රත්ථුති ර-කාරො පදසන්ධිකරො, ධී අත්ථු තං ජිගුච්ඡාමි තව ධික්කාරො හොතුති අත්ථො. පුරෙතිආදීති තස්සා ධික්කාතබ්බභාවදීපනානි ආමන්තනවචනානි. පුරෙති අතිවිය ජෙගුච්ඡෙහි නානාකුණපෙහි නානාවිධඅසුවීහි සම්පුණ්ණෙ. දුග්ගන්ධෙති කුණපපූරිතත්තා එව සභාවදුග්ගන්ධෙ. මාරපක්ඛෙති යස්මා විසභාගවත්ථු අන්ධපුථුජ්ජනානං අයොනියොමනසිකාරනිමිත්තතාය කිලෙසමාරං වඩ්ඪෙති, දෙවපුත්තමාරස්ස ව ඔතාරං පට්ටියං දෙති. තස්මා මාරස්ස පක්ඛො හොති. තෙන වුත්තං “මාරපක්ඛෙ”ති. අවස්සුතෙති සබ්බකාලං කිලෙසාවස්සවනෙන තභිං තභිං අසුවිනිස්සන්දනෙන ව අවස්සුතෙ. ඉදානිස්සා නවසොතානි තෙ කායෙ, යානි සන්දන්ති සබ්බදාති “අක්ඛම්භා අක්ඛිගුථකො”තිආදිනා (සු. නි. 199) වුත්තං අසුවිනො අවස්සවනට්ඨානං දස්සෙති.

එවං පන නවජ්ද්දං ධුවස්සවං අසුවිහරිතං කායං යථාභූතං ජානන්ති මා පුරාණං අමඤ්ඤිත්ථොති පුරාණං අජානනකාලෙ පවත්තං භසිතලපිතං කිලිතං මා මඤ්ඤි, “ඉදානිපි එවං පටිපජ්ජිස්සති”ති මා වින්තෙහි. මාසාදෙසි තථාගතෙති යථා උපනිස්සයසම්පත්තියා පුරිමකා බුද්ධසාවකා ආගතා, යථා වා තෙ සම්මාපටිපත්තියා ගතා පටිපන්නා, යථා ව රූපාරූපධම්මානං තථලක්ඛණං තථධම්මෙ ව අරියසව්වානි ආගතා අධිගතා අවබුද්ධා, තථා ඉමෙපිති එවං තථා ආගමනාදිඅත්ථෙත තථාගතෙ අරියසාවකෙ පකතිසත්තෙ විය අවඤ්ඤාය කිලෙසවසෙන ව උපසඬ්ඛමමානා මාසාදෙසි. අනාසාදෙනබ්බතාය කාරණමාහ. සග්ගෙපි තෙ න රජ්ජන්ති, කිමඛිගං පන මානුසෙති සබ්බඤ්ඤබුද්ධොනාපි අක්ඛානෙන පරියොසාපෙතුං අසක්කුණෙයාසුබ්බෙ සග්ගෙපි තෙ සාවකබුද්ධා න රජ්ජන්ති, සඬ්ඛාරෙසු ආදීනවස්ස සුපරිදිට්ඨත්තා රාගං න ජනෙන්නි, කිමඛිගං පන මිල්භරාසිසදිසෙ මානුසෙ කාමගුණෙ, තත්ථ න රජ්ජන්තිති වත්තබ්බමෙව නත්ථි.

යෙ ව බොති යෙ පන බාලාප්පයොගතො බාලා, ධම්මොපපඤ්ඤාය අභාවතො දුම්මෙධා, අසුභෙ සුභානුපස්සනෙන දුටින්තිතවින්තිතාය දුම්මන්තී, මොහෙන අඤ්ඤාණෙන සබ්බසො පටිච්ඡාදිතවින්තිතාය මොහපාරුතා තාදිසා තථාරූපා අන්ධපුටුප්පනා, තත්ථ තස්මිං ඉත්ථිසඤ්ඤිතෙ, මාරබ්බිතමිති බන්ධනෙ මාරෙන ඔඩ්ඞිතෙ මාරපාසෙ, රජ්ජන්ති රත්තා ගිද්ධා ගධිතා මුච්ඡිතා අප්ඤ්ඤාපන්තා තිට්ඨන්ති.

විරාජිතාති යෙසං පන බිණාසවානං තෙලඤ්ජනරාගො විය දුම්මොචනීයසභාවො රාගො සපත්තො විය ලද්ධොකාසො දුස්සනසභාවො දොසො අඤ්ඤාණසභාවා අවිජ්ජා ව අරියමග්ගවිරාගෙන සබ්බසො විරාජිතා පහිනා සමුච්ඡින්නා, තාදිසා අග්ගමග්ගසත්ථෙන ඡින්නභවනෙන්තිසුත්තා තතො එව කත්ථවිපි බන්ධනාභාවතො අබන්ධනා තත්ථ තස්මිං යථාචුත්තෙ මාරපාසෙ න රජ්ජන්ති. එවං ථෙරො තස්සා ඉත්ථියා ධම්මං කථෙත්වා ගතො.

නන්දකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. ජම්බුකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පඤ්චපඤ්ඤාසාතිආදිකා ආයස්මතො ජම්බුකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපචින්නො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු සම්මාසම්බොධිං සද්දහන්තො බොධිරුක්ඛං චන්දිත්වා බීජනෙන පුප්පෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සාසනෙ පබ්බජිත්වා අඤ්ඤතරෙන උපාසකෙන කාරිතෙ ආරාමෙ ආවාසිකො හුත්වා විහරති තෙන උපට්ඨියමානො. අථෙකදිවසං එකො බිණාසවත්ථෙරො ලුබ්ච්චරධරො කෙසොභරණත්ථං අරඤ්ඤතො ගාමාභිමුඛො ආගච්ඡති, තං දිස්වා සො උපාසකො ඉරියාපථෙ පසිදිත්වා කප්පකෙන කෙසමස්සුති ඕභාරාපෙත්වා පණ්ණිනොපනං භොජෙත්වා සුන්දරාති විවරාති දත්වා “ඉධෙව, භන්තෙ, වසථා” ති වසාපෙති. තං දිස්වා ආවාසිකො ඉස්සාමච්ඡෙරපකතො බිණාසවත්ථෙරං ආහ - “වරං තෙ, හික්ඛු, ඉමිනා පාපුපාසකෙන උපට්ඨියමානස්ස එවං ඉධ වසනතො අභිගුලිහි කෙසෙ ලුඤ්චිත්වා අවෙලස්ස සතො ගුප්මිත්තාභාරජීවන” ති. එවඤ්ච පන වත්වා තාවදෙව වච්චකුටිං පටිසිත්වා පායාසං වඩ්ඞෙත්තො විය භත්ථෙත ගුප්ථං වඩ්ඞෙත්වා වඩ්ඞෙත්වා යාවදත්ථං බාදි, මුත්තඤ්ච පිටි. ඉමිනා නියාමෙන යාවතායුකං යත්වා කාලඬකත්වා නිරයෙ පච්චිත්වා පුන ගුප්මිත්තාභාරො වසිත්වා තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන මනුස්සෙසු උප්පන්නොපි පඤ්ච ජාතිසතාති නිගණ්ඨො හුත්වා ගුප්ථකත්ථො අභොසි.

පුන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මනුස්සයොනියං නිබ්බත්තමානොපි අරියුපවාදබලෙන දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා ථඤ්ඤං වා බීරං වා සජ්ජිං වා පායමානො, තං ඡඩ්ඞෙත්වා මුත්තමෙව පිටති, ඔදනං භොජියමානො, තං

ජඩ්ඬෙත්වා ගුරුමෙව බාදති, එවං ගුරුමුත්තපරිභොගෙන වඩ්ඪන්තො වයප්පත්තොපි තදෙව පරිභුඤ්ජති. මනුස්සා තතො වාරොතුං අසක්කොන්තා පරිච්චජිංසු. සො ඤාතකෙහි පරිච්චත්තො නග්ගපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා න න්භායති, රජොජල්ලධරො කෙසමස්සුති ලුඤ්චිත්වා අඤ්ඤෙ ඉරියාපටෙ පටික්ඛිපිත්වා එකපාදෙන තිට්ඨති, නිමන්තනං න සාදියති, මාසොපවාසං අධිට්ඨාය පුඤ්ඤත්ථිකෙහි දින්නං භොජනං මාසෙ මාසෙ එකවාරං කුසග්ගෙන ගහෙත්වා දිවා ජීවිහග්ගෙන ලෙහති, රත්තියං පන “අල්ලගුරුං සප්පාණක”න්ති අබාදිත්වා සුක්ඛගුරුමෙව බාදති, එවං කරොන්තස්ස පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානි චිතිවත්තානි මහාජනො “මහාතපො පරමජ්ජිවිජො”ති මඤ්ඤමානො තන්තින්තො තප්පොණො අහොසි.

අථ භගවා තස්ස හදයබ්බන්තරෙ සටෙ පදීපං විය අරහත්තුපනිස්සයං පජ්ජලන්තං දිස්වා සයමෙව තත්ථ ගන්ත්වා ධම්මං දෙසෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා, එහිහික්ඛුපසම්පදාය ලද්ධුපසම්පදං විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. අයමෙත්ථ සඩ්ඨෙපො. විත්ථාරො පන ධම්මපදෙ “මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙනා”ති ගාථාවණ්ණනාය (ධ. ප. අට්ඨ. 1.ජම්බුකත්ථෙරවත්ථු) චුත්තනායෙන වෙදිතබ්බො. අරහත්තෙ පන පතිට්ඨිතො පරිනිබ්බානකාලෙ “ආදිතො මිච්ඡා පටිපජ්ජිත්වාපි සම්මාසම්බුද්ධං නිස්සාය සාවකෙන අධිගන්තබ්බං මයා අධිගත”න්ති දස්සෙත්තො –

283.

“පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානි, රජොජල්ලධරයිං;
භුඤ්ජන්තො මාසිකං භත්තං, කෙසමස්සුං අලොචයිං.

284.

“එකපාදෙන අට්ඨාසිං, ආසනං පරිචජ්ජයිං;
සුක්ඛගුරානි ව බාදිං, උද්දෙසඤ්ච න සාදියිං.

285.

“එතාදිසං කරිත්වාන, බහුං දුග්ගතිගාමිනං;
වුය්භමානො මහොසෙන, බුද්ධං සරණමාගමං.

286.

“සරණගමනං පස්ස, පස්ස ධම්මසුධම්මනං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

ඉමා වතස්සො ගාථා අහාසි.

තත්ථ පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානි, රජොජල්ලධරයින්ති නග්ගපබ්බජ්ජපගමනෙන න්භානපටික්ඛෙපතො පඤ්චාධිකානි පඤ්ඤාසවස්සානි සරීරෙ ලග්ගං ආගන්තුකරෙණුසඬ්ඛාතං රජො, සරීරමලසඬ්ඛාතං ජල්ලඤ්ච කායෙන ධාරෙයිං. භුඤ්ජන්තො මාසිකං භත්තන්ති රත්තියං ගුරුං බාදන්තො

ලොකවඤ්චනත්ථං මාසොපවාසිකො නාම හුත්වා පුඤ්ඤත්ථිකෙහි දිත්තං භොජනං මාසෙ මාසෙ එකචාරං ජීවිහග්ගෙ පයනවසෙන භුඤ්ජන්තො අලොවයිත්ති තාදිසච්ඡාරිකාපක්ඛෙපෙන සිථිලමූලං කෙසමස්සුං අභිගුලිහි ලුඤ්චාපෙසිං.

එකපාදෙන අට්ඨාසිං, ආසනං පරිවජ්ජයිත්ති සබ්බෙන සබ්බං ආසනං නිසජ්ජං පරිවජ්ජෙසිං, තිට්ඨන්තො ච උභො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා එකෙනෙව පාදෙන අට්ඨාසිං. උද්දෙසන්ති නිමන්තනං. උදිස්සකතන්ති කෙවි. න සාදිසිත්ති න සම්පට්චිජ්. පටික්ඛිපිත්ති අත්ථො.

එතාදිසං කරිත්වාන, බහුං දුග්ගතිගාමීනන්ති එතාදිසං එවරූපං විපාකනිබ්බත්තනකං දුග්ගතිගාමීනං බහුං පාපකම්මං පුරිමජාතීසු ඉධ ච කත්වා උප්පාදෙත්වා. වුස්භමානො මහොසෙනාති කාමොසාදිනා මහතා ඔසෙන විසෙසනො දිට්ඨොසෙන අපායසමුද්දං පතිආකඨ්ඨියමානො, බුද්ධං සරණමාගමන්ති තාදිසෙන පුඤ්ඤකම්මච්ඡිද්දෙන කිව්ඡෙන මනුස්සත්තභාවං ලහිත්වා ඉදානි පුඤ්ඤබලෙන බුද්ධං “සරණ”න්ති ආගමාසිං, “සම්මාසම්බුද්ධො භගවා”ති අවෙච්චපසාදෙන සත්ථරි පසිදිං. සරණගමනං පස්ස, පස්ස ධම්මසුඨම්මතන්ති ආයතනගතං මම සරණගමනං පස්ස, පස්ස සාසනධම්මස්ස ච සුඨම්මතං යොහං තථාමිච්ඡාපට්ඨන්තොපි එකොවාදෙනෙව සත්ථාරා එදිසං සම්පත්තිං සම්පාපිතො. “තිස්සො විජ්ජා”තිආදිනා තං සම්පත්තිං දස්සෙති තෙනාහ (අප. මං 2.46.17-21)

—

“තිස්සස්සාහං භගවතො, බොධිරුක්ඛමචන්දියං;
පග්ගය්හ ඛිජන්තිං තත්ථ, සිභාසනමඛිජහං.

“ද්වෙනවුතෙ ඉතො කප්පෙ, සිභාසනමඛිජහං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, ඛිජනාය ඉදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.
ජම්බුකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. සෙනකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ස්වාගතං වතාතිආදිකා ආයස්මතො සෙනකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො සිබ්බස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං සත්ථාරං දිස්වා පසන්නමානසො මොරහත්ථෙත භගවත්තං පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උරුවෙලකස්සපත්ථෙරස්ස භගිනියා කුච්ඡිමිහි නිබ්බත්ති, සෙනකොතිස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො බ්‍රාහ්මණානං විජ්ජාසිජ්පෙසු නිජ්ජත්තිං ගතො සරාවාසං වසති. තෙන ච සමයෙන මහාජනො සංචච්ඡරෙ සංචච්ඡරෙ එග්ගුනමාසෙ උත්තරඑග්ගුනනක්ඛත්තෙ උස්සවං අනුභවන්තො ගයායං

තිත්ථාහිසෙකං කරොති. තෙන තං උස්සවං “ගයාච්ඡ්ගු”ති වදන්ති. අථ භගවා
තාදිසෙ උස්සවදිවසෙ වෙනෙය්‍යානුකම්පාය ගයාතිත්ථසමීපෙ විහරති, මහාජනොපි
තිත්ථාහිසෙකාධිප්පායෙන තතො තතො තං යානං උපගච්ඡති. තස්මිං ඛණේ
සෙනකොපි තිත්ථාහිසෙකත්ථං තං යානං උපගතො සත්ථාරං ධම්මං දෙසෙන්තං.
දිස්වා උපසඬ්ඛිතත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං
කරොන්තො නවිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණ්. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර
2.46.9-16) –

“මොරහත්ථං ගහෙන්වාන, උපෙසිං ලොකනායකං;
පසන්නචිත්තො සුමනො, මොරහත්ථමදාසහං.

“ඉමිනා මොරහත්ථෙත, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
නිබ්බායිංසු තයො අග්ගී, ලහාමි විපුලං සුඛං.

“අහො බුද්ධො අහො ධම්මො, අහො නො සත්ථුසම්පදා;
දත්ථානහං මොරහත්ථං, ලහාමි විපුලං සුඛං.

“තිශග්ගී නිබ්බුතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
සබ්බාසවා පරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො.

“එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, මොරහත්ථස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා
සඤ්ජාතසොමනස්සො උදානවසෙන –

287.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි, ගයායං ගයච්ඡ්ගුයා;
යං අද්දසාසිං සම්බුද්ධං, දෙසෙන්තං ධම්මමුත්තමං.

288.

“මහජ්ජහං ගණාවරියං, අග්ගපත්තං විනායකං;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස, ජිනං අතුලදස්සනං.

289.

“මහානාගං මහාවීරං, මහාජුතිමනාසවං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණං, සත්ථාරමකුතොහයං.

290.

“විරසඬ්ඛිලිට්ඨං වත මං, දිට්ඨිසන්දානබන්ධිතං;

විමොචයි සො භගවා, සබ්බගන්ථෙහි සෙනක''න්ති. —

වතස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ ස්වාගතං වත මෙ ආසිති මයා සුට්ඨු ආගතං වත ආසි. මම වා සුන්දරං වත ආගමනං ආසි. ගයායන්ති ගයාතිත්ථසමිපෙ. ගයඵග්ගුයාති “ගයාඵග්ගු”ති ලද්ධවොහාරෙ ඵග්ගුනමාසස්ස උත්තරඵග්ගුනීනක්ඛත්තෙ. “ය”න්තිආදි ස්වාගතභාවස්ස කාරණදස්සනං. තත්ථ යන්ති යස්මා. අද්දසාසින්ති අද්දක්ඛිං. සම්බුද්ධන්ති සම්මා සාමං සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා සම්බුද්ධං. දෙසෙන්නං ධම්මමුත්තමන්ති උත්තමං අග්ගං සබ්බසෙට්ඨං එකන්තනියානිකං ධම්මං වෙනෙය්‍යාජ්ඣාසයානුරූපං භාසන්නං.

මහජ්ජහන්ති මහතියා සරීරජ්ජහාය ඤාණජ්ජහාය ච සමන්තාගතං. ගණාවරියන්ති භික්ඛුපරිසාදීනං ගණානං උත්තමෙන දමථෙන ආචාරසික්ඛාපනෙන ගණාවරියං. අග්ගභූතානං සීලාදීනං ගුණානං අධිගමෙන අග්ගජ්ජත්තං. දෙවමනුස්සාදීනං පරමෙන විනයෙන විනයනතො, සයං නායකරහිතත්තා ච විනයකං. කෙනචි අනභිභූතො හුත්වා සකලං ලොකං අභිභවිත්වා යීත්තත්තා, පඤ්චන්තමිපි මාරානං ජිත්තත්තා ච සදෙවකස්ස ලොකස්ස ජීනං සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගජීනං, බාත්තිංසවරමහාපුරිසලක්ඛණඅසිතිඅනුබ්‍යඤ්ජනාදිපටිමණ්ඩිතරූපකායනාය දසබලචතුරවෙසාරජ්ජාදිගුණපටිමණ්ඩිතධම්මකායනාය ච සදෙවකෙන ලොකෙන අපරිමෙය්‍යදස්සනනාය අසදිසදස්සනනාය ච අතුලදස්සනං.

ගතිබලපරක්කමාදිසම්පත්තියා මහානාගසදිසත්තා, නාගෙසුපි බිණාසවෙසු මහානුභාවනාය ච මහානාගං. මාරසෙනාවිමථනතො මහාවික්කන්තනාය ච මහාවීරං. මහාජුතින්ති මහාපතාපං මහාතෙජන්ති අත්ථො. නත්ථි එතස්ස වත්තාරොපි ආසවාති අනාසවං. සබ්බෙ ආසවා සවාසනා පරික්ඛිණා එතස්සාති සබ්බාසවපරික්ඛිණං. කාමං සාවකබුද්ධා පච්චෙකබුද්ධා ච බිණාසවාච, සබ්බඤ්ඤබුද්ධා එව පන සවාසනෙ ආසවෙ බෙපෙන්නීති දස්සනත්ථං. “අනාසව”න්ති වත්වා පුන “සබ්බාසවපරික්ඛිණ”න්ති චුත්තං. තෙන චුත්තං — “සබ්බෙ ආසවා සවාසනා පරික්ඛිණා එතස්සාති සබ්බාසවපරික්ඛිණ”න්ති. දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි යථාරහං වෙනෙය්‍යානං අනුසාසනතො සත්ථාරං, චතුරවෙසාරජ්ජවිසාරදනාය කුතොවිපි භයාභාවතො අකුතොභයං, එවරූපං සම්මාසම්බුද්ධං යං යස්මා අද්දසාසිං, තස්මා ස්වාගතං වත මෙ ආසිති යොජනා.

ඉදානි සත්ථු දස්සනෙන අත්තනා ලද්ධගුණං දස්සෙන්නො චතුත්ථං ගාථමාහ. තස්සත්ථො — කඤ්ජියපුණ්ණලාබු විය තක්කභරිතවාටි විය වසාපිතපිලොතිකා විය ච සංකිලෙසවත්ථුහි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ විරකාලං සංකිලිට්ඨං. ගද්දුලබන්ධිතං විය ථම්මෙහ සාරමෙයං සක්කායථම්මෙහ දිට්ඨිසන්දානෙන, දිට්ඨිබන්ධනෙන බන්ධිතං බද්ධං, තතො විමොචෙන්නො ච අභිජ්ඣාදිහි සබ්බගන්ථෙ හි මං සෙනකං.

අරියමග්ගහත්ථෙන, විමොචයි වත සො හගවා මය්හං සත්ථාති හගවති අභිජ්ජසාදං පවෙදෙති.

සෙනකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. සම්භූතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යො දන්ධකාලෙතිආදිකා ආයස්මතො සම්භූතත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ පුඤ්ඤාති කරොන්තො බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ චන්දහාගාය නදියා තීරෙ කින්නරයොනියං නිබ්බත්තො. එකදිවසං අඤ්ඤතරං පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා පසන්නමානසො චන්දිත්වා කතඤ්ජලී අජ්ජනපුප්ථෙහි පුජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා සම්භූතොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො හගවතො පරිනිබ්බානස්ස පච්ඡා ධම්මහණ්ඩාගාරිකස්ස සන්නිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.52.28-36) –

“චන්දහාගානදීතීරෙ, අහොසිං කින්නරො තදා;
අද්දසං චිරජං බුද්ධං, සයම්භුං අපරාජිතං.

“පසන්නවිත්තො සුමනො, වෙදජානො කතඤ්ජලී;
ගහෙත්වා අජ්ජනං පුප්ථං, සයම්භුං අභිපුජයිං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිහි ව;
ජහිත්වා කින්නරං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ජත්තිසක්ඛත්තුං දෙවින්දො, දෙවරජ්ජමකාරයිං;
දසක්ඛත්තුං චක්කවත්ති, මහාරජ්ජමකාරයිං.

“පදෙසරජ්ජං විපුලං, ගණනාතො අසඩ්ධියං;
සුබ්බෙත්තෙ වජ්ජිතං බීජං, සයම්භුමිහි අහො මම.

“කුසලං විජ්ජතෙ මය්හං, පබ්බජීං අනගාරියං;
පුජාරහො අහං අජ්ජ, සකාපුත්තස්ස සාසනෙ.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා විමුත්තිසුබ්බෙන විහරන්තො වස්සසතපරිනිබ්බුතෙ හගවති වෙසාලිකෙසු වජ්ජිපුත්තකෙසු දස වත්ථුනි පග්ගය්හ ධීතෙසු කාකණ්ඩකපුත්තෙන යසත්ථෙරෙන උස්සාහිතෙහි සත්තසතෙහි බීණාසවෙහි තං දිට්ඨිං හින්දිත්වා

සද්ධම්මං පග්ගණ්හන්තෙහි ධම්මවිනයසඬ්ගහෙ කතෙ තෙසං චජ්ජිපුත්තකානං
උද්ධම්මඋබ්බිතයදීපනෙ ධම්මසංවෙගෙන ථෙරො –

291.

“යො දන්ධකාලෙ තරති, තරණියෙ ච දන්ධයෙ;
අයොනිසංවිධානෙන, බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති.

292.

“තස්සත්ථා පරිභායන්ති, කාලපක්ඛෙව චන්දිමා;
ආයසකායඤ්ච පජ්ජෙති, මිත්තෙහි ච විරුජ්ඣති.

293.

“යො දන්ධකාලෙ දන්ධෙති, තරණියෙ ච තාරයෙ;
යොනිසො සංවිධානෙන, සුඛං පජ්ජෙති පණ්ඩිතො.

294.

“තස්සත්ථා පරිපූරෙන්ති, සුක්කපක්ඛෙව චන්දිමා;
යසො කිත්තිඤ්ච පජ්ජෙති, මිත්තෙහි න විරුජ්ඣති” ති. –

ඉමා ගාථා භණන්තො අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

තත්ථ යො දන්ධකාලෙ තරතීති කිස්මිඤ්චි කත්තබ්බවත්ථුස්මිං – “කප්පති නු
බො, න නු බො කප්පති” ති විනයකුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ යාව වියත්තං විනයධරං
පුච්ඡන්වා තං කුක්කුච්චං න විනොදෙති, තාව දන්ධකාලෙ තස්ස කිච්චස්ස
දන්ධායිතබ්බසමයෙ තරති මද්දිත්වා චිතික්කමං කරොති. තරණියෙ ච දන්ධයෙති
ගහට්ඨස්ස තාව සරණගමනසීලසමාදානාදිකෙ, පබ්බජිතස්ස
චත්තපට්චත්තකරණාදිකෙ සමට්ථිපස්සනානුයොගෙ ච තරිතබ්බෙ සම්පත්තෙ සීසං
තං කිච්චං අනනුයුඤ්ජිත්වා – “ආගමනමාසෙ පක්ඛෙ වා කරිස්සාමි” ති
දන්ධායෙය්‍ය, තං කිච්චං අකරොත්තොව කාලං චිතිනාමෙය්‍ය.
අයොනිසංවිධානෙනාති එවං දන්ධායිතබ්බෙ තරන්තො තරිතබ්බෙ ච දන්ධායන්තො
අනුපායසංවිධානෙන උපායසංවිධානාභාවෙන බාලො, මන්දබුද්ධිකො පුග්ගලො,
සම්පති ආයතිඤ්ච දුක්ඛං අනත්ථං පාපුණාති.

තස්සත්ථා පරිභායන්ති තස්ස තථාරූපස්ස පුග්ගලස්ස දිට්ඨධම්මිකාදිභෙදා
අත්ථා කාලපක්ඛෙ චන්දිමා විය, පරිභායන්ති දිවසෙ දිවසෙ පරික්ඛයං පරියාදානං
ගච්ඡන්ති. “අපුකො පුග්ගලො අස්සද්ධො අප්පසන්නො කුසිතො
භීතවිරියො” තිආදිනා. ආයසකායං විඤ්ඤාහි ගරහිතබ්බතං පජ්ජෙති පාපුණාති.
මිත්තෙහි ච විරුජ්ඣති “එවං පටිපජ්ජ, මා එවං පටිපජ්ජා” ති ඔවාදදායකෙහි
කල්‍යාණමිත්තෙහි “අච්චතියා මය” න්ති ඔවාදස්ස අනාදානෙනෙව විරුද්ධො නාම
හොති.

සෙසගාලාද්වයස්ස චුත්තවිපරියායෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. කෙවි පනෙත්ථ —
 “තරති දන්ධයෙ” තිපදානං අත්ථභාවෙන භාවනාවිත්තස්ස පග්ගහනිග්ගහෙ
 උද්ධරන්ති. තං පච්ඡිමගාලාසු යුජ්ජති. පුරිමා හි ද්වෙ ගාලා පබ්බජිතකාලතො
 පටියාය වරිතබ්බං සමණධම්මං අකත්වා කුක්කුචවපකතතාය දස වත්ථුනි දීපෙන්වා
 සඬ්ඝෙන නික්කඬ්ඝිතෙ වජ්ජිපුත්තකෙ සන්ධාය ථෙරෙන චුත්තා. පච්ඡිමා පන
 අත්තසදිසෙ සම්මා පටිපන්නෙ සකත්ථං නිජ්ජාදෙන්වා යීතෙති.

සම්භූතත්ථෙරගාලාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. රාහුලත්ථෙරගාලාවණ්ණනා

උභයෙනාතිආදිකා ආයස්මතො රාහුලත්ථෙරස්ස ගාලා. කා උජ්ජන්ති? අයම්පි
 පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො
 පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො
 සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සික්ඛාකාමානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං
 යානන්තරං පත්ථෙත්වා සෙනාසනවිසොධනවිජ්ජොතනාදිකං උළාරං පුඤ්ඤං
 කත්වා පණ්ඩානමකාසි. සො තතො චචිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං
 බුද්ධුජ්ජාදෙ අම්භාකං බොධිසත්තං පටිච්ච යසොධරාය දෙවියා කුච්ඡිමිහි
 නිබ්බත්තිත්වා රාහුලොති උද්ධනාමො මහතා බත්තියපරිවාරෙන වඩ්ඪී, තස්ස
 පබ්බජ්ජාවධානං බන්ධකෙ (මහාව. 105) ආගතමෙව. සො පබ්බජිත්වා සත්ථු
 සන්තිකෙ අනෙකෙහි සුත්තපදෙහි සුලද්ධොවාදො පරිපක්කඤාණො විපස්සනං
 උස්සුක්කාපෙන්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.2.68-85)

“පදුමුත්තරස්ස භගවතො, ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො;
 සත්තභූමිහි පාසාදෙ, ආදාසං සන්ථරිං අහං.

“බිණාසවසභස්සෙහි, පරිකිණ්ණො මහාමුනි;
 උපාගම් ගන්ධකුට්ටිං, ද්විපදින්දො නරාසභො.

“විරොචෙන්තො ගන්ධකුට්ටිං, දෙවදෙවො නරාසභො;
 භික්ඛුසඬ්ඝෙ යීතො සත්ථා, ඉමා ගාලා අභාසථ.

“යෙනායං ජොතිතා සෙය්‍යා, ආදාසොව සුසන්ථතො;
 තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුණාථ මම භාසතො.

“සොණ්ණමයා රුපිමයා, අථො වෙළිරියාමයා;
 නිබ්බත්තිස්සන්ති පාසාදා, යෙ කෙවි මනසො පියා.

“චතුසට්ඨික්ඛන්තුං දෙවින්දො, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
 සභස්සක්ඛන්තුං චක්කවත්ති, භවිස්සති අනන්තරා.

“එකවිසතිකප්පමිහි, විමලො නාම ඛත්තියො;
වාතුරන්තො විජිතාවි, චක්කවත්ති භවිස්සති.

“නගරං රෙණුවතී නාම, ඉට්ඨකාහි සුමාපිතං;
ආයාමතො තිණි සතං, චතුරස්සසමායුතං.

“සුදස්සනො නාම පාසාදො, විස්සකම්මෙන මාපිතො;
කූටාගාරවරුපෙනො, සත්තරතනභූසිතො.

“දසසද්දාවිචිත්තං තං, විජ්ජාධරසමාකුලං;
සුදස්සනංව නගරං, දෙවතානං භවිස්සති.

“පභා නිග්ගච්ඡතෙ තස්ස, උග්ගච්ඡන්තෙව සුරියෙ;
විරොචෙස්සති තං නිව්චං, සමන්තා අට්ඨයොජනං.

“කප්පසතසහස්සමිහි, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තුසිතා සො චචිත්ථාන, සුක්කමුලෙන වොදිතො;
ගොතමස්ස භගවතො, අත්තපො සො භවිස්සති.

“සචෙවසෙය්‍ය අගාරං, චක්කවත්ති භවෙය්‍ය සො;
අට්ඨානමෙතං යං තාදී, අගාරෙ රතිමජ්ඣගා.

“නික්ඛමිත්ථා අගාරමිහා, පබ්බජිස්සති සුබ්බතො;
රාහුලො නාම නාමෙන, අරහා සො භවිස්සති.

“කිකිච අණ්ඩං රක්ඛෙය්‍ය, වාමරී විය වාලධිං;
නිපකො සීලසම්පන්නො, මමං රක්ඛි මහාමුනි.

“තස්සාහං ධම්මමඤ්ඤාය, විහාසිං සාසනෙ රතො;
සබ්බාසචෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“කිලෙසා කුමාරිකා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” නිති.
අරහත්තං පන පත්ථා අත්තතො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්ථා අඤ්ඤං
බ්‍යාකරොන්තො –

295.

“උභයෙනෙව සම්පන්නො, රාහුලහද්දොති මං විදු;
යඤ්චමිහි පුත්තො බුද්ධස්ස, යඤ්ච ධම්මෙසු චක්ඛුමා.

296.

“යඤ්ච මෙ ආසවා ඛිණා, යඤ්ච නත්ථි පුනඛහවො;
අරහා දක්ඛිණෙය්‍යොමිහි, තෙව්ජ්ජො අමතද්දසො.

297.

“කාමන්ධා ජාලපච්ඡන්තා, තණ්හාඡදනඡාදිතා;
පමත්තඛන්ධුතා ඛද්ධා, මච්ඡාව කුමිනාමුඛෙ.

298.

“තං කාමං අහමුජ්ඣිත්වා, ඡෙත්වා මාරස්ස ඛන්ධනං;
සමුලං තණ්හමඛිබ්බස්ස, සිතිභූතොස්මි නිබ්බුතො” ති. –

වතස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ උභයෙනෙව සම්පන්නොති ජාතිසම්පදා, පටිපත්තිසම්පදාති
උභයසම්පත්තියාපි සම්පන්නො සමන්තාගතො. රාහුලභද්දොති මං විදුති
“රාහුලභද්දො” ති මං සබ්බමාරිතො සඤ්ජානන්ති. තස්ස හි ජාතසාසනං සුත්වා
බොධිසත්තෙන “රාහු ජාතො, ඛන්ධනං ජාත” න්ති චුත්තවචනං උපාදාය
සුද්ධොදනමහාරාජා “රාහුලො” ති නාමං ගණ්හි. තත්ථ ආදිතො පිතරා
චුත්තපරියායමෙව ගහෙත්වා ආහ – “රාහුලභද්දොති මං විදු” ති. භද්දොති ච
පසංසාවචනමෙතං.

ඉදානි තං උභයසම්පත්තිං දස්සෙතුං “යඤ්චමිහි” ති ආදි චුත්තං. තත්ථ යන්ති
යස්මා. ව-සද්දො සමුවචයත්ථො. අමිහි පුත්තො බුද්ධස්සාති සම්මාසම්බුද්ධස්ස
ඔරසපුත්තො අමිහි. ධම්මෙසුති ලොකියෙසු ලොකුත්තරෙසු ච ධම්මෙසු,
චතුසච්චධම්මෙසුති අත්ථො. චක්ඛුමාති මග්ගපඤ්ඤාවක්ඛුතා චක්ඛුමා ච අමිහිති
යොජෙතඛිබ්බං.

පුන අපරාපරෙහිපි පරියායෙහි අත්තනි උභයසම්පත්තිං දස්සෙතුං – “යඤ්ච මෙ
ආසවා ඛිණා” ති ගාථමාහ. තත්ථ දක්ඛිණෙය්‍යාති දක්ඛිණාරහො. අමතද්දසොති
නිබ්බානස්ස දස්සාවි. සෙසං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

ඉදානි යාය විජ්ජාසම්පත්තියා ච විමුත්තිසම්පත්තියා ච අභාවෙන සත්තකායො
කුමිනෙ ඛන්ධමච්ඡා විය සංසාරෙ පරිවත්තති, තං උභයසම්පත්තිං අත්තනි දස්සෙතුං
“කාමන්ධා” ති ගාථාද්වයමාහ. තත්ථ කාමෙහි කාමෙසු වා අන්ධාති කාමන්ධා.
“ඡන්දො රාගො” ති ආදිවිභාගෙහි (චූළනි. අජිතමාණවපුච්ඡානිද්දෙස 8)
කිලෙසකාමෙහි රූපාදීසු චත්ථකාමෙසු අනාදිනවදස්සිතාය අන්ධිකතා.
ජාලපච්ඡන්තාති සකලං භවත්තයං අජිකොත්ථරිත්වා යිතෙන විසත්තිකාජාලෙන
පකාරතො ඡන්තා පලිගුණ්ධිතා. තණ්හාඡදනඡාදිතාති තතො එව
තණ්හාසඬ්ඛාතෙන ඡදනෙන ඡාදිතා නිචුතා සබ්බසො පටිකුජ්ජිතා. පමත්තඛන්ධුතා
ඛද්ධා, මච්ඡාව කුමිනාමුඛෙති කුමිනාමුඛෙ මච්ඡඛන්ධානං මච්ඡපසිඛිකමුඛෙ

බද්ධා මව්පිය විය පමත්තබන්ධුනා මාරොන යෙන කාමබන්ධනෙන බද්ධා ඉමෙ සත්තා තතො න නිගව්ඡන්ති අත්තොබන්ධනගතාව හොන්ති.

තං තථාරූපං කාමං බන්ධනභූතං උප්ඤ්ඤිත්වා පුබ්බභාගපටිපත්තියා පභාය කිලෙසමාරස්ස බන්ධනං ඡෙත්වා, පුන අරියමග්ගසත්තොපන අනවසෙසතො සමුච්ඡින්නිත්වා තතො එව අවිජ්ජාසඬ්ඛාතෙන මූලෙන සමූලං, කාමතණ්හාදිකං තණ්හං අබ්බුය්හ උද්ධරිත්වා සබ්බකිලෙසදරුපරිලාභාභාවතො, සීතිභූතො සඋපාදිසෙසාය නිබ්බානාධාතුයා නිබ්බුතො, අහං අස්මි හොමිති අත්තො.

රාහුලත්තෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. වන්දනත්තෙරගාථාවණ්ණනා

ජාතරූපෙනාතිආදිකා ආයස්මතො වන්දනත්තෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො ඉතො එකතිංසෙ කප්පෙ බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ රුක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තො සුදස්සනං නාම පච්චෙකබුද්ධං පබ්බතන්තරෙ වසන්තං දිස්වා පසන්නමානසො කුට්ඨප්ප්ඵෙහි පූජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වන්දනොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො සරාවාසං වසන්තො සත්ථු සන්නිකෙ ධම්මං සුත්වා සොතාපන්නො අහොසි. සො එකං පුත්තං ලභිත්වා සරාවාසං පභාය පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්තො සත්ථාරං වන්දිතුං සාවත්ථිං ආගතො සුසානෙ වසති. තස්ස ආගතභාවං සුත්වා පුරාණදුතියිකා අලඬිකතපටියත්තා දාරකං ආදාය මහතා පරිවාරෙන තෙරස්ස සන්නිකං ගව්ඡති – “ඉත්ථිකුත්තාදීහි නං පලොභෙත්වා උප්පබ්බාපෙස්සාමි” ති. ටෙරො තං ආගව්ඡන්ති. දුරතොව දිස්වා “ඉදානිස්සා අවිසයො භවිස්සාමි” ති යථාරද්ධං විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා ඡලෙහිඤ්ඤො අහොසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙර 2.52.37-43) –

“භිමවන්තස්සාවිදුරෙ, වසලො නාම පබ්බතො;
බුද්ධො සුදස්සනො නාම, වසතෙ පබ්බතන්තරෙ.

“පුජ්ඵං හෙමවන්තං මය්හ, වෙහාසං අගමාසහං;
තත්ථද්දසාසිං සම්බුද්ධං, ඔසතිණ්ණමනාසවං.

“පුජ්ඵං කුට්ඨමාදාය, සිරෙ කත්වාන අඤ්ජලිං;
බුද්ධස්ස අභිරොපෙසිං, සයම්භුස්ස මහෙසිනො.

“එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ, යං පුජ්ඵමහිපුජයිං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා කොපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.

ජලහිඤ්ඤා පන හුත්වා ආකාසෙ යත්වා තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා සරණෙසු ව සිලෙසු ව පතිට්ඨාපෙත්වා සයං අත්තනා පුබ්බෙ වසිතට්ඨානමෙව ගතො. සභායහික්ඛුහි – “විජ්ජසන්නානි බො තෙ, ආවුසො, ඉන්ද්‍රියානි, කච්චි තයා සච්චානි පටිවිද්ධානි” ති පුට්ඨො –

299.

“ජාතරූපෙන සඤ්ජන්තා, දාසීගණපුරක්ඛතා;
අඬකෙන පුත්තමාදාය, හරියා මං උපාගමි.

300.

“තඤ්ච දිස්වාන ආයන්තිං, සකපුත්තස්ස මාතරං;
අලඬකතං සුවසනං, මච්චුපාසංව ඔඩ්ඞිතං.

301.

“තතො මෙ මනසිකාරො, යොනියො උදපජ්ජථ;
ආදීනවො පාතුරහු, නිබ්බිදා සමතිට්ඨථ.

302.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, පස්ස ධම්මසුධම්මතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති. –

ඉමාහි ගාථාහි අත්තනො පටිපත්තිං කට්ඨන්තො අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

තත්ථ ජාතරූපෙන සඤ්ජන්තානි ජාතරූපමයෙන සිසුපගාදිඅලඬකාරෙන අලඬකරණවසෙන පටිච්ඡාදිතසරීරා, සබ්බාහරණභූසිතානි අත්ථො. දාසීගණපුරක්ඛතානි යථාරහං අලඬකතපටියත්තෙන අත්තනො දාසීගණෙන පුරතො කතා පරිවාරිතානි අත්ථො. අඬකෙන පුත්තමාදායානි “අපි නාම පුත්තමපි දිස්වා ගෙහස්සිතසාතො භවෙය්‍යා” ති පුත්තං අත්තනො අඬකෙන ගහෙත්වා.

ආයන්තින්ති ආගච්ජන්තිං. සකපුත්තස්ස මාතරන්ති මම ඔරසපුත්තස්ස ජනනිං, මය්හං පුරාණදුකිසිකන්ති අත්ථො. සබ්බමිදං ථෙරො අත්තනො කාමරාගසමුච්ඡෙදං බහුමඤ්ඤන්තො වදන්ති. යොනියො උදපජ්ජථානි “එවරූපාපි නාම සම්පත්ති ජරාබ්‍යාධිමරණෙහි අභිභූයානි, අහො සඬබ්බාරා අනිච්චා අධුවා අනස්සාසිකා” ති එවං යොනියොමනසිකාරො උජ්ජජ්ජි. සෙසං භෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

චන්දනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. ධම්මිකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ධම්මො භවෙතිආදිකා ආයස්මතො ධම්මිකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො සිබ්බස්ස භගවතො කාලෙ මිගලුද්දකො භුත්වා එකදිවසං අරඤ්ඤායතනෙ දෙවපරිසාය සත්ථු ධම්මං දෙසෙන්තස්ස “ධම්මො එසො වුව්වති”ති දෙසනාය නිමිත්තං ගණ්හි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කොසලරට්ඨෙයෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා ධම්මිකොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො ජෙනවනපටිග්ගහණෙ ලද්ධප්පසාදො පබ්බජිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං ගාමකාවාසෙ ආවාසිකො භුත්වා විහරන්තො ආගන්තුකානං භික්ඛූනං වත්තාවත්තෙසු උප්පාදානබහුලො අක්ඛමො අහොසි. තෙන භික්ඛූ තං විහාරං ඡඩ්ධෙත්වා පක්කම්ංසු. සො එකකොව අහොසි. විහාරසාමිකො උපාසකො තං කාරණං සුත්වා භගවතො තං පවත්තිං ආරොවෙසි. සත්ථා තං භික්ඛූ පක්කොසෙත්වා තමත්ථං පුව්ජිත්වා තෙන “එවං, භන්තෙ”ති වුත්තෙ – “නායං ඉදානෙව අක්ඛමො, පුබ්බෙපි අක්ඛමො අහොසි”ති වත්වා භික්ඛූහි යාවිතො රුක්ඛධම්මං (ජා. 1.1.74) කථෙත්වා උපරි තස්ස ඔවාදං දෙන්තො –

303.

“ධම්මො භවෙ රක්ඛති ධම්මචාරිං, ධම්මො සුවිණ්ණො සුබ්බාවහාති;
එසානිසංසො ධම්මෙ සුවිණ්ණො, න දුග්ගතිං ගච්ඡති ධම්මචාරි.

304.

“න හි ධම්මො අධම්මො ව, උහො සමවිපාකිනො;
අධම්මො නිරයං නෙති, ධම්මො පාපෙති සුග්ගතිං.

305.

“තස්මා හි ධම්මෙසු කරෙය්‍ය ඡන්දං, ඉති මොදමානො සුගතෙන තාදිනා;
ධම්මෙ ධීනා සුගතවරස්ස සාවකා, නියන්ති ධීරා සරණවරග්ගගාමිනො.

306.

“විජ්ජොටිතො ගණ්ඨමුලො, තණ්හාජාලො සමුහතො;
සො බීණසංසාරො න වත්ථි කිඤ්චනං,
වන්දො යථා දොසිනා පුණ්ණමාසිය”න්ති. – වතස්සො ගාථා අභාසි;

තත්ථ ධම්මොති ලොකියලොකුත්තරො සුවරිතධම්මො. රක්ඛතීති අපායදුක්ඛතො රක්ඛති, සංසාරදුක්ඛතො ව විවට්ඨපනිස්සයභූතො රක්ඛතියෙව. ධම්මචාරින්ති තං ධම්මං වරන්තං පටිපජ්ජන්තං. සුවිණ්ණොති සුට්ඨු විණ්ණො කම්මඵලානි සද්දහිත්වා සක්කච්චං විත්තිකත්වා උපවිතො. සුබන්ති ලොකියලොකුත්තරසුබං. තත්ථ ලොකියං තාව කාමාවචරාදිහෙදො ධම්මො යථාසකං සුබං දිට්ඨෙය වා ධම්මෙ උපපජ්ජෙ වා අපරෙ වා පරියායෙ ආවහනි නිජ්ජාදෙති, ඉතරං පන විවට්ඨපනිස්සයෙ යත්වා විණ්ණො පරම්පරාය ආවහනීති වත්තුං වට්ටති අනුපනිස්සයස්ස තදභාවතො. එසානිසංසො ධම්මෙ සුවිණ්ණො, න

දුග්ගතිං ගච්ඡති ධම්මචාරීති ධම්මචාරී පුග්ගලො ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ තංනිමිත්තං
දුග්ගතිං න ගච්ඡතිති එසො ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ ආනිසංසො උද්‍රයොති අත්ථො.

යස්මා ධම්මෙනෙව සුගතිගමනං, අධම්මෙනෙව ච දුග්ගතිගමනං, තස්මා
“ධම්මො අධම්මො”ති ඉමෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අසංකිණ්ණඵලාති දස්සෙතුං “න හි
ධම්මො”ති ආදිනා දුතියං ගාථමාහ. තත්ථ අධම්මොති ධම්මපටිපක්ඛො දුච්චරිතං.
සමච්ඡාකිනොති සදිසච්ඡාකා සමානඵලා.

තස්මාති යස්මා ධම්මාධම්මානං අයං යථාචුත්තො විපාකහෙදො, තස්මා.
ඡන්දන්ති කත්තුකම්‍යතාඡන්දං. ඉති මොදමානො සුගතෙන තාදිනාති ඉති එවං
චුත්තජප්පකාරෙන ඔවාදදානෙන සුගතෙන සම්මග්ගතෙන සම්මාපටිපන්නෙන
ඉට්ඨාදීසු තාදිභාවජපත්තියා තාදිනාමවතා හෙතුභූතෙන මොදමානො තුට්ඨිං
ආපජ්ජමානො ධම්මෙසු ඡන්දං කරෙය්‍යාති යොජනා. එත්තාවතා වට්ටං දස්සෙත්වා
ඉදානි විවට්ටං දස්සෙත්තො “ධම්මෙ ඨිතා”ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො – යස්මා
සුගතස්ස වරස්ස සුගතෙසු ච වරස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකා තස්ස ධම්මෙ ඨිතා
ඨීරා අතිවිය අග්ගභූතසරණගාමීනො තෙනෙව සරණගමනසංඛිතානෙ ධම්මෙ
ඨීතභාවෙන සකලවට්ටදුක්ඛතොපි නියන්ති නිස්සරන්ති, තස්මා හි ධම්මෙසු
කරෙය්‍ය ඡන්දන්ති.

එවං සත්ථාරා තීහි ගාථාහි ධම්මෙ දෙසිතෙ දෙසනානුසාරෙන යථානිසිත්තොව
විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර
2.52.44-50) –

“මිගලුද්දො පුරෙ ආසිං, අරඤ්ඤෙ විපිනෙ අහං;
අද්දසං චිරජං බුද්ධං, දෙවසංඝපුරක්ඛනං.

“චතුසච්චං පකාසෙත්තං, දෙසෙත්තං අමතං පදං;
අස්සොසිං මධුරං ධම්මං, සිඛිනො ලොකඛන්ධුනො.

“සොසෙ චිත්තං පසාදෙසිං, අසමජ්ජපිපුග්ගලෙ;
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා, උත්තරිං දුත්තරං භවං.

“එකතිංසෙ ඉතො කජ්ජෙ, යං සඤ්ඤමලහිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, සොසසඤ්ඤාසිදං ඵලං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්‍හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

තථා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො. අරහත්තං පන පත්වා අත්තනා අධිගතං විසෙසං
සත්ථු නිවෙදෙත්තො වරිමගාථාය අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

තත්ථ විජ්ජොට්ඨොති විධුනො, මග්ගඤ්ඤාණෙන පටිනිස්සට්ඨොති අත්ථො.
ගණ්ඩමූලොති අවිජ්ජා. සා හි ගණ්ඩති සවති. “ගණ්ඩොති ඛො, හික්ඛු,

පඤ්චන්තෙනං උපාදානක්ඛන්ධානං අධිවචන''න්ති (සං. නි. 4.103; අ. නි. 6.23; 8.56; 9.15; වුළුති. බග්ගවිසාණසුත්තනිද්දෙස 137) එවං සත්ථාරා චුත්තස්ස දුක්ඛමුලයොගතො, කිලෙසාසුච්ඡග්ගරණතො, උප්පාදජරාහඩ්ගෙනි උද්ධුමාතපක්කපභිජ්ජනතො ව, ගණ්ඨාභිධානස්ස උපාදානක්ඛන්ධපඤ්චකස්ස මූලං කාරණං තණ්හාජාලො සමුහතොති තණ්හාසඩ්ධාතො ජාලො මග්ගෙන සමුග්ගාටිතො. සො ඛිණ්ණසංසාරො න චත්ථී කිඤ්චනන්ති සො අහං එවං පභිනතණ්හාවිජ්ජනාය පරික්ඛිණ්ණසංසාරො පභිනභවමූලත්තා එව න චත්ථී, න ච උපලබ්භති රාගාදිකිඤ්චනං. චන්දො යථා දොසිනා පුණ්ණමාසියන්ති යථා නාම චන්දො අබ්භමභිකාදිදොසරහිතො පුණ්ණමාසියං පරිපුණ්ණකාලෙ එවං අහමිපි අරහත්තාධිගමෙන අපෙතරාගාදිකිඤ්චනො පරිපුණ්ණධම්මකොට්ඨාසො අහොසිත්ති.

ධම්මිකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. සප්පකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යදා බලාකාතිආදිකා ආයස්මතො සප්පකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයමිපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපචිනන්තො ඉතො එකතිංසෙ කජ්ජෙ මහානුභාවො නාගරාජා හුත්වා නිබ්බන්තො සම්භවස්ස නාම පච්චෙකබුද්ධස්ස අබ්භොකාසෙ සමාපත්තියා නිසින්තස්ස මහන්තං පදුමං ගහෙත්වා උපරිමුද්ධති ධාරෙන්තො පූජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා සප්පකොති ලද්ධනාමො විඤ්ඤුතං පත්තො භගවතො සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අජකරණියා නාම නදියා තීරෙ ලෙණගිරිවිහාරෙ වසන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.52.78-83) –

“භිමචන්තස්සාවිදුරෙ, රොමසො නාම පබ්බතො;
බුද්ධොපි සම්භවො නාම, අබ්භොකාසෙ වසී තදා.

“භවනා නික්ඛමිත්වාන, පදුමං ධාරයිං අහං;
එකාහං ධාරයිත්වාන, භවනං පුනරාගමිං.

“එකතිංසෙ ඉතො කජ්ජෙ, යං බුද්ධමභිපූජයිං;
දුග්ගතිං නාභිජානාමි, බුද්ධපූජායිදං එලං.

“කිලෙසා කුඨාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන''න්ති.

සො අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං චන්දිතුං සාවත්ථීං ආගතො ඤාතීහි උපට්ඨියමානො තත්ථ කතිපාහං වසිත්වා ධම්මං දෙසෙත්වා ඤාතකෙ සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨාපෙත්වා යථාචුත්තට්ඨානමෙව ගන්තුකාමො අහොසි. තං ඤාතකා “ඉධෙව, භන්තෙ, වසථ, මයං පටිජග්ගිස්සාමා''ති යාවිංසු. සො ගමනාකාරං

දස්සෙත්වා යිතො අත්තනා වසිතට්ඨානකිත්තනාපදෙසෙන විවෙකාහිරති.
පකාසෙත්තො —

307.

“යදා බලාකා සුචිපණ්ඩරච්ඡදා, කාළස්ස මෙසස්ස භයෙන තජ්ජිතා;
පලෙහිති ආලයමාලයෙසිනී, තදා නදී අජකරණී රමෙති මං.

308.

“යදා බලාකා සුචිසුද්ධපණ්ඩරා, කාළස්ස මෙසස්ස භයෙන තජ්ජිතා;
පරියෙසති ලෙණමලෙණදස්සිනී, තදා නදී අජකරණී රමෙති මං.

309.

“කං නු තත්ථ න රමෙත්ති, ජම්බුයො උභතො තභිං;
සොහෙත්ති ආපගාකුලං, මම ලෙණස්ස පච්ඡතො.

310.

“තාමතමදසඬ්ඝසුජ්ජනා, හෙකා මන්දවතී පනාදයන්ති;
නාජ්ජ ගිරිනදීහි විජ්ජවාසසමයො,
බෙමා අජකරණී සිවා සුරම්මා”ති. — චතස්සො ගාථා අභාසි;

තත්ථ යදාති යස්මිං කාලෙ. බලාකාති බලාකාසකුණිකා. සුචිපණ්ඩරච්ඡදාති
සුචිසුද්ධවලපක්ඛා. කාළස්ස මෙසස්ස භයෙන තජ්ජිතාති ජලභාරහරිතතාය
කාළස්ස අඤ්ජනගිරිසන්තිකාසස්ස පාචුස්සකමෙසස්ස ගජ්ජතො වුට්ඨිභයෙන
නිබ්බජ්ජිතා භිංසාපිතා. පලෙහිතිති ගොවරභූමිතො උජ්ජතිත්වා ගමිස්සති. ආලයන්ති
නිලයං අත්තතො කුලාවකං. ආලයෙසිනීති තත්ථ ආලයනං නිලියනමෙව ඉච්ඡන්ති.
තදා නදී අජකරණී රමෙති මන්ති තස්මිං පාචුස්සකකාලෙ අජකරණීනාමිකා නදී
නවොදකස්ස පුරා භාරභාරී කුලඬ්ඝසා මං රමෙති මම චිත්තං ආරාධෙතිති
උතුපදෙසවිසෙසකිත්තනාපදෙසෙන විවෙකාහිරති. පකාසෙසි.

සුචිසුද්ධපණ්ඩරාති සුචිසු චිසුද්ධපණ්ඩරවණ්ණා, අසම්මිස්සවණ්ණා
සබ්බසෙතාති අත්ථො. පරියෙසතිති මග්ගති. ලෙණන්ති වසනට්ඨානං.
අලෙණදස්සිනීති වසනට්ඨානං අපස්සන්ති. පුබ්බෙ නිබද්ධවසනට්ඨානස්ස අභාවෙන
අලෙණදස්සිනී, ඉදානි පාචුස්සකකාලෙ මෙසගජ්ජිතෙන ආහිතගබ්භා පරියෙසති
ලෙණන්ති නිබද්ධවසනට්ඨානං කුලාවකං කරොතිති අත්ථො.

කං නු තත්ථ...පෙ.... පච්ඡතොති මම වසනකමභාලෙණස්ස පච්ඡතො
පච්ඡාභාගෙ ආපගාකුලං අජකරණීනදියා උභතොතිරං තභිං තභිං ඉතො විතො ව
සොහෙත්තියො නිච්චකාලං ඵලභාරනම්තසාධා සිනිද්ධපණ්ණච්ඡායා ජම්බුයො
තත්ථ තස්මිං යානෙ කං නාම සත්තං න රමෙත්ති නු, සබ්බං රමෙත්තියෙව.

තාමතමදසඩසසුප්පහිනාති අමතං වුච්චති අගදං, තෙන මජ්ජන්තිති අමතමදා,
සප්පා, තෙසං සඨසො අමතමදසඩසො, තතො සුට්ඨු පහිනා අපගතා. භෙකා
මණ්ඩුකියො, මන්දවතී සරවතියො, පනාදයන්ති තං යානං මධුරෙන වස්සිතෙන
නින්නාදයන්ති. නාප්ප ගිරිනදීහි විප්පවාසසමයොති අප්ප ඵතරහි අඤ්ඤාහිපි
පබ්බතෙයාහි නදීහි විප්පවාසසමයො න භොති, විසෙසතො පන
වාළමච්ඡසුමාරාදිවිරහිතතො ඛෙමා අප්පකරණී නදී.
සුන්දරතලතිත්ථපුලිනසම්පත්තියා සිවා. සුට්ඨු රම්මා රමණියා, තස්මා තත්ථෙව මෙ
මනො රමතීති අධිප්පායො.

ඵචං පන වත්වා ඤාතකෙ විස්සජ්ජෙත්වා අත්තතො වසනට්ඨානමෙව ගතො.
සුඤ්ඤාගාරාහිරතිදීපනෙන ඉදමෙව ච ථෙරස්ස අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අභොසීති.

සප්පකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. මුදිතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පබ්බජිත්තිආදිකා ආයස්මතො මුදිතත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො විපස්සිස්ස
භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො ඵකදිවසං සත්ථාරං
දිස්වා පසන්නාමානසො ඵකං මඤ්චමදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන
දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කොසලරට්ඨෙ ගහපතිකුලෙ
නිබ්බත්තිත්වා මුදිතොති ලද්ධනාමො විඤ්ඤානං පාපුණි. තෙන ච සමයෙන තං කුලං
රඤ්ඤා කෙනවිදෙව කරණියෙන පලිබුද්ධං අභොසි. මුදිතො රාජභයාහිතො
පලායිත්වා අරඤ්ඤං පටිට්ඨො අඤ්ඤාතරස්ස බිණාසවත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං
උපගච්ඡි. ථෙරො තස්ස භීතභාවං ඤත්වා “මා භාගී”ති සමස්සාසෙසි. සො
“කිත්තකෙන නු ඛො, භන්තෙ, කාලෙන ඉදං මෙ භයං වූපසමෙස්සති”ති පුච්ඡිත්වා
“සත්තට්ඨමාසෙ අතික්කමිත්වා”ති වුත්තෙ – “ඵත්තකං කාලං අධිවාසෙතුං න
සක්කොමි, පබ්බජ්ජාමහං, භන්තෙ, පබ්බාපෙථ ම”ති ජීවිතරක්ඛණත්ථං
පබ්බජ්ජං යාචි. ථෙරො තං පබ්බාපෙසි. සො පබ්බජිත්වා සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධො
භයෙ වූපසන්නෙපි සමණධම්මංයෙව රොචෙන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙන්වා
විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො – “අරහත්තං අප්පත්වා ඉමස්මා වසනගබ්භා බහි
න නික්ඛමිස්සාමි”තිආදිනා පටිඤ්ඤං කත්වා විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා
අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.36.30-33) –

“විපස්සිතො භගවතො, ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො;
ඵකං මඤ්චං මයා දිත්තං, පසන්නෙන සපාණිනා.

“භත්ථියානං අස්සයානං, දිබ්බයානං සමජ්ඣගං;
තෙන මඤ්චකදානෙන, පත්තොමිහි ආසවක්ඛයං.

“ඵකනවුතිතො කප්පෙ, යං මඤ්චමදදිං තදා;

දුග්ගතිං නාහිජානාමි, මඤ්චදානස්සිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදෙන්තො සභායහික්ඛුහි අධිගතං
පුච්ඡිතො අත්තතො පටිපන්නාකාරං කථෙන්නො –

311.

“පබ්බජිං ජීවිකත්ථොහං, ලද්ධාන උපසම්පදං;
තතො සද්ධං පටිලභිං, දළ්භවිරියො පරක්කම්.

312.

“කාමං හිජ්ජතුයං කායො, මංසපෙසි විසියරුං;
උභො ජණ්ණකසන්ධිහි, ජඩ්ඝායො පපතන්තු මෙ.

313.

“නාසිස්සං න පිවිස්සාමි, විහාරා ව න නික්ඛමෙ;
නපි පස්සං නිපාතෙස්සං, තණ්හාසල්ලෙ අනුභතෙ.

314.

“තස්ස මෙවං විහරතො, පස්ස වීරියපරක්කමං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

වතස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ ජීවිකත්ථොති ජීවිකාය අත්ථිකො ජීවිකප්පයොජනො. “එත්ථ පබ්බජිත්වා නිබ්භයො සුඛෙන අකිලමන්තො ජීවිස්සාමි”ති එවං ජීවිකත්ථාය පබ්බජිත්ති අත්ථො. ලද්ධාන උපසම්පදන්ති පඨමං සාමණෙරපබ්බජ්ජායං ධීතො ඤාත්තිවතුත්ථෙත කම්මෙන උපසම්පදං ලභිත්වා. තතො සද්ධං පටිලභිත්ති තතො උපසම්පන්නකාලතො පටියාය කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තො ද්වෙ මාතිකා, තිස්සො අනුමොදනා, එකච්චං සුත්තං, සමථකම්මට්ඨානං, විපස්සනාවිධිඤ්ච උග්ගණ්හන්තො බුද්ධාදීනං මහානුභාවතං දිස්වා – “සම්මාසම්බුද්ධො භගවා, ස්වාක්ඛාතො ධම්මො, සුප්පට්ඨන්තො සඬ්ඝො”ති රතනත්තයෙ සද්ධං පටිලභිං. දළ්භවිරියො පරක්කමිත්ති එවං පටිලද්ධසද්ධො හුත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නවරස්සෙව සච්චපට්ඨෙධාය දළ්භවිරියො ථීරවිරියො හුත්වා පරක්කම්, අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය සම්මදෙව පද්ධිං.

යථා පන පරක්කම්, තං දස්සෙතුං “කාම”න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ කාමන්ති යථාකාමං එකංසතො වා හිජ්ජතු. අයං කායොති අයං මම පුත්තිකායො, ඉමිනා වීරියපතාපෙන හිජ්ජති වෙ, හිජ්ජතු ඡින්නහින්නං භොතු. මංසපෙසි විසියරුන්ති ඉමිනා දළ්භපරක්කමෙන ඉමස්මා කායා මංසපෙසියො විසියන්ති වෙ, විසියන්තු

ඉතො චිතො විද්ධංසන්තු. උභො ජණ්ණකසන්ධිහි, ජඬ්ඝායො පපතන්තු මෙති
උභොහි ජණ්ණකසන්ධිහි සහ මම උභො ජඬ්ඝායො සන්ථියො උරුඛන්ධතො
හිජ්ජිත්වා භූමියං පපතන්තු. “ම”න්තිපි පායො, සො ඵවත්ථො. සෙසං හෙට්ඨා
චුත්තනයමෙව.

මුදිතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. පඤ්චකනිපාතො

1. රාජදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පඤ්චකනිපාතෙ හික්ඛු සිවථිකං ගන්ත්වාතිආදිකා ආයස්මතො
රාජදත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො, තත්ථ
තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපචිතන්තො, ඉතො චතුද්දසෙ කජ්ජෙ
බුද්ධපුඤ්ඤෙ ලොකෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්තො, එකදිවසං
කෙනවිදෙව කරණියෙන වනන්තං උපගතො තත්ථ අඤ්ඤතරං පච්චෙකබුද්ධං
රුක්ඛමුලෙ නිසින්තං දිස්වා පසන්නමානසො සුපරිසුද්ධං අම්බාටකඵලං අදාසි. සො
තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධජ්ජාදෙ
සාවත්ථියං සත්ථවාහකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස මහාරාජං චෙස්සවණං ආරාධෙත්වා
පටිලද්ධභාවතො මාතෘපිතරො රාජදත්තොති නාමං අකංසු. සො වයජ්ජත්තො
පඤ්චහි සකට්ඨතෙහි භණ්ඩං ආදාය වාණිජ්ජවසෙන රාජගහං අගමාසි. තෙන ච
සමයෙන රාජගහෙ අඤ්ඤතරා ගණිකා අභිරුපා දස්සනියා පරමසොහග්ගයොගතො
දිවසෙ දිවසෙ සහස්සං ලහති. අථ සො සත්ථවාහපුත්තො දිවසෙ දිවසෙ තස්සා
ගණිකාය සහස්සං දත්වා සංවාසං කජ්ජෙන්තො නචිරස්සෙව සබ්බං ධනං
බෙපෙත්වා දුග්ගතො හුත්වා සාසවිජාදනමත්තම්පි අලහන්තො ඉතො චිතො ච
පරිබ්භමන්තො සංචෙගජ්ජත්තො අභොසි. සො එකදිවසං උපාසකෙහි සද්ධිං
චෙළවනං අගමාසි.

තෙන ච සමයෙන සත්ථා මහතියා පරිසාය පරිචුතො ධම්මං දෙසෙන්තො
නිසින්තො භොති. සො පරිසපරියන්තෙ නිසිදිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා
පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ධුතඬ්ඨානි සමාදිශිත්වා සුසානෙ වසති. තදා
අඤ්ඤතරොපි සත්ථවාහපුත්තො සහස්සං දත්වා තාය ගණිකාය සහ වසති. සා ච
ගණිකා තස්ස හත්ථෙ මහග්ගරතනං දිස්වා ලොහං උජ්ජාදෙන්වා අඤ්ඤෙහි
ධුත්තපුරිසෙහි තං මාරාපෙත්වා තං රතනං ගණ්ඨි. අථ තස්ස සත්ථවාහපුත්තස්ස
මනුස්සා තං පවත්ති. සුත්වා ඔවරකමනුස්සෙ පෙසෙසු. තෙ රත්තියං තස්සා
ගණිකාය සරං පවිසිත්වා ජව්ආදීනි අනුපහච්චෙව තං මාරෙන්වා සිවථිකාය
ජඬ්ඬෙසු. රාජදත්තත්ථෙරො අසුභනිමිත්තං ගහෙතුං සුසානෙ විවරන්තො තස්සා
ගණිකාය කළෙවරං පටික්කුලතො මනසි කාතුං උපගතො කතිපයවාරෙ යොනිසො
මනසි කත්වා අචිරමතභාවතො සොණසිඬ්ඨාලාදීහි අනුපහතජ්ජිතාය

විසභාවත්ථුතාය ව අයොනියො මනසිකරොන්තො, තත්ථ කාමරාගං උප්පාදෙත්වා
සංවිග්ගතරමානසො අත්තනො චිත්තං පරිභාසිත්වා මුහුත්තං එකමන්තං
අපසක්කිත්වා ආදිතො උපට්ඨිතං අසුභනිමිත්තමෙව ගහෙත්වා යොනියො
මනසිකරොන්තො ඤානං උප්පාදෙත්වා තං ඤානං පාදකං කත්වා විපස්සනං
පට්ඨපෙත්වා තාවදෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙර
2.44.55-59) –

“විපිනෙ බුද්ධං දිස්වාන, සයම්භුං අපරාජිතං;
අම්බාටකං ගහෙත්වාන, සයම්භුස්ස අදාසහං.

“එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ, යං එලමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාභිජානාමි, එලදානස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
පීතියොමනස්සජානො –

315.

“භික්ඛු සිවථිකං ගන්ත්වා, අද්දස ඉත්ථිමුජ්ඣිකං;
අපච්ඡිද්ධං සුසානස්මිං, ඛජ්ජන්තිං කිම්භි ඵුට්ඨං.

316.

“යඤ්භි එකෙ ජිගුච්ඡන්ති, මතං දිස්වාන පාපකං;
කාමරාගො පාතුරහු, අන්ධොව සවති අහුං.

317.

“ඔරං ඔදනපාකම්භා, තම්භා යානා අපක්කමිං;
සතිමා සම්පජානොහං, එකමන්තං උපාච්ඡිං.

318.

“තතො මෙ මනසිකාරො, යොනියො උදපජ්ජථ;
ආදිනවො පාතුරහු, නිබ්බිදා සමතිට්ඨථ.

319.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, පස්ස ධම්මසුඛම්මතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජන්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ භික්ඛු සිවථිකං ගන්ත්වාති සංසාරෙ භයස්ස ඉක්ඛනතො භික්ඛු,
අසුභකම්මට්ඨානත්ථං ආමකසුසානං උපගන්ත්වා. “භික්ඛු”ති වෙතං අත්තානං

සන්ධාය ටෙරො සයං වදනි. ඉත්ථිත්ති ථීයති එත්ථ සුක්කසොණිතං
සත්තසත්තානභාවෙන සංභඤ්ඤතිති ථී, මාතුගාමො. එවඤ්ච සභාවනිරුත්තිවසෙන
“ඉත්ථී” තිපි වුවිවති. වඤ්ඤාදීප්ප පන තංසදිසතාය තංසභාවානතිවත්තනතො ව
තබ්බොභාරො. “ඉත්ථී” ති ඉත්ථිකලෙවරං වදනි. උප්ඤ්ඤත්ති පරිච්චත්තං.
උප්ඤ්ඤානියත්තා එව අපච්ඡිදං අනපෙක්ඛනාවෙන ඛිත්තං. ඛප්පත්ති. කිම්භී ඵුට්ඨත්ති
කිම්භී පුරිතං හුත්වා ඛප්පමානං.

යඤ්ඤි එකෙ ජිගුච්ඡත්ති, මතං දිස්වාන පාපකන්ති යං
අපගතායුඋස්මාවිඤ්ඤාණතාය මතං කලෙවරං පාපකං නිහීනං ලාමකං එකෙ
වොක්ඛජාතිකා ජිගුච්ඡත්ති, ඔලොකෙනුම්පි න ඉච්ඡත්ති. කාමරාගො පාතුරුහුති
තස්මිං කුණපෙ අයොනිසොමනසිකාරස්ස බලවතාය කාමරාගො මය්භං පාතුරුහොසි
උප්පජ්ජී. අන්ධොව සවතී අහුත්ති තස්මිං කලෙවරෙ නවහි ද්වාරෙහි අසුචිං සවති
සන්දන්තෙ අසුචිභාවස්ස අදස්සනෙන අන්ධො විය අහොසිං. තෙනාහ –

“රත්තො අත්ථං න ජානාති, රත්තො ධම්මං න පස්සති;
අන්ධතමං තදා හොති, යං රාගො සහතෙ නර” ත්ති ව.

“කාමච්ඡන්දො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අන්ධකරණො අවක්ඛකරණො” ති ව ආදි.
කෙච් පනෙත්ථ තකාරාගමං කත්වා “කිලෙසපරියුට්ඨානෙන අවසවත්ති කිලෙසස්ස
වා වසවත්ති” ති අත්ථං වදන්ති. අපරෙ “අන්ධොව අසති අහු” ත්ති පාළිං වත්වා
“කාමරාගෙන අන්ධො එව හුත්වා සතිරහිතො අහොසි” ත්ති අත්ථං වදන්ති. තදුභයං
පන පාළියං නත්ථී.

ඔරං ඔදනපාකම්භාති ඔදනපාකතො ඔරං, යාවතා කාලෙන
සුපරිධොතතිත්තතණ්ඩුලනාළියා ඔදනං පවති, තතො ඔරමෙව කාලං, තතොපි
ලහුකාලෙන රාගං විනොදෙන්තො, තම්භා යානා අපක්කම්. යස්මිං යානෙ ධීතස්ස
මෙ රාගො උප්පජ්ජී, තම්භා යානා අපක්කම්. අපක්කත්තොව සතිමා
සම්පජානොහං සමණසඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වා සතිපට්ඨානමනසිකාරවසෙන සතිමා,
සම්මදෙව ධම්මසභාවජානෙන සම්පජානො ව හුත්වා එකමත්තං උපාච්ඡිං,
පල්ලඬිකං ආභුජිත්වා නිසිදිං. නිසින්නස්ස ව තතො මෙ මනසිකාරො, යොනිසො
උදපජ්ජපාතිආදි සබ්බං හෙට්ඨා චුත්තනයමෙවාති.

රාජදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. සුභුතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අයොගෙනිආදිකා ආයස්මතො සුභුතත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපචින්නො කස්සපස්ස
භගවතො කාලෙ බාරාණසියං ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං
පත්තො එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො සරණෙසු ව
සීලෙසු ව පතිට්ඨාය මාසෙ මාසෙ අට්ඨක්ඛත්තුං චතුප්පාතියගන්ධෙන සත්ථු

ගන්ධකුටිං ඔපුඤ්ජාපෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ
සුගන්ධසරීරො හුත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධරට්ඨෙ ගහපතිකුලෙ
නිබ්බත්තිත්වා සුභුතොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො, නිස්සරණප්ඤ්ඤාසයනාය
සරාවාසං පහාය තිත්ථියෙසු පබ්බජිත්වා තත්ථ සාරං අලහන්තො, සත්ථු සන්තිකෙ
උපතිස්සකොලිතසෙලාදිකෙ බහු සමණබ්‍රාහ්මණෙ පබ්බජිත්වා සාමඤ්ඤසුඛං
අනුභවන්තෙ දිස්වා සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ආචරියුපප්ඤ්ඤාය
ආරාධෙත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විවෙකවාසං වසන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා
අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.55.272-308) –

“ඉමමහි හද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“අනුබ්‍යඤ්ජනසම්පත්තො, බාත්තිංසවරලක්ඛණො;
බ්‍යාමප්පහාපරිවුතො, රංසිජාලසමොත්ථටො.

“අස්සාසෙතා යථා චන්දො, සුරියොව පහඬිකරො;
නිබ්බාපෙතා යථා මෙසො, සාගරොව ගුණාකරො.

“ධරණීරිව සිලෙන, හිමවාච සමාධිනා;
ආකාසො විය පඤ්ඤාය, අසඬිගො අනිලො යථා.

“තදාහං බාරාණසියං, උපපත්තො මහාකුලෙ;
පහුතධනධඤ්ඤස්මිං, නානාරතනසඤ්චයෙ.

“මහතා පරිවාරෙන, නිසින්නං ලොකනායකං;
උපෙච්ච ධම්මමස්සොසිං, අමතංව මනොහරං.

“ද්වත්තිංසලක්ඛණධරො, සනක්ඛත්තොව චන්දිමා;
අනුබ්‍යඤ්ජනසම්පත්තො, සාලරාජාව ඵුල්ලිතො.

“රංසිජාලපරික්ඛිත්තො, දිත්තොව කනකාවලො;
බ්‍යාමප්පහාපරිවුතො, සතරංසි දිවාකරො.

“සොණණානතො ජිනවරො, සමණිව සිලුච්චයො;
කරුණාපුණ්ණහදයො, ගුණෙන විය සාගරො.

“ලොකවිස්සුතකිත්ති ව, සිනෙරුව නගුත්තමො;
යසසා විත්ථතො වීරො, ආකාසසදිසො මුනි.

“අසඬිගවිත්තො සබ්බත්ථ, අනිලො විය නායකො;
පතිට්ඨා සබ්බභූතානං, මහීව මුනිසත්තමො.

“අනුපලිත්තො ලොකෙන, තොයෙන පදුමං යථා;
කුචාදගච්ඡදහනො, අග්ගික්ඛන්ධොව සොහති.

“අගදො විය සබ්බත්ථ, කිලෙසවිසනාසකො;
ගන්ධමාදනසෙලොව, ගුණගන්ධවිභූසිතො.

“ගුණානං ආකරො වීරො, රතනානංව සාගරො;
සින්ධුව චනරාජීනං, කිලෙසමලහාරකො.

“විජයීව මහායොධො, මාරසෙනාවමද්දනො;
චක්කවත්තීව සො රාජා, බොජ්ඣංගරතනිස්සරො.

“මහාභිසක්කසඬකාසො, දොසබ්බයාධිතිකිච්ඡකො;
සල්ලකත්තො යථා වෙජ්ජො, දිට්ඨිගණ්ඩවිඵාලකො.

“සො තදා ලොකපජ්ජොතො, සනරාමරසක්කතො;
පරිසාසු නරාදිව්චො, ධම්මං දෙසයතෙ ජීනො.

“දානං දත්වා මහාභාගො, සීලෙන සුගතූපගො;
භාවනාය ච නිබ්බාති, ඉච්චෙවමනුසාසථ.

“දෙසනං තං මහස්සාදං, ආදිමජ්ඣන්තසොහනං;
සුණන්ති පරිසා සබ්බා, අමතංව මහාරසං.

“සුත්වා සුමධුරං ධම්මං, පසන්තො ජීනසාසනෙ;
සුගතං සරණං ගන්ත්වා, යාවජීවං නමස්සහං.

“මුනිනො ගන්ධකුටියා, ඔපුඤ්ජෙසිං තදා මහිං;
චතුජ්ජාතෙන ගන්ධෙන, මාසෙ අට්ඨ දිනෙස්වහං.

“පණ්ඩාය සුගන්ධත්තං, සරීරවිස්සගන්ධිනො;
තදා ජීනො වියාකාසි, සුගන්ධතනුලාභිතං.

“යො යං ගන්ධකුටිභූමිං, ගන්ධෙනොපුඤ්ජෙන සකිං;
තෙන කම්මවිපාකෙන, උපපන්තො තහිං තහිං.

“සුගන්ධදෙනො සබ්බත්ථ, භවිස්සති අයං නරො;
ගුණගන්ධයුත්තො භුත්වා, නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිහි ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ජාතො විජ්ජකුලෙ අහං;
ගඬිහං මෙ වසතො මාතා, දෙහෙනාසි සුගන්ධිතා.

“යදා ව මාතුකුච්ඡිමිහා, නික්ඛමාමි තදා පුරි;
සාවත්ථි සබ්බගන්ධෙහි, වාසිතා විය වායථ.

“පුජ්ජවස්සඤ්ච සුරහි, දිබ්බගන්ධං මනොරමං;
ධූපානි ව මහග්ඝානි, උපවායිංසු තාවදෙ.

“දෙවා ව සබ්බගන්ධෙහි, ධූපපුජ්ජෙහි තං සරං;
වාසයිංසු සුගන්ධෙන, යස්මිං ජාතො අහං සරෙ.

“යදා ව තරුණො හද්දො, පඨමෙ යොබ්බතො යීතො;
තදා සෙලං සපරිසං, විනෙන්වා නරසාරථි.

“තෙහි සබ්බෙහි පරිවුතො, සාවත්ථිපුරමාගතො;
තදා බුද්ධානුභාවං තං, දිස්වා පබ්බජිතො අහං.

“සීලං සමාධිපඤ්ඤඤ්ච, විමුක්තිඤ්ච අනුත්තරං;
භාවෙන්වා චතුරො ධම්මෙ, පාපුණිං ආසවක්ඛයං.

“යදා පබ්බජිතො වාහං, යදා ව අරහා අහුං;
නිබ්බායිස්සං යදා වාහං, ගන්ධවස්සො තදා අහු.

“සරීරගන්ධො ව සදාතිසෙති මෙ, මහාරහං චන්දනවම්පකුජ්ජලං;
තථෙව ගන්ධෙ ඉතරෙ ව සබ්බසො, පසය්හ වායාමි තතො තහිං තහිං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා තිත්ථියෙසු පබ්බජිත්වා අත්තනො පත්තං
අත්තකිලමථානුයොගං දුක්ඛං, සාසනෙ පබ්බජිත්වා පත්තං ඤානාදිසුඤ්ච
වින්තෙන්වා අත්තනො පටිපත්තිපච්චවෙක්ඛණුමුඛෙන අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තො –

320.

“අයොගෙ යුඤ්ජමත්තානං, පුරිසො කිච්චම්චිජකො;
වරං වෙ නාධිගච්ඡෙය්‍ය, තං මෙ දුබ්භගලක්ඛණං.

321.

“අබ්බුළුහං අසගතං විජිතං, එකඤ්චෙ ඔස්සජෙය්‍ය කලීව සීයා;
සබ්බානිපි වෙ ඔස්සජෙය්‍ය අන්ධොව සීයා, සමච්ඡමස්ස අදස්සනතො.

322.

“යඤ්භි කයිරා තඤ්භි වදෙ, යං න කයිරා න තං වදෙ;
අකරොන්තං භාසමානං, පරිජානන්ති පණ්ඩිතා.

323.

“යථාපි රුචිරං පුජ්ඵං, චණ්ණචන්තං අගන්ධකං;
ඵචං සුභාසිතා වාචා, අඵලා හොති අකුබ්බතො.

324.

“යථාපි රුචිරං පුජ්ඵං, චණ්ණචන්තං සුගන්ධකං;
ඵචං සුභාසිතා වාචා, සඵලා හොති කුබ්බතො” ති. —

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ අයොගෙනි අයුඤ්ජිතබ්බෙ අසෙවිතබ්බෙ අන්තද්වයෙ. ඉධ පන
අන්තකිලමානුයොගවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. යුඤ්ජන්ති තස්මිං අත්තානං
යුඤ්ජන්තො යොජෙන්නො තථා පටිපජ්ජන්තො. කිච්චමිච්ඡකොති උභයභිතාවහං
කිච්චං ඉච්ඡන්තො, තජ්ජට්ඨකතො අයොගෙ වරං වරන්තො වෙ භවෙය්‍ය.
නාධිගච්ඡෙය්‍යාති යථාධිජ්ජෙතං භිතසුඛං න පාපුණ්ණෙය්‍යාති ඤායො. තස්මා යං අභං
තිත්ථියමතවඤ්චිතො අයොගෙ යුඤ්ජිං, තං මෙ දුබ්භගලක්ඛණං අපුඤ්ඤසභාවො.
“පුරිමකම්මඛ්‍යාමොභිතො අයොගෙ යුඤ්ජි” න්ති දස්සෙති.

අබ්බුළුභං අසගතං චිජිතන්ති විබාධනසභාවතාය අසා නාම රාගාදයො, අසානි
ඵච අසගතං, අසගතානං චිජිතං සංසාරජ්ජවත්ති, තෙසං චජයො කුසලධම්මාභිභවො.
“අසගතං චිජිතං” න්ති අනුනාසිකලොපං අකත්වා චුත්තං. තං අබ්බුළුභං අනුද්ධතං
යෙන, තං අබ්බුළුභාසගතං චිජිතං කත්වා ඵචංභූතො හුත්වා, කිලෙසෙ
අසමුච්ඡින්නිත්වාති අත්ථො. එකඤ්චෙ ඔස්සජෙය්‍යාති අදුක්ඛයතාය පධානතාය ච
එකං අජ්ජමාදං සම්මාපයොගමෙව වා ඔස්සජෙය්‍ය පරිච්චජෙය්‍ය වෙ. කලීව සො
පුග්ගලො කාළකණ්ණි විය සියා. සබ්බානිපි වෙ ඔස්සජෙය්‍යාති සබ්බානිපි
විමුත්තියා පරිපාවකාති සද්ධාවිරියසතිසමාධිපඤ්ඤන්ද්‍රියාති ඔස්සජෙය්‍ය වෙ,
අභාවතාය ඡඩ්ඛෙය්‍ය වෙ, අන්ධොව සියා සමච්ඡිමස්ස අදස්සනතො.

යථාති ඔපම්මසම්පට්ඨාදනත්ථෙ නිපාතො. රුචිරන්ති සොභනං.
චණ්ණචන්තන්ති චණ්ණසණ්ඨානසම්පන්නං. අගන්ධකන්ති ගන්ධරහිතං
පාලිහද්දකගිරිකණ්ණිකජයසුමනාදිහෙදං. ඵචං සුභාසිතා වාචාති සුභාසිතා වාචා නාම
තෙපිටකං බුද්ධවචනං චණ්ණසණ්ඨානසම්පන්නපුජ්ඵසදිසං. යථා හි අගන්ධකං
පුජ්ඵං ධාරෙන්තස්ස සරිරෙ ගන්ධො න ඵරති, ඵචං එතමිපි යො සක්කච්චසවනාදීහි
ච සමාවරති, තස්ස සක්කච්චං අසමාවරන්තස්ස යං තත්ථ කත්තබ්බං, තං
අකුබ්බතො සුතගන්ධං පටිපත්තිගන්ධඤ්ච න ආවහති අඵලා හොති. තෙන චුත්තං
“ඵචං සුභාසිතා වාචා, අඵලා හොති අකුබ්බතො” ති.

සුගන්ධකන්ති සුමනවම්පකනීලුප්පලපුප්ඵාදිහෙදං. එවන්ති යථා තං පුප්ඵං
 ධාරෙන්තස්ස සරීරෙ ගන්ධො ඵරති, එවං තෙපිටකබුද්ධවචනසඬ්ඛාතා සුභාසිතා
 වාචාපි යො සක්කච්චසවනාදීහි තත්ථ කත්තබ්බං කරොති, අස්ස පුග්ගලස්ස සඵලා
 හොති, සුතගන්ධපට්ඨපත්තිගන්ධානං ආවහනතො මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා.
 තස්මා යථොවාදං පටිපජ්ජෙය්‍යා, යථාකාරී තථාවාදී ව භවෙය්‍යාති. සෙසං
 චුත්තනයමෙව.

සුභුතන්තේරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. ගිරිමානන්දන්තේරගාථාවණ්ණනා

වස්සති දෙවොතිආදිකා ආයස්මතො ගිරිමානන්දන්තේරස්ස ගාථා. කා
 උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි
 උපචින්නො සුමේධස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො
 සරාචාසං වසන්තො අත්තතො භරියාය පුත්තෙ ව කාලඬ්ඛතෙ
 සොකසල්ලපමප්පිතො අරඤ්ඤං පටිට්ඨො සත්ථාරා තත්ථ ගන්ත්වා ධම්මං
 කට්ඨත්වා සොකසල්ලෙ අබ්බුල්ලෙ පසන්නමානසො සුගන්ධපුප්ඵෙහි පුප්පත්වා
 පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සිරසි අඤ්ජලිං කත්වා අභිත්ථවි.

සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
 රාජගහෙ බිම්බිසාරරඤ්ඤො පුරොභිතස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති,
 ගිරිමානන්දොතිස්ස නාමං අහොසි. සො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු රාජගහගමනෙ
 බුද්ධානුභාවං දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තො කතිපයං
 දිවසං ගාමකාචාසෙ වසිත්වා සත්ථාරං වන්දිතුං රාජගහං අගමාසි. බිම්බිසාරමහාරාජා
 තස්ස ආගමනං සුත්වා උපසඬ්ඛිකම්ත්වා “ඉධෙව, භත්තෙ, වසථ, අහං චතුහි
 පච්චයෙහි උපට්ඨහාමි” ති සම්පවාරෙත්වා ගතො බහුකිච්චතාය න සරි. “ථෙරො
 අබ්භොකාසෙ වසති” ති දෙවතා ථෙරස්ස තෙමනභයෙන වස්සං වාරෙසුං. රාජා
 අවස්සනකාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා ථෙරස්ස කුටිකං කාරාපෙසි. ථෙරො කුටිකායං
 වසන්තො සෙනාසනසප්පායලාභෙන සමාධානං ලභිත්වා වීරියසමතං යොජෙත්වා
 විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර
 1.40.419-448) –

“භරියා මෙ කාලඬ්ඛතා, පුත්තො සිවථිකං ගතො;
 මාතා පිතා මතා භාතා, එකච්චිතම්හි ඩය්හරෙ.

“තෙන සොකෙන සන්නත්තො, කිසො පණ්ඩු අභොසහං;
 චිත්තක්ඛෙපො ච මෙ ආසි, තෙන සොකෙන අට්ටිතො.

“සොකසල්ලපරෙතොහං, වනන්තමුපසඬ්ඛමිං;
 පචත්තඵලං භුඤ්ජිත්වා, රුක්ඛමුලෙ වසාමහං.

“සුමේධො නාම සම්බුද්ධො, දුක්ඛස්සන්තකරො ජිනො;
මමුද්ධරිතුකාමො සො, ආගඤ්ඡී මම සන්තිකං.

“පදසද්දං සුණිත්වාන, සුමේධස්ස මහෙසිනො;
පග්ගහෙත්වානහං සීසං, උල්ලොකෙසිං මහාමුනිං.

“උපාගතෙ මහාවීරෙ, පීති මෙ උදපජ්ජථ;
තදාසීමෙකග්ගමනො, දිස්වා තං ලොකනායකං.

“සතිං පටිලහිත්වාන, පණ්ණමුට්ඨිමදාසහං;
නිසීදි හගවා තත්ථ, අනුකම්පාය චක්ඛුමා.

“නිසජ්ජ තත්ථ හගවා, සුමේධො ලොකනායකො;
ධම්මං මෙ කථයි බුද්ධො, සොකසල්ලවිනොදනං.

“අනවහිතා තතො ආගුං, අනනුඤ්ඤාතා ඉතො ගතා;
යථාගතා තථා ගතා, තත්ථ කා පරිදෙවනා.

“යථාපි පථිකා සත්තා, වස්සමානාය වුට්ඨියා;
සහණ්ඩා උපගච්ඡන්ති, වස්සස්සාපතනාය තෙ.

“වස්සෙ ව තෙ ඔරමිතෙ, සම්පයන්ති යදිච්ඡකං;
ඵවං මාතා පිතා තුය්හං, තත්ථ කා පරිදෙවනා.

“ආගන්තුකා පාහුනකා, වලිතෙරිතකම්පිතා;
ඵවං මාතා පිතා තුය්හං, තත්ථ කා පරිදෙවනා.

“යථාපි උරගො ඡිණ්ණං, හිත්වා ගච්ඡති සං තවං;
ඵවං මාතා පිතා තුය්හං, සං තනුං ඉධ භීයරෙ.

“බුද්ධස්ස ගිරිමඤ්ඤාය, සොකසල්ලං විචජ්ජයිං;
පාමොජ්ජං ජනයිත්වාන, බුද්ධසෙට්ඨං අවන්දහං.

“වන්දිත්වාන මහානාගං, පූජයිං ගිරිමඤ්ජරිං;
දිබ්බගන්ධං සම්පවන්තං, සුමේධං ලොකනායකං.

“පූජයිත්වාන සම්බුද්ධං, සිරෙ කත්වාන අඤ්ජලිං;
අනුස්සරං ගුණග්ගානි, සන්ථවිං ලොකනායකං.

“නිත්තිණ්ණොසි මහාවීර, සබ්බඤ්ඤා ලොකනායක;
සබ්බෙ සත්තෙ උද්ධරසි, ඤාණෙන ත්වං මහාමුනෙ.

“විමතිං ද්වෙළ්භකං වාපි, සඤ්ජන්දසි මහාමුනෙ;
පටිපාදෙසි මෙ මග්ගං, තව ඤාණෙන චක්ඛුම.

“අරහා වසිපත්තා ව, ඡළහිඤ්ඤා මහිද්ධිකා;
අන්තලික්ඛවරා ධීරා, පරිවාරෙන්ති තාවදෙ.

“පටිපත්තා ව සෙඛා ව, ඵලට්ඨා සන්ති සාවකා;
සුරොදයෙව පදුමා, පුප්ඵන්ති තව සාවකා.

“මහාසමුද්දොවක්ඛොහො, අතුලොපි දුරුත්තරො;
ඵවං ඤාණෙන සම්පන්නො, අප්පමෙය්‍යාසි චක්ඛුම.

“වන්දිත්වාහං ලොකජිනං, චක්ඛුමන්තං මහායසං;
පුපුදිසා නමස්සන්නො, පටිකුටිකො ආගඤ්ජහං.

“දෙවලොකා චචිත්වාන, සම්පජානො පතිස්සනො;
ඔක්කම් මාතුයා කුච්ඡං, සන්ධාවන්නො භවාහවෙ.

“අගාරා අහිනික්ඛම්ම, පබ්බජං අනගාරියං;
ආතාපි නිපකො කුමාරි, පටිසල්ලානගොචරො.

“පධානං පදහිත්වාන, තොසයිත්වා මහාමුනිං;
චන්දොවබ්භසනා මුත්තො, විවරාමි අහං සදා.

“විවෙකමනුයුත්තොම්හි, උපසන්නො නිරුපධි;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“තිංසකප්පසහස්සම්හි, යං බුද්ධමහිපුප්පයිං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා කුමාරිකා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.

අථ ථෙරස්ස අරහත්තප්පත්තියා හට්ඨතුට්ඨෙ විස දෙවෙ වස්සන්තෙ උපරි තං
වස්සනෙ නියොජනමුඛෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකරොත්තො —

325.

“වස්සති දෙවො යථාසුගීතං, ඡන්තා මෙ කුටිකා සුඛා නිවාතා;
තස්සං විහරාමි වූපසන්නො, අථ වෙ පත්ථයසි පවස්ස දෙව.

326.

“වස්සති දෙවො යථාසුගීතං, ඡන්තා මෙ කුටිකා සුඛා නිවාතා;
තස්සං විහරාමි සන්තචිත්තො, අථ වෙ පත්ථයසි පවස්ස දෙව.

327.

“වස්සති දෙවො...පෙ.... තස්සං විහරාමී විතරාගො...පෙ.....

328.

“වස්සති දෙවො...පෙ.... තස්සං විහරාමී විතදොසො...පෙ.....

329.

“වස්සති දෙවො...පෙ.... තස්සං විහරාමී විතමොහො;
අථ චෙ පත්ථයසී පවස්ස දෙවා”ති. – ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි;

තත්ථ යථාසුභිතන්ති සුභිතානුරූපං, සුන්දරස්ස අත්තනො මෙසභිතස්ස අනුරූපමෙවාති අත්ථො. වලාහකො හි යථා අගජ්ජන්තො කෙවලං වස්සන්තො න සොහති, එවං සතපටලසහස්සපටලෙන උට්ඨන්තිවා ථනයන්තො ගජ්ජන්තො විජ්ජුල්ලතා නිව්ඡාරන්තොපි අවස්සන්තො න සොහති, තථාභූතො පන භුත්වා වස්සන්තො සොහතිති චුත්තං “වස්සති දෙවො යථාසුභිත”න්ති. තෙනාහ – “අභිත්ථනය, පජ්ජන්ත”, (වරියා. 3.89; ඡා. 1.1.75) “ගජ්ජිතා චෙව වස්සිතා චා”ති (අ. නි. 4.101; පු. ප. 157) ව. තස්සං විහරාමීති තස්සං කුටිකායං අරියවිහාරගබ්භෙන ඉරියාපට්ඨිතාරෙන විහරාමී. චූපසන්තවිත්තොති අග්ගඵලසමාධිනා සම්මදෙව උපසන්තමානසො.

එවං ථෙරස්ස අනෙකචාරං කතං උයොජනං සිරසා සම්පට්ඨිත්තො වලාහකදෙවපුත්තො නින්තඤ්ච ථලඤ්ච පුරෙන්නො මහාවස්සං වස්සාපෙසි.

ගිරිමානන්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. සුමනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යං පත්ථයානොතිආදිකා ආයස්මනො සුමනත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපවිනන්තො ඉතො පඤ්චනවුතෙ කජ්ජෙ බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්තො එකං පච්චෙකබුද්ධං බ්‍යාධිතං දිස්වා හරීතකං අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කොසලරට්ඨෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා සුමනොති ලද්ධනාමො සුබ්බෙන වඩ්ඪී. තස්ස පන මාතුලො පබ්බජිත්වා අරහා භුත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්තො සුමනෙ වයප්පත්තෙ තං පබ්බාපෙත්වා වරිතානුකූලං කම්මට්ඨානං අදාසි. සො තත්ථ යොගකම්මං කරොන්නො චත්තාරි ක්කානාති පඤ්ච ව අභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙසි. අථස්ස ථෙරො විපස්සනාවිධිං ආචික්ඛි. සො ච නවිරෙනෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.44.60-71) –

“හරීතකං ආමලකං, අම්බජම්බුවිහීතකං;
කොලං හල්ලාතකං බිල්ලං, සයමෙව හරාමහං.

“දිස්වාන පබ්භාරගතං, ක්කායිං ක්කානරතං මුනිං;

ආබාධෙන ආපීලෙන්තං, අදුතීයං මහාමුනිං.

“හරිතකං ගහෙන්වාන, සයම්භුස්ස අදාසහං;
බාදමත්තම්භි හෙසජ්ජෙ, බ්‍යාධි පස්සම්භි තාවදෙ.

“පභීනදරථො බුද්ධො, අනුමොදමකාසි මෙ;
හෙසජ්ජදානෙනිමිනා, බ්‍යාධිවූපසමෙන ව.

“දෙවභූතො මනුස්සො වා, ජාතො වා අඤ්ඤජාතියා;
සබ්බත්ථ සුඛිතො හොතු, මා ව තෙ බ්‍යාධිමාගමා.

“ඉදං වත්වාන සම්බුද්ධො, සයම්භු අපරාජිතො;
නහං අබ්භුග්ගමී ධිරො, හංසරාජාව අම්බරෙ.

“යතො හරිතකං දින්නං, සයම්භුස්ස මහෙසිනො;
ඉමං ජාතිං උපාදාය, බ්‍යාධි මෙ නුපපජ්ජථ.

“අයං පච්ඡිමකො මය්හං, වරිමො වත්තතෙ හවා;
තිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“චතුත්තවුත්තො කප්පෙ, හෙසජ්ජමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, හෙසජ්ජස්ස ඉදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තෙ පන පතිට්ඨිතො එකදිවසං මාතුලත්ථෙරස්ස උපට්ඨානං අගමාසි. තං
ථෙරො අධිගමං පුච්ඡී, තං බ්‍යාකරොත්තො –

330.

“යං පත්ථයානො ධම්මෙසු, උපජ්ඣායො අනුග්ගහි;
අමතං අභිකඬ්ඛන්තං, කතං කත්තබ්බකං මයා.

331.

“අනුප්පත්තො සච්ඡිකතො, සයං ධම්මො අනීතිහො;
විසුද්ධඤාණො නික්කඬ්ඛො, බ්‍යාකරොමි තවත්තිකෙ.

332.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
සදත්ථො මෙ අනුප්පත්තො, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

333.

“අප්පමත්තස්ස මෙ සික්ඛා, සුස්සුතා තව සාසනෙ;

සබ්බෙ මෙ ආසවා බිණා, නත්ථි දානි පුනබ්බවො.

334.

“අනුසාසි මං අරියවතා, අනුකම්පි අනුග්ගහි;
අමොසො තුය්හමොවාදො, අන්තෙවාසිමිහි සික්ඛිතො”ති. —

ඉමාහි පඤ්චහි ගාථාහි සිහනාදං නදන්තො අඤ්ඤං ඛ්‍යාකාසි.

තත්ථ යං පත්ථයානො ධම්මෙසු, උපජ්ඣායො අනුග්ගහි. අමතං
අභිකඩ්ඛන්තන්ති සමථවිපස්සනාදිසු අනවජ්ජධම්මෙසු යං ධම්මං මය්හං
පත්ථයන්තො ආකඩ්ඛන්තො උපජ්ඣායො අමතං නිබ්බානං අභිකඩ්ඛන්තං මං
ඔවාදදානවසෙන අනුග්ගහි. කතං කත්තබ්බකං මයාති තස්ස අධිගමත්ථං
කත්තබ්බං පරිඤ්ඤාදිසොළසවිධං කිව්වං කතං නිට්ඨාපිතං මයා.

තතො ඵව අනුජ්ජත්තො අධිගතො වතුබ්බිධොපි මග්ගධම්මො සවිජ්ඣතො.
සයං ධම්මො අනීතිහොති සයං අත්තනායෙව නිබ්බානධම්මො ඵලධම්මො ව
අනීතිහො අසන්දිද්ධො අත්තපච්චක්ඛො කතො, “ඉතිහ, ඉති කිරා”ති පවත්තියා
ඉතිහසඬ්ඛාතං සංසයං සමුච්ඡින්නන්තොයෙව අරියමග්ගො පවත්තති. තෙනාහ
“විසුද්ධඤ්ඤාණො නික්කඩ්ඛො”තිආදි. තත්ථ විසුද්ධඤ්ඤාණොති
සබ්බසංකිලෙසවිසුද්ධියා විසුද්ධඤ්ඤාණො. තවන්තිකෙති තව සමීපෙ.

සදත්ථොති අරහත්තං. සික්ඛාති අධිසිලසික්ඛාදයො. සුස්සුතාති
පරියත්තිබාහුසච්චස්ස පටිවෙධබාහුසච්චස්ස ව පාරිපූර්වසෙන සුට්ඨු සුතා. තව
සාසනෙති තව ඔවාදෙ අනුසිට්ඨියං යිතස්ස.

අරියවතාති සුවිසුද්ධසිලාදිවතසමාදානෙන. අන්තෙවාසිමිහි සික්ඛිතොති තුය්හං
සමීපෙ විණ්ණබ්‍රමචරියවාසතාය අන්තෙවාසි සික්ඛිතවා සික්ඛිතඅධිසිලාදිසික්ඛො
අමිහිති.

සුමනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. වඩ්ඪත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සාධු භීතිආදිකා ආයස්මතො වඩ්ඪත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ විචට්ඨපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි
උපචින්නන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ භාරුකච්ඡනගරෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා
වඩ්ඪොති ලද්ධනාමො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪති. අථස්ස මාතා සංසාරෙ
සඤ්ජාතසංවෙගා පුත්තං ඤාතීතං නිය්‍යාදෙන්වා භික්ඛුනීතං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා
විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති අරහත්තං පාපුණ්ත්වා අපරෙන සමයෙන පුත්තම්පි
විඤ්ඤාතං පත්තං වෙළදන්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බාජෙසි. සො පබ්බජිතො
බුද්ධවචනං උග්ගහෙත්වා බහුස්සුතො ධම්මකථිකො හුත්වා ගන්ථධුරං වහන්තො

එකදිවසං “එකකො සන්තරුත්තරොව මාතරං පස්සිස්සාමි” ති හික්ඛුනුපස්සයං අගමාසි. තං දිස්වා මාතා “කස්මා ත්වං එකකො සන්තරුත්තරොව ඉධාගතො” ති වොදෙසි. සො මාතරා වොදියමානො “අයුත්තං මයා කත” ති උප්පන්නසංවෙගො විහාරං ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසින්තො විපස්සිත්වා අරහත්තං පත්වා මාතු ඔවාදසම්පත්තිපකාසනමුඛෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො –

335.

“සාධු හි කිර මෙ මාතා, පතොදං උපදංසයි;
යස්සාහං වචනං සුත්වා, අනුසිට්ඨො ජනෙත්තියා;
ආරද්ධවීරියො පහිත්තො, පත්තො සම්බොධිමුත්තමං.

336.

“අරහා දක්ඛිණෙය්‍යාමිහි, තෙවිජ්ජො අමතද්දෙසො;
ජෙත්වා නමුවිනො සෙනං, විහරාමි අනාසවො.

337.

“අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ව, යෙ මෙ විජ්ජිංසු ආසවා;
සබ්බෙ අසෙසා උච්ඡින්නා, න ව උප්පජ්ජරෙ පුත.

338.

“විසාරදා බො හගිනී, එවමත්ථං අභාසයි;
අපිහා නුත මයිපි, වනථො තෙ න විජ්ජති.

339.

“පරියන්තකතං දුක්ඛං, අන්තිමොයං සමුස්සයො;
ජාතිමරණසංසාරො, නත්ථි දානි පුනබ්බවො” ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ සාධු හි කිර මෙ මාතා, පතොදං උපදංසයිති සාධු වත මාතා මය්හං ඔවාදසඬ්ඛාතං පතොදං දස්සෙති, තෙන මෙ වීරියං උත්තෙජෙන්ති උත්තමඬ්ඛගෙ පඤ්ඤාසිසෙ විජ්ඣි. යස්සාති යස්සා මෙ මාතූයා. සම්බොධිත්ති අරහත්තං. අයඤ්ඤෙත්ථ යොජනා – ජනෙත්තියා මෙ අනුසිට්ඨො යස්සා අනුසාසනිභූතං වචනං සුත්වා අහං ආරද්ධවීරියො පහිත්තො විහරන්තො උත්තමං අග්ගඵලං සම්බොධිං අරහත්තං පත්තො.

තතො එව ආරකත්තා කිලෙසෙහි අරහා පුඤ්ඤක්ඛන්තතාය දක්ඛිණෙය්‍යා දක්ඛිණාරහො අමිහි. පුබ්බෙතිවාසඤ්ඤානාදිවිජ්ජාත්තයස්ස අධිගතත්තා තෙවිජ්ජො නිබ්බානස්ස සච්ඡිකතත්තා අමතද්දෙසො නමුවිනො මාරස්ස සෙනං කිලෙසවාහිනිං බොධිපක්ඛියසෙනාය ජිනිත්වා තස්ස ජිත්තතායෙව අනාසවො සුඛං විහරාමිති.

ඉදානි “අනාසවො” ති වුත්තමත්ථං පාකටතරං කාතුං “අජ්ඣත්තඤ්චා” ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – අජ්ඣත්තං අජ්ඣත්තවත්ථුකා ව බහිද්ධා බහිද්ධවත්ථුකා ව

ආසවා යෙ මය්හං අරියමග්ගාධිගමනො පුබ්බෙ විජ්ජිංසු උපලබ්භිංසු, තෙ සබ්බෙ අනවසෙසා උච්ඡින්නා අරියමග්ගෙන සමුව්ඡින්නා පභිනා පුන දානි කදාවිපි න ච උප්පජ්ජෙය්‍යං න උප්පජ්ජිස්සන්ති යෙවාති.

ඉදානි මාතු වචනං අඬ්ඛසං කත්වා අත්තනා අරහත්තස්ස අධිගතත්තා මාතරං ථොමෙන්නො “විසාරදා”ති ගාථමාහ. තත්ථ විසාරදා බොති එකංසෙන විගතසාරජ්ජා. එවං මාතු අත්තනො ච අරහත්තාධිගමෙන සත්ථු ඔරසපුත්තභාවං උල්ලපෙන්නො මාතරං “හගිනී”ති ආහ. එතමත්ථං අභාසයිති එතං මම ඔවාදභූතං අත්ථං අහණි. එවං පන මං ඔවදන්තී න කෙවලං විසාරදා එව, අථ බො අපිභා නුන මයිපි තච පුත්තකෙපි අපිභා අසන්ථවා මඤ්ඤෙ, කිං වා එතෙන පරිකප්පනෙන? වනථො තෙ න විජ්ජති අවිජ්ජාදිකො වනථො තච සන්තානෙ නත්ථෙව, යා මං හවක්ඛයෙ නියොපෙසිති අධිප්පායො.

ඉදානි “තයා නියොජිතාකාරෙනෙව මයා පටිපන්න”න්ති දස්සෙන්නො “පරියත්තකත”න්ති ඔසානගාථමාහ, තස්සත්ථො සුවිඤ්ඤෙයොයාව.

වඩ්ඪත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. නදීකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අත්ථාය වත මෙතිආදිකා ආයස්මතො නදීකස්සපත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්නො පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො එකදිවසං සත්ථාරං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා පසන්නමානසො අත්තනා රොපිතස්ස අම්බරුක්ඛස්ස පට්මුප්පන්නං මනොසිලාවණ්ණං එකං අම්බඵලං අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්නො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධරට්ඨෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ උරුවෙලකස්සපස්ස භාතා හුත්වා නිබ්බත්තො. වයප්පත්තො නිස්සරණජ්ඣාසයතාය සරාවාසං අනිච්ඡන්නො තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තිහි තාපසසතෙහි සද්ධිං නෙරඤ්ජරාය නදියා තීරෙ අස්සමං මාපෙත්වා විහරති. නදීතීරෙ වසනතො හිස්ස කස්සපගොත්තතාය ච නදීකස්සපොති සමඤ්ඤා අහොසි. තස්ස හගවා සපරිසස්ස එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පදං අදාසි. තං සබ්බං ඛන්ධකෙ (මහාව. 36-39) ආගතමෙව. සො හගවතො ආදිත්තපරියායදෙසනාය (මහාව. 54; සං. නි. 4.28) අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.44.81-87) –

“පදුමුත්තරබුද්ධස්ස, ලොකපෙට්ඨස්ස තාදිනො;
පිණ්ඩාය විවරන්තස්ස, ධාරතො උත්තමං යසං.

“අග්ගඵලං ගහෙත්වාන, විජ්ජසන්නෙන චෙතසා;
දක්ඛිණෙය්‍යස්ස වීරස්ස, අදාසිං සත්ථුනො අහං.

“තෙන කම්මෙන ද්විපදින්ද, ලොකපෙට්ඨි නරාසහ;
පත්තොම්හි අවලං යානං, හිත්වා ජයපරාජයං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, අග්ගදානස්සිදං එලං.

“කිලෙසා කුමාරා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.
අරහත්තෙ පන පතිට්ඨිතො අපරභාගෙ අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
දිට්ඨිසමුග්ගාතකිත්තනමුඛෙන අඤ්ඤං ඛ්‍යාතරොන්තො –

340.

“අත්ථාය වත මෙ බුද්ධො, නදිං නෙරඤ්ජරං අගා;
යස්සාහං ධම්මං සුත්වාන, මිච්ඡාදිට්ඨිං විචජ්ජයිං.

341.

“යජිං උච්චාවචෙ යඤ්ඤෙ, අග්ගිහුත්තං පුභිං අහං;
එසා සුද්ධිති මඤ්ඤන්තො, අන්ධභූතො පුපුජ්ජනො.

342.

“දිට්ඨිගහනපක්ඛන්දො, පරාමාසෙන මොහිතො;
අසුද්ධිං මඤ්ඤිසං සුද්ධිං, අන්ධභූතො අවිද්දසු.

343.

“මිච්ඡාදිට්ඨි පහීනා මෙ, හවා සබ්බෙ විදාලිතා;
පුභාමි දක්ඛිණෙය්‍යග්ගිං, නමස්සාමි තථාගතං.

344.

“මොහා සබ්බෙ පහීනා මෙ, හවතණ්හා පදාලිතා;
වික්ඛිණො ජාතිසංසාරො, නත්ථි දානි පුනඛභවො” ති. –

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ අත්ථාය වත මෙති මය්හං අත්ථාය වත හිතාය වත. බුද්ධොති
සබ්බඤ්ඤබුද්ධො. නදිං නෙරඤ්ජරං අගාති නෙරඤ්ජරාසඬ්ඛාතං නදිං අගඤ්ජි,
තස්සා නදියා තීරෙ ව මම භාතු උරුචෙලකස්සපස්ස අස්සමං උපගතොති
අධිප්පායො.

ඉදානි යථාචුත්තමත්ථං විචරිතුං “යස්සාහ” ත්තිආදි චුත්තං. යස්සාති යස්ස
බුද්ධස්ස හගවතො. ධම්මං සුත්වානාති චතුස්චව්චපට්ඨිසංයුත්තං ධම්මං සුත්වා,
සොතද්වාරානුසාරෙන උපලභිත්වා. මිච්ඡාදිට්ඨිං විචජ්ජන්ති “යඤ්ඤාදිහි සුද්ධි
හොති” ත්තිආදියජ්ජවත්තං විපරිතදස්සනං පජහිං.

මිච්ඡාදිට්ඨිං විචජ්ජයින්ති චුත්තමෙවත්ථං චිත්ථාරෙත්වා දස්සෙතුං
 “යජී”න්තිආදිමාහ. තත්ථ යජීං උච්චාවචෙ යඤ්ඤෙති පාකටයඤ්ඤෙ
 සොමයාගවාජපෙය්‍යාදිකෙ නානාවිධෙ යඤ්ඤෙ යජීං. අග්ගිහුත්තං ජුහිං අහන්ති
 තෙසං යඤ්ඤානං යජනවසෙන ආහුතිං පග්ගණ්හන්තො අග්ගිං පරිවරිං. එසා
 සුද්ධිති මඤ්ඤන්තොති එසා යඤ්ඤකිරියා අග්ගිපාරිවරියා සුද්ධිහෙතුභාවතො සුද්ධි
 “එවං මෙ සංසාරසුද්ධි හොති” ති මඤ්ඤමානො. අන්ධභූතො පුට්ඨජනොති
 පඤ්ඤාවක්ඛුචෙකල්ලෙන අවිජ්ජන්ධනාය අන්ධභූතො පුට්ඨජනො හුත්වා
 වනගහනපබ්බතගහනාදීති විය දුරතික්කමනට්ඨෙන දිට්ඨියෙව ගහනං දිට්ඨිගහනං,
 තං පක්ඛන්දො අනුපවිට්ඨොති දිට්ඨිගහනපක්ඛන්දො. පරාමාසෙනාති ධම්මසභාවං
 අතික්කමිත්වා “ඉදමෙව සච්ච”න්ති පරාමසනතො පරාමාසසංඛිට්ඨානෙන
 මිච්ඡාහිනිවෙසෙන. මොහිතොති මුළුභාවං පාපිතො. අසුද්ධිං මඤ්ඤිසං සුද්ධිත්ති
 අසුද්ධිං මග්ගං “සුද්ධිං මග්ග”න්ති මඤ්ඤිසං මඤ්ඤිං. තත්ථ කාරණමාහ
 “අන්ධභූතො අවිද්දසු”ති. යස්මා අවිජ්ජාය අන්ධභූතො, තතො එව ධම්මාධම්මං
 යුත්තායුත්තඤ්ච අවිද්දවා, තස්මා තථා මඤ්ඤින්ති අත්ථො.

මිච්ඡාදිට්ඨි පභීනා මෙති එවංභූතස්ස පන සත්ථු සම්මුඛා චතුසච්චගඛිහං
 ධම්මකථං සුත්වා යොනියො පටිපජ්ජන්තස්ස අරියමග්ගසම්මාදිට්ඨියා සබ්බාපි
 මිච්ඡාදිට්ඨි සමුච්ඡෙදජ්ජහානවසෙන මය්හං පභීනා. භවාති කාමභවාදයො සබ්බෙපි
 භවා අරියමග්ගසත්ථෙත විදාලිතා විද්ධංසිතා. ජුහාමි දක්ඛිණෙය්‍යග්ගිත්ති
 ආභවතියාදිකෙ අග්ගි ඡඩ්ඪෙත්වා සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යානාය
 සබ්බස්ස ව පාපස්ස දහනතො දක්ඛිණෙය්‍යග්ගිං සම්මාසම්බුද්ධං ජුහාමි පරිවරාමි.
 තයිදං මය්හං දක්ඛිණෙය්‍යග්ගිපරිවරණං දධිනවතීතමථිතසජ්ජිආදිතිරපෙක්ඛං සත්ථු
 නමස්සනමෙවාති ආහ “නමස්සාමි තථාගත”න්ති. අථ වා ජුහාමි
 දක්ඛිණෙය්‍යග්ගිත්ති දායකානං දක්ඛිණාය මහජ්ඣලභාවකරණෙන පාපස්ස ව
 දහනෙන දක්ඛිණෙය්‍යග්ගිභූතං අත්තානං ජුහාමි පරිවරාමි තථා කත්වා පරිවරාමි,
 තථා කත්වා පරිවරාමි. පුබ්බෙ අග්ගිදෙවං නමස්සාමි, ඉදානි පන නමස්සාමි
 තථාගතන්ති.

මොහා සබ්බෙ පභීනා මෙති දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණාදිහෙදා සබ්බෙ මොහා මය්හං
 පභීනා සමුච්ඡින්නා, තතො එව “භවතණ්හා පදාලිතා. වික්ඛිණො ජාතිසංසාරො,
 නත්ථි දානි පුනඛිභවො”ති තිසු පදෙසු මෙ-සද්දො ආනෙත්වා යොජෙතබ්බො.

නදිකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. ගයාකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පාතො මජ්ඣන්තිකන්තිආදිකා ආයස්මතො ගයාකස්සපත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
 උජ්ජත්ති? අයමපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපතිස්සයං
 කුසලං උපවිනන්තො ඉතො එකතිංසෙ කජ්ජෙ සිබ්බස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ
 නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො නිස්සරණජ්ඣාසයනාය සරාවාසං පහාය

තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤායතනෙන අස්සමං කාරෙත්වා වනමූලඵලාභාරො
 වසති. තෙන ව සමයෙන භගවා එකො අදුතියො තස්ස අස්සමසමීපෙන ගවිජති. සො
 භගවත්තං දිස්වා පසන්නමානසො උපසඬකමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ධීතො
 වෙලං ඔලොකෙත්වා මනොහරානි කොලඵලානි සත්ථු උපනෙසී. සො තෙන
 පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ
 නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො නිස්සරණජ්ඣාසයනාය සරාවාසං පභාය
 තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ද්විති තාපසසතෙහි සද්ධිං ගයායං විහරති. ගයායං
 වසනතො හිස්ස කස්සපගොත්තනාය ව ගයාකස්සපොති සමඤ්ඤා අහොසී. සො
 භගවතා සද්ධිං පරිසාය එහිහික්ඛුපසම්පදං දත්වා ආදිත්තපරියායදෙසනාය (මහාව.
 54) ඔවදියමානො අරහත්තෙ පතිට්ඨාසී. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.45.8-
 14) –

“අජිනෙන නිවත්ථොහං, වාකචීරධරො තදා;
 ඛාරියා පුරයිත්වානං, කොලංභාසිං මමස්සමං.

“තමහි කාලෙ සිඛි බුද්ධො, එකො අදුතියො අහු;
 මමස්සමං උපගවිජී, ජානන්තො සබ්බකාලිකං.

“සකං චිත්තං පසාදෙත්වා, වන්දිත්වාන ව සුබ්බතං;
 උහො හත්ථෙහි පග්ගස්ස, කොලං බුද්ධස්සදාසහං.

“එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ, යං එලමදදිං තදා;
 දුග්ගතිං නාහිජානාමි, කොලදානස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
 අරහත්තෙ පන පතිට්ඨිතො අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
 පාපපවාහනකිත්තනමුඛෙන අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තො –

345.

“පාතො මජ්ඣන්තිකං සායං, තික්ඛත්තුං දිවසස්සහං;
 ඔතරිං උදකං සොහං, ගයාය ගයඵග්ගුයා.

346.

“යං මයා පකතං පාපං, පුබ්බෙ අඤ්ඤාසු ජාතිසු;
 තං දානීධ පවාහෙමි, එවංදිට්ඨි පුරෙ අහුං.

347.

“සුත්වා සුභාසිතං වාවං, ධම්මත්ථසහිතං පදං;
 තථං යාථාවකං අත්ථං, යොනියො පච්චවෙක්ඛිසං.

348.

“නින්හාතසබ්බපාපොමිහි, නිම්මලො පයතො සුචි;
සුද්ධො සුද්ධස්ස දායාදො, පුත්තො බුද්ධස්ස ඔරසො.

349.

“ඔග්ග්ඵය්ඨිගිකං සොතං, සබ්බපාපං පවාහයිං;
තිස්සො විජ්ජා අජ්ඣගමිං, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. —

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ පට්ඨගාථාය තාව අයං සඨබ්බෙපත්ථො — පාතො සුරියුග්ගමනවෙලායං,
මජ්ඣන්තිකං මජ්ඣන්තවෙලායං, සායං සායන්තවෙලායන්ති දිවසස්ස තික්ඛන්තුං
තයො වාරෙ අහං උදකං ඔතරිං ඔගාහිං. ඔතරන්තො ච සොහං න යත්ථ කත්ථවි යදා
වා තදා වා ඔතරිං, අථ බො ගයාය මහාජනස්ස “පාපපවාහන”න්ති අභිසම්මතෙ
ගයාතිත්ථෙ, ගයඵග්ගුයා ගයාඵග්ගුනාමකෙ ඵග්ගුනීමාසස්ස
උත්තරඵග්ගුනීතක්ඛන්තෙ අනුසංචචිජරං උදකොරොහනමනුයුත්තො අභොසින්ති.

ඉදානි තදා යෙනාධිජ්ජායෙන උදකොරොහනමනුයුත්තං, තං දස්සෙතුං “යං
මයා”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො — “යං මයා පුබ්බෙ ඉතො අඤ්ඤාසු ජාතිසු
පාපකම්මං උපවිතං. තං ඉදානි ඉධ ගයාතිත්ථෙ ඉමිස්සා ච ගයාඵග්ගුයා ඉමිනා
උදකොරොහනෙන පවාහෙමි අපනෙමි වික්ඛාලෙමි”ති. පුරෙ සත්ථු
සාසනුපගමනතො පුබ්බෙ ඵවංදිට්ඨි ඵවරුපවිජරිතදස්සනො අහුං අභොසිං.

ධම්මත්ථසහිතං පදන්ති විහන්තිඅලොපෙන නිද්දෙසො. ධම්මෙන ච අත්ථෙත ච
සහිතකොට්ඨාසං, ආදිතො මජ්ඣන්තො පරියොසානතො ච ධම්මුපසංහිතං
අත්ථුපසංහිතං සුට්ඨු ඵකන්තෙන නියානිකං කත්වා භාසිතං වාවං
සම්මාසම්බුද්ධවචනං සුත්වා තෙන පකාසිතං පරමත්ථභාවෙන තච්ඡභාවතො තථං
යථාරහං පවත්තිනිවත්තිඋපායභාවෙ බ්‍යභිචාරාභාවතො යාථාවකං දුක්ඛාදිඅත්ථං
යොනියො උපායෙන පරිඤ්ඤායාදිභාවෙන පච්චවෙක්ඛිසං “දුක්ඛං
පරිඤ්ඤායං, සමුදයො පහතබ්බො, නිරොධො සච්ඡිකාතබ්බො, මග්ගො
භාවෙනබ්බො”ති පතිඅවෙක්ඛිං, ඤාණචක්ඛුනා පස්සිං පටිච්ඡක්ඛින්ති අත්ථො.

නින්හාතසබ්බපාපොමිහිති ඵවං පටිච්ඡිද්ධසච්චත්තා ඵව අරියමග්ගජලෙන
වික්ඛාලිතසබ්බපාපො අමිහි. තතො ඵව රාගමලාදීනං අභාවෙන නිම්මලත්තා
නිම්මලො. තතො ඵව පරිසුද්ධකායසමාචාරතාය පරිසුද්ධවච්ඡිසමාචාරතාය
පරිසුද්ධමනොසමාචාරතාය පයතො සුචි සුද්ධො. සවාසනසබ්බකිලෙසමලවිසුද්ධියා
සුද්ධස්ස බුද්ධස්ස භගවතො ලොකුත්තරධම්මදායස්ස ආදියනතො දායාදො.
තස්සෙව දෙසනාඤාණසමුට්ඨානඋරොවායාමජනිතාහිජාතිතාය ඔරසො පුත්තො
අමිහිති යොජනා.

පුනපි අත්තතො පරමත්ථතො නින්හාතකභාවමෙව විභාවෙතුං “ඔග්ග්ඵ”ති
ඔසානගාථමාහ. තත්ථ ඔග්ග්ඵාති ඔගාහෙන්වා අනුපවිසිත්වා. අට්ඨගිකං සොතන්ති

සම්මාදිට්ඨිආදීහි අට්ඨකභසමොධානභූතං මග්ගසොතං. සබ්බපාපං පවාහයින්ති
 අනවසෙසං පාපමලං පක්ඛාලෙසිං, අරියමග්ගජලපවාහනෙන පරමත්ථත්භාතකො
 අහොසිං. තතො එව තිස්සො විජ්ජා අජ්ඣගමීං, කතං බුද්ධස්ස සාසනන්ති
 චුත්තත්ථමෙව.

ගයාකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. චක්කලිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

වාතරොගාහිනීතොතිආදිකා ආයස්මතො චක්කලිත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
 උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි
 උපවිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ
 නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තෙහි උපාසකෙහි සද්ධිං
 විහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ යීතො ධම්මං සුඤ්ඤානො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං
 සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ යථෙත්තං දිස්වා සයම්පි තං යානං පත්ථෙත්තො
 සත්තාහං මහාදානං දත්වා පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායනං දිස්වා
 බ්‍යාකරි.

සොපි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්භාකං සත්ථු
 කාලෙ සාවත්ථීයං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති, චක්කලිතිස්ස නාමං අකංසු. සො
 බුද්ධිප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු නිජ්ඣත්තිං ගතො
 සත්ථාරං දිස්වා රූපකායස්ස සම්පත්තිදස්සනෙන අතිත්තො සත්ථාරා සද්ධිංයෙව
 විවරති. “අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො නිව්චකාලං සත්ථාරං දට්ඨුං න ලභිස්සාමී”ති
 සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා යථෙත්වා භොජනවෙලං සරීරකිව්චකාලඤ්ච
 සෙසකාලෙ යත්ථ යීතෙන සක්කා දසබලං පස්සිතුං, තත්ථ යීතො අඤ්ඤං කිව්චං
 පහාය භගවන්තං ඔලොකෙන්තොව විහරති. සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං
 ආගමෙන්තො බහුකාලං තස්මිං රූපදස්සනෙනෙව විවරන්තෙ කිඤ්චි අවත්වා
 පුනෙකදිවසං “කිං තෙ, චක්කලි, ඉමිනා පුතිකායෙන දිට්ඨෙත? යො බො, චක්කලි,
 ධම්මං පස්සති, සො මං පස්සති. යො මං පස්සති, සො ධම්මං පස්සති. ධම්මඤ්චි,
 චක්කලි, පස්සන්තො මං පස්සති, මං පස්සන්තො ධම්මං පස්සති”ති (සං. නි. 3.87)
 ආහ.

සත්ථරි එවං වදන්තෙපි ථෙරො සත්ථු දස්සනං පහාය අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං න
 සක්කොති. තතො සත්ථා “නායං භික්ඛු සංවෙගං අලභිත්වා බුජ්ඣස්සති”ති
 වස්සුපනායිකදිවසෙ “අපෙහි, චක්කලි”ති ථෙරං පණාමෙසි. සො සත්ථාරා
 පණාමිතො සම්මුඛෙ යාතුං අසක්කොන්තො “කිං මය්හං ජීවිතෙන, යොහං
 සත්ථාරං දට්ඨුං න ලභාමී”ති ගිජ්ඣකුටපබ්බතෙ පපාතට්ඨානං අභිරුහි. සත්ථා
 තස්ස තං පවත්තිං ඤත්වා “අයං භික්ඛු මම සන්තිකා අස්සාසං අලභන්තො
 මග්ගඵලානං උපනිස්සයං නාසෙය්‍යා”ති අත්තානං දස්සෙතුං ඔභාසං
 විස්සජ්ජෙත්තො —

“පාමොජ්ජබහුලො හික්ඛු, පසන්තො බුද්ධසාසනෙ;
අධගවෛෂ පදං සන්තං, සඬ්ඛාරුපසමං සුඛ”න්ති. (ධ. ප. 381) –

ගාථාං වත්වා “එහි, වක්කලී” ති හත්ථං පසාරෙසි. ටෙරො “දසබලො මෙ දිට්ඨො,
‘එහි’ ති අවිහානම්පි ලද්ධ”න්ති බලවපිතිසොමනස්සං උප්පාදෙන්වා “කුතො
ආගච්ඡාමි” ති අත්තනො ගමනභාවං අජානිත්වා සත්ථු සම්මුඛෙ ආකාසෙ
පක්ඛන්දන්තො පයම්පාදෙන පබ්බතෙ යීතොයෙව සත්ථාරා චුත්තගාථං
ආවජ්ජෙන්තො ආකාසෙයෙව පිතිං වික්ඛම්භෙන්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං
පාපුණ්ති අඬ්ඟුත්තරට්ඨකථායං (අ. නි. අට්ඨ. 1.1.208) ධම්මපදවණ්ණනායඤ්ච (ධ.
ප. අට්ඨ. 2.381) ආගතං.

ඉධ පන එවං වදන්ති – “කිං තෙ, වක්කලී” තිආදිනා සත්ථාරා ඔවදිතො
ගිජ්ඣකුටෙ විහරන්තො විපස්සනං පට්ඨපෙසි, තස්ස සද්ධාය බලවභාවතො එව
විපස්සනා වීථිං න ඔතරති, භගවා තං ඤන්වා කම්මට්ඨානං සොධෙන්වා අදාසි. පුන
විපස්සනං මත්ථකං පාපෙතුං නාසක්ඛියෙව, අථස්ස ආහාරවෙකල්ලෙන
වාතාබාධො උප්පජ්ජී, තං වාතාබාධෙන පිළියමානං ඤන්වා භගවා තත්ථ ගන්ත්වා
පුච්ඡන්තො –

350.

“වාතරොගාහිනීතො ත්වං, විහරං කානනෙ වනෙ;
පවිද්ධගොචරෙ ලුඛෙ, කථං හික්ඛු කරිස්සසි” ති. –

ආහ. තං සුත්වා ටෙරො –

351.

“පිතිසුඛෙන විපුලෙන, ඵරමානො සමුස්සයං;
ලුඛම්පි අහිසම්භොන්තො, විහරිස්සාමි කානනෙ.

352.

“භාවෙන්තො සතිපට්ඨානෙ, ඉන්ද්‍රියානි බලානි ව;
බොජ්ඣංගානි ව භාවෙන්තො, විහරිස්සාමි කානනෙ.

353.

“ආරද්ධවීරියෙ පහිතත්තෙ, නිව්චං දළ්භපරක්කමෙ;
සමග්ගෙ සහිතෙ දිස්වා, විහරිස්සාමි කානනෙ.

354.

“අනුස්සරන්තො සම්බුද්ධං, අග්ගං දන්තං සමාහිතං;
අතන්දිතො රත්තින්දිවං, විහරිස්සාමි කානනෙ” ති. –

වතස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ වාතරොගාභිනීතොති වාතාබ්‍යාධිකා අසෙරිභාවං උපනීතො, වාතබ්‍යාධිතා අභිභූතො. ත්වන්ති ථෙරං ආලපති. විහරන්ති තෙන ඉරියාපථවිහාරෙන විහරන්තො. කානනෙ වනෙති කානනභූතෙ වනෙ, මහාඅරඤ්ඤෙති අත්ථො. පච්ඡිදගොවරෙති විස්සට්ඨගොවරෙ දුල්ලභපච්චයෙ. වාතරොගස්ස සප්පායානං සප්පිආදිහෙසජ්ජානං අභාවෙන ඵරුසභූමිභාගතාය ව ලුඛෙ ලුඛට්ඨානෙ. කථං භික්ඛු කරිස්සසීති භික්ඛු ත්වං කථං විහරිස්සසීති භගවා පුච්ඡි.

තං සුත්ථා ථෙරො නිරාමිසපිනිසොමනස්සාදිනා අත්තනො සුඛවිහාරං පකාසෙන්තො “පිනිසුඛෙනා”ති ආදිමාහ. තත්ථ පිනිසුඛෙනාති උඛිඛෙගලක්ඛණාය ඵරණලක්ඛණාය ව පිනියා තංසම්පයුත්තසුඛෙන ව. තෙනාහ “විපුලෙනා”ති උළාරෙනාති අත්ථො. ඵරමානො සමුස්සයන්ති යථාචුත්තපිනිසුඛසමුට්ඨිතෙහි පණිතෙහි රූපෙහි සකලං කායං ඵරාපෙන්තො නිරන්තරං ඵුටං කරොන්තො. ලුඛමපි අභිසම්භොන්තොති අරඤ්ඤාචාසජනිතං සල්ලෙඛචුත්තිහෙතුකං දුස්සහම්පි පච්චයලුඛං අභිභවන්තො අධිවාසෙන්තො. විහරිස්සාමි කානනෙති කානසුඛෙන විපස්සනාසුඛෙන ව අරඤ්ඤායතනෙ විහරිස්සාමිති අත්ථො. තෙනාහ – “සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙසි”න්ති (පාරා. 11).

“යතො යතො සම්මසති, ඛන්ධානං උදයබ්බයං;
ලහති පිනිපාමොජ්ජං, අමතං තං විජානත”න්ති ව. (ධ. ප. 374);

භාවෙන්තො සතිපට්ඨානෙති මග්ගපරියාපන්තෙ කායානුපස්සනාදිකෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ උප්පාදෙන්තො වඩ්ඪෙත්තො ව. ඉන්ද්‍රියානීති මග්ගපරියාපන්තානි ඵව සද්ධාදීනි පඤ්චින්ද්‍රියානි. බලානීති තථා සද්ධාදීනි පඤ්ච බලානි. බොජ්ඣංගිනීති තථා සතිසම්බොජ්ඣංගිනී සත්ත බොජ්ඣංගිනි. ව-සද්දෙන සම්මප්පධානඉද්ධිපාදමග්ගිනී සඬගණ්භානි. තදවිනාභාවතො හි තග්ගහණෙනෙව තෙසං ගහණං භොති. විහරිස්සාමිති යථාචුත්තෙ බොධිපක්ඛියධම්මෙ භාවෙන්තො මග්ගසුඛෙන තදධිගමසිද්ධෙන ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ව විහරිස්සාමි.

ආරද්ධවිරියෙති චතුබ්බිධසම්මප්පධානවසෙන පග්ගහිතවිරියෙ. පහිතත්තෙති නිබ්බානං පතිපෙසිතවිත්තෙ. නිච්චං දළ්භපරක්කමෙති සබ්බකාලං අසිලීලවිරියෙ. අවිවාදවසෙන කායසාමග්ගිදානවසෙන ව සමග්ගෙ. දිට්ඨිසිලසාමඤ්ඤෙන සහිතෙ සබ්බමචාරී දිස්වා. එතෙන කල්‍යාණමිත්තසම්පත්තිං දස්සෙති.

අනුස්සරන්තො සම්බුද්ධන්ති සම්මා සාමං සබ්බධම්මානං බුද්ධන්තා සම්මාසම්බුද්ධං සබ්බසත්තූත්තමතාය, අග්ගං උත්තමෙන දමථෙන දන්තං, අනුත්තරසමාධිතා සමාහිතං අතන්දිතො අනලසො භුත්වා, රත්තින්දිවං සබ්බකාලං “ඉතිපි සො භගවා අරහ”න්ති ආදිනා අනුස්සරන්තො විහරිස්සාමි. එතෙන බුද්ධානුස්සතිභාවනාය යුත්තාකාරදස්සනෙන සබ්බත්ථ කම්මට්ඨානානුයොගමාහ, පුරිමෙන පාරිභාරියකම්මට්ඨානානුයොගං.

එවං පන වත්වා ථෙරො විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන
වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.54.28-65) –

“ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො;
අනොමනාමො අමිතො, නාමෙන පදුමුත්තරො.

“පදුමාකාරවදනො, පදුමාමලසුච්ඡවි;
ලොකෙනානුපලිත්තොව, තොයෙන පදුමං යථා.

“වීරො පදුමපත්තක්ඛො, කත්තො ව පදුමං යථා;
පදුමුත්තරගත්ඛොව, තස්මා සො පදුමුත්තරො.

“ලොකපෙට්ඨො ව නිම්මානො, අන්ධානං නයනුපමො;
සත්තවෙසො ගුණනිධි, කරුණාමතිසාගරො.

“ස කදාවි මහාවීරො, බ්‍රහ්මාසුරසුරච්චිතො;
සදෙවමනුජාකිණ්ණො, ජනමජ්ඣෙ ජිනුත්තමො.

“වදනෙන සුගත්ඛෙන, මධුරෙන රුතෙන ව;
රඤ්ජයං පරිසං සබ්බං, සන්ථවී සාවකං සකං.

“සද්ධාධිමුත්තො සුමති, මම දස්සනලාලසො;
නත්ථි එතාදිසො අඤ්ඤො, යථායං භික්ඛු වක්කලි.

“තදාහං භංසවතියං, නගරෙ බ්‍රාහ්මණත්‍රපො;
හුත්වා සුත්වා ව තං වාක්‍යං, තං ධානමභිරොවයිං.

“සසාවකං තං විමලං, නිමන්තෙත්වා තථාගතං;
සත්තාහං භොජයිත්වාන, දුස්සෙහච්ඡාදයිං තදා.

“නිපච්ච සිරසා තස්ස, අනන්තගුණසාගරෙ;
නිමුග්ගො පිතිසම්පුණ්ණො, ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

“යො සො තයා සන්ථවිතො, ඉතො සත්තමකෙ මුනි;
භික්ඛු සද්ධාවතං අග්ගො, තාදිසො භොමහං මුනෙ.

“එවං වුත්තෙ මහාවීරො, අනාවරණදස්සනො;
ඉමං වාක්‍යං උදිරෙසි, පරිසාය මහාමුනි.

“පස්සථෙතං මාණවකං, පිතමට්ඨනිවාසනං;
හෙමයඤ්ඤොපචිතඬිගං, ජනනෙත්තමනොහරං.

“එසො අනාගතද්ධානෙ, ගොතමස්ස මහෙසිනො;
අග්ගො සද්ධාධිමුත්තානං, සාවකොයං භවිස්සති.

“දෙවභූතො මනුස්සො වා, සබ්බසන්තාපච්ඡේනො;
සබ්බභොගපරිබ්බුල්ලො, සුඛිනො සංසරිස්සති.

“සතසහස්සිනො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්මිනො;
චක්කලි නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“තෙන කම්මවිසෙසෙන, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජනිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“සබ්බත්ථ සුඛිනො හුත්වා, සංසරන්තො භවාභවෙ;
සාවත්ථීයං පුරෙ ජාතො, කුලෙ අඤ්ඤතරෙ අහං.

“නොනීතසුඛමාලං මං, ජාතපල්ලවකොමලං;
මන්දං උත්තානසයනං, පිසාවභයතඡ්ඡිතා.

“පාදමුලෙ මහෙසිස්ස, සායෙසුං දීනමානසා;
ඉමං දදාම තෙ නාථ, සරණං භොගී නායක.

“තදා පටිග්ගහි සො මං, හීතානං සරණො මුනි;
ජාලිනා චක්කච්ඡිකිතෙන, මුදුකොමලපාණිනා.

“තදා පභුති තෙනාහං, අරක්ඛෙය්‍යෙන රක්ඛිතො;
සබ්බවෙරච්ඡිමුත්තො, සුඛෙන පරිවුද්ධිතො.

“සුගතෙන විනා භූතො, උක්කණ්ඨාමි මුහුත්තකං;
ජාතියා සත්තවස්සොහං, පබ්බජිං අනගාරියං.

“සබ්බපාරමිසම්භූතං, නීලක්ඛිතයනං වරං;
රූපං සබ්බසුභාකිණ්ණං, අතිත්තො විහරාමහං.

“බුද්ධරූපරතිං ඤාත්වා, තදා ඔවදි මං ඡිනො;
අලං චක්කලි කිං රූපෙ, රමසෙ ඛාලනන්දිතෙ.

“යො හි පස්සති සද්ධම්මං, සො මං පස්සති පණ්ඩිතො;
අපස්සමානො සද්ධම්මං, මං පස්සම්පි න පස්සති.

“අනන්තාදීනවො කායො, විසරුක්ඛසමුපමො;
ආවාසො සබ්බරොගානං, පුඤ්ජො දුක්ඛස්ස කෙවලො.

“නිබ්බන්දිය තතො රූපෙ, ඛන්ධානං උදයබ්බයං;
පස්ස උපක්කිලෙසානං, සුඛෙනත්තං ගම්මස්සි.

“එවං තෙනානුසිට්ඨොහං, නායකෙන හිතෙසිනා;
ගිජ්ඣකුටං සමාරුඡ්භ, ක්කායාමි ගිරිකන්දරෙ.

“ධීතො පබ්බතපාදමිහි, අස්සාසයි මහාමුනි;
චක්කලිති ජිනො වාවං, තං සුත්වා මුදිතො අහං.

“පක්ඛන්දිං සෙලපබ්භාරෙ, අනෙකසතපොරිසෙ;
තදා බුද්ධානුභාවෙන, සුඛෙනෙව මහිං ගතො.

“පුනොපි ධම්මං දෙසෙති, ඛන්ධානං උදයබ්බයං;
තමහං ධම්මමඤ්ඤාය, අරහත්තමපාපුණිං.

“සුමහාපරිසමජ්ඣෙ, තදා මං වරණන්තගො;
අග්ගං සද්ධාධිමුත්තානං, පඤ්ඤපෙසි මහාමනි.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං කම්මමකරිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බුද්ධපුජායිදං එලං.

“කිලෙසා ක්කාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොත්තොපි ථෙරො ඉමා එව ගාථා අභාසි.
අට්ඨං සත්ථා හික්ඛුසඨසමජ්ඣෙ නිසින්තො සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ
යපෙසිති.

චක්කලිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. විජිතසෙනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ඔලග්ගෙස්සාමිතිආදිකා ආයස්මතො විජිතසෙනත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං
උපවිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤානං
පත්තො සරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්තො
ආකාසෙන ගච්ඡන්තං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො පසන්නාකාරං
දස්සෙන්තො අඤ්ජලිං පග්ගය්භ අට්ඨාසි. සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං ඤත්වා
ආකාසතො ඔතරි. සො භගවතො මනොහරානි මදුරානි ඵලානි උපනෙසි,
පටිග්ගහෙසි භගවා අනුකම්පං උපාදාය. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු
සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කොසලරට්ඨෙ හත්ථාවරියකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා

විජිතසෙනොති ලද්ධනාමො විඤ්ඤනං පාපුණි. තස්ස මාතුලා සෙනො ව
 උපසෙනො වාති ද්වෙ හත්ථාවරියා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා
 පබ්බජිත්වා වාසදුරං පුරන්තා අරහත්තං පාපුණිංසු. විජිතසෙනොසි හත්ථිසිප්පෙ
 නිජ්ජත්තිං ගතො නිස්සරණජ්ඣාසයනාය සරාවාසෙ අලග්ගමානසො සත්ථු
 යමකපාටිභාරියං දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො මාතුලත්ථෙරානං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා
 තෙසං ඔවාදානුසාසනියා විපස්සනාය කම්මං කරොත්තො විපස්සනාවිථිං ලඬ්ඝිත්වා
 බහිද්ධා නානාරම්මණෙ විධාවන්තං අත්තනො චිත්තං ඔවදන්තො –

355.

“ඔලග්ගෙස්සාමි තෙ චිත්ත, ආණ්ද්වාරෙව හත්ථිනං;
 න තං පාපෙ නියොජෙස්සං, කාමජාලං සරිරජං.

356.

“ත්ථං ඔලග්ගො න ගච්ඡසි, ද්වාරවිවරං ගජොව අලහන්තො;
 න ව චිත්තකලි පුනප්පුනං, පසක්ක පාපරතො වරිස්සසි.

357.

“යථා කුඤ්ජරං අදන්තං, නවග්ගහමඬ්ඝසග්ගහො;
 බලවා ආවත්තෙති අකාමං, එවං ආවත්තයිස්සං තං.

358.

“යථා වරහයදමකුසලො, සාරථිපවරො දමෙති ආජඤ්ඤං;
 එවං දමයිස්සං තං, පතිට්ඨිතො පඤ්චසු බලෙසු.

359.

“සනියා තං නිබන්ධිස්සං, පයුත්තො තෙ දමෙස්සාමි;
 විරියධුරනිග්ගහිතො, න යිතො දුරං ගමිස්සසෙ චිත්තා’ ති. –

ගාථා අභාසි.

තත්ථ ඔලග්ගෙස්සාමිති සංවරිස්සාමි නිවාරෙස්සාමි. තෙති තං. උපයොගත්ථෙ
 හි ඉදං සාමිවචනං. තෙ ගමනන්ති වා වචනසෙසො. හත්ථිනන්ති ව හත්ථිත්ති
 අත්ථො. චිත්තාති අත්තනො චිත්තං ආලපති. යථා තං වාරෙතුකාමො, තං
 දස්සෙන්තො “ආණ්ද්වාරෙව හත්ථින”න්ති ආහ. ආණ්ද්වාරං නාම පාකාරබද්ධස්ස
 නගරස්ස බුද්දකද්වාරං, යං සට්ඨාන්තීද්දෙ ආණ්මිහි පක්ඛිත්තෙ යන්තෙන විනා
 අබ්භන්තරෙ යිතෙහිපි විවරිතුං න සක්කා. යෙන මනුස්සගවස්සමහිංසාදයො න
 නිග්ගන්තුං සක්කා. නගරතො බහි නිග්ගන්තුකාමමිපි හත්ථිං යතො පලොභෙත්වා
 හත්ථාවරියො ගමනං නිවාරෙසි. අථ වා ආණ්ද්වාරං නාම පලිසද්වාරං. තත්ථ හි
 තිරියං පලිසං යපෙත්වා රුක්ඛසුවසඬ්ඛාතං ආණ්මං පලිසසිසෙ ආවුණන්ති. පාපෙති
 රූපාදිසු උප්පජ්ජනකඅභිජ්ඣාදිපාපධම්මෙ තං න නියොජෙස්සං න නියොජිස්සාමි.
 කාමජාලාති කාමස්ස ජාලභූතං. යථා හි මච්ඡබන්ධම්ගලුද්දානං ජාලං නාම

මව්පියාදීන් තෙසං යථාකාමකාරසාධනං, එවං අයොනිසොමනසිකාරානුපාතිතං
චිත්තං මාරස්ස කාමකාරසාධනං. තෙන හි සො සත්තෙ අනත්ථෙසු පාතෙති.
සරීරජාති සරීරෙසු උප්පජ්ජනක. පඤ්චවොකාරහවෙ හි චිත්තං
රූපපට්ඨද්ධවුත්තිතාය “සරීරජ”න්ති වුච්චති.

ත්වං ඔලග්ගො න ගච්ඡසීති ත්වං, චිත්තකලී, මයා සතිපඤ්ඤාපනොදඅඬිකුසෙහි
වාරිතො න දානි යථාරූපිං ගමිස්සසි, අයොනිසොමනසිකාරවසෙන යථාකාමං
චත්තිතුං න ලහිස්සසි. යථා කිං? ද්වාරවිවරං ගජොව අලහන්තො නගරතො
ගජනිරොධතො වා නිග්ගමනාය ද්වාරවිවරකං අලහමානො භත්ථී විය. චිත්තකලීති
චිත්තකාලකණ්ණි. පුනස්පුනන්ති අපරාපරං. පසක්කාති සරණසම්පස්සාසවසෙන.
පාපරතොති පාපකම්මනිරතො පුබ්බෙ විය ඉදානි න වරිස්සසි තථා වරිතුං න
දස්සාමීති අත්ථො.

අදන්තන්ති අදම්තං භත්ථීසික්ඛං අසික්ඛිතං. නවග්ගහන්ති අවිරගහිතං.
අඬිකුසග්ගහොති භත්ථාවරියො. බලවාති කායබලෙන ඤාණබලෙන ව බලවා.
ආවත්තෙති අකාමන්ති අනිච්ඡන්තමෙව නිසෙධනතො නිවත්තෙති. එවං
ආවත්තයිස්සන්ති යථා යථාවුත්තං භත්ථී. භත්ථාවරියො, එවං තං චිත්තං චිත්තකලීං
දුච්චරිතනිසෙධනතො නිවත්තයිස්සාමි.

වරහයදමකුසලොති උත්තමානං අස්සදම්මානං දමනෙ කුසලො. තතො එව
සාරථීපවරො අස්සදම්මසාරථීසු විසිටියො දමෙති ආජඤ්ඤං ආජානීයං අස්සදම්මං
දෙසකාලානුරූපං සණ්ඨඵරුසෙහි දමෙති විනෙති නිබ්බිසෙවනං කරොති.
පතිට්ඨිතො පඤ්චසු බලෙසුති සද්ධාදීසු පඤ්චසු බලෙසු පතිට්ඨිතො හුත්වා
අස්සද්ධියාදිනිසෙධනතො තං දමයිස්සං දමෙස්සාමීති අත්ථො.

සතියා තං නිබන්ධිස්සන්ති ගොවරජ්ඣක්තතො බහි ගන්තුං අදෙන්තො
සතියොත්තෙන කම්මට්ඨානථම්හෙ, චිත්තකලී, තං නිබන්ධිස්සාමි නියමෙස්සාමි.
පයුත්තො තෙ දමෙස්සාමීති තත්ථ නිබන්ධන්තො එව යුත්තප්පයුත්තො හුත්වා තෙ
දමෙස්සාමි, සංකිලෙසමලතො තං විසොධෙස්සාමි. වීරියධුරනිග්ගහිතොති
යථාවුත්තො ඡෙකෙන සුසාරථීනා යුගෙ යොජිතො යුගනිග්ගහිතො යුගන්තරගතො
තං නාතික්කමති, එවං ත්වම්පි චිත්ත, මම වීරියධුරෙ නිග්ගහිතො සක්කච්චකාරිතාය
සාතච්චකාරිතාය අඤ්ඤා වත්තිතුං අලහන්තො ඉතො ගොවරජ්ඣක්තතො දුරං
බහි න ගමිස්සසි. භාවනානුයුත්තස්ස හි කම්මට්ඨානතො අඤ්ඤං ආසන්නම්පි
ලක්ඛණතො දුරමෙවාති එවං ථෙරො ඉමාහි ගාථාහි අත්තතො චිත්තං
නිග්ගණ්හන්තොව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ
(අප. ථෙර 2.45.22-30) –

“සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං, ද්වත්තිංසවරලක්ඛණං;
විපිනග්ගෙන ගච්ඡන්තං, සාලරාජංව ඵුල්ලිතං.

“තිණත්ථරං පඤ්ඤාපෙත්වා, බුද්ධසෙට්ඨං අයාවහං;
අනුකම්පතු මං බුද්ධො, හික්ඛං ඉච්ඡාමි දාතවෙ.

“අනුකම්පකො කාරුණිකො, අත්ථදස්සි මහායසො;
මම සඬකප්පමඤ්ඤාය, ඔරුහි මම අස්සමෙ.

“ඔරොහිත්වාන සම්බුද්ධො, නිසිදි පණ්ණසන්ථරෙ;
හල්ලාතකං ගහෙත්වාන, බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං.

“මම නිජ්ඣායමානස්ස, පරිභුඤ්ඡී තදා ජිනො;
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා, අභිවන්දිං තදා ජිනං.

“අට්ඨාරසෙ කප්පසතෙ, යං ඵලමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, ඵලදානස්සිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොත්තොපි ඉමා ගාථා අභාසි.

විජිතසෙනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. යසදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

උපාරම්භවිත්තොතිආදිකා ආයස්මතො යසදත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිති. තථා භෙස පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා බ්‍රාහ්මණානං විජ්ජාසිප්පෙසු නිජ්ජත්තිං ගතො කාමෙ පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්තො ඵකදිවසං සත්ථාරං දිස්වා පසන්තමානසො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අභිත්ථවි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මල්ලරට්ඨෙ මල්ලරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා යසදත්තොති ලද්ධනාමො, වයප්පත්තො තක්කසිලං ගන්ත්වා සබ්බසිප්පානි සික්ඛිත්වා සභියෙන පරිබ්බාජකෙන සද්ධිංයෙව වාරිකං වරමානො, අනුපුබ්බෙන සාවත්ථියං භගවත්තං උපසඬකම්මිත්වා සභියෙන පුට්ඨපඤ්ඤෙසු විස්සජ්ජියමානෙසු සයං ඔතාරාපෙක්ඛො සුණන්තො නිසිදි “සමණස්ස ගොතමස්ස වාදෙ දොසං දස්සාමි” ති. අපස්ස භගවා චිත්තාවාරං ඤත්වා සභියසුත්තදෙසනාවසානෙ (සු. නි. සභියසුත්ත) ඔවාදං දෙන්තො –

360.

“උපාරම්භවිත්තො දුම්මෙධො, සුණාති ජිනසාසනං;
ආරකා හොති සද්ධම්මා, නහසො පථවී යථා.

361.

“උපාරම්භවිත්තො දුම්මෙධො, සුණාති ජිනසාසනං;
පරිභායති සද්ධම්මා, කාළපක්ඛෙව චන්දිමා.

362.

“උපාරම්භවිත්තො දුම්මෙධො, සුණාති ජිනසාසනං;
පරිසුස්සති සද්ධම්මෙ, මච්ඡො අප්පොදකෙ යථා.

363.

“උපාරම්භවිත්තො දුම්මෙධො, සුණාති ජිනසාසනං;
න විරුහති සද්ධම්මෙ, ඛේතෙන ඛිජංව පුතිකං.

364.

“යො ච තුට්ඨෙත චිත්තෙන, සුණාති ජිනසාසනං;
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, සච්ඡිකත්වා අකුප්පනං;
පජ්ජුයා පරමං සන්තිං, පරිනිබ්බාතිනාසවො”ති. —

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ උපාරම්භවිත්තොති සාරම්භවිත්තො, දොසාරොපනාධිප්පායොති අත්ථො.
දුම්මෙධොති නිජ්ජඤ්ඤො. ආරකා හොති සද්ධම්මාති සො තාදිසො පුග්ගලො
නහසො විය පථවි පටිපත්තිසද්ධම්මනොපි දුරෙ හොති, පගෙව
පටිවෙධසද්ධම්මනො. “න ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානාසි”තිආදිනා (දී. නි. 1.18)
විග්ගාහිකකථං අනුයුත්තස්ස කුතො සන්තතිපුණො පටිපත්තිසද්ධම්මො.

පරිභායති සද්ධම්මාති නච්චිධලොකුත්තරධම්මනො
පුබ්බභාගියසද්ධාදිසද්ධම්මනොපි නිහියති. පරිසුස්සතීති විසුස්සති කායචිත්තානං
පිණ්ණරසස්ස පිතිපාමොජ්ජාදිකුසලධම්මස්සාභාවතො. න විරුහතීති විරුළ්භිං වුද්ධිං
න පාපුණාති. පුතිකත්ති ගොමයලෙපදානාදිඅභාවෙන පුතිභාවං පත්තං.

තුට්ඨෙත චිත්තෙනාති ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරුණවචනං, අත්තමනො
පමුදිතො හුත්වාති අත්ථො. ඛෙපෙත්වාති සමුච්ඡින්නදිත්වා. අකුප්පනන්ති අරහත්තං.
පජ්ජුයාති පාපුණිත්වා. පරමං සන්තින්ති අනුපාදිසෙසං නිබ්බානං. තදධිගමො චස්ස
කෙවලං කාලාගමනමෙව, න කොච්චිධොති තං දස්සෙතුං වුත්තං
“පරිනිබ්බාතිනාසවො”ති.

ඵචං සත්ථාරා ඔවදිතො සංවෙගජාතො පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා
නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.44.35-43) —

“කණ්ණිකාරංව ජලිතං, දීපරුක්ඛංව ජොතිතං;
කඤ්චනංව විරොචන්තං, අද්දසං ද්විපදුත්තමං.

“කමණ්ඩලුං යපෙත්වාන, වාකචීරඤ්ච කුණ්ඩිකං;
එකංසං අජිනං කත්වා, බුද්ධසෙට්ඨං ඵලං අහං.

“තමන්ධකාරං විධමං, මොහජාලසමාකුලං;
ඤාණාලොකං දස්සෙත්වාන, නිත්තිණ්ණොසි මහාමුනි.

“සමුද්ධරසිමං ලොකං, සබ්බාවන්තමනුත්තරං;
ඤාණෙ තෙ උපමා නත්ථි, යාවතා ජගතො ගති.

“තෙන ඤාණෙන සබ්බඤ්ඤා, ඉති බුද්ධො පවුච්චති;
චන්දාමි තං මහාචීරං, සබ්බඤ්ඤානමනාවරං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, බුද්ධසෙට්ඨං ඵලං අහං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, ඤාණත්ථවායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” ත්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොත්තොපි ථෙරො ඉමා එව ගාථා අභාසි.

යසදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. සොණකුටිකණ්ණත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

උපසම්පදා ව මෙ ලද්ධාතිආදිකා ආයස්මතො සොණස්ස කුටිකණ්ණස්ස ගාථා.
කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ
විභවසම්පත්තො සෙට්ඨි හුත්වා උළාරාය ඉස්සරියසම්පත්තියා යීතො එකදිවසං
සත්ථාරං සතසහස්සබ්බිණාසවපරිච්ඡතං මහතියා බුද්ධලිළාය මහත්තෙන
බුද්ධානුභාවෙන නගරං පවිසන්තං දිස්වා පසන්නමානසො චන්දිත්වා අඤ්ජලිං
කත්වා අට්ඨාසි. සො පච්ඡාහත්තං උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා භගවතො
සන්නිකෙ ධම්මං පුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං කල්‍යාණවාක්කරණානං
අග්ගට්ඨානෙ යපෙත්තං දිස්වා සයම්පි තං යානං පත්ථෙත්වා මහාදානං දත්වා
පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායනං දිස්වා “අනාගතෙ ගොතමස්ස නාම
සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගො භවිස්සති” ති බ්‍යාකාසි.

සො තත්ථ යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො විපස්සිස්ස
භගවතො කාලෙ සාසනෙ පබ්බජිත්වා චත්තපට්චත්තානි පුරෙත්තො එකස්ස
භික්ඛුනො චීවරං සිබ්බිත්වා අදාසි. පුන බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ බාරාණසියං
තුන්නවායො හුත්වා එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස චීවරකොට්ඨං ඡින්නං සට්ඨත්වා අදාසි.
එවං තත්ථ තත්ථ පුඤ්ඤානි කත්වා ඉමස්මිං බුද්ධජපාදෙ අවන්තිරට්ඨෙය්‍ය කුරරසරෙ
මහාවිභවස්ස සෙට්ඨිතො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. සොණොතිස්ස නාමං අකංසු.
කොට්ඨග්ගසනකස්ස කණ්ණපිලන්ධනස්ස ධාරණෙන “කොට්ඨකණ්ණො” ති
චත්තබ්බෙ කුටිකණ්ණොති පඤ්ඤායිත්ථ.

සො අනුක්කමෙන වඩිසීත්වා කුටුම්භං සණ්ඨපෙන්නො ආයස්මත්තෙ මහාකච්චානෙ කුලසරං නිස්සාය පවත්තපබ්බතෙ විහරන්තෙ තස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨාය තං චතුහි පච්චයෙහි උපට්ඨති. සො අපරභාගෙ සංසාරෙ සඤ්ජාතසංවෙගො ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කිව්ශෙන කසිරෙන දසවග්ගං සඬ්ඝං සන්තිපාතෙත්වා උපසම්පජ්ජිත්වා කතිපයකාලං ථෙරස්ස සන්තිකෙ වසිත්වා, ථෙරං ආපුච්ඡිත්වා සත්ථාරං වන්දිතුං සාවත්ථීං උපගතො, සත්ථාරා එකගන්ධකුටියං වාසං ලභිත්වා පච්චුසසමයෙ අජ්ඣට්ඨො සොළසඅට්ඨකවග්ගියානං උස්සාරණෙන සාධුකාරං දත්වා භාසිතාය “දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ”ති (උදා. 46; මහාව. 258) උදානගාථාය පරියොසානෙ විපස්සනං වඩ්ඨෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.44.26-34) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, ආහුතීනං පටිග්ගහො;
වසීසතසහස්සෙහි, නගරං පාවිසී තදා.

“නගරං පවිසන්තස්ස, උපසන්තස්ස තාදිනො;
රතනානි පජ්ජොතිංසු, නිග්ගොසො ආසි තාවදෙ.

“බුද්ධස්ස ආනුභාවෙන, හෙරී වජ්ජුමසට්ඨිතා;
සයං විණා පචජ්ජන්ති, බුද්ධස්ස පවිසතො පුරං.

“බුද්ධසෙට්ඨං නමස්සාමි, පදුමුත්තරමහාමුනිං;
පාටිභීරඤ්ච පස්සිත්වා, තත්ථ චිත්තං පසාදයිං.

“අහො බුද්ධො අහො ධම්මො, අහො නො සත්ථු සම්පදා;
අවෙනනාපි තූරියා, සයමෙව පචජ්ජරෙ.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං සඤ්ඤමලහිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බුද්ධසඤ්ඤායිදං ඵලං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්භං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තෙ පන පතිට්ඨිතො අත්තනො උපජ්ඣායෙන ආචික්ඛිතනියාමෙන පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන උපසම්පදා, ධූවන්භානං, වම්මත්ථරණං, ගුණඬ්ගුණුපාහනං, වීචරවිජ්ජවාසොති පඤ්ච වරෙ යාවිත්වා තෙ සත්ථු සන්තිකා ලභිත්වා පුනදෙව අත්තනො වසිතට්ඨානං ගන්ත්වා උපජ්ඣායස්ස තමත්ථං ආරොවෙසී. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන උදානට්ඨකථායං ආගතනයෙන වෙදිතබ්බො. අඬ්ගුත්තරට්ඨකථායං (අ. නි. අට්ඨ. 1.1.206) පන “උපසම්පන්නො හුත්වා අත්තනො උපජ්ඣායස්ස සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඨෙත්වා අරහත්තං පාපුණි”ති චුත්තං.

සො අපරභාගෙ විමුත්තිසුබ්බෙන විහරන්තො අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා සොමනස්සජාතො උදානවසෙන –

365.

“උපසම්පදා ව මෙ ලද්දා, විමුක්තො වම්හි අනාසවො;
සො ව මෙ භගවා දිට්ඨො, විහාරෙ ව සභාවසිං.

366.

“බහුදෙව රත්තිං භගවා, අබ්භොකාසෙතිනාමයි;
විහාරකුසලො සත්ථා, විහාරං පාවිසී තදා.

367.

“සන්ථරිත්වාන සඬ්ඝාටිං, සෙය්‍යං කප්පෙසි ගොතමො;
සීහො සෙලගුහායංව, පභීනභයහෙරවො.

368.

“තතො කල්‍යාණවාක්කරණො, සම්මාසම්බුද්ධසාවකො;
සොණො අභාසි සද්ධම්මං, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සම්මුඛො.

369.

“පඤ්චක්ඛන්තො පරිඤ්ඤාය, භාවයිත්වාන අඤ්ජසං;
පජ්ජය්‍ය පරමං සන්තිං, පරිනිබ්බිස්සත්‍යනාසවො”ති. —

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ උපසම්පදා ව මෙ ලද්දාති යා සා කිව්ණේන දසවග්ගං භික්ඛුසඬ්ඝං
සන්තිපාතෙත්වා අත්තනා ලද්දා උපසම්පදා. යා ව පන වරදානවසෙන
සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන සත්ථාරා අනුඤ්ඤාතා
උපසම්පදා, තදුභයං සන්ධායාහ. ව-සද්දො සමුව්චයත්ථො, තෙන ඉතරෙපි සත්ථු
සන්තිකා ලද්ධවරෙ සඬ්ගණ්භාති. විමුක්තො වම්හි අනාසවොති අග්ගමග්ගෙන
සකලකිලෙසවත්ථුච්චිමුත්තියා විමුක්තො ව අම්හි. තතො ඵ්ථ කාමාසවාදීහි අනාසවො
අම්හිති යොජනා. සො ව මෙ භගවා දිට්ඨොති යදන්ථං අහං අවන්තිරට්ඨතො
සාවත්ථීං ගතො, සො ව භගවා මයා අදිට්ඨපුබ්බො දිට්ඨො. විහාරෙ ව සභාවසිත්ති
න කෙවලං තස්ස භගවතො දස්සනමෙව මයා ලද්ධං, අථ බො විහාරෙ සත්ථු
ගන්ධකුටියං සත්ථාරා කාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා වාසෙන්තෙන සහ අවසිං.
“විහාරෙති විහාරසම්පෙ”ති කෙවි.

බහුදෙව රත්තින්ති පට්ඨමං යාමං භික්ඛුනං ධම්මදෙසනාවසෙන
කම්මට්ඨානසොධනවසෙන ව, මජ්ඣිමං යාමං දෙවානං බ්‍රහ්මනඤ්ච
කඬ්ඛවිජේදනවසෙන භගවා බහුදෙව රත්තිං අබ්භොකාසෙ අතිනාමයි වීතිනාමෙසි.
විහාරකුසලොති දිබ්බබ්‍රහ්මආනෙඤ්ජඅරියවිහාරෙසු කුසලො. විහාරං පාවිසීති
අතිවෙලං නිසජ්ජවඬ්ඛකමෙහි උප්පන්නපරිස්සම්චිනොදනත්ථං ගන්ධකුටිං පාවිසි.

සන්ථරිත්වාන සඬ්ඝාටිං, සෙය්‍යං කප්පෙසීති චතුග්ගුණං සඬ්ඝාටිං
 පඤ්ඤාපෙත්වා සීහසෙය්‍යං කප්පෙසී. තෙනාහ “ගොතමො සීහො සෙලගුහායංව
 පහීනහයහෙරවො”ති. තත්ථ ගොතමොති හගවන්තං ගොත්තෙන කිත්තෙනි. සීහො
 සෙලගුහායංවාති සෙලස්ස පබ්බතස්ස ගුහායං. යථා සීහො මිගරාජා තෙජ්‍ජස්සදතාය
 පහීනහයහෙරවො දක්ඛිණෙන පස්සෙන පාදෙ පාදං අවිවාධාය සෙය්‍යං කප්පෙසී,
 එවං චිත්තුත්‍රාසලොමහංසනජම්භිතත්තහෙතුනං කිලෙසානං සමුච්ඡින්නත්තා
 පහීනහයහෙරවො ගොතමො හගවා සෙය්‍යං කප්පෙසීති අත්ථො.

තතොති පච්ඡා, සීහසෙය්‍යං කප්පෙත්වා තතො වුට්ඨහිත්වා “පටිභාතු තං හික්ඛු
 ධම්මො භාසිතු”න්ති (උදා. 46) සත්ථාරා අප්ඤ්ඤාසිතොති අත්ථො.
 කල්‍යාණවාක්කරණොති සුන්දරවච්චිකරණො, ලක්ඛණසම්පන්නවචනක්කමොති
 අත්ථො. සොණො අභාසි සද්ධම්මන්ති සොළස අට්ඨකවග්ගියසුත්තාති සොණො
 කුටිකණ්ණො, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස සම්මුඛා, පච්චක්ඛතො අභාසිති
 ථෙරො අත්තානමෙව පරං විය අවොච.

පඤ්චක්ඛන්තො පරිඤ්ඤායාති පඤ්චුපාදානක්ඛන්තො තිහිපි පරිඤ්ඤාහි
 පරිජානිත්වා තෙ පරිජානන්තොයෙව, අඤ්ජසං අරියං අට්ඨච්චිකං මග්ගං
 භාවයිත්වා, පරමං සන්තිං නිබ්බානං පප්පුය්‍ය පාපුණිත්වා යීතො අනාසවො. තතො
 එව ඉදානි පරිනිබ්බිස්සති අනුපාදිසෙසනිබ්බානවසෙන නිබ්බායිස්සතිති.

සොණකුටිකණ්ණත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. කොසියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යො එව ගරුනන්තිආදිකා ආයස්මතො කොසියත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
 අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං
 උපවිනන්තො විපස්සිස්ස හගවතො කාලෙ කුලගෙනෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං
 පත්තො එකදිවසං සත්ථාරං දිස්වා පසන්නවිත්තො උච්ඡුඛණ්ඩිකං අදාසි. සො තෙන
 පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධරට්ඨෙ
 බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බන්ති, කොසියොතිස්ස ගොත්තවසෙන නාමං අකාසි. සො
 විඤ්ඤුතං පත්තො ආයස්මන්තං ධම්මසෙනාපතිං අභිණ්හං උපසඬ්ඤාමති, තස්ස
 සන්තිකෙ ධම්මං සුභාති. සො තෙන සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා
 කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජන්තො නවිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං
 අපදානෙ (අප. ථෙර 2.44.44-49) –

“නගරෙ ඛන්ධුමනියා, ද්වාරපාලො අභොසහං;
 අද්දසං වීරජං බුද්ධං, සබ්බධම්මාන පාරගුං.

“උච්ඡුඛණ්ඩිකමාදාය බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං;
 පසන්නවිත්තො සුමනො, විපස්සිස්ස මහෙසිනො.

“එකනවුතීතො කප්පෙ, යං උච්ඡුමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, උච්ඡුඛණ්ඩස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා ගරුවාසං
සප්පුරිසුපනිස්සයඤ්ච පසංසන්තො –

370.

“යො වෙ ගරුතං වචනඤ්ඤා ධීරො, වසෙ ච තම්හි ජනයෙථ පෙමං;
සො හත්තිමා නාම ච හොති පණ්ඩිතො, ඤත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්ස.

371.

“යං ආපදා උප්පතිතා උළාරා, නක්ඛම්භයන්තෙ පටිසඬ්ඛයන්තං;
සො ථාමවා නාම ච හොති පණ්ඩිතො, ඤත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්ස.

372.

“යො වෙ සමුද්දොව ධීතො අනෙජො, ගම්භීරපඤ්ඤො නිපුණත්ථදස්සි;
අසංහාරියො නාම ච හොති පණ්ඩිතො, ඤත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්ස.

373.

“බහුස්සුතො ධම්මධරො ච හොති, ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී;
සො තාදිසො නාම ච හොති පණ්ඩිතො, ඤත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්ස.

374.

“අත්ථඤ්ච යො ජානාති භාසිතස්ස,
අත්ථඤ්ච ඤත්වාන තථා කරොති;
අත්ථත්තරො නාම ස හොති පණ්ඩිතො,
ඤත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්සා” ති. –

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ යොති ඛත්තියාදීසු වතුසු පරිසාසු යො කොචි. වෙති බ්‍යත්තං. ගරුනන්ති
සීලාදිගරුගුණයුත්තානං පණ්ඩිතානං. වචනඤ්ඤාති තෙසං අනුසාසනීවචනං
ජානන්තො, යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානො පටිපජ්ජිත්වා ච තස්ස එලං ජානන්තොති
අත්ථො. ධීරොති ධිතිසම්පන්නො. වසෙ ච තම්හි ජනයෙථ පෙමන්ති තස්මිං ගරුතං
වචනෙ ඔවාදෙ වසෙය්‍ය යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජෙය්‍ය, පටිපජ්ජිත්වා “ඉමිනා වතාහං
ඔවාදෙන ඉමං ජාතිආදිදුක්ඛං චිතිවත්තො” ති තත්ථ ජනයෙථ පෙමං ගාරවං
උප්පාදෙය්‍ය. ඉදඤ්චි ද්වයං “ගරුතං වචනඤ්ඤා ධීරො” ති පදද්වයෙන
වුත්තස්සෙවත්ථස්ස පාකටකරණං. සොති යො ගරුතං වචනඤ්ඤා ධීරො, සො
යථානුසිට්ඨං පටිපත්තියා තත්ථ හත්තිමා ච නාම හොති, ජීවිතහෙතුපි තස්ස
අනතික්කමනතො පණ්ඩිතො ච නාම හොති. ඤත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්සාති

තථා පටිපජ්ජන්තො ච තාය එව පටිපත්තියා චතුත්තං අරියසච්චානං ඡානනහෙතු
ලොකියලොකුත්තරධම්මෙසු විජ්ජාත්තයාදිවසෙන “තෙවිජ්ජො, ඡළහිඤ්ඤො,
පටිසම්භිදාපත්තො” ති විසෙසි විසෙසවා සියාති අත්ථො.

යන්ති යං පුග්ගලං පටිපත්තියා අත්තරායකරණතො “ආපදා” ති ලද්ධවොහාරා
සොතුණ්හබුජ්ජිපාසාදිපාකට්ඨපරිස්සයා වෙව රාගාදිපටිච්ඡන්තපරිස්සයා ච උජ්ජනිතා
උජ්ජන්තා, උළාරා බලවත්තොපි නක්ඛම්භයන්තෙ න කිඤ්චි වාලෙන්ති. කස්මා?
පටිසංඛයන්තන්ති පටිසංඛායමානං පටිසංඛානබලෙ ධීතන්ති අත්ථො. සොති යො
දළ්භතරාහි ආපදාහිපි අක්ඛම්භනීයො, සො ථාමවා ධිතිමා දළ්භපරක්කමො නාම
හොති. අනවසෙසසංකිලෙසපක්ඛස්ස අභිභවනකපඤ්ඤාබලසමඤ්ඤාය පණ්ඩිතො
ච නාම හොති. තථාභූතො ච ඤාත්වා ච ධම්මෙසු විසෙසි අස්සාති තං චුත්තත්ථමෙව.

සමුද්දොව ධීතොති සමුද්දො විය ධීතසභාවො. යථා හි
චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරෙ සිනෙරුපාදසම්පෙ මහාසමුද්දො අට්ඨහිපි දිසාහි
උට්ඨිතෙහි පකතිවාතෙහි අනිඤ්ජනතො ධීතො අනෙජො ගම්භීරො ච, එවං
කිලෙසවාතෙහි තිත්ථියවාදවාතෙහි ච අකම්පනීයතො ධීතො අනෙජො. ගම්භීරස්ස
අනුපවිතඤාණසම්භාරෙහි අලද්ධගාධස්ස නිපුණස්ස සුබ්බමස්ස
පටිච්චසමුප්පාදාදිඅත්ථස්ස පටිවිජ්ඣානෙන ගම්භීරපඤ්ඤො නිපුණත්ථදස්සි.
අසංභාරීයො නාම ච හොති පණ්ඩිතො සො තාදිසො පුග්ගලො කිලෙසෙහි
දෙවපුත්තමාරාදිසු වා කෙනචි අසංභාරීයතාය අසංභාරීයො නාම හොති,
යථාචුත්තෙන අත්ථෙන පණ්ඩිතො ච නාම හොති. සෙසං චුත්තනයමෙව.

බහුස්සුතොති පරියත්තිබාහුසච්චවවසෙන බහුස්සුතො, සුත්තගෙය්‍යාදි බහුං සුතං
එතස්සාති බහුස්සුතො. තමෙව ධම්මං සුවණ්ණභාජනෙ පක්ඛිත්තසිභවසං විය
අවිනස්සන්තමෙව ධාරෙතීති ධම්මධරො ච හොති. ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරීති
යථාසුතස්ස යථාපරියත්තස්ස ධම්මස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය
නවලොකුත්තරධම්මස්ස අනුරූපං ධම්මං පුබ්බභාගපටිපදාසංඛිතං
චතුපාරිසුද්ධිසීලධුතඤ්ඤාසම්මට්ඨානාදිහෙදං වරති පටිපජ්ජන්ති අනුධම්මචාරී
හොති, “අජ්ජ අජ්ජෙවා” ති පටිවෙධං ආකඤ්ඤාත්තො විවරති. සො තාදිසො නාම ච
හොති පණ්ඩිතොති යො පුග්ගලො යං ගරුං නිස්සාය බහුස්සුතො ධම්මධරො
ධම්මස්ස ච අනුධම්මචාරී හොති. සො ච තාදිසො තෙන ගරුතා සදිසො පණ්ඩිතො
නාම හොති පටිපත්තියා සදිසභාවතො. තථාභූතො පන සො ඤාත්වා ච ධම්මෙසු
විසෙසි අස්ස, තං චුත්තත්ථංච.

අත්ථඤ්ච යො ඡානාති භාසිතස්සාති යො පුග්ගලො සම්මාසම්බුද්ධෙන
භාසිතස්ස පරියත්තිධම්මස්ස අත්ථං ඡානාති. ඡානන්තො පන “ඉධ සීලං චුත්තං, ඉධ
සමාධි, ඉධ පඤ්ඤා” ති තත්ථ තත්ථ යථාචුත්තං අත්ථඤ්ච ඤාත්වාන තථා කරොති
යථා සත්ථාරා අනුසිට්ඨං, තථා පටිපජ්ජති. අත්ථන්තරො නාම ස හොති පණ්ඩිතොති
සො එවරුපො පුග්ගලො අත්ථන්තරො අත්ථකාරණා සීලාදිඅත්ථඡානනමත්තමෙව
උපනිස්සයං කත්වා පණ්ඩිතො හොති. සෙසං චුත්තනයමෙව.

එත්ථ ව පයිමගාලාය “යො වෙ ගරුන” නිදාදිනා සද්ධුපනිස්සයො විසෙසභාවො වුත්තො, දුතියගාලාය “යං ආපදා” නිදාදිනා විරියුපනිස්සයො, තතියගාලාය “යො වෙ සමුද්දොව යිතො” නිදාදිනා සමාධුපනිස්සයො, චතුත්ථගාලාය “බහුස්සුතො” නිදාදිනා සතුපනිස්සයො, පඤ්චමගාලාය “අත්ථඤ්ච යො ජානාති” නිදාදිනා පඤ්ඤාපනිස්සයො විසෙසභාවො වුත්තොති වෙදිතබ්බො.

කොසියත්ථෙරගාලාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. ඡක්කනිපාතො

1. උරුවෙලකස්සපත්ථෙරගාලාවණ්ණනා

ඡක්කනිපාතෙ දිස්වාන පාටිභීරානීනිදාදිකා ආයස්මතො උරුවෙලකස්සපත්ථෙරස්ස ගාලා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා, වයප්පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුභන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං මහාපරිසානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා, සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා මහාදානං දත්වා පණ්ඩානමකාසි. භගවා චස්ස අනන්තරායනං දිස්වා, “අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ මහාපරිසානං අග්ගො භවිස්සති” ති බ්‍යාකාසි.

සො තත්ථ යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චචිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉතො ද්වානවුතිකප්පමත්ථකෙ ථුස්සස්ස භගවතො වෙමාතිකකනිට්ඨභාතා හුත්වා නිබ්බත්ති. අඤ්ඤෙපිස්ස ද්වෙ කනිට්ඨභාතරො අහෙසුං. තෙ තයොපි බුද්ධප්පමුඛං සඬ්ඝං පරමාය පුජාය පුජෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්භාකං භගවතො නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව බාරාණසියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ භාතරො හුත්වා, අනුක්කමෙන නිබ්බත්තා ගොත්තවසෙන තයොපි කස්සපා එව නාම ජාතා. තෙ වයප්පත්තා තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිංසු. තෙසං ජෙට්ඨභාතිකස්ස පඤ්ච මාණවකසතානි පරිවාරො, මජ්ඣිමස්ස තීණි, කනිට්ඨස්ස ද්වෙ. තෙ අත්තතො ගන්ථෙ සාරං ඔලොකෙන්තා දිට්ඨධම්මිකමෙව අත්ථං දිස්වා පබ්බජ්ජං රොවෙසුං. තෙසු ජෙට්ඨභාතා අත්තතො පරිවාරෙන සද්ධිං උරුවෙලං ගන්ත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා උරුවෙලකස්සපො නාම ජාතො මහාගඬිගානදිවඬිකෙ පබ්බජිතො නදීකස්සපො නාම ජාතො, ගයාසීසෙ පබ්බජිතො ගයාකස්සපො නාම ජාතො.

එවං තෙසු ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තත්ථ තත්ථ වසන්තෙසු බහුතං දිවසානං අව්වයෙන අම්භාකං බොධිසත්තො මහාහිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා, පටිවිද්ධසබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණො අනුක්කමෙන ධම්මවක්කං පවත්තෙත්වා,

පඤ්චවග්ගියත්ථෙරෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා යසප්පමුඛෙ පඤ්චපඤ්ඤාස
සභායකෙ විනෙත්වා සට්ඨි අරහත්තෙ “වරථ, හික්ඛවෙ, වාරික”න්ති
විස්සජ්ජෙත්වා, හද්දවග්ගියෙ විනෙත්වා උරුවෙලකස්සපස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා
වසනත්ථාය අග්‍රාගාරං පවිසිත්වා, තත්ථ කතනාගදමනං ආදිං කත්වා
අඛිඤ්ඤාසහස්සෙහි පාටිභාරියෙහි උරුවෙලකස්සපං සපරිසං විනෙත්වා පබ්බාපෙසි.
තස්ස පබ්බජිතභාවං ඤත්වා ඉතරෙපි ද්වෙ භාතරො සපරිසා ආගන්ත්වා සත්ථු
සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. සබ්බෙව එහිහික්ඛු ඉද්ධිමයපත්තව්වරධරා අහෙසුං.

සත්ථා තං සමණසහස්සං ආදාය ගයාසිසං ගන්ත්වා පිට්ඨිපාසාණෙ නිසින්තො
ආදිත්තපරියායදෙසනාය සබ්බෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ
(අප. මෙර 2.54.251-295) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බලොකවිදු මුනි;
ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජි වක්ඛුමා.

“ඔවාදකො විඤ්ඤාපකො, තාරකො සබ්බපාණිනං;
දෙසනාකුසලො බුද්ධො, තාරෙසි ජනතං බහුං.

“අනුකම්පකො කාරුණිකො, හිතෙසි සබ්බපාණිනං;
සම්පත්තෙ තිත්ථියෙ සබ්බෙ, පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨපි.

“එවං නිරාකුලං ආසි, සුඤ්ඤතං තිත්ථියෙහි ව;
විවිත්තං අරහත්තෙහි, වසිභූතෙහි තාදිහි.

“රතනානට්ඨපඤ්ඤාසං, උග්ගතො සො මහාමුනි;
කඤ්චනග්ගිසයසඬකාසො, බාත්තිංසවරලක්ඛණො.

“වස්සසතසහස්සානි, ආයු විජ්ජති තාවදෙ;
තාවතා තිට්ඨමානො සො, තාරෙසි ජනතං බහුං.

“තදාහං භංසවතියා, බ්‍රාහ්මණො සාධුසම්මතො;
උපෙච්ච ලොකපජ්ජොතං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං.

“තදා මහාපරිසතිං, මහාපරිසසාවකං;
යපෙන්නං එතදග්ගමිහි, සුත්වාන මුදිතො අහං.

“මහතා පරිවාරෙන, නිමන්තෙත්වා මහාජිනං;
බ්‍රාහ්මණානං සහස්සෙන, සහදානමදාසහං.

“මහාදානං දදිත්වාන, අභිවාදිය නායකං;
එකමන්තං යීතො හට්ඨො, ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

“තයි සද්ධාය මෙ වීර, අධිකාරගුණෙන ව;
පරිසා මහතී හොතු, නිබ්බත්තස්ස තහිං තහිං.

“තදා අවොච පරිසං, ගජගජ්ජිතසුස්සරො;
කරවිකරුතො සත්ථා, එතං පස්සථ බ්‍රාහ්මණං.

“හෙමවණ්ණං මහාබාහුං, කමලානනලොචනං;
උදග්ගනනුජං හට්ඨං, සද්ධවන්තං ගුණෙ මම.

“එස පත්ථයතෙ යානං, සීහභොසස්ස හික්ඛුනො;
අනාගතමිහි අද්ධානෙ, ලච්ඡසෙ තං මනොරථං.

“සතසහස්සිතො කජ්ජෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්මිතො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“ඉතො ද්වෙනවුතෙ කජ්ජෙ, අහු සත්ථා අනුත්තරො;
අනුපමො අසද්දිසො, චුස්සො ලොකග්ගනායකො.

“සො ච සබ්බං තමං හන්ත්වා, විජටෙත්වා මහාජටං;
වස්සතෙ අමතං වුට්ඨිං, තජ්ජයන්තො සදෙවකං.

“තදා හි බාරාණසියං, රාජාපච්චා අහුම්භසෙ;
භාතරොම්භ තයො සබ්බෙ, සංවිසට්ඨාව රාජිනො.

“වීරච්ඡගරුපා බලිතො, සඬගාමෙ අපරාජිතා;
තදා කුපිතපච්චන්තො, අම්භෙ ආහ මහීපති.

“එථ ගන්ත්වාන පච්චන්තං, සොධෙත්වා අට්ටවීබලං;
බෙමං විජිරිතං කත්වා, පුන දෙථාති භාසථ.

“තතො මයං අවොචුම්භ, යදි දෙය්‍යාසි නායකං;
උපට්ඨානාය අම්භාකං, සාධයිස්සාම වො තතො.

“තතො මයං ලද්ධවරා, භූමිපාලෙන පෙසිතා;
නික්ඛිත්තසත්ථං පච්චන්තං, කත්වා පුනරුපෙච්ච තං.

“යාවිත්වා සත්ථුපට්ඨානං, රාජානං ලොකනායකං;
මුනිවීරං ලහිත්වාන, යාවජීවං යජිම්භ තං.

“මහග්‍යානි ව වත්ථානි, පණිතානි රසානි ව;
සෙනාසනානි රම්මානි, හෙසජ්ජානි හිතානි ව.

“දත්ථා සසඬ්ඝමුනිනො, ධම්මෙත්ථපාදිතානි නො;
සිලවත්තො කාරුණිකා, භාවනායුත්තමානසා.

“සද්ධා පරිවරිත්ථාන, මෙත්තවිත්තෙන නායකං;
නිබ්බුතෙ තම්හි ලොකග්ගෙ, පූජං කත්ථා යථාබලං.

“තතො චුතා සන්තුසිතං, ගතා තත්ථ මහාසුඛං;
අනුභූතා මයං සබ්බෙ, බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

“මායාකාරො යථා රඬ්ගෙ, දස්සෙසි විකතිං බහුං;
තථා භවෙ භමත්තොහං, විදෙහාධිපතී අහුං.

“ගුණාවෙලස්ස වාකොන, මිච්ඡාදිට්ඨිගතාසයො;
තරකං මග්ගමාරුජ්ජෙහො, රුචාය මම ධිතුයා.

“ඔවාදං නාදිසිත්ථාන, බ්‍රහ්මනා නාරදෙනහං;
බහුධා සංසිතො සන්තො, දිට්ඨිං හිත්ථාන පාපිකං.

“පූරයිත්ථා විසෙසෙන, දස කම්මපථානිහං;
හිත්ථාන දෙහමගමිං, සග්ගං සභවනං යථා.

“පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු අහොසහං;
බාරාණසියං ජීතායං, ජාතො විජ්ජමහාකුලෙ.

“මච්චුබ්‍රාහ්මිජරාහිතො, ධිගාහෙත්ථා මහාවනං;
නිබ්බානං පදමෙසන්තො, ජට්ටෙසු පරිබ්බජිං.

“තදා ද්වෙ භාතරො මය්හං, පබ්බජිංසු මයා සහ;
උරුවෙලායං මාපෙත්ථා, අස්සමං නිවසිං අහං.

“කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උරුවෙලනිවාසිකො;
තතො මෙ ආසි පඤ්ඤත්ති, උරුවෙලකස්සපො ඉති.

“නදීසකාසෙ භාතා මෙ, නදීකස්සපසව්හයො;
ආසි සකාසනාමෙන, ගයායං ගයාකස්සපො.

“ද්වෙ සතානි කනිට්ඨස්ස, තිණි, මජ්ඣස්ස භාතුනො;
මම පඤ්ච සතානුනා, සිස්සා සබ්බෙ මමානුගා.

“තදා උපෙච්ච මං බුද්ධො, කත්ථාන විවිධානි මෙ;
පාටිභීරානි ලොකග්ගො, විනෙසි නරසාරථි.

“සහස්සපරිවාරෙන, අහොසිං එහිහික්ඛුකො;
තෙහෙව සහ සබ්බෙහි, අරහත්තමපාපුණිං.

“තෙ වෙවඤ්ඤෙ ච බහවො, සිස්සා මං පරිවාරයුං;
භාසිතුඤ්ච සමත්ථොහං, තතො මං ඉසිසත්තමො.

“මහාපරිසභාවස්මිං, එතදග්ගෙ යපෙසි මං;
අහො බුද්ධෙ කතං කාරං, සඵලං මෙ අජායථ.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්ථා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්ථා සිහනාදං නදන්තො

375.

“දිස්ථාන පාටිභීරානි, ගොතමස්ස යසස්සිනො;
න තාවාහං පණිපතිං, ඉස්සාමානෙන වඤ්චිතො.

376.

“මම සඬ්ඤාපමඤ්ඤාය, වොදෙසි නරසාරථි;
තතො මෙ ආසි සංවෙගො, අබ්භුතො ලොමහංසනො.

377.

“පුබ්බෙ ජට්ඨිභුතස්ස, යා මෙ සිද්ධි පරිත්තිකා;
තාහං තදා නිරාකත්ථා, පබ්බජිං ඡීනසාසනෙ.

378.

“පුබ්බෙ යඤ්ඤෙන සන්තුට්ඨො, කාමධාතුපුරක්ඛනො;
පච්ඡා රාගඤ්ච දොසඤ්ච, මොහඤ්චාපි සමුහනිං.

379.

“පුබ්බෙනිවාසං ඡානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
ඉද්ධිමා පරවිත්තඤ්ඤා, දිබ්බසොතඤ්ච පාපුණිං.

380.

“යස්ස චත්ථාය පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො”ති. —

ඉමා ඡ ගාථා අභාසි.

තත්ථ දිස්වාන පාටිභිරානීති නාගරාජදමනාදීනි අඛිච්ඡිඛිච්ඡසහස්සානි පාටිභාරියානි දිස්වා. “පාටිභිරං, පාටිභෙරං, පාටිභාරිය”න්ති හි අත්ථතො ඵකං, බ්‍යඤ්ජනමෙව නානං. යසස්සිනො”ති “ඉතිපි සො භගවා”තිආදිනා සදෙවකෙ ලොකෙ යථාභූචිවං පත්ථටකිත්තිසද්දස්ස. න තාවාහං පණිපතින්ති යාව මං භගවා “නෙව බො ත්වං, කස්සප, අරහා, නාපි අරහත්තමග්ගං සමාපන්නො, සාපි තෙ පටිපදා නත්ථී, යාය ත්වං අරහා වා අස්ස, අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නො”ති න තජ්ජෙසි, තාව අහං න පණිපාතනං අකාසිං. කිංකාරණා? ඉස්සාමානෙන වඤ්චිතො, “ඉමස්ස මයි සාවකත්තං උපගතෙ මම ලාභසක්කාරො පරිභායිස්සති, ඉමස්ස ඵව වඩ්ඪිස්සති”ති ඵවං පරසම්පත්තිඅසහනලක්ඛණාය ඉස්සාය වෙව, “අහං ගණපාමොක්ඛො ඛුජනසම්මතො”ති ඵවං අඛිභුන්නතිලක්ඛණෙන මානෙන ව වඤ්චිතො, පලම්භිතො හුත්වාති අත්ථො.

මම සඛිකප්පමඤ්ඤායාති මය්හං මිච්ඡාසඛිකප්පං ජානිත්වා, යං යං භගවා උත්තරි මනුස්සධම්මා ඉද්ධිපාටිභාරියං දස්සෙති, තං තං දිස්වා “මහිද්ධිකො බො මහාසමණො මහානුභාවො”ති වින්තෙත්වාපි “න ත්වෙව බො අරහා යථා අහ”න්ති ඵවං පවත්තං මිච්ඡාචිතක්කං ජානන්තොපි ඤාණපරිපාකං ආගමෙන්නො අජිඤ්ඤාපෙක්ඛිත්වා පච්ඡා නෙරඤ්ජරාය මජ්ඣෙ සමන්තතො උදකං උස්සාරෙත්වා රෙණුහතාය භූමියා වඩ්ඪකමිත්වා තෙන ආහතනාවාය ධීතො තදාපි “මහිද්ධිකො”තිආදිකං වින්තෙත්වා පුන “න ත්වෙව බො අරහා යථා අහ”න්ති පවත්තිතං මිච්ඡාසඛිකප්පං ඤත්වාති අත්ථො. වොදෙසි නරසාරථීති තදා මෙ ඤාණපරිපාකං ඤත්වා “නෙව බො ත්වං අරහා”තිආදිනා පුරිසදම්මසාරථී සත්ථා මං වොදෙසි නිග්ගණ්හි. තතො මෙ ආසි සංවෙගො, අඛිභුතො ලොමහංසනොති තතො යථාචුත්තවොදනාහෙතු ඵත්තකං කාලං අභුතපුබ්බතාය අඛිභුතො ලොමහංසනවසෙන පවත්තියා ලොමහංසනො “අනරහාව සමානො ‘අරහා’ති මඤ්ඤි”න්ති සංවෙගො සහොත්තජ්ජො ඤාණුජ්ජාදො මය්හං අහොසි.

ජට්ඨභුතස්සාති තාපසභුතස්ස. සිද්ධිති ලාභසක්කාරසම්ඤ්ඤි. පරිත්තිකාති අප්පමත්තිකා. තාහන්ති තං අහං. තදාති භගවතො වොදනාය සංවෙගුජ්ජත්තිකාලෙ. නිරාකත්වාති අපනෙත්වා ඡඩ්ඛෙත්වා, අනපෙක්ඛො හුත්වාති අත්ථො. “ඉද්ධිති භාවනාමයඉද්ධි”ති වදන්ති. තදයුත්තං තදා තස්ස අක්කානලාභීභාවතො. තථා හි චුත්තං “කාමධාතුපුරක්ඛතො”ති.

යඤ්ඤෙන සන්තුට්ඨොති “යඤ්ඤං යජිත්වා සග්ගසුඛං අනුභවිස්සාමි, අලමෙත්තාවතා”ති යඤ්ඤයජනෙන සන්තුට්ඨො නිට්ඨිතකිච්චසඤ්ඤි. කාමධාතුපුරක්ඛතොති කාමසුගතිං ආරබ්භ උජ්ජන්නතණ්හො යඤ්ඤයජනෙන කාමලොකං පුරක්ඛත්වා ධීතො. සො වෙ යඤ්ඤො පාණාතිපාතපටිසංයුත්තො හොති, න තෙන සුගතිං සක්කා ලද්ධුං. න හි අකුසලස්ස ඉට්ඨො කන්තො විපාකො නිබ්බත්තති. යා පන තත්ථ දානාදිකුසලවෙතනා, තාය සති පච්චයසමවායෙ සුගතිං ගච්ඡෙය්‍ය. පච්ඡාති තාපසපබ්බජ්ජාතො පච්ඡා සත්ථු ඔවාදෙන තාපසලද්ධිං පහාය

චතුසච්චකම්මට්ඨානානුයොගකාලෙ. සමුහනින්ති විපස්සනං උස්සුක්කාපෙන්වා මග්ගපටිපාටියා රාගඤ්ඤි දොසඤ්ඤි මොහඤ්ඤි අනවසෙසනො සමුග්ඝාතෙසිං.

යස්මා පනායං ටෙරො අරියමග්ගෙන රාගාදයො සමුහනන්තොයෙව ඡලභිඤ්ඤො අහොසි, තස්මා තං අත්තනො ඡලභිඤ්ඤභාවං දස්සෙන්තො “පුබ්බෙනිවාසං ජානාමී”තිආදිමාහ. තත්ථ පුබ්බෙනිවාසං ජානාමීති අත්තනො පරෙසඤ්ඤි පුබ්බෙනිවාසං අතීතාසු ජාතීසු නිබ්බත්තක්ඛන්ධෙ ඛන්ධපට්ඨද්ධෙ ච පුබ්බෙනිවාසඤ්ඤාණෙන හත්ථතලෙ ආමලකං විය පච්චක්ඛනො ජානාමී බුජ්ඣාමී. දිබ්බවක්ඛු විසොධිතන්ති දිබ්බවක්ඛුඤ්ඤාණං විසොධිතං, පකතිවක්ඛුනා ආපාඨගතං පකතිරූපං විය දිබ්බං මානුසම්පි දුරං තිරොට්ඨිතං අතිසුබ්බමඤ්ඤි රූපං විභාවෙතූ සමත්ථඤ්ඤාණං භාවනාය මයා විසුද්ධං කත්වා පටිලද්ධන්ති අත්ථො. ඉද්ධිමාති අධිට්ඨානිද්ධිවිකුබ්බනිද්ධිආදීහි ඉද්ධිහි ඉද්ධිමා, ඉද්ධිවිධඤ්ඤාණලාභීති අත්ථො. සරාගාදිහෙදස්ස පරෙසං චිත්තස්ස ජානනනො පරචිත්තඤ්ඤා, ටෙතොපරියඤ්ඤාණලාභීති චුත්තං හොති. දිබ්බසොතඤ්ඤි පාපුණින්ති දිබ්බසොතඤ්ඤාණඤ්ඤි පටිලභිං.

සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජන්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයොති යො සබ්බෙසං සංයොජනානං බයභූතො බයෙන වා ලද්ධබ්බො, සො සදත්ථො පරමත්ථො ච මයා අරියමග්ගාධිගමෙන අධිගතොති. එවමෙතාය ගාථාය ටෙරස්ස අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අහොසිති ටෙදිතබ්බො.

උරුවෙලකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. තෙකිච්ඡකාරිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අතිහිතා වීහීතිආදිකා ආයස්මතො තෙකිච්ඡකාරිත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජන්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ පුඤ්ඤාති උපවිනන්තො ඉතො එකනවුතෙ කජ්ජෙ විපස්සිස්ස හගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා චෙජ්ජස්සත්ථෙ නිජ්ජන්තිං ගතො. විපස්සිස්ස හගවතො උපට්ඨාකං අසොකං නාම ටෙරං බ්‍යාධිතං අරොගමකාසි, අඤ්ඤෙසඤ්ඤි සත්තානං රොගාභිභූතානං අනුකම්පාය හෙසජ්ජං සංවිද්හි.

සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ සුබුද්ධස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස තිකිච්ඡකෙහි ගබ්හකාලෙ පරිස්සයං අපහරිත්වා පරිපාලිතතාය තෙකිච්ඡකාරීති නාමං අකංසු. සො අත්තනො කුලානුරූපාති විජ්ජාට්ඨානාති සිජ්ජාති ච සික්ඛන්තො වඩ්ඪති. තදා වාණක්කො සුබුද්ධස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං කිරියාසු උපායකොසල්ලඤ්ඤි දිස්වා, “අයං ඉමස්මිං රාජකුලෙ පතිට්ඨං ලහන්තො මං අභිභවෙය්‍යා”ති ඉස්සාපකතො රඤ්ඤා චන්දගුත්තෙන තං ඛන්ධනාගාරෙ බිපාපෙසි. තෙකිච්ඡකාරී පිතු ඛන්ධනාගාරජ්ජවෙසනං සුත්වා හීතො පලායිත්වා සාණවාසිත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අත්තනො සංවෙගකාරණං ටෙරස්ස කට්ඨන්වා පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං.

ගහෙන්වා අබ්භොකාසිකො නෙසජ්ජිකො ච භුත්වා විහරති, සීතුණ්භං අගණෙන්නො සමණධම්මමෙව කරොති, විසෙසතො බ්‍රහ්මවිහාරභාවනමනුයුක්ඛති. තං දිස්වා මාරො පාපිමා “න ඉමස්ස මම විසයං අතික්කමිතුං දස්සාමි” ති වික්ඛෙපං කාතුකාමො සස්සානං නිජ්ඣත්තිකාලෙ ඛේත්තගොපකවණ්ණෙන ථෙරස්ස සන්නිකං ගන්ත්වා තං නිජ්ජණ්ඛෙන්තො –

381.

“අතිහිතා වීහි, බලගතා සාලී;
න ච ලහෙ පිණ්ඩං, කථමහං කස්ස” ති. – ආහ; තං සුත්වා ථෙරො –

382.

“බුද්ධමජ්ජිමෙය්‍යං අනුස්සර පසන්නො, පිතියා ඵුට්ඨරීරො භොගිසි සතතමුදග්ගො.

383.

“ධම්මමජ්ජිමෙය්‍යං ...පෙ.... සතතමුදග්ගො.

384.

“සඬ්ඝමජ්ජිමෙය්‍යං...පෙ.... සතතමුදග්ගො” ති. – ආහ; තං සුත්වා මාරො –

385.

“අබ්භොකාසෙ විහරසි, සීතා හෙමන්තිකා ඉමා රතෙයා;
මා සීතෙන පරෙතො විහඤ්ඤිත්ථො, පවිස ත්වං විහාරං ඵුසිතග්ගල” ති.

ආහ. අථ ථෙරො –

386.

“ඵුසිස්සං චතස්සො අජ්ජමඤ්ඤායො, තාහි ච සුඛිතො විහරිස්සං;
නාහං සීතෙන විහඤ්ඤිස්සං, අනිඤ්ජිතො විහරන්තො” ති. – ආහ;

තත්ථ අතිහිතා වීහිති විහයො කොට්ඨාගාරං අනිනෙන්වා යපිතා, තත්ථ පටිසාමිතා බලතො වා සරං උපනිතාති අත්ථො. වීහිග්ගහණෙන චෙන්ථ ඉතරම්පි ධඤ්ඤං සඬ්ගණ්භාති. සාලී පන යෙහුයෙයන වීහිතො පච්ඡා පච්චන්තිති ආහ. බලගතා සාලීති බලං ධඤ්ඤකරණට්ඨානං ගතා, තත්ථ රාසිවසෙන මද්දනවාචනාදිවසෙන ධීතාති අත්ථො. පධානධඤ්ඤභාවදස්සනත්ථඤ්චෙන්ථ සාලීනං විසුං ගහණං, උහයෙනපි ගාමෙ, ගාමතො බහි ච ධඤ්ඤං පරිපුණ්ණං ධීතන්ති දස්සෙති. න ච ලහෙ පිණ්ඩන්ති ඵවං සුලභධඤ්ඤෙ සුහික්ඛකාලෙ අහං පිණ්ඩමත්තම්පි න ලභාමි. ඉදානි කථමහං කස්සන්ති අහං කථං කරිස්සාමි, කථං ජීවිස්සාමිති පරිභාසකෙළිං අකාසි.

තං සුත්වා ථෙරො “අයං වරාකො අත්තනා අත්තනො පවත්තිං මය්‍හං පකාසෙසි, මයා පන අත්තනාව අත්තා ඔවදිතබ්බො, න මයා කිඤ්චි

කළුතරබිබ්බ්’ න්ති වත්ථුත්තයානුස්සනියං අත්තානං නියොජෙන්නො
 “බුද්ධමජ්ජමෙය්‍ය” න්ති ආදිනා තිස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ බුද්ධමජ්ජමෙය්‍යං
 අනුස්සර පසන්නොති සවාසනාය අවිජ්ජානිද්දාය අවිචන්තවිගමෙන, බුද්ධියා ව
 විකසිතභාවෙන බුද්ධං භගවත්තං පමාණකරානං රාගාදිකිලෙසානං අභාවා
 අපරිමාණගුණසමඬ්භිතාය අප්පමෙය්‍යපුඤ්ඤක්ඛේත්තතාය ව අප්පමෙය්‍යං.
 ඔකප්පනලක්ඛණෙන අභිජ්ජසාදෙන පසන්නො, පසන්නමානසො “ඉතිපි සො
 භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො” ති ආදිනා (ම. නි. 1.74; සං. නි. 5.997) අනුස්සර අනු
 අනු බුද්ධාරම්මණං සතිං පවත්තෙහි, පිතියා චුට්ඨරීරො භොහිසි. සත්තමුදග්ගොති
 අනුස්සරන්තොව ඵරණලක්ඛණාය පිතියා සත්තං සබ්බදා චුට්ඨරීරො
 පිතිසමුට්ඨානපණ්ණරූපෙහි අප්පකොත්ථට්ඨරීරො උඛ්ඛේගපිතියා උදග්ගො කායං
 උදග්ගං කත්වා ආකාසං ලඬ්ඝිතුං සමත්ථො ව භවෙය්‍යාසි, බුද්ධානුස්සනියා
 බුද්ධාරම්මණං උළාරං පිතිසොමනස්සං පටිසංවෙදෙය්‍යාසි. යතො සිතුණ්හෙහි විය
 ජ්ඣවිජාපිපාසාහිපි අනභිභූතො භොහිසිති අත්ථො.

ධම්මන්ති අරියං ලොකුත්තරධම්මං. සඬ්ඝන්ති අරියං පරමත්ථසඬ්ඝං. සෙසං
 චුත්තයමෙව. අනුස්සරාති පනෙත්ථ “ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො” ති ආදිනා
 ධම්මං, “සුප්පට්ඨන්තො භගවතො සාවකසඬ්ඝො” ති ආදිනා සඬ්ඝං අනුස්සරාති
 යොජෙතබ්බං.

ඵවං ථෙරෙන රත්තත්තයගුණානුස්සරණෙ නියොජනවසෙන අත්තනි ඔවදිතෙ
 පුන මාරො විවෙකවාසතො නං විවෙචෙතුකාමො හිතෙසිභාවං විය දස්සෙන්නො
 “අබ්භොකාසෙ විහරසි” ති පඤ්චමං ගාථමාහ. තස්සත්ථො – ත්වං, හික්ඛු,
 අබ්භොකාසෙ කෙනවි අපට්ඨිජන්තෙ විචට්ඨගණෙ විහරසි ඉරියාපථෙ කප්පෙසි.
 හෙමන්තිකා හිමපාතසමයෙ පරියාපන්නා ඉමා සිතා රත්තියො වත්තන්ති. තස්මා
 සිතෙන පරෙතො අභිභූතො හුත්වා මා විහඤ්ඤිත්ථො විසානං මා ආපජ්ජි මා කිලමි.
 චුසිතග්ගළං පිහිතකවාටං සෙනාසනං පවිස, ඵවං තෙ සුඛවිහාරො භවිස්සතිති.

තං සුත්වා ථෙරො “න මය්හං සෙනාසනපරියෙසනාය පයොජනං, ඵත්ථෙවාහං
 සුඛවිහාරි” ති දස්සෙන්නො “චුසිස්ස” ති ආදිනා ඡට්ඨං ගාථමාහ. තත්ථ චුසිස්සං
 චතස්සො අප්පමඤ්ඤායොති අප්පමාණගොචරතාය “අප්පමඤ්ඤා” ති
 ලද්ධවොහාරෙ වත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ චුසිස්සං චුසිස්සාමි, කාලෙන කාලං
 සමාපජ්ජිස්සාමි. තාහි ව සුඛිතො විහරිස්සන්ති තාහි අප්පමඤ්ඤාහි සුඛිතො
 සඤ්ජාතසුඛො හුත්වා විහරිස්සං වත්තාරොපි ඉරියාපථෙ කප්පෙස්සාමිති. තෙන
 මය්හං සබ්බකාලෙ සුඛමෙව, න දුක්ඛං. යතො නාහං සිතෙන විහඤ්ඤිස්සං
 අත්තරට්ඨකෙපි හිමපාතසමයෙ අහං සිතෙන න කිලමිස්සාමි, තස්මා අනිඤ්ජිතො
 විහරන්තො විත්තස්ස ඉඤ්ජිතකාරණානං ඛ්‍යාපාදාදිනං සුප්පහිනත්තා
 පව්චයුප්පන්තිඤ්ජනාය ව අභාවතො සමාපත්තිසුඛෙනෙව සුඛිතො විහරිස්සාමිති.
 ඵවං ථෙරො ඉමං ගාථං වදන්තොයෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං සවිජාකාසි.
 තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.18.39-44) –

“නගරෙ බන්ධුමනියා, වෙජ්ජො ආසිං සුසික්ඛිතො;
ආතුරානං සදුක්ඛානං, මහාජනසුඛාවහො.

“ඛ්‍යාධිතං සමණං දිස්වා, සීලවන්තං මහාජුතිං;
පසන්නචිත්තො සුමනො, හෙසජ්ජමදදිං තදා.

“අරොගො ආසි තෙනෙව, සමණො සංවුතින්ද්‍රියො;
අසොකො නාම නාමෙන, උපට්ඨාකො විපස්සිනො.

“එකනවුතිතො කප්පෙ, යං ඔසධමදාසහං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, හෙසජ්ජස්ස ඉදං ඵලං.

“ඉතො ව අට්ඨමෙ කප්පෙ, සබ්බොසධසනාමකො;
සත්තරතසම්පන්නො, චක්කවත්ති මහජ්ඵලො.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
එත්ථ ව බිත්ථුසාරරඤ්ඤො කාලෙ ඉමස්ස ථෙරස්ස උජ්ජන්නත්තා
තතියසඬ්ඨිතියං ඉමා ගාථා සඬ්ඨිතාති වෙදිතබ්බා.

තෙකිච්ඡකාරිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. මහානාගත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යස්ස සබ්බමචාරීසුතිආදිකා ආයස්මතො මහානාගත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
උජ්ජන්නි? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං
කුසලං උපවින්නො කකුසන්ධස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා
විඤ්ඤානං පත්තො එකදිවසං කකුසන්ධං භගවන්තං අරඤ්ඤං අජ්ඣොගාහෙත්වා
අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමුලෙ ඤානසුඛෙන නිසින්නං දිස්වා පසන්නමානසො තස්ස
දාළිමඵලං අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං
බුද්ධජ්ජාදෙ සාකෙතෙ මධුවාසෙට්ඨස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා
නිබ්බන්ති, මහානාගොතිස්ස නාමං අහොසි. සො විඤ්ඤානං පත්තො භගවති
සාකෙතෙ අඤ්ජනවතෙ විහරන්තෙ ආයස්මතො ගවම්පතිත්ථෙරස්ස පාටිහාරියං
දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො ථෙරස්සෙව සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා තස්සොවාදෙ යත්වා
අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.45.1-7) –

“කකුසන්ධො මහාවීරො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ගණම්භා වුපකට්ඨො සො, අගමාසි වනන්තරං.

“බ්‍රිජ්ඣඤ්ජං ගහෙත්වාන, ලතාය ආවුණිං අහං;
භගවා තම්හි සමයෙ, ඤායතෙ පබ්බතන්තරෙ.

“දිස්වානහං දෙවදෙවං, විජ්ජසන්නෙන චෙතසා;

දක්විණෙයාස්ස වීරස්ස, බීජමිඤ්ජමදාසහං.

“ඉමස්මිංයෙව කප්පමහි, යං මිඤ්ජමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බීජමිඤ්ජස්සිදං ඵලං.

“කිලෙසා කුමාරා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” නීති.
අරහත්තං පන පත්වා විමුත්තිසුබ්බෙන විහරන්තො ථෙරො ඡබ්බග්ගියෙ හික්ඛු
සබ්බමචාරීසු ගාරවං අකත්වා විහරන්තෙ දිස්වා තෙසං ඔවාදදානවසෙන –

387.

“යස්ස සබ්බමචාරීසු, ගාරවො නුපලබ්භති;
පරිභායති සද්ධම්මා, මච්ඡො අප්පොදකෙ යථා.

388.

“යස්ස සබ්බමචාරීසු, ගාරවො නුපලබ්භති;
න විරුහති සද්ධම්මෙ, ඛේත්තෙ බීජංව පුතිකං.

389.

“යස්ස සබ්බමචාරීසු, ගාරවො නුපලබ්භති;
ආරකා හොති නිබ්බානා, ධම්මරාජස්ස සාසනෙ.

390.

“යස්ස සබ්බමචාරීසු, ගාරවො උපලබ්භති;
න විභායති සද්ධම්මා, මච්ඡො බව්භොදකෙ යථා.

391.

“යස්ස සබ්බමචාරීසු, ගාරවො උපලබ්භති;
සො විරුහති සද්ධම්මෙ, ඛේත්තෙ බීජංව හද්දකං.

392.

“යස්ස සබ්බමචාරීසු, ගාරවො උපලබ්භති;
සන්තිකෙ හොති නිබ්බානං, ධම්මරාජස්ස සාසනෙ” නි. –

ඉමා ඡ ගාථා අභාසි.

තත්ථ සබ්බමචාරීසුති සමානං බ්‍රහ්මං සීලාදිධම්මං වරන්තීති සබ්බමචාරීනො,
සීලදිට්ඨිසාමඤ්ඤගතා සහධම්මිකා, තෙසු. ගාරවොති ගරුභාවො
සීලාදිගුණනිමිත්තං ගරුකරණං. නුපලබ්භතීති න විජ්ජති න පවත්නති, න
උපතිට්ඨතීති අත්ථො. නිබ්බානාති කිලෙසානං නිබ්බාපනතො කිලෙසක්ඛයාති
අත්ථො. ධම්මරාජස්සාති සත්ථුනො. සත්ථා හි සදෙවකං ලොකං යථාරහං
ලොකියලොකුත්තරෙන ධම්මෙන රඤ්ජෙති තොසෙතීති ධම්මරාජා. එත්ථ ව

“ධම්මරාජස්ස සාසනෙ” ති ඉමිනා නිබ්බානං නාම ධම්මරාජස්සෙව සාසනෙ, න අඤ්ඤත්ථ. තත්ථ යො සබ්බමචාරීසු ගාරවරහිතො, සො යථා නිබ්බානා ආරකා හොති, තථා ධම්මරාජස්ස සාසනතොපි ආරකා හොතීති දස්සෙති. බව්භොදකෙති බහුඋදකෙ. සන්තිකෙ හොති නිබ්බානන්ති නිබ්බානං තස්ස සන්තිකෙ සමීපෙ ඵව හොති. සෙසං වුත්තනයමෙව. ඉමා ඵව ව ථෙරස්ස අඤ්ඤාබ්‍යාකරණගාථා අහෙසුං.

මහානාගත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. කුල්ලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

කුල්ලො සිවථිකන්තිආදිකා ආයස්මතො කුල්ලත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයමපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුටුම්භියකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා කුල්ලොති ලද්ධනාමො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජී. සො ව රාගවරිතත්තා තිබ්බරාගජාතිකො හොති. තෙනස්ස අභික්ඛණං කිලෙසා චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති. අථස්ස සත්ථා චිත්තාවාරං ඤත්වා අසුභකම්මට්ඨානං දත්වා, “කුල්ල, තයා අභිණ්භං සුසානෙ වාරිකා වරිතබ්බා” ති ආභ. සො සුසානං පවිසිත්වා උද්ධුමාතකාදීනි තානි තානි අසුභානි දිස්වා තං මුහුත්තං අසුභමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා සුසානතො නික්ඛන්තමත්තොව කාමරාගෙන අභිභුයාති. පුන භගවා තස්ස තං පවත්තිං ඤත්වා එකදිවසං තස්ස සුසානට්ඨානං ගතකාලෙ එකං තරුණත්ථීරූපං අධුනා මතං අවිනට්ඨවිජචිං නිමිමිනිත්වා දස්සෙති. තස්ස තං දිට්ඨමත්තස්ස ජීවමානවිසභාගවත්ථුස්මිං විය සහසා රාගො උප්පජ්ජති. අථ නං සත්ථා තස්ස පෙක්ඛන්තස්සෙව නවහි වණුමුබෙහි පග්ගරමානාසුචිං කිම්කුලාකුලං අතිවිය බිභවිෂං දුග්ගන්ධං ජෙගුවිෂං පටික්කුලං කත්වා දස්සෙසි. සො තං පෙක්ඛන්තො විරත්තවිත්තො හුත්වා අට්ඨාසි. අථස්ස භගවා ඔහාසං ඵරිත්වා සතිං ජනෙන්නො –

“ආතුරං අසුචිං පුතිං, පස්ස කුල්ල සමුස්සයං;
උග්ගරන්තං පග්ගරන්තං, බාලානං අභිනන්දිත”න්ති. –

ආභ. තං සුත්වා ථෙරො සම්මදෙව සරීරසභාවං උපධාරෙන්නො අසුභසඤ්ඤං පටිලභිත්වා තත්ථ පයමං ඤානං නිබ්බත්තෙත්වා තං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා –

393.

“කුල්ලො සිවථිකං ගන්ත්වා, අද්දස ඉත්ථිමුජ්ඣිතං;
අපවිද්ධං සුසානස්මිං, බජ්ජන්තිං කිම්හි ඵුට්ඨං.

394.

“ආතුරං...පෙ.... බාලානං අභිනන්දිතං.

395.

“ධම්මාදාසං ගහෙත්වාන, ඤාණදස්සනපත්තියා;
පච්චවෙක්ඛිං ඉමං කායං, තුව්ඡං සන්තරබ්භිරං.

396.

“යථා ඉදං තථා එතං, යථා එතං තථා ඉදං;
යථා අධො තථා උද්ධං, යථා උද්ධං තථා අධො.

397.

“යථා දිවා තථා රත්තිං, යථා රත්තිං තථා දිවා;
යථා පුරෙ තථා පච්ඡා, යථා පච්ඡා තථා පුරෙ.

398.

“පඤ්චඩ්ඨිකෙන තුරියෙන, න රතී භොති තාදිසී;
යථා එකග්ගචිත්තස්ස, සම්මා ධම්මං විපස්සතො” ති. —

උදානවසෙන ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ කුල්ලොති අත්තානමෙව ථෙරො පරං විය කත්වා වදති.

ආතුරන්ති නානප්පකාරෙහි දුක්ඛෙහි අභිණ්භං පටිපිළිතං. අසුචින්ති සුචිරිතං
ජෙගුව්ඡං පටික්කුලං. පුත්තින්ති දුග්ගතධං. පස්සාති සභාවතො ඔලොකෙහි. කුල්ලාති
ඔවාදකාලෙ භගවා ථෙරං ආලපති. උදානකාලෙ පන ථෙරො සයමෙව අත්තානං
වදති. සමුස්සයන්ති සරීරං. උග්ගරන්තන්ති උද්ධං වණ්ණමුඛෙහි අසුචිං සවන්තං.
පග්ගරන්තන්ති අධො වණ්ණමුඛෙහි සමන්තතො ව අසුචිං සවන්තං. බාලානං
අභිනන්දිතන්ති බාලෙහි අන්ධපුපුඡ්ඡතෙහි දිට්ඨිතණ්භාහිනන්දනාහි “අභං
මම”න්ති අභිනිවිස්ස නන්දිතං.

ධම්මාදාසන්ති ධම්මමයං ආදාසං. යථා හි සත්තා අදාසෙන අත්තතො මුඛෙ
කායෙ වා ගුණදොසෙ පස්සන්ති, එවං යොගාවචරො යෙන අත්තභාවෙ
සංකිලෙසවොදානධම්මෙ යාථාවතො පස්සති, තං විපස්සනාඤාණං ඉධ
“ධම්මාදාස”න්ති චුත්තං. තං ඤාණදස්සනස්ස මග්ගඤාණසංඛිතස්ස
ධම්මවක්ඛුස්ස අධිගමාය අත්තතො සන්තානෙ උප්පාදෙත්වා. පච්චවෙක්ඛිං ඉමං
කායන්ති ඉමං කරජකායං නිව්චසාරාදිවිරහතො තුව්ඡං අත්තපරසන්තානානං
විභාගතො සන්තරබ්භිරං ඤාණවක්ඛුනා පතිඅවෙක්ඛිං පස්සිං.

යථා පන පච්චවෙක්ඛිං, තං දස්සෙතුං “යථා ඉදං”න්තිආදි චුත්තං. තත්ථ යථා
ඉදං තථා එතන්ති යථා ඉදං මය්භං සරීරසංඛිතං අසුභං ආයුඋස්මාවිඤ්ඤාණානං
අනපගමා නානාවිධං මායොපමං කිරියං දස්සෙති, තථා ව එතං මතසරීරං පුබ්බෙ
තෙසං ධම්මානං අනපගමා අභොසි. යථා එතං එතරහි මතසරීරං තෙසං ධම්මානං
අපගමා න කිඤ්චි කිරියං දස්සෙති, තථා ඉදං මම සරීරමිපි තෙසං ධම්මානං අපගමා
නස්සතෙවාති. යථා ව ඉදං මම සරීරං එතරහි සුසානෙ න මතං න සයිතං, න

උද්ධුමාතකාදිභාවං උපගතං, තථා එතං එතරහි මතසරීරමිපි පුබ්බෙ අහොසි. යථා පනෙතං එතරහි මතසරීරං සුසානෙ සයිතං උද්ධුමාතකාදිභාවං උපගතං, තථා ඉදං මම සරීරමිපි භවිස්සති. අථ වා යථා ඉදං මම සරීරං අසුචි දුග්ගන්ධං ඡෙගුවිජං පටික්කුලං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා, තථා එතං මතසරීරමිපි. යථා වා එතං මතසරීරං අසුචිආදිසභාවඤ්චෙව අනිච්චාදිසභාවඤ්ච, තථා ඉදං මම සරීරමිපි. යථා අධො තථා උද්ධන්ති යථා නාහිතො අධො හෙට්ඨා අයං කායො අසුචි දුග්ගන්ධො ඡෙගුවිජො පටික්කුලො අනිච්චො දුක්ඛො අනත්තා ව, තථා උද්ධං නාහිතො උපරි අසුචිආදිසභාවො ව. යථා උද්ධං තථා අධොති යථා ව නාහිතො, උද්ධං අසුචිආදිසභාවො, තථා අධො නාහිතො හෙට්ඨාපි.

යථා දිවා තථා රත්තින්ති යථා අයං කායො දිවා “අක්ඛම්භා අක්ඛගුප්ථකො” තිආදිනා (සු. නි. 199) අසුචි පග්ගරති, තථා රත්තිමිපි. යථා රත්තිං තථා දිවාති යථා ව රත්තිං අයං කායො අසුචි පග්ගරති, තථා දිවාපි, නයිමස්ස කාලවිභාගෙන අඤ්ඤාභාවොති අත්ථො. යථා පුරෙ තථා පච්ඡාති යථා අයං කායො පුරෙ පුබ්බෙ තරුණකාලෙ අසුචි දුග්ගන්ධො ඡෙගුවිජො පටික්කුලො, තථා ව පච්ඡා ජිණ්ණකාලෙ. යථා ව පච්ඡා ජිණ්ණකාලෙ අසුචිආදිසභාවො, තථා පුරෙ තරුණකාලෙපි. යථා වා පුරෙ අතීතකාලෙ සවිඤ්ඤාණකාලෙ අසුචිආදිසභාවො ව අනිච්චාදිසභාවො ව, තථා පච්ඡා අනාගතකාලෙ අවිඤ්ඤාණකාලෙති එවම්පෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

පඤ්චඩ්ඨිකෙන තුරියෙනාති “ආතතං විතතං ආතතවිතතං සනං සුසිර”න්ති එවං පඤ්චඩ්ඨිකෙන පඤ්චහි අඩ්ඨගෙහි සමන්තාගතෙන තුරියෙන පරිවරියමානස්ස කාමසුඛසම්චිතො ඉස්සරජනස්ස තාදිසී තථාථා රති සුඛස්සාදො න හොති. යථා එකග්ගචිත්තස්ස, සම්මා ධම්මං විපස්සතොති සමථවිපස්සනං යුගනද්ධං කත්වා ඉන්ද්‍රියානං එකරසභාවෙන වීථිපටිපත්තාය විපස්සනාය ඛන්ධානං උදයබ්බයං පස්සන්තස්ස යොගාවචරස්ස යාදිසා ධම්මරති, තස්සා කලමිපි කාමරති න උපෙනිති. චුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා –

“යතො යතො සම්මසති, ඛන්ධානං උදයබ්බයං;
ලහති පීතිපාමොජ්ජං, අමතං තං විජානත”න්ති. (ධ. ප. 374);

ඉමා එව ව ථෙරස්ස අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණගාථාපි අහෙසුං.

කුල්ලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. මාලුකාපුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

මනුෂ්‍යස්සාතිආදිකා ආයස්මතො මාලුකාපුත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජන්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං කොසලරඤ්ඤො අග්ගාසනිකස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බන්ති. තස්ස මාතා මාලුකා නාම, තස්සා වසෙන මාලුකාපුත්තොත්ථෙව

පඤ්ඤායිත්ථ. සො වයප්පත්තො නිස්සරණජ්ඣාසයතාය සරාවාසං පභාය
පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා විවරන්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා
සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නවිරස්සෙව
ජළුහිඤ්ඤො අහොසි. සො ඤාතීසු අනුකම්පාය ඤාතිකුලං අගමාසි. තං ඤාතකා
පණීතෙන බාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිවිසිත්වා ධනෙන පලොභෙනුකාමා මහන්තං
ධනරාසිං පුරතො උපට්ඨපෙත්වා “ඉදං ධනං තව සන්තකං, විබ්භමිත්වා ඉමිනා
ධනෙන පුත්තදාරං පටිජග්ගන්තො පුඤ්ඤානි කරොහි”ති යාචිංසු. ටෙරො තෙසං
අජ්ඣාසයං විපරිවත්තෙන්තො ආකාසෙ යත්වා –

399.

“මනුජස්ස පමත්තවාරිනො, තණ්හා වඩ්ඪති මාලුවා විය;
සො ජලවතී හුරා හුරං, එලමිච්ඡංව වනස්මි වානරො.

400.

“යං එසා සහනෙ ජමිමි, තණ්හා ලොකෙ විසත්තිකා;
සොකා තස්ස පවඩ්ඪන්ති, අභිවට්ඨංව බීරණං.

401.

“යො වෙනං සහනෙ ජමිමි, තණ්හං ලොකෙ දුරච්චයං;
සොකා තම්හා පපතන්ති, උදබ්බිද්ධව පොක්ඛරා.

402.

“තං වො වදාමි හද්දං වො, යාවන්තෙන්ථ සමාගතා;
තණ්හාය මූලං ඛණං, උසිරත්ථොව බීරණං;
මා වො නළංව සොතොව, මාරො හඤ්ජි පුනජ්ජනං.

403.

“කරොථ බුද්ධවචනං, ඛණො වො මා උපච්චගා;
ඛණානිතා හි සොවන්ති, නිරයමිහි සමජ්ජිතා.

404.

“පමාදො රජො පමාදො, පමාදානුපතීනො රජො;
අප්පමාදෙන විජ්ජාය, අබ්බහෙ සල්ලමත්තනො”ති. –

ඉමාහි ඡහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙති.

තත්ථ මනුජස්සාති සත්තස්ස. පමත්තවාරිනොති සතිවොස්සග්ගලක්ඛණෙන
පමාදෙන පමත්තවාරිස්ස, නෙව ඤානං, න විපස්සනා, න මග්ගඵලානි වඩ්ඪන්ති.
යථා පන රුක්ඛං සංසිබ්බන්ති පරියොනන්ධන්ති තස්ස විනාසාය මාලුවා ලතා
වඩ්ඪති, එවමස්ස ඡ ද්වාරානි නිස්සාය රූපාදීසු පුනජ්ජනං උප්පජ්ජමානා තණ්හා
වඩ්ඪති. වඩ්ඪමානාව යථා මාලුවා ලතා අත්තනො අපස්සයභූතං රුක්ඛං

අප්‍රේක්ෂාත්ථරිත්වා පාතෙති, එවං තණ්හාවසිකං පුග්ගලං අපායෙ නිපාතෙති. සො ජලවතීති සො තණ්හාවසිකො පුග්ගලො අපරාපරං භවාහවෙ උජ්ජවති ධාවති. යථා කිං? එලම්චිජංව වනස්මි වානරො යථා රුක්ඛඵලං ඉච්ඡන්තො වානරො වනස්මි ධාවන්තො රුක්ඛස්ස එකං සාධං ගණ්හාති, තං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං ගණ්හාති, තං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤන්ති “සාධං අලභිත්වා නිසින්තො”ති වත්තඛිබ්බතං නාපජ්ජති; එවමෙව තණ්හාවසිකො පුග්ගලො හුරා හුරං ධාවන්තො “ආරම්මණං අලභිත්වා තණ්හාය අප්පවන්තිං පත්තො”ති වත්තඛිබ්බතං නාපජ්ජති.

යන්ති යං පුග්ගලං. එසා ලාමකභාවෙන ජම්මි විසාහාරතාය විසමුලතාය විසඵලතාය විසපරිභොගතාය රූපාදීසු විසත්තතාය ආසත්තතාය ව විසත්තිකාති සඬ්ඛං ගතා ඡද්චාරිකා තණ්හා සහනෙ අභිභවති තස්ස පුග්ගලස්ස. යථා නාම වනෙ පුනප්පුනං වස්සන්තෙ දෙවෙ අභිවට්ඨං බීරණං බීරණනිණං වඩ්ඪති, එවං වට්ටමුලකා සොකා අභිවඩ්ඪන්ති වුද්ධිං ආපජ්ජන්තිති අත්ථො.

යො වෙතං...පෙ.... දුරච්චයන්ති යො පන පුග්ගලො එවං චුත්තප්පකාරං අතික්කම්තුං පජ්භිතුං දුක්කරතාය දුරච්චයං තණ්හං සහනෙ අභිභවති, තම්හා පුග්ගලො වට්ටමුලකා සොකා පපතන්ති. යථා නාම පොක්ඛරෙ පදුමපත්තෙ පතිතං උදබ්බන්දු න පතිට්ඨාති, එවං න පතිට්ඨහන්තිති අත්ථො.

තං වො වදාමීති තෙන කාරණෙන අහං තුම්හෙ වදාමි. හද්දං වොති හද්දං තුම්හාකං හොතු, මා තණ්හං අනුචත්තපුග්ගලො විය විභවං අනත්ථං පාපුණාථාති අත්ථො. යාවන්තෙත්ථ සමාගතාති ඉමස්මිං යානෙ යත්තකා සන්තිපතිතා, තත්තකා. කිං වදසීති වෙ? තණ්හාය මූලං ඛණං ඉමිස්සා ඡද්චාරිකතණ්හාය මූලං කාරණං අවිජ්ජාදිකිලෙසග්ගහනං අරහත්තමග්ගඤ්ඤාණකුදාලෙන ඛණං සමුච්ඡින්නදං. කිං වියාති? උසිරත්ථොව බීරණං යථා උසිරෙන අත්ථිකො පුරිසො මහන්තෙන කුදාලෙන බීරණාපරනාමං උසිරං නාම තිණං ඛණති, එවමස්ස මූලං ඛණාති අත්ථො. මා වො නළංව සොතොව, මාරො හඤ්ජි පුනප්පුනන්ති තුම්හෙ නදීතීරෙ ජාතං නළං මහාවෙගෙන ආගතො නදීසොතො විය කිලෙසමාරො මච්චුමාරො දෙවපුත්තමාරො ව පුනප්පුනං මා හඤ්ජීති අත්ථො.

තස්මා කරොථ බුද්ධවචනං “කුසායං, භික්ඛවෙ, මා පමාදත්ථා”තිආදිනා (ම. නි. 1.215) චුත්තං බුද්ධස්ස භගවතො වචනං කරොථ, යථානුසිට්ඨං පටිපත්තියා සම්පාදෙථ. ඛණො වො මා උපච්චගාති යො හි බුද්ධවචනං න කරොති, තං පුග්ගලං අයං බුද්ධුප්පාදක්ඛණො පතිරූපදෙසවාසෙ උජ්ජත්තික්ඛණො සම්මදිට්ඨියා පටිලද්ධක්ඛණො ඡන්තං ආයතනානං අවෙකල්ලක්ඛණොති සබ්බොපි ඛණො අතික්කමති, සො ඛණො මා තුම්හෙ අතික්කමතු. ඛණාතීතාති යෙ හි තං ඛණං අතීතා, යෙ වා පුග්ගලෙ සො ඛණො අතීතො, තෙ නිරයම්භි සමප්පිතා තත්ථ නිබ්බත්තා විරකාලං සොචන්ති.

පමාදො රජොති රූපාදීසු ආරම්මණෙසු සතිවොස්සග්ගලක්ඛණො පමාදො,
 සංකිලෙසසභාවත්තා රාගරජාදිමිස්සතාය ව රජො. පමාදානුපතීතො රජොති යො හි
 කොච්චි රජො නාම රාගාදිකො, සො සබ්බො පමාදානුපතීතො පමාදවසෙනෙව
 උප්පජ්ජති. අප්පමාදෙනාති අප්පමජ්ජනෙන අප්පමාදපටිපත්තියා. විජ්ජායාති
 අග්ගමග්ගවිජ්ජාය. අබ්බහෙ සල්ලමත්තනොති අත්තනො හදයනිස්සිතං
 රාගාදිසල්ලං උද්ධරෙය්‍ය සමුහනෙය්‍යාති.

මාලුක්ඛාසුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. සප්පදාසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පණ්ණවිසතිතීආදිකා ආයස්මතො සප්පදාසත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
 අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං
 උපචිතිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං සුද්ධොදනමහාරාජස්ස
 පුරොහිතපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස සප්පදාසොති නාමං අහොසි. සො
 වයප්පත්තො සත්ථු ඤාතිසමාගමෙ පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා කිලෙසාහිභවෙන
 වෙනොසමාධිං අලහත්තො බ්‍රහ්මවරියං වරිත්වා සංවෙගජාතො පච්ඡා සත්ථං
 ආහරත්තො යොනිසො මනසිකාරං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිත්වා අඤ්ඤං
 බ්‍යාකරොත්තො –

405.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, යතො පබ්බජිතො අහං;
 අව්ජරාසඬ්ඝාතමත්තම්පි, වෙනොසන්තිමනජ්ඣගං.

406.

“අලද්ධා චිත්තස්සෙකග්ගං, කාමරාගෙන අට්ටිතො;
 බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තො, විහාරා උපනික්ඛමිං.

407.

“සත්ථං වා ආහරිස්සාමි, කො අත්ථො ජීවිතෙන මෙ;
 කථඤ්ඤි සික්ඛං පච්චක්ඛං, කාලං කුබ්බෙථ මාදිසො.

408.

“තදාහං බුරුමාදාය, මඤ්චකම්භි උපාවිසිං;
 පරිනීතො බුරො ආසි, ධමනිං ඡෙත්තුමත්තනො.

409.

“තතො මෙ මනසිකාරො, යොනිසො උදපජ්ජථ;
 ආදීනවො පාතුරහු, නිබ්බිදා සමතිට්ඨථ.

410.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, පස්ස ධම්මසුඛධම්මතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ පණ්ණවිසතිවස්සානි, යතො පබ්බජිතො අහන්ති යතො පට්ඨාය අහං
පබ්බජිතො තානිමානි පණ්ණවිසතිවස්සානි. අවජරාසඬ්ඝාතමත්තම්පි,
චෙතොසන්තිමනප්ඤ්ඤාගන්ති සොහං එත්තකං කාලං බ්‍රහ්මචරියං වරන්තො
අවජරාසඬ්ඝාතමත්තම්පි අඬ්ගුලිචොටනමත්තම්පි ඛණං චෙතොසන්තිං චෙතසො
සමාධානං න ලභිං.

එවං පන අලද්ධා චිත්තස්සෙකග්ගතං, තත්ථ කාරණමාහ “කාමරාගෙන
අට්ඨිතො”ති. තත්ථ අට්ඨිතොති පිළිතො, අභිභූතොති අත්ථො. බාහා පග්ගස්භ
කන්දන්තොති “ඉදම්ඨ අතිවිය අයුත්තං වත්තති, යදාහං නියානිකෙ සාසනෙ
පබ්බජිත්වා අත්තානං කිලෙසපඬ්ඝතො උද්ධරිතුං න සක්කොමි”ති උද්ධංමුඛො
බාහා පග්ගස්භ කන්දමානො. විහාරා උපනික්ඛමිත්ති වසනකවිහාරතො ඛභි
නික්ඛන්තො.

යෙනාධිප්පායෙන නික්ඛන්තො, තං දස්සෙතුං “සත්ථං වා ආහරිස්සාමි”තිආදි
වුත්තං. තත්ථ සත්ථං වා ආහරිස්සාමිති වා-සද්දො විකප්පනත්ථො. තෙන “රුක්ඛා
වා පපතිස්සාමි, උබ්බන්ධිත්වා වා මරිස්සාමි”තිආදිකෙ මරණප්පකාරෙ
සඬ්ගණ්භාති. සික්ඛන්ති අධිසිලසික්ඛං. පච්චක්ඛන්ති පච්චාචික්ඛන්තො
පරිච්චජන්තො. “පච්චක්ඛා”තිපි පාළි, පච්චක්ඛායාති අත්ථො. කාලන්ති මරණං.
කථඤ්භි නාම මාදියො සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන කාලං කරෙය්‍යාති අත්ථො.
සික්ඛාපච්චක්ඛානඤ්භි අරියස්ස විනයෙ මරණං නාම. යථාහ භගවා —
“මරණඤ්ඤෙනං, භික්ඛවෙ, යො සික්ඛං පච්චක්ඛාය භීතායාවත්තති”ති (ම. නි.
3.63). “සික්ඛං පච්චක්ඛා”ති පන පාඨෙ කථඤ්භි නාම මාදියො සික්ඛං පච්චක්ඛාය
කාලං කරෙය්‍යා, සික්ඛාසමඬ්භි එව පන හුත්වා කාලං කරෙය්‍යා? තස්මා සත්ථං වා
ආහරිස්සාමි, කො අත්ථො ජීවිතෙන මෙති යොජනා.

තදාහන්ති යදා කිලෙසාභිභවෙන සමණධම්මං කාතුං අසමත්ථතාය ජීවිතෙ
නිබ්බන්දන්තො තදා. චූරන්ති නිසිතචූරං, චූරසදිසං වා සත්ථකං. මඤ්චකම්භි
උපාවිසිත්ති පරෙසං නිවාරණභයෙන ඔවරකං පවිසිත්වා මඤ්චකෙ නිසිදිං.
පරිනීතොති උපනීතො, ගලෙ යපිතොති අධිප්පායො. ධමනින්ති “කණ්ඨෙ ධමනිං,
කණ්ඨධමනිං ගලවලය”න්තිපි වදන්ති. ඡෙත්තුන්ති ඡින්දිතුං.

තතො මෙ මනසිකාරො, යොනිසො උදපජ්ජථාති “යදාහං මරිස්සාමි”ති
කණ්ඨෙ ධමනිං ඡින්දිතුං චූරං උපනෙසිං, තතො පරං “අරොගං නු ඛො මෙ
සිල”න්ති පච්චචෙක්ඛන්තස්ස අක්ඛණ්ඩං අවිජ්ජිදං සුපරිසුද්ධං සිලං දිස්වා පිති
උප්පජ්ජි, පිතිමනස්ස කායො පස්සමිහි, පස්සද්ධකායස්ස නිරාමිසං සුඛං

අනුභවත්තස්ස චිත්තස්ස සමාහිතතාය විපස්සනාවසෙන යොනිසො මනසිකාරො උප්පජ්ජී. අථ වා තතොති කණ්ඨෙ ඛුරස්ස උපතයතො වණෙ ජාතෙ උප්පන්නං වෙදනං වික්ඛම්භෙන්නො විපස්සනාය වසෙන යොනිසොමනසිකාරො උප්පජ්ජී. ඉදානි තතො පරං මග්ගඵලපච්චවෙක්ඛණඤාණං උප්පන්නභාවං දස්සෙතුං “ආදීනවො පාතුරහු” තිආදි චුත්තං. තං හෙට්ඨා චුත්තත්ථමෙව.

සප්පදාසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. කාතියානත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

උට්ඨෙහිතිආදිකා ආයස්මතො කාතියානත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනිත්වා ඉමස්මි. බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං අඤ්ඤතරස්ස කොසියගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්තො, මාතුගොත්තවසෙන පන කාතියානොති උද්ධනාමො වයප්පත්තො සාමඤ්ඤකානිත්ථෙරස්ස ගිහිසභායො ථෙරං දිස්වා පබ්බජිතො සමණධම්මං කරොත්තො රත්ති. “නිද්දාහිභවං විනොදෙස්සාමි” ති වඩ්ඤාමං ආරුහි. සො වඩ්ඤාමත්තො නිද්දාය අභිභූතො පවලායමානො පරිපතීත්වා තත්ථෙව අනන්තරහිතාය භූමියා නිපජ්ජී, සත්ථා තස්ස තං පවත්ති. දිස්වා සයං තත්ථ ගන්ත්වා ආකාසෙ යත්වා “කාතියානා” ති සඤ්ඤං අදාසි. සො සත්ථාරං දිස්වා උට්ඨහිත්වා වන්දිත්වා සංවෙගජාතො අට්ඨාසි. අථස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙන්නො –

411.

“උට්ඨෙහි නිසීද කාතියාන, මා නිද්දාබ්‍රහ්මලො අහු ජාගරස්සු;
මා තං අලසං පමත්තබන්ධු, කුට්ඨෙව ජිනාතු මච්චුරාජා.

412.

“සෙය්‍යාථාපි මහාසමුද්දවෙගො, එවං ජාතිජරාති වත්තතෙ තං;
සො කරොහි සුදීපමත්තතො ත්වං, න හි තාණං තව විජ්ජතෙව අඤ්ඤං.

413.

“සත්ථා හි විජෙසි මග්ගමෙතං, සඬගා ජාතිජරාභයා අතීතං;
පුබ්බාපරරත්තමප්පමත්තො, අනුයුඤ්ජස්ස දළ්භං කරොහි යොගං.

414.

“පුරිමානි පමුඤ්ච බන්ධනානි, සඬසාට්ඨුරමුණ්ඩහික්ඛහොජී;
මා බිඬ්ඬාරතිඤ්ච මා නිද්දං, අනුයුඤ්ජිත්ථ ඤාය කාතියාන.

415.

“ඤායාහි ජිනාහි කාතියාන, යොගක්ඛෙමපථෙසු කොවිදොසි;
පප්පුය්‍ය අනුත්තරං විසුද්ධිං, පරිනිබ්බාහිසි වාරිනාව ජොති.

416.

“පජ්ජොතකරො පරිත්තරංසො, වාතෙන විනාමයනෙ ලතාව;
එවම්පි තුවං අනාදියානො, මාරං ඉන්දසගොත්ත නිද්ධුනාහි;
සො වෙදයිතාසු චිත්තරාගො, කාලං කඬ්ඛ ඉධෙව සිතිභූතො” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ උට්ඨෙහීති නිද්දුපගමනතො උට්ඨහන්තො උට්ඨානවීරියං කරොහි.
යස්මා නිපජ්ජා නාම කොසජ්ජපක්ඛියා, තස්මා මා සයි. නිසීදාති පල්ලඬකං
ආභුජිත්වා උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා නිසීද. කාතියානාති තං
නාමෙන ආලපති. මා නිද්දාඛහුලො අහුති නිද්දාඛහුලො නිද්දාහිභූතො මා අහු.
ජාගරස්සුති ජාගර, ජාගරියමනුයුත්තො හොහි. මා තං අලසන්ති ජාගරියං
අනනුයුඤ්ජන්තං තං අලසං කුසීතං පමත්තබන්ධු මච්චුරාජා කූටෙනෙව අද්දුහනෙන
විය නෙසාදො මිගං වා පක්ඛිං වා ජරාරොගෙහි මා ජිනාතු මා අහිභවතු, මා
අජ්ඣොත්ථරතුති අත්ථො.

සෙය්‍යථාපීති සෙය්‍යථා අපි. මහාසමුද්දවෙගොති මහාසමුද්දස්ස ඌථිවෙගො.
එවන්ති යථා නාම මහාසමුද්දඌථිවෙගො උපරුපරි උට්ඨහන්තො තං අහික්කමිතුං
අසක්කොන්තං පුරිසං අහිභවති, එවං ජාති ජරා ව කොසජ්ජාහිභූතං තං අතිවත්තනෙ
උපරුපරි අජ්ඣොත්ථරති. සො කරොහීති සො ත්වං, කාතියාන, චතුහි ඔසෙහි
අනජ්ඣොත්ථරණියං අරහත්තඵලසඬ්ඛාතං සුදීපං අත්තනො කරොහි අත්තනො
සන්තානෙ උප්පාදෙහි. න හි තාණං තව විජ්ජනෙව අඤ්ඤන්ති හීති හෙතුඅත්ථෙ
නිපාතො. යස්මා තනො අග්ගඵලතො අඤ්ඤං තව තාණං නාම ඉධ වා හුරං වා න
උපලබ්භති, තස්මා තං අරහත්තසඬ්ඛාතං සුදීපං කරොහීති.

සත්ථා හි විජෙසි මග්ගමෙතන්ති යං සාධෙතුං අවිසහන්තා යතො පරාජිතා පුටු
අඤ්ඤතිත්ථියා, තදෙනං තස්ස සුදීපස්ස කාරණභූතං පඤ්චවිධසඬ්ඛිතො
ජාතිආදිභයතො ව අතීතං අරියමග්ගං දෙවපුත්තමාරාදිකෙ අහිභවිත්වා තුය්හං සත්ථා
විජෙසි සාධෙසි. යස්මා සත්ථු සන්තකං නාම සාවකෙන අධිගන්තබ්බං න
විස්සජ්ජෙතබ්බං, තස්මා තස්ස අධිගමාය පුබ්බරත්තාපරරත්තං පුරිමයාමං
පච්ඡිමයාමඤ්ච, අප්පමත්තො සතො සම්පජානො හුත්වා අනුයුඤ්ජ යොගං භාවනං
දළ්භඤ්ච කරොහි.

පුරිමානි පමුඤ්ච බන්ධනානීති පුරිමකානි ගිහිකාලෙ ආබද්ධානි ගිහිබන්ධනානි
කාමගුණබන්ධනානි පමුඤ්ච විස්සජ්ජෙහි, තත්ථ අනපෙක්ඛො හොහි.
සඬ්ඝාට්ඨුරමුණ්ඩහික්ඛොහොජීති සඬ්ඝාට්ඨාරි ඛුරෙන කතසිරමුණ්ඩො
හික්ඛාභාරහොජී, තිව්ධම්පෙනං පුරිමබන්ධනපමොක්ඛස්ස
බ්බිඬාරතීනිද්දානනුයොගස්ස ව කාරණඵවනං. යස්මා ත්වං සඬ්ඝාට්ඨාරුතො
මුණ්ඩො හික්ඛාභාරො ජීවති, තස්මා තෙ කාමසුඛානුයොගො
බ්බිඬාරතීනිද්දානනුයොගො ව න යුත්තොති තනො පුරිමානි පමුඤ්ච බන්ධනානි

බිඬිඬාරනි. නිද්දඤ්ච මානුෂ්‍යඤ්ජිත්ථානි යොජනා. ක්‍රියානි ක්‍රියාසේසු
ආරම්භණපනිජ්ඣානං අනුෂ්ඤ්ථ.

තං පන අනුෂ්ඤ්ජන්තො යෙන ක්‍රියානෙන ක්‍රියායතො කිලෙසා සබ්බසො ජිතා
හොන්ති, තං ලක්ඛණපනිජ්ඣානං අනුෂ්ඤ්ජාති දස්සෙන්තො “ක්‍රියානි ජිනානි”ති
ආහ. යොගක්ඛේමපටෙසු කොවිදොසීති චතුහි යොගෙහි ඛේමස්ස නිබ්බානස්ස
පථභූතෙසු බොධිපක්ඛියධම්මෙසු කුසලො ඡෙකො අසී, තස්මා භාවනං
උස්සුක්කාපෙන්තො අනුත්තරං උත්තරරහිතං, විසුද්ධිං නිබ්බානං අරහත්තඤ්ච
පජ්ජයා පාපුණිත්වා පන ත්වං පරිනිබ්බානිසි. වාරිනාව ජොතීති මහතා
සලිලවුට්ඨිනිපාතෙන අග්ගිබන්ධො විය අරියමග්ගවුට්ඨිනිපාතෙන
පරිනිබ්බායිස්සති.

පජ්ජොතකරොති පජ්ජොතිං කරො පදීපො. පරිත්තරංසොති බුද්දකච්චිකො.
විනම්‍යතෙති විනම්‍යති අපනියාති. ලතාවාති වල්ලි විය. ඉදං චුත්තං හොති – යථා
වට්ටිආදිපච්චයවෙකල්ලෙන පරිත්තරංසො මන්දපහො පදීපො අජ්ජිකා ලතා වා
වාතෙන විධම්‍යාති විද්ධංසියාති, එවං තුවම්‍පි. කොසියගොත්තතාය,
ඉන්ද්‍රසගොත්ත, ඉන්ද්‍රසමානගොත්තං. මාරං තස්ස වසෙ අනාවත්තනා
අනුපාදානතො ච අනාදියානො, නිද්ධුනාහි විධමෙහි විද්ධංසෙහි. එවං පන
විද්ධංසමානො සො ත්වං වෙදයිතාසු සබ්බාසු වෙදනාසු විගතච්ඡන්දරාගො ඉධෙව
ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ සබ්බකිලෙසදරුපරිලාභාභාවෙන සීතිභූතො නිබ්බූතො
අත්තතො පරිනිබ්බානකාලං කඬ්ඛ ආගමෙහීති. එවං සත්ථාරා අනුපාදිසෙසං
නිබ්බානං පාපෙත්වා දෙසනාය කතාය ථෙරො දෙසනාවසානෙ විපස්සනං
වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙනෙව
ඉමා ගාථා අභාසි. තා එව ඉමා ගාථා ථෙරස්ස අඤ්ඤාබ්‍යාකරණඤ්ච ජාතා.

කාතියානත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. මිගජාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සුදෙසිතොතිආදිකා ආයස්මතො මිගජාලත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජන්ති?
අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපවිනන්තො
ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ සාවත්ථීයං විසාබාය මහාඋපාසිකාය පුත්තො හුත්වා නිබ්බන්ති,
මිගජාලොතිස්ස නාමං අහොසි. සො විහාරං ගන්ත්වා අභිණ්භසො ධම්මස්සවනෙන
පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා අඤ්ඤං
බ්‍යාකරොන්තො –

417.

“සුදෙසිතො චක්ඛුමතා, බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා;
සබ්බසංයොජනාතීතො, සබ්බවට්ටිනාසනො.

418.

“නියයානිකො උත්තරණො, තණ්හාමුලවිසොසනො;
විසමුලං ආසාතනං, ඡෙත්වා පාපෙති නිබ්බුතිං.

419.

“අඤ්ඤාණමුලභෙදාය, කම්මයන්තවිසාටනො;
විඤ්ඤාණානං පරිග්ගහෙ, ඤාණවජ්ජරනිපාතනො.

420.

“වෙදනානං විඤ්ඤාපනො, උපාදානජ්ජමොවනො;
භවං අභිගාරකාසුංච, ඤාණෙන අනුපස්සනො.

421.

“මහාරසො සුගම්භිරො, ජරාමච්චුනිවාරණො;
අරියො අට්ඨඨගිකො මග්ගො, දුක්ඛුපසමනො සිවො.

422.

“කම්මං කම්මන්ති ඤත්වාන, විපාකඤ්ච විපාකනො;
පටිච්චජ්ජන්තධම්මානං, යථාචාලොකදස්සනො;
මහාබෙමඨගමො සන්තො, පරියොසානහද්දකො”ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ සුදෙසිතොති සුට්ඨු දෙසිතො, වෙනෙය්‍යජ්ඣාසයානුරූපං
දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථානං යථාවතො විභාවනවසෙන දෙසිතොති
අත්ථො. අථ වා සුදෙසිතොති සම්මා දෙසිතො, පවත්තිනිවත්තිනං තදුභයභෙතූනඤ්ච
අවිපරිතතො පකාසනවසෙන භාසිතො ස්වාඛ්‍යාතොති අත්ථො. චක්ඛුමතාති
මංසචක්ඛු, දිබ්බචක්ඛු, පඤ්ඤාචක්ඛු, බුද්ධචක්ඛු, සමන්තචක්ඛුති ඉමෙහි පඤ්චහි
චක්ඛුහි චක්ඛුමතා. බුද්ධෙතාති සබ්බඤ්ඤාබුද්ධෙන. ආදිච්චබන්ධුනාති
ආදිච්චගොත්තෙන. දුට්ඨො හි ලොකෙ බත්තියවංසො — ආදිච්චවංසො,
සොමවංසොති. තත්ථ ආදිච්චවංසො, ඔක්කාකරාජවංසොති ජාතිතබ්බං. තතො
සඤ්ජාතතාය සාකියා ආදිච්චගොත්තාති භගවා “ආදිච්චබන්ධු”ති වුච්චති. අථ වා
ආදිච්චස්ස බන්ධුතිපි භගවා ආදිච්චබන්ධු, ස්වායමත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොයෙව.
කාමරාගසංයොජනාදීනං සබ්බෙසං සංයොජනානං සමතික්කමනභාවතො
සබ්බසංයොජනාතීතො තතො එව කිලෙසකම්මවිපාකවට්ටානං විනාසනතො
විද්ධංසනතො සබ්බවට්ටවිනාසනො, සංසාරචාරකතො නියයානතො නියයානිකො,
සංසාරමහොසතො සමුත්තරණට්ඨෙත උත්තරණො, කාමතණ්හාදීනං
සබ්බතණ්හානං මූලං අවිජ්ජං අයොනියො මනසිකාරඤ්ච විසොසෙති සුක්ඛාපෙතීති
තණ්හාමුලවිසොසනො, තිණ්ණම්පි වෙදානං සම්පට්ඨෙධස්ස විද්ධංසනතො විසස්ස
දුක්ඛස්ස කාරණත්තා විසමුලං, සත්තානං ඛ්‍යාසනුප්පත්තිට්ඨානතාය ආසාතනං
කම්මං කිලෙසං වා ඡෙත්වා සමුච්ඡන්දිත්වා නිබ්බුතිං නිබ්බානං පාපෙති.

අඤ්ඤාණස්ස මූලං අයොනිසො මනසිකාරො ආසවා ව “ආසවසමුදයා අවිජ්ජාසමුදයො”ති (ම. නි. 1.103) හි වූත්තං, තස්ස හෙදාය වජිරූපමඤ්ඤාණෙන හින්දනත්ථාය. අථ වා “අවිජ්ජාපච්චයා සඬබ්බාරා”ති ආදිවචනතො (විහ. 225-226; සං. නි. 2.1) අඤ්ඤාණං මූලං එතස්සාති අඤ්ඤාණමූලං, භවචක්කං, තස්ස මග්ගඤ්ඤාණවජිරෙන පදාලනත්ථං දෙසිතොති සම්බන්ධො. කම්මයන්තවිසාටනොති කම්මසට්ඨස්ස අත්තභාවයන්තස්ස විද්ධංසනො. විඤ්ඤාණානං පරිග්ගහෙති කාමභවාදීසු යථාසකකම්මුනා විඤ්ඤාණග්ගහණෙ උපට්ඨිතෙති වචනසෙසො. තත්ථ තත්ථ හි භවෙ පටිසන්ධියා ගහිතාය තංතංභවනිස්සිතවිඤ්ඤාණානිපි ගහිතානෙව භොන්ති. ඤ්ඤාණවජිරනිපාතනොති ඤ්ඤාණවජිරස්ස නිපාතො, ඤ්ඤාණවජිරං නිපාතෙත්වා තෙසං පදාලෙනා. ලොකුත්තරධම්මො හි උප්පජ්ජමානො සත්තමභවාදීසු උප්පජ්ජනාරහාති විඤ්ඤාණානි හින්දත්තමෙව උප්පජ්ජතිති.

වෙදනානං විඤ්ඤාපනොති සුඛාදීනං තිස්සන්තං වෙදනානං යථාක්කමං දුක්ඛසල්ලානිච්චවසෙන යාථාවතො පචෙදකො. උපාදානප්පමොචනොති කාමුපාදානාදීහි චතුහිපි උපාදානෙහි චිත්තසන්තානස්ස විමොචකො. භවං අඬගාරකාසුංච, ඤාණෙන අනුපස්සනොති කාමභවාදිනවිධම්පි භවං එකාදසහි අග්ගිහි ආදිත්තභාවතො සාධිකපොරිසං අඬගාරකාසුං විය මග්ගඤ්ඤාණෙන අනුපච්චක්ඛතො දස්සෙතා.

සන්තපණිතභාවතො අතිත්තිකරට්ඨෙයන මහාරසො පරිඤ්ඤාදිවසෙන වා මහාකිච්චතාය සාමඤ්ඤඵලවසෙන මහාසම්පත්තිතාය ව මහාරසො, අනුපච්චිතසම්භාරෙහි දුරවගාහතාය අලබ්භනෙයාපතිට්ඨතාය ව සුට්ඨු ගම්භීරො ජරාමච්චුනිවාරණො, ආයතිං භවාහිනිජ්ජත්තියා නිවත්තනෙන ජරාය මච්චුනො ව පටිසෙධකො. ඉදානි යථාචුත්තගුණවිසෙසයුත්තං ධම්මං සරූපතො දස්සෙන්නො “අරියො අට්ඨඬ්ඨිගිකො”ති වත්වා පුනපි තස්ස කතිපයෙ ගුණෙ විභාවෙතුං “දුක්ඛුපසමනො සිවො”ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො – පරිසුද්ධට්ඨෙයන අරියො, සම්මාදිට්ඨිආදිඅට්ඨධම්මසමොධානතාය අට්ඨඬ්ඨිගිකො, නිබ්බානගවෙසනට්ඨෙයන මග්ගො සකලවට්ටදුක්ඛවූපසමනට්ඨෙයන දුක්ඛවූපසමනො, බෙමට්ඨෙයන සිවො.

යථා ඉතො බාහිරකසමයෙ අසම්මාසම්බුද්ධපච්චෙදිතත්තා කම්මවිපාකො විපල්ලාසො සියාති එවං අවිපල්ලාසෙත්වා පටිච්චුප්පන්තධම්මානං පටිච්චසමුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු කම්මං කම්මන්ති විපාකඤ්ච විපාකතො ඤත්වාන පුබ්බභාගඤ්ඤාණෙන ජානනහෙතු සස්සතුච්ඡේදග්ගාහානං විධිමනෙන යාථාවතො ආලොකදස්සනො තක්කරස්ස ලොකුත්තරඤ්ඤාණාලොකස්ස දස්සනො. කෙනචි කඤ්චි කදාචපි අනුපද්දුතත්තා මහාබෙමං නිබ්බානං ගච්ඡති සත්තෙ ගමෙති වාති මහාබෙමඬ්ඨිගමො, සබ්බකිලෙසදරථපරිලාභවූපසමනතො සන්නො, අකුප්පාය වෙතොවිමුත්තියා අනුපාදිසෙසාය ව නිබ්බානධාතුයා පාපනෙන පරියොසානහද්දකො සුදෙසිතො චක්ඛුමතාති යොජනා.

එවං ටෙරො නානානයෙනි අරියධම්මං පසංසන්නො තස්ස ධම්මස්ස අත්තනා අධිගතභාවං අඤ්ඤාපදෙසෙන පකාසෙයි.

මිගජාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. පුරොහිතපුත්තජේත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ජාතිමදෙන මත්තොහන්තිආදිකා ආයස්මතො ජේත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කොසලරඤ්ඤො පුරොහිතස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස ජේත්තොති නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො ජාතිමදෙන භොගඉස්සරියරූපමදෙන ව මත්තො අඤ්ඤෙ භීළෙන්තො ගරුට්ඨානියානම්පි අපවිතිං අකරොන්තො මානථද්ධො විවරති. සො එකදිවසං සත්ථාරං මහනියා පරිසාය පරිවුතං ධම්මං දෙසෙන්තං දිස්වා උපසඬකමන්තො “සවෙ මං සමණො ගොතමො පඨමං ආලපිස්සති, අහම්පි ආලපිස්සාමි; නො වෙ, නාලපිස්සාමි”ති විත්තං උප්පාදෙන්වා උපසඬකමිත්වා ධීතො භගවති පඨමං අනාලපන්නෙ සයම්පි මානෙන අනාලපිත්වා ගමනාකාරං දස්සෙයි. තං භගවා –

“න මානං බ්‍රාහ්මණ සාධු, අත්ථිකස්සිධ බ්‍රාහ්මණ;
යෙන අත්ථෙත ආගච්ඡී, තමෙවමනුබ්‍රහයෙ”ති. (සං. නි. 1.201) –

ගාථාය අජ්ඣාභාසි. සො “විත්තං මෙ සමණො ගොතමො ජානාති”ති අභිප්පසන්නො භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා පරමනිපච්චාකාරං කත්වා –

“කෙසු න මානං කයිරාථ, කෙසු වස්ස සගාරවො;
කාස්ස අපචිතා අස්සු, කාස්ස සාධු සුපුජිතා”ති. –

පුච්ඡී. තස්ස භගවා –

“මාතරි පිතරි වාපි, අථො ජෙට්ඨම්හි භාතරි;
ආවරියෙ චතුත්ථම්හි, සමණබ්‍රාහ්මණෙසු ව.

“තෙසු න මානං කයිරාථ, තෙසු අස්ස සගාරවො;
කාස්ස අපචිතා අස්සු, තාස්ස සාධු සුපුජිතා.

“අරහන්තෙ සිතිභූතෙ, කතකිච්චෙ අනාසවෙ;
නිභවිච මානං අත්ථද්ධො, තෙ තමස්සෙ අනුත්තරො”ති. (සං. නි. 1.201) –

පඤ්ඤං විස්සජ්ජේත්තො ධම්මං දෙසෙයි. සො තාය දෙසනාය සොනාපන්නො හුත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිකිත්තනමුඛෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො –

423.

“ජාතිමදෙන මත්තොහං, භොගඉස්සරියෙන ව;
සංශ්ඨානවණ්ණරූපෙන, මදමත්තො අචාරිහං.

424.

“නාත්තනො සමකං කඤ්චි, අතිරෙකඤ්ච මඤ්ඤිසං;
අතිමානහනො බාලො, පත්ථද්ධො උස්සිතද්ධපො.

425.

“මාතරං පිතරඤ්චාපි, අඤ්ඤෙපි ගරුසම්මතෙ;
න කඤ්චි අභිවාදෙසිං, මානත්ථද්ධො අනාදරො.

426.

“දිස්වා විනායකං අග්ගං, සාරථීනං වරුත්තමං;
තපත්තම්ච ආදිච්චං, භික්ඛුසඤ්ඤපුරක්ඛතං.

427.

“මානං මදඤ්ච ඡඩ්ඨෙත්වා, විජ්ජසන්නෙන චෙතසා;
සිරසා අභිවාදෙසිං, සබ්බසත්තානමුත්තමං.

428.

“අතිමානො ව ඔමානො, පභිනා සුසමුහතා;
අස්මිමානො සමුච්ඡින්නො, සබ්බෙ මානවිධා හතා” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ ජාතිමදෙන මත්තොහන්ති අහං උදිච්චෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො, “න මාදිසො උභතො සුජාතො අඤ්ඤො අත්ථී” ති කුලමානෙන මත්තො මානථද්ධො අචාරින්ති යොජනා. භොගඉස්සරියෙන වාති විභවෙන ආධිපථිවෙන ව හෙතුභූතෙන භොගසම්පදඤ්ච ඉස්සරියසම්පදඤ්ච පටිච්ච උජ්ජන්නමදෙන මත්තො අහං අචාරින්ති යොජනා. සංශ්ඨානවණ්ණරූපෙනාති සංශ්ඨානං ආරොහපරිණාහසම්පත්ති, වණ්ණො ඔදාතසාමතාදිජවිසම්පත්ති, රූපං අභිගපථිච්චගසොහා. ඉධාපි චුත්තනයෙන යොජනා වෙදිතබ්බා. මදමත්තොති චුත්තජ්ජකාරතො අඤ්ඤෙපි මදෙන මත්තො.

නාත්තනො සමකං කඤ්චිති අත්තනො සමකං සදිසං ජාතිආදීහි සමානං අතිරෙකං වා කඤ්චි න මඤ්ඤිසං න මඤ්ඤිං, මයා සමානම්පි න මඤ්ඤිං, කුතො අධිකන්ති අධිජ්ජායො. අතිමානහනො බාලොති බාලො අහං තතො බාලභාවතො අතිමානෙන ඛතුපහතකුසලාවාරො, තතො ඵච පත්ථද්ධො උස්සිතද්ධපො ථම්භවසෙන ගරුනම්පි නිපච්චිකාරස්ස අකරණතො භූසං ථද්ධො අනොනමනථද්ධපාතො උස්සිතමානද්ධපො.

වුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං කාතුං “මාතර” න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ අඤ්ඤෙති ජෙට්ඨභාතුආදිකෙ, සමණුබ්බමණෙ ව. ගරුසම්මතෙති ගරුති සම්මතෙ ගරුට්ඨානියෙ. අනාදරොති ආදරරහිතො.

දිස්වා විනයයකං අග්ගන්ති එවං මානට්ඨො භුත්වා විවරන්තො දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි වෙනෙය්‍යානං විනයනතො සයම්භුතාය නායකභාවතො ව විනයයකං. සදෙවකෙ ලොකෙ සීලාදිගුණෙහි සෙට්ඨභාවතො අග්ගං. පුරිසදම්මානං අවිචන්තතාය දමනතො සාරථීනං වරුත්තමං, අතිවිය උත්තමං බ්‍යාමප්පභාදිඔභාසෙන ආදිවිච්චි කපන්තං, ඔභාසන්තං හික්ඛුසඬ්ඝපුරක්ඛනං ධම්මං දෙසෙන්තං සබ්බසත්තානං උත්තමං සත්ථාරං දිස්වා බුද්ධානුභාවෙන සන්තප්පිතො “අහමෙව සෙට්ඨො, අඤ්ඤෙ හීනා” ති පවත්තමානං භොගමදාදිමදඤ්ච ඡඩ්ඛෙත්වා පභාය විජ්ජසන්තෙන වෙනසා සිරසා අභිවාදෙසින්ති යොජනා. කථං පනායං මානට්ඨො සමානො සත්ථු දස්සනමත්තෙන මානං පභාසීති? න ඛො පනෙතං එවං දට්ඨබ්බං. සත්ථු දස්සනමත්තෙන මානං න පභාසී “න මානං, බ්‍රාහ්මණ, සාධු” තිආදිකාය පන දෙසනාය මානං පභාසී. තං සන්ධාය වුත්තං “මානං මදඤ්ච ඡඩ්ඛෙත්වා, විජ්ජසන්තෙන වෙනසා. සිරසා අභිවාදෙසී” න්ති. විජ්ජසන්තෙන වෙනසාති ව ඉත්ථම්භුතලක්ඛණෙ කරණවචනං දට්ඨබ්බං.

“අහමෙව සෙට්ඨො” ති පවත්තො මානො අතිමානො. “ඉමෙ පන නිහීනා” ති අඤ්ඤෙ හීනතො දහන්තස්ස මානො “ඔමානො” ති වදන්ති. “සෙය්‍යොහමස්මී” ති පන අඤ්ඤං අතික්කමිත්වා අත්තානං සෙය්‍යතො දහන්තස්ස පවත්තො සෙය්‍යමානො අතිමානො. “හීනොහමස්මී” ති පවත්තො හීනමානො ඔමානො. පහීනා සුසමුහතාති හෙට්ඨිමග්ගෙහි පහීනා භුත්වා අග්ගමග්ගෙන සුට්ඨු සමුග්ගාටිතා. අස්මිමානොති “එසොහමස්මී” ති ඛන්ධෙ “අහ” න්ති ගහණවසෙන පවත්තමානො. සබ්බෙති න කෙවලං අතිමානඔමානඅස්මිමානා එව, අථ ඛො සෙය්‍යස්ස සෙය්‍යමානාදයො නවවිධා අන්තරහෙදෙන අනෙකවිධා ව සබ්බෙ මානවිධා මානකොට්ඨාසා හතා අග්ගමග්ගෙන සමුග්ගාටිතාති.

පුරොහිතපුත්තජෙන්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. සුමනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යදා නචො පබ්බජිතොතිආදිකා ආයස්මතො සුමනත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිබ්බස්ස හගවතො කාලෙ මාලාකාරකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං සිබ්බං හගවන්තං පස්සිත්වා පසන්තමානසො සුමනපුප්ථෙහි පූජං අකාසී. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මී. බුද්ධුප්පාදෙ අඤ්ඤතරස්ස උපාසකස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. සො ව උපාසකො ආයස්මතො අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකො අභොසී. තස්ස ව තතො පුබ්බෙ

ජාතාජාතා දාරකා මරිංසු. තෙන සො “සවාහං ඉදානි එකං පුත්තං ලභිස්සාමි,
අයාස්ස අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බාපෙස්සාමි”ති විත්තං උප්පාදෙසි. සො
ව දසමාසච්චයෙන ජාතො අරොගොයෙව හුත්වා අනුක්කමෙන වඩ්ඨෙත්තො
සත්තවස්සිකො අහොසි, තං පිතා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බාපෙසි. සො පබ්බජිත්වා
තතො පරිපක්කඤ්ඤාණත්තා විපස්සනාය කම්මං කරොත්තො නචිරස්සෙව
ජළභිඤ්ඤො හුත්වා ථෙරං උපට්ඨහන්තො “පානීයං ආහරිස්සාමි”ති සටං ආදාය
ඉද්ධියා අනොතත්තදහං අගමාසි. අථෙකො මිච්ඡාදිට්ඨිකො නාගරාජා
අනොතත්තදහං පටිච්ඡාදෙන්තො සත්තක්ඛත්තුං භොගෙන පරික්ඛිපිත්වා උපරි
මහන්තං එණං කත්වා සුමනස්ස පානීයං ගහෙතුං ඔකාසං න දෙති. සුමනො
ගරුළුරූපං ගහෙත්වා තං නාගරාජං අභිභවිත්වා පානීයං ගහෙත්වා ථෙරස්ස
වසනට්ඨානං උද්දිස්ස ආකාසෙන ගච්ඡති. තං සත්ථා ජෙනවතෙ නිසින්තො තථා
ගච්ඡන්තං දිස්වා ධම්මසෙනාපතිං ආමන්තෙත්වා, “සාරිපුත්ත, ඉමං පස්සා”ති ආදිනා
වතුහි ගාථාහි තස්ස ගුණෙ අහාසි. අථ සුමනත්ථෙරො –

429.

“යදා නචො පබ්බජිතො, ජාතියා සත්තවස්සිකො;
ඉද්ධියා අභිභොත්වාන, පන්තගින්දං මහිද්ධිකං.

430.

“උපජ්ඣායස්ස උදකං, අනොතත්තා මහාසරා;
ආහරාමි තතො දිස්වා, මං සත්ථා එතදබ්බවි.

431.

“සාරිපුත්ත ඉමං පස්ස, ආගච්ඡන්තං කුමාරකං;
උදකකුම්භමාදාය, අජ්ඣන්තං සුසමාහිතං.

432.

“පාසාදිකෙන වත්තෙන, කලායාණඉරියාපථො;
සාමණෙරොනුරුද්ධස්ස, ඉද්ධියා ව විසාරදො.

433.

“ආජාතීයෙන ආජඤ්ඤො, සාධුනා සාධුකාරිතො;
විනීතො අනුරුද්ධෙන, කතකිච්චෙන සික්ඛිතො.

434.

“සො පත්වා පරමං සන්තිං, සච්ඡිකත්වා අකුප්පනං;
සාමණෙරො ස සුමනො, මා මං ජඤ්ඤාති ඉච්ඡති”ති. –

අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණවසෙන ඡ ගාථා අහාසි.

තත්ථ ආදිතො ද්වෙ ගාථා සුමනත්ථෙරෙනෙව භාසිතා, ඉතරා චතස්සො තං පසංසන්තෙන සත්ථාරා භාසිතා. තා සබ්බා එකජ්ඣං කත්වා සුමනත්ථෙරො පච්ඡා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණවසෙන අභාසි. තත්ථ පන්තගිත්දන්ති නාගරාජං. තතොති තත්ථ, යදා නවො පබ්බජිතො ජාතියා සත්තවස්සිකො ඉද්ධිබලෙන මහිද්ධිකං නාගරාජං අභිභවිත්වා අනොතත්තදහතො උපජ්ඣායස්ස පාතියං ආහරාමි, තස්මිං කාලෙති අත්ථො.

මං උද්දිස්ස මය්හං සත්ථා එතදබ්‍රවි, තං දස්සෙන්තො, “සාරිපුත්ත, ඉමං පස්සා”ති ආදිමාහ. අජ්ඣන්තං සුසමාහිතන්ති විසයජ්ඣන්තභූතෙන අග්ගඵලසමාධිනා සුට්ඨු සමාහිතං.

පාසාදිකෙන චත්තෙනාති පස්සන්තානං පසාදාවහෙන ආචාරචත්තෙන, කරණත්ථෙ ඉදං කරණවචනං. කල්‍යාණඉරියාපථොති සම්පන්නිරියාපථො. පාසාදිකෙන චත්තෙනාති වා ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරණවචනං. සමණස්ස භාවො සාමණ්‍යං, සාමඤ්ඤන්ති අත්ථො. තදත්ථං ඊරති පවත්තතීති සාමණෙරො, සමණුද්දෙසො. ඉද්ධියා ව විසාරදොති ඉද්ධියම්පි බ්‍යත්තො සුකුසලො. ආජාතියෙනාති පුරිසාජාතියෙන. අත්තහිතපරහිතානං සාධනතො සාධුනා කතකිච්චෙන අනුරුද්ධෙන සාධු උභයහිතසාධකො, සුට්ඨු වා ආජඤ්ඤො කාරිතො දමිතො. අග්ගඵජ්ජාය විනිතො අසෙක්ඛභාවාපාදනෙන සික්ඛිතො සික්ඛාපිතොති අත්ථො.

සො සාමණෙරො සුමනො පරමං සන්තිං නිබ්බානං පත්වා අග්ගමග්ගාධිගමෙන අධිගන්ත්වා සච්ඡිකත්වා අත්තපච්චක්ඛං කත්වා අකුප්පතං අරහත්තඵලං අප්පිච්ඡභාවස්ස පරමුක්කංසගතත්තා මා මං ජඤ්ඤාති මං “අයං බිණ්ණසවො”ති වා “ඡළභිඤ්ඤො”ති වා කොච්ඡි මා ජානෙය්‍යාති ඉච්ඡති අභිකඬ්ඛතීති.

සුමනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. න්භාතකමුනිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

වාතරොගාභිනිතොති ආදිකා ආයස්මතො න්භාතකමුනිස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො විජ්ජාට්ඨානාදිසු නිජ්චත්තිං ගතො න්භාතකලක්ඛණයොගෙන න්භාතකොති පඤ්ඤායිත්ථ. සො තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා රාජගහස්ස තියොජනප්පමාණෙ යානෙ අරඤ්ඤායතනෙ නිවාරෙහි යාපෙන්තො අග්ගිං පරිවාරයමානො වසති. තස්ස සත්ථා සට්ඨං විය පදීපං හදයබ්බන්තරෙ පජ්ජලන්තං අරහත්තූපනිස්සයං දිස්වා අස්සමපදං අගමාසි. සො භගවන්තං දිස්වා හට්ඨතුට්ඨො අත්තනො උපකප්පනනියාමෙන ආහාරං උපනෙසි. තං භගවා පරිභුඤ්ජී. එවං තයො දිවසෙ දත්වා චතුත්ථදිවසෙ “භගවා තුම්හෙ පරමසුබ්බමාලා, කථං ඉමිනා ආහාරෙන යාපෙථා”ති ආහ. තස්ස සත්ථා අරියසන්තොසගුණං පකාසෙන්තො ධම්මං දෙසෙසි.

තාපසෝ තං සුත්වා සොතාපන්නො භුත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. භගවා තං අරහත්තෙ පතිට්ඨපෙත්වා ගතො. සො පන තත්ථෙව විහරන්තො අපරභාගෙ වාතාබාධෙන උපද්දුතො අහොසි. සත්ථා තත්ථ ගන්ත්වා පටිසන්ථාරමුඛෙන තස්ස විහාරං පුච්ඡන්තො –

435.

“වාතරොගාභිනීතො ත්වං, විහරං කානනෙ වනෙ;
පට්ඨධගොවරෙ ලුඛෙ, කථං භික්ඛු කරිස්සසී” ති. – ගාථමාහ; අථ ථෙරො –

436.

“පිතිසුඛෙන විපුලෙන, ඵරිත්ථාන සමුස්සයං;
ලුඛමිපි අභිසම්භොන්තො, විහරිස්සාමි කානනෙ.

437.

“භාවෙන්තො සත්ත ඛොජ්ඣුඛගෙ, ඉන්ද්‍රියානි බලානි ව;
ඤානසොබුම්මසම්පන්නො, විහරිස්සං අනාසවො.

438.

“විජ්ජමුත්තං කිලෙසෙහි, සුද්ධචිත්තං අනාවිලං;
අභිණ්භං පච්චවෙක්ඛන්තො, විහරිස්සං අනාසවො.

439.

“අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ව, යෙ මෙ විජ්ජිංසු ආසවා;
සබ්බෙ අසෙසා උච්ඡින්නා, න ව උප්පජ්ජරෙ පුන.

440.

“පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා, තිට්ඨන්ති ඡින්නමූලකා;
දුක්ඛක්ඛයො අනුප්පන්නො, නත්ථි දානි පුනබ්බවො” ති. –

ඉමාහි සෙසගාථාහි අත්තනො විහාරං සත්ථු පවෙදෙසි.

තත්ථ ඤානසොබුම්මසම්පන්නොති ඤානසුබුමභාවෙන සමන්තාගතො. ඤානසුබුමං නාම අරුපජ්ඣානං, තස්මා අට්ඨසමාපත්තිලාභිමිහිති වුත්තං භොති. තෙන අත්තනො උභතොභාගවිමුත්තිතං දස්සෙති. අපරෙ පනාහු – “සොබුම්මන්ති අග්ගමග්ගඵලෙසු අධිපඤ්ඤාසික්ඛා අධිජ්ජෙතා, තතො ඤානග්ගහණෙන අත්තනො උභතොභාගවිමුත්තිතං විභාවෙති” ති. විජ්ජමුත්තං කිලෙසෙහිති පටිජ්ජස්සද්ධිවිමුත්තියා සබ්බකිලෙසෙහි විමුත්තං, තතො ඵව සුද්ධචිත්තං, අනාවිලසංකප්පතාය අනාවිලං, තිහිපි පදෙහි අරහත්තඵලචිත්තමෙව වදති. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව. ඉමමෙව ව ථෙරස්ස අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අහොසිති.

න්භාතකමුනිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. බ්‍රහ්මදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අක්කොධස්සාතිආදිකා ආයස්මතො බ්‍රහ්මදත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනිත්වා
ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං කොසලරඤ්ඤො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති,
බ්‍රහ්මදත්තොතිස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො ජෙනවනමහෙ බුද්ධානුභාවං
දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො සහ
පටිසම්භිදාහි ඡළහිඤ්ඤො අහොසි. තං එකදිවසං නගරෙ පිණ්ඩාය වරන්තං
අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො අක්කොසි. ථෙරො තං සුත්වාපි තුණ්හිභූතො පිණ්ඩාය
වරතියෙව, බ්‍රාහ්මණො පුනපි අක්කොසියෙව. මනුස්සා එවං අක්කොසන්තම්පි නං
“අයං ථෙරො න කිඤ්චි භණ්ති”ති ආහංසු. තං සුත්වා ථෙරො තෙසං මනුස්සානං
ධම්මං දෙසෙන්තො –

441.

“අක්කොධස්ස කුතො කොධො, දන්තස්ස සමජීවිනො;
සම්මදඤ්ඤො විමුත්තස්ස, උපසන්නස්ස තාදිනො.

442.

“තස්සෙව තෙන පාපියො, යො කුද්ධං පටිකුප්ඤ්ඤාති;
කුද්ධං අප්පටිකුප්ඤ්ඤාත්තො, සඬගාමං ජෙති දුප්පයං.

443.

“උභින්නමත්ථං වරති, අත්තනො ව පරස්ස ව;
පරං සඬකුපිතං ඤත්වා, යො සතො උපසම්මති.

444.

“උභින්නං තිකිච්ඡන්තං තං, අත්තනො ව පරස්ස ව;
ජනා මඤ්ඤන්ති බාලොති, යෙ ධම්මස්ස අකොවිදා. (සං. නි. 1.189);

445.

“උප්පජ්ජෙ තෙ සවෙ කොධො, ආවජ්ජ කකචුපමං;
උප්පජ්ජෙ වෙ රසෙ තණ්හා, පුත්තමංසුපමං සර.

446.

“සවෙ ධාවති චිත්තං තෙ, කාමෙසු ව භවෙසු ව;
බ්‍රිජ්ජං නිග්ගණ්හ සතියා, කිට්ඨාදං විය දුප්පසු”න්ති. –

ඉමා ගාථා අහාසි.

තත්ථ අක්කොධස්සාති කොධරහිතස්ස මග්ගෙන සමුච්ඡින්නකොධස්ස. කුතො
කොධොති කුතො නාම හෙතු කොධො උප්පජ්ජෙය්‍ය, තස්ස උප්පත්තිකාරණං

නත්ථීති අත්ථො. දත්තස්සාති උත්තමෙන දමෙන අග්ගමග්ගදමථෙන දත්තස්ස.
සමජීවිනොති කායවිසමාදීති සබ්බසො පභාය කායසමාදීනං වසෙන සමං
ජීවත්තස්ස සත්තට්ඨානියෙන සම්පජ්ඣෙඤ්ජන සම්මදෙව වත්තත්තස්ස.
සම්මදෙඤ්ඤා විමුත්තස්සාති සම්මා අඤ්ඤාය අභිඤ්ඤායාදිකෙ ධම්මෙ ජානිත්වා
සබ්බාසවෙහි විජ්ජමුත්තස්ස. තතො එව සබ්බකිලෙසදරුපරිලාභවූපසමෙන
උපසන්තස්ස. ඉට්ඨාදීසු තාදිලක්ඛණප්පත්තියා තාදිනො ඛිණාසවස්ස කුතො
කොධොති අඤ්ඤාපදෙසෙන ථෙරො අත්තනො කොධාභාවං තස්ස ව කාරණානි
වත්වා ඉදානි කොධෙ අකොධෙ ව ආදීනවානිසංසදස්සනෙන ධම්මං කථෙන්නො
“තස්සෙවා”ති ආදිමාභ. තත්ථ යො කුද්ධං පටිකුජ්ඣතිති යො පුග්ගලො අත්තනො
උපරි කුද්ධං කුපිතං පුග්ගලං පටිකුජ්ඣති, තස්සෙව තෙන
පටිකුජ්ඣනපච්චක්කොසනපටිප්පහරණාදිනා පාපියො ඉධලොකෙ
විඤ්ඤාගරහාදිවසෙන පරලොකෙ නිරයදුක්ඛාදිවසෙන අභද්දකතරං අකල්යාණතරං
භොති. කුජ්ඣනෙන පන අකුද්ධස්ස පාපං භොතීති වත්තබ්බමෙව නත්ථී. කෙච් පන
“යො අකුද්ධං පටිකුද්ධං ආරබ්භ කුජ්ඣති”ති අත්ථං වදන්ති. කුද්ධං
අප්පටිකුජ්ඣන්තොති යො පන කුද්ධං පුග්ගලං “අයං කුද්ධො කොධපරෙතො”ති
ඤ්ඤත්වා න පටිකුජ්ඣති ඛමති, සො දුජ්ජයං කිලෙසසඬගාමං ජෙති නාම. න
කෙවලඤ්චස්ස කිලෙසසඬගාමජයො එව, අථ බො උභයහිතපටිපත්තිමිපිති
දස්සෙන්නො ආභ “උභින්නමත්ථං...පෙ.... උපසම්මති”ති. යො පරං පුග්ගලං
සඬකුපිතං කුද්ධං “කොධපරෙතො”ති ඤ්ඤත්වා තං මෙත්තායන්තො
අජ්ඣුපෙක්ඛන්තො වා සතො සම්පජානො හුත්වා උපසම්මති ඛමති න පටිප්ථරති.
සො අත්තනො ව පරස්ස වාති උභින්නං උභයලොකසුඛාවභං අත්ථං හිතං වරති.

උභින්නං තිකිච්ඡන්තං තන්ති තං අත්තනො ව පරස්ස වාති උභින්නං ද්වින්නං
කොධබ්බාධිතිකිච්ඡාය තිකිච්ඡන්තං ඛමන්තං පුග්ගලං යෙ ජනා ධම්මස්ස
අරියාවාරධම්මෙ අකුසලා, තෙ බාලා “අයං අවිද්දසු යො අත්තානං
අක්කොසන්තස්ස පහරන්තස්ස කිඤ්චි න කරොති”ති මඤ්ඤන්ති, තං තෙසං
අයොනියො මඤ්ඤන්ති අධිජ්ජායො. “තිකිච්ඡන්ත”න්තිපි පඨන්ති,
තිකිච්ඡනසභාවන්ති අත්ථො.

එවං ථෙරෙන වූච්චමානං ධම්මං සුත්වා අක්කොසකබ්බාහ්මණො සංවිග්ගො
පසන්නචිත්තො ව හුත්වා ථෙරං බමාපෙත්වා තස්සෙව සන්තිකෙ පබ්බජී. ථෙරො
තස්ස කම්මට්ඨානං දෙන්නො “ඉමස්ස මෙත්තාභාවනා යුත්තා”ති
මෙත්තාකම්මට්ඨානං දත්වා කොධපරියුට්ඨානාදීසු පච්චවෙක්ඛණාදිවිධිං
දස්සෙන්නො “උප්පජ්ජෙ තෙ”ති ආදිමාභ. තත්ථ උප්පජ්ජෙ තෙ සවෙති සවෙ තෙ
කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජන්තස්ස කඤ්චි පුග්ගලං නිස්සාය විරපරිවයො කොධො
උප්පජ්ජෙය්, තස්ස වූපසමාය –

“උභතොදණ්ඩකෙන වෙපි, හික්ඛවෙ, කකචෙන වොරා ඔවරකා
අඬගමඬගානි ඔකන්තෙය්, තත්තාපි යො මනො පදුසෙය්, න මෙ සො තෙන
සාසනකරො”ති (ම. නි. 1.232) –

සත්ථාරා චුත්තං කකචුපමං ඔවාදං ආවජ්ජෙහි. උප්පජ්ජෙ වෙ රසෙ තණ්හාති සවෙ තෙ මධුරාදිහෙදෙ රසෙ තණ්හා අභිලාසො උප්පජ්ජෙය්‍යා, තස්ස චූපසමාය –

“පුත්තමංසං ජායම්පතිකා යථා කන්තාරනිත්ථරණත්ථමෙව බාදිංසු, න රසතණ්හාය එවං කුලපුත්තොපි පබ්බජිතො පිණ්ඩපාතං පටිසෙවති...පෙ.... එාසුචිහාරො වා”ති (සං. නි. 2.63 අත්ථනො සමානං) –

එවං චුත්තං පුත්තමංසුපමොවාදං සර අනුස්සර.

සවෙ ධාවති තෙ චිත්තන්ති අයොනියො මනසි කරොතො තව චිත්තං කාමෙසු පඤ්චකාමගුණෙසු ඡන්දරාගවසෙන, කාමහවාදීසු භවෙසු භවපත්ථනාවසෙන සවෙ ධාවති සරති ජවති. බීජපං නිග්ගණ්හ සතියා, කිට්ඨාදං වීය දුප්පසුන්ති තථා ධාවිතුං අදෙන්තො යථා නාම පුරිසො කිට්ඨාදං සස්සබාදකං දුප්පසුං දුට්ඨගොණං යොත්තෙන ථම්මෙහ ඛන්ධිත්වා අත්තනො වසෙ වත්තෙති, එවං සතියා සතියොත්තෙන සම්මාධිපම්මෙහ ඛන්ධන්තො බීජපං සීඝ්‍රමෙව නිග්ගණ්හ, යථා කිලෙසවිගමෙන නිබ්බිසෙවනං හොති, තථා දමෙහිති. කෙච් පන “ථෙරො පුපුජ්ජනොව හුත්වා අක්කොසං අධිවාසෙන්තො තෙසං මනුස්සානං අරියගුණෙ පකාසෙන්තො ධම්මං කථෙත්වා පච්ඡා ද්වීහි ගාථාහි අත්තානං ඔවදන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො ඉමායෙව ගාථා අභාසි”ති වදන්ති.

බ්‍රහ්මදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිකා.

13. සිරිමණ්ඩත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ජන්තමතිවස්සතිආදිකා ආයස්මතො සිරිමණ්ඩත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිතිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සංසුමාරගිරෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා සිරිමණ්ඩොති ලද්ධනාමො වයජ්ජන්තො හෙසකලාවනෙ භගවති විහරන්තෙ සත්ථාරං උපසඬකම්මිත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ලද්ධුපසම්පදො සමණධම්මං කරොන්තො එකස්මිං උපොසඨදිවසෙ පාතිමොක්ඛද්දෙසට්ඨානෙ නිසින්තො නිදානුද්දෙසස්ස පරියොසානෙ “ආවිකතා හිස්ස එාසු හොති”ති (මහාව. 134) පාළියා අත්ථං උපධාරෙන්තො ආපන්නං ආපත්තිං අනාවිකත්වා පටිච්ඡාදෙන්තො උපරුපරි ආපත්තියො ආපජ්ජති, තෙනස්ස න එාසු හොති, ආවිකත්වා පන යථාධම්මං පටිකරොත්තස්ස එාසු හොතීති ඉමමත්ථං මනසි කත්වා “අහො සත්ථු සාසනං සුවිසුද්ධ”න්ති ලද්ධජ්ජසාදො තථා උප්පන්නං පිති. වික්ඛම්භෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චෙක්ඛිත්වා පසන්නාමානසො භික්ඛූනං ඔවාදං දෙන්තො –

447.

“ජන්තමතිවස්සති, විවටං නාතිවස්සති;

තස්මා ඡන්තං විවරෙථ, එවං තං නාතිවස්සති.

448.

“මච්චුනාබ්භාහතො ලොකො, ජරාය පරිවාරිතො;
තණ්හාසල්ලෙන ඔතිණ්ණො, ඉච්ඡාධූපායිතො සදා. (සං. නි. 1.66);

449.

“මච්චුනාබ්භාහතො ලොකො, පරික්ඛිත්තො ජරාය ව;
හඤ්ඤති නිච්චමත්තාණො, පත්තදණ්ඩොව තක්කරො.

450.

“ආගච්ඡන්තග්ගිඛන්ධාව, මච්චු ඛ්‍යාධි ජරා තයො;
පච්චුග්ගන්තුං බලං නත්ථි, ජවො නත්ථි පලායිතුං.

451.

“අමොසං දිවසං කයිරා, අප්පෙන බහුකෙන වා;
යං යං විජහතෙ රත්තිං, තදුනං තස්ස ජීවිතං.

452.

“වරතො තිට්ඨතො වාපි, ආසිනසයනස්ස වා;
උපෙනි වරිමා රත්ති, න තෙ කාලො පමජ්ජිතු”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ ඡන්තන්ති ඡාදිතං යථාභූතං අවිචටං අප්පකාසිතං දුච්චරිතං. අතිවස්සතීති ආපත්තිවස්සඤ්චෙව කිලෙසවස්සඤ්ච අතිවිය වස්සති. ආපත්තියා හි ඡාදනං අලජ්ජිභාවාදිනා තාදිසොච, ඡාදනෙන තතො අඤ්ඤථාව පුනපි තථාරූපං තතො වා පාපිට්ඨතරං ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යාති ඡාදනං වස්සනස්ස කාරණං වුත්තං. විචටන්ති පකාසිතං අප්පට්ච්ඡන්තං. නාතිවස්සතීති එත්ථ අතීති උපසග්ගමත්තං, න වස්සතීති අත්ථො. අවස්සනඤ්චෙත්ථ වුත්තවිපරියායෙන වෙදිතබ්බං චිත්තසන්තානස්ස විසොධිතත්තා. තස්මාති වුත්තමෙවත්ථං කාරණභාවෙන පච්චාමසති, ඡන්තස්ස දුච්චරිතස්ස ආපත්තිවස්සාදිතං අතිවස්සනතො විචටස්ස ව අවස්සනතොති අත්ථො. ඡන්තං විවරෙථාති පුථුජ්ජනභාවෙන ඡාදනාධිප්පායෙ උප්පන්නෙපි තං අනනුවත්තිත්වා විවරෙථ ආවිකරෙය්‍ය, යථාධම්මං පටිකරෙය්‍ය. එවන්ති විවරණෙන යථාධම්මං පටිපත්තියා. තන්ති තං ඡන්තං දුච්චරිතං. නාතිවස්සති ආපත්තිවස්සං කිලෙසවස්සඤ්ච න වස්සති, සුද්ධන්තෙ පුග්ගලං පතිට්ඨපෙතීති අත්ථො.

ඉදානි “එකංසෙන සීසංයෙව ව අත්තා සොධෙතබ්බො, අප්පමාදො කාතබ්බො”ති තස්ස කාරණං සංවෙගවත්ථුං දස්සෙන්නො “මච්චුනාබ්භාහතො ලොකො”ති ආදිමාහ. තත්ථ මච්චුනාබ්භාහතො ලොකොති අයං සබ්බොපි සත්තලොකො වොරො විය වොරසාතකෙන, සබ්බවට්ටනිපාතිනා මච්චුනා

මරණෙන අභිභතො, න තස්ස භත්ථතො මුච්චති. ජරාය පරිවාරිතොති අයං ලොකො උප්පාදතො උද්ධං මරණුපනයනරසාය ජරාය පරිවාරිතො අප්ප්කොත්ථටො, ජරාසංඝාතපරිමුක්කොති අත්ථො. තණ්හාසල්ලෙන ඔතිණ්ණොති සරීරස්ස අත්තො නිමුග්ගෙන විසපිතබුරුප්පෙන විය උපාදානලක්ඛණෙන තණ්හාසංඝාතෙන සල්ලෙන ඔතිණ්ණො භදයබ්භන්තරෙ ඔගාල්හො. තණ්හා හි පිළාජනනතො අත්තො තුදනතො දුරුද්ධාරතො ච “සල්ලො”ති වුච්චති. ඉච්ඡාධූපායිතොති ආරම්මණාභිපත්ථනලක්ඛණාය ඉච්ඡාය සන්තාපිතො. තං විසයං ඉච්ඡන්තො හි පුග්ගලො යදිච්ඡිතං විසයං ලභන්තො චා අලභන්තො චා තාය එච අනුදහනලක්ඛණාය ඉච්ඡාය සන්තත්තො පරිලාභප්පත්තො භොති. සදාති සබ්බකාලං, ඉද්දඤ්ච පදං සබ්බපදෙසු යොජෙතබ්බං.

පරික්ඛිත්තො ජරාය වාති න කෙවලං මච්චුනා අබ්භාහතොයෙච, අථ ඛො ජරාය ච පරික්ඛිත්තො. ජරාය සමවරුද්ධො ජරාපාකාරපරික්ඛිත්තො, න තං සමතික්කමතිති අත්ථො. හඤ්ඤති නිච්චමත්තාණොති අතාණො අසරණො හුත්වා නිච්චකාලං ජරාමරණෙහි හඤ්ඤති විබාධියති. යථා කිං? පත්තදණ්ඩොච තක්කරො යථා තක්කරො චොරො කතාපරාධො චජ්ඣප්පත්තො අතාණො රාජාණාය හඤ්ඤති, එවමයං ලොකො ජරාමරණෙහිති දස්සෙති.

ආගච්ඡන්තග්ගිඛන්ධාවාති මහාවතෙ ඩය්හමානෙ තං අභිභවන්තා මහන්තා අග්ගික්ඛන්ධා විය මච්චු ඛ්‍යාධි ජරාති ඉමෙ තයො අනුදහනටියෙන අග්ගික්ඛන්ධා ඉමං සත්තලොකං අභිභවන්තා ආගච්ඡන්ති, තෙසං පන පටිබලො හුත්වා පච්චුග්ගන්තුං අභිභවිතුං බලං උස්සාහො නත්ථී, ඉමස්ස ලොකස්ස, ජථො නත්ථී පලායිතුං පවත්තෙසු, අප්ප්කොත්ථරන්තෙසු. යත්ථ තෙ නාභිභවන්ති, පිට්ඨිං දස්සෙත්වා තතො පලායිතුම්පි ඉමස්ස ලොකස්ස ජංඝාපථො නත්ථී, එචං අත්තනා අසමත්ථො මායාදිහි උපායෙහි අප්පටිකාරෙ තිවිධෙ බලවති පච්චාමිත්තෙ නිච්චපට්ඨිතෙ කිං කාතබ්බන්ති චෙ? අමොසං දිවසං කයිරා, අප්පෙන බහුකෙන වාති අප්පෙන අත්තමසො ගද්දුහනමත්තම්පි කාලං පවත්තිතෙන බහුකෙන චා සකලං අහොරත්තං පවත්තිතෙන විපස්සනාමනසිකාරෙන අමොසං අවඤ්ඤං දිවසං කරෙය්‍ය, යස්මා යං යං විජහතෙ රත්තිං, තදුනං තස්ස ජීවිතං අයං සත්තො යං යං රත්තිං විජහති නාසෙති ඛෙපෙති, තදුනං තෙන ඌනං තස්ස සත්තස්ස ජීවිතං භොති. එතෙන රත්තික්ඛයො නාම ජීවිතක්ඛයො තස්ස අනිවත්තනතොති දස්සෙති. තෙනාහ –

“යමෙකරත්තිං පඨමං, ගබ්භෙ වසති මාණවො;
අබ්භුට්ඨිතොච සො යාති, ස ගච්ඡං න නිවත්තති”ති. (ජා. 1.15.363);

න කෙවලං රත්තිවසෙනෙච, අථ ඛො ඉරියාපථවසෙනාපි ජීවිතක්ඛයො උපධාරෙතබ්බොති ආහ “වරතො”තිආදි. වරතොති ගච්ඡන්තස්ස. තිට්ඨතොති ඨිතං කප්පෙන්නස්ස. ආසිනසයනස්ස වාති ආසිනස්ස සයනස්ස චා, නිසින්නස්ස නිපජ්ජන්තස්ස වාති අත්ථො. “ආසිදන”න්තිපි පඨන්ති, තත්ථ සාමිඅත්ථෙ

උපයෝගවචනං දට්ඨබ්බං. උපෙනි වරිමා රත්තීති වරිමකචිත්තසහිතා රත්ති
 උපගච්ඡති, රත්තිග්ගහණඤ්චෙන්ථ දෙසනාසීසමත්තං. ගමනාදීසු යෙන කෙනචි
 ඉරියාපථෙන සමඬගීභූතස්ස වරිමකාලොයෙව, තෙනෙවස්ස ඉරියාපථක්ඛණා ජීවිතං
 බෙපෙත්වා එව ගච්ඡන්ති, තස්මා න තෙ කාලො පමජ්ජිතුං නායං තුය්හං පමාදං
 ආපජ්ජිතුං කාලො “ඉමස්මිං නාම කාලෙ මරණං න භොති”ති අවිදිතත්තා. චුත්තං
 හි –

“අනිමිත්තමනඤ්ඤාතං, මච්චානං ඉධ ජීවිතං;
 කසිරඤ්ච පරිත්තඤ්ච, තඤ්ච දුක්ඛෙන සංයුත”න්ති. (සු. නි. 579);

තස්මා එවං අත්තානං ඔවදිත්වා අප්පමත්තෙන තීසු සික්ඛාසු අනුයෝගො
 කාතබ්බොති අධිප්පායො.

සිරිමණ්ඩත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

14. සබ්බකාමිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ද්විපාදකොතිආදිකා ආයස්මතො සබ්බකාමිත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
 අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො සාසනෙ උප්පන්නං අබ්බුදං සොධෙත්වා
 පටිපාකතිකං යපෙන්නං එකං ථෙරං දිස්වා, “අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස
 සාසනෙ අබ්බුදං සොධෙත්වා පටිපාකතිකං යපෙතුං සමත්ථො භවෙය්‍ය”න්ති
 පත්ථනං පටිධපෙත්වා තදනුරූපානි පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො
 ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අපරිනිබ්බුතෙ එව භගවති වෙසාලියං ඛත්තියකුලෙ
 නිබ්බත්තිත්වා සබ්බකාමොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො ඤාතකෙහි දාරපරිග්ගහං
 කාරිතො නිස්සරණජ්ඣාසයනාය සරාවාසං ජිගුච්ඡන්තො ධම්මභණ්ඩාගාරිකස්ස
 සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තො උපජ්ඣායෙන සද්ධිං වෙසාලිං
 උපගතො ඤාතිසරං අගමාසි. තත්ථ නං පුරාණදුතියිකා පතිවියොගදුක්ඛිතා කිසා
 දුබ්බණ්ණා අනලඬිකතා කිලිට්ඨවත්ථනිවසනා වන්දිත්වා රොදමානා එකමන්තං
 අට්ඨාසි. තං දිස්වා ථෙරස්ස කරුණාපුරස්සරං මෙත්තං උපට්ඨාපයතො
 අනුභූතාරම්මණෙ අයොනියොමනසිකාරවසෙන සහසා කිලෙසො උප්පජ්ජි.

සො තෙන කසාහි තාළිතො ආජානියො විය සඤ්ජාතසංවෙගො තාවදෙව
 සුසානං ගන්ත්වා, අසුභනිමිත්තං උග්ගහෙත්වා, තත්ථ පටිලද්ධකුමානං පාදකං
 කත්වා, විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා, අරහත්තං පාපුණි. අපස්ස සසුරො
 අලඬිකතපටියත්තං ධීතරං ආදාය මහතා පරිවාරෙන නං උප්පබ්බාපෙතුකාමො
 විහාරං අගමාසි. ථෙරො තස්සා අධිප්පායං ඤත්වා අත්තතො කාමෙසු විරත්තභාවං
 සබ්බත්ථ ව අනුපලිත්තතං පකාසෙන්නො –

453.

“ද්විපාදකොයං අසුචි, දුග්ගන්ධො පරිහීරති;
 නානාකුණපපරිපුරො, විස්සවන්තො තතො තතො.

454.

“මිගං නිලීනං කුටෙන, බලිසෙනෙව අම්බුජං;
වානරං විය ලෙපෙන, බාධයන්ති පුටුජ්ජනං.

455.

“රූපා සද්දා රසා ගන්ධා, ඵොට්ඨබ්බා ච මනොරමා;
පඤ්ච කාමගුණා එතෙ, ඉත්ථීරූපස්මි දිස්සරෙ.

456.

“යෙ එතා උපසෙවන්ති, රත්තවිත්තා පුටුජ්ජනා;
වඩ්ඨෙත්ති කට්ඨිං සොරං, ආචිනන්ති පුනබ්භවං.

457.

“යො චෙතා පරිවජ්ජෙති, සප්පස්සෙව පදා සිරො;
සොමං විසත්තිකං ලොකෙ, සතො සමතිවත්තති.

458.

“කාමෙස්වාදීනවං දිස්වා, නෙක්ඛම්මං දට්ඨු බෙමතො;
නිස්සට්ඨා සබ්බකාමෙහි, පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ ද්විපාදකොති යදිපි අපාදකාදයොපි කායා අසුචියෙව, අධිකාරවසෙන පන උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන වා එවං වුත්තං. යස්මා වා අඤ්ඤෙ අසුචිභූතාපි කායා ලොණමබ්ලාදීහි අභිසඬ්ඛරිත්වා මනුස්සානං භොජනෙපි උපනියන්ති, න පන මනුස්සකායො, තස්මා අසුචිතරසභාවමස්ස දස්සෙන්නො “ද්විපාදකො”ති ආහ. අයන්ති තදා උපට්ඨිතං ඉත්ථීරූපං සන්ධායාහ. අසුචිති අසුචි එව, න එත්ථ කිඤ්චිපි සුචිති අත්ථො. දුග්ගන්ධො පරිහීරතිති දුග්ගන්ධො සමානො පුජ්ජගන්ධාදීහි සඬ්ඛරිත්වා පරිහරියති. නානාකුණපපරිපූරොති කෙසාදිඅනෙකප්පකාරකුණපහරිතො. විස්සවන්නො තතො තතොති පුජ්ජගන්ධාදීහිස්ස ජෙගුච්ඡභාවං පටිච්ඡාදෙත්තුං වායමන්තානම්පි තං වායාමං නිජ්ජලං කත්වා නවහි ද්වාරෙහි බෙළසිඬ්ඝාණිකාදීනි ලොමකූපෙහි ව සෙදප්ප්ලිකං ‘විස්සවන්නොයෙව පරිහීරති’ති සම්බන්ධො.

එවං ජෙගුච්ඡොපි සමානො වායං කායො කූටාදීහි විය මිගාදිකෙ අත්තනො රූපාදීහි අන්ධපුටුජ්ජනෙ වඤ්චෙතියෙවාති දස්සෙන්නො “මිග”න්තිආදිමාහ. තත්ථ මිගං නිලීනං කුටෙනාති පාසවාකරාදිනා කුටෙන නිලීනං, පටිච්ඡන්තං කත්වා මිගං විය නෙසාදො. වක්ඛමානො හි ඉව-සද්දො ඉධාපි ආනෙත්වා යොජෙතබ්බො. බලිසෙනෙව අම්බුජන්ති අම්බුජං මච්ඡං ආමිසබද්ධෙන බලිසෙන විය බාලිසිකො. වානරං විය ලෙපෙනාති රුක්ඛසිලාදීසු පක්ඛිත්තෙන මක්කටලෙපෙන මක්කටං විය මිගලද්දො අන්ධපුටුජ්ජනං වඤ්චෙන්නො බාධෙත්තිති.

කෙ පන බාධෙන්තිති ආහ. “රූපා සද්දා”තිආදි. රූපාදයො හි පඤ්ච කාමකොට්ඨාසා විසෙසතො විසභාගවත්ථුසන්තිස්සයා විපල්ලාසුපනිස්සයෙන අයොනිසොමනසිකාරොන පරික්ඛිත්තානං අන්ධපුපුඡ්ඡනානං මනො රමෙන්නො කිලෙසවත්ථුතාය අනත්ථාවහභාවතො තෙ බාධෙන්ති නාම. තෙන චුත්තං “රූපා සද්දා...පෙ.... ඉත්ථීරූපස්මි දිස්සරෙ”ති.

ඉත්ථීග්ගහණඤ්ඤවෙන්ථ අධිකාරවසෙන කතන්ති වෙදිතබ්බං. තෙනෙවාහ “යෙ එතා උපසෙවන්ති”තිආදි. තස්සත්ථො – යෙ පුපුඡ්ඡනා එතා ඉත්ථීයො රත්තවිත්තා රාගාහිභූතවිත්තා උපභොගවත්ථුසඤ්ඤාය උපසෙවන්ති. වඩ්ඪෙන්නි කට්ඨිං ඝොරන්ති තෙ ජාතිආදිහි නිරයාදිහි ව ඝොරං, භයානකං, අන්ධබාලෙහි අහිරමිතබ්බතො කට්ඨිසඬ්ඛාතං සංසාරං පුනඡ්ඡුතං උජ්ජත්තිමරණාදිනා වඩ්ඪෙන්නි. තෙනාහ “ආචින්නති පුනබ්භව”න්ති.

යො චෙතාති යො පන පුග්ගලො එතා ඉත්ථීයො තත්ථ ඡන්දරාගස්ස වික්ඛම්භනෙන වා සමුච්ඡින්නදනෙන වා අත්තතො පාදෙන සජ්ජස්ස සිරං විය පරිවජ්ජෙති, සො සබ්බං ලොකං විසජ්ජත්වා ධීතත්තා ලොකෙ විසත්තිකාසඬ්ඛාතං තණ්හං සතො හුත්වා සමතිවත්තති.

කාමෙස්වාදීනවං දිස්වාති ‘අට්ඨිකඬ්ඛකලූපමා කාමා බහුදුක්ඛා බහුපායාසා’තිආදිනා (පාචි. 417; චූළව. 65; ම. නි. 1.234) වත්ථුකාමෙසු කිලෙසකාමෙසු අනෙකාකාරවොකාරං ආදීනවං, දොසං, දිස්වා. නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතොති කාමෙහි භවෙහි ව නික්ඛන්තභාවතො නෙක්ඛම්මං, පබ්බජ්ජං, නිබ්බානඤ්ච, ඛෙමතො, අනුපද්දවතො, දට්ඨු, දිස්වා. සබ්බකාමෙහිපි තෙභූමකධම්මෙහි නිස්සටො විසංයුත්තො. සබ්බෙපි තෙභූමකා ධම්මා කාමනීයට්ඨෙත කාමා, තෙහි ව ථෙරො විසංයුත්තො. තෙනාහ “පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො”ති.

එවං ථෙරො ආදිතො පඤ්චහි ගාථාහි ධම්මං කථෙත්වා ඡට්ඨගාථාය අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි. තං සුත්වා සසුරො “අයං සබ්බත්ථ අනුපලිත්තො, න සක්කා ඉමං කාමෙසු පතාරෙතු”න්ති යථාගතමග්ගෙනෙව ගතො. ථෙරොපි වස්සසතපරිනිබ්බුතෙ භගවති උපසම්පදාය විසවස්සසතිකො පථබ්‍යා ථෙරො හුත්වා, වෙසාලිකෙහි වජ්ජිපුත්තෙහි උජ්ජාදිතං සාසනස්ස අබ්බුදං සොධෙත්වා, දුතියං ධම්මසඬ්ඨිතිං සඬ්ඨායිත්වා “අනාගතෙ ධම්මාසොකකාලෙ උජ්ජජ්ජනකං අබ්බුදං සොධෙහි”ති තිස්සමභාබ්‍රහ්මානං ආණාපෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

සබ්බකාමිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ජක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. සත්තකනිපාතො

1. සුන්දරසමුද්දත්තේරගාථාවණ්ණනා

සත්තකනිපාතෙ අලඬකතාතිආදිකා ආයස්මතො සුන්දරසමුද්දත්තේරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්ස මහාවිභවස්ස සෙට්ඨිනො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. සමුද්දොතිස්ස නාමං අහොසි. රූපසම්පත්තියා පන සුන්දරසමුද්දොති පඤ්ඤායිත්ථ. සො පඨමවයෙ ඨිනො භගවතො රාජගහප්පවෙසෙ බුද්ධානුභාවං දිස්වා, පටිලද්ධසද්ධො නිස්සරණජ්ඣාසයනාය පබ්බජිත්වා, ලද්ධුපසම්පදො සමාදින්නධුතඨම්මො රාජගහතො සාවත්ථිං ගන්ත්වා, කල්‍යාණමිත්තස්ස සන්තිකෙ විපස්සනාවාරං උග්ගහෙත්වා, කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජන්තො විහරති. තස්ස මාතා රාජගහෙ උස්සවදිවසෙ අඤ්ඤෙ සෙට්ඨිපුත්තෙ සපජාපතිකෙ අලඬකතපටියත්තෙ උස්සවකීළං කීළන්තෙ දිස්වා, පුත්තං අනුස්සරිත්වා රොදති. තං දිස්වා අඤ්ඤතරා ගණිකා රොදනකාරණං පුච්ඡී. සා තස්සා තං කාරණං කථෙසි. තං සුත්වා ගණිකා “අහං තං ආනෙස්සාමි, පස්ස තාව මම ඉත්ථිභාව”න්ති වත්වා “යදි එවං තංයෙව තස්ස පජාපතිං කත්වා ඉමස්ස කුලස්ස සාමිනිං කරිස්සාමි”ති තාය බහුං ධනං දත්වා, විස්සජ්ජිතා මහතා පරිවාරෙන සාවත්ථිං ගන්ත්වා, ථෙරස්ස පිණ්ඩාය විවරණට්ඨානෙ එකස්මිං ගෙහෙ වසමානා දිවසෙ දිවසෙ අඤ්ඤෙහි ථෙරස්ස සක්කව්චං පිණ්ඩපාතං දාපෙසි. අලඬකතපටියත්තා ච හුත්වා සුවණ්ණපාදුකා ආරුය්හ අත්තානං දස්සෙසි. අටෙකදිවසං ගෙහද්වාරෙන ගච්ඡන්තං ථෙරං දිස්වා, සුවණ්ණපාදුකා ඔමුඤ්චිත්වා, අඤ්ජලිං පග්ගය්හ පුරතො ගච්ඡන්ති නානප්පකාරං ථෙරං කාමනිමිත්තනාය නිමිත්තෙසි. තං සුත්වා ථෙරො “පුපුජ්ජනවිත්තං නාම වඤ්චලං, යංනුන මයා ඉදානෙව උස්සාහො කරණීයො”ති තත්ථෙව ඨිනො භාවනං උස්සුක්කාපෙත්වා ඡළහිඤ්ඤො අහොසි. තං සන්ධාය වුත්තං –

459.

“අලඬකතා සුවසනා, මාලධාරී විභූසිතා;
අලත්තකකතාපාදා, පාදුකාරුය්හ වෙසිකා.

460.

“පාදුකා ඔරුහිත්වාන, පුරතො පඤ්ජලිකතා;
සා මං සණ්ඨෙන මුදුනා, මිහිතපුබ්බං අභාසථ.

461.

“යුවාසි ත්වං පබ්බජිතො, තිට්ඨාහි මම සාසනෙ;
භුඤ්ජ මානුසකෙ කාමෙ, අහං විත්තං දදාමි තෙ;
සව්චං තෙ පටිජානාමි, අග්ගිං වා තෙ භරාමහං.

462.

“යදා ජිණ්ණා භවිස්සාම, උභො දණ්ඩපරායනා;
උභොපි පබ්බජිස්සාම, උභයත්ථ කටග්ගහො”.

463.

“තඤ්ච දිස්වාන යාවන්තිං, වෙසිකං පඤ්ඡලිකතං;
අලඬිකතං සුචසනං, මච්චුපාසංව ඔඩ්ඞිතං.

464.

“තතො මෙ මනසිකාරො, යොනියො උදපජ්ජථ;
ආදීනවො පාතුරහු, නිබ්බිදා සමතිට්ඨථ.

465.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, පස්ස ධම්මසුඨම්මතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

තත්ථ මාලධාරීති මාලාධාරීති පිළන්ධපුජ්ජදාමා. විභූසිතාති උනට්ඨානස්ස පුරණවසෙන පුජ්ජෙහි වෙච ගන්ධවිලෙපනාදීහි ච විභූසිතගත්තා. “අලඬිකතා”ති ඉමිනා භත්ථුපගභිවූපගාදීහි ආභරණෙහි අලඬිකරණං අධිජ්ජෙතං. අලත්තකකතාපාදාති පරිණතජයසුමනපුජ්ජවණ්ණෙන ලාබාරසෙන රඤ්ජිතවරණයුගලා. සමාසපදඤ්ඤෙනං, “අලත්තකකතපාදා”ති චත්තබ්බෙ ගාථාසුඛත්ථං දීසං කත්වා චුත්තං. අසමාසභාවෙ පන “තස්සා”ති වචනසෙසො වෙදිතබ්බො. පාදුකාරුය්හ වෙසිකාති එකා රුපුපජ්ජිකා ඉත්ථී යථාචුත්තවෙසා සුචණ්ණපාදුකා පටිමුඤ්චිත්වා “ධීතා”ති වචනසෙසො.

පාදුකා ඔරුහිත්වානාති පාදුකාහි ඔතරිත්වා, සුචණ්ණපාදුකායො ඔමුඤ්චිත්වාති අත්ථො. පඤ්ඡලිකතාති පග්ගහිතඅඤ්ජලිකා සා වෙසි මං. සාමං වා වචනපරම්පරං විනා සයමෙව අභාසථ. සණ්ඨෙනාති මට්ඨෙයන. මුදුනාති මධුරෙන. “වචනෙනා”ති අචුත්තම්පි චුත්තමෙව හොති, අභාසථාති, චුත්තත්තා.

යුචාසි ත්වං පබ්බජිතොති ත්වං පබ්බජන්තො යුචා, දහරොයෙව හුත්වා පබ්බජිතොසි, නනු පබ්බජන්තෙන සත්තමෙ දසකෙ සම්පත්තෙව පබ්බජිතබ්බන්ති දස්සෙති. තිට්ඨාහි මම සාසනෙති මම වචනෙ තිට්ඨ.

කිං පන තන්ති ආහ “භුඤ්ජ මානුසකෙ කාමෙ”ති කාමෙ පරිභුඤ්ජතුකාමස්ස රූපසම්පත්ති, වයසම්පත්ති, පරිවාරසම්පත්ති, භොගසම්පත්ති ච ඉච්ඡිතබ්බා. තත්ථ “කුතො මෙ භොගසම්පත්ති”ති වදෙය්‍යාති, ආහ “අහං චිත්තං දදාමි තෙ”ති. “තයිදං වචනං කථං සද්දහාතබ්බ”න්ති මඤ්ඤෙය්‍යාති තං සද්දහාපෙත්ති ආහ “සච්චං තෙ පටිජානාමි, අග්ගිං වා තෙ භරාමහ”න්ති. “භුඤ්ජ මානුසකෙ කාමෙ, අහං චිත්තං දදාමි තෙ”ති යදිදං මයා පටිඤ්ඤාතං, තං එකංසෙන සච්චමෙව

පටිජානාමි, සචෙ මෙ න පත්තියායසි, අග්ගිං වා තෙ හරාමහං අග්ගිං හරිත්වා
 අග්ගිපච්චයං සපථං කරොමිති අත්ථො. උභයත්ථ කට්ඨග්ගොති අමිහාකං උභින්නං
 ජිණ්ණකාලෙ පබ්බජ්ජනං උභයත්ථ ජයග්ගාහො. යං මයං යාව දණ්ඩපරායනකාලා
 හොගෙ භුඤ්ජාම, එවං ඉධලොකෙපි හොගෙහි න ජියාම, මයං පච්ඡා පබ්බජ්ජස්සාම,
 එවං පරලොකෙපි හොගෙහි න ජියාමාති අධිජ්ජායො. තතොති තං නිමිත්තං,
 කාමෙහි නිමන්තෙන්තියා ‘‘යුවාසි ත්ව’’න්තිආදිනා ‘‘යදා ජිණ්ණා
 හවිස්සාමා’’තිආදිනා ච තස්සා වෙසියා චුත්තවචනහෙතු. තඤ්ඤි වචනං අඬ්ඝුසං
 කත්වා ථෙරො සමණධම්මං කරොන්තො සදත්ථං පරිපුරෙසි. සෙසං හෙට්ඨා
 චුත්තනයමෙව.

සුන්දරසමුද්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. ලකුණ්ඩකහද්දියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පරෙ අම්බාටකාරාමෙතිආදිකා ආයස්මතො ලකුණ්ඩකහද්දියත්ථෙරස්ස ගාථා.
 කා උජ්ජත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාහොගෙ
 කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා, වයජ්ජත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො නිසින්තො
 තස්මිං බණ්ණෙ සත්ථාරං එකං භික්ඛුං මඤ්ජුස්සරානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා,
 සයම්පි තං යානං පත්ථෙන්නො බුද්ධස්සමුඛස්ස භික්ඛුසඬ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා,
 ‘‘අහො වතාහම්පි අනාගතෙ අයං භික්ඛු විය එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ
 මඤ්ජුස්සරානං අග්ගො හවෙය්‍ය’’න්ති පණ්ඩානං අකාසි. හගවා ච තස්ස
 අනන්තරායනං දිස්වා බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි.

සො තත්ථ යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො චුස්සස්ස
 හගවතො කාලෙ චිත්තපත්තකොකිලො හුත්වා රාජ්‍යායානතො මධුරං අම්බඵලං
 තුණ්ඩෙනාදාය ගච්ඡන්තො සත්ථාරං දිස්වා පසන්නමානසො ‘‘දස්සාමි’’ති චිත්තං
 උජ්ජාදෙසි. සත්ථා තස්ස චිත්තං ඤත්වා පත්තං ගහෙත්වා නිසිදි. කොකිලො
 දසබලස්ස පත්තෙ අම්බපක්කං පතිට්ඨාපෙසි. සත්ථා තං පරිභුඤ්ජී. සො කොකිලො
 පසන්නමානසො තෙනෙව පීතිසුබ්බෙහ සත්තාහං වීතිනාමෙසි. තෙන ච
 පුඤ්ඤකම්මෙන මඤ්ජුස්සරො අහොසි. කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පන වෙතියෙ
 ආරද්ධෙ කිං පමාණං කරොම? සත්තයොජනජපමාණං. අතිමහන්නමෙතං.
 ඡයොජනජපමාණං. එතම්පි අතිමහන්නං. පඤ්චයොජනං, චතුරයොජනං, තියොජනං,
 ද්වියොජනන්ති චුත්තෙ අයං තදා ජෙට්ඨවඩ්ඪකී හුත්වා ‘‘එථ, හො, අනාගතෙ
 සුඛපටිජග්ගියං කාතුං වට්ටතී’’ති වත්වා රජ්ජයා පරික්ඛිපන්තො ගාචුතමත්තකෙ
 යත්වා ‘‘එකෙකං මුඛං ගාචුතං ගාචුතං හොතු, වෙතියං එකයොජනාවට්ටං
 යොජනුබ්බෙධං හවිස්සතී’’ති ආහ. තෙ තස්ස වචනෙ අට්ඨංසු. ඉති අජ්ජමාණස්ස
 බුද්ධස්ස පමාණං අකාසිති. තෙන පන කම්මෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ
 අඤ්ඤෙහි නිවතරජ්ජමාණො හොති.

සො අම්භාකං සත්ථු කාලෙ සාවත්ථියං මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්ති,
 හද්දියොතිස්ස නාමං අහොසි. අතිරස්සතාය පන ලකුණ්ඩකහද්දියොති
 පඤ්ඤායිත්ථ. සො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා, පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා,
 බහුස්සුතො ධම්මකට්ඨකො හුත්වා මධුරෙන සරෙන පරෙසං ධම්මං කපෙසි.
 අට්ඨකස්මිං උස්සවදිවසෙ එකෙන බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං රටෙන ගච්ඡන්ති අඤ්ඤතරා
 ගණිකා ථෙරං දිස්වා දන්තවිදංසකං හසි. ථෙරො තස්සා දන්තට්ඨිකෙ නිමිත්තං
 ගහෙත්වා කුමානං උප්පාදෙත්වා, තං පාදකං කත්වා, විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා,
 අනාගාමී අහොසි. සො අභිණ්භං කායගතාය සතියා විහරන්තො එකදිවසං
 ආයස්මතා ධම්මසෙනාපතිනා ඔවදියමානො අරහත්තෙ පතිට්ඨති. තෙන චුත්තං
 අපදානෙ (අප. ථෙර 2.55.1-33) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා;
 ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදාහං හංසවතියං සෙට්ඨිපුත්තො මහද්ධනො;
 ජඩ්ඝාවිහාරං විවරං, සඩ්ඝාරාමං අගච්ඡහං.

“තදා සො ලොකපජ්ජොතො, ධම්මං දෙසෙසි නායකො;
 මඤ්ජුස්සරානං පවරං, සාවකං අභිකිත්තයි.

“තං සුත්වා මුදිතො හුත්වා, කාරං කත්වා මහෙසිනො;
 චන්දිත්වා සත්ථුතො පාදෙ, තං යානමභිපත්ථයි.

“තදා බුද්ධො වියාකාසි, සඩ්ඝමජ්ඣෙ විනායකො;
 අනාගතමිහි අද්ධානෙ, ලච්ඡසෙ තං මනොරථං.

“සතසහස්සිනො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසමිහවො;
 ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ හවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිමිමිනො;
 හද්දියො නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙතනාපණ්ඩිති ව;
 ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ද්වෙනචුතෙ ඉතො කප්පෙ, චුස්සො උප්පජ්ජි නායකො;
 දුරාසදො දුප්පසහො, සබ්බලොකුත්තමො ජිනො.

“වරණෙන ච සම්පන්නො, බ්‍රහ්ම උජු පතාපවා;
 හිතෙසි සබ්බසත්තානං, බහුං මොවෙසි බන්ධනා.

“නන්දාරාමවනෙ තස්ස, අභොසිං චුස්සකොකිලො;
ගන්ධකුට්ඨසමාසන්තෙ, අම්බරුක්කෙ වසාමහං.

“තදා පිණ්ඩාය ගච්ඡන්තං, දක්ඛිණෙය්‍යං ජිනුත්තමං;
දිස්වා විත්තං පසාදෙත්වා, මඤ්ජුනාභිනිකූපහං.

“රාජ්‍යායානං තදා ගන්ත්වා, සුපක්කං කනකත්තවං;
අම්බපිණ්ඩං ගහෙත්වාන, සම්බුද්ධස්සොපනාමයිං.

“තදා මෙ විත්තමඤ්ඤාය, මහාකාරුණිකො ජිනො;
උපට්ඨාකස්ස හත්ථනො, පත්තං පග්ගණ්ඨි නායකො.

“අදාසිං හට්ඨවිත්තොහං, අම්බපිණ්ඩං මහාමුනෙ;
පත්තෙ පක්ඛිප්ප පක්කෙහි, පඤ්ජලිං කත්වාන මඤ්ජුනා.

“සරෙන රජනීයෙන, සවනීයෙන වග්ගුනා;
වස්සන්තො බුද්ධපූජත්ථං, නිලං ගන්ත්වා නිපජ්ජහං.

“තදා මුදිතචිත්තං මං, බුද්ධපෙමගතාසයං;
සකුණග්ගි උපාගන්ත්වා, ඝාතයි දුට්ඨමානසො.

“තතො චුතොහං තුසිතෙ, අනුභොත්වා මහාසුඛං;
මනුස්සයොනිමාගච්ඡිං, තස්ස කම්මස්ස වාහසා.

“ඉමම්භි හද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජී වදනං වරො.

“සාසනං ජොතයිත්වා සො, අභිභුය්‍ය කුතිත්ථීයෙ;
විනයිත්වාන වෙනෙය්‍ය, නිබ්බුතො සො සසාවකො.

“නිබ්බුතෙ තම්භි ලොකග්ගෙ, පසන්නා ජනතා බහු;
පූජනත්ථාය බුද්ධස්ස, ථූපං කුබ්බන්ති සත්ථුනො.

“සත්තයොජනිකං ථූපං, සත්තරතනභූමිතං;
කරිස්සාම මහෙසිස්ස, ඉච්චෙවං මන්තයන්ති තෙ.

“කිකිනො කාසිරාජස්ස, තදා සෙනාය නායකො;
හුත්වාහං අප්පමාණස්ස, පමාණං චෙතියෙ වදිං.

“තදා තෙ මම වාක්‍යෙන, චෙතියං යොජනුග්ගතං;
අකංසු නරචීරස්ස, නානාරතනභූමිතං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව හවෙ දානි, ජාතො සෙට්ඨිකුලෙ අහං;
සාවත්ථියං පුරවරෙ, ඉද්ධෙ ජීතෙ මහද්ධනෙ.

“පුරප්පවෙසෙ සුගතං, දිස්වා විමහිතමානසො;
පබ්බජිත්වාන න චිරං, අරහත්තමපාපුණිං.

“වෙනියස්ස පමාණං යං, අකරිං තෙන කම්මුනා;
ලකුණ්ඩකසරිරොහං, ජාතො පරිභවාරහො.

“සරෙන මධුරෙතාහං, පුජිත්වා ඉසිසත්තමං;
මඤ්ජුස්සරානං හික්ඛුනං, අග්ගත්තමනුපාපුණිං.

“ඵලදානෙන බුද්ධස්ස, ගුණානුස්සරණෙන ව;
සාමඤ්ඤඵලසම්පන්නො, විහරාමි අනාසවො.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
අපරභාගෙ අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තො —

466.

“පරෙ අම්බාටකාරාමෙ, වනසණ්ඩමිති හද්දියො;
සමුලං තණ්හමබ්බුය්හ, තත්ථ හද්දොව කුමායති.

467.

“රමන්තෙකෙ මුදිඬිගෙහි, වීණාහි පණුවෙහි ව;
අහඤ්ච රුක්ඛමුලස්මිං, රතො බුද්ධස්ස සාසනෙ.

468.

“බුද්ධො වෙ මෙ වරං දජ්ජා, සො ව ලබ්බෙථ මෙ වරො;
ගණ්හෙහං සබ්බලොකස්ස, නිව්චං කායගතං සති” න්ති. —

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ පරෙති සෙට්ඨෙ අධිකෙ, විසිට්ඨෙති අත්ථො. අධිකවාචි හි අයං පරසද්දො
“පරං විය මත්තායා” තිආදීපු විය. අම්බාටකාරාමෙති ඵවංනාමකෙ ආරාමෙ. සො
කිර ඡායුදකසම්පන්නො වනසණ්ඩමණ්ඩිතො රමණියො හොති තෙන “පරෙ” ති
විසෙසෙත්වා වුත්තො. “අම්බාටකවතෙ අම්බාටකෙහි අභිලක්ඛිතවතෙ” ති ව
වදන්ති. වනසණ්ඩමිති වනගහනෙ, සනනිවිතරුක්ඛගච්ඡලතාසමුහෙ වතෙති
අත්ථො. හද්දියොති ඵවංනාමකො, අත්තානාමෙව ථෙරො අඤ්ඤං විය වදති. සමුලං

තණ්හමබ්බුය්හාති තණ්හාය මූලං නාම අවිජ්ජා. තස්මා සාවිජ්ජං තණ්හං
 අග්ගමග්ගෙන සමුග්ගාටෙත්වාති අත්ථො. තත්ථ හද්දොව ඤායතීති
 ලොකුත්තරෙහි සීලාදීහි හද්දො සුන්දරො තස්මිංයෙව ව්‍යාසණ්ඨෙ කතකිව්වතාය
 දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරවසෙන අග්ගඵලඤානෙන ඤායති.

ඵලසුඛෙන ව ඤානසමාපත්තීහි ව චිතිනාමෙතීති අත්තනො විවෙකරති.
 දස්සෙත්වා “රමන්තෙකෙ”ති ගාථායපි බ්‍යතිරෙකමුඛෙන තමෙවත්ථං දස්සෙති.
 තත්ථ මුද්ධිගෙහීති අභිගිකාදීහි මුරපෙහි. විණාහීති නන්දිනීආදීහි විණාහි. පණ්ණෙහීති
 තුරියෙහි රමන්ති ඵකෙ කාමහොගිනො, සා පන තෙසං රති අනරියා අනත්ථසංහිතා.
 අහඤ්ථා ති අහං පන, ඵකකො බුද්ධස්ස හගවතො සාසනෙ රතො, තතො ඵව
 රුක්ඛමූලස්මිං රතො අභිරතො විහරාමීති අත්ථො.

ඵවං අත්තනො විවෙකාහිරති. කිත්තෙත්වා ඉදානි යං කායගතාසතිකම්මට්ඨානං
 භාවෙත්වා අරහත්තං පත්තො, තස්ස පසංසනත්ථං “බුද්ධො වෙ මෙ”ති ගාථමාහ.
 තස්සත්ථො – සවෙ බුද්ධො හගවා ‘ඵකාහං, හන්තෙ, හගවන්තං වරං යාවාමී’ති
 මයා යාවිතො “අතික්කන්තවරා බො, හික්ඛු, තථාගතා”ති අපට්ඨිකිත්වා මය්හං
 යථායාචිතං වරං දදෙය්‍ය, සො ව වරො මමාධිජ්ජායපුරකො ලබ්භෙට්ඨ මය්හං
 මනොරථං මත්ථකං පාපෙය්‍යාති ථෙරො පරිකප්පවසෙන වදති. ‘හන්තෙ, සබ්බො
 ලොකො සබ්බකාලං කායගතාසතිකම්මට්ඨානං භාවෙතු’ති “සබ්බලොකස්ස
 නිව්චං කායගතාසති භාවෙතබ්බා”ති කත්වා වරං ගණ්හෙ අහන්ති දස්සෙත්තො ආහ
 “ගණ්හෙහං සබ්බලොකස්ස, නිව්චං කායගතං සති”න්ති. ඉදානි
 අපට්ඨිකිණගරහාමුඛෙන පට්ඨිකිණං පසංසන්තො –

469.

“යෙ මං රූපෙන පාමිංසු, යෙ ව සොසෙන අන්වගු;
 ඡන්දරාගවසුපෙතා, න මං ජානන්ති තෙ ජනා.

470.

“අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාති, බහිද්ධා ව න පස්සති;
 සමන්තාවරණො බාලො, ස වෙ සොසෙන වුය්හති.

471.

“අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාති, බහිද්ධා ව විපස්සති;
 බහිද්ධා ඵලදස්සාවී, සොපි සොසෙන වුය්හති.

472.

“අජ්ඣත්තඤ්ච පජානාති, බහිද්ධා ව විපස්සති;
 අනාවරණදස්සාවී, න සො සොසෙන වුය්හති”ති. –

ඉමා ව්‍යස්සො ගාථා අභාසී.

තත්ථ යෙ මං රූපෙන පාමිංසුති යෙ ජනා අවිද්දසු මම රූපෙන අපසාදිකෙන නිහිනෙන “ආකාරසදිසි පඤ්ඤා”ති, ධම්මසරීරෙන ව මං නිහිනං පාමිංසු, “ඔරකො අය”න්ති හිලෙන්තා පරිච්ඡින්නවසෙන මඤ්ඤිංසුති අත්ථො. යෙ ව සොසෙන අත්වගුති යෙ ව සත්තා සොසෙන මඤ්ජුනා මං සම්භාවනාවසෙන අනුගතා බහු මඤ්ඤිංසු, තං තෙසං මිච්ඡා, න හි අහං රූපමත්තෙන අවමන්තබ්බො, සොසමත්තෙන වා න බහුං මන්තබ්බො, තස්මා ඡන්දරාගවසුපෙතා, න මං ජානන්ති තෙ ජනාති තෙ දුට්ඨාපි ජනා ඡන්දරාගස්ස වසං උපෙතා අප්පහිනඡන්දරාගා සබ්බසො පහිනඡන්දරාගං මං න ජානන්ති.

අවිසයො තෙසං මාදියො අප්ඤ්ඤාතවත්ථුතායාති දස්සෙතුං “අප්ඤ්ඤාත”න්තිආදි වුත්තං. අප්ඤ්ඤාතන්ති අත්තතො සත්තානෙ ඛන්ධායතනාදිධම්මං. බහිද්ධාති පරසත්තානෙ. අථ වා අප්ඤ්ඤාතන්ති, මම අබ්භන්තරෙ අසෙක්ඛසීලක්ඛන්ධාදිං. බහිද්ධාති, මමෙව ආකප්පසම්පත්තියාදියුත්තං බහිද්ධා රූපධම්මප්පවත්ති. චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදිප්පවත්තිඤ්ච. සමන්තාවරණොති එවං අප්ඤ්ඤාතඤ්ච බහිද්ධා ව අජානනෙන සමන්තතො ආවරණයුත්තො ආවටඤ්ඤාණගතිකො. ස වෙ සොසෙන වුය්හති සො පරතෙයාච්ඡිද්ධිකො බාලො සොසෙන පරෙසං වචනෙන වුය්හති නියාති ආකඨසීයති.

බහිද්ධා ව විපස්සතිති යො ව වුත්තනයෙන අප්ඤ්ඤාතං න ජානාති, බහිද්ධා පන සුතානුසාරෙන ආකප්පසම්පත්තිආදිඋපධාරණෙන වා විසෙසතො පස්සති. “ගුණවිසෙසයුත්තො සියා”ති මඤ්ඤති, සොපි බහිද්ධා ඵලදස්සාවී නයග්ගාහෙන ඵලමත්තං ගණ්හන්තො වුත්තනයෙන සොසෙන වුය්හති, සොපි මාදියෙ න ජානාතිති අත්ථො.

යො පන අප්ඤ්ඤාතඤ්ච බිණ්ණසවස්ස අබ්භන්තරෙ අසෙක්ඛසීලක්ඛන්ධාදිගුණං ජානාති, බහිද්ධා වස්ස පටිපත්තිසල්ලක්ඛණෙන විසෙසතො ගුණවිසෙසයොගං පස්සති. අනාවරණදස්සාවී කෙනචි අනාවටො හුත්වා අරියානං ගුණෙ දට්ඨුං ඤාතුං සමත්ථො, න සො සොසමත්තෙන වුය්හති යාථාවතො දස්සනතොති.

ලකුණ්ඩකහද්දියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. හද්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

එකපුත්තොතිආදිකා ආයස්මතො හද්දත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරං භගවත්තං හික්ඛුසඬ්ඤ්ඤාතඤ්ච සතසහස්සපරිමාණං විවරාදීහි චතුහි පච්චයෙහි පුපෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති. නිබ්බත්තමානො ව අපුත්තකෙසු මාතාපිතුසු දෙවතායාවනාදීති කත්වාපි අලභන්තෙසු සත්ථාරං උපසඬ්ඤාතත්වා “සවෙ, භත්තෙ, මයං එකං පුත්තං ලච්ඡාම, තං තුම්භාකං දාසත්ථාය දස්සාමා”ති වත්වා ආයාචිත්වා ගතෙසු සත්ථු අධිප්පායං ඤාත්වා අඤ්ඤාතරො

දෙවපුත්තො බීණායුකො හුත්වා යීතො සක්කෙන දෙවරඤ්ඤා “අමුකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තාහි”ති ආණත්තො තත්ථ නිබ්බත්ති, හද්දොතිස්ස නාමං අකංසු. තං සත්තවස්සුද්දෙසිකං ජාතං මාතාපිතරො අලඬිකරිත්වා භගවතො සන්තිකං නෙත්වා “අයං සො, භත්තෙ, තුම්හෙ ආයාචිත්වා ලද්ධදාරකො, ඉමං තුම්භාකං නියායාතෙමා”ති ආහංසු. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආණාපෙසි – “ඉමං පබ්බාපෙහි”ති. ආණාපෙත්වා ච ගන්ධකුටිං පාවිසි. ථෙරො තං පබ්බාපෙත්වා සඬ්ඛෙපෙන විපස්සනාමුඛං ආවික්ඛි. සො උපනිස්සයසම්පන්නත්තා විපස්සනාය කම්මං කරොත්තො සූරියෙ අනොග්ගතෙයෙව භාවනං උස්සුක්කාපෙත්වා ඡළහිඤ්ඤො අහොසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.5.54-69) –

“පදුමුත්තරසම්බුද්ධං, මෙත්තචිත්තං මහාමුනිං;
උපෙති ජනතා සබ්බා, සබ්බලොකග්ගනායකං.

“සත්තුකඤ්ච බද්ධකඤ්ච, ආමිසං පානභොජනං;
දදන්ති සත්ථුනො සබ්බෙ, පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ අනුත්තරෙ.

“අභමිපි දානං දස්සාමි, දෙවදෙවස්ස තාදිනො;
බුද්ධසෙට්ඨං නිමන්තෙත්වා, සඬ්ඝමිපි ච අනුත්තරං.

“උයොජ්ජා මයා චෙතෙ, නිමන්තෙසුං තථාගතං;
කෙවලං භික්ඛුසඬ්ඝඤ්ච, පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං අනුත්තරං.

“සතසහස්සපල්ලඬිකං, සොවණ්ණං ගොනකත්ථනං;
තුලිකාපට්ටිකාය, බොමකප්පාසිකෙහි ච;
මහාරහං පඤ්ඤාපයිං, ආසනං බුද්ධයුත්තකං.

“පදුමුත්තරො ලොකවිදු, දෙවදෙවො නරාසහො;
භික්ඛුසඬ්ඝපරිබ්බුල්ලො, මම ද්වාරමුපාගමි.

“පච්චුග්ගන්ත්වාන සම්බුද්ධං, ලොකනාථං යසස්සිනං;
පසන්නචිත්තො සුමනො, අභිනාමයිං සඬ්ඝරං.

“භික්ඛුනං සතසහස්සං, බුද්ධඤ්ච ලොකනායකං;
පසන්නචිත්තො සුමනො, පරමන්තෙන තප්පයිං.

“පදුමුත්තරො ලොකවිදු, ආහුතීනං පටිග්ගහො;
භික්ඛුසඬ්ඝෙ නිසීදිත්වා, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“යෙනිදං ආසනං දින්නං, සොවණ්ණං ගොනකත්ථනං;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුඤ්ඤාථ මම භාසතො.

“චතුසත්තතික්ඛන්තුං සො, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
අනුභොස්සති සම්පත්තිං, අච්ඡරාහි පුරක්ඛතො.

“පදෙසරජ්ජං සහස්සං, වසුධං ආවසිස්සති;
එකපඤ්ඤාසක්ඛන්තුඤ්ච, චක්කවත්ති භවිස්සති.

“සබ්බාසු භවයොනිසු, උච්චාකුලී භවිස්සති;
සො ච පච්ඡා පබ්බජිත්වා, සුක්කමුලෙන වොදිතො;
හද්දියො නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“විවෙකමනුයුත්තොම්හි, පන්තසෙනනිවාසහං;
එලඤ්චාධිගතං සබ්බං, චත්තක්ලෙසොම්හි අජ්ජහං.

“මම සබ්බං අභිඤ්ඤාය, සබ්බඤ්ඤා ලොකනායකො;
හික්ඛුසඬ්ඨෙය නිසිදිත්වා, එතදග්ගෙ යපෙසි මං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො, විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ;
ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

තස්ස භගවා ඡළහිඤ්ඤාජ්ජත්තිං ඤත්වා “එහි, හද්දා”ති ආහ. සො තාවදෙව සත්ථාරං උපසඬ්ඨකම්මත්වා චන්දිත්වා පඤ්ඡලිකො සත්ථු සම්පෙ අට්ඨාසි, සා එව චස්ස උපසම්පදා අහොසි. බුද්ධුපසම්පදා නාම කිරෙසා. ටෙරො ජාතිතො පට්ඨාය අත්තතො පචත්තියා කථනමුඛෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකරොත්තො –

473.

“එකපුත්තො අහං ආසිං, පියො මාතු පියො පිතු;
බහුහි චතවරියාහි, ලද්ධො ආයාවනාහි ව.

474.

“තෙ ව මං අනුකම්පාය, අත්ථකාමා හිතෙසිතො;
උහො පිතා ව මාතා ව, බුද්ධස්ස උපනාමයුං.

475.

“කිච්ඡා ලද්ධො අයං පුත්තො, සුබ්බමාලො සුබ්බධිතො;
ඉමං දදාම තෙ නාථ, ජිනස්ස පරිවාරකං.

476.

“සත්ථා ව මං පටිග්ගය්හ, ආනන්දං එතදබ්බි;
පබ්බාපෙහි ඉමං බ්ව්ඡං, හෙස්සත්තාජානියො අයං.

477.

“පබ්බාපෙත්වාන මං සත්ථා, විහාරං පාවිසී ජිනො;
අනොග්ගතස්මිං සූරියස්මිං, තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ.

478.

“තතො සත්ථා නිරාකත්වා, පටිසල්ලානවුට්ඨිතො;
එහි හද්දාති මං ආහ, සා මෙ ආසුපසම්පදා.

479.

“ජාතියා සත්තවස්සෙන, ලද්ධා මෙ උපසම්පදා;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, අහො ධම්මසුධම්මතා”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ වතවරියාහීති, “එවං කත්වා පුත්තං ලභිස්සථා”ති වුත්තං
සමණුක්ඛාග්ගොනං වචනං සුත්වා, ධීරං පායිත්වා, අනසනාදිවතවරණෙනි.
ආයාචනාහීති දෙවතායාචනාහි සත්ථුආයාචනය ව, ඉදමෙව චෙත්ථ කාරණං, ඉතරං
ථෙරො මාතෘපිතූනං පටිපත්තිදස්සනත්ථඤ්චෙව කිච්ඡලද්ධභාවදස්සනත්ථඤ්ච
වදති.

තෙති මාතෘපිතරො. උපනාමයුත්ති උපනාමෙසු.

සුබ්බෙධිතොති සුබසංවඩ්ඪිතො. තෙති තුය්හං. පරිවාරකන්ති කිංකාරං.

හෙස්සත්ථාජාතියො අයන්ති අයං දාරකො මම සාසනෙ ආජාතියො භවිස්සති.
තස්මා ඛිජ්ජං අජ්ජෙව පබ්බාපෙහීති එතං අබ්බවි, ආහ.

පබ්බාපෙත්වානාති ආනන්දත්ථෙරෙන පබ්බාපෙත්වා. විහාරන්ති ගන්ධකුට්ටිං.
අනොග්ගතස්මිං සූරියස්මිත්ති සූරියෙ අනත්ථඨගතෙයෙව. තතො චිත්තං විමුච්චි
මෙති තතො විපස්සනාරම්භතො පරං න විරෙතෙව බණෙන සබ්බාසවෙහි මෙ
චිත්තං විමුච්චි, ඛිණාසවො අභොසිං.

තතොති මම ආසවක්ඛයතො පච්ඡා. නිරාකත්වාති අත්තනා සමාපන්නං
එලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා තතො වුට්ඨාය. තෙනාහ “පටිසල්ලානවුට්ඨිතො”ති. සා
මෙ ආසුපසම්පදාති යා මං උද්දිස්ස “එහි, හද්දා”ති සත්ථු වාචා පවත්තා, සා එව මෙ
මය්හං උපසම්පදා ආසි. එවං ජාතියා සත්තවස්සෙන, ලද්ධා මෙ උපසම්පදාති
සාතිසයං සත්ථාරා අත්තනො කතං අනුග්ගහං සාසනස්ස ව නිය්‍යානිකතං දස්සෙති.
තෙනාහ “අහො ධම්මසුධම්මතා”ති.

එත්ථ ව “චිත්තං විමුච්චි මෙ”ති ඛිණාසවභාවං පකාසෙත්වාපි පුන “තිස්සො
විජ්ජා අනුප්පත්තා”ති ලොකියාහිඤ්ඤෙකදෙසදස්සනං ඡළහිඤ්ඤාචවිභාවනත්ථං.
තෙනාහ අපදානෙ “ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා”ති.

හද්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. සොපාකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

දිස්වා පාසාදජායායන්තිආදිකා ආයස්මනො සොපාකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචින්නො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො බ්‍රාහ්මණානං විජ්ජාසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං ගතො කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා සරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා එකස්මිං පබ්බතෙ විහරති. සත්ථා ආසන්නමරණං තං ඤාත්වා තස්ස සන්නිකං අගමාසි. සො භගවන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො උළාරං පිතිසොමනස්සං පවෙදෙන්තො පුප්ඵමයං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. සත්ථා තත්ථ නිසීදිත්වා, අනිච්චතාපටිසංයුත්තං ධම්මිං කථං කථෙත්වා තස්ස පස්සන්තස්සෙව ආකාසෙන අගමාසි. සො පුබ්බෙ ගහිතං නිච්චග්ගාහං පහාය අනිච්චසඤ්ඤං හදයෙ යපෙත්වා, කාලඛිකත්වා, දෙවලොකෙ උප්පජිත්වා, අපරාපරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ සොපාකයොනියං නිබ්බත්ති. සො ජාතිආගතෙන සොපාකොති නාමෙන පඤ්ඤාසි. කෙච් පන “වාණිජකුලෙ නිබ්බත්තො, ‘සොපාකො’ති පන නාමමත්ත”න්ති වදන්ති. තං අපදානපාළියා විරුජ්ඣති “පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, සොපාකයොනුපාගමි”න්ති වචනතො.

තස්ස චතුමාසජාතස්ස පිතා කාලමකාසි, වූළපිතා පොසෙසි. අනුක්කමෙන සත්තවස්සිකො ජාතො. එකදිවසං වූළපිතා “අත්තනො පුත්තෙන කලහං කරොති”ති කුජ්ඣිත්වා, තං සුසානං නෙත්වා, ද්වෙ භත්ථෙ රජ්ජුයා එකතො බන්ධිත්වා, තාය එව රජ්ජුයා මතමනුස්සස්ස සරීරෙ ගාළ්හං බන්ධිත්වා ගතො “සිඬගාලාදයො බාදන්තු”ති. පච්ඡිමභවිකතාය දාරකස්ස පුඤ්ඤඵලෙන සයං මාරෙතුං න විසහි, සිඬගාලාදයොපි න අහිභවිංසු. දාරකො අඬ්ඬරත්තසමයෙ එවං විජ්ජලපති –

“කා ගති මෙ අගතිස්ස, කො වා බන්ධු අබන්ධුනො;
සුසානමජ්ඣෙ බන්ධස්ස, කො මෙ අභයදායකො”ති.

සත්ථා තාය වෙලාය වෙනෙයාබන්ධවෙ ඔලොකෙන්තො දාරකස්ස හදයබ්භන්තරෙ පජ්ජලන්තං අරහත්තුපනිස්සයං දිස්වා ඔභාසං ඵරිත්වා සතිං ජනෙත්වා එවමාහ –

“එහි සොපාක මා භාසි, ඔලොකස්සු තථාගතං;
අහං තං තාරයිස්සාමි, රාහුමුඛෙව වන්දිම”න්ති.

දාරකො බුද්ධානුභාවෙන ඡින්නබන්ධනො ගාථාපරියොසානෙ සොතාපන්තො හුත්වා ගන්ධකුට්ඨමුඛෙ අට්ඨාසි. තස්ස මාතා පුත්තං අපස්සන්ති වූළපිතරං පුච්ඡිත්වා තෙනස්ස පවත්තියා අකථිතාය තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා විචින්නති “බුද්ධා

කිර අතිතානාගතපව්වුප්පන්නං ජානන්ති, යංනුනාහං භගවන්තං උපසඬකමිත්වා මම
පුත්තස්ස පවත්තිං ජානෙය්‍යා’න්ති සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. සත්ථා, ඉද්ධියා තං
පට්ඨිජාදෙන්වා, ‘භන්තෙ, මම පුත්තං න පස්සාමි, අපිව භගවා තස්ස පවත්තිං
ජානාති’ති තාය පුට්ඨො –

“න සන්ති පුත්තා තාණාය, න පිතා නාපි බන්ධවා;
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස, නත්ථි ඤාතිසු තාණතා”ති. (ධ. ප. 288) –

ධම්මං කථෙසි. තං සුත්වා සා සොතාපන්නා අහොසි. දාරකො අරහත්තං පාපුණි.
තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.2.112-123) –

“පබ්භාරං සොධයන්තස්ස, විපිනෙ පබ්බතුත්තමෙ;
සිද්ධත්ථො නාම භගවා, ආගච්ඡි මම සන්තිකං.

“බුද්ධං උපගතං දිස්වා, ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො;
සන්ථරං සන්ථරිත්වාන, පුප්ඵාසනමදාසහං.

“පුප්ඵාසනෙ නිසිදිත්වා, සිද්ධත්ථො ලොකනායකො;
මමඤ්ච ගතිමඤ්ඤාය, අනිච්චතමුදාහරි.

“අනිච්චා වත සඬබ්බාරා, උප්පාදවයධම්මිනො;
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති, තෙසං වූපසමො සුබ්බො.

“ඉදං වත්වාන සබ්බඤ්ඤා, ලොකජෙට්ඨො නරාසහො;
නහං අබ්භුග්ගමි වීරො, හංසරාජාව අම්බරෙ.

“සකං දිට්ඨිං ජහිත්වාන, භාවයානිච්චසඤ්ඤහං;
ඵකාහං භාවයිත්වාන, තත්ථ කාලං කතො අහං.

“ද්වෙ සම්පත්ති අනුභොත්වා, සුක්කමුලෙන වොදිනො;
පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, සපාකයොනුපාගමිං.

“අගාරා අහිනික්ඛම්ම, පබ්බජිං අනගාරියං;
ජාතියා සත්තවස්සොහං, අරහත්තමපාපුණිං.

“ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො, සීලෙසු සුසමාහිනො;
තොසෙත්වාන මහානාගං, අලත්ථං උපසම්පදං.

“චතුත්තවුතිතො කප්පෙ, යං කම්මමකරිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, පුප්ඵදානස්සිදං ඵලං.

“චතුත්තවුතිතො කප්පෙ, යං සඤ්ඤං භාවයිං තදා;

තං සඤ්ඤං භාවයන්තස්ස, පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අථ භගවා ඉද්ධිං පටිසංහරි. සාපි පුත්තං දිස්වා භට්ඨතුට්ඨො තස්ස ඛිණාසවභාවං සුත්වා පබ්බාපෙත්වා ගතා. සො සත්ථාරං ගන්ධකුට්ඨිජායායං චඬ්ඤාමන්තං උපසඬ්ඤාමිත්වා, චන්දිත්වා අනුචඬ්ඤාමි. තස්ස භගවා උපසම්පදං අනුජානිතුකාමො “එකං නාම කි”න්තිආදිනා දස පඤ්ඤෙ පුච්ඡී. සොපි සත්ථු අධිප්පායං ගණ්හන්තො සබ්බඤ්ඤාතඤ්ඤාණෙන සංසන්දෙන්තො “සබ්බෙ සත්තා ආභාරට්ඨිතිකා”තිආදිනා (බු. පා. 4.1) තෙ පඤ්ඤෙ විස්සජ්ජෙසි. තෙනෙව තෙ කුමාරපඤ්ඤා නාම ජාතා. සත්ථා තස්ස පඤ්ඤාභ්‍යාකරණෙන ආරාධිතවිත්තො උපසම්පදං අනුජානි. තෙන සා පඤ්ඤාභ්‍යාකරණපසම්පදා නාම ජාතා. තස්සිමං අත්තනො පවත්තිං පකාසෙත්වා ථෙරො අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තො –

480.

“දිස්වා පාසාදජායායං, චඬ්ඤාමන්තං නරුත්තමං;
තත්ථ නං උපසඬ්ඤාමිම, චන්දිස්සං පුරිසුත්තමං.

481.

“එකංසං වීචරං කත්වා, සංහරිත්වාන පාණයො;
අනුචඬ්ඤාමිස්සං වීරජං, සබ්බසත්තානමුත්තමං.

482.

“තනො පඤ්ඤෙ අපුච්ඡී මං, පඤ්ඤානං කොවිදො විදු;
අච්ඡම්භී ච අභීතො ච, ඛ්‍යාකාසිං සත්ථුනො අහං.

483.

“විස්සජ්ජිතෙසු පඤ්ඤෙසු, අනුමොදි තථාගතො;
භික්ඛුසඬ්ඤාං විලොකෙත්වා, ඉමමත්ථං අභාසථං.

484.

“ලාභා අඬ්ඤානං මගධානං, යෙසායං පරිභුඤ්ජති;
වීචරං පිණ්ඩපාතඤ්ඤා, පච්චයං සයනාසනං;
පච්චුට්ඨානඤ්ඤා සාමීපිං, තෙසං ලාභා’ති වාබුචි.

485.

“අජ්ජදග්ගෙ මං සොපාක, දස්සනායොපසඬ්ඤාමි;
එසා වෙච තෙ සොපාක, භවතු උපසම්පදා”.

486.

“ජාතියා සත්තවස්සෙන, ලද්ධාන උපසම්පදං;
ධාරෙමි අන්තිමං දෙහං, අහො ධම්මසුධම්මතා”ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ පාසාදර්ශායායන්ති ගන්ධකුට්ඨිඡායායං. වන්දිස්සන්ති, අභිවන්දිං.

සංහරිත්වාන පාණයොති උභො භත්ථෙ කමලමකුළාකාරෙන සඬගතෙ කත්වා,
අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාති අත්ථො. අනුවඬකමිස්සන්ති වඬකමන්තස්ස සත්ථුනො
අනුපච්ඡතො අනුගමනවසෙන වඬකමිං. විරජන්ති විගතරාගාදිරජං.

පඤ්භෙති කුමාරපඤ්භෙ. වීදුති වෙදිතඬ්ඛං විදිතවා, සඬ්ඛඤ්ඤුති අත්ථො.
“සත්ථා මං පුච්ඡති” ති උප්පජ්ජනකස්ස ඡම්භිතත්තස්ස භයස්ස ව සෙනුසානෙන
පහිනත්තා අච්ඡම්භී ව අභීතො ව ඛ්‍යාකාසී.

යෙසායන්ති යෙසං අඬගමගධානං අයං සොපාකො. පච්චයන්ති ගිලානපච්චයං.
සාමීචිත්ති මග්ගදානඬිජනාදිසාමීචිකිරියං.

අජ්ජදග්ගෙති ද-කාරො පදසන්ධිකරො, අජ්ජ අග්ගෙ ආදිං කත්වා, අජ්ජ
පට්ඨාය. “අජ්ජතග්ගෙ” තිපි පාළි, අජ්ජතං ආදිං කත්වාති අත්ථො.
දස්සනායොපසඬකමාති “භීතපච්චො, වයසා තරුණතරො” ති වා අචිත්තෙන්වා
දස්සනාය මං උපසඬකම. එසා වෙවාති යා තස්ස මම සඬ්ඛඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන
සද්ධිං සංසන්දෙන්වා කතා පඤ්භවිස්සජ්ජනා. එසායෙව තෙ භවතු උපසම්පදා ඉති ව
අබ්‍රවීති යොජනා. “ලද්ධා මෙ උපසම්පදා” තිපි පාළි. යෙ පන “ලද්ධාන
උපසම්පද” තිපි පටිත්ති, තෙසං සත්තවස්සෙනාති සත්තමෙන වස්සෙනාති
අත්ථො, සත්තවස්සෙන වා භුත්වාති වචනසෙසො. යං පනෙත්ථ අවුත්තං, තං
සුච්ඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

සොපාකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. සරභඬගත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සරෙ භත්ථෙභීතිආදිකා ආයස්මතො සරභඬගත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
අයමිපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං
උපවිතිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො
භුත්වා නිබ්බන්ති, අනභිලක්ඛිතොතිස්ස කුලවංසාගතං නාමං අහොසී. සො
වයප්පත්තො කාමෙ පභාය තාපසපඬ්ඛජ්ජං පඬ්ඛජිත්වා සරතිණාති සයමෙව
භඤ්ජිත්වා පණ්ණසාලං කත්වා වසති. තතො පට්ඨාය සරභඬගොතිස්ස සමඤ්ඤා
අහොසී. අථ භගවා බුද්ධවක්ඛුනා ලොකං වොලොකෙන්තො තස්ස
අරභත්තුපනිස්සයං දිස්වා, තත්ථ ගන්ත්වා, ධම්මං දෙසෙසී. සො පටිලද්ධසද්ධො
පඬ්ඛජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරභත්තං පත්වා
තත්ථෙව වසති. අථස්ස තාපසකාලෙ කතා පණ්ණසාලා ජිණ්ණා පලුග්ගා අහොසී.
තං දිස්වා මනුස්සා “කිස්ස, භන්තෙ, ඉමං කුටිකං න පටිසඬ්ඛරොථා” ති ආභංසු.
ථෙරො “කුටිකා යථා තාපසකාලෙ කතා, ඉදානි තථා කාතුං න සක්කා” ති තං
සඬ්ඛං පකාසෙන්තො –

487.

“සරෙ හත්ථෙහි හඤ්ජිත්වා, කත්වාන කුට්ඨිජිසං;
තෙන මෙ සරහඬිගොති, නාමං සම්මුතියා අහු.

488.

“න මය්හං කප්පතෙ අජ්ජ, සරෙ හත්ථෙහි හඤ්ජිතුං;
සික්ඛාපදා නො පඤ්ඤත්තා, ගොතමෙන යසස්සිනා” ති. – ද්වෙ ගාථා
අභාසි;

තත්ථ සරෙ හත්ථෙහි හඤ්ජිත්වාති, පුබ්බෙ තාපසකාලෙ සරතිණාති මම
හත්ථෙහි ජිත්ථිත්වා තිණකුට්ඨං කත්වා අව්ජිසං වසිං, නිසිදිඤ්ථෙව නිපජ්ජිඤ්ථ.
තෙනාති කුට්ඨකරණත්ථං සරානං හඤ්ජනෙන. සම්මුතියාති අන්වත්ථසම්මුතියා
සරහඬිගොති, නාමං අහු අභාසි.

න මය්හං කප්පතෙ අජ්ජාති අජ්ජ ඉදානි උපසම්පන්නස්ස මය්හං සරෙ සරතිණෙ
හත්ථෙහි හඤ්ජිතුං න කප්පතෙ න වට්ටති. කස්මා? සික්ඛාපදා නො පඤ්ඤත්තා,
ගොතමෙන යසස්සිනාති. තෙන යං අම්භාකං සත්ථාරා සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, තං
මයං ජීවිතභෙතුනාපි නාතික්කමාමාති දස්සෙති.

එවං එකෙන පකාරෙන තිණකුට්ඨාය අපට්ඨිඤ්ඤාකාරණං දස්සෙත්වා
ඉදානි අපරෙනපි පරියායෙන නං දස්සෙත්තො –

489.

“සකලං සමත්තං රොගං, සරහඬිගො නාද්දසං පුබ්බෙ;
සොයං රොගො දිට්ඨො, වචනකරෙන්නාතිදෙවස්සා” ති. – ඉමං ගාථමාහ;

තත්ථ සකලන්ති සබ්බං. සමත්තන්ති සම්පුණ්ණං, සබ්බභාගතො අනවසෙසන්ති
අත්ථො. රොගන්ති දුක්ඛදුක්ඛතාදිවසෙන රුජනට්ඨෙන රොගභූතං
උපාදානක්ඛන්ධපඤ්චකං සන්ධාය වදති. නාද්දසං පුබ්බෙති සත්ථු ඔවාදපට්ඨාහතො
පුබ්බෙ න අද්දක්ඛිං. සොයං රොගො දිට්ඨො, වචනකරෙන්නාතිදෙවස්සාති
සම්මුතිදෙවා උපපත්තිදෙවා විසුද්ධිදෙවාති සබ්බෙපි දෙවෙ අත්තනො සිලාදිගුණෙහි
අතික්කම්ත්වා ඨිතත්තා අතිදෙවස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඔවාදපට්ඨකරෙන
සරහඬිගෙන සො අයං ඛන්ධපඤ්චකසඬිබාතො රොගො විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය
මග්ගපඤ්ඤාය පඤ්චක්ඛන්ධතො දිට්ඨො, පරිඤ්ඤාතොති අත්ථො. එතෙන එවං
අත්තභාවකුට්ඨායමිපි අනපෙක්ඛො බාහිරං තිණකුට්ඨකං කථං පට්ඨිඤ්ඤාසහිති
දස්සෙති.

ඉදානි යං මග්ගං පට්ඨජ්ජන්තෙන මයා අයං අත්තභාවරොගො යාථාවතො
දිට්ඨො, ස්වායං මග්ගො සබ්බබුද්ධසාධාරණො. යෙන නෙසං ඔවාදධම්මොපි
මජ්ඣිමනිකායෙහි භික්ඛුසංඝසංඝායෙහි පතිට්ඨාය දුක්ඛක්ඛයං පත්තොති එවං
අත්තනො අරහත්තපට්ඨත්තිං බ්‍යාකරොත්තො –

490.

“යෙනෙව මග්ගෙන ගතො විපස්සී, යෙනෙව මග්ගෙන සිඛි ව වෙස්සහු;
කකුසන්ධකොණාගමනො ව කස්සපො, තෙනඤ්ජයෙන අගමාසි
ගොතමො.

491.

“වීතතණ්හා අනාදානා, සත්ත බුද්ධා ඛයොගධා;
යෙහායං දෙසිතො ධම්මො, ධම්මභූතෙහි තාදිහි.

492.

“වත්තාරි අරියසච්චානි, අනුකම්පාය පාණිනං;
දුක්ඛං සමුදයො මග්ගො, නිරොධො දුක්ඛසංඛයො.

493.

“යස්මිං නිවත්තතෙ දුක්ඛං, සංසාරස්මිං අනන්තකං;
හෙදා ඉමස්ස කායස්ස, ජීවිතස්ස ව සංඛයා;
අඤ්ඤො පුනඛ්භවො නත්ථි, සුචිත්තොම්හි සබ්බධි” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි —

තත්ථ යෙනෙව මග්ගෙනානි යෙනෙව සපුබ්බහාගෙන අරියෙන අට්ඨච්ඡිකෙන
මග්ගෙන. ගතොති පටිපන්නො නිබ්බානං අධිගතො. විපස්සීති විපස්සී
සම්මාසම්බුද්ධො. කකුසන්ධාති අවිහත්තිකො නිද්දෙසො.
“කකුසන්ධකොණාගමනා” තිපි පාඨො. තෙනඤ්ජයෙනානි තෙනෙව අඤ්ජයෙන
අරියමග්ගෙන.

අනාදානාති අනුපාදානා අප්පට්ඨසන්ධිකා වා. ඛයොගධාති නිබ්බානොගධා
නිබ්බානපතිට්ඨා. යෙහායං දෙසිතො ධම්මොති යෙහි සත්තහි සම්මාසම්බුද්ධෙහි
අයං සාසනධම්මො දෙසිතො පවෙදිතො. ධම්මභූතෙහිති ධම්මකායනාය
ධම්මසභාවෙහි, නවලොකුත්තරධම්මතො වා භූතෙහි ජාතෙහි, ධම්මං වා පත්තෙහි.
තාදිහිති, ඉට්ඨාදීසු තාදිභාවජ්ජත්තෙහි.

“වත්තාරි අරියසච්චානි” තිආදිනා තෙහි දෙසිතං ධම්මං දස්සෙති. තත්ථ
වත්තාරිති ගණනපරිච්ඡේදො. අරියසච්චානිති පරිච්ඡින්නධම්මදස්සනං.
වචනත්ථතො පන අරියානි ව අවිතථට්ඨයෙන සච්චානි වානි අරියසච්චානි, අරියස්ස වා
භගවතො සච්චානි තෙන දෙසිතත්තා, අරියභාවකරානි වා සච්චානිති අරියසච්චානි.
කුච්ඡිතභාවතො තුච්ඡභාවතො ව දුක්ඛං, උපාදානක්ඛන්ධපඤ්චකං. තං දුක්ඛං
සමුදෙති එතස්මාති සමුදයො, තණ්හා. කිලෙසෙ මාරොත්තො ගච්ඡති,
නිබ්බානත්ථිකෙහි මග්ගියනීති වා මග්ගො, සම්මාදිට්ඨිආදයො අට්ඨ ධම්මා.
සංසාරචාරකසංඛාතො නත්ථි එත්ථ රොධො, එතස්මිං වා අධිගතෙ පුග්ගලස්ස
රොධාභාවො හොති, නිරුජ්ඣති දුක්ඛමෙත්ථානි වා නිරොධො, නිබ්බානං. තෙනාහ

“දුක්ඛසඛ්ඛයෝ” ති. අයමෙත්ථ සඛ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන විසුද්ධිමග්ගෙ
චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

යස්මිත්ති යස්මිං නිරොධෙ නිබ්බානෙ අධිගතෙ. නිවත්තතෙති
අරියමග්ගභාවනාය සති අනන්තකං අපරියන්තං ඉමස්මිං සංසාරෙ ජාතිආදිදුක්ඛං න
පවත්තති උච්ඡිජ්ජති, සො නිරොධොති අයං ධම්මභූතෙහි සම්මාසම්බුද්ධෙහි
දෙසිතො ධම්මොති යොජනා. “හෙදා” තිආදිනා “රොගො දිට්ඨො” ති
දුක්ඛපරිඤ්ඤාය සුවිතං අත්තනො අරහත්තජ්ජන්තිං සරූපතො දස්සෙති. “යස්මිං
නිබ්බත්තතෙ දුක්ඛ” ති පන පාඨෙ සකලගාථාය තත්ථායං යොජනා – යස්මිං
බන්ධාදිපටිපාටිසඤ්ඤිතෙ සංසාරෙ ඉදං අනන්තකං ජාතිආදිදුක්ඛං නිබ්බත්තං, සො
ඉතො දුක්ඛජ්ජන්තිතො අඤ්ඤො පුනථපුනං භවනභාවතො පුනබ්බවො. ඉමස්ස
ජීවිතින්ද්‍රියස්ස සඛ්ඛයා කායසඛ්ඛාත්ස්ස බන්ධපඤ්චකස්ස හෙදා විනාසා උද්ධං
නත්ථි, තස්මා සබ්බධි සබ්බෙහි කිලෙසෙහි සබ්බෙහි භවෙහි සුට්ඨු විමුක්තො
විසංයුත්තො අමිහිති.

සරහඬිගත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සත්තකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. අට්ඨකනිපාතො

1. මහාකච්චායනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අට්ඨකනිපාතෙ කම්මං බහුකන්තිආදිකා ආයස්මතො මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස
ගාථා. කා උජ්ජන්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො පදුමුත්තරස්ස භගවතො
කාලෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිජ්ජන්තො, එකදිවසං සත්ථු
සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤානො සත්ථාරා සංඛිත්තෙන භාසිත්ස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං
විහජන්තානං අග්ගට්ඨානෙ යපියමානං එකං හික්ඛුං දිස්වා, සයම්පි තං යානං
පත්ථෙන්නො පණ්ඩානං කත්වා, දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා, දෙවමනුස්සෙසු
සංසරන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ විජ්ජාධරො හුත්වා ආකාසෙන
ගච්ඡන්තො සත්ථාරං හිමවන්තපබ්බතෙ එකස්මිං ව්‍යාසණ්ඩෙ නිසින්නං දිස්වා
පසන්නමානසො කණ්ණිකාරපුජ්ජෙහි පුජං අකාසි.

සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන අපරාපරං සුගතීසුයෙව පරිවත්තෙන්තො
කස්සපදසබලස්ස කාලෙ බාරාණසියං කුලසරෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිනිබ්බුතෙ භගවති
සුවණ්ණවේනියකරණට්ඨානෙ සතසහස්සභික්ෂුකාය සුවණ්ණට්ඨකාය පුජං කත්වා,
“භගවා මය්හං නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං හොතු” ති
පත්ථනං අකාසි.

තතො යාවජීවං කුසලකම්මං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු
සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ උජ්ජෙතියං රඤ්ඤො වණ්ඩපජ්ජොතස්ස

පුරාණිකගෙහෙ නිබ්බන්ති. තස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ මාතා “මය්හං පුත්තො සුවණ්ණවණ්ණො, අත්තනො නාමං ගහෙත්වා ආගතො”ති කඤ්චනමාණවො ත්වෙව නාමං අකාසි. සො වුඩ්ඪිමන්වාය තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා පිතු අව්වයෙන පුරාණිකට්ඨානං ලභි. සො ගොත්තවසෙන කච්චායනොති පඤ්ඤායිත්ථ. තං රාජා චණ්ඩපජ්ජොතො බුද්ධුප්පාදං සුත්වා, “ආචරිය, ත්වං තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථාරං ඉධානෙහි”ති පෙසෙසි. සො අත්තට්ඨමො සත්ථු සන්තිකං උපගතො. තස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙති. දෙසනාපරියොසානෙ සො සත්තහි ජනෙහි සද්ධිං සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. මෙර 2.54.1-27) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, අනෙජො අජිතං ජයො;
සතසහස්සෙ කප්පානං, ඉතො උප්පජ්ජි නායකො.

“වීරො කමලපත්තක්ඛො, සසඬ්ඤාමලානනො;
කනකාවලසඬ්ඤාසො, රවිදිත්තිසමප්පහො.

“සත්තනෙත්තමනොහාරී, වරලක්ඛණභූසිනො;
සබ්බවාක්‍යපථාතීනො, මනුජාමරසක්කනො.

“සම්බුද්ධො බොධයං සත්තෙ, වාගීසො මධුරස්සරො;
කරුණානිබන්ධසන්තානො, පරිසාසු විසාරදො.

“දෙසෙති මධුරං ධම්මං, චතුසව්වුපසංහිතං;
නිමුග්ගෙ මොහපඬ්ඤාමිහි, සමුද්ධරති පාණිනෙ.

“තදා එකවරො හුත්වා, තාපසො හිමවාලයො;
නහසා මානුසං ලොකං, ගච්ඡන්තො ජිනමද්දසං.

“උපෙච්ච සන්තිකං තස්ස, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං;
චණ්ණයන්තස්ස වීරස්ස, සාවකස්ස මහාගුණං.

“සංඛිත්තෙන මයා වුත්තං, විත්ථාරෙන පකාසයං;
පරිසං මඤ්ච තොසෙති, යථා කච්චායනො අයං.

“නාහං එවමිධෙකච්චං, අඤ්ඤං පස්සාමි සාවකං;
තස්මාතදග්ගෙ එසග්ගො, එවං ධාරෙථ හික්ඛවො.

“තදාහං විමිහිතො හුත්වා, සුත්වා වාක්‍යං මනොරමං;
හිමවත්තං ගමිත්වාන, ආහිත්වා පුප්ඵසඤ්චයං.

“පුප්ඵත්වා ලොකසරණං, තං යානමභිපත්ථයිං;
තදා මමාසයං ඤත්වා, බ්‍යාකාසි ස රණඤ්ජහො.

“පස්සටෙතං ඉසිවරං, නිද්ධන්තකනකත්තවං;
උද්ගත්ගලොමං පීණංසං, අවලං පඤ්ඡලිං ධීතං.

“භාසං සුපුණ්ණනයනං, බුද්ධවණ්ණගතාසයං;
ධම්මජං උග්ගහදයං, අමතාසිත්තසන්නිහං.

“කච්චානස්ස ගුණං සුත්වා, තං යානං පත්ථයං ධීතො;
අනාගතම්හි අද්ධානෙ, ගොතමස්ස මහාමුනෙ.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්ඕතො;
කච්චානො නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“බහුස්සුතො මහාඤ්ඤාණී, අධිජ්ජායවිදු මුනෙ;
පාපුණ්ණස්සති තං යානං, යථායං බ්‍යාකතො මයා.

“සතසහස්සිතො කජ්ජෙ, යං කම්මමකරිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“දුට්ඨෙ හට්ඨෙ සංසරාමි, දෙවත්තෙ අථ මානුසෙ;
අඤ්ඤං ගතිං න ගච්ඡාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“දුට්ඨෙ කුලෙ පජායාමි, ඛත්තියෙ අථ බ්‍රාහ්මණෙ;
නීට්ඨෙ කුලෙ න ජායාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“පච්ඡිමෙ ච හට්ඨෙ දානි, ජාතො උජ්ජෙනියං පුරෙ;
පජ්ජොතස්ස ච චණ්ඩස්ස, පුරොහිතදිජාධිතො.

“පුත්තො තිරිට්ඨච්ඡස්ස, නිපුණො වෙදපාරගු;
මාතා ච චන්දිමා නාම, කච්චානොහං චරත්තට්ඨො.

“විමංසනත්ථං බුද්ධස්ස, භූමිපාලෙන පෙසිතො;
දිස්වා මොක්ඛපුරද්වාරං, නායකං ගුණසඤ්චයං.

“සුත්වා ච විමලං වාක්‍යං, ගතිපඬ්ඨකවිසොසනං;
පාපුණ්ණං අමතං සන්නං, සෙසෙහි සහ සත්තහි.

“අධිජ්ජායවිදු ජාතො, සුගතස්ස මහාමනෙ.
යපිතො එතදග්ගෙ ච, සුසම්ඤ්ඤාමනොරථො.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අථ සත්ථා “ඵථ, හික්ඛට්ඨො”ති හත්ථං පසාරෙසි. තෙ තාවදෙව
ද්වඬ්ගුලමත්තකෙසමස්සුකා ඉද්ධිමයපත්තවීචරධරා වස්සසට්ඨිකත්ථෙරා විය

අහෙසු. එවං ටේරො සදත්ථං නිජ්ඣාදෙන්වා, “හන්තෙ, රාජා පජ්ජොතො තුම්භාකං පාදෙ චන්දිතුං ධම්මඤ්ච සොතුං ඉච්ඡති” ති සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා, “ත්වංයෙව, භික්ඛු, තත්ථ ගච්ඡ, තයි ගතෙපි රාජා පසිදිස්සති” ති ආහ. ටේරො සත්ථු ආණාය අත්තට්ඨමො තත්ථ ගන්ත්වා රාජානං පසාදෙන්වා අවන්තීසු සාසනං පතිට්ඨාපෙන්වා පුන සත්ථු සන්තිකමෙව ගතො. සො එකදිවසං සම්බහුලෙ භික්ඛු සමණධම්මං පහාය කම්මාරාමෙ සඬගණිකාරාමෙ රසතණ්භානුගතෙ ව පමාදවිහාරිතො දිස්වා තෙසං ඔවාදවසෙන –

494.

“කම්මං බහුකං න කාරයෙ, පරිවජ්ජෙය්‍ය ජනං න උය්‍යමෙ;
සො උස්සුක්කො රසානුගිද්ධො, අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාධිවාහො.

495.

“පඬකොති හි නං අවෙද්‍යුං, යායං චන්දනපුෂ්පා කුලෙසු;
සුමුමං සල්ලං දුරුඛබ්බං, සක්කාරො කාපුරිසෙන දුජ්ජහො” ති. –

ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ කම්මං බහුකං න කාරයෙති නවාචාසකාරාපනාදිං සමණධම්මකරණස්ස පරිබන්ධභූතං මහන්තං නවකම්මං න පට්ඨපෙය්‍ය, බුද්දකං අප්පසමාරම්භං බණ්ඩපුල්ලපටිසඬිරණාදිං සත්ථු වචනපටිපුෂ්පනත්ථං කාතබ්බමෙව. පරිවජ්ජෙය්‍ය ජනන්ති ගණසඬගණිකවසෙන ජනං විවජ්ජෙය්‍ය. ජනන්ති වා යාදිසං සංසෙවතො හජතො පයිරුපාසතො කුසලා ධම්මා පරිභායන්ති, අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, තාදිසං අකල්‍යාණමිත්තභූතං ජනං පරිවජ්ජෙය්‍ය. න උය්‍යමෙති, පච්චයුජ්ජාදනත්ථං කුලසඬගණ්භනවසෙන න වායමෙය්‍ය, යස්මා සො උස්සුක්කො රසානුගිද්ධො, අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාධිවාහොති යො රසානුගිද්ධො රසතණ්භාවසිකො භික්ඛු පච්චයුජ්ජාදනපසුතො, සො කුලසඬගණ්භනත්ථං උස්සුක්කො, තෙසු සුඛිතෙසු සුඛිතො, දුක්ඛිතෙසු දුක්ඛිතො, උජ්ජන්තෙසු කිච්චකරණීයෙසු අත්තනා යොගං ආපජ්ජති, යො සුඛාධිවාහො සමට්ථිපස්සනාමග්ගඵලනිබ්බානසුඛාවහො සීලාදිඅත්ථො, තං රිඤ්චති පජහති එකංසෙන අත්තානං තතො විවෙචෙතීති අත්ථො.

එවං පයමගාථාය “කම්මාරාමතං සඬගණිකාරාමතං පච්චයගෙධඤ්ච වජ්ජෙථා” ති ඔවදිත්වා ඉදානි සක්කාරාභිලාසං ගරහන්තො දුතියං ගාථමාහ. තස්සත්ථො – යා අයං භික්ඛාය උපගතානං පබ්බජිතානං කුලෙසු ගෙහවාසීහි ගුණසම්භාවනාය කරියමානා චන්දනා පුෂ්පා ව, යස්මා තං අභාවිතත්තානං ඔසීදාපනට්ඨෙන මලිනභාවකරණට්ඨෙන ව පඬකො කද්දමොති බුද්ධාදයො අරියා පවෙද්‍යුං අබ්භඤ්ඤංසු පවෙදෙසුං වා, යස්මා ව අපරිඤ්ඤාතක්ඛන්ධානං අන්ධපුපුජ්ජනානං සක්කාරාභිලාසං දුට්ඨඤ්ඤායාසභාවනාය පීළාජනනතො අන්තො තුදනතො දුරුද්ධරණතො ව සුමුමං සල්ලං දුරුඛබ්බං පවෙද්‍යුං, තතො එව සක්කාරො කාපුරිසෙන දුජ්ජහො දුජ්ජපහෙය්‍යා තස්ස පහානපටිපත්තියා

අප්පට්ඨපජ්ජනතො. සක්කාරාහිලාසප්පහානෙන හි සක්කාරො පභීනො හොති, තස්මා තස්ස පහානාය ආයොගො කරණීයොති දස්සෙති –

496.

“න පරස්සුපනිධාය, කම්මං මච්චස්ස පාපකං;
අත්තනා තං න සෙවෙය්‍ය, කම්මබන්ධු හි මාතියා.

497.

“න පරෙ චචනා වොරො, න පරෙ චචනා මුනි;
අත්තා ච නං යථා වෙදි, දෙවාපි නං තථා විදු.

498.

“පරෙ ච න විජානන්ති, මයමෙත්ථ යමාමසෙ;
යෙ ච තත්ථ විජානන්ති, තතො සම්මන්ති මෙධගා.

499.

“ජීවතෙ වාපි සප්පඤ්ඤො, අපි චිත්තපරික්ඛයො;
පඤ්ඤාය ච අලාභෙන, චිත්තවාපි න ජීවති.

500.

“සබ්බං සුභාති සොතෙන, සබ්බං පස්සති චක්ඛුනා;
න ච දිට්ඨං සුතං ධීරො, සබ්බං උජ්ඣිතුමරහති.

501.

“චක්ඛුමාස්ස යථා අන්ධො, සොතවා බධිරො යථා;
පඤ්ඤවාස්ස යථා මුග්ගො, බලවා දුබ්බලොර්ච;
අථ අත්ථෙ සමුප්පන්නෙ, සයෙථ මතසායික”න්ති. –

ඉමා ඡ ගාථා රඤ්ඤො පජ්ජොතස්ස ඔවාදවසෙන අභාසි. සො කිර බ්‍රාහ්මණෙ සද්දහිත්වා පසුසාතයඤ්ඤං කාරෙති, කම්මං අසොධෙත්වාච අවොරෙ වොරසඤ්ඤාය දණ්ඩෙසි, අට්ටකරණෙ ච අස්සාමිකෙ සාමිකෙ කරොති, සාමිකෙ ච අස්සාමිකෙ. තතො නං ථෙරො විවෙචෙතුං “න පරස්සා”තිආදිනා ඡ ගාථා අභාසි.

තත්ථ න පරස්සුපනිධාය, කම්මං මච්චස්ස පාපකන්ති පරස්ස මච්චස්ස සත්තස්ස උපනිධාය උද්දිස්ස කාරණං කත්වා පාපකං වධබන්ධාදිකම්මං න සෙවෙය්‍ය, පරෙන න කාරාපෙය්‍යාති අත්ථො. අත්තනා තං න සෙවෙය්‍යාති අත්තනාපි තං පාපකං න කරෙය්‍ය. තස්මා? කම්මබන්ධු හි මාතියා ඉමෙ මාතියා මච්චා කම්මදායාදා, තස්මා අත්තනා ච කිඤ්චි පාපකම්මං න කරෙය්‍ය, පරෙනපි න කාරාපෙය්‍යාති අත්ථො.

න පරෙ චචනා වොරොති අත්තනා වොරියං අකත්වා පරචචනා පරස්ස චචනමත්තෙන වොරො නාම න හොති, තථා න පරෙ චචනා මුනි පරස්ස

වචනමත්තෙන මුනි සුවිසුද්ධකායවර්මනොසමාවාරො න භොති. එත්ථ හි පරෙති විහත්තිඅලොපං කත්වා නිද්දෙසො. කෙච් පන “පරෙසන්ති චත්තබ්බෙ පරෙති සං-කාරලොපං කත්වා නිද්දිට්ඨ”න්ති වදන්ති. අත්තා ච නං යථා වෙදීති නං සත්තං තස්ස අත්තා චිත්තං යථා “අහං පරිසුද්ධො, අපරිසුද්ධො චා”ති යාථාවතො අවෙදි ජානාති. දෙවාපි නං තථා විදුති විසුද්ධිදෙවා, උපපත්තිදෙවා ච තථා විදු විදන්ති ජානන්ති, තස්මා සයං තාදිසා දෙවා ච පමාණං සුද්ධාසුද්ධානං සුද්ධාසුද්ධභාවජානනෙ, න යෙ කෙච් ඉච්ඡාදොසපරෙතා සත්තාති අධිප්පායො.

පරෙති පණ්ඩිතෙ යපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ, කුසලාකුසලසාවජ්ජානවජ්ජං කම්මං කම්මඵලං කායස්ස අසුභතං සඬ්ඛාරානං අනිච්චතං අජානන්තා ඉධ පරෙ නාම. තෙ මයමෙත්ථ ඉමස්මිං ජීවලොකෙ යමාම උපරමාම, “සත්තං සමිතං මච්චු සන්තිකං ගච්ඡාමා”ති න ජානන්ති. යෙ ච තත්ථ විජානන්තීති යෙ ච තත්ථ පණ්ඩිතා “මයං මච්චු සමිපං ගච්ඡාමා”ති විජානන්ති. තතො සම්මන්ති මෙධගාති ඵවඤ්ඤි තෙ ජානන්තා මෙධගානං පරවිහිංසනානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති, අත්තනා පරෙ ච අඤ්ඤෙ න මෙධන්ති න බාධෙත්තීති අත්ථො. ත්වං පන ජීවිතනිමිත්තං අවොරෙ වොරෙ කරොන්තොපි දණ්ඩනෙන සාමිකෙ අස්සාමිකෙ කරොන්තොපි ධනජානියා බාධසි පඤ්ඤාවෙකල්ලතො. තථා අකරොන්තොපි ජීවතෙ වාපි සප්පඤ්ඤො, අපි විත්තපරික්ඛයො පරික්ඛිණධනොපි සප්පඤ්ඤජාතිකො ඉතරිතරසන්තොසෙන සන්තුට්ඨො අනවජ්ජාය ජීවිකාය ජීවතියෙව. තස්ස හි ජීවිතං නාම. තෙනාහ භගවා – “පඤ්ඤාජීවිං ජීවිතමාහු සෙට්ඨ”න්ති (සං. නි. 1.73, 246; සු. නි. 184). දුම්මෙධපුග්ගලො පන පඤ්ඤාය ච අලාභෙන දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච අත්ථං විරාධෙත්තො විත්තවාපි න ජීවති ගරහාදිපවත්තියා ජීවත්තො නාම න භොති, අනුපායඤ්ඤාය යථාධිගතං ධනං නාසෙත්තො ජීවිතම්පි සන්ධාරෙතුං න සක්කොතියෙව.

ඉමා කිර වතස්සොපි ගාථා ථෙරො සුපිනන්තෙන රඤ්ඤො කථෙසි. රාජා සුපිනං දිස්වා ථෙරං නමස්සන්තොයෙව පබුජ්ඣිත්වා පභාතාය රත්තියා ථෙරං උපසඬ්ඛිකම්මත්වා වන්දිත්වා අත්තනා දිට්ඨනියාමෙන සුපිනං කථෙසි. තං සුත්වා ථෙරො තා ගාථා පච්චුනුහාසිත්වා “සබ්බං සුඤ්ඤාති”තිආදිනා ද්විති ගාථාහි රාජානං ඔවදි. තත්ථ සබ්බං සුඤ්ඤාති සොතෙනාති ඉධ සොතබ්බං සද්දං ආපාඨගතං සබ්බං සුභාසිතං දුබ්භාසිතඤ්ච අබ්බරො සොතෙන සුඤ්ඤාති. තථා සබ්බං රූපං සුන්දරං අසුන්දරම්පි වක්ඛුනා අනන්ධො පස්සති, අයමිත්තිදියානං සභාවො. තත්ථ පන න ච දිට්ඨං සුතං ධීරො, සබ්බං උජ්ඣිකුන්ති ච නිදස්සනමත්තමෙන. යඤ්ඤි තං දිට්ඨං සුතං වා, න තං සබ්බං ධීරො සප්පඤ්ඤො උජ්ඣිකුං පරිච්චජිතුං ගහෙතුං වා අරහති. ගුණාගුණං පන තත්ථ උපපරික්ඛිත්වා උජ්ඣිකුත්තමෙව උජ්ඣිකුං ගහෙත්තබ්බඤ්ච ගහෙතුං අරහති, තස්මා වක්ඛුමාස්ස යථා අන්ධො වක්ඛුමාපි සමානො උජ්ඣිකුත්තබ්බෙ දිට්ඨෙ අන්ධො යථා අස්ස අපස්සන්තො විය භවෙය්‍ය, තථා උජ්ඣිකුත්තබ්බෙ සුතෙ සොතවාපි බ්බරො යථා අස්ස අසුඤ්ඤන්තො විය භවෙය්‍ය. පඤ්ඤවාස්ස යථා මූගොති විචාරණපඤ්ඤාය පඤ්ඤවා වචනකුසලොපි අචත්තබ්බෙ මූගො විය භවෙය්‍ය. බලවා ථාමසම්පන්තොපි අකත්තබ්බෙ දුබ්බලොරිව, රකාරො පදසන්ධිකරො,

අසමත්ථො විය හවෙය්‍යා. අථ අත්ථෙ සමුප්පන්තො, සයෙථ මතසායිකන්ති අත්තනා කාතබ්බකිච්චෙ උප්පන්තො උපට්ඨිතො මතසායිකං සයෙථ, මතසායිකං සයිත්වාපි තං කිච්චං තීරෙනබ්බමෙව, න විරාධෙනබ්බං. අථ වා අථ අත්ථෙ සමුප්පන්තොති අත්තනා අකරණීයෙ අත්ථෙ කිච්චෙ උප්පන්තො උපට්ඨිතො මතසායිකං සයෙථ, මතසායිකං සයිත්වාපි තං න කාතබ්බමෙව. න හි පණ්ඩිතො අයුත්තං කාතුමරහතීති එවං ථෙරෙන ඔවදිතො රාජා අකත්තබ්බං පභාය කාතබ්බෙයෙව යුත්තප්පයුත්තො අහොසීති.

මහාකච්චායනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. සිරිමිත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අක්කොධනොතිආදිකා ආයස්මතො සිරිමිත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචිතීත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ මහද්ධනකුටුම්භිකස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බන්ති, සිරිමිත්තොති ලද්ධනාමො. තස්ස කිර මාතා සිරිගුත්තස්ස හගිතී. තස්ස චන්ද්‍ර ධම්මපදවණ්ණනායං (ධ. ප. අට්ඨ. 1.ගරහදින්නචන්ද්‍ර) ආගතමෙව. සො සිරිගුත්තස්ස භාගිනෙයොසා සිරිමිත්තො වයප්පත්තො සන්ද්‍ර ධනපාලදමනෙ ලද්ධප්පසාදො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො. එකදිවසං පාතිමොක්ඛං උද්දිස්සිතුං ආසනං අභිරුහිත්වා චිත්තබ්ජනිං ගහෙත්වා නිසිත්තො භික්ඛූනං ධම්මං කථෙසි. කථෙන්නො ච උළාරතරෙ ගුණෙ විහජිත්වා දස්සෙන්නො –

502.

“අක්කොධනොනුපනාහී, අමායො රිත්තපෙසුණො;
ස වෙ තාදිසකො භික්ඛු, එවං පෙච්ච න සොචති.

503.

“අක්කොධනොනුපනාහී, අමායො රිත්තපෙසුණො;
ගුත්තද්වාරො සදා භික්ඛු, එවං පෙච්ච න සොචති.

504.

“අක්කොධනොනුපනාහී, අමායො රිත්තපෙසුණො;
කල්‍යාණසිලො සො භික්ඛු, එවං පෙච්ච න සොචති.

505.

“අක්කොධනොනුපනාහී, අමායො රිත්තපෙසුණො;
කල්‍යාණමිත්තො සො භික්ඛු, එවං පෙච්ච න සොචති.

506.

“අක්කොධනොනුපනාහී, අමායො රිත්තපෙසුණො;

කලාණපඤ්ඤා සො භික්ඛු, එවං පෙච්ච න සොචති.

507.

“යස්ස සද්ධා තථාගතෙ, අවලා සුප්පතිට්ඨිතා;
සීලඤ්ච යස්ස කලාණං, අරියකන්තං පසංසිතං.

508.

“සඬ්ඨෙ පසාදො යස්සත්ථි, උජ්ඣුතඤ්ච දස්සනං;
අදලිද්දොති තං ආහු, අමොසං තස්ස ජීවිතං.

509.

“තස්මා සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච, පසාදං ධම්මදස්සනං;
අනුයුඤ්ජෙථ මෙධාවි, සරං බුද්ධාන සාසන”න්ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ අක්කොධනොති අකුප්ඤ්ඤාසීලො. උපට්ඨිතෙ හි කොධුප්පත්තිනිමිත්තෙ අධිවාසනඛන්තියං යත්වා කොපස්ස අනුප්පාදකො. අනුපනාහීති න උපනාහකො, පරෙහි කතං අපරාධං පටිච්ච “අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අභාසි මෙ”තිආදිනා (ධ. ප. 3; මහාව. 464; ම. නි. 3.237) කොධස්ස අනුපනස්භනසීලො. සන්තදොසපටිච්ඡාදනලක්ඛණාය මායාය අභාවතො අමායො. පිසුණුවාවාචරහිතතො රිත්තපෙසුණො, ස වෙ තාදිසකො භික්ඛුති සො තථාරූපො තථාජාතිකො යථාචුත්තගුණසමන්තාගතො භික්ඛු. එවං යථාචුත්තපටිපත්තියා පෙච්ච පරලොකෙ න සොචති සොකනිමිත්තස්ස අභාවතො. චක්ඛුද්වාරාදයො කායද්වාරාදයො ච ගුත්තා පිහිතා සංවුතා එතස්සාති ගුත්තද්වාරො. කලාණසීලොති සුන්දරසීලො සුවිසුද්ධසීලො. කලාණමිත්තොති –

“පියො ගරුභාවනියො, චත්තා ච චචනක්ඛමො;
ගම්භීරඤ්ච කථං කත්තා, නො වට්ඨානෙ නියොජයෙ”ති. (අ. නි. 7.37) –

එවං විභාවිතලක්ඛණො කලාණමිත්තො එතස්සාති කලාණමිත්තො.
කලාණපඤ්ඤාති සුන්දරපඤ්ඤො. යදිපි පඤ්ඤා නාම අසුන්දරා නත්ථි,
නියානිකාය පන පඤ්ඤාය වසෙන එවං චුත්තං.

එවමෙත්ථ කොධාදීනං වික්ඛම්භනවසෙන සමුච්ඡෙදවසෙන ච
අක්කොධනාදිමුඛෙන, පුග්ගලාධිට්ඨානාය ගාථාය සම්මාපටිපත්තිං දස්සෙත්වා
ඉදානි නිප්ඵත්තිතලොකුත්තරසද්ධාදිකෙ උද්ධරිත්වා පුග්ගලාධිට්ඨානාය එව ගාථාය
සම්මාපටිපත්තිං දස්සෙත්තො “යස්ස සද්ධා”තිආදිමාහ. තස්සත්ථො – යස්ස
පුග්ගලස්ස තථාගතෙ සම්මාසම්බුද්ධෙ “ඉතිපි සො භගවා”තිආදිනායප්පචත්තා
මග්ගෙනාගතසද්ධා, තතො එව අවලා අවිකම්පා සුට්ඨු පතිට්ඨිතා. “අත්ථි”ති, පදං
ආනෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. අරියකන්තන්ති අරියානං කන්තං පියාසිතං භවත්තරෙපි
අවිජ්ඣනතො. පසංසිතන්ති බුද්ධාදිහි පසට්ඨං, වණ්ණිතං ථොමිතං අත්ථිති යොජනා.
තං පනෙතං සීලං ගහට්ඨසීලං පබ්බජිතසීලන්ති දුට්ඨං. තත්ථ ගහට්ඨසීලං නාම

පඤ්චසික්ඛාපදසීලං, යං ගහට්ඨෙන රක්ඛිතුං සක්කා. පබ්බතසීලං නාම
දසසික්ඛාපදසීලං උපාදාය සබ්බං චතුපාරිසුද්ධිසීලං, තයිදං සබ්බමිපි
අබණ්ඩාදිභාවෙන අපරාමට්ඨතාය “කල්‍යාණ”න්ති වෙදිතබ්බං.

සඬ්ඨෙස පසාදො යස්සත්ථිති “සුප්පට්ඨන්තො භගවතො
සාවකසඬ්ඨෙසා”ති ආදිනා අරියසඬ්ඨෙස පසාදො සද්ධා යස්ස පුග්ගලස්ස අත්ථි අවලො
සුප්පතිට්ඨිතොති ආනෙත්වා යොජෙතබ්බං. උජුභූතඤ්ච දස්සනන්ති
දිට්ඨිවඬ්ඛාභාවතො කිලෙසවඬ්ඛාභාවතො ච උජුභූතං. අකුට්ඨං අපිමහං
කම්මස්සකතාදස්සනඤ්චෙව සප්පච්චයනාමරූපදස්සනඤ්චාති දුට්ඨමිපි දස්සනං
යස්ස අත්ථි අවලං සුප්පතිට්ඨිතන්ති යොජනා. අදලිද්දොති තං ආහු සද්ධාධනං,
සීලධනං, සුතධනං, වාගධනං, පඤ්ඤාධනන්ති ඉමෙසං සුවිසුද්ධානං ධනානං
අත්ථිතාය “අදලිද්දො”ති තං තාදිසං පුග්ගලං බුද්ධාදයො අරියා ආහු. අමොසං
තස්ස ජීවිතං තස්ස තථාරූපස්ස ජීවිතං දිට්ඨධම්මිකාදිඅත්ථාධිගමෙන අමොසං
අවඤ්ඤං සඵලමෙවාති ආහුති අත්ථො.

තස්මාති, යස්මා යථාචුත්තසද්ධාදිගුණසමන්තාගතො පුග්ගලො “අදලිද්දො
අමොසජීවිතො”ති වුච්චති, තස්මා අහමිපි තථාරූපො භවෙය්‍යන්ති.
සද්ධඤ්ච...පෙ.... සාසනන්ති “සබ්බපාපස්ස අකරණ”න්ති ආදිනා (ධ. ප. 183; දී.
ති. 2.90) චුත්තං බුද්ධානං සාසනං අනුස්සරන්තො කුලපුත්තො චුත්තප්පහෙදං
සද්ධඤ්චෙව සීලඤ්ච ධම්මදස්සනහෙතුකං ධම්මෙ සුනිච්ඡයා විමොක්ඛභූතං
පසාදඤ්ච අනුයුඤ්චෙය්‍යා වඬ්ඨෙය්‍යාති.

ඵචං ථෙරො භික්ඛූනං ධම්මදෙසනාමුඛෙන අත්තති විජ්ජමානෙ ගුණෙ
පකාසෙන්නො අඤ්ඤං බ්‍යාකාසී.

සිරිමිත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. මහාපන්ථකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යදා පයමමද්දක්ඛිත්ති ආදිකා ආයස්මතො මහාපන්ථකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ
විභවසම්පන්නො කුටුම්භියො හුත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො
සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සඤ්ඤාවිච්චකුසලානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා
සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙන්නො බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඬ්ඨස්ස සත්තාහං
මහාදානං පවත්තෙත්වා, “භන්තෙ, යං භික්ඛුං තුම්හෙ ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ –
‘සඤ්ඤාවිච්චකුසලානං අයං මම සාසනෙ අග්ගො’ති එතදග්ගෙ යපයිත්ථ, අහමිපි
ඉමස්ස අධිකාරකම්මස්ස බලෙන සො භික්ඛු විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස
සාසනෙ අග්ගො භවෙය්‍ය”න්ති පත්ථනං අකාසී. කනිට්ඨභාතා පනස්ස තථෙව
භගවති අධිකාරකම්මං කත්වා මනොමයස්ස කායස්සාභිනිම්මානං
වෙතොවිච්චකොසල්ලන්ති ද්වින්නං අඬ්ගානං වසෙන චුත්තනයෙනෙව පණ්ඩානං
අකාසී. භගවා ද්වින්නමිපි පත්ථනං අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා

“අනාගතෙ කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ ගොතමස්ස නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ තුම්භාකං පත්ථනා සමිජ්ඣස්සති” ති බ්‍යාකාසි.

තෙ උභොපි ජනා තත්ථ යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො වුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තත්ථ මහාපන්ථකස්ස අන්තරාකතං කල්‍යාණධම්මං න කපීයති. වුළුපන්ථකො පන කස්සපස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා විසති වස්සසහස්සානි ඔදාතකසිණකම්මං කත්වා දෙවපුරෙ නිබ්බත්ති. අපදානෙ පන “වුළුපන්ථකො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ තාපසො හුත්වා හිමවත්තෙ වසන්තො තත්ථ භගවත්තං දිස්වා පුප්ඵච්ඡත්තෙන පුප්ථං අකාසි” ති ආගතං. තෙසං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තානංයෙව කප්පසතසහස්සං අතික්කන්තං. අථ අම්භාකං සත්ථා අභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ මහාවිහාරෙ විහරති.

තෙන ව සමයෙන රාජගහෙ ධනසෙට්ඨිස්ස ධීතා අත්තනො දාසෙන සද්ධිං සන්ථවං කත්වා ඤාතකෙහි භීතා හත්ථසාරං ගහෙත්වා තෙන සද්ධිං පලායිත්වා අඤ්ඤත්ථ වසන්ති තං පටිච්ච ගබ්භං ලහිත්වා පරිපක්කගබ්භා “ඤාතිසරං ගන්ත්වා විජායිස්සාමි” ති ගච්ඡන්ති අන්තරාමග්ගෙයෙව පුත්තං විජායිත්වා සාමිනා නිවත්තිතා පුබ්බෙ වසිතට්ඨානෙ වසන්ති පුත්තස්ස පන්ථෙ ජාතත්තා පන්ථකොති, නාමං අකාසි. තස්මිං ආධාවිත්වා විධාවිත්වා විවරණකාලෙ තමෙව පටිච්ච දුතියං ගබ්භං පටිලහිත්වා පරිපක්කගබ්භා පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව අන්තරාමග්ගෙ පුත්තං විජායිත්වා සාමිනා නිවත්තිතා ජෙට්ඨපුත්තස්ස මහාපන්ථකොති කනිට්ඨස්ස වුළුපන්ථකොති නාමං කත්වා යථාවසිතට්ඨානෙයෙව වසන්ති අනුක්කමෙන දාරකෙසු වඩ්ඪන්තෙසු තෙහි, “අම්ම, අය්‍යකකුලං නො දස්සෙහි” ති නිබුන්ධියමානා දාරකෙ මාතෘපිතුනං සන්තිකං පෙසෙසි. තතො පට්ඨාය දාරකා ධනසෙට්ඨිනො ගෙහෙ වඩ්ඪන්ති. තෙසු වුළුපන්ථකො අතිදහරො. මහාපන්ථකො පන අය්‍යකෙන සද්ධිං භගවතො සන්තිකං ගතො සත්ථාරං දිස්වා සහ දස්සනෙන පටිලද්ධසද්ධො ධම්මං සුත්වා උපනිස්සයසම්පන්නතාය පබ්බජිතුකාමො හුත්වා පිතාමහං ආපුච්ඡි. සො සත්ථු තමත්ථං ආරොචෙත්වා තං පබ්බාපෙසි. සො පබ්බජිත්වා බහුං බුද්ධවනං උග්ගණ්හිත්වා පරිපුණ්ණවස්සො උපසම්පජ්ජිත්වා යොනිසොමනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තො විසෙසතො චතුත්තං අරූපජ්ඣානානං ලාභී හුත්වා තතො වුට්ඨාය විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. ඉති සො සඤ්ඤාවිච්චිකුසලානං අග්ගො ජාතො. සො ඤානසුබ්බෙ ඵලසුබ්බෙ විනිනාමෙන්නො ඵකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා අධිගතසම්පත්තිං පටිච්ච සඤ්ජාතසොමනස්සො සිහනාදං නදන්තො –

510.

“යදා පඨමමද්දක්ඛිං, සත්ථාරමකුතොහයං;
තතො මෙ අහු සංවෙගො, පස්සිත්වා පුරිසුත්තමං.

511.

“සිරිං හත්ථෙහි පාදෙහි, යො පණාමෙය්‍ය ආගතං;

එතාදිසං සො සත්ථාරං, ආරාධෙත්වා විරාධයෙ.

512.

“තදාහං පුත්තදාරඤ්ච, ධනධඤ්ඤඤ්ච ඡඩ්ඛයිං;
කෙසමස්සුනි ඡෙදෙත්වා, පබ්බතීං අනගාරියං.

513.

“සික්ඛාසාපීවසම්පන්නො, ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතො;
නමස්සමානො සම්බුද්ධං, විභාසිං අපරාජිතො.

514.

“තතො මෙ පණ්ඩි ආසි, චෙතසො අභිපත්ථිතො;
න නිසිදෙ මුහුත්තමිපි, තණ්හාසල්ලෙ අනුහතෙ.

515.

“තස්ස මෙවං විහරතො, පස්ස වීරියපරක්කමං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

516.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
අරහා දක්ඛිණෙය්‍යාමහි, විජ්ජමුත්තො නිරූපධි.

517.

“තතො රත්තාවිවසානෙ, සුරියුග්ගමනං පති;
සබ්බං තණ්හං විසොසෙත්වා, පල්ලඤ්ඤා උපාවිසි”න්ති. — ඉමා ගාථා
අභාසි;

තත්ථ යදාති යස්මිං කාලෙ. පයමන්ති ආදිතො. අද්දක්ඛිත්ති පස්සිං,
සත්ථාරන්ති, හගවන්තං. අකුතොභයන්ති නිබ්භයං. අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො —
සබ්බෙසං භයහෙතුනං බොධිමුලෙයෙව පහීනත්තා කුතොචිපි භයාභාවතො
අකුතොභයං නිබ්භයං, චතුරෙසාරජ්ජවිසාරදං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි
වෙනෙය්‍යානං යථාරහමනුසාසනතො සත්ථාරං සම්මාසම්බුද්ධං මය්හං පිනාමහෙන
සද්ධිං ගන්ත්වා යාය වෙලාය සබ්බපයමං පස්සිං, තං පුරිසුත්තමං සදෙවකෙ ලොකෙ
අග්ගපුග්ගලං පස්සිත්වා තතො දස්සනහෙතු තතො දස්සනතො පච්ඡා “එත්තකං
කාලං සත්ථාරං දට්ඨුං ධම්මඤ්ච සොතුං නාලත්ථ”න්ති මය්හං සංවෙගො අහු
සහොත්තජ්ජං ඤාණං උජ්ජජි. උජ්ජන්තසංවෙගො පනාහං එවං වින්තෙසින්ති
දස්සෙති සිරිං හත්ථෙහිති ගාථාය. තස්සත්ථො — යො විභවත්ථිකො පුරිසො
“උපට්ඨායිකො හුත්වා තව සන්තිකෙ වසිස්සාමි”ති සවිග්ගහං සිරිං සයනෙ උපගතං
හත්ථෙහි ව පාදෙහි ව කොට්ටෙන්තො පණාමෙය්‍ය නිහරෙය්‍ය, සො තථාරූපො
අලක්ඛිකපුරිසො එතාදිසං සත්ථාරං සම්මාසම්බුද්ධං ආරාධෙත්වා ඉමස්මිං නවමෙ
බණ්ණ පටිලහිත්වා විරාධයෙ තස්ස ඔවාදාකරණෙන තං විරජ්ඣෙය්‍ය, අහං පනෙවං.

න කරොමිති අධිප්‍යයෝ. තෙනාහ “තදාහං...පෙ.... අනගාරිය” න්ති. තත්ථ ඡඩ්ඛයින්නි, පජහිං. “ඡඩ්ඛිය” න්තිපි පායො. නනු අයං ථෙරො දාරපරිග්ගහං අකත්වාච පබ්බජිතො, සො කස්මා “පුත්තදාරඤ්ච ඡඩ්ඛයි” න්ති අවොචාති? යථා නාම පුරිසො අනිබ්බත්තඵලමෙව රුක්ඛං ඡින්නන්තො අවිජින්නෙ තතො ලද්ධඵලෙහි පරිභින්නො නාම හොති. ඵචංසම්පදමිදං දට්ඨබ්බං.

සික්ඛාසාඡීවසමාපන්නොති යා අධිසීලසික්ඛා, තාය ච, යත්ථ හික්ඛු සහ ඡීවන්නි, ඵකඡීවිකා සභාගචුත්තීනො හොන්නි, තෙන භගවතා පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදසඩ්ඛාතෙන සාඡීවෙන ච සමන්නාගතො සික්ඛනභාවෙන සමභිග්ගුතො, සික්ඛං පරිපුරෙන්නො සාඡීවඤ්ච අවිතික්කමන්නො හුත්වා තදුහයං සම්පාදෙන්නොති අත්ථො. තෙන සුචිසුද්ධෙ පාතිමොක්ඛෙ සීලෙ පතිට්ඨිතභාවං දස්සෙති. ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතොති මනච්ඡට්ඨෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු සුචුසු සංවුතො. රූපාදිවිසයෙසු උප්පජ්ජනකානං අභිජ්ඣාදීනං පවත්තිනිවාරණවසෙන සතිකවාටෙන සුභිහිතවක්ඛාදිද්වාරොති අත්ථො. ඵචං පාතිමොක්ඛසංවරඉන්ද්‍රියසංවරසීලසම්පත්තිදස්සනෙන ඉතරසීලමිපි අත්ථතො දස්සිතමෙව හොතීති ථෙරො අත්තතො චතුපාරිසුද්ධිසීලසම්පදං දස්සෙත්වා “නමස්සමානො සම්බුද්ධ” න්ති ඉමිනා බුද්ධානුස්සතිභාවනානුයොගමාහ. විහාසිං අපරාජිතොති කිලෙසමාරාදිහි අපරාජිතො ඵච හුත්වා විහරිං, යාව අරහත්තජ්ජත්ති, තාව තෙහි අනභිග්ගුතො, අඤ්ඤදත්ථු තෙ අභිභවන්නො ඵච විහාසින්ති අත්ථො.

තතොති තස්මා, යස්මා සුචිසුද්ධසීලො සත්ථරි අභිප්පසන්නො කිලෙසාභිභවනපටිපත්තියඤ්ච ධීතො, තස්මා. පණ්ඩිති පණ්ඩානං. තතො චා විත්තාහිනීහාරො. ආසීති අහොසි. චෙතසො අභිපත්ථිතොති, මම විත්තෙන ඉච්ඡිතො. කිදිසො පන සොති ආහ “න නිසීදෙ මුහුත්තමිපි, තණ්හාසල්ලෙ අනුභතෙ” ති. “අග්ගමග්ගසණ්ඩාසෙන මම හදයතො තණ්හාසල්ලෙ අනුද්ධටෙ මුහුත්තමිපි න නිසීදෙ, නිසජ්ජං න කජ්ජෙය්‍ය” න්ති ඵචං මෙ විත්තාහිනීහාරො අහොසිති අත්ථො.

ඵචං පන විත්තං අධිට්ඨාය භාවනං භාවයිත්වා යානවඩ්ඛමෙහෙව රත්තිං විනිනාමෙන්නො අරූපසමාපත්තීනො වුට්ඨාය ඤානඤ්ඤාමුඛෙන විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං සච්ඡාකාසි. තෙන චුත්තං “තස්ස මෙ” තිආදි. නිරූපධීති කිලෙසුපධිආදීනං අභාවෙන නිරූපධි. රත්තාවිචසානෙති රත්තිභාගස්ස විගමනෙ විහාතාය රත්තියා. සුරියුග්ගමනං පතීති සුරියුග්ගමනං ලක්ඛණං කත්වා. සබ්බං තණ්හන්ති කාමතණ්හාදිහෙදං සබ්බං තණ්හාසොතං අග්ගමග්ගෙන විසොසෙත්වා සුක්ඛාපෙත්වා “තණ්හාසල්ලෙ අනුභතෙ න නිසීදෙ” ති, පටිඤ්ඤාය මොචිතත්තා. පල්ලඤ්ඤා උපාචිසින්ති පල්ලඤ්ඤා ආභුජිත්වා නිසීදින්ති. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

මහාපන්ථකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. නවකනිපාතො

1. භූතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නවකනිපාතෙ යදා දුක්ඛන්තිආදිකා ආයස්මතො භූතත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපවිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා සෙනොති ලද්ධනාමො විඤ්ඤානං පත්තො එකදිවසං සත්ථාරං දිස්වා පසන්නාමානසො “උසභං පවර” න්තිආදිනා චතුහි ගාථාහි අභිත්ථවි.

සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාකෙතනගරස්ස ද්වාරගාමෙ මහාවිභවස්ස සෙට්ඨිස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බන්ති. තස්ස කිර සෙට්ඨිනො ජාතා ජාතා දාරකා බද්ධාසාතෙන එකෙන යක්ඛෙන බාදිතා, ඉමස්ස පන පවිජ්මභවිකත්තා භූතා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු. යක්ඛො පන වෙස්සවණස්ස උපට්ඨානං ගතො, පුන නාගමාසි. නාමකරණදිවසෙ වස්ස “එවං කතෙ අමනුස්සා අනුකම්පන්තා පරිහරෙය්‍යු” න්ති භූතොති නාමං අකංසු. සො පන අත්තතො පුඤ්ඤබලෙන අනන්තරායො වඩ්ඪී, තස්ස “තයො පාසාදා අහෙසු” න්තිආදි සබ්බං යස්සස්ස කුලපුත්තස්ස විභවකිත්තතො විය වෙදිතබ්බං. සො විඤ්ඤානං පත්තො සත්ථරි සාකෙතෙ වසන්තෙ උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගතො. සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා අපකරණියා නාම නදියා තීරෙ ලෙණෙ වසන්තො විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නවිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.7.20-28) –

“උසභං පවරං වීරං, මහෙසිං විජිතාවිනං;
සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං, කො දිස්වා නප්පසීදති.

“භිමවා වාපරිමෙය්‍යා, සාගරොව දුරුත්තරො;
තථෙව ඤානං බුද්ධස්ස, කො දිස්වා නප්පසීදති.

“වසුධා යථාප්පමෙය්‍යා, විත්තා වනවට්ඨකා;
තථෙව සීලං බුද්ධස්ස, කො දිස්වා නප්පසීදති.

“අනිලඤ්ජසාසඬ්ඛුබ්බො, යථාකාසො අසඬ්ඛියො;
තථෙව ඤාණං බුද්ධස්ස, කො දිස්වා නප්පසීදති.

“ඉමාහි චතුරාථාහි, බ්‍රාහ්මණො සෙනසවිභයො;
බුද්ධසෙට්ඨං ථවිත්වාන, සිද්ධත්ථං අපරාජිතං.

“චතුන්නවුතිකප්පානි, දුග්ගතිං නුපපජ්ජථ;

සුගතිං සුබසම්පත්තිං, අනුභොසිමනප්පකං.

“චතුත්තවුතීතො කප්පෙ, ට්චිත්වා ලොකනායකං;
දුග්ගතිං නාභිජානාමි, ටොමනාය ඉදං ඵලං.

“වාතුද්දසම්භි කප්පම්භි, චතුරො ආසුමුග්ගතා;
සත්තරතනසම්පන්නා, චක්කවත්ති මහබ්බලා.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්භං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අපරෙන සමයෙන ඤාතීනං අනුකම්පාය සාකෙතං
ගන්ත්වා කතිපාහං තෙහි උපට්ඨියමානො අඤ්ජනවනෙ වසිත්වා පුන අත්තනා
වසිතට්ඨානමෙව ගන්තුකාමො ගමනාකාරං දස්සෙසි. ඤාතකා “ඉධෙව, හත්තෙ,
වසට්, තුම්හෙපි න කිලමිස්සට්, මයමිපි පුඤ්ඤෙන වඩ්ඪිස්සාමා”ති ටෙරං යාචිංසු.
ටෙරො අත්තනො විවෙකාභිරතිං තත්ථ ව ඵාසුචිභාරං පකාසෙන්නො –

518.

“යදා දුක්ඛං ජරාමරණන්ති පණ්ඩිතො, අවිද්දසු යත්ථ සිතා පුපුජ්ජනා;
දුක්ඛං පරිඤ්ඤාය සතොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

519.

“යදා දුක්ඛස්සාවහනිං විසත්තිකං, පපඤ්චසඬ්ඝාතදුබ්බාවාහිනිං;
තණ්හං පහන්ත්වාන සතොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

520.

“යදා සිවං ද්වෙවතුරඬ්භගගාමීනං, මග්ගුත්තමං සබ්බකිලෙසසොධනං;
පඤ්ඤාය පස්සිත්ථ සතොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

521.

“යදා අසොකං චිරජං අසඬ්ඛනං, සන්තං පදං සබ්බකිලෙසසොධනං;
භාවෙති සඤ්ඤොජනඛන්ධනවිජ්දං, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

522.

“යදා නහෙ ගජ්ජති මෙසදුන්දුහි, ධාරාකුලා විහගපටේ සමන්තතො;
භික්ඛු ව පබ්භාරගතොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

523.

“යදා නදීනං කුසුමාකුලානං, විචිත්ත-වානෙයා-වටංසකානං;
තීරෙ නිසින්නො සුමනොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

524.

“යදා නිසිටේ රහිතම්භි කානතො, දෙවෙ ගලන්තම්භි නදන්ති දායීතො;

හික්බි ව පබ්භාරගතොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

525.

“යදා විතක්කෙ උපරුන්ධියත්තනො, නගන්තරෙ නගවිවරං සමස්සිතො;
විතද්දරො විතබ්බොව ඤායති, තතො රතිං පරමතරං න වින්දති.

526.

“යදා සුඛි මලබ්බසොකනාසනො,
නිරග්ගලො නිබ්බනොව විසල්ලො;
සබ්බාසවෙ බ්‍යන්තිකතොව ඤායති,
තතො රතිං පරමතරං න වින්දති” ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථායං පදයොජනාමුබෙන පට්ඨගාථාය අත්ථවණ්ණනා — බන්ධානං පරිපාකො ජරා. භෙදො මරණං. ජරාමරණසිසෙත චෙත්ථ ජරාමරණවන්තො ධම්මා ගහිතා. “තඤ්ඤං ජරාමරණං දුක්ඛං”න්ති අවිද්දසු යථාභූතං අජානන්තා පුට්ඨජනා යත්ථ යස්මිං උපාදානක්ඛන්ධපඤ්චකෙ සිතා පටිබන්ධා අල්ලිනා, තං “ඉදං දුක්ඛං, එත්තකං දුක්ඛං, න ඉතො හියොයා” ති විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය පරිජානිත්වා, ඉධ ඉමස්මිං සාසනෙ සතො සම්පජානො, පණ්ඩිතො හික්බි, යදා යස්මිං කාලෙ ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන ඤායති. තතො විපස්සනාරතිතො මග්ගඵලරතිතො ව පරමතරං උත්තමතරං රතිං න වින්දති නප්පට්ඨෙති. තෙනාහ භගවා —

“යතො යතො සම්මසති, බන්ධානං උදයබ්බයං;
ලහති පිතිපාමොජ්ජං, අමතං තං විජානතං.

“පට්ඨායා එකරජ්ජෙන, සග්ගස්ස ගමනෙන වා;
සබ්බලොකාධිපව්චෙන, සොතාපත්තිඵලං වරං”න්ති. (ධ. ප. 374, 178);

එවං පරිඤ්ඤාහිසමයමුබෙන විවෙකරතිං දස්සෙත්වා ඉදානි පහානාහිසමයාදිමුබෙනපි තං දස්සෙතුං දුතියාදිකා තිස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ දුක්ඛස්සාවහනිත්ති දුක්ඛස්ස ආයතිං පවත්තිං, දුක්ඛස්ස නිජ්ජන්තිකන්ති අත්ථො. විසත්තිකන්ති තණ්හං. සා හි විසතාති විසත්තිකා, විසාලාති විසත්තිකා, විසටාති විසත්තිකා, විසක්කතිති විසත්තිකා, විසං හරතිති විසත්තිකා, විසංවාදිකාති විසත්තිකා, විසමුලාති විසත්තිකා, විසඵලාති විසත්තිකා, විසපරිභොගාති විසත්තිකා, විසාලා වා පන සා තණ්හා රූපෙ සද්දෙ ගන්ධෙ රසෙ ඵොට්ඨබ්බෙ ධම්මෙ කුලෙ ගණෙ විත්ථටාති විසත්තිකාති වුච්චති. පපඤ්චසඬ්ඝාතදුඛාධිවාහිනිත්ති සත්තසන්තානං සංසාරෙ පපඤ්චෙන්ති විත්ථාරෙන්තිති පපඤ්චා, රාගාදයො මානාදයො ව. තෙ එව පවත්තිදුක්ඛස්ස සඬ්ඝාතට්ඨෙන සඬ්ඝාතා, සදරථපරිලාභසභාවත්තා දුක්ඛඤ්චාති පපඤ්චසඬ්ඝාතදුඛං, තස්ස අධිවාහතො

නිබ්බත්තනතො පපඤ්චසඨ්ඨානදුබ්බවාහිනී. තං තණ්හං පහන්ත්වානාති
අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්නදිත්වා.

සිවන්ති බෙමං, අබෙමකරානං කිලෙසානං සමුච්ඡින්නදනෙන තෙහි
අනුපද්දන්ති අත්ථො. සම්මාදිට්ඨිආදීනං වසෙන ද්විවතුරඨගො හුත්වා අරියෙ
නිබ්බානං ගමෙතීති ද්වෙවතුරඨගගාමීනං, ගාථාසුඛත්ථඤ්චෙත්ථ විහත්තිඅලොපො
කතොති දට්ඨබ්බං. රුප්පපත්තිමග්ගාදීසු සබ්බෙසු මග්ගෙසු උත්තමත්තා
මග්ගුත්තමං. තෙනාහ භගවා – “මග්ගානට්ඨඨිගිකො සෙට්ඨො” තිආදි (ධ. ප. 273).
සබ්බෙහි කිලෙසමලෙහි සත්තානං සොධනතො සබ්බකිලෙසසොධනං. පඤ්ඤාය
පස්සිත්වාති පටිවෙධපඤ්ඤාය භාවනාහිසමයවසෙන අහිසමෙව්ව.

සොකහෙතුනං අභාවතො පුග්ගලස්ස ව සොකාභාවහෙතුතො නත්ථි එත්ථ
සොකොති අසොකං. තථා විගතරාගාදිරජත්තා වීරජං. න කෙනවි පච්චයෙන
සඨ්ඨත්තති අසඨ්ඨතං. සබ්බෙසං කිලෙසානං සබ්බස්ස ව දුක්ඛස්ස වූපසමභාවතො,
සංසාරදුක්ඛද්දිතෙහි පජ්ජිතබ්බතො අධිගන්තබ්බතො ව සත්තං පදං. සබ්බෙහි
කිලෙසමලෙහි සත්තසත්තානස්ස සොධනනිමිත්තතො සබ්බකිලෙසසොධනං.
භාවෙතීති සච්ඡිකිරියාහිසමයවසෙන අහිසමෙති. බහුක්ඛත්තුඤ්ඤි නිබ්බානං ආරබ්භ
සච්ඡිකිරියාහිසමයං පවත්තෙන්තස්ස ආලම්බකෙ ලබ්භමානවිසෙසකං
ආලම්බිතබ්බෙ ආරොපෙත්වා එවං චුත්තං. සංයොජනසඨ්ඨාතානං බන්ධනානං
ෂ්ඨදනතො සංයොජනබන්ධනවිජ්ඣං. නිමිත්තඤ්ඤෙත්ථ කත්තුභාවෙන උපචාරිතං,
යථා අරියභාවකරාති සච්චාති අරියසච්චාතීති. යථා පුරිමගාථාසු යදා ඤායති, තදා
තතො රතීං පරමතරං න වින්දතීති යොජනා. එවං ඉධ යදා භාවෙති, තදා තතො රතීං
පරමතරං න වින්දතීති යොජනා.

එවං ථෙරො චතුහි ගාථාහි අත්තානං අනුපනෙත්වාච
චතුසච්චපටිවෙධකිත්තනෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකරිත්වා ඉදානි අත්තනා වසිතට්ඨානස්ස
විචිත්තභාවෙන ඵාසුතං දස්සෙන්තො “යදා නහෙ” තිආදිකා ගාථා අභාසී. තත්ථ
නහෙති ආකාසෙ. සිනිද්ධගම්භීරනිග්ගොසනාය මෙසොයෙව දුන්දුහි මෙසදුන්දුහි.
සමන්තතො පග්ගරන්තීහි ධාරාහි ආකුලාති ධාරාකුලා. විභගානං පක්ඛිනං
ගමනමග්ගත්තා විභගපථෙ නහෙති යොජනා. තතොති ඤානරතීතො.

කුසුමාකුලානන්ති තරුහි ගලිතකුසුමෙහි සමොහිතානං.
විචිත්තවානෙය්‍යවටංසකානන්ති වනෙ ජාතත්තා වානෙය්‍යානි වනපුප්ඵානි,
විචිත්තානි වානෙය්‍යානි වටංසකානි එතාසන්ති විචිත්තවානෙය්‍යවටංසකා නදියො,
තාසං නානාවිධවනපුප්ඵවටංසකානන්ති අත්ථො. උත්තරිමනුස්සධම්මවසෙන
සුන්දරො මනො එතස්සාති සුමනො ඤායති.

නිසිටෙති රත්තියං. රහිතම්භීති, ජනසම්බාධවිරහිතෙ විචිත්තෙ. දෙවෙති මෙසෙ.
ගලන්තම්භීති වුට්ඨිධාරායො පග්ගරන්තෙ වස්සන්තෙ. දාධිතොති සිහබ්‍යග්ගාදයො

පටිපක්ඛසත්තා. තෙ හි දායාච්ඡාදානි “දායීනො”ති වුවුවන්ති, නදන්ති දායීනොති ඉදමිපි ජනවිවෙකදස්සන්තංමෙව ගහිතං.

විතක්කෙ උපරුන්ධියත්තනොති අත්තසන්තානපරියාපන්නතාය අත්තනො කාමවිතක්කාදිකෙ මිච්ඡාවිතක්කෙ පටිපක්ඛබ්බලෙන නිසෙධෙත්වා. අත්තනොති වා ඉදං වින්දතීති ඉමිනා යොජෙතබ්බං “තතො රතිං පරමතරං අත්තනා න වින්දතී”ති. නගන්තරෙති පබ්බතන්තරෙ. නගවිවරන්ති පබ්බතගුහං පබ්භාරං වා. සමස්සිතොති නිස්සිතො උපගතො. විතද්දරොති විගතකිලෙසදරො. විතබ්බලොති පහිනවෙතොබ්බලො.

සුඛීති ඤානාදිසුඛෙන සුඛිතො. මලබ්බසොකනාසනොති රාගාදීනං මලානං පඤ්චන්තඤ්ච වෙතොබ්බලානං ඤාතිවියොගාදිහෙතුකස්ස සොකස්ස ච පභායකො. නිරග්ගලොති, අග්ගලං වුවුවති අවිජ්ජා නිබ්බානපුරපවෙසනිවාරණතො, තදභාවතො නිරග්ගලො. නිබ්බනොති නිතණ්හො. විසල්ලොති, විගතරාගාදිසල්ලො. සබ්බාසවෙති, කාමාසවාදිකෙ සබ්බෙපි ආසවෙ. ඛ්‍යන්තිකතොති ඛ්‍යන්තිකතාවි අරියමග්ගෙන විගතන්තෙ කත්වා යීතො දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරත්ථං යදා ඤායති, තතො ඤානරතීතො පරමතරං රතිං න වින්දතීති යොජනා. එවං පන වත්වා ථෙරො අජකරණීතිරමෙව ගතො.

භූතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නවකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. දසකනිපාතො

1. කාළදායිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

දසකනිපාතෙ අඛිගාරිනොතිආදිකා ආයස්මතො කාළදායිත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජන්ති? අයමිපි පදුමුත්තරබුද්ධස්ස කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං හික්ඛුං කුලජ්ජසාදකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා තජ්ජං අහිනිභාරකම්මං කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙසි.

සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්භාකං බොධිසත්තස්ස මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිග්ගහණදිවසෙ කපිලවත්ථුස්මිංයෙව අමච්චගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. බොධිසත්තෙන සද්ධිං එකදිවසංයෙව ජාතොති තංදිවසංයෙව නං දුකුලවුම්බටෙ නිපජ්ජාපෙත්වා බොධිසත්තස්ස උපට්ඨානං නයිංසු. බොධිසත්තෙන හි සද්ධිං බොධිරුක්ඛො, රාහුලමාතා, වත්තාරො නිධි, ආරොහනියහත්ථී, අස්සකණ්ඩකො, ඡන්තො කාළදායීති ඉමෙ සත්ත එකදිවසංයෙව ජාතත්තා සහජාතා නාම අහෙසුං. අපස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ සකලනගරස්ස උදග්ගචිත්තදිවසෙ ජාතත්තා උදායිත්ථෙව නාමං අකංසු, ථොකං කාළධාතුකත්තා

පන කාළදායීනි පඤ්ඤායිත්ථ. සො බොධිසත්තෙන සද්ධිං කුමාරකීළං කීළන්තො
වුද්ධිං අගමාසි.

අපරභාගෙ ලොකනාටෙ මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා අනුක්කමෙන
සබ්බඤ්ඤානං පත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කෙ රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ
විහරන්තෙ සුද්ධොදනමහාරාජා තං පවත්තිං සුත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරං එකං
අමච්චං “පුත්තං මෙ ඉධානෙහි”ති පෙසෙසි. සො ධම්මදෙසනාවෙලාය සන්ථු
සන්තිකං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ යීතො ධම්මං සුත්වා සපරිසො අරහත්තං පාපුණි.
අථ නෙ සත්ථා “එථ, භික්ඛවො”ති භත්ථං පසාරෙති. සබ්බෙ තඨ්ඛණංයෙව
ඉද්ධිමයපත්තචීරධරා වස්සසට්ඨිකත්ථෙරා විය අහෙසුං. අරහත්තං පත්තතො
පට්ඨාය පන අරියා මජ්ඣිමනිකාය භොන්ති, තස්මා රඤ්ඤා පහිතසාසනං දසබ්බලස්ස
න කට්ඨෙසි. රාජා “නෙව ගතබ්බලකොට්ඨකො ආගච්ඡති, න සාසනං සුය්‍යාති”ති
අපරම්පි අමච්චං පුරිසසහස්සෙන පෙසෙසි. තස්මිම්පි තථා පටිපන්නෙ අපරන්ති එවං
නවහි අමච්චෙහි සද්ධිං නව පුරිසසහස්සානි පෙසෙසි සබ්බෙ අරහත්තං පත්වා
තුණ්හි අහෙසුං.

අථ රාජා චින්තෙසි – “එත්තකා ජනා මයි සිනෙහාභාවෙන දසබ්බලස්ස
ඉධාගමනත්ථාය න කිඤ්චි කථයිංසු, අයං බො පන උදායී දසබ්බලෙන සමවයො
සහපංසුකීළිකො, මයි ව සිනෙහවා, ඉමං පෙසෙස්සාමි”ති තං පක්කොසාපෙත්වා,
“තාත, ත්වං පුරිසසහස්සපරිවාරො රාජගහං ගන්ත්වා දසබ්බලං ආනෙහි”ති වත්වා
පෙසෙසි. සො පන ගච්ඡන්තො “සවාහං, දෙව, පබ්බජිතුං ලභිස්සාමි, එවාහං
භගවන්තං ඉධානෙස්සාමි”ති වත්වා “යං කිඤ්චි කත්වා මම පුත්තං දස්සෙහි”ති
වුත්තො රාජගහං ගන්ත්වා සන්ථු ධම්මදෙසනාවෙලාය පරිසපරියන්තෙ යීතො
ධම්මං සුත්වා සපරිවාරො අරහත්තං පත්වා එහිභික්ඛුභාවෙ පතිට්ඨාසි. තෙන වුත්තං
අපදානෙ (අප. ථෙර 1.4.48-63) –

“පදුමුත්තරබුද්ධස්ස, ලොකපෙට්ඨස්ස තාදිනො;
අද්ධානං පටිපන්නස්ස, වරතො වාරිකං තදා.

“සුචුල්ලං පදුමං ගය්හ, උප්පලං මල්ලිකඤ්චනං;
පරමන්තං ගහෙත්වාන, අදාසිං සන්ථුනො අහං.

“පරිභුඤ්ජි මහාවීරො, පරමන්තං සුභොජනං;
තඤ්ච පුප්ඵං ගහෙත්වාන, ජනස්ස සම්පදස්සයි.

“ඉට්ඨං කන්තං පියං ලොකෙ, ජලජං පුප්ඵමුත්තමං;
සුදුක්කරං කතං තෙන, යො මෙ පුප්ඵං අදාසිදං.

“යො පුප්ඵමහිරොපෙසි, පරමන්තඤ්චදාසි මෙ;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුණාථ මම භාසතො.

“දස අට්ඨ වක්ඛත්තුං සො, දෙවරජ්ජං කර්ස්සති;
උජ්ජලං පදුමඤ්චාපි, මල්ලිකඤ්ච තදුත්තරි.

“අස්ස පුඤ්ඤච්චාකෙන, දිබ්බගන්ධසමායුතං;
ආකාසෙ ඡදනං කත්වා, ධාරයිස්සති තාවදෙ.

“පඤ්චවිසතික්ඛත්තුඤ්ච, වක්කවත්ති භවිස්සති;
පට්ඨායා රජ්ජං පඤ්චසතං, වසුධං ආවසිස්සති.

“කප්පසතසහස්සමිහි, ඔක්කාකකුලසමිහවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“සකකම්මාහිරද්ධො සො, සුක්කමුලෙන වොදිතො;
සකායානං නන්දිජනනො, ඤාතිබන්ධු භවිස්සති.

“සො පච්ඡා පබ්බජිත්ථාන, සුක්කමුලෙන වොදිතො;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

“පටිසම්භිදමනුජ්ජත්තං, කතකිච්චමනාසවං;
ගොතමො ලොකබන්ධු තං, එතදග්ගෙ යපෙස්සති.

“පධානපහිත්තො සො, උපසන්නො නිරුපධි;
උදායි නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“රාගො දොසො ච මොහො ච, මානො මක්ඛො ච ධංසිතො;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“තොසයිඤ්චාපි සම්බුද්ධං, ආතාපි නිපකො අහං;
පසාදිතො ච සම්බුද්ධො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං.

“පටිසම්භිදා වතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා “න තාවායං දසබ්බස්ස කුලනගරං ගන්තුං කාලො,
වසන්තෙ පන උපගතෙ පුජ්ඪිතෙසු ව්‍යාසංඝධෙසු හරිත්තිණසඤ්ජන්නාය භූමියා
ගමනකාලො භවිස්සති”ති කාලං පටිමානෙන්තො වසන්තෙ සම්පත්තෙ සත්ථු
කුලනගරං ගන්තුං ගමනමග්ගවණ්ණං සංවණ්ණෙන්තො —

527.

“අඬගාරිතො දානි දුමා හදන්තෙ, එලෙසිතො ඡදනං විජ්ජහාය;
තෙ අච්චිමන්තොව පහාසයන්ති, සමයො මහාවීර භාගීරසානං.

528.

“දුමානි ඵුල්ලානි මනොරමානි, සමන්තතො සබ්බදිසා පවන්ති;
පත්තං පභාය ඵලමාසසානා, කාලො ඉතො පක්කමනාය වීර.

529.

“නෙවාතිසීතං න පනාතිඋණ්භං, සුඛා උතු අද්ධනියා භදන්තෙ;
පස්සන්තු තං සාකියා කොළියා ව, පච්ඡාමුඛං රොහිනියං තරන්තං.

530.

“ආසාය කසතෙ ඛෙත්තං, බීජං ආසාය වජ්ජති;
ආසාය වාණිජා යන්ති, සමුද්දං ධනභාරකා;
යාය ආසාය තිට්ඨාමි, සා මෙ ආසා සමිජ්ඣතු.

531.

“පුනප්පුනඤ්චෙව වපන්ති බීජං, පුනප්පුනං වස්සති දෙවරාජා;
පුනප්පුනං ඛෙත්තං කසන්ති කස්සකා, පුනප්පුනං ධඤ්ඤමුපෙති රට්ඨං.

532.

“පුනප්පුනං යාවනකා වරන්ති, පුනප්පුනං දානපතී දදන්ති;
පුනප්පුනං දානපතී දදිත්වා, පුනප්පුනං සග්ගමුපෙන්නි යානං.

533.

“වීරො භවෙ සත්තයුගං පුනෙති, යස්මිං කුලෙ ජායති භූරිපඤ්ඤො;
මඤ්ඤාමහං සක්කති දෙවදෙවො, තයා හි ජාතො මුනි සච්චනාමො.

534.

“සුද්ධොදනො නාම පිතා මහෙසිනො, බුද්ධස්ස මාතා පන මායනාමා;
යා බොධිසත්තං පරිහරිය කුච්ඡිනා, කායස්ස හෙදා තිදිවම්හි මොදති.

535.

“සා ගොතමී කාලකතා ඉතො වුතා, දිබ්බෙහි කාමෙහි සමඬ්භිභූතා;
සා මොදති කාමගුණෙහි පඤ්චහි, පරිවාරිතා දෙවගණෙහි තෙහි.

536.

“බුද්ධස්ස පුත්තොම්හි අසය්හසාහිනො, අඬ්ඨිරසස්සප්පට්ඨස්ස තාදිනො;
පිතුපිතා මය්හං තුවංසි සක්ක, ධම්මෙන මෙ ගොතම අයාකොසි” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ අඬ්ඨාරිනොති අඬ්ඨාරානි වියාති අඬ්ඨාරානි, රත්තපවාලවණ්ණානි
රුක්ඛානං පුජ්ජපල්ලවානි, තානි එතෙසං සන්තිති අඬ්ඨාරිනො,
අතිලොභිතකුසුමකිසලයෙහි අඬ්ඨාරවුට්ඨිසංපරිකිණ්ණා වියාති අත්ථො. ඉදානීති

ඉමස්මිං කාලෙ. දුමානි රුක්ඛා. හදන්තෙනි, හද්දං අන්තෙ එතස්සානි හදන්තෙනි එකස්ස දකාරස්ස ලොපං කත්වා වුවිච්ඡි, ගුණවිසෙසයුත්තො, ගුණවිසෙසයුත්තානාද්ව අග්ගභූතො සත්ථා. තස්මා හදන්තෙනි සත්ථු ආලපනං. පච්චත්තවචනාද්වෙතං එකාරන්තං “සුකටෙ පටිකම්මෙ සුඛෙ දුක්ඛෙපි වෙ” තිආදිසු විය. ඉධ පන සම්බොධනත්ථෙ දට්ඨබ්බං. තෙන වුත්තං “හදන්තෙනි ආලපන” න්ති. “හද්දසද්දසමානත්ථං පදන්තරමෙක” න්ති කෙචි. එලානි එසන්තිති එලෙසිනො. අවෙනනෙපි හි සවෙනනකිරියමාරොපෙත්වා වොහරන්ති, යථා කුලං පතිතුකාමන්ති, එලානි ගහෙතුමාරද්ධා සම්පත්තිඵලගහණකාලානි අත්ථො. ඡදනං විජ්ජහායානි පුරාණපණ්ණානි පජ්ඣන්වා සම්පන්නපණ්ඩුපලාසානි අත්ථො. තෙනි දුමා. අච්චිමන්තොව පභාසයන්තිති දීපසිඛාවන්තො විය ජලිතඅග්ගි විය වා ඔභාසයන්ති සබ්බා දිසානි අධිප්පායො. සමයොති කාලො, “අනුග්ගහායා” ති වචනසෙසො. මහාවීරානි මහාවික්කන්ත. භාගී රසානන්ති අත්ථරසාදීනං භාගී. වුත්තඤ්ඤෙතං ධම්මසෙනාපතිනා – “භාගී වා භගවා අත්ථරසස්ස ධම්මරසස්සා” තිආදි (වුළුති. අජිතමාණවපුච්ඡානිද්දෙස 2). මහාවීර, භාගීති ච ඉදම්පි ද්වයං සම්බොධනවචනං දට්ඨබ්බං. භාගීරථානන්ති පන පාඨෙ භගීරථො නාම ආදිරාජා. තබ්බංසජාතතාය සාකියා භාගීරථා, තෙසං භාගීරථානං උපකාරත්ථන්ති අධිප්පායො.

දුමානීති ලිඛිගවිපල්ලාසෙන වුත්තං, දුමා රුක්ඛානි අත්ථො. සමන්තතො සබ්බදිසා පවන්තිති, සමන්තතො සබ්බභාගතො සබ්බදිසාසු ච ඵල්ලානි, තථා ඵල්ලත්තා එව සබ්බදිසා පවන්ති ගන්ධං විස්සජ්ජෙත්ති. ආසමානානි ආසීසන්තා ගහිතුකාමා. එවං රුක්ඛසොභාය ගමනමග්ගස්ස රාමණෙයානං දස්සෙත්වා ඉදානි “නෙවානිසීත” න්තිආදිනා උතුසම්පත්තිං දස්සෙති. සුඛානි නානිසීතනානි උණ්භහාවෙනෙව සුඛා ඉට්ඨා. උතු අද්ධනියානි අද්ධානගමනයොග්ගා උතු. පස්සන්තු තං සාකියා කොළියා ව, පච්ඡාමුඛං රොහිනියං තරන්තන්ති රොහිනී නාම නදී සාකියකොළියජනපදානං අන්තරෙ උත්තරදිසතො දක්ඛිණමුඛා සන්දති, රාජගහං වස්සා පුරත්ථිමදක්ඛිණාය දිසාය, තස්මා රාජගහතො කපිලවත්ථුං ගන්තුං තං නදිං තරන්තා පච්ඡාමුඛා හුත්වා තරන්ති. තෙනාහ “පස්සන්තු තං...පෙ.... තරන්ත” න්ති. “භගවන්තං පච්ඡාමුඛං රොහිනිං නාම නදිං අතික්කමන්තං සාකියකොළියජනපදවාසිනො පස්සන්තු” ති කපිලවත්ථුගමනාය භගවන්තං ආයාචන්තො උස්සාහෙති.

ඉදානි අත්තතො පත්ථනං උපමාහි පකාසෙත්තො “ආසාය කසතෙ” ති ගාථමාහ. ආසාය කසතෙ ඛෙත්තන්ති කස්සකො කසන්තො ඛෙත්තං එලාසාය කසති. බීජං ආසාය වජ්ජතීති කසිත්වා ච වපන්තෙන එලාසාය එව බීජං වජ්ජති නික්ඛිපියති. ආසාය වාණිජා යන්තිති ධනභාරකා වාණිජා ධනාසාය සමුද්දං තරිතුං දෙසං උපගන්තුං සමුද්දං නාවාය යන්ති ගච්ඡන්ති. යාය ආසාය තිට්ඨාමීති එවං අභමිපි යාය ආසාය පත්ථනාය භගවා තුම්භාකං කපිලපුරගමනපත්ථනාය ඉධ තිට්ඨාමි. සා මෙ ආසා සමිජ්ඣකු, තුම්භෙහි “කපිලවත්ථු ගන්තබ්බ” න්ති වදති, ආසාය සදිසතාය වෙත්ථ කත්තුකමානාජන්දං ආසානි ආහ.

ගමනමග්ගසංවණ්ණනාදිනා අනෙකවාරං යාවනාය කාරණං දස්සෙතුං
 “පුනප්පුන”න්තිආදි වුත්තං. තස්සත්ථො – සකිං වුත්තමත්තෙන වජ්ජෙ
 අසම්පජ්ජමානෙ කස්සකා පුනප්පුනං දුතියමිපි තතියමිපි ඛිජං වපන්ති. පජ්ජන්තො
 දෙවරාජාපි එකවාරමෙව අවස්සිත්වා පුනප්පුනං කාලෙන කාලං වස්සති. කස්සකාපි
 එකවාරමෙව අකසිත්වා සස්සසම්පත්තිඅත්ථං පංසුං කද්දමං වා මුදුං කාතුං බෙත්තං
 පුනප්පුනං කසන්ති. එකවාරමෙව ධඤ්ඤං සඬගහං කත්වා “අලමෙත්තාවතා”ති
 අපරිතුස්සනතො කොට්ඨාගාරාදිසු පටිසාමනවසෙන මනුස්සෙහි උපතීයමානං
 පුනප්පුනං සාලිආදිධඤ්ඤං රට්ඨං උපෙති උපගච්ඡති.

යාවනකාපි යාවත්තා පුනප්පුනං කුලානි වරන්ති උපගච්ඡන්ති, න එකවාරමෙව,
 යාවතා පන තෙසං පුනප්පුනං දානපතී දදන්ති, න සකිංයෙව. තථා පන දෙයාධම්මං
 පුනප්පුනං දානපතී දදිත්වා දානමයං පුඤ්ඤං උපවිනිත්වා පුනප්පුනං අපරාපරං
 සග්ගමුපෙන්නි යානං පටිසන්ධිවසෙන දෙවලොකං උපගච්ඡන්ති. තස්මා අහම්පි
 පුනප්පුනං යාවාමි භගවා මය්හං මනොරථං මත්ථකං පාපෙහිති අධිප්පායො.

ඉදානි යදත්ථං සත්ථාරං කපිලවත්ථුගමනං යාවති, තං දස්සෙතුං “වීරො
 හවෙ”තිගාථමාහ. තස්සත්ථො – වීරො වීරියවා මහාවික්කන්තො භූරිපඤ්ඤො
 මහාපඤ්ඤො පුරිසො යස්මිං කුලෙ ජායති නිබ්බත්තති, තත්ථ හවෙ එකංසෙන
 සත්තයුගං සත්තපුරිසයුගං යාවසත්තමං පිතාමහයුගං සම්මාපටිපත්තියා පුනෙති
 සොධෙතීති ලොකවාදො අතිවාදො අඤ්ඤෙසු. භගවා පන සබ්බෙසං දෙවානං
 උත්තමදෙවතාය දෙවදෙවො පාපනිවාරණෙන කල්‍යාණපතිට්ඨාපනෙන තතො
 පරමිපි සොධෙතුං සක්කති සක්කොතිති මඤ්ඤාමි අහං. කස්මා? තයා හි ජාතො මුනි
 සච්චනාමො යස්මා තයා සත්ථාරා අරියාය ජාතියා ජාතො මුනිභාවො, මුනි වා
 සමානො අත්තභිතපරභිතානං ඉධලොකපරලොකානඤ්ච මුනනට්ඨෙත “මුනි”ති
 අවිතථනාමො, මොනවා වා මුනි, “සමණො පබ්බජිතො ඉසී”ති අවිතථනාමො තයා
 ජාතො. තස්මා සත්තානං එකන්තභිතපටිලාභහෙතුභාවතො භගවා තව තත්ථ ගමනං
 යාවාමාති අත්ථො.

ඉදානි “සත්තයුග”න්ති වුත්තෙ පිතුයුගං දස්සෙතුං “සුද්ධොදනො නාමා”තිආදි
 වුත්තං. සුද්ධං ඔදනං ජීවනං එතස්සාති සුද්ධොදනො. බුද්ධපිතා හි එකංසතො
 සුවිසුද්ධකායවච්ඡිමනොසමාවාරො සුවිසුද්ධාජීවො හොති තථා
 අභිනිභාරසම්පන්නත්තා. මායනාමාති කුලරූපසීලාවාරාදිසම්පත්තියා ඤාතිමිත්තාදිහි
 “මා යාහි”ති වත්තබ්බගුණතාය “මායා”ති ලද්ධනාමා. පරිහරියාති ධාරෙත්වා.
 කායස්ස හෙදානි සදෙවකස්ස ලොකස්ස වෙතියසදිසස්ස අත්තනො කායස්ස
 විනාසතො උද්ධං. තිදිවම්හිති තුසිතදෙවලොකෙ.

සාති මායාදෙවී. ගොතමීති ගොත්තෙන තං කිත්තෙති. දිබ්බෙහි කාමෙහිති,
 තුසිතභවනපරියාපන්නෙහි දිබ්බෙහි වත්ථුකාමෙහි. සමඬගිභූතාති සමන්තාගතා.
 කාමගුණෙහිති කාමකොට්ඨාසෙහි, “කාමෙහි”ති වත්වා පුන “කාමගුණෙහි”ති
 වචනෙන අනෙකභාගෙහි වත්ථුකාමෙහි පරිවාරියතීති දීපෙති. තෙහිති යස්මිං.

දෙවනිකායෙ නිබ්බන්ති, තෙනි තුසිතදෙවගණෙනි, තෙනි වා කාමගුණෙනි.
“සමඬිගිභූතා පරිවාරිතා”ති ව ඉත්ථිලිඬිගනිද්දෙසො පුරිමත්තභාවසිද්ධං ඉත්ථිභාවං,
දෙවතාභාවං වා සන්ධාය කතො, දෙවුපපත්ති පන පුරිසභාවෙනෙව ජාතා.

එවං ථෙරෙන යාවිතො භගවා තත්ථ ගමනෙ ඛ්‍යාතං විසෙසාධිගමං දිස්වා
විසතිසහස්ස ඛිණාසවපරිවුතො රාජගහතො අතුරිතවාරිකාවසෙන
කපිලවත්ථුගාමිමග්ගං පටිපජ්ජී. ථෙරො ඉද්ධියා කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා රඤ්ඤො
පුරතො ආකාසෙ ධීතො අදිට්ඨපුබ්බං වෙසං දිස්වා රඤ්ඤො “කොසි ත්ව”න්ති
පුච්ඡිතො, “සවෙ අමච්චපුත්තං තයා භගවතො සන්තිකං පෙසිතං මං න ජානාසි,
එවං පන ජානාහි”ති දස්සෙන්තො –

“බුද්ධස්ස පුත්තොමහි අසය්හසාහිතො, අඬිගිරසස්සප්පට්මස්ස තාදිතො;
පිතුපිතා මය්හං තුවංසි සක්ක, ධම්මෙන මෙ ගොතම අය්‍යකොසි”ති. –

ඔසානගාථමාහ.

තත්ථ බුද්ධස්ස පුත්තොමහිති, සබ්බඤ්ඤබුද්ධස්ස උරෙ ජාතතාය ඔරසපුත්තො
අමිහි. අසය්හසාහිතොති, අභිසම්බොධිතො පුබ්බෙ යපෙත්වා මහාබොධිසත්තං
අඤ්ඤෙහි සහිතුං වහිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා අසය්හස්ස සකලස්ස බොධිසම්භාරස්ස
මහාකාරුණිකාධිකාරස්ස ව සහනතො වහනතො, තතො පරමිපි අඤ්ඤෙහි සහිතුං
අභිභවිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා අසය්හානං පඤ්චන්තං මාරානං සහනතො
අභිභවනතො, ආසයානුසයවරිතාධිමුත්තිආදිවිභාගාවබොධනෙන යථාරහං
වෙනෙය්‍යානං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි අනුසාසනීසඬ්ඛාතස්ස
අඤ්ඤෙහි අසය්හස්ස බුද්ධකිච්චස්ස ව සහනතො, තත්ථ වා සාධුකාරිභාවතො
අසය්හසාහිතො. අඬිගිරසස්සාති අඬිගිකතසිලාදිසම්පත්තිකස්ස. “අඬිගමඬිගෙහි
නිච්ඡරණකඔභාසස්සා”ති අපරෙ. කෙච් පන “අඬිගිරසො, සිද්ධත්ථොති ද්වෙ
නාමාති පිතරායෙව ගහිතාති”ති වදන්ති. අප්පට්මස්සාති අනුපමස්ස. ඉට්ඨානිට්ඨෙසු
තාදිලක්ඛණප්පත්තියා තාදිතො. පිතුපිතා මය්හං තුවංසිති අරියජාතිවසෙන මය්හං
පිතු සම්මාසම්බුද්ධස්ස ලොකවොහාරෙන ත්වං පිතා අසි. සක්කාති ජාතිවසෙන
රාජානං ආලපති. ධම්මෙනාති සභාවෙන අරියජාති ලොකියජාතීති ද්විත්තං ජාතීනං
සභාවසමොධානෙන ගොතමාති රාජානං ගොත්තෙන ආලපති. අය්‍යකොසිති
පිතාමහො අසි. එත්ථ ව “බුද්ධස්ස පුත්තොමහි”තිආදිං වදන්තො ථෙරො අඤ්ඤං
බ්‍යාකාසි.

එවං පන අත්තානං ජානාපෙත්වා භට්ඨතුට්ඨෙත රඤ්ඤො මහාරහෙ පල්ලඬිකෙ
නිසීදාපෙත්වා අත්තතො පටියාදිතස්ස නානග්ගරසස්ස භොජනස්ස පත්තං පුරෙත්වා
දිත්තෙ ගමනාකාරං දස්සෙති. “කස්මා ගන්තුකාමත්ථ, භුඤ්ජ්‍යා”ති ව වුත්තෙ,
“සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භුඤ්ජිස්සාමි”ති. “කහං පන සත්ථා”ති?
“විසතිසහස්සහික්ඛුපරිවාරො තුම්භාකං දස්සනත්ථාය මග්ගං පටිපන්නො”ති.
“තුම්භෙ ඉමං පිණ්ඩපානං පරිභුඤ්ජිත්වා යාව මම පුත්තො ඉමං නගරං.

සම්පාපුණාති, තාවස්ස ඉතොව පිණ්ඩපාතං හරවා''ති. ටෙරො හත්තකිව්වං කත්වා රඤ්ඤො පරිසාය ව ධම්මං කට්ඨං සත්ථු ආගමනතො පුරෙතරමෙව සකලං රාජනිවෙසනං රතනත්තයෙ අභිජ්ජසන්නං කරොන්නො සබ්බෙසං පස්සන්තානංයෙව සත්ථු ආහරිතබ්බහත්තපුණ්ණං පත්තං ආකාසෙ විස්සජ්ජේත්වා සයම්පි වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පිණ්ඩපාතං උපනෙත්වා සත්ථු හත්ථෙ යපෙසි. සත්ථා තං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජී. එවං සට්ඨියොජනං මග්ගං දිවසෙ දිවසෙ යොජනං ගච්ඡන්තස්ස සත්ථු රාජගෙහතොව හත්තං ආහරිත්වා අදාසි. අථ නං හගවා ''මය්හං පිතු මහාරාජස්ස සකලනිවෙසනං පසාදෙසි''ති කුලජ්ජසාදකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසිති.

කාඨදායින්ටෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. එකවිහාරියත්ටෙරගාථාවණ්ණනා

පුරතො පච්ඡතො වාතිආදිකා ආයස්මතො එකවිහාරියත්ටෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජන්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ පුඤ්ඤාති උපචින්නො කස්සපදසබලස්ස කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤං පටිසිත්වා විවෙකවාසං වසි.

සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ හගවති පරිනිබ්බුතෙ ධම්මාසොකරඤ්ඤො කනිට්ඨහාතා භුත්වා නිබ්බත්ති. අසොකමහාරාජා කීර සත්ථු පරිනිබ්බානතො ද්වින්නං වස්සසනානං උපරි අට්ඨාරසමෙ වස්සෙ සකලජම්බුදීපෙ එකරජ්ජාභිසෙකං පත්වා අත්තතො කනිට්ඨං තිස්සකුමාරං ඔපරජ්ජෙ යපෙත්වා එකෙන උපායෙන තං සාසනෙ අභිජ්ජසන්නං අකාසි. සො එකදිවසං මීගවං ගතො අරඤ්ඤෙ යොනකමහාධම්මරක්ඛිතත්ටෙරං හත්ථිනාගෙන සාලසාඛං ගහන්ත්වා බීජියමානං නිසින්නං දිස්වා සඤ්ජාතපසාදො ''අහො වතාහම්පි අයං මහාටෙරො විය පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ විහරෙය්''න්ති වින්නෙසි. ටෙරො තස්ස විත්තාචාරං ඤාත්වා තස්ස පස්සන්තස්සෙව ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා අසොකාරාමෙ පොක්ඛරණියා අභිජ්ජමානෙ උදකෙ යත්වා වීචරඤ්ච උත්තරාසඬ්ගඤ්ච ආකාසෙ ඔලග්ගෙන්වා න්භායිතුං ආරභී. කුමාරො ටෙරස්ස ආනුභාවං දිස්වා අභිජ්ජසන්නො අරඤ්ඤතො නිවත්තිත්වා රාජගෙහං ගන්ත්වා ''පබ්බජිස්සාමි''ති රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා තං අනෙකජ්ජකාරං යාවිත්වා පබ්බජ්ජාධිජ්ජායං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛි. සො උපාසකො භුත්වා පබ්බජ්ජාසුඛං පත්ථෙන්නො -

537.

''පුරතො පච්ඡතො වාපි, අපරො වෙ න විජ්ජති;
අතිව ඵාසු හවති, එකස්ස වසතො වනෙ.

538.

“හන්ද එකො ගම්ස්සාමි, අරඤ්ඤං බුද්ධවණ්ණිකං;
එසු එකවිහාරිස්ස, පහිත්තස්ස භික්ඛුනො.

539.

“යොගී-පීතිකරං රම්මං, මත්තකුඤ්ජරසෙවිතං;
එකො අත්ථවසී ඛිජ්ජං, පටිසිස්සාමි කානනං.

540.

“සුපුප්පිතෙ සිතවනෙ, සිතලෙ ගිරිකන්දරෙ;
ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා, වච්ඡිකම්ස්සාමි එකකො.

541.

“එකාකියො අදුනියො, රමණියෙ මහාවනෙ;
කදාහං විහරිස්සාමි, කතකිච්චො අනාසවො.

542.

“එවං මෙ කත්තුකාමස්ස, අධිජ්ජායො සම්ප්ඤ්ඤා;
සාධයිස්සාමහංයෙව, නාඤ්ඤො අඤ්ඤස්ස කාරකො” ති. —

ඉමා ඡ ගාථා අභාසි.

තත්ථ පුරතො පච්ඡතො වානි අත්තනො පුරතො වා පච්ඡතො වා, වා-සද්දස්ස විකප්පත්ථත්තා පස්සතො වා අපරො අඤ්ඤො ජනො න විජ්ජති වෙ, අනිව අනිවිස එසු විත්තසුඛං භවති. එකවිහාරිභාවෙන එකස්ස අසභායස්ස. වනෙ වසතොති විරපරිවිතෙන විවෙකජ්ඣාසයෙන ආකච්ඡියමානහදයො සො රත්තින්දිවං. මහාජනපරිවුත්තස්ස වසතො සඨගණිකවිහාරං නිබ්බන්දන්තො විවෙකසුඛඤ්ච බහුං මඤ්ඤන්තො වදති.

හන්දානි වොස්සග්ගත්ථෙ නිපාතො, තෙන ඉදානි කරියමානස්ස අරඤ්ඤගමනස්ස නිව්ඡිතභාවමාහ. එකො ගම්ස්සාමිති “සුඤ්ඤාගාරෙ බො, ගහපති, තථාගතා අභිරමන්ති” තිආදිවචනතො (වුළුව. 306) බුද්ධෙහි වණ්ණිකං පසට්ඨං අරඤ්ඤං එකො අසභායො ගම්ස්සාමි වාසාධිජ්ජායෙන උපගච්ඡාමි. යස්මා එකවිහාරිස්ස ධානාදිසු අසභායභාවෙන එකවිහාරිස්ස නිබ්බානං පටිපෙසිතවිත්තතාය පහිත්තස්ස අධිසිලසික්ඛාදිකා තිස්සො සික්ඛා සික්ඛතො භික්ඛුනො අරඤ්ඤං එසු ඉට්ඨං සුඛාවහන්ති අත්ථො.

යොගී-පීතිකරන්ති යොගීනං භාවනාය යුත්තජ්ජයුත්තානං අජ්ජසද්දාදිභාවෙන ඤානවිපස්සනාදිපීතිං ආවහනතො යොගී-පීතිකරං. විසභාගාරම්මණාභාවෙන පටිසල්ලානසාරුජ්ජතාය රම්මං. මත්තකුඤ්ජරසෙවිතන්ති මත්තවරචාරණවිවරිතං, ඉමිනාපි බුහාරඤ්ඤභාවෙන ජනවිවෙකංයෙව දස්සෙති. අත්ථවසීති ඉධ අත්ථොති

සමණධම්මො අධිප්පෙනො. “කථං නු බො සො මෙ භවෙය්‍යා”ති තස්ස වසං ගතො.

සුපුප්ඵතෙති සුට්ඨු පුප්ඵතෙ. සීතවනෙති ඡායුදකසම්පත්තියා සීතෙ වනෙ. උභයෙනපි තස්ස රමණීයතංයෙව විභාවෙති. ගිරිකන්දරෙති ගිරිතං අඛින්නරෙ කන්දරෙ. කන්ති හි උදකං, තෙන දාරිතං නින්තට්ඨානං කන්දරං නාම. තාදිසෙ සීතලෙ ගිරිකන්දරෙ සම්මපරිතාපං විනොදෙත්වා අත්තනො ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා න්භායිත්වා වඩ්කමිස්සාමි එකකොති කත්ථවි අනායත්තවුත්තිතං දස්සෙති.

එකාකියොති එකාකී අසභායො. අද්‍යුතියොති තණ්හාසඬ්ඛාතද්‍යුතියාභාවෙන අද්‍යුතියො. තණ්හා හි පුරිසස්ස සබ්බදා අවිජ්ජනට්ඨෙත ද්‍යුතියා නාම. තෙනාහ භගවා — “තණ්හාද්‍යුතියො පුරිසො, දීසමද්ධාන සංසර”න්ති (ඉතිවු. 15, 105).

එවං මෙ කත්තුකාමස්සාති “හන්ද එකො ගමිස්සාමි”තිආදිනා වුත්තවිධිනා අරඤ්ඤං ගන්ත්වා භාවනාභියොගං කත්තුකාමස්ස මෙ. අධිප්පායො සමිප්ඤ්ඤාති “කදාහං විහරිස්සාමි, කතකිච්චො අනාසවො”ති එවං පවත්තො මනොරථො ඉප්ඤ්ඤා සිද්ධිං පාපුණාතු. අරහත්තප්පත්ති ව යස්මා න ආයාචනමත්තෙන සිප්ඤ්ඤාති, නාපි අඤ්ඤාන සාධෙතබ්බා, තස්මා ආහ “සාධයිස්සාමහංයෙව, නාඤ්ඤා අඤ්ඤස්ස කාරකො”ති.

එවං උපරාජස්ස පබ්බජ්ජාය දළ්භනිච්ඡයතං ඤත්වා රාජා අසොකාරාමගමනීයං මග්ගං අලඬ්ඤාතපෙත්වා කුමාරං සබ්බාලඬ්ඤාතවිභූසිතං මහතියා සෙනාය මහවිචරාජානුභාවෙන විහාරං නෙසි. කුමාරො පධානසරං ගන්ත්වා මහාධම්මරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජී, අනෙකසතා මනුස්සා තං අනුපබ්බජී. රඤ්ඤො භාගිනෙයොසා සඬ්ඤාමිත්තාය සාමිකො අග්ගිබ්‍රහ්මාපි තමෙව අනුපබ්බජී. සො පබ්බජිත්වා හට්ඨතුට්ඨො අත්තනා කාතබ්බං පකාසෙත්තො —

543.

“එස බන්ධාමි සන්තාහං, පවිසිස්සාමි කානනං;
න තතො නික්ඛමිස්සාමි, අප්පත්තො ආසවක්ඛයං.

544.

“මාලුතෙ උපවායන්තෙ, සීතෙ සුරහිගන්ධිකෙ;
අවිප්පං දාලයිස්සාමි, නිසිත්තො නගමුද්ධති.

545.

“වනෙ කුසුමසඤ්ජන්තෙ, පබ්භාරෙ නූන සීතලෙ;
විමුත්තිසුබ්බෙන සුබ්බතො, රමිස්සාමි ගිරිබ්බපෙ”ති. —

තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ එස ඛන්ධාමි සන්තාහන්ති එසාහං වීරියසඬ්ඛාතං සන්තාහං ඛන්ධාමි,
කායෙ ච ජීවිතෙ ච නිරපෙක්ඛො වීරියසන්තාහෙන සන්තය්හාමි. ඉදං චුත්තං හොති
– යථා නාම සුරො පුරිසො පච්චත්ථිකෙ පච්චුපට්ඨිතෙ තං ජෙතුකාමො අඤ්ඤං
කිච්චං පහාය කච්චපට්ඨුච්චනාදිනා යුද්ධාය සන්තය්හති, යුද්ධභූමිඤ්ච ගන්ත්වා
පච්චත්ථිකෙ අපේත්වා තතො න නිවත්තති, එවමහම්පි කිලෙසපච්චත්ථිකෙ ජෙතුං
ආදිත්තම්පි සිසං වෙලඤ්ච අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වා චතුබ්බිධසම්මජ්ජපධානවීරියසන්තාහං
සන්තය්හාමි, කිලෙසෙ අපේත්වා කිලෙසවිජයයොග්ගං විවෙකට්ඨානං න
විස්සජ්ජෙමිති. තෙන චුත්තං “පච්චිස්සාමි කානනං න තතො නික්ඛමිස්සාමි,
අජ්ජත්තො ආසවක්ඛය”න්ති.

“මාලුතෙ උපවායන්තෙ”ති ආදිනා අරඤ්ඤට්ඨානස්ස
කම්මට්ඨානභාවනායොග්ගතං වදති, රමිස්සාමි නුන ගිරිබ්බජෙති යොජනා.
පබ්බතපරික්ඛෙපෙ අභිරමිස්සාමි මඤ්ඤෙති අනාගතත්ථං පරිකජ්ජෙත්තො වදති.
සෙසං සුච්ඤ්ඤායාමෙව.

එවං වත්වා ථෙරො අරඤ්ඤං පච්චිත්වා සමණධම්මං කරොත්තො
උපජ්ඣායෙන සද්ධිං කලීඬ්ගරට්ඨං අගමාසි. තත්ථස්ස පාදෙ වම්මිකාබාධො
උජ්ජජ්ජි, තං දිස්වා එකො වෙජ්ජො “සජ්ජිං, හන්තෙ, පරියෙසථ, තිකිච්ඡිස්සාමි
න”න්ති ආහ. ථෙරො සජ්ජිපරියෙසනං අකත්වා විපස්සනාය එව කම්මං කරොති,
රොගො වඩ්ඪති, වෙජ්ජො ථෙරස්ස තත්ථ අජ්ජොස්සුක්කතං දිස්වා සයමෙව සජ්ජිං
පරියෙසිත්වා ථෙරං අරොගං අකාසි. සො අරොගො භුත්වා නචිරස්සෙව අරහත්තං
පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.44.1-12) –

“ඉමම්හි හද්දකෙ කජ්ජෙ, බ්‍රහ්මඛන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උජ්ජජ්ජි වදනං වරො.

“නිජ්ජපඤ්චො නිරාලම්බො, ආකාසසමමානසො;
සුඤ්ඤතාබ්‍රලො තාදී, අනිමිත්තරතො වසී.

“අසඬ්ගචිත්තො නික්ඛලෙසො, අසංසට්ඨො කුලෙ ගණෙ;
මහාකාරුණිකො වීරො, විනයොපායකොවිදො.

“උය්‍යුත්තො පරකිච්චෙසු, විනයන්තො සදෙවකෙ;
නිබ්බානගමනං මග්ගං, ගතිං පඬ්කවිසොසනං.

“අමතං පරමස්සාදං, ජරාමච්චුනිචාරණං;
මහාපරිසමජ්ඣෙකො සො, නිසිත්තො ලොකතාරකො.

“කරච්චිකරුතො නාථො, බ්‍රහ්මසොසො තථාගතො;
උද්ධරන්තො මහාදුග්ගො, විජ්ජනට්ඨෙ අනායකො.

“දෙසෙන්තො විරජං ධම්මං, දිට්ඨො මෙ ලොකනායකො;
තස්ස ධම්මං සුඤ්ඤත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

“පබ්බජිත්වා තදාපාහං, චිත්තෙන්තො ජිනසාසනං;
එකකොච චනෙ රම්මෙ, චසිං සංසග්ගපිළිනො.

“සක්කායචූපකාසො මෙ, හෙතුභූතො මමාහවී;
මනසො චූපකාසස්ස, සංසග්ගහයදස්සිනො.

“කිලෙසා ක්කාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ථෙරෙ තත්ථ විහරන්තෙ රාජා කොට්ඨනපරිච්චාගෙන
භොජකගිරිවිහාරං නාම කාරෙත්වා ථෙරං තත්ථ වාසෙසි. සො තත්ථ විහරන්තො
පරිනිබ්බානකාලෙ -

546.

“සොහං පරිපුණ්ණසංකප්පො, චන්දො පන්නරසො යථා;
සබ්බාසවපරික්ඛිණො, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො” ති. -

ඔසානගාථමාහ. සා උත්තානත්ථාව. තදෙව ච ථෙරස්ස අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං
අභොසිති.

එකවිහාරියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. මහාකප්පිනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

අනාගතං යො පටිකච්ච පස්සතිතිආදිකා ආයස්මතො මහාකප්පිනත්ථෙරස්ස
ගාථා. කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලසරෙ
නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤන්තො සත්ථාරං එකං
භික්ඛුං භික්ඛුඔවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා තජ්ජං අධිකාරකම්මං
කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙසි.

සො තත්ථ යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො
කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං
පත්තො පුරිසසහස්සගණපෙට්ඨකො හුත්වා ගබ්භසහස්සපටිමණ්ඩිතං මහන්තං
පරිවෙණං කාරාපෙසි. තෙ සබ්බෙපි ජනා යාවජීවං කුසලං කත්වා තං උපාසකං
පෙට්ඨකං කත්වා සපුත්තදාරා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං
දෙවමනුස්සෙසු සංසරිංසු. තෙසු ගණපෙට්ඨකො අම්භාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො
පුරෙතරමෙව පච්චන්තදෙසෙ කුක්කුටනාමකෙ නගරෙ රාජගෙහෙ නිබ්බත්ති, තස්ස
කප්පිනොති නාමං අභොසි. සෙසපුරිසා තස්මිංයෙව නගරෙ අමච්චකුලෙ
නිබ්බත්තිංසු. කප්පිනකුමාරො පිතු අච්චයෙන ඡත්තං උස්සාපෙත්වා
මහාකප්පිනරාජා නාම ජාතො. සො සුතවිත්තකතාය පාතොච චතුහි ද්වාරෙහි සීසං

දුනෙ පෙසෙසි - “යත්ථ ඛුස්සුනෙ පස්සථ, තතො නිවත්තිත්වා මය්හං ආරොවෙථා”ති.

තෙන ච සමයෙන අම්භාකං සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා සාවත්ථිං උපනිස්සාය විහරති. තස්මිං කාලෙ සාවත්ථිවාසීනො වාණිජා සාවත්ථියං උට්ඨානකභණ්ඩං ගහෙත්වා තං නගරං ගන්ත්වා භණ්ඩං පටිසාමෙත්වා “රාජානං පස්සිස්සාමා”ති පණ්ණාකාරභත්ථා රඤ්ඤො ආරොවාපෙසුං. තෙ රාජා පක්කොසාපෙත්වා නිය්‍යාදිතපණ්ණාකාරෙ වන්දිත්වා යීතෙ “කුතො ආගතත්ථා”ති පුච්ඡි. “සාවත්ථිනො, දෙවා”ති. “කච්චි වො රට්ඨං සුභික්ඛං, ධම්මිකො රාජා”ති? “ආම, දෙවා”ති. “කිදිසො ධම්මො තුම්භාකං දෙසෙ ඉදානි පවත්තති”ති? “තං, දෙව, න සක්කා උච්ඡිට්ඨමුඛෙහි කපෙතු”ත්ති. රාජා සුවණ්ණභිඤ්ඤායොරෙන උදකං දාපෙසි. තෙ මුඛං වික්ඛාලෙත්වා දසබ්බාහිමුඛා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා, “දෙව, අම්භාකං දෙසෙ බුද්ධරතනං නාම උප්පන්න”ත්ති ආහංසු. රඤ්ඤො “බුද්ධො”ති වචනෙ සුතමත්තෙයෙව සකලසරීරං ඵරමානා පිති උප්පජ්ජි. තතො “බුද්ධොති, තාතා, වදෙථා”ති ආහ. “බුද්ධොති, දෙව, වදාමා”ති. ඵලං තික්ඛත්තුං වදාපෙත්වා “බුද්ධොති පදං අපරිමාණ”ත්ති තස්මිංයෙව පදෙ පසන්නො සතසහස්සං දත්වා “අපරං වදෙථා”ති පුච්ඡි. “දෙව, ලොකෙ ධම්මරතනං නාම උප්පන්න”ත්ති. තම්පි සුත්වා තට්ඨෙව සතසහස්සං දත්වා “අපරං වදෙථා”ති පුච්ඡි. “දෙව, සඤ්ජරතනං නාම උප්පන්න”ත්ති. තම්පි සුත්වා තට්ඨෙව සතසහස්සං දත්වා “බුද්ධස්ස භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමි”ති තතොව නික්ඛමි. අමච්චාපි තට්ඨෙව නික්ඛමිංසු. සො අමච්චසහස්සෙන සද්ධිං ගඬගාතීරං පත්වා “සථෙ සත්ථා සම්මාසම්බුද්ධො, ඉමෙසං අස්සානං බුරුමත්තම්පි මා තෙමෙතු”ති සච්චාධිට්ඨානං කත්වා උදකපිට්ඨෙනෙව පූරං ගඬගානදිං අතික්කමිත්වා අපරම්පි අඬ්ඪයොජනවිත්ථාරං නදිං තට්ඨෙව අතික්කමිත්වා තතියං වන්දහාගං නාම මහානදිං පත්වා තම්පි තාය ඵල සච්චකිරියාය අතික්කමි.

සත්ථාපි තංදිවසං පච්චුසසමයංයෙව මහාකරුණාසමාපත්තිනො වුට්ඨාය ලොකං වොලොකෙත්තො “අජ්ජ මහාකප්පිනො තියොජනසතිකං රජ්ජං පහාය අමච්චසහස්සපරිවාරො මම සන්තිකෙ පබ්බජිතුං ආගමිස්සති”ති දිස්වා “මයා තෙසං පච්චුග්ගමනං කාතුං යුත්ත”ත්ති පාතොව සරීරපටිපග්ගනං කත්වා භික්ඛුසඬ්ඨපරිවුතො සාවත්ථියං පිණ්ඩාය වරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සයමෙව ආකාසෙන ගන්ත්වා වන්දහාගාය නදියා තීරෙ තෙසං උත්තරණතිත්ථස්සාහිමුඛට්ඨානෙ මහානිග්‍රොධමුලෙ පල්ලඬකෙන නිසින්තො ඡබ්බණ්ණබුද්ධරස්මියො විස්සජ්ජෙසි. තෙ තෙන තිත්ථෙන උත්තරන්තා බුද්ධරස්මියො ඉතො විතො ච විධාවන්තියො ඔලොකෙත්තො භගවන්තං දිස්වා “යං සත්ථාරං උද්දිස්ස මයං ආගතා, අද්ධා සො ඵසො”ති දස්සනෙනෙව නිට්ඨං ගන්ත්වා දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔනමිත්වා පරමනිපච්චාකාරං කරොන්තා භගවන්තං උපසඬ්ඨමිංසු. රාජා භගවතො ගොජ්ඣකෙසු ගහෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඵකමන්තං නිසීදි සද්ධිං අමච්චසහස්සෙන. සත්ථා තෙසං ධම්මං දෙසෙසි.

දෙසනාපරියොසානෙ සද්ධිං පරිසාය අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. තෙන චුත්තං අපදානෙ
(අප. ථෙර 2.54.66-107) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
උදිතො අපටාකාසෙ, රච්ච සරදම්බරෙ.

“චචනාභාය බොධෙති, වෙනෙයාපදුමානි සො;
කිලෙසපඨකං සොසෙති, මතිරංසිහි නායකො.

“තිත්ථියානං යසෙ හන්ති, බජ්ජොතාභා යථා රච්;
සච්චත්ථාහං පකාසෙති, රතනංව දිවාකරො.

“ගුණානං ආයතිභූතො, රතනානංව සාගරො;
පජ්ජන්තොරිව භූතානි, ධම්මමෙසෙන වස්සති.

“අක්ඛදස්සො තදා ආසිං, නගරෙ හංසසච්භයෙ;
උපෙච්ච ධම්මමස්සොසිං, ජලජුත්තමනාමිනො.

“ඔවාදකස්ස හික්ඛුනං, සාවකස්ස කතාවිනො;
ගුණං පකාසයන්තස්ස, තප්පයන්තස්ස මෙ මනං.

“සුත්වා පතීතො සුමනො, නිමන්තෙත්වා තථාගතං;
සසිස්සං භොජයිත්වාන, තං යානමභිපත්ථයිං.

“තදා හංසසමභාගො, හංසදුන්දුහිනිස්සනො;
පස්සට්ඨෙතං මහාමත්තං, විනිච්ඡයවිසාරදං.

“පතිතං පාදමූලෙ මෙ, සමුග්ගතතනුරූහං;
ජිමුතවණ්ණං පීණංසං, පසන්තනයනානනං.

“පරිවාරෙන මහතා, රාජයුත්තං මහායසං;
එසො කතාවිනො යානං, පත්ථෙති මුදිතාසයො.

“ඉමිනා පණිපාතෙන, වාගෙන පණිධිහි ව;
කප්පසතසහස්සානි, නුපපජ්ජති දුග්ගතිං.

“දෙවෙසු දෙවසොහග්ගං, මනුස්සෙසු මහත්තනං;
අනුභොත්වාන සෙසෙන, නිබ්බානං පාපුණ්ණස්සති.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්මිතො;
කප්පිතො නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“තතොහං සුකතං කාරං, කත්වාන ජිනසාසනෙ;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තුසිතං අගමාසහං.

“දෙවමානුසරජ්ජාති, සතසො අනුසාසිය;
බාරාණසියමාසන්තෙ, ජාතො කෙණ්ඩියජාතියං.

“සහස්සපරිවාරෙන, සපජාපතිකො අහං;
පඤ්චපච්චෙකබුද්ධානං, සතානි සමුපට්ඨහිං.

“තෙමාසං භොජයිත්වාන, පච්ඡාදම්භ තිථිවරං;
තතො චුතා මයං සබ්බෙ, අභුම්භ තිදසුපගා.

“පුතො සබ්බෙ මනුස්සත්තං, අගම්මිහ තතො චුතා;
කුක්කුටම්භි පුරෙ ජාතා, හිමවත්තස්ස පස්සතො.

“කප්පිතො නාමහං ආසිං, රාජපුත්තො මහායසො;
සෙසාමච්චකුලෙ ජාතා, මමෙව පරිවාරයුං.

“මහාරජ්ජසුඛං පත්තො, සබ්බකාමසම්ඤ්චිමා;
වාණිජෙහි සමක්ඛාතං, බුද්ධුප්පාදමහං සුභිං.

“බුද්ධො ලොකෙ සමුප්පත්තො, අසමො එකපුග්ගලො;
සො පකාසෙති සද්ධම්මං, අමතං සුබමුත්තමං.

“සුයුත්තා තස්ස සිස්සා ව, සුමුත්තා ව අනාසවා;
සුත්වා නෙසං සුවචනං, සක්කරිත්වාන වාණිජෙ.

“පහාය රජ්ජං සාමච්චො, නික්ඛම් බුද්ධමාමකො;
නදිං දිස්වා මහාවන්දං, පූරිතං සමතිත්තිකං.

“අප්පතිට්ඨං අනාලම්ඛං, දුත්තරං සිසවාහිනිං;
ගුණං සරිත්වා බුද්ධස්ස, සොත්ථිතා සමතික්කම්.

“භවසොතං සචෙ බුද්ධො, තිණ්ණො ලොකන්තගු විදු;
එතෙන සච්චවජ්ජෙන, ගමනං මෙ සම්ප්ඤ්ඤා.

“යදි සන්තිගමො මග්ගො, මොක්ඛො චච්චන්තිකං සුඛං;
එතෙන සච්චවජ්ජෙන, ගමනං මෙ සම්ප්ඤ්ඤා.

“සඬුසො වෙ තිණ්ණකන්තාරො, පුඤ්ඤකම්බෙන්තො අනුත්තරො;
එතෙන සච්චවජ්ජෙන, ගමනං මෙ සමීප්ඤ්ඤා.

“සහ කතෙ සච්චවරෙ, මග්ගා අපගතං ජලං;
තතො සුබ්බෙ උත්තිණ්ණො, නදීතිරෙ මනාරමෙ.

“නිසින්නං අද්දසං බුද්ධං, උදෙන්තංව පහඬ්ඤ්ඤා;
ජලන්නං හෙමසෙලංව, දීපරුක්ඛංව ජොතිතං.

“සසිංව තාරාසහිතං, සාවකෙහි පුරක්ඛතං;
වාසවං විය වස්සන්නං, දෙසනාජලදන්නරං.

“වන්දිත්වාන සභාමච්චො, එකමන්තමුපාච්ඤ්ඤා;
තතො නො ආසයං ඤාත්වා, බුද්ධො ධම්මමදෙසයි.

“සුත්වාන ධම්මං විමලං, අවොචුම්භ මයං ජිනං;
පබ්බාපෙහි මහාවීර, නිබ්බිත්ථාමිහ මයං භවෙ.

“ස්වක්ඛාතො හික්ඛවෙ ධම්මො, දුක්ඛන්තකරණාය වො;
වරථ බුභ්මවරියං, ඉච්චාහ මුනිසත්තමො.

“සහ වාචාය සබ්බෙසි, හික්ඛවෙසධරා මයං;
අහුම්භ උපසම්පන්නා, සොනාපන්නා ව සාසනෙ.

“තතො ජෙනවනං ගන්ත්වා, අනුසාසි විනායකො;
අනුසිට්ඨො ජිනෙනාහං, අරහත්තමපාපුණිං.

“තතො හික්ඛුසහස්සානි, අනුසාසිමහං තදා;
මමානුසාසනකරා, තෙපි ආසුං අනාසවා.

“ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො, එතදග්ගෙ ධ්වජෙසි මං;
හික්ඛුච්චාදකානග්ගො, කප්පිනොති මහාජනෙ.

“සතසහස්සෙ කතං කම්මං, එලං දස්සෙසි මෙ ඉධ;
පමුත්තො සරවෙගොව, කිලෙසෙ ඤාපයිං මම.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තං පත්වා පන තෙ සබ්බෙව සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිංසු. සත්ථා තෙ
“එථ, හික්ඛවො”ති ආහ. සා එව තෙසං පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ව අහොසි. සත්ථා තං
හික්ඛුසහස්සං ආදාය ආකාසෙන ජෙනවනං අගමාසි. අට්ඨකදිවසං භගවා
තස්සන්තෙවාසිකෙ හික්ඛු ආහ – “කච්චි, හික්ඛවෙ, කප්පිනො හික්ඛුනං ධම්මං.

දෙසෙති” ති? “න, හගවා, දෙසෙති. අප්පොස්සුක්කො දිට්ඨධම්මසුඛචාරමනුයුත්තො විහරති, ඔවාදමත්තම්පි න දෙති” ති. සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා – “සච්චං කිර ත්ථං, කප්පින, අත්තෙවාසිකානං ඔවාදමත්තම්පි න දෙසී” ති? “සච්චං, හගවා” ති. “බ්‍රාහ්මණ, මා එචං කරි, අප්ප පට්ඨාය උපගතානං ධම්මං දෙසෙහී” ති. “සාධු, හත්තෙ” ති ථෙරො සත්ථු වචනං සිරසා සම්පට්ඨිත්වා එකොවාදෙනෙව සමණසහස්සං අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. තෙන නං සත්ථා පටිපාටියා අත්තනො සාවකෙ ථෙරෙ යානන්තරෙ යපෙන්නො හික්ඛුඔවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. අථෙකදිවසං ථෙරො හික්ඛුනියො ඔවදන්තො –

547.

“අනාගතං යො පටිකච්ච පස්සති, හිතඤ්ච අත්ථං අහිතඤ්ච තං ද්වයං;
විද්දෙසිනො තස්ස හිතෙසිනො වා, රත්ඨං න පස්සන්ති සමෙක්ඛමානා.

548.

“ආනාපානසතී යස්ස, පරිපුණ්ණා සුභාවිතා;
අනුපුබ්බං පරිචිතා, යථා බුද්ධෙන දෙසිතා;
සොමං ලොකං පහාසෙති, අබ්භා මුත්තොව වන්දිමා.

549.

“ඔදානං වත මෙ චිත්තං, අප්පමාණං සුභාවිතං;
නිබ්බිද්ධං පග්ගහීතඤ්ච, සබ්බා ඔභාසතෙ දිසා.

550.

“ජීවතෙ වාපි සප්පඤ්ඤා, අපි චිත්තපරික්ඛයො;
පඤ්ඤාය ව අලාභෙන, චිත්තවාපි න ජීවති.

551.

“පඤ්ඤා සුතච්චිච්ඡිනී, පඤ්ඤා කිත්තිසිලොකවද්ධනී;
පඤ්ඤාසහිතො නරො ඉධ, අපි දුක්ඛෙසු සුඛානි වින්දති.

552.

“නායං අප්ප්පතනො ධම්මො, නච්ඡෙරො නපි අබ්භුතො;
යත්ථ ජායෙථ මීයෙථ, තත්ථ කිං විය අබ්භුතං.

553.

“අනන්තරඤ්චි ජාතස්ස, ජීවිතා මරණං ධූවං;
ජාතා ජාතා මරන්තීධ, එචං ධම්මා හි පාණිනො.

554.

“න හෙතදත්ථාය මතස්ස හොති, යං ජීවිතත්ථං පරපොරිසානං;
මතම්හි රුණ්ණං න යසො න ලොකායං, න වණ්ණිතං සමණබ්‍රාහ්මණෙහි.

555.

“වක්ඛුං සරිරං උපහන්ති තෙන, නිහියති වණ්ණබලං මනී ව;
ආනන්දිනො තස්ස දිසා භවන්ති, හිතෙසිනො නාස්ස සුඛී භවන්ති.

556.

“තස්මා හි ඉච්ඡෙය්‍යා කුලෙ වසන්තෙ, මෙධාවිනො චෙව බහුස්සුතෙ ව;
යෙසඤ්ඤි පඤ්ඤාවිභවෙන කිච්චං, තරන්ති නාවාය නදිංව පුණ්ණ”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ අනාගතන්ති න ආගතං, අවින්දන්ති, අත්ථො. පටිකච්චාති පුතෙතරංයෙව. පස්සති ඔලොකෙති. අත්ථන්ති කිච්චං. තං ද්වයන්ති හිතාහිතං. විද්දෙසිනොති අමිත්තා. හිතෙසිනොති මිත්තා. රන්ධන්ති ඡිද්දං. සමෙක්ඛමානාති ගවෙසන්තා. ඉදං චුත්තං හොති — යො පුග්ගලො අත්තනො හිතාවහං අහිතාවහං තදුභයඤ්ච අත්ථං කිච්චං අනාගතං අසම්පත්තං පුරෙතරංයෙව පඤ්ඤාවක්ඛුනා අහං විය පස්සති විමංසති විචාරෙති, තස්ස අමිත්තා වා අහිතජ්ඣාසයෙන මිත්තා වා හිතජ්ඣාසයෙන රන්ධං ගවෙසන්තා න පස්සන්ති, තාදිසො පඤ්ඤවා පුග්ගලො අවිජ්ජද්දචුත්ති, තස්මා තුම්හෙහි තථාරූපෙහි භවිතබ්බන්ති.

ඉදානි ආනාපානසතිභාවනාය ගුණං දස්සෙන්නො තත්ථ තානි යොජෙතුං “ආනාපානසති යස්සා”ති දුතියං ගාථමාහ. තත්ථ ආනන්ති අස්සාසො. අපානන්ති පස්සාසො. අස්සාසපස්සාසනිමිත්තාරම්මණා සති ආනාපානසති. සතිසීසෙන චෙන්ථ තංසම්පයුත්තසමාධිභාවනා අධිජපෙතා. යස්සාති, යස්ස යොගිනො. පරිපුණ්ණා සුභාවිතාති චතුත්තං සතිපට්ඨානානං සොළසන්තඤ්ච ආකාරානං පාරිපුරියා සබ්බසො පුණ්ණා සත්තන්තං බොජ්ඣංගිනානං විජ්ජාවිමුත්තිනඤ්ච පාරිපුරියා සුට්ඨ භාවිතා වඩ්ඪිතා. අනුපුබ්බං පරිචිතා, යථා බුද්ධෙන දෙසිතාති “සො සතොව අස්සසති”තිආදිනා (දී. නි. 2.374; ම. නි. 1.107) යථා භගවතා දෙසිතා, තථා අනුපුබ්බං අනුක්කමෙන පරිචිතා ආසෙවිතා භාවිතා. සොමං ලොකං පභාසෙති, අබ්භා මුත්තොව චන්දිමාති සො යොගාවචරො යථා අබ්භාදිඋපක්කිලෙසා විමුත්තො චන්දො චන්දාලොකෙන ඉමං ඔකාසලොකං පභාසෙති, එවං අවිජ්ජාදිඋපක්කිලෙසවිමුත්තො ඤාණාලොකෙන අත්තසන්තානපතිතං පරසන්තානපතිතඤ්ච සඬබ්බාරලොකං පභාසෙති පකාසෙති. තස්මා තුම්හෙහි ආනාපානසතිභාවනා භාවෙනබ්බාති අධිජපායො.

ඉදානි අත්තානං නිදස්සනං කත්වා භාවනාහියොගස්ස සඵලතං දස්සෙන්නො “ඔදාතං වත මෙ චිත්ත”න්ති තතියං ගාථමාහ. තස්සත්ථො — නීවරණමලවිගමනො ඔදාතං සුද්ධං වත මම චිත්තං. යථා පමාණකරා රාගාදයො පහීනා, අප්පමාණඤ්ච නිබ්බාතං පච්චක්ඛං කතං අහොසි, තථා භාවිතත්තා අප්පමාණං සුභාවිතං, තතො එව චතුසච්චං නිබ්බිද්ධං පටිවිජ්ඣිතං, සකලසංකිලෙසපක්ඛනො පග්ගහිතඤ්ච හුත්වා දුක්ඛාදිකා පුබ්බන්තාදිකා ව දිසා ඔභාසතෙ තත්ථ විනිශ්ඤ්ඤකඬ්ඛන්තා

සබ්බධම්මෙසු විගතසම්මොහත්තා ව. තස්මා තුම්හෙහිපි එවං චිත්තං භාවෙනබ්බන්ති දස්සෙති.

යථා භාවනාමයා පඤ්ඤා චිත්තමලවිසොධනාදිනා පුරිසස්ස බහුපකාරා, එවං ඉතරාපීති දස්සෙන්නො “ජීවතෙ වාපි සප්පඤ්ඤා”ති චතුත්ථගාථමාහ. තස්සත්ථො – පරික්ඛිණධනොපි සප්පඤ්ඤජාතිකො ඉතරීතරසන්නොසෙන සන්තුට්ඨො අනවජ්ජාය ජීවිකාය ජීවතියෙව. තස්ස හි ජීවිතං ජීවිතං නාම. තෙනාහ භගවා – “පඤ්ඤාජීවිං ජීවිතමාහු සෙට්ඨ”න්ති (සං. නි. 1.73, 246; සු. නි. 184). දුම්මෙධපුග්ගලො පන පඤ්ඤාය අලාභෙන දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච අත්ථං විරාධෙන්නො චිත්තවාපි න ජීවති, ගරහාදිප්පත්තියා ජීවන්නො නාම න තස්ස හොති, අනුපායඤ්ඤාය වා යථාධිගතං ධනං නාසෙන්නො ජීවිතමපි සන්ධාරෙතුං න සක්කොතියෙව, තස්මා පාරිභාරියපඤ්ඤාපි තුම්හෙහි අප්පමත්තෙහි සම්පාදෙනබ්බාති අධිප්පායො.

ඉදානි පඤ්ඤාය ආනිසංසෙ දස්සෙතුං “පඤ්ඤා සුතච්චිච්ඡිති”ති පඤ්චමං ගාථමාහ. තත්ථ පඤ්ඤා සුතච්චිච්ඡිති පඤ්ඤා නාමෙසා සුතස්ස චිච්ඡයිති, යථාසුතෙ සොතපථමාගතෙ අත්ථෙ “අයං අකුසලො, අයං කුසලො, අයං සාවජ්ජො, අයං අනවජ්ජො”තිආදිනා චිච්ඡයජනාති. කිත්තිසිලොකවද්ධතීති කිත්තියා සම්මුඛා පසංසාය සිලොකස්ස පත්ථට්ඨසභාවස්ස වද්ධතී, පඤ්ඤවතොයෙව හි කිත්තිආදයො විඤ්ඤානං පාසංසභාවතො. පඤ්ඤාසහිතොති පාරිභාරියපඤ්ඤාය, විපස්සනාපඤ්ඤාය ච යුත්තො. අපි දුක්ඛෙසු සුඛානි වින්දතීති එකන්තදුක්ඛසභාවෙසු ඛන්ධායතනාදීසු සම්මාපටිපත්තියා යථාභූතසභාවාවබොධෙන නිරාමිසානිපි සුඛානි පටිලභති.

ඉදානි තාසං හික්ඛුනීතං අනිච්චතාපටිසංයුත්තං ධීරභාවාවහං ධම්මං කට්ඨෙන්නො “නායං අප්ප්පතනො ධම්මො”තිආදිනා සෙසගාථා අභාසි. තත්‍රායං සඬ්ඛෙපත්ථො – ය්වායං සත්තානං ජායනමීයනසභාවො, අයං ධම්මො අප්ප්පතනො අධුනාගතො න හොති, අභිණ්භපවත්තිකතාය න අච්ඡරියො, අබ්භූතපුබ්බතාභාවතො නාපි අබ්භූතො. තස්මා යත්ථ ජායෙථ මීයෙථ, යස්මිං ලොකෙ සත්තො ජායෙය්‍යා, සො එකංසෙන මීයෙථ, තත්ථ කිං විය? කිං නාම අබ්භූතං සියා? සභාවිකත්තා මරණස්ස – න හි බණ්කමරණස්ස කිඤ්චි කාරණං අත්ථී. යතො අනන්තරඤ්චි ජාතස්ස, ජීවිතා මරණං ධූවං ජාතස්ස ජාතිසමන්තරං ජීවිතතො මරණං එකන්තිකං උප්පන්නානං ඛන්ධානං එකංසෙන හිප්පතනො. යො පනෙත්ථ ජීවතීති ලොකවොභාරො, සො තදුපාදානස්ස අනෙකපච්චයායත්තතාය අනෙකන්තිකො, යස්මා එතදෙවං, තස්මා ජාතා මරන්තීධ, එවංධම්මා හි පාණිනොති අයං සත්තානං පකති, යදිදං ජාතානං මරණන්ති ජාතියා මරණානුබන්ධනතං ආහ.

ඉදානි යස්මා තාසු හික්ඛුනීසු කාචි සොකඛන්ධිතචිත්තාපි අත්ථී, තස්මා තාසං සොකචිතොදනං කාතුං “න හෙතදත්ථායාතිආදි චුත්තං. තත්ථ න හෙතදත්ථාය මතස්ස හොතීති යං මතස්ස ජීවිතත්ථං ජීවිතනිමිත්තං පරපොරිසානං පරපුග්ගලානං

රුණං, එතං තස්ස මතස්ස සත්තස්ස ජීවිතත්ථං තාව තිට්ඨතු, කස්සවිපි අත්ථාය න හොති, යෙ පන රුදන්ති, තෙසම්පි මතම්හි මතපුග්ගලනිමිත්තං රුණං, න යසො න ලොකායං යසාවහං විසුද්ධාවහඤ්ච න හොති. න වණ්ණිතං සමණුඛ්මණෙනීති විඤ්ඤප්පසට්ඨම්පි න හොති, අථ බො විඤ්ඤගරහිතමෙවාති අත්ථො.

න කෙවලමෙනෙව යෙ රුදන්තො ආදිනවා, අථ බො ඉමෙපිති දස්සෙන්තො “වක්ඛුං සරීරං උපහන්ති”ති ගාථං වත්වා තතො පරං සොකාදිඅනත්ථපටිබාහනත්ථං කල්‍යාණමිත්තපයිරුපාසනායං තා නියොජෙන්තො “තස්මා”තිආදිනා ඔසානගාථමාහ. තත්ථ තස්මාති යස්මා රුණං රුදන්තස්ස පුග්ගලස්ස වක්ඛුං සරීරඤ්ච උපහන්ති විබාධති, තෙන රුණණෙන වණ්ණො බලං මති ව නිභියති පරිභායති, තස්ස රුදන්තස්ස පුග්ගලස්ස දිසා සපත්තා ආනන්දිනො පමොදවන්තො පිතිවන්තො භවන්ති. හිතෙසිතො මිත්තා දුක්ඛි දුක්ඛිතා භවන්ති තස්මා ධම්මොපපඤ්ඤාය සමන්තාගතත්තා මෙධාවිනො දිට්ඨධම්මිකාදිඅත්ථසන්තිස්සිතස්ස බාහුසච්චස්ස පාරිපුරියා බහුස්සුතෙ, අත්තනො කුලෙ වසන්තෙ ඉච්ඡෙය්‍ය පාටිකඬ්ඛෙය්‍ය කුලුපකෙ කරෙය්‍ය. යෙසන්ති යෙසං මෙධාවිතං බහුස්සුතානං පණ්ඩිතානං පඤ්ඤාවිභවෙන පඤ්ඤාබලෙන යථා මහොසස්ස පුණ්ණං නදිං නාවාය තරන්ති, එවං කුලපුත්තා අත්තනො අත්ථකිච්චං තරන්ති පාරං පාපුණන්ති. තෙ ඉච්ඡෙය්‍ය කුලෙ වසන්තෙති යොජනා.

එවං ථෙරො තාසං හික්ඛුනිතං ධම්මං කථෙත්වා විස්සජ්ජෙසි. තා ථෙරස්ස ඔවාදෙ යත්වා සොකං විනොදෙත්වා යොනියො පටිපජ්ජන්තියො සදත්ථං පරිපුරෙසුං.

මහාකප්පිනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. වූළපන්ථකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

දන්ධා මය්හං ගතීතිආදිකා ආයස්මතො වූළපන්ථකත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? යදෙත්ථ අට්ඨුප්පත්තිවසෙන වත්තබ්බං, තං අට්ඨකනිපාතෙ මහාපන්ථකවත්ථුස්මිං (ථෙරගා. අට්ඨ. 2.මහාපන්ථකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා) වුත්තමෙව. අයං පන විසෙසො – මහාපන්ථකත්ථෙරො අරහත්තං පත්වා අග්ගඵලසුබ්බෙන චිතිනාමෙන්තො චින්තෙසි – “කථං නු බො සක්කා වූළපන්ථකම්පි ඉමස්මිං සුබ්බෙ පතිට්ඨපෙතු”න්ති? සො අත්තනො අය්‍යකං ධනසෙට්ඨිං උපසඬ්ඬකම්ත්වා ආහ – “සචෙ, මහාසෙට්ඨි, අනුජානාථ, අහං වූළපන්ථකං පබ්බාජෙය්‍ය”න්ති. “පබ්බාජෙථ, හන්තෙ”ති. ථෙරො තං පබ්බාජෙසි. සො දසසු සිලෙසු පතිට්ඨිතො භාතු සන්තිකෙ –

“පදුමං යථා කොකනදං සුගන්ධං, පාතො සියා ඵුල්ලමවිතගන්ධං; අඬ්ඨිරසං පස්ස විරොවමානං, තපන්තමාදිච්චමිවන්තලික්ඛෙ”ති. (සං. නි. 1.123; අ. නි. 5.195) –

ගාථාං උග්ගණ්හන්තො චතුභි මාසෙහි ගහෙතුං නාසක්ඛි, ගහිතගහිතං පදං හදයෙ න තිට්ඨති. අථ නං මහාපන්ථකො ආහ – “පන්ථක, ත්වං ඉමස්මිං සාසනෙ අහබ්බො, චතුභි මාසෙහි එකගාථම්පි ගහෙතුං න සක්කොසි. පබ්බජිතකිච්චං පන ත්වං කථං මත්ථකං පාපෙස්සසි? නික්ඛම ඉතො”ති. සො ථෙරෙන පණාමිතො ද්වාරකොට්ඨකසමීපෙ රොදමානො අට්ඨාසි.

තෙන ච සමයෙන සත්ථා ජීවකම්බවනෙ විහරති. අථ ජීවකො පූරිසං පෙසෙසි, “පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙහි”ති. තෙන ච සමයෙන ආයස්මා මහාපන්ථකො හත්තුද්දෙසකො හොති. සො “පඤ්චන්තං භික්ඛුසතානං භික්ඛං පටිච්ඡං, හන්තෙ”ති චුත්තො “චූළපන්ථකං යපෙත්වා සෙසානං පටිච්ඡාමි”ති ආහ. තං සුත්වා චූළපන්ථකො හියෙයාසොමත්තාය දොමනස්සප්පත්තො අහොසි. සත්ථා තස්ස චිත්තක්ඛෙදං ඤාත්වා, “චූළපන්ථකො මයා කතෙන උපායෙන බුජ්ඣස්සති”ති තස්ස අවිදුරෙ යානෙ අත්තානං දස්සෙත්වා “කිං, පන්ථක, රොදසි”ති පුච්ඡි. “භාතා මං, හන්තෙ, පණාමෙති”ති ආහ. “පන්ථක, මා චිත්තයි, මම සාසනෙ තුය්හං පබ්බජ්ජා, එහි, ඉමං ගහෙත්වා ‘රජොහරණං, රජොහරණ’න්ති මනසි කරොහි”ති ඉද්ධියා සුද්ධං වොළක්ඛණ්ඩං අභිසම්බරිත්වා අදාසි. සො සත්ථාරා දින්නං වොළක්ඛණ්ඩං “රජොහරණං, රජොහරණ”න්ති හත්ථෙන පරිමජ්ජන්තො නිසීදි. තස්ස තං පරිමජ්ජන්තස්ස කිලිට්ඨධාතුකං ජාතං, පුන පරිමජ්ජන්තස්ස උක්ඛලිපරිපුඤ්ජනසදිසං ජාතං. සො ඤාණස්ස පරිපක්කත්තා එවං චිත්තෙසි – “ඉදං වොළක්ඛණ්ඩං පකතියා පරිසුද්ධං, ඉමං උපාදිණ්ණකසරීරං නිස්සාය කිලිට්ඨං අඤ්ඤා ජාතං, තස්මා අනිච්චං යථාපෙතං, එවං චිත්තමිපි”ති ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා තස්මිංයෙව නිමිත්තෙ ඤානානි නිබ්බත්තෙත්වා ඤානපාදකං විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.2.35-54) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, ආහුතීනං පටිග්ගහො;
ගණම්භා වූපකට්ඨො සො, හිමවන්තෙ වසී තදා.

“අහමිපි හිමවන්තමිහි, වසාමි අස්සමෙ තදා;
අචිරාගතං මහාවීරං, උපෙසිං ලොකනායකං.

“පුජ්චච්ඡත්තං ගහෙත්වාන, උපගච්ඡිං නරාසහං;
සමාධිං සමාපජ්ජන්තං, අත්තරායමකාසහං.

“උහො හත්ථෙහි පග්ගය්හ, පුජ්චච්ඡත්තං අදාසහං;
පටිග්ගහෙසි හගවා, පදුමුත්තරො මහාමුනි.

“සබ්බෙ දෙවා අත්තමනා, හිමවන්තං උපෙන්නි තෙ;
සාධුකාරං පවත්තෙසුං, අනුමොදිස්සති චක්ඛුමා.

“ඉදං චත්වාන තෙ දෙවා, උපගච්ඡුං නරුත්තමං;

ආකාසෙ ධාරයන්තස්ස, පදුමච්ඡත්තමුත්තමං.

“සතපත්තඡත්තං පග්ගස්භ, අදාසි තාපසො මම;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුඤ්ඤාං මම භාසතො.

“පඤ්චවිසතිකප්පානි, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
චතුත්තිංසතික්ඛත්තුඤ්ච, චක්කවත්ති භවිස්සති.

“යං යං යොනිං සංසරති, දෙවත්තං අථ මානුසං;
අබ්භොකාසෙ පතිට්ඨන්තං, පදුමං ධාරයිස්සති.

“කප්පසතසහස්සමිහි, ඔක්කාකකුලසමිහවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“පකාසිතෙ පාවචනෙ, මනුස්සත්තං ලභිස්සති;
මනොමයමිහි කායමිහි, උත්තමො සො භවිස්සති.

“ද්වෙ භාතරො භවිස්සන්ති, උභොපි පන්ථකච්ඡයා;
අනුභොත්වා උත්තමත්ථං, ජොතයිස්සන්ති සාසනං.

“සොහං අට්ඨාරසවස්සො, පබ්බජිං අනගාරියං;
විසෙසාහං න වින්දාමි, සකායුත්තස්ස සාසනෙ.

“දන්ධා මය්හං ගතී ආසි, පරිභූතො පුරෙ අහුං;
භාතා ච මං පණාමෙසි, ගච්ඡ දානි සකං සරං.

“සොහං පණාමිතො සන්තො, සඬ්ඝාරාමස්ස කොට්ඨකෙ;
දුම්මනො තත්ථ අට්ඨාසිං, සාමඤ්ඤස්මිං අපෙක්ඛවා.

“භගවා තත්ථ ආගච්ඡි, සීසං මය්හං පරාමසි;
බාහාය මං ගහෙත්වාන, සඬ්ඝාරාමං පවෙසයි.

“අනුකම්පාය මෙ සත්ථා, අදාසි පාදපුඤ්ජනිං;
ඵචං සුද්ධං අධිට්ඨෙහි, ඵකමන්තමධිට්ඨහං.

“භත්ථෙහි තමහං ගය්හ, සරිං කොකනදං අහං;
තත්ථ චිත්තං විමුච්චි මෙ, අරහත්තං අපාපුණිං.

“මනොමයෙසු කායෙසු, සබ්බත්ථ පාරමිං ගතො;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තමග්ගෙනෙවස්ස තෙපිටකං පඤ්චාභිඤ්ඤා ව ආගමිංසු. සත්ථා එකෙන
 ඌනෙහි පඤ්චභි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා ජීවකස්ස නිවෙසනෙ පඤ්ඤත්තෙ
 ආසනෙ නිසිදි. වුළපන්ටකො පන අත්තනො භික්ඛාය අප්පට්ඨිතත්තා එව න
 ගතො. ජීවකො යාගුං දාතුං ආරභි, සත්ථා පත්තං හත්ථෙන පිදභි. “කස්මා, හත්තෙ,
 න ගණ්හවා”ති චුත්තෙ – “විහාරෙ එකො භික්ඛු අත්ථි, ජීවකා”ති. සො පුරිසං
 පහිණි, “ගච්ඡ, හණ, විහාරෙ නිසින්නං අය්‍යං ගහෙත්වා එහි”ති.
 වුළපන්ටකත්ථෙරොපි රූපෙන කිරියාය ව එකමිපි එකෙන අසදිසං භික්ඛුසහස්සං
 නිමිතිත්තවා නිසිදි. සො පුරිසො විහාරෙ භික්ඛුනං බහුභාවං දිස්වා ගන්ත්වා
 ජීවකස්ස කථෙසි – “ඉමස්මා භික්ඛුසඛිසා විහාරෙ භික්ඛුසඛිසො බහුතරො,
 පක්කොසිතබ්බං අය්‍යං න ජානාමි”ති. ජීවකො සත්ථාරං පටිපුච්ඡි – “කොනාමො,
 හත්තෙ, විහාරෙ නිසින්නො භික්ඛු”ති? “වුළපන්ටකො නාම, ජීවකා”ති. “ගච්ඡ,
 හණ, ‘වුළපන්ටකො නාම කතරො’ති පුච්ඡිත්තවා තං ආනෙහි”ති. සො විහාරං
 ගන්ත්වා “වුළපන්ටකො නාම කතරො, හත්තෙ”ති පුච්ඡි. “අහං
 වුළපන්ටකො”, “අහං වුළපන්ටකො”ති එකපහාරෙනෙව භික්ඛුසහස්සමිපි කථෙසි.
 සො පුනාගන්ත්වා තං පවත්තිං ජීවකස්ස ආරොචෙසි. ජීවකො පටිවිද්ධසච්චත්තා
 “ඉද්ධිමා මඤ්ඤෙ, අය්‍යො”ති නයතො ඤත්වා “ගච්ඡ, හණ, පයිමං
 කථනකමය්‍යමෙව ‘තුමහෙ සත්ථා පක්කොසති’ති වත්තා විවරකණ්ණෙ ගණ්හා”ති
 ආහ. සො විහාරං ගන්ත්වා තථා අකාසි, තාවදෙව නිමිතභික්ඛු අත්තරධායිංසු. සො
 ථෙරං ගහෙත්වා අගමාසි.

සත්ථා තස්මිං බණ්ණ යාගුඤ්ච බජ්ජකාදිහෙදඤ්ච පටිග්ගණ්හි. දසබලෙ
 හත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගතෙ ධම්මසභායං කථා උදපාදි – “අහො බුද්ධානං
 ආනුභාවො, යනු හි නාම වත්තාරො මාසෙ එකගාථං ගහෙතුං අසක්කොත්තමිපි
 ලහුකෙන බණ්ණෙනෙව එවං මහිද්ධිකං අකංසු”ති. සත්ථා තෙසං භික්ඛුනං
 කථාසල්ලාපං සුත්වා ආගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසජ්ජ, “කිං වදෙථ, භික්ඛවෙ”ති
 පුච්ඡිත්තවා, “ඉමං නාම, හත්තෙ”ති චුත්තෙ, “භික්ඛවෙ, වුළපන්ටකෙන ඉදානි
 මය්‍හං ඔවාදෙ යත්තා ලොකුත්තරදායජ්ජං ලද්ධං, පුබ්බෙ පන ලොකියදායජ්ජ”න්ති
 වත්තා තෙහි යාවිතො වුළසෙට්ඨිජාතකං (ජා. 1.1.4) කථෙසි. අපරභාගෙ තං සත්ථා
 අරියගණපරිවුතො ධම්මාසනෙ නිසින්නො මනොමයං කායං අභිනිමිතින්නානං
 භික්ඛුනං වෙනොවිච්චිකුසලානඤ්ච අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සො අපරෙන සමයෙන
 භික්ඛුහි “තථා දන්ධධාතුකෙන කථං තයා සච්චානි පටිවිද්ධානී”ති පුට්ඨො භාතු
 පණාමනතො පට්ඨාය අත්තනො පටිපත්තිං පකාසෙන්නො –

557.

“දන්ධා මය්‍හං ගතී ආසි, පරිභූතො පුරෙ අහං;
 භාතා ව මං පණාමෙසි, ගච්ඡ දානි තුවං සරං.

558.

“සොහං පණාමිතො සන්නො, සඛිසාරාමස්ස කොට්ඨකෙ;
 දුම්මනො තත්ථ අට්ඨාසිං, සාසනස්මිං අපෙක්ඛවා.

559.

“භගවා තත්ථ ආගච්ඡි, සීසං මය්හං පරාමසි;
බාහාය මං ගහෙත්වාන, සඬ්ඝාරාමං පවෙසයි.

560.

“අනුකම්පාය මෙ සත්ථා, පාදාසි පාදපුඤ්ජනිං;
එතං සුද්ධං අධිට්ඨෙහි, එකමන්තං ස්වධිට්ඨිතං.

561.

“තස්සාහං චචනං සුත්ථා, විභාසිං සාසනෙ රතො;
සමාධිං පටිපාදෙසිං, උත්තමත්ථස්ස පත්තියා.

562.

“පුබ්බෙනිවාසං ඡානාමි, දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

563.

“සහස්සක්ඛත්තුමත්තානං, නිමිතිනිත්වාන පන්ථකො;
නිසීදම්බවනෙ රම්මෙ, යාව කාලජ්ජවෙදනා.

564.

“තතො මෙ සත්ථා පාහෙසි, දූතං කාලජ්ජවෙදකං;
පවෙදිතම්හි කාලම්හි, වෙහාසාදුපසඬ්කම්.

565.

“චන්දිත්ථා සත්ථුනො පාදෙ, එකමන්තං නිසීදහං;
නිසින්නං මං විදිත්වාන, අත්ථ සත්ථා පටිග්ගහි.

566.

“ආයාගො සබ්බලොකස්ස, ආහුතීනං පටිග්ගහො;
පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං මනුස්සානං, පටිග්ගණ්හිත්ථ දක්ඛිණ”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ දන්ධාති, මන්දා, චතුස්පදිකං ගාථං චතුහි මාසෙහි ගහෙතුං
අසමත්ථභාවෙන දුබ්බලා. ගතීති ඤාණගති. ආසීති, අහොසි. පරිභූතොති, තතො එව
“මුට්ඨස්සති අසම්පජානො”ති හීළිතො. පුරෙති, පුබ්බෙ පුටුජ්ජනකාලෙ. භාතා වාති
සමුවිචයත්ථො ච-සද්දො, න කෙවලං පරිභූතොච, අථ බො භාතාපි මං පණාමෙසි,
“පන්ථක, ත්වං දුජ්ජඤ්ඤො අහෙතුකො මඤ්ඤො, තස්මා පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං
පාපෙතුං අසමත්ථො, න ඉමස්ස සාසනස්ස අනුව්ඡවිකො, ගච්ඡ දාති තුය්හං
අයාකසර”න්ති නික්කඩ්ඨෙසි. භාතාති, භාතරා.

කොට්ඨකෙනි, ද්වාරකොට්ඨකසමීපෙ. දුම්මනොති, දොමනස්සිතො. සාසනස්මිං අපෙක්ඛවාති, සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ සාපෙක්ඛො අවිබ්භමිතුකාමො.

හගවා තත්ථ ආගච්ඡිති, මහාකරුණාසඤ්චොදිතමානසො මං අනුග්ගණ්හන්තො හගවා යත්ථාහං ධීතො, තත්ථ ආගච්ඡි. ආගන්ත්වා ව, “පන්ථක, අහං තෙ සත්ථා, න මහාපන්ථකො, මං උද්දිස්ස තව පබ්බජ්ජා” ති සමස්සාසෙන්නො සීසං මය්හං පරාමසි ජාලාබන්ධනමුදුනලුනපිණුවරායතඬුලිසමුපසොභිතෙන විකසිතපදුමසස්සිරිකෙන චක්කඬ්ඛිතෙන හත්ථතලෙන “ඉදානියෙව මම පුත්තො හවිස්සති” ති දීපෙන්නො මය්හං සීසං පරාමසි. බාහාය මං ගහෙත්වානාති, “කස්මා ත්වං, ඉධ තිට්ඨසී” ති චන්දනගන්ධගන්ධිනා අත්තනො හත්ථෙන මං භූපෙ ගහෙත්වා අත්තොසඬ්ඝාරාමං පවෙසෙසි. පාදාසි පාදපුඤ්ජනීන්ති පාදපුඤ්ජනිං කත්වා පාදාසි “රජොහරණන්ති මනසි කරොහී” ති අදාසිති අත්ථො. “අදාසී” ති “පාදපුඤ්ජනී” න්ති ව පයන්ති. කෙච් පන “පාදපුඤ්ජනී” න්ති පාදපුඤ්ජනවොළක්ඛණ්ඩං පාදාසී” ති වදන්ති. තදයුත්තං ඉද්ධියා අභිසඬ්ඛරිත්වා වොළක්ඛණ්ඩස්ස දින්නත්තා. එතං සුද්ධං අධිට්ඨෙහී, එකමන්තං ස්වධිට්ඨිතන්ති, එතං සුද්ධං වොළක්ඛණ්ඩං “රජොහරණං, රජොහරණ” න්ති මනසිකාරෙන ස්වධිට්ඨිතං කත්වා එකමන්තං එකමන්තෙ විචිත්තෙ ගන්ධකුට්ඨමුඛෙ නිසින්නො අධිට්ඨෙහී තථා චිත්තං සමාහිතං කත්වා පවත්තෙහී.

තස්සාහං වචනං සුත්වාති, තස්ස හගවතො වචනං ඔවාදං අහං සුත්වා තස්මිං සාසනෙ ඔවාදෙ රතො අභිරතො හුත්වා විහාසිං යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජිං. පටිපජ්ජන්තො ව සමාධිං පටිපාදෙසිං, උත්තමත්ථස්ස පත්තියාති, උත්තමත්ථො නාම අරහත්තං, තස්ස අධිගමාය කසිණපරිකම්මවසෙන රූපජ්ඣානානි නිබ්බත්තෙන්වා ඤානපාදකං විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අග්ගමග්ගසමාධිං සම්පාදෙසින්ති අත්ථො. එත්ථ හි සමාධීති උපචාරසමාධිතො පට්ඨාය යාව චතුත්ථමග්ගසමාධි, තාව සමාධිසාමඤ්ඤෙන ගහිතො, අග්ගඵලසමාධි පන උත්තමත්ථග්ගහණෙන, සාතිසයං වෙවායං සමාධිකුසලො, තස්මා “සමාධිං පටිපාදෙසී” න්ති ආහ. සමාධිකුසලතාය හි අයමායස්මා වෙතොවිච්චකුසලො නාම ජාතො, මහාපන්ථකත්ථෙරො පන විපස්සනාකුසලතාය සඤ්ඤාවිච්චකුසලො නාම. එකො වෙත්ථ සමාධිලක්ඛණෙ ඡෙකො, එකො විපස්සනාලක්ඛණෙ, එකො සමාධිගාල්හො, එකො විපස්සනාගාල්හො එකො අඬ්ගසංඛිත්තෙ ඡෙකො, එකො ආරම්මණසංඛිත්තෙ, එකො අඬ්ගවචත්ථානෙ, එකො ආරම්මණවචත්ථානෙති වණ්ණෙන්නි. අපිච චූළපන්ථකත්ථෙරො සාතිසයං චතුත්තං රූපාවචරජ්ඣානානං ලාභිතාය වෙතොවිච්චකුසලො චුත්තො, මහාපන්ථකත්ථෙරො සාතිසයං චතුත්තං අරූපාවචරජ්ඣානානං ලාභිතාය සඤ්ඤාවිච්චකුසලො. පඨමො වා රූපාවචරජ්ඣානලාභී හුත්වා ඤානඬ්ගෙහි චුට්ඨාය අරහත්තං පත්තොති වෙතොවිච්චකුසලො, ඉතරො අරූපාවචරජ්ඣානලාභී හුත්වා ඤානඬ්ගෙහි චුට්ඨාය අරහත්තං පත්තොති සඤ්ඤාවිච්චකුසලො. මනොමයං පන කායං නිබ්බත්තෙන්තො අඤ්ඤෙ තයො වා චත්තාරො වා නිබ්බත්තන්ති, න බහුකෙ, එකසදිසෙයෙව ච කත්වා නිබ්බත්තෙන්ති, එකවිධමෙව කම්මං කුරුමානෙ. අයං පන

ථෙරො එකාවජ්ජනෙන සමණසහස්සං මාපෙසි, ද්වෙපි න කායෙන එකසද්දසෙ අකාසි, න එකවිධං කම්මං කුරුමානෙ. තස්මා මනොමයං කායං අභිනිමිනන්තානං අග්ගො නාම ජාතො.

ඉදානි අත්තනො අධිගතවිසෙසං දස්සෙතුං “පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි”ති ආදිමාහ. කාමඤ්චායං ථෙරො ඡළභිඤ්ඤො, යා පන අභිඤ්ඤා ආසවක්ඛයඤ්ඤාණාධිගමස්ස බහුපකාරා, තං දස්සන්තං “පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිත”න්ති වත්වා “තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා”ති වුත්තං.

පුබ්බෙනිවාසයථාකම්මුපගඅනාගතංසඤ්ඤාණානි හි විපස්සනාවාරස්ස බහුපකාරානි, න තථා ඉතරඤ්ඤාණානි.

සහස්සක්ඛත්තුන්ති සහස්සං. “සහස්සවාර”න්ති කෙච්චි වදන්ති. එකාවජ්ජනෙන පන ථෙරො සහස්සෙ මනොමයෙ කායෙ නිමිති, න වාරෙන. තෙ ව බො අඤ්ඤමඤ්ඤමසද්දසෙ විවිධඤ්ච කම්මං කරොන්තෙ. “කිං පන සාවකානම්පි එවරුපං ඉද්ධිනිමානං සම්භවති”ති? න සම්භවති සබ්බෙසං, අභිනිහාරසම්පත්තියා පන අයමෙව ථෙරො එවමකාසි, තථා හෙස ඉමිනා අභිගෙන එතදග්ගෙ යිපිතො. පන්ථකො නිසීදිති අත්තානමෙව පරං විය වදති. අම්බවනෙති, අම්බවනෙ ජීවකෙන කතවිහාරෙ. වෙහාසාදුපසඬකම්න්ති වෙහාසාති කරණෙ නිස්සක්කවචනං, වෙහාසෙනාති අත්ථො, ද-කාරො පදසන්ධිකරො. අථානි, මම නිසජ්ජාය පච්ඡා. පටිග්ගහිති දක්ඛිණොදකං පටිග්ගණ්හි. ආයාගො සබ්බලොකස්සාති, සබ්බස්ස සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ගදක්ඛිණොයාසාය දෙයාධම්මං ආනෙන්වා යජිතබ්බට්ඨානභූතො. ආහුතිනං පටිග්ගහොති, මහාඵලභාවකරණෙන දක්ඛිණාහුතිනං පටිග්ගණ්හකො. පටිග්ගණ්හිත්ථ දක්ඛිණන්ති ජීවකෙන උපනිතං යාගුබ්ජ්ජාදිහෙදං දක්ඛිණං පටිග්ගහෙසි.

අථ බො භගවා කතහත්තකිච්චො ආයස්මන්තං වුළුපන්ථකං ආණාපෙසි – “අනුමොදනං කරොහි”ති. සො සිනෙරුං ගහෙත්වා මහාසමුද්දං මන්ථෙන්නො විය පහින්තපටිසම්භිදාප්පත්තතාය තෙපිටකං බුද්ධවචනං සඬබ්බොහෙන්නො සත්ථු අජ්ඣාසයං ගණ්හන්නො අනුමොදනං අකාසි. තථා උපනිස්සයසම්පන්නොපි වායමායස්මා තථාරුපාය කම්මපිලොතිකාය පරිබාධිතො චතුප්පදිකං ගාථං චතුහිපි මාසෙහි ගහෙතුං නාසක්ඛි. තං පනස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං ඔලොකෙන්වා සත්ථා පුබ්බවරියානුරුපං යොනිසොමනසිකාරෙ නියොපෙසි. තථා හි භගවා තදා ජීවකස්ස නිවෙසනෙ නිසින්තො එව “වුළුපන්ථකස්ස චිත්තං සමාහිතං, විජීපටිපන්නා විපස්සනා”ති ඤත්වා යථානිසින්තොව අත්තානං දස්සෙන්වා, “පන්ථක, යදිපායං පිලොතිකා සංකිලිට්ඨා රජානුකිණ්ණා, ඉතො පන අඤ්ඤො එව අරියස්ස විනයෙ සංකිලෙසො රජො වාති දස්සෙන්තො –

“රාගො රජො න ච පන රෙණු වුව්චති, රාගස්සෙතං අධිවචනං රජොති; එතං රජං විජ්ජහිත්වා හික්ඛවො, විහරන්ති තෙ විතරජස්ස සාසනෙ.

“දොසො රජො...පෙ.... සාසනෙ.

“මොහො රජො...පෙ.... විතරජස්ස සාසනෙ” ති. —

ඉමා තිස්සො ඔහාසගාථා අභාසි. ගාථාපරියොසානෙ වුළපන්ථකො
අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං අරහත්තං පාපුණිති.

වුළපන්ථකත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. කප්පත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නානාකුලමලසම්පුණ්ණොතිආදිකා ආයස්මනො කප්පත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි
උපවිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා
පිතු අවචයෙන විඤ්ඤානං පත්තො නානාවිරාගවණ්ණවිචිත්තෙහි වත්ථෙහි
අනෙකවිධෙහි ආහරණෙහි නානාවිධෙහි මණ්ඩරතෙහි බහුවිධෙහි පුප්ඵදාමමාලාදීහි
ව කප්පරුක්ඛං නාම අලඬිකරිත්වා තෙන සත්ථු පුපං පුපෙසි. සො තෙන
පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධරට්ඨෙ
මණ්ඩලිකරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා පිතු අවචයෙන රජ්ජෙ පතිට්ඨිතො කාමෙසු
අතිවිය රත්තො ගිද්ධො හුත්වා විහරති. තං සත්ථා මහාකරුණාසමාපත්තිතො
වුට්ඨාය ලොකං වොලොකෙන්තො ඤාණජාලෙ පඤ්ඤායමානං දිස්වා, “කිං නු
බො භවිස්සති” ති ආවජ්ජෙන්තො, “එස මම සන්තිකෙ අසුභකථං සුත්වා කාමෙසු
විරත්තවිත්තො හුත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සති” ති ඤත්වා ආකාසෙන
තත්ථ ගන්ත්වා —

567.

“නානාකුලමලසම්පුණ්ණො, මහාඋක්කාරසම්භවො;
චන්දනිකංව පරිපක්කං, මහාගණ්ඨො මහාවණො.

568.

“පුබ්බරුහිරසම්පුණ්ණො, ගුප්තූපෙන ගාල්හිතො;
ආපොපග්ගරණො කායො, සදා සන්දති පුතිකං.

569.

“සට්ඨිකණ්ඩරසම්බන්ධො, මංසලෙපනලෙපිතො;
චම්මකඤ්චුකසන්නද්ධො, පුතිකායො නිරත්ථකො.

570.

“අට්ඨිසඬ්ඝාතසට්ඨො, න්හාරුසුත්තනිබන්ධනො;
නෙකෙසං සංගතීභාවා, කප්පෙති ඉරියාපථං.

571.

“ධුවප්පයානො මරණාය, මච්චුරාජස්ස සන්තිකෙ;

ඉබෙව ඡඩ්ඩයිත්වාන, යෙනකාමඩ්ගමො නරො.

572.

“අවිජ්ජාය නිවුතො කායො, චතුරන්ථෙන ගන්ථිතො;
ඔසසංසිදුතො කායො, අනුසයාජාලමොත්ථතො.

573.

“පඤ්චනිවරණෙ යුත්තො, විතක්කෙන සමජ්ජිතො;
තණ්හාමුලෙනානුගතො, මොහච්ඡාදනජාදිතො.

574.

“ඵවායං චත්තතෙ කායො, කම්මයන්තෙන යන්තිතො;
සම්පත්ති ච විපත්තන්තා, නානාභාවො විපජ්ජති.

575.

“යෙමං කායං මමායන්ති, අන්ධබාලා පුටුජ්ජනා;
වඩ්ඪෙන්නි කට්ඨං ඝොරං, ආදියන්ති පුනඛ්භවං.

576.

“යෙමං කායං විචජ්ජෙන්නි, ගුට්ඨිත්තංව පන්නගං;
භවමුලං වමිත්වාන, පරිනිබ්බිස්සන්තිනාසවා”ති. —

ඉමාහි ගාථාහි තස්ස අසුභකථං කථෙසි. සො සත්ථු සම්මුඛා අනෙකාකාරවොකාරං යාථාවතො සරීරසභාවවිභාවනං අසුභකථං සුත්වා සකෙන කායෙන අට්ඨියමානො භරායමානො ජිගුච්ඡමානො සංවිග්ගහදයො සත්ථාරං වන්දිත්වා, “ලභෙය්‍යාහං, භන්තෙ, භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජ්ජ”න්ති පබ්බජ්ජං යාථි. සත්ථා සම්පෙ ධීතමඤ්ඤතරං හික්ඛුං ආණාපෙසි — “ගච්ඡ, හික්ඛු, ඉමං පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙත්වා ආනෙහී”ති. සො තං තවපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි. සො බුරග්ගෙයෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. තෙර 1.4.102-107) —

“සිද්ධත්ථස්ස භගවතො, ථුපසෙට්ඨස්ස සම්මුඛා;
විචිත්තදුස්සෙ ලගෙත්වා, කජ්ජරුක්ඛං යපෙසහං.

“යං යං යොනුපපජ්ජාමි, දෙවත්තං අථ මානුසං;
සොභයන්තො මම ද්වාරං, කජ්ජරුක්ඛො පතිට්ඨති.

“අභඤ්ච පරිසා වෙව, යෙ කෙචි මමවස්සිතා;
තම්භා දුස්සං ගහෙත්වාන, නිවාසෙම මයං සදා.

“චතුන්නවුතිතො කජ්ජෙ, යං රුක්ඛං යපයිං අහං;

දුග්ගතිං නාහිජානාමි, කප්පරුක්ඛස්සිදං ඵලං.

“ඉතො ච සත්තමෙ කප්පෙ, සුවෙළා අට්ඨ ඛත්තියා;
සත්තරතනසම්පන්නා, චක්කවත්ති මහබ්බලා.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ලද්ධපසම්පදො සත්ථාරං උපසංකම්භිත්වා චන්දිත්වා
එකමන්තං නිසින්තො අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො තා එව ගාථා අභාසි. තෙනෙව තා
ථෙරගාථා නාම ජාතා.

තත්ථ නානාකුලමලසම්පුණ්ණොති, නානාකුලෙහි නානාභාගෙහි මලෙහි
සම්පුණ්ණො, කෙසලොමාදිනානාවිධඅසුවිකොට්ඨාසහරිතොති අත්ථො.
මහාඋක්කාරසම්භවොති, උක්කාරො වුව්චති වච්චකුපං. යත්තකවයා මාතා,
තත්තකං කාලං කාරපරිසෙදිතවච්චකුපසදිසතාය මාතු කුච්ඡි ඉධ
“මහාඋක්කාරො” ති අධිප්පෙනො. සො කුච්ඡි සම්භවො උප්පත්තිට්ඨානං එතස්සාති
මහාඋක්කාරසම්භවො. චන්දනිකංවාති චන්දනිකං නාම
උච්ඡිට්ඨොදකගබ්භමලාදීනං ඡඩ්ඛිනට්ඨානං, යං ජණ්ණුමත්තං අසුවිහරිතම්පි
හොති, තාදිසත්ති අත්ථො. පරිපක්කන්ති, පරිණතං පුරාණං. තෙන යථා
චණ්ඩාලගාමද්වාරෙ නිදාසසමයෙ ථුල්ලච්ඡිසිතකෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ උදකෙන
සමුපබ්‍රුජ්ඣමුත්තකරිසඅට්ඨිවම්මන්භාරුඛණ්ඩබෙළසිඬ්ඝාණිකාදිනානාකුණපහරි
තං කද්දමොදකාලුළිතං කතිපයදිවසාතික්කමෙන සංජාත කිම්කුලාකුලං
සූරියාතපසන්තාපකුථිතං උපරි ඵෙණපුබ්බුළකාති මුඤ්චන්තං අහිනීලවණ්ණං
පරමදුග්ගන්ධං ජෙගුච්ඡං චන්දනිකාචාටං නෙව උපගන්තුං, න දට්ඨුං අරහරූපං
හුත්වා තිට්ඨති, තථාරූපොයං කායොති දස්සෙති. සදා දුක්ඛතාමුලයොගතො
අසුවිපග්ගරණතො උප්පාදපරාමරණෙහි උද්ධුමායනපරිපච්චනහිජ්ජනසභාවත්තා ච
මහන්තො ගණ්ඨො වියාති මහාගණ්ඨො. සබ්බත්ථකමෙව දුක්ඛවේදනානුබද්ධත්තා
ගණ්ඨානං සහනතො අසුවිච්ඡිසන්දනතො ච මහන්තො වණො වියාති මහාවණො
ගුථකුපෙන ගාළිතොති, වච්චකුපෙන වච්චෙනෙව වා හරිතො.
“ගුථකුපනිගාළිතිතො” තිපි පාළි, වච්චකුපතො නික්ඛන්තොති අත්ථො.
ආපොපග්ගරණො කායො, සදා සන්දති පුතිකන්ති, අයං කායො ආපොධාතුයා සදා
පග්ගරණසිලො, තඤ්ච ඛො පිත්තසෙම්භසෙදමුත්තාදිකං පුතිකං අසුවිංයෙව
සන්දති, න කදාපි සුවිත්ති අත්ථො.

සට්ඨිකණ්ඩරසම්බන්ධොති, ගීවාය උපරිමහාගතො පට්ඨාය සරීරං විනද්ධමානා
සරීරස්ස පුරිමපච්ඡිමදක්ඛිණවාමපස්සෙසු පච්චෙකං පඤ්ච පඤ්ච කත්වා විසති,
හත්ථපාදෙ විනද්ධමානා තෙසං පුරිමපච්ඡිමපස්සෙසු පඤ්ච පඤ්ච කත්වා
චත්තාලිසාති සට්ඨියා කණ්ඩරෙහි මහාන්භාරුහි සබ්බසො බද්ධො විනද්ධොති
සට්ඨිකණ්ඩරසම්බන්ධො. මංසලෙපනලෙපිතොති, මංසසඬ්ඛාතෙන ලෙපනෙන
ලිත්තො, නවමංසපෙසිසතානුලිත්තොති අත්ථො. වම්මකඤ්චුකසන්තද්ධොති,
වම්මසඬ්ඛාතෙන කඤ්චුකෙන සබ්බසො ඕනද්ධො පරියොනද්ධො පරිච්ඡින්නො.

පුතිකායොති, සබ්බසො පුතිගන්ධිකො කායො. නිරත්ථකොති, නිජ්ජයොජනො.
 අඤ්ඤෙසඤ්ඤි පාණිනං කායො චම්මාදිවිනියොගෙන සියා සජ්ජයොජනො, න තථා
 මනුස්සකායොති. අට්ඨිසඬ්ඝාතසට්ඨොති, අතිරෙකතිස්සානං අට්ඨිනං සඬ්ඝාතෙන
 සට්ඨො සම්බන්ධො. න්හාරුසුත්තනිබන්ධනොති, සුත්තසද්ධිසෙහි නවහි
 න්හාරුසතෙහි නිබන්ධිතො. නෙකෙසං සංගතීභාවාති,
 චතුමහාභූතජීවිතින්ද්‍රියඅස්සාසපස්සාසවිඤ්ඤාණාදීනං සමවායසම්බන්ධෙන
 සුත්තමෙරකසමවායෙන යන්තං විය යානාදිඉරියාපථං කජ්ජෙති.

ධ්‍රුවජ්ජයානො මරණායාති, මරණස්ස අත්ථාය එකන්තගමනො, නිබ්බන්තිතො
 පට්ඨාය මරණං පති පවත්තො. තතො එව මච්චුරාජස්ස මරණස්ස සන්තිකෙ යීතො.
 ඉධෙව ජඬ්ඬිසිත්වානාති, ඉමස්මිංයෙව ලොකෙ කායං ජඬ්ඬිත්වා,
 යථාරුචිතට්ඨානගාමී අයං සත්තො, තස්මා “පහාය ගමනියො අයං කායො”ති
 එවමපි සඬ්ඝො න කාතබ්බොති දස්සෙති.

අවිජ්ජාය නිවුතොති, අවිජ්ජානිවරණෙන නිවුතො පටිච්ඡාදිතාදීනවො, අඤ්ඤථා
 කො එත්ථ සඬ්ඝං ජනෙය්‍යාති අධිජ්ජායො. චතුගන්ථොනාති,
 අභිජ්ඣාකායගන්ථාදිනා චතුබ්බිධෙන ගන්ථොන ගන්ථිතො, ගන්ථනියභාවෙන
 විනද්ධිතො. ඔසසංසිද්ධොති, ඔසනියභාවෙන කාමොසාදිසු චතුසු ඔසෙසු
 සංසිද්ධතො. අජ්ජනිතභාවෙන සන්තානෙ අනු අනු සෙත්තීති අනුසයා,
 කාමරාගාදයො අනුසයා. තෙසං ජාලෙන ඔත්ථනො අභිභූතොති
 අනුසයාජාලමොත්ථනො. මකාරො පදසන්ධිකරො, ගාථාසුඛත්ථං දීඝං කත්වා
 වුත්තං. කාමච්ඡන්දාදිනා පඤ්චවිධෙන නිවරණෙන යුත්තො අධිමුත්තොති
 පඤ්චනිවරණෙ යුත්තො, කරණත්ථෙ භූමිමච්චනං.

කාමවිතක්කාදිනා මිච්ඡාවිතක්කෙන සමජ්ජිතො සමස්සිතොති විතක්කෙන
 සමජ්ජිතො. තණ්හාමූලෙනානුගතොති, තණ්හාසඬ්ඛාතෙන හවමූලෙන අනුබද්ධො.
 මොහවිජාදනජාදිතොති, සම්මොහසඬ්ඛාතෙන ආවරණෙන පලිගුණධීතො.
 සබ්බමෙතං සවිඤ්ඤාණකං කරජකායං සන්ධාය වදති. සවිඤ්ඤාණකො හි
 අත්තභාවො “උච්ඡින්නභවනෙත්තිකො, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස කායො තිට්ඨති,
 අයඤ්චෙව කායො බහිද්ධා ව නාමරූප”න්තිආදිසු (දී. නි. 1.1.147) කායොති
 වුවිච්ඡිති, එවායං වත්තතෙ කායොති එවං “නානාකුලමලසම්පුණ්ණො”තිආදිනා
 “අවිජ්ජාය නිවුතො”තිආදිනා ව වුත්තජ්ජකාරෙන අයං කායො වත්තති,
 වත්තන්තො ව කම්මයන්තෙන සුකතදුක්කටෙන කම්මසඬ්ඛාතෙන යන්තෙන
 යන්තිතො සඬ්ඝට්ඨො. යථා වා බෙමන්තං ගන්තුං න සක්කොති, තථා
 සඬ්ඛොහිතො සුගතිදුග්ගතීසු වත්තති පරිබ්භමති. සම්පත්ති ව විපත්තන්තාති යා
 එත්ථ සම්පත්ති, සා විපත්තිපරියොසානා. සබ්බඤ්ඤි යොබ්බනං ජරාපරියොසානං,
 සබ්බං ආරොග්‍යං ඛ්‍යාධිපරියොසානං, සබ්බං ජීවිතං මරණපරියොසානං, සබ්බො
 සමාගමො වියොගපරියොසානො. තෙනාහ “නානාභාවො විපජ්ජති”ති.
 නානාභාවොති, විනාභාවො විජ්ජයොගො, සො කදාපි විජ්ජයුඤ්ජකස්ස වසෙන,
 කදාපි විජ්ජයුඤ්ජිතබ්බස්ස වසෙනාති විවිධං පජ්ජති පාපුණියති.

යෙමං කායං මමායන්තීති යෙ අන්ධබාලා පුටුප්පනා එවං අසුභං අනිච්චං අධ්වං දුක්ඛං අසාරං ඉමං කායං “මම ඉදං”න්ති ගණ්හන්තා මමායන්ති ඡන්දරාගං උප්පාදෙන්ති, තෙ ජාතිආදීහි නිරයාදීහි ව ඥාරං භයානකං අපණ්ඩිතෙහි අභිරමිතබ්බතො කට්ඨිසඬ්ඛාතං සංසාරං පුනප්පුනං ජනනමරණාදීහි වඩ්ඨෙත්ති, තෙනාහ “ආදියන්ති පුනබ්භව”න්ති.

යෙමං කායං විවජ්ජෙන්ති, ගුප්තිත්තංව පන්තගන්ති යථා නාම පුරිසො සුබකාමො ජීවිතුකාමො ගුප්තං ආසිවිසං දිස්වා ජිගුච්ඡනියතාය වා සප්පට්ඨයතාය වා විවජ්ජෙන්ති න අල්ලීයති, එවමෙවං යෙ පණ්ඩිතා කුලපුත්තා අසුචිභාවෙන ඡෙගුච්ඡං අනිච්චාදිභාවෙන සප්පට්ඨයං ඉමං කායං විවජ්ජෙන්ති ඡන්දරාගප්පහානෙන පජහන්ති. තෙ භවමූලං අවිජ්ජං භවතණ්හඤ්ච වමිත්වා ඡඩ්ඨෙත්වා අවිචන්තමෙව පහාය තතො එව සබ්බසො අනාසවා සඋපාදිසෙසාය අනුපාදිසෙසාය ව නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායිස්සන්තිති.

කප්පත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. වඩගන්තපුත්තඋපසෙනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

විචිත්තං අප්පනිග්ග්‍යොසන්තිආදිකා ආයස්මතො උපසෙනත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුඤ්ඤානො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සමන්තපාසාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා සත්ථු අධිකාරකම්මං කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ නාලකගාමෙ රූපසාරිබ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡම්භි නිබ්බත්ති, උපසෙනොතිස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා උපසම්පදාය එකවස්සිකො “අරියගබ්භං වඩ්ඨෙමි”ති එකං කුලපුත්තං අත්තනො සන්තිකෙ උපසම්පාදෙත්වා තෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගතො. සත්ථාරා වස්ස තස්ස අවස්සිකස්ස භික්ඛුනො සද්ධිවිහාරිකභාවං සුත්වා, “අතිලහුං බො ත්වං, මොසපුරිස, බාහුල්ලාය ආවත්තො”ති (මහාව. 75) ගරහිතො. “ඉදානාහං යදිපි පරිසං නිස්සාය සත්ථාරා ගරහිතො, පරිසංයෙව පන නිස්සාය සත්ථු පාසංසොපි භවිස්සාමි”ති විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නවිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.2.86-96) –

“පදුමුත්තරං භගවන්තං, ලොකජෙට්ඨං නරාසහං;
පබ්භාරම්භි නිසීදන්තං, උපගච්ඡං නරුත්තමං.

“කණ්ණිකාරපුප්ඵං දිස්වා, වණ්ඨෙ ඡෙත්වානහං තදා;
අලඬ්ඛරිත්වා ඡත්තම්භි, බුද්ධස්ස අභිරොපයිං.

“පිණ්ඩපාතඤ්ච පාදාසිං, පරමන්තං සුභොජනං;

බුද්ධෙන නවමෙ තත්ථ, සමණෙ අට්ඨ භොජයිං.

“අනුමොදි මහාවීරො, සයම්භු අග්ගපුග්ගලො;
ඉමිනා ඡත්තදානෙන, පරමන්තපචෙච්ඡනා.

“තෙන චිත්තජපසාදෙන, සම්පත්තිමනුභොස්සසි;
ඡත්තිංසක්ඛත්තුං දෙවින්දො, දෙවරජ්ජං කරිස්සති.

“එකවිසතික්ඛත්තුඤ්ච, චක්කවත්තී භවිස්සති;
පදෙසරජ්ජං විපුලං, ගණනාතො අසඬ්ඨියං.

“සතසහස්සිතො කජ්ජෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“සාසනෙ දිඤ්ඤානම්භි, මනුස්සත්තං ගම්ඤ්ඤි;
තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ධර්මො ධම්මනිම්මිතො.

“උපසෙතොති නාමෙන, භෙස්සති සත්ථු සාවකො;
සමන්තපාසාදිකත්තා, අග්ගට්ඨානෙ යපෙස්සති.

“චරිමං චත්තතෙ මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
ධාරෙමි අන්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා සයම්පි සබ්බෙ ධුතඬ්ඨිගධම්මෙ සමාදාය චත්තති, අඤ්ඤෙපි තදත්ථාය සමාදපෙති, තෙන නං භගවා සමන්තපාසාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සො අපරෙන සමයෙන කොසම්ඨියං කලහෙ උජ්ජන්තෙ භික්ඛුසඬ්ඨිසෙ ච ද්විධාභූතෙ එකෙන භික්ඛුනා තං කලහං පරිවජ්ජිතුකාමෙන “එතරහි බො කලහො උජ්ජන්තො, සඬ්ඨිසො ද්විධාභූතො, කථං නු බො මයා පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති පුට්ඨො විවෙකවාසතො පට්ඨාය තස්ස පටිපත්තිං කථෙන්නො –

577.

“විචිත්තං අජ්ජනිග්ගොසං, වාළුම්භනිසෙවිතං;
සෙවෙ සෙනාසනං භික්ඛු, පටිසල්ලානකාරණා.

578.

“සඬ්ඨිකාරපුඤ්ජා ආහත්වා, සුසානා රථියාහි ව;
තතො සඬ්ඨිසාටිකං කත්වා, ලුඬං ධාරෙය්‍ය වීවරං.

579.

“නීවං මනං කරිත්වාන, සපදානං කුලා කුලං;

පිණ්ඩිකාය වරෙ භික්ඛු, ගුත්තද්වාරො සුසංවුතො.

580.

“ලුබ්භෙති වා සත්තුස්සෙ, නාඤ්ඤං පත්ථෙ රසං බහුං;
රසෙසු අනුගිද්ධස්ස, කුමානෙ න රමති මනො.

581.

“අප්පිච්ඡො වෙව සත්තුට්ඨො, පට්ඨිත්තො වසෙ මුනි;
අසංසට්ඨො ගහට්ඨෙහි, අනාගාරෙහි වුහයං.

582.

“යථා ජලො ව මුගො ව, අත්තානං දස්සයෙ තථා;
නාතිවෙලං සම්භාසෙය්‍ය, සඬ්ඝමජ්ඣමහි පණ්ඩිතො.

583.

“න සො උපවදෙ කඤ්චි, උපසානං විචජ්ජයෙ;
සංවුතො පාතිමොක්ඛස්මිං, මත්තඤ්ඤු වස්ස භොජනෙ.

584. “සුග්ගහීතනිමිත්තස්ස, චිත්තස්සුප්පාදකොවිදො.

සමථං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, කාලෙන ව විපස්සනං.

585.

“විරියසාතච්චසම්පත්තො, යුත්තයොගො සදා සියා;
න ව අප්පත්වා දුක්ඛන්තං, විස්සාසං එය්‍ය පණ්ඩිතො.

586.

“එවං විහරමානස්ස, සුද්ධිකාමස්ස භික්ඛුතො;
බියන්ති ආසවා සබ්බෙ, නිබ්බුතිඤ්චාධිගච්ඡති” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ විචිත්තන්ති, ජනවිචිත්තං සුඤ්ඤං අරඤ්ඤාදිං. අප්පනිග්ගොසන්ති,
නිස්සද්දං සද්දසඬ්ඝට්ටනරහිතං. වාළුමිගනිසෙවිතන්ති, සිහබ්‍යග්ගදීපිවාළුමිගෙහි
වරිතං. ඉමිනාපි ජනවිවෙකංයෙව දස්සෙති පත්තසෙනාසනභාවදීපනතො.
සෙනාසනන්ති, සයිතුං ආසයිතුඤ්ච යුත්තභාවෙන වසනට්ඨානං ඉධ සෙනාසනන්ති
අධිජ්ජෙතං. පටිසල්ලානකාරණාති, පටිසල්ලානනිමිත්තං, නානාරම්මණතො
නිවත්තෙත්වා කම්මට්ඨානෙයෙව චිත්තස්ස පටි පටි සම්මදෙව අල්ලියනත්ථං.

එවං භාවනානුරූපං සෙනාසනං නිද්දිසන්තො සෙනාසනෙ සන්තොසං
දස්සෙත්වා ඉදානි විවරාදීසුපි තං දස්සෙතුං “සංකාරපුඤ්ජා”ති ආදි වුත්තං. තත්ථ

සංකාරපුඤ්ජාති සංකාරානං පුඤ්ජං සංකාරපුඤ්ජං, තතො කචචරට්ඨානා.
ආහත්වාති ආහරිත්වා. තතොති තථා ආහට්ඨොලක්ඛණ්ඨෙහි. කරණෙ හි ඉදං
නිස්සක්කවචනං ලුඛන්ති සත්ථලුඛරජනලුඛාදිනා ලුඛං අවණ්ණාමට්ඨං. ධාරෙය්‍යාති
නිවාසනාදිවසෙන පරිහරෙය්‍ය, එතෙන චිවරසන්නොසං වදති.

නිව මනං කරිත්වානාති “අත්තමිදං, හික්ඛවෙ, ජීවිකාන” ත්තිආදිකං (ඉතිවු.
91; සං. නි. 3.80) සුගතොවාදං අනුස්සරිත්වා නිහතමානදජ්ජං චිත්තං කත්වා.
සපදානන්ති සරෙසු අවඛණ්ඩරහිතං; අනුසරන්ති අත්ථො. තෙනාහ “කුලා
කුල”න්ති. කුලා කුලන්ති කුලතො කුලං, කුලානුපුබ්බියා සරපට්ඨාට්ඨාති අත්ථො.
පිණ්ඩිකායාති මිස්සකහික්ඛාය, ඉමිනා පිණ්ඩපාතසන්නොසං වදති. ගුත්තද්වාරොති
සුපිහිතවක්ඛාදිද්වාරො. සුසංවුතොති හත්ථකුක්කුච්චාදිනං අභාවෙන සුට්ඨු සංවුතො.

ලුඛෙනපි වාති අපිසද්දො සමුච්චයෙ, වා-සද්දො විකජ්ජෙ. උභයෙනපි ලුඛෙනපි
අජ්ජෙනපි යෙන කෙනවි සුලභෙන ඉතරීතරෙන සන්තුස්සෙ සමං සම්මා තුස්සෙය්‍ය.
තෙනාහ “නාඤ්ඤං පත්ථෙ රසං ඛහු”න්ති. නාඤ්ඤං පත්ථෙ රසං ඛහුන්ති අත්තනා
යථාලද්ධතො අඤ්ඤං මධුරාදිරසං ඛහුං පණිතඤ්ච න පත්ථෙය්‍ය න පිහෙය්‍ය,
ඉමිනා ගිලානපච්චයෙපි සන්නොසො දස්සිතො හොති. රසෙසු ගෙඩවාරණත්ථං පන
කාරණං වදන්තො රසෙසු අනුගිද්ධස්ස, ඤානෙ න රමතී මනො”ති ආහ.
ඉන්ද්‍රියසංවරම්පි අපරිපුරෙන්තස්ස කුතො වික්ඛිත්තචිත්තසමාධානන්ති අධිජ්ජායො.

ඵචං චතුසු පච්චයෙසු සල්ලෙඛපට්ඨන්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි
අවසිට්ඨකථාවත්ථුනි දස්සෙතුං “අජ්ජිච්ඡො වෙවා”තිආදි වුත්තං. තත්ථ
අජ්ජිච්ඡොති, අනිච්ඡො චතුසු පච්චයෙසු ඉච්ඡාරහිතො, තෙන චතුබ්බිධපච්චයෙසු
තණ්හුජ්ජාදවික්ඛම්භනමාහ. සන්තුට්ඨොති, චතුසු පච්චයෙසු
යථාලාහසන්නොසාදිනා සන්තුට්ඨො. යො හි –

“අතීතං නානුසොවෙය්‍ය, නජ්ජජ්ජෙය්‍යනාගතං;
පච්චුජ්ජන්තෙන යාපෙය්‍ය, සො ‘සන්තුට්ඨො’ති පච්චිචති”ති.

පච්චිත්තොති ගණසඬගණිකං පභාය කායෙන පච්චිත්තො වූපකට්ඨො.
චිත්තචිවෙකාදිකෙ හි පරතො වක්ඛති. වසෙති සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බං.
මොනෙය්‍යධම්මසමන්තාගමෙන මුනි. අසංසට්ඨොති
දස්සනසවනසමුල්ලපනසම්භොගකායසංසග්ගානං අභාවෙන අසංසට්ඨො
යථාචුත්තසංසග්ගරහිතො. උභයන්ති, ගහට්ඨෙහි අනාගාරෙහි වාති උභයෙහිපි
අසංසට්ඨො. කරණෙ හි ඉදං පච්චත්තවචනං.

අත්තානං දස්සයෙ තථාති අජ්ජො අමුගොපි සමානො යථා ජ්ජො වා මුගො වා,
තථා අත්තානං දස්සෙය්‍ය, එතෙන පාගබ්බියජ්ජනානමාහ. ජ්ජො ව මුගො වාති ව
ගාථාසුඛත්ථං රස්සත්තං කතං, සමුච්චයත්ථො ව වාසද්දො. නාතිවෙලං

සම්භාවයෙන් අතිවෙලං අතික්කන්තපමාණං න භාසෙය්‍ය, මත්තභාණි අස්සාති අත්ථො. සඨසමජ්ඣමිනී හික්ඛුසඨසෙ, ජනසමුහෙ වා.

න සො උපවදෙ කඤ්චිති සො යථාචුත්තපට්ඨත්තිකො හික්ඛු හීනං වා මජ්ඣමං වා උක්කට්ඨං වා යංකිඤ්චි න වාචාය උපවදෙය්‍ය. උපසානං විචජ්ජයෙති කායෙන උපසානං පරිවිහෙය්‍යං චජ්ජෙය්‍ය. සංවුතො පාතිමොක්ඛස්මිනි පාතිමොක්ඛමිහි පාතිමොක්ඛසංවරසීලෙ සංවුතො අස්ස, පාතිමොක්ඛසංවරෙන පිහිතකායවාචො සීයාති අත්ථො. මත්තඤ්ඤු චස්ස භොජනෙති පරියෙසනපටිග්ගහණපරිභොගවිස්සජ්ජනෙසු භොජනෙ පමාණඤ්ඤු සීයා.

සුග්ගහිතනිමිත්තස්සාති “එවං මෙ මනසි කරොතො චිත්තං සමාහිතං අහොසී”ති තදාකාරං සල්ලක්ඛෙත්තො සුට්ඨු ගහිතසමාධිනිමිත්තො අස්ස. “සුග්ගහිතනිමිත්තො සො”තිපි පාඨො, සො යොගීති අත්ථො. විත්තස්සුප්පාදකොවිදොති එවං භාවයතො චිත්තං ලීනං හොති, “එවං උද්ධත”න්ති ලීනස්ස උද්ධතස්ස ච විත්තස්ස උප්පත්තිකාරණෙ කුසලො අස්ස. ලීනෙ හි විත්තෙ ධම්මවිචයවීරියපිතිසම්බොජ්ඣකඨගා භාවෙතඛ්ඛා, උද්ධතෙ පස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඨගා. සතිසම්බොජ්ඣකඨගො පන සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතඛ්ඛො. තෙනාහ භගවා – “යස්මිඤ්ච ඛො, හික්ඛවෙ, සමයෙ ලීනං චිත්තං හොති, කාලො තස්මිං සමයෙ ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඨගස්ස භාවනායා”තිආදි (සං. නි. 5.234). සමථං අනුයුඤ්ඤෙය්‍යාති සමථභාවනං භාවෙය්‍ය, අනුප්පන්නං සමාධිං උප්පාදෙය්‍ය, උප්පන්නඤ්ච යාච වසිභාවජ්ජත්ති, තාව වඨ්ඨෙය්‍ය ඛ්‍යුහෙය්‍යාති අත්ථො. කාලෙන ච විපස්සනන්ති යථාලද්ධං සමාධිං නිකන්තියා අපරියාදානෙන භානභාගීයං ඨිතිභාගීයං වා අකත්වා නිබ්බේධභාගීයංච කත්වා කාලෙන විපස්සනඤ්ච අනුයුඤ්ඤෙය්‍ය. අථ වා කාලෙන ච විපස්සනන්ති සමථං අනුයුඤ්ඤත්තො තස්ස ථීරීභූතකාලෙ සඨකොචං අනාපජ්ජිත්වා අරියමග්ගාධිගමාය විපස්සනං අනුයුඤ්ඤෙය්‍ය. යථාහ –

“අථ වා සමාධිලාභෙන, විචිත්තසයනෙන වා;
හික්ඛු විස්සාසමාපාදි, අප්පත්තො ආසවක්ඛය”න්ති. (ධ. ප. 271-272);

තෙන චුත්තං – “වීරියසාතච්චසම්පන්නො”තිආදි. සත්තභාවො සාතච්චං, වීරියස්ස සාතච්චං, තෙන සම්පන්නො සමන්තාගතො, සත්තපචත්තවීරියො, නිච්චපග්ගහිතවීරියොති අත්ථො. යුත්තයොගො සදා සීයාති සබ්බකාලං භාවනානුයුත්තො සීයා. දුක්ඛන්තන්ති වට්ඨදුක්ඛස්ස අන්තං පරියොසානං නිරොධං නිබ්බානං අප්පත්වා විස්සාසං න එය්‍ය න ගච්ඡෙය්‍ය. “අහං පරිසුද්ධසීලො ඤානලාභී අහිඤ්ඤාලාභී විපස්සනං මත්ථකං පාපෙත්වා ඨිතො”ති වා විස්සට්ඨො න භවෙය්‍යාති අත්ථො.

එවං විහරමානස්සාති, එවං විචිත්තසෙනාසනසෙවනාදිනා විපස්සනාවසෙන යුත්තයොගතාපරියොසානෙන විධිනා විහරන්තස්ස. සුද්ධිකාමස්සාති,

ඤාණදස්සනවිසුද්ධිං අවිචන්තවිසුද්ධිං නිබ්බානං අරහත්තඤ්ච ඉච්ඡන්තස්ස.
 සංසාරෙ භයස්ස ඉක්කන්තො භික්ඛුනො, කාමාසවාදයො සබ්බෙ ආසවා බීයන්ති ඛයං
 අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති, තෙසං ඛයගමනෙනෙව සඋපාදිසෙසඅනුපාදිසෙසපහෙදං
 දුට්ඨමපි නිබ්බානං අධිගච්ඡති පාපුණාති.

එවං ටෙරො තස්ස භික්ඛුනො ඔවාදදානාපදෙසෙන අත්තනා තථාපටිපන්නභාවං
 දීපෙන්තො අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

වඩිගන්තපුත්තඋපසෙනත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. (අපර)-ගොතමත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

විජානෙය්‍ය සකං අත්ථන්තිආදිකා ආයස්මතො අපරස්ස ගොතමත්ථෙරස්ස
 ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ
 විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා අම්භාකං භගවතො උප්පත්තිතො
 පුරෙතරමෙව සාවත්ථීයං උදිච්චබ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා වයප්පත්තො තිණ්ණං
 වෙදානං පාරගු හුත්වා, වාදමග්ගං උග්ගහෙත්වා අත්තනො වාදස්ස උපරි උත්තරිං
 වදන්තං අලහන්තො තෙහි තෙහි විග්ගාහිකකථං අනුයුත්තො විචරති. අථ අම්භාකං
 භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො අනුපුබ්බෙන යසාදිකෙ
 වෙනෙය්‍යෙ විනෙන්වා අනාථපිණ්ඩිකස්ස අභියාචනාය සාවත්ථීං උපගච්ඡි. තදා
 සත්ථු ඡෙතවනපටිග්ගහෙ පටිලද්ධසද්ධො සත්ථාරං උපසඬකම්ත්වා ධම්මං සුත්වා
 පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා අඤ්ඤතරං පිණ්ඩවාරිකං භික්ඛුං ආණාපෙසි – “භික්ඛු, ඉමං
 පබ්බාපෙහි” ති. සො තෙන පබ්බාජියමානො බුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණිත්වා
 කොසලජනපදං ගන්ත්වා තත්ථ චිරං වසිත්වා පුන සාවත්ථීං පච්චාගමි. තං බහු
 ඤාතකා බ්‍රාහ්මණමහාසාලා උපසඬකම්ත්වා පයිරුපාසිත්වා නිසින්තා “ඉමස්මිං
 ලොකෙ බහු සමණබ්‍රාහ්මණා සංසාරෙ සුද්ධිවාදා, තෙසු කතමෙසං නු ඛො වාදො
 නිය්‍යානිකො, කථං පටිපජ්ජන්තො සංසාරතො සුජ්ඣති” ති පුච්ඡිංසු. ටෙරො තෙසං
 තමත්ථං පකාසෙන්තො –

587.

“විජානෙය්‍ය සකං අත්ථං, අවලොකෙය්‍යාථ පාවචනං;
 යඤ්චෙන්ථ අස්ස පතිරුපං, සාමඤ්ඤං අජ්ඣුපගතස්ස.

588.

“මිත්තං ඉධ ව කල්‍යාණං, සික්ඛා විපුලං සමාදානං;
 සුස්සුසා ව ගරුතං, එතං සමණස්ස පතිරුපං.

589.

“බුද්ධෙසු සගාරචනා, ධම්මෙ අපවිති යථාභූතං;
 සඬ්ඝෙ ව විත්තිකාරො, එතං සමණස්ස පතිරුපං.

590.

“ආචාරගොවරෙ යුත්තො, ආජීවො සොධිතො අගාරය්හො;
විත්තස්ස ව සණ්ඨපනං, එතං සමණස්ස පතිරූපං.

591.

“චාරිත්තං අථ චාරිත්තං, ඉරියාපථියං පසාදනියං;
අධිචිත්තෙ ව ආයොගො, එතං සමණස්ස පතිරූපං.

592.

“ආරඤ්ඤකානි සෙනාසනානි, පන්තානි අප්පසද්දානි;
භජිතබ්බානි මුනිනා, එතං සමණස්ස පතිරූපං.

593.

“සීලඤ්ච බාහුසච්චඤ්ච, ධම්මානං පච්චයො යථාභූතං;
සච්චානං අභිසමයො, එතං සමණස්ස පතිරූපං.

594.

“භාවෙය්‍ය ව අනිච්චන්ති, අනත්තසඤ්ඤං අසුභසඤ්ඤඤ්ච;
ලොකමිහි ව අනභිරතිං, එතං සමණස්ස පතිරූපං.

595.

“භාවෙය්‍ය ව බොජ්ඣංගිගෙ, ඉද්ධිපාදානි ඉන්ද්‍රියානි බලානි;
අට්ඨංගිගමග්ගමරියං, එතං සමණස්ස පතිරූපං.

596.

“තණ්හං පජහෙය්‍ය මුනි, සමුලකෙ ආසවෙ පදාලෙය්‍ය;
විහරෙය්‍ය විජ්ජමුත්තො, එතං සමණස්ස පතිරූප”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ විජානෙය්‍ය සකං අත්ථන්ති, විඤ්ඤාජාතිකො පුරිසො අත්තනො අත්ථං
යාථාවතො විචාරෙත්වා ජානෙය්‍ය. විචාරෙත්තො ව අවලොකෙය්‍යාථ පාවචනං ඉධ
ලොකෙ පුටුසමණුභ්මණෙහි සම්මාසම්බුද්ධො ව පවුත්තං පාවචනං, සමයො.
තත්ථ යං නිය්‍යානිකං, තං ඔලොකෙය්‍ය පඤ්ඤාවක්ඛුනා පස්සෙය්‍ය. ඉමෙ හි
නානාතිත්ථියා සමණුභ්මණා අනිච්චෙ “නිච්ච”න්ති, අනත්තති “අත්තා”ති,
අසුද්ධිමග්ගඤ්ච “සුද්ධිමග්ගො”ති මිච්ඡාහිනිවෙසිතො අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච
විරුද්ධවාදා, තස්මා නෙසං වාදො අනිය්‍යානිකො. සම්මාසම්බුද්ධො පන “සබ්බෙ
සම්බාරා අනිච්චා, සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා, සන්තං නිබ්බාන”න්ති සයම්භුඤාණෙන
යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාය පවෙදෙති, තස්මා “තස්ස වාදො නිය්‍යානිකො”ති සත්ථු
සාසනමහන්තතං ඔලොකෙය්‍යාති අත්ථො. යඤ්චෙත්ථ අස්ස පතිරූපං, සාමඤ්ඤං
අජික්ඛුපගතස්සාති, සාමඤ්ඤං සමණභාවං පබ්බජ්ජං උපගතස්ස කුලපුත්තස්ස යං

එත්ථ සාසනෙ පබ්බජිතභාවෙ වා පතිරූපං යුත්තරූපං සාරූප්පං අස්ස සියා, තම්පි අපලොකෙය්‍ය.

කිං පන තත්ති ආහ “මිත්තං ඉධ ව කල්‍යාණං” ත්තිආදි. ඉමස්මිං සාසනෙ කල්‍යාණමිත්තං සෙවියමානං සමණස්ස පතිරූපන්ති යොජනා. එස නයො ඉතරෙසුපි. කල්‍යාණමිත්තඤ්චි නිස්සාය අකුසලං පජ්හති, කුසලං භාවෙති, සුද්ධමත්තානං පරිහරති. සික්ඛා විපුලං සමාදානන්ති විපුලං සික්ඛාසමාදානං, මහතියා නිබ්බානාවභාය අධිසිලාදිසික්ඛාය අනුට්ඨානන්ති අත්ථො. සුස්සුසා ව ගරුනන්ති ගරුතං ආවරියුපජ්ඣායාදීතං කල්‍යාණමිත්තානං ඔවාදස්ස සොතුකම්‍යතා පාරිවරියා ව. එතන්ති කල්‍යාණමිත්තසෙවනාදි.

බුද්ධෙසු සභාරවතාති සබ්බඤ්ඤබුද්ධෙසු “සම්මාසම්බුද්ධො භගවා” ති භාරවයොගො ගරුචිත්තිකාරො. ධම්මෙ අපචිති යථාභූතන්ති අරියධම්මෙ යථාවතො අපවායනං ආදරෙන අභිපුජනං. සඬ්ඝෙති අරියසඬ්ඝෙ. චිත්තිකාරොති සක්කාරො සම්මානනං. එතන්ති රතනත්තයගරුකරණං.

ආචාරගොචරෙ යුත්තොති කායිකවාචසිකචිත්තික්කමනසඬ්ඛාතං අනාචාරං, පිණ්ඩපාතාදීතං අත්ථාය උපසඬ්චිකම්මං අයුත්තට්ඨානභූතං වෙසියාදිඅගොචරඤ්ච පභාය කායිකවාචසිකඅචිත්තික්කමනසඬ්ඛාතෙන ආචාරෙන පිණ්ඩපාතාදීතං අත්ථාය උපසඬ්චිකම්මං යුත්තට්ඨානභූතෙන ගොචරෙන ව යුත්තො සම්පන්නො, සම්පන්නආචාරගොචරොති අත්ථො. ආජීවො සොධිතොති වෙළදානාදිං බුද්ධපටිකුට්ඨං අනෙසනං පභාය අනවජ්ජුජ්ජාදෙ පච්චයෙ සෙවත්තස්ස ආජීවො සොධිතො හොති සුවිසුද්ධො, සොධිතත්තා එව අභාරය්හො විඤ්ඤාහි. චිත්තස්ස ව සණ්ඨපනන්ති යථා චක්ඛාදිද්වාරෙහි රූපාදිආරම්මණෙසු අභිජ්ඣාදයො නජ්ජවත්තන්ති, එවං දිට්ඨෙය් දිට්ඨමත්තාදිවසෙන චිත්තස්ස සම්මා යපනං. එතන්ති ආචාරගොචරසම්පත්ති ආජීවපාරිසුද්ධි ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතාති එතං තයං.

චාරිත්තන්ති චරිත්වා පරිපූරෙතබ්බසීලං. චාරිත්තන්ති චරතියා අකරණෙන පරිපූරෙතබ්බසීලං. ඉරියාපථියං පසාදනියන්ති පරෙසං පසාදාවහං ආකජ්ජසම්පත්තිනිමිත්තං ඉරියාපට්ඨස්සිතං සම්පජ්ඤ්ඤං. අධිචිත්තෙ ව ආයොගොති සමථවිපස්සනාසු අනුයොගො භාවනා.

ආරඤ්ඤකානීති අරඤ්ඤෙ පරියාපන්නානි. පන්නානීති විචිත්තානි.

සීලන්ති චතුපාරිසුද්ධිසීලං. භෙට්ඨා හි භින්නදිත්වා චුත්තං, ඉධ අභින්නදිත්වා වදති. බාහුසච්චන්ති බහුස්සුතභාවො. සො හි භාවනානුයොගස්ස බහුකාරො, බොජ්ඣංගිගකොසල්ලඅනුත්තරසිතිභාවඅධිචිත්තයුත්තතාදීසු සම්මා පච්චයබහුලස්ස සමථවිපස්සනානුයොගො සම්පජ්ජති. ධම්මානං පච්චයො යථාභූතන්ති රූපාරූපධම්මානං අවිපරිතසලක්ඛණතො සාමඤ්ඤලක්ඛණතො ව පරිචිමංසා.

ඉමිනා අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනමාහ. සච්චානං අභිසමයොති දුක්ඛාදීනං
අරියසච්චානං පරිඤ්ඤාභිසමයාදිවසෙන පටිවෙධො.

ස්වායං සච්චාභිසමයො යථා හොති, තං දස්සෙතුං “භාවෙය්‍යා” තිආදි වුත්තං.
තත්ථ භාවෙය්‍ය ව අනිච්චන්ති “සබ්බෙ සඬ්ඛාරා අනිච්චා” තිආදිනා (ධ. ප. 277)
අවිභාගතො “යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්ත” තිආදිනා (විහ. 2; සං.
නි. 3.49) විභාගතො වා සබ්බසඬ්ඛාරෙසු අනිච්චසඤ්ඤං භාවෙය්‍ය උප්පාදෙය්‍ය
වෙව වඩ්ඪෙය්‍ය වාති අත්ථො. අනත්තසඤ්ඤන්ති, “සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා” ති
පවත්තං අනත්තසඤ්ඤඤව භාවෙය්‍යාති යොජනා. එවං සෙසෙසුපි.
අසුභසඤ්ඤන්ති, කරජකායෙ සබ්බස්මිම්පි වා තෙභූමකසඬ්ඛාරෙ
කිලෙසාසුචිපග්ගරණතො “අසුභා” ති පවත්තසඤ්ඤං. දුක්ඛසඤ්ඤාපරිවාරා හි අයං,
එතෙනෙව වෙන්ථ දුක්ඛසඤ්ඤාපි ගහිතාති වෙදිතබ්බං. ලොකම්භි ව අනභිරතින්ති
සබ්බලොකෙ තෙභූමකෙසු සඬ්ඛාරෙසු අනාභිරතිසඤ්ඤං. එතෙන
ආදිනවානුපස්සනං නිබ්බිදානුපස්සනඤ්ඤව වදන්ති.

එවං පන විපස්සනාභාවනං අනුයුත්තො තං උස්සුක්කාපෙන්තො ඉමෙ ධම්මෙ
වඩ්ඪෙය්‍යාති දස්සෙන්තො “භාවෙය්‍ය ව බොජ්ඣංචගෙ” ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො –
බොධියා සතිආදිසත්තවිධධම්මසාමග්ගියා, බොධිස්ස වා තංසමඬ්ඛිතො පුග්ගලස්ස
අඬ්ඛාති බොජ්ඣංචගා, සතිආදෙයො ධම්මා. තෙ සතිආදිකෙ සත්තබොජ්ඣංචගෙ,
ජන්දආදීනි වත්තාරි ඉද්ධිපාදානි, සද්ධාදීනි පඤ්චන්ද්‍රියානි, සද්ධාදීනියෙව පඤ්ච
බ්ලානි, සම්මාදිට්ඨිආදීනං වසෙන අට්ඨඬ්ඛිතඅරියමග්ගඤ්ඤව. ව-සද්දෙන
සතිපට්ඨානානි සම්මප්පධානානි ව ගහිතානීති සබ්බෙපි සත්තතිංසප්පහෙදෙ
බොධිපක්ඛියධම්මෙ භාවෙය්‍ය උප්පාදෙය්‍ය වෙව වඩ්ඪෙය්‍ය ව. තත්ථ යදෙනෙසං
පට්ඨමග්ගක්ඛණෙ උප්පාදනං, උපරිමග්ගක්ඛණෙ ව වඩ්ඪන්තං, එතං සමණස්ස
හික්ඛුතො සාරූප්පන්ති.

එවං බොධිපක්ඛියසත්තතිංසධම්මෙ භාවෙන්තො යථා මග්ගසච්චං
භාවනාභිසමයවසෙන අභිසමෙති, එවං සමුදයසච්චං පභානාභිසමයවසෙන,
නිරොධසච්චං සච්ඡිකිරියාභිසමයවසෙන අභිසමෙතීති දස්සෙන්තො “තණ්හං
පජ්ඣෙය්‍යා” ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ තණ්හං පජ්ඣෙය්‍යාති, කාමතණ්හාදිපහෙදං
සබ්බං තණ්හං අරියමග්ගෙන අනවසෙසතො සමුච්ඡින්නදෙය්‍ය, මොනං වුව්චති
ඤාණං, තෙන සමන්තාගතත්තා මුනි. සමුලකෙ ආසවෙ පදාලෙය්‍යාති
කාමරාගානුසයාදිසමුලකෙ කාමාසවාදිකෙ සබ්බෙපි ආසවෙ හින්දෙය්‍ය
සමුච්ඡින්නදෙය්‍ය. විහරෙය්‍ය විප්පමුත්තොති එවං සබ්බසො කිලෙසානං පහිනත්තා
සබ්බධි විමුත්තො සබ්බුපධිපටිනිස්සග්ගං නිරොධං නිබ්බානං සච්ඡිකත්වා විහරෙය්‍ය.
එතන්ති යදෙනං විහරණං, එතං සමණස්ස සමිතපාපස්ස හික්ඛුතො පතිරූපං
සාරූප්පන්ති අත්ථො.

එවං ටෙරො සමණසාරුප්පපටිපත්තිකිත්තනමුඛෙන සාසනස්ස නියානිකභාවං තබ්බිලොමතො බාහිරකසමයස්ස අනියානිකතඤ්ච විභාවෙසි. තං සුත්වා තෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලා සාසනෙ අභිජ්ජසන්නා සරණාදිසු පතිට්ඨහිංසු.

(අපර)-ගොතමත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දසකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. එකාදසනිපාතො

1. සංකිච්චත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

එකාදසනිපාතෙ කිං තචත්ථො වනෙ තාතාතිආදිකා ආයස්මතො සංකිච්චත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්මිං කුච්ඡිගතෙයෙව මාතා බ්‍යාධිතා හුත්වා කාලමකාසි. තස්සා සුසානං නෙත්වා ක්‍රියාමානාය ගබ්භාසයො න ක්‍රියාසි. මනුස්සා සුලෙහි කුච්ඡං විජ්ඣන්තා දාරකස්ස අක්ඛිකොටිං පහරිංසු. තෙ තං විජ්ඣන්තා අභිගාරෙහි පටිච්ඡාදෙන්වා පක්කමිංසු. කුච්ඡපදෙසොපි ක්‍රියාසි, අභිගාරමත්ථකෙ පන සුවණ්ණබ්බිසදිසො දාරකො පදුමගබ්භෙ නිපන්නො විය අහොසි. පච්ඡිමභවිකසත්තස්ස හි සිනෙරුනා ඔත්ථරියමානස්සපි අරහත්තං අප්පත්වා ජීවිතක්ඛයො නාම නත්ථි.

පුනදිවසෙ ආලාභනට්ඨානං ගතා මනුස්සා තථානිපන්නං දාරකං දිස්වා අච්ඡරියබ්භුතවිත්තජාතා දාරකං ආදාය ගාමං පවිසිත්වා නෙමිත්තකෙ පුච්ඡිංසු. නෙමිත්තකා “සචෙ අයං දාරකො අගාරං අජ්ඣාචසිස්සති, යාව සත්තමා කුලපරිවට්ඨා දුග්ගතා භවිස්සන්ති. සචෙ පබ්බජිස්සති, පඤ්චහි සමණසතෙහි පරිවුතො විවරිස්සති” ති ආහංසු. ඤාතකා “හොතු, වඩ්ඪිතකාලෙ අම්භාකං අය්යස්ස සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ තං පබ්බාපෙස්සාමා” ති වත්වා සඬකුනා ඡින්නක්ඛිකොට්ඨාය සංකිච්චොති වදන්තා අපරහාගෙ සංකිච්චොති වොහරිංසු. සො සත්තවස්සිකකාලෙ අත්තනො ගබ්භගතස්සෙව මාතු මරණං, ගබ්භෙ ව අත්තනො පවත්ති. සුත්වා සංවෙගජාතො “පබ්බජිස්සාමි” ති ආහ. ඤාතකා “සාධු, තාතා” ති ධම්මසෙනාපතිස්ස සන්තිකං නෙත්වා, “හන්තෙ, ඉමං පබ්බාපෙථා” ති අදංසු. ටෙරො තං තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාපෙසි. සො බුරුග්ගෙයෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා තිංසමත්තෙහි හික්ඛුහි සද්ධිං අරඤ්ඤෙ විහරන්තො චෙ වොරහත්ථතො මොචෙන්වා සයම්පි තෙ වොරෙ දමෙන්වා පබ්බාපෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං විහාරෙ බහුහි හික්ඛුහි සද්ධිං විහරන්තො තෙ විවාදපසුතෙ දිස්වා “අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡාමි” ති හික්ඛු ආපුච්ඡි. අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපො, විත්ථාරො පන ධම්මපදවත්ථුමහි (ධ. ප. අට්ඨ. 1. සඬකිච්චසාමණෙරවත්ථු) ආගතනයෙනෙව

වෙදිතබ්බො. අථ නං අඤ්ඤතරො උපාසකො උපට්ඨාතුකාමො ආසන්නට්ඨානෙ
වාසං යාවත්තො –

597.

“කිං තවත්ථො වනෙ තාත, උජ්ජුභානොව පාවුසෙ;
වෙරම්භා රමණියා තෙ, පට්ඨෙකො හි ක්කායින”න්ති. –

පඨමං ගාථමාහ. තං සුත්ථා ථෙරො –

598.

“යථා අබ්භානි වෙරම්භො, වාතො නුදති පාවුසෙ;
සඤ්ඤා මෙ අභිකිරන්ති, විවෙකපට්ඨසඤ්ඤතා.

599.

“අපණ්ඩරො අණ්ඩසම්භවො, සිවථිකාය නිකෙතචාරිකො;
උජ්ජාදයතෙව මෙ සතිං, සන්දෙහස්මිං විරාගනිස්සිතං.

600.

“යඤ්ච අඤ්ඤෙ න රක්ඛන්ති, යො ච අඤ්ඤෙ න රක්ඛති;
ස ටෙ භික්ඛු සුඛං සෙති, කාමෙසු අනපෙක්ඛවා.

601.

“අච්ඡොදිකා පුට්ඨිලා, ගොනඨගලමිගායුතා;
අම්බුසෙවාලසඤ්ජන්තා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

602.

“වසිතං මෙ අරඤ්ඤෙසු, කන්දරාසු ගුහාසු ච;
සෙනාසනෙසු පන්තෙසු, වාළමිගනිසෙවිතෙ.

603.

“ඉමෙ හඤ්ඤන්තු වජ්ඣන්තු, දුක්ඛං පජ්ජොන්තු පාණිනො’;
සඨකජ්ජං නාහිජානාමි, අනරියං දොසසංහිතං.

604.

“පට්ඨිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔභිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

605.

“යස්ස චත්ථාය පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

606.

“නාහිනන්දාමි මරණං, නාහිනන්දාමි ජීවිතං;
කාලඤ්ච පටිකඬ්ඛාමි, නිබ්බිසං භතකො යථා.

607.

“නාහිනන්දාමි මරණං, නාහිනන්දාමි ජීවිතං.
කාලඤ්ච පටිකඬ්ඛාමි, සම්පජානො පතිස්සතො” ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ කිං තචත්ථො වනෙති කිත්ති ලිඬිගව්පල්ලාසෙන චුත්තං. වනෙ කො තචත්ථො, කිං පයොජනන්ති අත්ථො. තාතාති දහරසාමණෙරතාය නං අත්තනො පුත්තට්ඨානෙ යපෙත්වා ආලපති. උජ්ජුභානොව පාචුසෙති උජ්ජුභානො කිර නාම එකො පබ්බතො, සො පන ගහනසඤ්ජන්තො බහුසොණ්ඩිකන්දරො, තභං තභං සන්දමානසලිලො, වස්සකාලෙ අසප්පායො, තස්මා උජ්ජුභානො වා පබ්බතො එතරහි පාචුසකාලෙ තච කිමත්ථියොති අත්ථො. කෙච් පනෙත්ථ “උජ්ජුභානො නාම එකො සකුණො සීතං න සහති, වස්සකාලෙ වනගුම්බෙ නිලීනො අච්ඡති” ති වදන්ති. තෙසං මතෙන උජ්ජුභානස්ස විය සකුණස්ස පාචුසකාලෙ කො තච අත්ථො වනෙති? වෙරම්භා රමණියා තෙති වෙරම්භවාතා වායන්තා කිං තෙ රමණියාති යොජනා. කෙච් “වෙරම්භා නාම එකා පබ්බතගුහා, පබ්භාරො” ති ව වදන්ති. තඤ්ච යානං ගමනාගමනයුත්තං ජනසම්බාධරහිතං ඡායුදකසම්පන්නඤ්ච, තස්මා වෙරම්භා රමණියා, වනෙ වසිතුං යුත්තරූපා. කස්මා? පච්චෙකො හි ඤායිතං යස්මා තාදිසානං ඤායිතං යත්ථ කත්ථවි පච්චෙකොයෙව ඉච්ඡිතබ්බො, තස්මා “දුරං අරඤ්ඤට්ඨානං අගන්ත්වා වෙරම්භායං වස, තාතා” ති වදති. අයඤ්ඤෙත්ථ අධිප්පායො – යස්මා ඤායිතං පච්චෙකක්ඛමෙ නිවාසථාසුකෙ සෙනාසනෙ ලද්ධෙයෙව ඤානාදයො සම්පජ්ජන්ති, න අලද්ධෙ, තස්මා න එවරූපෙ සීතකාලෙ යත්ථ කත්ථවි වනෙ වසිතුං සක්කා, ගුහාපබ්භාරාදීසු පන සක්කාති.

එවං උපාසකෙන චුත්තෙ ථෙරො වනාදයො එව මං රමෙන්නීති දස්සෙන්නො “යථා අබ්භානී” ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො – යථා පාචුසෙ කාලෙ අබ්භානී වලාහකානි වෙරම්භවාතො නුදති බිපති නීහරති, එවමෙව මෙ චිත්තං චිවෙකපට්ඨසඤ්ඤානා සඤ්ඤා අභිකිරන්ති චිවෙකට්ඨානංයෙව ආකඬ්ඪන්ති.

කිඤ්ච? අපණ්ඩරො කාලවණ්ණො, අණ්ඩසම්භවො අණ්ඩපො කාකො, සීවථිකාය සුසානට්ඨානෙ, නිකෙතචාරිකො තමෙව නිවාසනට්ඨානං කත්වා විවරණකො උජ්ජාදයතෙව මෙ සතිං, සන්දෙහස්මිං විරාගනිස්සිතන්ති, කායස්මිං විරාගුපසංහිතං කායගතාසතිකම්මට්ඨානං මය්හං උජ්ජාදයති යෙව. එකදිවසං කිර ථෙරො කාකෙන බජ්ජමානං මනුස්සකුණපං පස්සිත්වා අසුභසඤ්ඤං පටිලභි, තං සන්ධාය එවමාහ. තෙන කායෙ සබ්බසො ඡන්දරාගස්ස නත්ථිතාය වනෙයෙව වසිතුකාමොම්හිති දස්සෙති. යඤ්චාති ව-සද්දො සමුච්චයත්ථො, තෙන අඤ්ඤම්පි මම අරඤ්ඤවාසකාරණං සුණාහිති දස්සෙති. යං පබ්බජිතං මෙත්තාවිහාරිතාය අලොහනියපරික්ඛාරතාය ව රක්ඛිතබ්බස්ස අභාවතො අඤ්ඤෙ සෙවකාදයො න

රක්කන්ති. යො ව පබ්බජිතො අඤ්ඤෙ කෙනචි කිඤ්චනපලිබ්බොධභූතෙ න රක්කති තාදිසානංයෙව අභාවතො. ස වෙ භික්ඛු සුඛං සෙතීති, සො භික්ඛු සමුච්ඡින්නකිලෙසකාමතාය සබ්බසො වත්ථුකාමෙසු අනපෙක්ඛවා අපෙක්ඛාරහිතො යත්ථ කත්ථවි සුඛං සෙති. තස්ස අනුසංඝිකිතපරිසංඝිකිතභාවතො අරඤ්ඤම්හි ගාමම්හි සදිසමෙවාති අත්ථො.

ඉදානි පබ්බතවනාදීනං රමණීයතං වසිතපුබ්බතඤ්ච දස්සෙතුං.
 “අවිජ්ජාදිකා”තිආදි වුත්තං. තත්ථ වසිතං මෙති, වුට්ඨපුබ්බං මයා.
 වාළුම්භනිසෙවිතෙති, සිහබ්බාග්ගාදිහි වාළුම්භෙහි උපසෙවිතෙ වනෙ.

සංකප්පං නාහිජානාමීති, ඉමෙ යෙ කෙචි පාණිනො සත්තා උසුසත්තිආදීහි පහරණෙහි හඤ්ඤන්තු මාරියන්තු මුට්ඨිප්පහාරාදීහි වජ්ඣන්තු බාධියන්තු, අඤ්ඤෙන වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන දුක්ඛං පප්පොන්තු පාපුණන්තුති; එවං දොසසංහිතං පටිසසංයුත්තං තතො එව අනරියං බ්‍යාපාදවිහිංසාදිප්පහෙදං පාපසංකප්පං උප්පාදිතං නාහිජානාමි, මිච්ඡාවිතක්කො න උප්පන්නපුබ්බොති මෙත්තාවිහාරිතං දස්සෙති.

ඉදානි “පරිච්ඡේදො”තිආදිනා අත්තතො කතකිච්චතං දස්සෙති. තත්ථ පරිච්ඡේදොති උපාසිතො ඔවාදානුසාසනීකරණවසෙන. ඔහිතොති ඔරොහිතො. ගරුකො භාරොති ගරුතරො ඛන්ධභාරො.

නාහිනන්දාමි මරණන්ති “කථං නු බො මෙ මරණං සියා”ති මරණං න ඉච්ඡාමි. නාහිනන්දාමි ජීවිතන්ති “කථං නු බො අහං චිරං ජීවෙය්‍යා”න්ති ජීවිතමපි න ඉච්ඡාමි. එතෙන මරණෙ ජීවිතෙ ව සමානචිත්තතං දස්සෙති. කාලඤ්ච පටිකඨබාමීති පරිනිබ්බානකාලංව ආගමෙමි. නිබ්බිසන්ති නිබ්බිසන්තො, හතියා කම්මං කරොන්තො. හතකො යථාති යථා හතකො පරස්ස කම්මං කරොන්තො කම්මසිද්ධිං අනහිනන්දන්තොපි කම්මං කරොන්තොව දිවසක්ඛයං උදික්ඛති, එවං අහමපි ජීවිතං අනහිනන්දන්තොපි අත්තභාවස්ස යාපනෙන මරණං අනහිනන්දන්තොපි පරියොසානකාලං පටිකඨබාමීති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

සංකිච්චත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකාදසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. ද්වාදසකනිපාතො

1. සීලවත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ද්වාදසකනිපාතෙ සීලමෙවාතිආදිකා ආයස්මතො සීලවත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයමපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බිම්බිසාරරඤ්ඤො පුත්තො

හුත්වා නිබ්බන්ති, සීලවාතිස්ස නාමං අහොසි. තං වයඡ්පත්තං රාජා අජාතසත්තු
 මාරෙතුකාමො වණ්ඨං මත්තහත්ථිං ආරොපෙත්වා නානාවිධෙහි උපායෙහි
 උපක්කමන්තොපි මාරතුං නාසක්ඛි පච්ඡිමහවිකස්ස අරහත්තං අඡ්පත්වා අන්තරා
 ජීවිතන්තරායාභාවතො. තස්ස පවත්තිං දිස්වා භගවා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං
 ආණාපෙසි – “සීලවකුමාරං ආනෙහි” ති. ථෙරො ඉද්ධිබලෙන සද්ධිං හත්ථිනා තං
 ආනෙසි. කුමාරො හත්ථිනො ඔරුය්භ භගවත්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසිදි.
 භගවා තස්ස අජ්ඣාසයානුරූපං ධම්මං දෙසෙසි. සො ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො
 පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නවිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා
 කොසලරට්ඨෙ වසති. අථ නං අජාතසත්තු “මාරෙථා” ති පුරිසෙ ආණාපෙසි. තෙ
 ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ධීතා ථෙරෙන කථිතං ධම්මකථං සුත්වා
 සඤ්ජාතසංවෙගා පසන්නචිත්තා හුත්වා පබ්බජිංසු. ථෙරො තෙසං –

608.

“සීලමෙවිධ සික්ඛෙථ, අස්මිං ලොකෙ සුසික්ඛිතං.
 සීලඤ්භි සබ්බසම්පත්තිං, උපනාමෙති සෙවිතං.

609.

“සීලං රක්ඛෙය්‍ය මෙධාවී, පත්ථයානො තයො සුඛෙ;
 පසංසං විත්තිලාභඤ්ච, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදනං.

610.

“සීලවා හි බහු මිත්තෙ, සඤ්ඤමෙනාධිගච්ඡති;
 දුස්සීලො පන මිත්තෙහි, ධංසනෙ පාපමාවරං.

611.

“අවණ්ණඤ්ච අකිත්තිඤ්ච, දුස්සීලො ලහනෙ නරො;
 වණ්ණං කිත්තිං පසංසඤ්ච, සදා ලහති සීලවා.

612.

“ආදි සීලං පතිට්ඨා ව, කල්‍යාණානඤ්ච මාතුකං;
 පමුඛං සබ්බධම්මානං, තස්මා සීලං විසොධයෙ.

613.

“වෙලා ව සංවරං සීලං, විත්තස්ස අභිභාසනං;
 තිත්ථඤ්ච සබ්බබුද්ධානං, තස්මා සීලං විසොධයෙ.

614.

“සීලං බලං අඡ්පට්මං, සීලං ආවුධමුත්තමං;
 සීලමාහරණං සෙට්ඨං, සීලං කච්චමබ්භුතං.

615.

“සීලං සෙතු මහෙසක්ඛො, සීලං ගන්ධො අනුත්තරො;
සීලං විලෙපනං සෙට්ඨං, යෙන වාති දිසොදිසං.

616.

“සීලං සම්බලමෙවග්ගං, සීලං පාටෙය්‍යමුත්තමං;
සීලං සෙට්ඨො අතිවාහො, යෙන යාති දිසොදිසං.

617.

“ඉධෙව නින්දං ලහති, පෙච්චාපායෙ ව දුම්මනො;
සබ්බත්ථ දුම්මනො බාලො, සීලෙසු අසමාහිනො.

618.

“ඉධෙව කිත්තිං ලහති, පෙච්ච සග්ගෙ ව සුම්මනො;
සබ්බත්ථ සුමනො ධීරො, සීලෙසු සුසමාහිනො.

619.

“සීලමෙව ඉධ අග්ගං, පඤ්ඤවා පන උත්තමො;
මනුස්සෙසු ව දෙවෙසු, සීලපඤ්ඤාණනො ජය”න්ති. –

ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි.

තත්ථ සීලමෙවිධ සික්ඛෙට්ඨ, අස්මිං ලොකෙති ඉධාති, නිපාතමත්තං, ඉමස්මිං සත්තලොකෙ අත්ථකාමො කුලපුත්තො වාරිත්තවාරිත්තාදිහෙදං ආදිතො සීලමෙව සික්ඛෙය්‍ය, සික්ඛන්තො ව නං සුසික්ඛිතං අබණ්ඩාදිභාවාපාදනෙන සුට්ඨ සික්ඛිතං සුපරිසුද්ධං පරිපුණ්ණඤ්ඤා කත්වා සික්ඛෙය්‍ය. අස්මිං ලොකෙති වා ඉමස්මිං සඛ්ඛාරලොකෙ සික්ඛිතබ්බධම්මෙසු සීලං ආදිතො සික්ඛෙය්‍ය. දිට්ඨිසම්පත්තිශාපි සීලස්ස පතිට්ඨාභාවතො ආහ “සීලං හී”තිආදි. තත්ථ හීති කාරණවචනං. යස්මා සීලං සෙවිතං පරිචිතං රක්ඛිතං මනුස්සසම්පත්ති, දිබ්බසම්පත්ති, නිබ්බානසම්පත්ති ඵලං සබ්බසම්පත්තිං තංසමච්ඡිතො සත්තස්ස උපනාමෙති ආවහති.

සීලං සබ්බසම්පත්තිං උපනාමෙති සඛ්ඛෙපතො චුත්තමත්ථං විත්ථාරතො දස්සෙන්නො “සීලං රක්ඛෙය්‍යා”තිආදිමාහ. තත්ථ රක්ඛෙය්‍යාති ගොපෙය්‍ය. පාණාතිපාතාදිතො හි විරමන්තො චත්තපට්චත්තඤ්ඤා පුරෙන්නො පටිපක්ඛාහිභවනතො තං රක්ඛති නාම. මෙධාවීති පඤ්ඤවා, ඉදං තස්ස රක්ඛනුපායදස්සනං ඤාණබලෙන හිස්ස සමාදානං අවිකොපනඤ්ඤා හොති. පත්ථයානොති ඉච්ඡන්තො. තයො සුබ්බෙති තීණි සුබ්බාති. සුබ්බනිමිත්තං වා “සුබ්බ”න්ති අධිප්පෙතං. පසංසන්නි කිත්තිං, විඤ්ඤාහි වා පසංසනං. විත්තිලාභන්ති තුට්ඨිලාභං. “විත්තිලාභ”න්ති ව පයන්නි, ධනලාභන්ති අත්ථො. සීලවා හි අප්පමත්තතාය මහන්නං හොගක්ඛන්ධං අධිගච්ඡති. පෙච්චාති කාලඤ්ඤාත්වා. සග්ගෙ පමොදනන්ති දෙවලොකෙ ඉට්ඨෙහි කාමගුණෙහි, මොදනඤ්ඤා පත්ථයමානොති සම්බන්ධො.

ඉඳිලොකෙ පසංසං විත්තිලාභං පරලොකෙ දිබ්බසම්පත්තියා මොදනාඤ්ච
ඉච්ඡන්තො සීලං රක්ඛෙය්‍යාති යොජනා.

සඤ්ඤමෙනාති කායාදීනං සංයමෙන. සංයතො හි කායදුච්චරිතාදීහි කඤ්චි
අවිභෙදෙත්තො අභයදානං දදන්තො පියමනාපතාය මිත්තාති ගන්ථති. ධංසතෙති
අපෙති. පාපමාවරන්ති පාණාතිපාතාදිපාපකම්මං කරොන්තො. දුස්සීලඤ්චි පුග්ගලං
අත්ථකාමා සත්තා න භජන්ති, අඤ්ඤදන්ථු පරිවජ්ජෙත්ති.

අවණ්ණන්ති අගුණං, සම්මුඛා ගරභං වා. අකිත්තින්ති, අයසං අසීලොකං.
වණ්ණන්ති ගුණං. කිත්තින්ති සීලොකං පත්ථට්ඨසතං. පසංසන්ති සම්මුඛා ථොමනං.

ආදීති මූලං. සීලඤ්චි කුසලානං ධම්මානං ආදි. යථාහ – “තස්මාතිහ ත්වං,
හික්ඛු, ආදිමෙව විසොධෙහි කුසලෙසු ධම්මෙසු. කො වාදි කුසලානං ධම්මානං?
සීලඤ්ච සුවිසුද්ධ”න්ති (සං. නි. 5.369). පතිට්ඨාති අධිට්ඨානං. සීලඤ්චි සබ්බෙසං
උත්තරිමනුස්සධම්මානං පතිට්ඨා. තෙනාහ – “සීලෙ පතිට්ඨායා”තිආදි (සං. නි.
1.23; 192; පෙටකො. 22; මි. ප. 2.1.9). කල්‍යාණානඤ්ච මාතුකන්ති
සමථවිපස්සනාදීනං කල්‍යාණධම්මානං මාතුභූතං, ජනකන්ති, අත්ථො. පමුඛං
සබ්බධම්මානන්ති, සබ්බෙසං පාමොජ්ජාදීනං අනවජ්ජධම්මානං පමුඛං මුඛභූතං,
පවත්තිද්වාරන්ති අත්ථො. තස්මාති ආදිභාවාදිතො. විසොධයෙති
අක්ඛණ්ඩාදිභාවෙන සම්පාදෙය්‍ය.

වෙලාති දුච්චරිතෙහි අනතික්කමනීයට්ඨෙත වෙලා, සීමාති අත්ථො. වෙලායති
වා දුස්සීලාං වලයති විද්ධංසෙතීති වෙලා. සංවරං සීලං කායදුච්චරිතාදීනං
උප්පත්තිද්වාරස්ස පිදහනතො. අභිභාසනන්ති තොසනං අවිජ්ජපටිසාරභෙතුතාය
විත්තස්සාහිජ්ජමොදනතො. තිත්ථඤ්ච සබ්බබුද්ධානන්ති සාවකබුද්ධා,
පච්චෙකබුද්ධා, සම්මාසම්බුද්ධාති සබ්බෙසං බුද්ධානං කිලෙසමලජ්ජවාහනෙ
නිබ්බානමහාසමුද්දාවගාහණෙ ව තිත්ථභූතඤ්ච.

සීලං බලං අප්පට්ඨන්ති මාරසෙනජ්ජමද්දනෙ අසදිසං බලං සෙනාථාමො ව.
ආවුධමුත්තමන්ති සංකිලෙසධම්මානං ඡෙදනෙ උත්තමං පහරණං.
ගුණසරීරොපසොහනට්ඨෙත ආභරණං. සෙට්ඨන්ති සබ්බකාලං උත්තමං දබ්බඤ්ච.
සපාණපරිත්තානතො කචචමබ්භූතං. “අබ්භිද්”න්ති ව පඨන්ති, අභෙජ්ජන්ති
අත්ථො.

අපායමහොසාතික්කමනෙ සංසාරමහොසාතික්කමනෙ ව කිලෙසෙහි
අසංසිදනට්ඨෙත සෙතු. මහෙසක්ඛොති මහබ්බලො. ගන්ධො අනුත්තරොති
පටිවානං සබ්බදිසාසු වායනතො අනුත්තරො ගන්ධො සබ්බජනමනොහරත්තා.
තෙනාහ “යෙන වාති දිසොදිස”න්ති යෙන සීලගන්ධෙන තංසමඬ්ඨි දිසොදිසං
සබ්බා දිසා වායති. “දිසොදිසා”තිපි පාළි, දස දිසාති අත්ථො.

සම්බලමෙවගන්ති සම්බලං නාම පුට්ඨත්තං. යථා පුට්ඨත්තං ගහෙත්වා මග්ගං ගච්ඡන්තො පුරිසො අන්තරාමග්ගෙ ජීසවිජාදුක්ඛෙන න කිලමති, එවං සීලසම්පන්නොපි සුද්ධං සීලසම්බලං ගහෙත්වා සංසාරකන්තාරං පටිපන්නො ගතගතට්ඨානෙන න කිලමතීති සීලං අග්ගං සම්බලං නාම. තථා සීලං පාටෙය්‍යමුත්තමං වොරාදිහි අසාධාරණත්තා තත්ථ තත්ථ ඉච්ඡිතබ්බසම්පත්තිනිජ්ජාදනතො ව. අතික්කාමෙන්තො තං තං යානං යථිච්ඡිතට්ඨානං වා වාහෙති සම්පාපෙතීති අතිවාහො, යානං. කෙනචි අනුපද්දුතං හුත්වා ඉච්ඡිතට්ඨානජ්ජත්තිහෙතුත්තාය සීලං සෙට්ඨං අතිවාහො. යෙනාති යෙන අතිවාහෙන යාති දිසොදිසන්ති අගතිං ගතිඤ්ඤාපි තං තං දිසං සුබ්බෙනෙව ගච්ඡති.

ඉධෙව නින්දං ලහතීති ඉධලොකෙපි දුම්මනො රාගාදිහි දුස්සිතචිත්තො “දුස්සීලො පාපධම්මො”ති නින්දං ගරහං ලහති. පෙච්ච පරලොකෙපි අපායෙ “පුරිසත්තකලි අවජාතා”තිආදිනා යමපුරිසාදිහි ව නින්දං ලහති. න කෙවලං නින්දමෙව ලහති, අථ බො සබ්බත්ථ දුම්මනො බාලො ඉධලොකෙ දුච්චරිතවරණෙන දුස්සිතචිත්තො පරලොකෙ කම්මකාරණාදිවසෙන දුක්ඛුජ්ජත්තියාති සබ්බත්ථ බාලො දුම්මනො හොති. කථං? සීලෙසු අසමාහිතො සම්මා සීලෙසු න යජිතචිත්තො අජ්ජත්තිධීතචිත්තො.

ඉධෙව කිත්තිං ලහතීති ඉධලොකෙපි සුමනො “සජ්ජුරිසො සීලවා කල්‍යාණධම්මො”ති කිත්තිං ලහති. පෙච්ච පරලොකෙපි සග්ගෙ “අයං සජ්ජුරිසො සීලවා කල්‍යාණධම්මො. තථා හි දෙවානං සහබ්‍යතං උපපන්නො”තිආදිනා කිත්තිං ලහති. න කෙවලං කිත්තිමෙව ලහති, අථ බො ධිරො ධිතිසම්පන්නො සීලෙසු සුට්ඨු සමාහිතො අජ්ජිතචිත්තො සුපතිට්ඨිතචිත්තො සබ්බත්ථ ඉධලොකෙ සුචරිතවරණෙන, පරලොකෙ සම්පත්තිපටිලාහෙන සුමනො සොමනස්සජ්ජත්තො හොති. සීලමෙව ඉධ අග්ගන්ති දුට්ඨං සීලං ලොකියං ලොකුත්තරන්ති. තත්ථ ලොකියං තාව කාමලොකෙ ඛත්තියමහාසාලාදීසු, දෙවලොකෙ බ්‍රහ්මලොකෙ ව උපපත්තිවිසෙසං ආවහති, ලාභිභාවාදිකස්ස ව කාරණං හොති. ලොකුත්තරං පන සකලම්පි වට්ටදුක්ඛං අතික්කාමෙතීති සීලං අග්ගමෙව. තථා හි චුත්තං –

“භිනෙන බ්‍රහ්මවරියෙන, ඛත්තියෙ උපපජ්ජති;
මජ්ඣිමෙන ව දෙවත්තං, උත්තමෙන විසුජ්ඣති”ති. (ජා. 1.8.75);

ආකඨ්ඨෙය්‍ය වෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු – “ලාභී අස්සං විවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයහෙසජ්ජපරික්ඛාරාන”න්ති (ම. නි. 1.65), “සීලෙස්වෙවස්ස පරිපුරකාරී”ති (ම. නි. 1.65), “ඉජ්ඣති, භික්ඛවෙ, සීලවතො වෙනොපණ්ඨි විසුද්ධත්තා”ති (අ. නි. 8.35; දී. නි. 3.337) ව.

ලොකුත්තරසීලස්ස පන සබ්බසො පහිනපටිපක්ඛස්ස සත්තමභවතො පට්ඨාය සංසාරදුක්ඛං විනිවත්තෙන්තස්ස අග්ගභාවෙ චත්තබ්බමෙව නත්ථි. පඤ්ඤවා පන උත්තමොති “පඤ්ඤවා පන පුග්ගලො උත්තමො පරමො සෙට්ඨොයෙවා”ති

පුග්ගලාධිප්‍රියානෙන පඤ්ඤාය එව සෙට්ඨභාවං වදති. ඉදානි සීලපඤ්ඤානං සෙට්ඨභාවං කිච්චතො දස්සෙන්නො “සීලපඤ්ඤාණනො ජය”න්ති ආහ. ජයන්ති ච ලිඛිගවිපල්ලාසො දට්ඨබ්බො, අහුති චා වචනසෙසො. තත්ථ පජානනට්ඨෙන පඤ්ඤාණං, සීලතො පඤ්ඤාණනො ච පටිපක්ඛජයො. න හි සීලෙන විනා පඤ්ඤා සම්භවති, පඤ්ඤාය ච විනා සීලං කිච්චකරං, අඤ්ඤමඤ්ඤොපකාරකඤ්ඤෙතං. චුත්තඤ්ඤි “සීලපරිධොතා පඤ්ඤා, පඤ්ඤාපරිධොතං සීල”න්ති (දී. නි. 1.317) මනුස්සෙසු ච දෙවෙසුනි ඉදං නෙසං යානවිසෙසදස්සනං. තත්ථ හි තානි සවිසෙසානි වත්තන්ති, සමාධි පනෙත්ථ සීලපක්ඛිකො පඤ්ඤාය අධිට්ඨානභාවතො, පඤ්ඤාපක්ඛිකො චා භාවෙනබ්බතො සීලාධිට්ඨානතො ච.

එවං ථෙරො තෙසං භික්ඛූනං සීලමුඛෙන ධම්මං දෙසෙන්නො අත්තනො සුචසුද්ධසීලාදිගුණතාදීපනෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

සීලවත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. සුනීතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිවෙ කුලමිහිනිආදිකා ආයස්මතො සුනීතත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්නො බුද්ධස්ස පුඤ්ඤකාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො බාලජනෙහි සද්ධිං කීළාපසුතො හුත්වා විවරන්නො එකං පච්චෙකබුද්ධං ගාමෙ පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා, “කිං තුය්හං සබ්බසො වණ්ණසරීරස්ස විය සකලං කායං පටිච්ඡාදෙන්වා භික්ඛාවරණෙන, නනු නාම කසිවාණිජ්ජාදිහි ජීවිකා කප්පෙතබ්බා? තානි වෙ කාතුං න සක්කොසි, සරෙ සරෙ මුත්තකරිසාදිනි නිහරන්නො පච්ඡා වත්ථුසොධනෙන ජීවාහි”ති අක්කොසි. සො තෙන කම්මෙන නිරයෙ පච්චිත්වා තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන මනුස්සලොකෙපි බහුනි ජාතිසතානි පුප්ඵජඨිකකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා තථා ජීවිකං කප්පෙසි. ඉමස්මිඤ්ච බුද්ධුප්පාදෙ පුප්ඵජඨිකකුලෙ එව නිබ්බත්තො උක්කාරසොධනකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙති සාසච්ඡාදනමත්තම්පි අලහන්නො.

අථ භගවා පච්ඡිමයාමෙ බුද්ධාවිණ්ණං මහාකරුණාසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං වොලොකෙන්නො සුනීතස්ස භද්‍යබ්බන්තරෙ සථෙ පදීපං විය පජ්ජලන්තං අරහත්තුපනිස්සයං දිස්වා විභාතාය රත්තියා පුබ්බණ්ණසමයං නිවාසෙත්වා පත්තවීරමාදාය භික්ඛුසඬ්ඨපරිවුතො රාජගහං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො. යස්සං වීරීයං සුනීතො උක්කාරසොධනකම්මං කරොති, තං වීරීං පටිපජ්ජි. සුනීතොපි තත්ථ තත්ථ විසාසුච්චාරසඬ්ඨකාරාදිකං රාසිං කත්වා පිටකෙසු පක්ඛිපිත්වා කාපේනාදාය පරිහරන්නො භික්ඛුසඬ්ඨපරිවුතං සත්ථාරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා සාරජ්ජමානො සම්භමාකුලභද්දො ගමනමග්ගං නිලීයනොකාසඤ්ච අලහන්නො කාජං භිත්තිපස්සෙ යපෙත්වා එකෙන පස්සෙන අනුපවිසන්නො විය භිත්තිං අල්ලිනො පඤ්ඤාලිකො අට්ඨාසි. “භිත්තිජ්ද්දෙන අපක්කම්තුකාමො අහොසි”තිපි වදන්ති.

සත්ථා තස්ස සමීපං පත්ථා “අයං අත්තනො කුසලමුලසඤ්චොදිතං උපගතං මං
 සාරජ්ජමානො ජාතියා කම්මස්ස ච නිහීනතාය සම්මුඛිභාවමිපි ලජ්ජති, හන්දස්ස
 වෙසාරජ්ජං උජ්ජාදෙස්සාමි” ති කරවිකරුතමඤ්ජුනා සකලනගරනින්නාදවර-
 ගම්භිරෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන “සුනීතා” ති ආලපිත්ථා “කිං ඉමාය දුක්ඛජීවිකාය
 පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සති” ති ආහ. සුනීතො තෙන සත්ථු වචනෙන අමතෙන විය
 අභිසිත්තො උළාරං පිතිසොමනස්සං පටිසංවෙදෙන්තො “භගවා, සවෙ මාදිසාපි ඉධ
 පබ්බජ්ජං ලහන්ති, කස්මාහං න පබ්බජිස්සාමි, පබ්බාපෙථ මං භගවා” ති ආහ. සත්ථා
 “එහි, භික්ඛු” ති ආහ. සො තාවදෙව එහිභික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච
 ලහිත්ථා ඉද්ධිමයපත්තවීරධරො වස්සසට්ඨිකත්ථෙරො විය හුත්ථා සත්ථු සන්තිකෙ
 අට්ඨාසි. භගවා තං විහාරං නෙත්ථා කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි. සො පඨමං අට්ඨ
 සමාපත්තියො, පඤ්ච ව අභිඤ්ඤායො නිබ්බත්තෙන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්ථා
 ඡළභිඤ්ඤා අහොසි. තං සක්කාදයො දෙවා බ්‍රහ්මානො ච උපසඬකමිත්ථා
 නමස්සිංසු. තෙන වුත්තං -

“තා දෙවතා සත්තසතා උළාරා, බ්‍රහ්මා ච ඉන්ද්‍රො උපසඬකමිත්ථා;
 ආජාතියං ජාතිජරාභිභූතං, සුනීතං නමස්සන්ති පසන්නචිත්තා” තිආදි.

භගවා තංයෙව දෙවසඬසපුරක්ඛතං දිස්වා සිතං කත්ථා පසංසන්තො “තපෙන
 බ්‍රහ්මචරියෙනා” ති ගාථාය ධම්මං දෙසෙසි. අථ නං සම්බහුලා භික්ඛු සිහනාදං
 නදාපෙතුකාමා, “ආවුසො සුනීත, කස්මා කුලා ත්වං පබ්බජිතො, කථං වා
 පබ්බජිතො, කථඤ්ච සච්චානි පටිවිජ්ඣි” ති පුච්ඡිංසු. සො තං සබ්බං පකාසෙන්තො
 -

620.
 “නිවෙ කුලම්භි ජාතොහං, දලිද්දො අප්පහොජනො;
 භීතකම්මං මම ආසි, අහොසිං පුජ්ඵජ්ඣිධකො.

621.
 “ජිගුච්ඡිතො මනුස්සානං, පරිභූතො ච වම්භිතො;
 නිවං මනං කරිත්ථාන, වන්දිස්සං බහුකං ඡනං.

622.
 “අථද්දසාසිං සම්බුද්ධං, භික්ඛුසඬසපුරක්ඛතං;
 පටිසන්තං මහාවීරං, මගධානං පුරුත්තමං.

623.
 “නික්ඛිපිත්ථාන ඛ්‍යාහඬගිං, වන්දිතුං උපසඬකමිං;
 මමෙව අනුකම්පාය, අට්ඨාසි පුරිසුත්තමො.

624.
 “වන්දිත්ථා සත්ථුනො පාදෙ, එකමන්තං යීතො තදා;

පබ්බජ්ජං අභමායාචිං, සබ්බසත්තානමුත්තමං.

625.

“තතො කාරුණිකො සත්ථා, සබ්බලොකානුකම්පකො;
‘එහි භික්ඛු’ති මං ආහ, සා මෙ ආසුපසම්පදා.

626. “සොහං එකො අරඤ්ඤස්මිං, විහරන්තො අතන්දිතො.

අකාසිං සත්ථු වචනං, යථා මං ඔවදී ජිනො.

627.

“රත්තියා පඨමං යාමං, පුබ්බජාතිමනුස්සරිං;
රත්තියා මජ්ඣමං යාමං, දිබ්බචක්ඛුං විසොධයිං;
රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ, තමොඛන්ධං පදාලයිං.

628.

“තතො රත්තාවිචසානෙ, සුරියුග්ගමනං පති; (ජා. 1.11.79);
ඉන්දො බ්‍රහ්මා ච ආගන්ත්වා, මං නමස්සිංසු පඤ්ජලී.

629.

“නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, නමො තෙ පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ ආසවා බීණා, දක්ඛිණෙය්‍යාසි මාරිස.

630.

“තතො දිස්වාන මං සත්ථා, දෙවසඬ්ඝපුරක්ඛනං;
සිතං පාතුකරිත්වාන, ඉමමත්ථං අභාසථ.

631.

“තපෙන බ්‍රහ්මචරියෙන, සංයමෙන දමෙන ච;
එතෙන බ්‍රාහ්මණො හොති, එතං බ්‍රාහ්මණමුත්තම” ත්ති. —

ඉමාහි ගාථාහි සිහනාදං නදි.

තත්ථ නිවෙති ලාමකෙ සබ්බනිහීනෙ. උච්චනීවහාවො හි නාම සත්තානං
උපාදායුපාදාය, අයං පන සබ්බනිහීනෙ පුක්කුසකුලෙ උප්පන්නතං දස්සෙන්තො
“නිවෙ කුලම්භි ජාතො”ති ආහ. තෙන වුත්තං — “නිවෙති ලාමකෙ
සබ්බනිහීනෙ”ති. දලිද්දොති දුග්ගතො, දලිද්දාපි කෙච්ඡි කදාචි සාසච්ඡාදනස්ස
ලාභිනො, අකසිරචුත්තිනො හොන්ති, අහං පන සබ්බකාලං කසිරචුත්තිතාය හීනො
උද්ධනං උපට්ඨපිතඋක්ඛලිකො දස්සනසුත්තං ථෙවකම්පි අපස්සිං යෙවාති
දස්සෙන්තො “අප්පහොජනො”ති ආහ. නිවකුලිකා දලිද්දාපි කෙච්ඡි අනිවකම්මාජීවා
හොන්ති, මය්හං පන න තථාති දස්සෙන්තො ආහ “හීනකම්මං මමං ආසී”ති.

කිදිසන්නි වෙ? අහොසිං පුප්ප්ඡඩ්ඛකො, හත්ථවිකලස්ස හත්ථවාති විය
උපචාරවසෙනායං ඉමස්ස සමඤ්ඤා අහොසි යදිදං “පුප්ප්ඡඩ්ඛකො” ති.
මිලාතපුප්ප්සන්ථරවණ්ණකාය වා උක්කාරභූමියා එවං වුත්තො.

ජිගුවිජ්ඣොති ඡාතියා වෙව කම්මුතා ව හීලිතො. මනුස්සානන්ති මනුස්සෙහි.
පරිභූතොති අවඤ්ඤාතො. වම්භිතොති බුංසිතො. නීවං මනං කරිත්වානාති අඤ්ඤෙ
මනුස්සෙ සිනෙරුං විය උක්ඛිපිත්වා තෙසං පාදපංසුතොපි අත්තානං නිහීනං කත්වා
පවත්තියා නීවං නිහීනං මනං කත්වා. වන්දිස්සං බහුකං ජනන්ති පුටුමහාජනං
දිට්ඨදිට්ඨකාලෙ වන්දිං සිරසි අඤ්ජලිං කරොන්තො පණාමිං.

අථාති අධිකාරන්තරදීපනෙ නිපාතො. අද්දසාසින්නි අද්දක්ඛිං. මගධානන්ති
මගධා නාම ජානපදිනො රාජකුමාරා, තෙසං නිවාසො එකොපි ජනපදො රුළුභියා
“මගධාන”න්ති වුත්තො, මගධජනපදස්සාති අත්ථො. පුරුක්කමන්ති උත්තමං
නගරං.

බ්‍යාහඩ්ඞින්නි කාජං. පබ්බජ්ජං අහමායාවින්නි, “සුනීත, පබ්බජිතුං
සක්ඛිස්සසි” ති සත්ථාරා ඔකාසෙ කතෙ අහං පබ්බජ්ජං අයාචිං. ආසුපසම්පදාති
“එහි, හික්ඛු” ති සත්ථු වචනමත්තෙන ආසි උපසම්පදා. යථා මං ඔවදීති “එවං
සමථපුබ්බධිගමං විපස්සනං භාවෙහි” ති යථා මං ඔවදි, තථා සත්ථුතො වචනං
අකාසිං පටිපජ්ජිං. රත්තියාතිආදි තස්සා පටිපත්තියා රසදස්සනං. තත්ථ
පුබ්බෙතිවාසඤ්ඤාණං අනාගතංසඤ්ඤාණඤ්ච බහුකිච්චන්ති “පයමං යාමං මජ්ඣමං
යාම”න්ති අච්චන්තසංයොගවසෙන උපයොගවචනං වුත්තං. න තථා
ආසවක්ඛයඤ්ඤාණං එකාහිසමයවසෙන පවත්තනතොති “පවිජ්ජෙ යාමෙ” ති
භූමිමවසෙන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. ඉන්දොති සක්කො දෙවරාජා. බ්‍රහ්මාති
මහාබ්‍රහ්මා. ඉන්ද්‍රබ්‍රහ්මග්ගහණෙන අඤ්ඤෙසං කාමදෙවානං බ්‍රහ්මුනඤ්ච ආගමනං
වුත්තමෙවාති දට්ඨබ්බං. උක්කට්ඨනිද්දෙසො හෙස යථා “රාජා ආගතො” ති.
නමස්සිංසුති කායෙන වාචාය ව නමක්කාරං අකංසු.

තත්ථ කායෙන කතං නමක්කාරං දස්සෙන්නො “පඤ්ජලි” ති වත්වා වාචාය
කතං දස්සෙතුං “නමො තෙ” තිආදි වුත්තං. දෙවසඩ්ඝපුරක්ඛන්ති දෙවග්ගහණෙන
උපපත්තිදෙවභාවතො බ්‍රහ්මානොපි ගහිතා. සිතං පාතුකරිත්වානාති අත්තතො
ඔවාදස්ස මහජ්ජලතං දෙවබ්‍රහ්මුනඤ්ච ගුණසම්පත්තිං නිස්සාය සත්ථා සිතං
පාත්වාකාසි. පාතුකරොන්තො ව න අඤ්ඤෙ විය දන්තෙ විදංසෙති, මුඛාධානං පන
ථොකං විවරති, තත්තකෙන ව අභිභූතදිබ්බඵලිකමුත්තරස්මියො
අවහසිතතාරකාසසිමරීවියො සුසුක්කදායසම්භවා සනරස්මියො නික්ඛමිත්වා
තික්ඛන්තුං සත්ථු මුඛං පදක්ඛිණං කරොන්ති, තං දිස්වා පවිජ්ජො ගච්ඡන්තාපි
සත්ථා සිතං පාත්වාකාසිති සඤ්ජානන්ති.

තපෙනාති ඉන්ද්‍රියසංවරෙන, “ධුතධම්මසමාදානෙනා” ති කෙචි. සංයමෙනාති
සීලෙන. දමෙනාති පඤ්ඤාය. බ්‍රහ්මවරියෙනාති අවසිට්ඨසෙට්ඨවරියාය. එතෙනාති

යථාච්ඡත්තෙන තපාදිනා. බ්‍රාහ්මණො හොති බාහිතපාපභාවතො. එතන්ති තපාදි
 යථාච්ඡත්තං. බ්‍රාහ්මණමුත්තමන්ති උත්තමං බ්‍රාහ්මණං, බ්‍රාහ්මණෙසු වා උත්තමං
 සබ්බසෙට්ඨං, අහුති වචනසෙසො. බ්‍රාහ්මණන්ති වා බ්‍රහ්මඤ්ඤමාහ, එවං උත්තමං
 බ්‍රහ්මඤ්ඤං, න ජච්චාදීති අධිජ්ජායො. න හි ජාතිකුලපදෙසගොත්තසම්පත්තිආදයො
 අරියභාවස්ස කාරණං, අධිසීලසික්ඛාදයො එව පන කාරණං. තෙනාහ –

“යථා සඬ්ඛාරයානස්මිං, උජ්ඣිතස්මිං මහාපටෙ;
 පදුමං තත්ථ ජායෙථ, සුචිගන්ධං මනොරමං.

“එවං සඬ්ඛාරභූතෙසු, අත්ඨභූතෙ පුටුජ්ජනෙ;
 අතිරොචති පඤ්ඤාය, සම්මාසම්බුද්ධසාවකො” ති. (ධ. ප. 58-59);

එවං ටෙරො තෙහි භික්ඛුහි පුච්ඡිතමත්ථං ඉමාහි ගාථාහි විස්සජ්ජේත්තො
 සිහනාදං නදීති.

සුනිතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ද්වාදසකතිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

13. තෙරසනිපාතො

1. සොණකොළිවිසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

තෙරසනිපාතෙ යාහු රට්ඨෙතිආදිකා ආයස්මතො සොණස්ස කොළිවිසස්ස
 ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ හවෙ
 පුඤ්ඤාති උපවිති. අයං කිර අනොමදස්සිස්ස හගවතො කාලෙ මහාවිහවො සෙට්ඨි
 හුත්වා උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා
 පසන්නාමානසො සත්ථු වඩ්ඤාමනට්ඨානෙ සුධාය පරිකම්මං කාරෙත්වා
 නානාවණ්ණෙහි පුජ්ජෙහි සන්ථරිත්වා උපරි නානාවිරාගවත්ථෙහි විතානං
 බන්ධාපෙසි, තථා සත්ථු භික්ඛුසඬ්ඝස්ස ව දීඝසාලං කාරෙත්වා නිය්‍යාදෙසි. සො
 තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ
 හංසවතීනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති, සිරිවඩ්ඞොතිස්ස නාමං අහොසි. සො
 වයජ්ජේත්තො විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤන්තො සත්ථාරං එකං
 භික්ඛුං ආරද්ධවීරියානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා, සයම්පි තං යානන්තරං
 පත්ථෙත්තො සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා පණ්ඩානමකාසි. සත්ථාපි තස්ස
 පත්ථනාය සම්ප්පිකානභාවං දිස්වා බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි.

සොපි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො පරිනිබ්බුතෙ
 කස්සපදසබලෙ අනුජ්ජන්තෙ අම්භාකං හගවති බාරාණසියං කුලගෙහෙ
 නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්තො ගඬිගාතීරෙ පණ්ණසාලං කරිත්වා එකං
 පච්චෙකබුද්ධං තෙමාසං චතුහි පච්චයෙහි සක්කච්චං උපට්ඨති. පච්චෙකබුද්ධො

අප අම්මාකං සත්ථරි සබ්බඤ්ඤානං පත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො රාජගහං
 උපනිස්සාය විහරන්තෙ බිම්බිසාරරඤ්ඤා පක්කොසාපිතො අසීතියා
 ගාමිකසහස්සෙහි සද්ධිං රාජගහං ආගතො, සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා
 පටිලද්ධසද්ධො මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා
 ලද්ධුපසම්පදො සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙන්වා, ජනසංසග්ගපරිහරණත්ථං
 සිතවනෙ වසන්තො “මම සරීරං සුබ්බමාලං, න ව සක්කා සුබ්බෙනෙව සුබං අධිගන්තුං,
 කායං කිලමෙත්වා සමණධම්මං කාතුං වට්ටති”ති යානවඩ්ඤාමෙව අධිට්ඨාය,
 පධානමනුයුඤ්ජන්තො පාදතලෙසු ඵොටෙසු උට්ඨහිතෙසුපි වෙදනං
 අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වා දුල්භං වීරියං කරොන්තො අව්චාරද්ධවීරියතාය විසෙසං
 නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො, “ඵචං වායමන්තොපි අහං මග්ගං වා ඵලං වා
 නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොමි, කිං මෙ පබ්බජ්ජාය, භීනායාවත්තිත්වා භොගෙ ව
 භුඤ්ජිස්සාමි, පුඤ්ඤානි ව කරිස්සාමි”ති වින්තෙසි. සත්ථා තස්ස විත්තාචාරං ඤත්වා
 තත්ථ ගන්ත්වා විණුපමොවාදෙන ඔවදිත්වා වීරියසමතායොජනවිධිං දස්සෙන්තො
 කම්මට්ඨානං සොධෙත්වා ගිජ්ඣකුටං ගතො. සොණත්ථෙරොපි සත්ථු සම්මුඛා
 ඔවාදං ලහිත්වා වීරියසමතං යොජෙත්වා විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තෙ
 පතිට්ඨාසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. මෙර 1.5.25-53) –

“මම සචිකප්පමඤ්ඤාය, සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො; පටිග්ගහෙසි භගවා, අනුකම්පාය වක්ඛමා.

“පටිග්ගහෙත්වාන සම්බුද්ධො, දක්ඛිණෙය්‍යො සදෙවකෙ;
භික්ඛුසඬ්ඨෙ නිසීදිත්වා, ඉමා ගාථා අභාසං.

“යො සො භට්ඨෙත චිත්තෙන, දීඝසාලං අදාසි මෙ;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, පුණාම මම භාසතො.

“ඉමස්ස මච්චුකාලමිහි, පුඤ්ඤකම්මසමඬ්ඨිගිනො;
සහස්සයුත්තස්සරො, උපට්ඨිස්සති තාවදෙ.

“තෙන යානෙනයං පොසො, දෙවලොකං ගමිස්සති;
අනුමොදිස්සරෙ දෙවා, සම්පත්තෙ කුලසම්භවෙ.

“මහාරහං බ්‍යාමිහං සෙට්ඨං, රතනමත්තිකලෙපනං;
කුටාගාරවරුපෙනං, බ්‍යාමිහං අජ්ඣාචසිස්සති.

“තිංසකජපසහස්සානි, දෙවලොකෙ රමිස්සති;
පඤ්චවිසති කජ්ජානි, දෙවරාජා භවිස්සති.

“සත්තසත්තතික්ඛත්තුඤ්ච, චක්කවත්ති භවිස්සති;
යසොධරසනාමා තෙ, සබ්බෙපි එකනාමකා.

“ද්වෙ සම්පත්ති අනුභොත්වා, වඬ්ඨෙත්වා පුඤ්ඤසඤ්චයං;
අට්ඨවිසතිකජපමිහි, චක්කවත්ති භවිස්සති.

“තත්‍රාපි බ්‍යාමිහං පවරං, විස්සකම්මෙන මාපිතං;
දසසද්දාවිචිත්තං තං, පුරමජ්ඣාචසිස්සති.

“අපරිමෙය්‍ය ඉතො කජ්ජෙ, භූමිපාලො මහිද්ධිකො;
ඔක්කාකො නාම නාමෙන, රාජා රට්ඨෙ භවිස්සති.

“සොළසිත්ථිසහස්සානං, සබ්බාසං පවරා ච සා;
අභිජාතා ඛත්තියානී, නච පුත්තෙ ජනෙස්සති.

“නච පුත්තෙ ජනෙත්වාන, ඛත්තියානී මරිස්සති;
තරුණී ච පියා කඤ්ඤා, මහෙසිත්තං කරිස්සති.

“ඔක්කාකං තොසයිත්වාන, වරං කඤ්ඤා ලභිස්සති;
වරං ලද්ධාන සා කඤ්ඤා, පුත්තෙ පබ්බාජයිස්සති.

“පබ්බාජිතා ච තෙ සබ්බෙ, ගමිස්සන්ති නගුත්තමං;
ජාතිහෙදභයා සබ්බෙ, භගිනීහි වසිස්සරෙ.

“එකා ව කඤ්ඤා බ්‍යාධීනි, භවිස්සති පරික්ඛතා;
මා නො ජාති පහිජ්ජීති, නිබ්බන්ධස්සන්ති ඛත්තියා.

“ඛත්තියො නිහරිත්වාන, තාය සද්ධිං වසිස්සති;
භවිස්සති තදා භෙදො, ඔක්කාකකුලසම්භවො.

“තෙසං පජා භවිස්සන්ති, කොළියා නාම ජාතියා;
තත්ථ මානුසකං භොගං, අනුභොස්සතිනජ්ජකං.

“තම්භා කායා චචිත්වාන, දෙවලොකං ගමිස්සති;
තත්‍රාපි පවරං බ්‍යම්භං, ලභිස්සති මනොරමං.

“දෙවලොකා චචිත්වාන, සුක්කමුලෙන චොදිතො;
ආගන්ත්වාන මනුස්සත්තං, සොණො නාම භවිස්සති.

“ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො, පදහං සත්ථු සාසනෙ;
සබ්බාසථෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බාධිස්සතිනාසවො.

“අනන්තදස්සි භගවා, ගොතමො සකායපුඤ්ඤා;
විසෙසඤ්ඤා මහාවීරො, අග්ගට්ඨානෙ යපෙස්සති.

“වුට්ඨම්භි දෙවෙ චතුරඤ්ඤාමිති, තිණං අනිලෙරිතඅභිගණම්භි;
යත්වාන යොගස්ස පයුත්තතාදිතො, තතොත්තරිං පාරමතා න විජ්ජති.

“උත්තමෙ දමට්ඨෙ දන්තො, විත්තං මෙ සුපණ්ණිතං;
භාරො මෙ ඔහිතො සබ්බො, නිබ්බුතොම්භි අනාසවො.

“අභිගිරිසො මහානාගො, අභිජාතොච කෙසරී;
හික්ඛුසඤ්ඤා නිසීදිත්වා, එතදග්ගෙ යපෙසි මං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන
අඤ්ඤාබ්‍යාකරණවසෙන ච –

632.

“යාහු රට්ඨෙ සමුක්කට්ඨො, රඤ්ඤො අභිගස්ස පද්ධගු;
ස්වාජ්ජ ධම්මෙසු උක්කට්ඨො, සොණො දුක්ඛස්ස පාරගු.

633.

“පඤ්ච ඡින්නෙ පඤ්ච ජහෙ, පඤ්ච චුත්තරි භාවයෙ;
පඤ්චසඤ්ඤානිගො හික්ඛු, ඔසතිණ්ණොති වුච්චති.

634.

“උන්නලස්ස පමත්තස්ස, බාහිරාසස්ස හික්ඛුනො;
සීලං සමාධි පඤ්ඤා ව, පාරිපුරිං න ගච්ඡති.

635.

“යඤ්ඤි කිච්චං අපච්ඡදං, අකිච්චං පන කරියති;
උන්නලානං පමත්තානං, තෙසං වඩ්ඪන්ති ආසවා.

636.

“යෙසඤ්ච සුසමාරද්ධා, නිච්චං කායගතා සති;
අකිච්චං තෙ න සෙවන්ති, කිච්චෙ සාතච්චකාරිනො;
සත්තං සම්පජානානං, අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා.

637.

“උජුමග්ගම්භි අක්ඛාතෙ, ගච්ඡථ මා නිවත්තථ;
අත්තනා වොදයත්තානං, නිබ්බානමභිභාරයෙ.

638.

“අච්චාරද්ධම්භි වීරියම්භි, සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො;
විණොපමං කරිත්වා මෙ, ධම්මං දෙසෙති චක්ඛුමා;
තස්සාහං වචනං සුත්වා, විභාසිං සාසනෙ රතො.

639.

“සමථං පටිපාදෙසිං, උත්තමත්ථස්ස පත්තියා;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

640.

“නෙක්ඛම්මෙ අධිමුත්තස්ස, පච්චෙකඤ්ච චෙතසො;
අඛ්ඤාඛජ්ඣාධිමුත්තස්ස, උපාදානක්ඛයස්ස ව.

641.

“තණ්හක්ඛයාධිමුත්තස්ස, අසම්මොහඤ්ච චෙතසො;
දිස්වා ආයතනුප්පාදං, සම්මා චිත්තං විමුච්චති.

642.

“තස්ස සම්මා විමුත්තස්ස, සන්තචිත්තස්ස හික්ඛුනො;
කතස්ස පතිවයො නත්ථි, කරණියං න විජ්ජති.

643.

“සෙලො යථා එකසනො, වාතෙන න සමීරති;
එවං රූපා රසා සද්දා, ගන්ධා එස්සා ව කෙවලා.

644.

“ඉටියා ධම්මා අනිටියා ව, නප්පවෙධෙන්ති තාදිනො;
ධීතං චිත්තං විසඤ්ඤත්තං, වයඤ්චස්සානුපස්සති” ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ යාහු රටියෙ සමුක්කටියොති යො අහු අභොසි අභිගරටියෙ අසිතියා
ගාමිකසහස්සෙහි භොගසම්පත්තියා ඉස්සරියසම්පත්තියා ව සම්මා අනිටිය
උක්කටියො සෙටියො. රඤ්ඤො අභිගස්ස පද්ධගුති චතුහි සභිගහවත්ථුහි පරිසාය
රඤ්ජනටියෙන රඤ්ඤො අභිගාධිපතීනො බිම්බිසාරස්ස පරිවාරභූතො
ගහපතිවිසෙසො තස්ස රටියෙ කුටුම්භිකො අහුති යොජෙනබ්බං. ස්වාඡ්ඡ ධම්මෙසු
උක්කටියොති සො සොණො අජ්ජෙනරහි ලොකුත්තරධම්මෙසු උක්කටියො ජාතො,
ගිහිකාලෙපි කෙහිවි උක්කටියොයෙව හුත්වා ඉදානි පබ්බජිතකාලෙපි
උක්කටියොයෙව භොතීති අත්තානමෙව පරං විය දස්සෙති. දුක්ඛස්ස පාරගුති
සකලස්ස වට්ටදුක්ඛස්ස පාරං පරියන්තං ගතො, එතෙන ධම්මෙසු උක්කටියොති
අවිසෙසෙන වුත්තං උක්කටියභාවං විසෙසෙති අරහත්තාධිගමදීපනතො.

ඉදානි යාය පටිපත්තියා දුක්ඛපාරගු ජාතො, අඤ්ඤාපදෙසෙන තං දස්සෙන්නො
“පඤ්ච ඡිත්ථෙ” ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – අපායකාමසුගතිසම්පාපකානි
පඤ්චොරම්භාගියානි සංයොජනානි පුරිසො සත්ථෙත පාදෙ බද්ධරජ්ජුකං විය
හෙට්ඨිමෙන මග්ගත්තයෙන ඡිත්ථෙය්‍ය, රූපාරූපහවසම්පාපකානි පඤ්ච
උද්ධම්භාගියානි සංයොජනානි පුරිසො ගීවාය බද්ධරජ්ජුකං විය අග්ගමග්ගෙන
ජහෙය්‍ය, ඡිත්ථෙය්‍ය, තෙසං පන උද්ධම්භාගියසංයොජනානං පහානාය පඤ්ච
සද්ධාදීනි ඉන්ද්‍රියානි උත්තරි භාවයෙ භාවෙය්‍ය. එවංභූතො පන හික්ඛු රාගසඬ්ඨො
දොසමොහමානදිට්ඨිසඬ්ඨොති පඤ්චන්තං සඬ්ඨානං අතික්කමනෙන
පඤ්චසඬ්ඨානිගො හුත්වා, කාමොසො, භවොසො, දිට්ඨොසො, අවිජ්ජොසොති
චතුත්තං ඔසානං තිණ්ණත්තා ඔසතිණ්ණොති වුව්වති.

අයඤ්ච ඔසතරණපටිපත්තිසීලාදීනං පාරිපුරියාව භොති, සීලාදයො ව
මානාදිප්පහානෙන පාරිපුරිං ගච්ඡන්ති, න අඤ්ඤාථාති දස්සෙන්නො
“උත්තළස්සා” ති ගාථමාහ. තත්ථ උත්තළස්සාති උග්ගතතුච්ඡමානස්ස. මානො හි
උත්තමනාකාරවුත්තියා තුච්ඡභාවෙන නළො වියාති “නළො” ති වුව්වති.
පමත්තස්සාති සතිවොස්සග්ගෙන පමාදං ආපන්නස්ස. බාහිරාසස්සාති බාහිරෙසු
ආයතනෙසු ආසාවතො, කාමෙසු අවිතරාගස්සාති අත්ථො. සීලං සමාධි පඤ්ඤා ව,
පාරිපුරිං න ගච්ඡන්ති තස්ස සීලාදීනං පටිපක්ඛසෙවිතො ලොකියොපි තාව
සීලාදිගුණො පාරිපුරිං න ගච්ඡති, පගෙව ලොකුත්තරො.

තත්ථ කාරණමාහ “යඤ්භි කිච්ච” න්තිආදිනා. හික්ඛුනො හි පබ්බජිතකාලතො
පටියාය අපරිමාණසීලක්ඛන්ධගොපනං අරඤ්ඤවාසො ධුතඬ්ඨපරිහරණං
භාවනාරාමතාති එවමාදි කිච්චං නාම. යෙහි පන ඉදං යථාවුත්තං අත්තනො කිච්චං,
තං අපවිද්ධං අකරණෙන ඡඩ්ඞිතං. අකිච්චන්ති පත්තමණ්ඩනං
වීචරකායබන්ධනඅංසබද්ධජත්තුපාහනතාලවණ්ටධම්මකරණමණ්ඩනන්ති එවමාදි

පරික්කරමණ්ඩනං පච්චයබ්බාදියන්ති එවමාදි භික්ඛුනො අකිච්චං නාම, තං කයිරති, තෙසං මානනළං උක්ඛිපිත්වා වරණෙන උන්නළානං සතිවොස්සග්ගෙන පමත්තානං චත්තාරොපි ආසවා වඩ්ඪන්ති.

යෙසං පන පඤ්ඤාදිගුණො වඩ්ඪන්ති, තෙ දස්සෙතුං “යෙස”න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ සුසමාරද්ධාති සුට්ඨු පග්ගහිතා. කායගතා සතීති, කායානුපස්සනාභාවනා. අකිච්චං තෙති තෙ එතං පත්තමණ්ඩනාදිඅකිච්චං. න සෙවන්තීති න කරොන්ති. කිච්චෙති, පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය කත්තබ්බෙ අපරිමාණසීලක්ඛන්ධගොපනාදිකෙ. සාතච්චකාරිනොති සතතකාරිනො තෙසං සතියා අවිජ්ජවාසෙන සත්තං සාත්ථකසම්පජ්ඤ්ඤං, සප්පායසම්පජ්ඤ්ඤං, ගොචරසම්පජ්ඤ්ඤං, අසම්මොහසම්පජ්ඤ්ඤන්ති චතුහි සම්පජ්ඤ්ඤෙහි සම්පජානානං, චත්තාරොපි ආසවා අත්ථං ගච්ඡන්ති පරික්ඛයං අභාවං ගච්ඡන්තීති අත්ථො.

ඉදානි අත්තනො සන්තිකෙ ධීතභික්ඛුනං ඔවාදං දෙන්තො “උජුමග්ගමිහී”ති ගාථමාහ. තත්ථ උජුමග්ගමිහී අක්ඛාතෙති අන්තද්වයපරිවජ්ජනෙන කායවඩ්ඪකාදිජ්ජහානෙන ච උජුකෙ මජ්ඣිමපටිපදාභූතෙ අරියමග්ගෙ සත්ථාරා භාසිතෙ. ගච්ඡන්ති පටිපජ්ජථ. මා නිවත්තන්ති අත්තරා වොසානං මාපජ්ජථ. අත්තනා වොදයත්තානන්ති ඉධ අත්ථකාමො කුලපුත්තො අපායභයපච්චවෙක්ඛණාදිනා අත්තනාව අත්තානං වොදෙන්තො. නිබ්බානමභිහාරයෙති, අත්තානං නිබ්බානං අභිහරෙය්‍ය උපනෙය්‍ය, යථා නං සච්ඡිකරොති, තථා පටිපජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො.

ඉදානි මයාපි එවමෙව පටිපන්නන්ති, අත්තනො පටිපත්තිං දස්සෙතුං “අච්චාරද්ධමිහී”තිආදි වුත්තං. අච්චාරද්ධමිහී චීරියමිහීති විපස්සනං භාවෙන්තෙන මයා සමාධිනා චීරියං සමරසං අකත්වා අතිවිය චීරියෙ පග්ගහිතෙ. අච්චාරද්ධචීරියතා වස්ස හෙට්ඨා වුත්තායෙව. වීණොපමං කරිත්වා මෙති ආයස්මතො සොණස්ස “යෙ බො කෙචි හගවතො සාවකා ආරද්ධචීරියා විහරන්ති. අහං තෙසං අඤ්ඤතරො, අථ ච පන මෙ නානුපාදාය ආසවෙහි විත්තං විමුච්චති, තස්මාහං විබ්භමිස්සාමී”ති විත්තෙ උජ්ජන්තෙ සත්ථා ඉද්ධියා තස්ස සම්මුඛෙ අත්තානං දස්සෙත්වා “කස්මා ත්වං, සොණ, ‘විබ්භමිස්සාමී’ති විත්තං උජ්ජාදෙසී, කුසලො ත්වං පුබ්බෙ අගාරියභූතො වීණාය තන්තිස්සරො”ති පුච්ඡිත්වා තෙන “එවං, හන්තෙ”ති වුත්තෙ “තං කිං මඤ්ඤසී, සොණ? යදා තෙ වීණාය තන්තියො අච්චායතා භොන්ති, අපි නු තෙ වීණා තස්මිං සමයෙ සරවතී වා භොති කම්මඤ්ඤා වාති? නො හෙතං, හන්තෙ! තං කිං මඤ්ඤසී, සොණ, යදා තෙ වීණාය තන්තියො අතිසීථිලා භොන්ති, අපි නු තෙ වීණා තස්මිං සමයෙ සරවතී වා භොති කම්මඤ්ඤා වාති? නො හෙතං, හන්තෙ. තං කිං මඤ්ඤසී, සොණ, යදා පන තෙ වීණාය තන්තියො නෙව අච්චායතා භොන්ති, නාතිසීථිලා සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතා, අපි නු තෙ වීණා තස්මිං සමයෙ සරවතී වා භොති කම්මඤ්ඤා වාති? එවං, හන්තෙ. එවමෙව බො, සොණ, අච්චාරද්ධචීරියං උද්ධච්චාය සංවත්තති, අතිලීනචීරියං කොසජ්ජාය සංවත්තති, තස්මාතිහ ත්වං, සොණ,

වීරියසමතං අධිට්ඨං, ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිවිජ්ඣා” ති එවං වීණං උපමං කත්වා පවත්තිතෙන වීණොපමොවාදෙන මය්හං ධම්මං දෙසෙසි. තස්සාහං වචනං සුත්වාති තස්ස භගවතො වචනං වීණොපමොවාදං සුත්වා අන්තරා උප්පන්නං විබ්භම්බකාමතං පභාය සත්ථු සාසනෙ රතො අභිරතො විහරිං.

විහරන්තො ච සමථං පටිපාදෙසිං වීරියසමතං යොජන්තො සද්ධාපඤ්ඤානං විය සමාධිවීරියානං සමරසතං උප්පාදෙන්තො ඤානාධිට්ඨානං විපස්සනාසමාධිං සම්පාදෙසිං විපස්සනං උස්සුක්කාපෙසිං. තත්ථ පයොජනං ආහ “උත්තමත්ථස්ස පත්තියා” ති. උත්තමත්ථස්ස පත්තියාති අරහත්තාධිගමායාති අත්ථො.

ඉදානි යථා පටිපන්නස්ස සමථවිපස්සනා සම්පජ්ජිංසු, තං අඤ්ඤාපදෙසෙන දස්සෙන්තො “නෙක්ඛම්මෙ” ති ආදිමාහ. තත්ථ නෙක්ඛම්මෙති පබ්බජ්ජාදිකෙ කාමනිස්සරණෙ. අධිමුත්තස්සාති තත්ථ නින්තපොණපබ්භාරභාවෙන යුත්තජ්ජයුත්තස්ස, පඨමං තාව පබ්බජ්ජාහිමුඛො හුත්වා කාමෙ පභාය පබ්බජ්ජත්වා ච සීලවිසොධනං අරඤ්ඤවාසො ධුතභිගපරිහරණං භාවනාහියොගොති එවමාදීසු අනවජ්ජධම්මෙසු යුත්තජ්ජයුත්තස්සාති අත්ථො. පවිචෙකඤ්ච චෙනසොති චෙනසො පවිචෙකඤ්ච අධිමුත්තස්ස එවං නෙක්ඛම්මාධිමුත්තස්ස සතො චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානානං නිබ්බත්තනෙන විචෙකෙ යුත්තස්ස පයුත්තස්ස. අඛ්‍යාබජ්ඣාධිමුත්තස්සාති අඛ්‍යාබජ්ඣෙ නිදුක්ඛතාය අධිමුත්තස්ස ඤානසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙන්වා සමථසුඛෙ යුත්තජ්ජයුත්තස්ස. උපාදානක්ඛයස්ස වාති චතුත්තම්චි උපාදානානං ඛයන්තෙ අරහත්තෙ අධිමුත්තස්ස. භූම්මත්ථෙ හි එතං සාම්චචනං. තං යථාධිගතං ඤානං පාදකං කත්වා අරහත්තාධිගමාය විපස්සනං අනුයුඤ්ජන්තස්සාති අත්ථො.

තණ්හක්ඛයාධිමුත්තස්සාති තණ්හා ඛියති එත්ථාති තණ්හක්ඛයො, නිබ්බානං, තස්මිං අධිමුත්තස්ස උපාදිං භයතො, අනුපාදිඤ්ච ඛෙමතො දස්සනෙන නිරොධෙ නින්තපොණපබ්භාරස්ස. අසම්මොහඤ්ච චෙනසොති අසම්මොහසම්පජ්ඣඤ්චසෙන චිත්තස්ස අසම්මොහපවත්තිං. සම්මොහසමුච්ඡිත්තෙන වා චිත්තස්ස අසම්මොහභූතං අරියමග්ගං අධිමුත්තස්ස. දිස්වා ආයතනුප්පාදන්ති චක්ඛාදීනං ආයතනානං යථාසකපච්චයෙහි ඛණෙ ඛණෙ උප්පාදං, තප්පටිපක්ඛතො නිරොධඤ්ච විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය දිස්වා දස්සනහෙතු සම්මා චිත්තං විමුච්චතීති සම්මා හෙතුනා ඤායෙන මග්ගපටිපාටියා සබ්බාසවතො චිත්තං විමුච්චති.

“තස්ස සම්මා විමුත්තස්සා” ති ආදීසු අයං සඬ්ඛෙපත්ථො – තස්ස චුත්තනයෙන සම්මදෙව සබ්බසංකිලෙසතො විමුත්තස්ස, තතො එව අච්චන්තුපසමෙන සන්තචිත්තස්ස ඛිණාසවහික්ඛුතො කතස්ස කුසලස්ස අකුසලස්ස වා උපවයො නත්ථි මග්ගෙනෙව සමුග්ගාතිතත්තා, පරිඤ්ඤාදිහෙදං කරණියං න විජ්ජති කතකිච්චත්තා. එවං භූතස්ස යථා එකසතො සෙලො පබ්බතො පකතිවාතෙන න සමීරති න සංකම්පති, එවං ඉට්ඨා ච අනිට්ඨා ච රූපාදයො ආරම්භණධම්මා තාදිතො

තාදිභාවජපත්තස්ස ධීතං අනෙජං පභීතසබ්බසොකතාය විසංයුත්තං චිත්තං
නජ්ජවෙධන්ති න වාලෙන්ති. අස්ස ච ආරම්මණධම්මස්ස කාලෙන කාලං
ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා විපස්සන්තො වයං නිරොධං බණ්ණෙ බණ්ණ
භිජ්ජනසභාවං අනුපස්සතිති අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

සොණකොළිවිසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තෙරසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

14. වුද්දසකනිපාතො

1. බදිරවනියරෙවතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

වුද්දසකනිපාතෙ යදා අභන්තිආදිකා ආයස්මතො බදිරවනියරෙවතත්ථෙරස්ස
ගාථා. කා උජ්ජත්ති? කාමඤ්චිමස්ස ථෙරස්ස ගාථා හෙට්ඨා එකකනිපාතෙ (ථෙරගා.
අට්ඨ. 1. බදිරවනියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා) ආගතා. තත්ථ පනස්ස අත්තනො
භාගිනෙයොසු සතිජනනමත්තං දස්සිතන්ති තස්සා එකකනිපාතෙ සඬිගහො කතො.
ඉමා පන ථෙරස්ස පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය යාව පරිනිබ්බානා පටිපත්තිපකාසිතා
ගාථා ඉමස්මිං වුද්දසකනිපාතෙ සඬිගහං ආරොපිතා. තත්ථ අට්ඨුජ්ජත්ති හෙට්ඨා
වුත්තායෙව. අයං පන විසෙසො – ථෙරො කිර අරහත්තං පත්වා කාලෙන කාලං
සත්ථු ධම්මසෙනාපතිජ්ජභූතීනං මහාථෙරානඤ්ච උපට්ඨානං ගන්ත්වා කනිපාහමෙව
තත්ථ වසිත්වා බදිරවනමෙව පච්චාගන්ත්වා ඵලසමාපත්තිසුබ්බෙත බ්‍රහ්මවිහාරෙහි ව
චිතිනාමෙති. එවං ගච්ඡන්තෙ කාලෙ ජිණ්ණො වුඩ්ඨො වයො අනුජ්ජන්තො
අහොසි. සො එකදිවසං බුද්ධුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ සාවත්ථියා
අවිදුරෙ අරඤ්ඤෙ වසි. තෙන ව සමයෙන වොරා නගරෙ කතකම්මා
ආරක්ඛමනුස්සෙහි අනුබන්ධා පලායන්තා ථෙරස්ස සමීපෙ ගහිතභණ්ඩං ඡඩ්ඨෙත්වා
පලායිංසු. මනුස්සා අනුධාවන්තා ථෙරස්ස සමීපෙ භණ්ඩං දිස්වා ථෙරං බන්ධිත්වා
“වොරො”ති සඤ්ඤාය ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං, “අයං, දෙව, වොරො”ති.
රාජා ථෙරං මුඤ්ඤාපෙත්වා, “කිං, භන්තෙ, තුම්හෙහි ඉදං වොරිකකම්මං කතං වා,
නො වා”ති පුච්ඡී. ථෙරො කිඤ්ඤාපි ජාතිතො පට්ඨාය අත්තනා තාදිසං න
කතපුබ්බං, තං පබ්බජිතතො පට්ඨාය පන අකතභාවස්ස, සබ්බසො කිලෙසානං
සමුච්ඡින්නත්තා තාදිසස්ස කරණෙ අභබ්බතාය පකාසනත්ථං සමීපෙ ධීතානං
භික්ඛුනං රඤ්ඤො ව ධම්මං දෙසෙන්නො –

645.

“යදා අහං පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
නාභිජානාමි සඬිකජ්ජං, අනරියං දොසසංභිතං.

646.

“ඉමෙ භඤ්ඤන්තු වජ්ඣන්තු, දුක්ඛං පජ්ජොන්තු පාණිනො’;
සඬිකජ්ජං නාභිජානාමි, ඉමස්මිං දීඝමන්තරෙ.

647.

“මෙත්තඤ්ච අභිජානාමි, අප්පමාණං සුභාවිතං;
අනුපුබ්බං පරිචිතං, යථා බුද්ධෙන දෙසිතං.

648.

“සබ්බමිත්තො සබ්බසංඛො, සබ්බභූතානුකම්පකො;
මෙත්තචිත්තඤ්ච භාවෙමි, අඛ්‍යාපජ්ජරතො සදා.

649.

“අසංහිරං අසංකුප්පං, චිත්තං ආමොදයාමහං;
බ්‍රහ්මචිහාරං භාවෙමි, අකාපුරිසසෙවිතං.

650.

“අවිතක්කං සමාපන්නො, සම්මාසම්බුද්ධසාවකො;
අරියෙන තුණ්හිභාවෙන, උපෙතො හොති තාවදෙ.

651.

“යථාපි පබ්බතො සෙලො, අවලො සුප්පතිට්ඨිතො;
එවං මොහක්ඛයා හික්ඛු, පබ්බතොව න වෙධති.

652.

“අනඬගණස්ස පොසස්ස, නිච්චං සුචිගවෙසිතො;
වාලග්ගමත්තං පාපස්ස, අබ්බමත්තංව ඛායති.

653.

“නගරං යථා පච්චන්තං, ගුත්තං සන්තර්ඛාහිරං;
එවං ගොපෙථ අත්තානං, ඛණො වො මා උපච්චගා.

654.

“නාහිනන්දාමි මරණං, නාහිනන්දාමි ජීවිතං;
කාලඤ්ච පටිකඬ්ඛාමි, නිබ්බිසං හතකො යථා.

655.

“නාහිනන්දාමි මරණං, නාහිනන්දාමි ජීවිතං;
කාලඤ්ච පටිකඬ්ඛාමි, සම්පජානො පතිස්සතො.

656.

“පරිච්ඡිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

657.

“යස්ස චත්ථාය පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

658.

“සම්පාදෙට්ඨපමාදෙන, එසා මෙ අනුසාසනී;
හන්දාහං පරිනිබ්බිස්සං විජ්ජමුත්තොම්හි සබ්බධි”ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථායං අපුබ්බපදවණ්ණනා ඉමස්මිං දීඝමන්තරෙති, යදා අහං පබ්බජිතොම්හි,
තතො පට්ඨාය අයඤ්ච මෙ වරිමකාලො, එතස්මිං දීඝමන්තරෙ කාලෙ “ඉදං මය්හං
භොතු”ති අභිජ්ඣාවසෙන වා, “ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තු”ති ආදිනා බ්‍යාපාදවසෙන
වා අනරියං දොසසංහිතං සඬ්ඝස්පං නාහිජානාමිති යොජනා.

මෙත්තඤ්ච අභිජානාමිති, මිජ්ජති සිනිස්හති එතායාති මෙත්තා, අබ්‍යාපාදො.
මෙත්තා එතිස්සා අත්ථිති මෙත්තා, මෙත්තාභාවනා මෙත්තාබ්‍රහ්මවිහාරො, තං
මෙත්තං. ව-සද්දෙන කරුණං මුදිතං උපෙක්ඛඤ්චාති ඉතරබ්‍රහ්මවිහාරෙ
සඬ්ගණ්හාති. අභිජානාමිති, අභිමුඛතො ජානාමි. අධිගතඤ්ඤි ඤානං
පච්චවෙක්ඛතො පච්චවෙක්ඛණඤාණස්ස අභිමුඛං භොති. කිදිසන්ති ආහ
“අප්පමාණ”න්ති ආදි. තඤ්ඤි යථා බුද්ධෙන භගවතා දෙසිතං, තථා
අනොදිස්සකඵරණවසෙන අපරිමාණසත්තාරම්මණතාය අප්පමාණං.
පගුණබලවහාවාපාදනෙන සුට්ඨ භාවිතත්තා සුභාවිතං. පයමං මෙත්තා, තතො
කරුණා, තතො මුදිතා, පච්ඡා උපෙක්ඛාති එවං අනුපුබ්බං අනුක්කමෙන පරිචිතං
ආසෙවිතං, බහුලිකතං අභිජානාමිති යොජනා.

සබ්බසං සත්තානං මිත්තො, සබ්බෙ වා තෙ මය්හං මිත්තාති සබ්බමිත්තො.
මෙත්තඤ්ඤි භාවෙත්තො සත්තානං පියො භොති. සබ්බසබ්බොති, එත්ථාපි එසෙව
නයො. සබ්බභූතානුකම්පකොති, සබ්බසත්තානං අනුග්ගණ්හනකො.
මෙත්තචිත්තඤ්ච භාවෙමිති, මෙත්තාය සහිතං සම්පයුත්තං චිත්තං විසෙසතො
භාවෙමි, වඩ්ඪෙමි, පකාසෙමි වා අකට්ඨන්තෙපි භාවනාය උක්කංසගතභාවතො.
“මෙත්තං චිත්තඤ්ච භාවෙමි”ති වා පාඨො. තස්සත්ථො හෙට්ඨා චුත්තන යොව.
අබ්‍යාපජ්ජරතොති, අබ්‍යාපජ්ජෙ සත්තානං හිතුපසංභාරෙ අභිරතො. සදාති,
සබ්බකාලං, තෙන තත්ථ සාතච්චකිරියං දස්සෙති.

අසංඝීරන්ති න සංඝීරං, ආසන්නපච්චන්ථිකෙන රාගෙන අනාකඬ්ඨනියං.
අසංකුප්පන්ති න කුප්පං, දුරපච්චන්ථිකෙන බ්‍යාපාදෙන අකොපියං, එවංභූතං කත්වා
මම මෙත්තචිත්තං ආමොදයාමි අභිජ්ජමොදයාමි බ්‍රහ්මවිහාරං භාවෙමි.
අකාපුරිසසෙවිතන්ති, කාපුරිසෙහි නිවජනෙහි අසෙවිතං, අකාපුරිසෙහි වා අරියෙහි
බුද්ධාදීහි සෙවිතං බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං නිද්දොසං මෙත්තාදිවිහාරං භාවෙමි වඩ්ඪෙමිති
අත්ථො.

එවං අත්තුද්දෙසවසෙන පඤ්චහි ගාථාහි අත්තනො පටිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි
 තං අඤ්ඤාපදෙසෙන දස්සෙත්තො “අවිතක්ක”න්තිආදිනා චතස්සො ගාථා අභාසි.
 තත්ථ අවිතක්කං සමාපන්නොති, විතක්කචිරහිතං දුතියාදිඤ්ඤානං සමාපන්නො,
 එතෙන ථෙරො බ්‍රහ්මවිහාරභාවනාය අඤ්ඤාපදෙසෙන අත්තනා
 දුතියාදිඤ්ඤානාධිගමමාහ. යස්මා පනායං ථෙරො තමෙව ඤානං පාදකං කත්වා
 විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා එකාසනෙනෙව අරහත්තං ගණ්හි, තස්මා තමත්ථං
 අඤ්ඤාපදෙසෙනෙව දස්සෙත්තො “අවිතක්කං සමාපන්නො”ති චත්වා
 “සම්මාසම්බුද්ධසාවකො. අරියෙන තුණ්හිභාවෙන, උපෙතො හොති තාවදේ”ති
 ආහ. තත්ථ වට්ඨිසඤ්ඤාභාවතො අවිතක්කාවිචාරා සමාපත්ති “අරියො
 තුණ්හිභාවො”ති වදන්ති. “සන්නිපත්තානං වො, හික්ඛවෙ, ද්වයං කරණියං ධම්මී
 වා කථා අරියො වා තුණ්හිභාවො”ති (ම. නි. 1.273) පන චචනතො යා කාවි
 සමාපත්ති අරියො තුණ්හිභාවො නාම. ඉධ පන චතුත්ථජ්ඣානිකා
 අග්ගඵලසමාපත්ති අධිප්පෙතා.

ඉදානි තස්සාධිගතත්තා ලොකධම්මෙහි අකම්පනීයතං උපමාය පකාසෙත්තො
 “යථාපි පබ්බතො”ති ගාථමාහ. තත්ථ යථාපි පබ්බතො සෙලොති, යථා සිලාමයො
 එකසනසෙලො පබ්බතො, න පංසුපබ්බතො න මිස්සකපබ්බතොති අත්ථො. අවලො
 සුප්පතිට්ඨිතොති, සුට්ඨු පතිට්ඨිතමුලො පකතිවාතෙහි අවලො අකම්පනීයො හොති,
 තස්මා අරහත්තං නිබ්බානඤ්ච එවං මොහක්ඛයා හික්ඛු, පබ්බතොව න වෙධනීති
 මොහස්ස අනවසෙසප්පහානා, මොහමූලකත්තා ව සබ්බාකුසලානං
 පහිනසබ්බාකුසලො හික්ඛු යථා සො පබ්බතො පකතිවාතෙහි, එවං ලොකධම්මෙහි
 න වෙධනී න කම්පති, මොහක්ඛයොති වා යස්මා අරහත්තං නිබ්බානඤ්ච වුව්චති,
 තස්මා මොහක්ඛයාති මොහක්ඛයස්ස හෙතු නිබ්බානස්ස අරහත්තස්ස ව
 අධිගතත්තා චතුසු අරියසච්චෙසු සුප්පතිට්ඨිතො අසමාපන්නකාලෙපි පබ්බතො විය
 න වෙධනී, පගෙව සමාපන්නකාලෙති අධිප්පායො.

ඉදානි පාපං නාමෙතං අසුචිසිලො එව සමාවරති, න ච සුචිසිලො, සුචිසිලස්ස පන
 තං අණුමත්තම්පි භාරියං හුත්වා උපට්ඨාතීති දස්සෙත්තො
 “අනඬගණ්ඨස්සා”තිආදිගාථමාහ. තස්සත්ථො – රාගාදිඅඬගණ්ඨාභාවතො
 අනඬගණ්ඨස්ස සබ්බකාලං සුචිඅනවජ්ජධම්මෙ එව ගවෙසන්තස්ස සප්පුරිසස්ස
 වාලග්ගමත්තං කෙසග්ගමත්තං පාපස්ස ලෙසමත්තම්පි සකලං ලොකධාතුං ඵරිත්වා
 ධීතං අබ්භමත්තං හුත්වා උපට්ඨාතී, තස්මා න එවරූපෙ කම්මෙ මාදිසා
 ආසඬකිතබ්බාති අධිප්පායො.

යස්මා නික්කිලෙසසුපි අන්ධබාලා එවරූපෙ අපවාදෙ සමුට්ඨාපෙත්ති, තස්මා
 අත්ථකාමෙහි සක්කච්චං අත්තා රක්ඛිතබ්බොති ඔවාදං දෙත්තො “නගරං
 යථා”තිආදිගාථමාහ. තස්සත්ථො – යථා පන පච්චන්තනගරවාසීහි මනුස්සෙහි
 පච්චන්තං නගරං ද්වාරපාකාරාදීනි ථීරානි කරොන්තෙහි සඅන්තරං,
 උද්දාපපරිබාදීනි ථීරානි කරොන්තෙහි සබාහිරන්ති සන්තරබාහිරං ගුත්තං කරියති,
 එවං තුම්හෙහිපි සතිං උපට්ඨාපෙත්වා අජ්ඣන්තිකානි ඡ ද්වාරානි පිදහිත්වා

ද්වාරරක්ඛිතං සතිං අවිස්සජ්ජෙත්වා යථා ගය්හමානානි බාහිරානි ඡ ආයතනානි අජ්ඣන්තිකානි උපසානය සංවත්තන්ති, තථා අග්ගහණෙන තානිපි ටීරානි කත්වා තෙසං අජ්ජවෙසාය ද්වාරරක්ඛිතං සතිං අජ්ජහාය විවරන්තා අත්තානං ගොපෙථ. කස්මා? ඛණො වො මා උපච්චගා. යො හි එවං අත්තානං න ගොපෙති, තං පුග්ගලං බුද්ධුජ්ජාදක්ඛණො, මනුස්සත්තභාවක්ඛණො, මජ්ඣිමදෙසෙ උජ්ජත්තික්ඛණො, සම්මාදිට්ඨියා පටිලද්ධක්ඛණො, ඡන්තං ආයතනානං අවෙකල්ලක්ඛණානි සබ්බොපි අයං ඛණො අතික්කමති, සො ඛණො තුම්හෙ මා අතික්කමතුති.

එවං ථෙරො ඉමාය ගාථාය සරාජිකං පරිසං හික්ඛු ව ඔවදිත්වා පුන මරණෙ ජීවිතෙ ව අත්තනො සමචිත්තතං කතකිච්චතඤ්ච පකාසෙන්නො “නාහිනන්දාමි මරණ”න්තිආදිමාහ. තං හෙට්ඨා චුත්තත්ථමෙව (ථෙරගා. අට්ඨ. 2.607).

එවං පන චත්වා අත්තනො පරිනිබ්බානකාලං උපට්ඨිතං දිස්වා සඬ්ඛෙපෙනෙව තෙසං ඔවාදං දත්වා පරිනිබ්බානං පවෙදෙන්නො ඔසානගාථමාහ. තත්ථ සම්පාදෙථජ්ජමාදෙනානි සම්පාදෙනබ්බං දානසීලාදිං අජ්ජමාදෙන සම්පාදෙථ, දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපහෙදෙ ගහට්ඨවත්තෙ සීලානුරක්ඛණෙ සමථඅනුයොගෙ විපස්සනාභාවනාය ව අජ්ජමත්තා භොථ. එසා මෙ අනුසාසනීති දානසීලාදීසු න පමජ්ජථාති එසා මම අනුසිට්ඨි ඔවාදො.

එවං සිබාපත්තං පරහිතපටිපත්තිං දීපෙත්වා අත්තහිතපටිපත්තියාපි මත්ථකං ගණ්හන්තො “හන්දාහං පරිනිබ්බිස්සං, විජ්ජමුත්තොමිහි සබ්බධි”ති ආහ. තත්ථ විජ්ජමුත්තොමිහි සබ්බධිති සබ්බසො කිලෙසෙහි භවෙහි ව විජ්ජමුත්තො අමිහි, තස්මා එකංසෙන පරිනිබ්බායිස්සාමිති.

එවං පන චත්වා ආකාසෙ පල්ලඬිකෙන නිසින්තො තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා පජ්ජලන්තො අනුපාදියෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

බද්ධිවනියරෙවතත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. ගොදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යථාපි හද්දොතිආදිකා ආයස්මතො ගොදත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචිතිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ සාවත්ථියං සත්ථවාහකුලෙ නිබ්බන්තො. ගොදත්තොති නාමෙන වයජ්ජන්තො පිතරි කාලඬිකතෙ කුටුම්භං සණ්ඨපෙන්නො පඤ්චහි සකට්ඨතෙහි හණ්ඨං ආදාය අපරාපරං සඤ්චරිත්වා වාණිජ්ජෙන ජීවිකං කජ්ජෙති යථාච්චවං පුඤ්ඤානිපි කරොති. සො එකදිවසං අන්තරාමග්ගෙ ධුරෙ යුත්තගොණෙ වහිතුං අසක්කොන්තෙ පතිතෙ මනුස්සෙසු තං චුට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තෙසු සයමෙව ගන්ත්වා තං නඬිගුට්ඨෙ ගාල්හං විජ්ඣාමි. ගොණො “අයං අසජ්ජුරිසො මම බලාබලං අජානන්තො ගාල්හං විජ්ඣාමි”ති කුද්ධො මනුස්සවාචාය, “හො ගොදත්ත, අහං එත්තකං කාලං

අත්තනො බලං අනිගුහන්තො තුය්හං භාරං වහිං, අජ්ජ පන අසමත්ථභාවෙන පතිතං
මං අතිවිය බාධසි, හොතු, ඉතො චචිත්වා නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ තං බාධෙතුං
සමත්ථො පටිසත්තු භවෙය්‍යා’’න්ති පත්ථනානුරූපෙන අක්කොසි. තං සුත්වා
ගොදත්තො “එවං නාම සත්තෙ බාධෙත්වා කිං ඉමාය ජීවිකායා’’ති සංවෙගජාතො
සබ්බං විභවං පභාය අඤ්ඤතරස්ස මහාථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය
කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා සමාපත්තිසුබ්බෙන
විතිනාමෙත්තො ඵකදිවසං අත්තනො සන්තිකං උපගතානං ගහට්ඨපබ්බජිතානං
අරියගණානං ලොකධම්මෙ ආරබ්භ ධම්මං කථෙත්තො –

659.

“යථාපි හද්දො ආපඤ්ඤො, ධුරෙ යුත්තො ධුරස්සහො;
මටීතො අතිභාරෙන, සංයුගං නාතිවත්තති.

660.

“එවං පඤ්ඤාය යෙ තිත්තා, සමුද්දො වාරිනා යථා;
න පරෙ අතිමඤ්ඤන්ති, අරියධම්මොව පාණිනං.

661.

“කාලෙ කාලවසං පත්තා, භවාභවවසං ගතා;
නරා දුක්ඛං නිගච්ඡන්ති, තෙධ සොචන්ති මාණවා.

662.

“උත්තතා සුඛධම්මෙන, දුක්ඛධම්මෙන වොනතා;
ද්වයෙන බාලා භඤ්ඤන්ති, යථාභූතං අදස්සිනො.

663.

“යෙ ච දුක්ඛෙ සුඛස්මිඤ්ච, මජ්ඣෙ සිබ්බිනිමච්චගු;
ධීතා තෙ ඉන්ද්‍රියිලොච, න තෙ උත්තතඛිනතා.

664.

“න හෙව ලාභෙ නාලාභෙ, න යසෙ න ච කිත්තියා;
න නින්දායං පසංසාය, න තෙ දුක්ඛෙ සුඛම්හි ච.

665.

“සබ්බත්ථ තෙ න ලිම්පන්ති, උදබ්බන්දුව පොක්ඛරෙ;
සබ්බත්ථ සුඛිතා ධීරා, සබ්බත්ථ අපරාජිතා.

666.

“ධම්මෙන ච අලාභො යො, යො ච ලාභො අධම්මිකො;
අලාභො ධම්මිකො සෙය්‍යො, යඤ්ථෙ ලාභො අධම්මිකො.

667.

“යසො ව අප්පබුද්ධිනං, විඤ්ඤානං අයසො ව යො;
අයසොව සෙය්‍යො විඤ්ඤානං, න යසො අප්පබුද්ධිනං.

668.

“දුම්මෙධෙහි පසංසා ව, විඤ්ඤාහි ගරභා ව යා;
ගරභාව සෙය්‍යො විඤ්ඤාහි, යඤ්ථෙව බාලප්පසංසනා.

669.

“සුඛඤ්ච කාමමයිකං, දුක්ඛඤ්ච පච්චෙකියං;
පච්චෙකදුක්ඛං සෙය්‍යො, යඤ්ථෙව කාමමයං සුඛං.

670.

“ජීවිතඤ්ච අධම්මෙන, ධම්මෙන මරණඤ්ච යං;
මරණං ධම්මිකං සෙය්‍යො, යඤ්ථෙව ජීවෙ අධම්මිකං.

671.

“කාමකොපප්පභීතා යෙ, සන්තපිත්තා භවාහවෙ;
චරන්ති ලොකෙ අසිතා, නත්ථි තෙසං පියාපියං.

672.

“භාවයිත්වාන බොජ්ඣංගො, ඉන්ද්‍රියානි බලානි ව;
පප්පුය්‍ය පරමං සන්තිං, පරිනිබ්බන්තිනාසවා”ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ ආපඤ්ඤොති, උසභාජානීයො. ධූරෙ යුක්තොති, සකට්ඨූරෙ යොජිතො. ධූරස්සභොති, ධූරවාහො. ගාථාසුඛත්ථඤ්ථෙත්ථ ද්විසකාරතො නිද්දෙසො කතො, සකට්ඨාරං වහිතුං සමත්ථොති අත්ථො. මථිතො අතිභාරෙනාති, අතිභාරෙන ගරුභාරෙන පිළිතො. “මද්දිතො”තිපි පාළි, සො එවත්ථො. සංයුගන්ති, අත්තනො ඛන්ධෙ යපිතං යුගං නාතිවත්තති න අතික්කාමෙති, සම්මා යො උද්ධරිත්වා ධූරං ඡඩ්ඛෙත්වා න තිට්ඨති. එවන්ති යථා සො ධොරය්හො අත්තනො හද්‍රාජානීයතාය අත්තනො ධීරවීරතාය අත්තනො භාරං නාතිවත්තති න පරිච්චජති, එවං යෙ වාරිනා විය මහාසමුද්දො ලොකියලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය තිත්තා ධාතා පරිපුණ්ණා, තෙ පරෙ නිහිතපඤ්ඤෙ න අතිමඤ්ඤන්ති, න පරිභවන්ති. තත්ථ කාරණමාහ “අරියධම්මොව පාණීන”න්ති, පාණීනං සත්තෙසු අයං අරියානං ධම්මො යදිදං තෙසං පඤ්ඤාය පාරිපුරිං ගතත්තා ලාභාදිනා අත්තානුක්කංසනං විය අලාභාදිනා පරෙසං අවම්භනං.

එවං පඤ්ඤාපාරිපුරියා අරියානං සුඛවිහාරං දස්සෙත්වා තදභාවතො අනරියානං දුක්ඛවිහාරං දස්සෙතුං “කාලෙ”තිආදි චුත්තං. තත්ථ කාලෙති ලාභාලාභාදිනා සමඬ්භිභූතකාලෙ. කාලවසං පත්තාති ලාභාදිකාලස්ස ව වසං උපගතා, ලාභාදිනා සොමනස්සිතා අලාභාදිනා ව දොමනස්සිතාති අත්ථො. භවාහවවසං ගතාති භවස්ස

අභවස්ස ව වසං උපගතා වුද්ධිභානියො අනුවත්තන්තා තෙ. නරා දුක්ඛං නිගච්ඡන්ති,
තෙධ සොචන්ති මාණවාති තෙ නරා “මාණවා” ති ලද්ධනාමා සත්තා
ලාභාලාභාදිවසෙන වුද්ධිභානිවසෙන අනුරොධපට්ඨිරොධං ආපන්නා ඉධලොකෙ
සොචන්ති, පරලොකෙ ව නිරයාදිදුක්ඛං ගච්ඡන්ති පාපුණන්තිති අත්ථො.

“උන්නතා” ති ආදිනාපි ලොකධම්මවසෙන සත්තානං අනත්ථප්පත්තිමෙව
දස්සෙති. තත්ථ උන්නතා සුඛධම්මෙනාති සුඛභෙතුනා සුඛපච්චයෙන
භොගසම්පත්ති ආදිනා උන්නතිං ගතා, භොගමදාදිනා මත්තාති අත්ථො.
දුක්ඛධම්මෙන වොනතාති දුක්ඛභෙතුනා දුක්ඛපච්චයෙන භොගවිපත්ති ආදිනා
නිහීනතං ගතා දාලිද්දියාදිනා කාපඤ්ඤතං පත්තා. ද්වයෙනාති යථාචුත්තෙන
උන්නතිඛනතිද්වයෙන ලාභාලාභාදිද්වයෙන වා ඛාලපුපුඡ්ඡනා භඤ්ඤන්ති,
අනුරොධපට්ඨිරොධවසෙන විබාධියන්ති පිළියන්ති. කස්මා? යථාභූතං අදස්සිනො
යස්මා තෙ ධම්මසභාවං යථාවතො නඛ්භඤ්ඤංසු, පරිඤ්ඤාතක්ඛන්ධා
පහීනකිලෙසා ව න භොන්ති, තස්මාති අත්ථො. “යථාභූතං අදස්සනා” තිපි පඨන්ති,
අදස්සනභෙතුති අත්ථො. යෙ ව දුක්ඛෙ සුඛස්මිඤ්ච, මජ්ඣිකා සිඛ්ඛිනිමච්චගුති යෙ
පන අරියා දුක්ඛවෙදනාය සුඛවෙදනාය මජ්ඣිකත්තතාවෙදනාය ව තප්පට්ඨිද්ධං
ජන්දරාගභූතං සිඛ්ඛිනිං තණ්හං අග්ගමග්ගාධිගමෙන අච්චගු අතික්කම්මංසු, තෙ
ඉන්ද්‍රියේලො විය වාතෙහි ලොකධම්මෙහි අසම්පකම්පියා යීතා, න තෙ
උන්නතඛනතා, කදාවිපි උන්නතා වා ඛනතා වා න භොන්ති සබ්බසො
අනුනයපටිසාභාවතො.

එවං වෙදනාධිට්ඨානං අරහතො අනුපලෙපං දස්සෙත්වා ඉදානි ලොකධම්මෙ
විහජීත්වා සබ්බත්ථකමෙවස්ස අනුපලෙපං දස්සෙත්තො “න භවා” ති ආදිමාහ.
තත්ථ ලාභෙහි වීචරාදීනං පච්චයානං පටිලාභෙ. අලාභෙහි තෙසංයෙව අප්පටිලාභෙ
අපගමෙ. න යසෙති පරිවාරභානියං අකිත්තියඤ්ච. කිත්තියාති පරම්මුඛා කිත්තෙන
පත්ථටයසතායං. නින්දායන්ති සම්මුඛා ගරභායං. පසංසායන්ති, පච්චක්ඛතො
ගුණාහිත්ථවතෙ. දුක්ඛෙති දුක්ඛෙ උප්පන්නෙ. සුඛෙති එත්ථාපි එසෙව නයො.

සබ්බත්ථාති සබ්බස්මිං යථාචුත්තෙ අට්ඨවිධෙපි ලොකධම්මෙ, සබ්බත්ථ වා
රූපාදිකෙ විසයෙ තෙ බිණ්ණසවා න ලිම්පන්ති සබ්බසො පහීනකිලෙසත්තා. යථා
කිං? උදබ්බන්දුව පොක්ඛරෙ යථා කමලදලෙ ජලබ්බන්දු අල්ලීයිත්වා යීතම්පි තෙන න
ලිම්පති, ජලබ්බන්දුනා ව කමලදලං, අඤ්ඤදත්ථු විසංසට්ඨමෙව, එවමෙනෙපි
උපට්ඨිතෙ ලාභාදිකෙ, ආපාඨගතෙ රූපාදිආරම්මණෙ ව විසංසට්ඨා එවං. තතො එව
ධීරා පණ්ඩිතා සබ්බත්ථ ලාභාදීසු ඤාණමුඛෙන පියනිමිත්තානං සොකාදීනඤ්ච
අභාවතො සුඛිකා ලාභාදීහි ව අනභිභවනීයතො සබ්බත්ථ අපරාජිතාව භොන්ති.

ඉදානි ලාභාලාභාදීසු සෙය්‍යං නිද්ධාරෙත්වා දස්සෙත්තො
“ධම්මෙනා” ති ආදිමාහ. තත්ථ ධම්මෙන ව අලාභො යොති යො ධම්මං
රක්ඛන්තස්ස තංනිමිත්තං අලාභො ලාභාභාවො, ලාභභානි. යො ව ලාභො
අධම්මිකො අධම්මෙන අඤ්ඤායෙන බුද්ධපටිකුට්ඨෙයන විධිනා උප්පන්නො, තෙසු

ද්විසු අලාහො ධම්මිකො ධම්මාවහො සෙය්‍යො, යාදිසං ලාහං පරිවජ්ජන්තස්ස අකුසලා ධම්මා පරිභායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවච්ඡන්ති, තාදිසො අලාහො පාසංසතරො අත්ථාවහො. යඤ්චෙ ලාහො අධම්මිකොති යො ලාහො අධම්මෙන උප්පන්නො, සො න සෙය්‍යොති අධිප්පායො.

යසො ච අප්පබුද්ධිනං, විඤ්ඤානං අයසො ච යොති යො අප්පබුද්ධිනං දුප්පඤ්ඤානං වසෙන පුග්ගලස්ස යසො ලබ්භති, යො ච විඤ්ඤානං පණ්ඩිතානං වසෙන අයසො යසභාති. ඉමෙසු ද්විසු අයසොව සෙය්‍යො විඤ්ඤානං. තෙ භික්ඛු යථා අකුසලා ධම්මා පරිභායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවච්ඡන්ති, එවං යසභාති. ඉච්ඡෙය්‍යං, තථා ච භබ්බජාතිකො තං අගුණං පභාය ගුණෙ පතිට්ඨෙය්‍යා. න යසො අප්පබුද්ධිනන්ති දුප්පඤ්ඤානං වසෙන යසො සෙය්‍යො හොති, තෙ භි අභුතගුණාභිබ්‍යාභාරවසෙනාපි නං උප්පාදෙය්‍යං, සො චස්ස ඉධ වෙව විඤ්ඤාගරභාදිනා සම්පරායෙ ච දුග්ගතියං දුක්ඛපරික්කිලෙසාදිනා අනත්ථාවහො. තෙනාහ භගවා – “ලාහො සිලොකො සක්කාරො, මිච්ඡාලද්ධො ච යො යසො”ති (සු. නි. 440) “සක්කාරො කාපුරිසං හන්ති”ති (වුළව. 335; අ. නි. 4.68) ව.

දුම්මෙධෙහීති, නිප්පඤ්ඤෙහි. යඤ්චෙ බාලප්පසංසනාති බාලෙහි අවිද්දසුහි යා නාම පසංසනා.

කාමමයිකන්ති වත්ථුකාමමයං, කාමගුණෙ පටිච්ච උප්පන්නං. දුක්ඛඤ්ච පටිච්චෙකියන්ති පටිච්චෙකතො නිබ්බත්තං කායකිලමථවසෙන පවත්තං. විසමාසනුපතාපාදිහෙතුකං කායිකං දුක්ඛං, තං පන නිරාමිසවිච්චිධුපනිස්සයතාය විඤ්ඤානං පාසංසා. තෙන වුත්තං “පටිච්චෙකදුක්ඛං සෙය්‍යො”ති.

ජීවිතඤ්ච අධම්මෙනාති අධම්මෙන ජීවිතකප්පනං ජීවිතහෙතු අධම්මවරණං. ධම්මෙන මරණං නාම “ඉමං නාම පාපං අකරොන්තං තං මාරෙස්සාමී”ති කෙනවි වුත්තෙ මාරෙන්තෙපි තස්මිං පාපං අකත්වා ධම්මං අවිකොපෙන්තස්ස ධම්මහෙතුමරණං ධම්මිකං සෙය්‍යොති තාදිසං මරණං ධම්මතො අනපෙතත්තා ධම්මිකං සග්ගසම්පාපනතො නිබ්බානුපනිස්සයතො ච විඤ්ඤානං පාසංසතරං. තථා හි වුත්තං –

“වපෙ ධනං අභිගවරස්ස හෙතු, අභිගං වපෙ ජීවිතං රක්ඛමානො;
අභිගං ධනං ජීවිතඤ්චාපි සබ්බං, වපෙ නරො ධම්මමනුස්සරන්තො”ති. (ජා. 2.21.470);

යඤ්චෙ ජීවෙ අධම්මිකන්ති පුරිසො යං ධම්මතො අපෙතං ජීවිකං ජීවෙය්‍යා, තං න සෙවෙය්‍යා විඤ්ඤාහි ගරහිතත්තා අපායසම්පාපනතො වාති අධිප්පායො.

ඉදානි යථාවුත්තං බිණ්ණාසවානං අනුපලෙපං කාරණතො දස්සෙන්නො “කාමකොපපහිනා”තිආදිගාථමාහ.

තත්ථ කාමකොපපභීතාති අරියමග්ගෙන සබ්බසොච පභීතා
 අනුරොධපට්ඨිරොධා. සන්තචිත්තා භවාභවෙති බුද්දකෙ චෙව මහන්තෙ ච භවෙ
 අනවසෙසපභීතකිලෙසපරිලාභතාය වූපසන්තචිත්තා. ලොකෙති ඛන්ධාදිලොකෙ.
 අසිකාති තණ්හාදිට්ඨිනිස්සයවසෙන අනිස්සිතා. නත්ථී තෙසං පියාපියන්ති තෙසං
 බිණ්ණාසවානං කත්ථවි ලාභාදිකෙ රූපාදිවිසයෙ ච පියං වා අපියං වා නත්ථී,
 තංනිමිත්තානං කිලෙසානං සබ්බසො සමුච්ඡින්නන්තා.

ඉදානි යාය භාවනාය තෙ එවරූපා ජාතා, තං දස්සෙත්වා අනුපාදිසෙසාය
 නිබ්බානධාතුයා දෙසනාය කුටං ගණ්හන්තො “භාවයිත්වානා”ති ඔසානගාථමාහ.
 තත්ථ පඡ්චයාති, පාපුණිත්වා. සෙසං භෙට්ඨා වුත්තනයමෙව. ඉමා එව ච ගාථා
 ථෙරස්ස අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණාපි අභෙසුං.

ගොදත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චුද්දසකතිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

15. සොළසකතිපාතො

1. අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සොළසකතිපාතෙ එස භියොයාතිආදිකා ආයස්මතො
 අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයම්පි පදුමුත්තරස්ස
 භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං
 පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං
 අත්තනො සාසනෙ පයමං පටිවිද්ධධම්මරත්තඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං
 දිස්වා සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙන්නො සතසභස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස සත්ථුනො
 සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායනං
 දිස්වා භාවිතිං සම්පත්තිං ඛ්‍යාකාසි. සො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා සත්ථරි
 පරිනිබ්බුතෙ චෙතියෙ පතිට්ඨාපියමානෙ අත්තොචෙතියෙ රතනසරං කාරෙසි,
 චෙතියං පරිවාරෙත්වා සභස්සරතනග්ගිසානි ච කාරෙසි.

සො එවං පුඤ්ඤානි කත්වා, තතො චචිත්වා, දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො
 විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ මහාකාලො නාම කුටුම්භිකො හුත්වා අට්ඨකරීසමත්තෙ
 බෙත්තෙ සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා, ගහිතසාලිතණ්ඩුලෙහි අසම්භින්නබීරපායාසං
 සම්පාදෙත්වා, තත්ථ මධුසප්පිසක්කරාදයො පක්ඛිපිත්වා, බුද්ධජපමුඛස්ස සඬ්ඝස්ස
 අදාසි. සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ගහිතගහිතට්ඨානං පුන පුරති, පුටුකකාලෙ පුටුකග්ගං
 නාම අදාසි. ලායනෙ ලායනග්ගං, වෙණිකරණෙ වෙණග්ගං, කලාපාදිකරණෙ
 කලාපග්ගං, බලග්ගං, භණ්ඩග්ගං, මීනග්ගං, කොට්ඨග්ගන්ති; එවං එකසස්සෙ නව
 වාරෙ අග්ගදානං නාම අදාසි. තම්පි සස්සං අතිරෙකතරං සම්පන්නං අභොසි.

එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා, තතො වුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා
 දෙවෙසු ව මනුස්සෙසු ව සංසරන්තො, අම්භාකං භගවතො උප්පත්තිතො
 පුරෙතරමෙව කපිලවත්ථුනගරස්ස අවිදුරෙ දොණුවත්ථුනාමකෙ බ්‍රාහ්මණගාමෙ
 බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස කොණ්ඩඤ්ඤානි ගොත්තතො ආගතං
 නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා ලක්ඛණමත්තෙසු ව
 පාරං අගමාසි. තෙන සමයෙන අම්භාකං බොධිසත්තො තුසිතපුරතො වචිත්වා
 කපිලවත්ථුපුරෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස
 නාමග්ගහණදිවසෙ අට්ඨුත්තරසතෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු උපතීතෙසු යෙ අට්ඨ බ්‍රාහ්මණා
 ලක්ඛණපරිග්ගහණත්ථං මහාතලං උපතීතා. සො තෙසු සබ්බතචකො හුත්වා,
 මහාපුරිසස්ස ලක්ඛණනිප්ථත්තිං දිස්වා, “එකංසෙන අයං බුද්ධො භවිස්සති” ති
 නිට්ඨං ගන්ත්වා මහාසත්තස්ස අභිනික්ඛමනං උදික්ඛන්තො විවරති.

බොධිසත්තොපි බො මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪමානො අනුක්කමෙන
 වුද්ධිප්පත්තො ඤාණපරිපාකං ගන්ත්වා එකුනතිංසනිමෙ වස්සෙ මහාභිනික්ඛමනං
 නික්ඛමන්තො අනොමානදීතීරෙ පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන උරුවෙලං ගන්ත්වා
 පධානං පදභි. තදා කොණ්ඩඤ්ඤා මාණවො මහාසත්තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා,
 ලක්ඛණපරිග්ගහණබ්‍රාහ්මණානං පුත්තෙහි වප්පමාණවාදිහි සද්ධිං අත්තපඤ්චමො
 පබ්බජිත්වා, අනුක්කමෙන බොධිසත්තස්ස සන්තිකං උපසඬකමිත්වා, ජබ්බස්සානි
 තං උපට්ඨහන්තො තස්ස ඔළාරිකාභාරපරිභොගෙන නිබ්බින්නො අපක්කමිත්වා
 ඉසිපතනං අගමාසි. අථ බො බොධිසත්තො ඔළාරිකාභාරපරිභොගෙන
 ලද්ධකායබලො වෙසාබ්‍රහ්මණමායං බොධිරුක්ඛමුලෙ අපරාජිතපල්ලඬකෙ
 නිසින්නො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා, අභිසම්බුද්ධො හුත්වා,
 සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙයෙව චිත්තාමෙත්වා, පඤ්චවග්ගියානං ඤාණපරිපාකං
 ඤත්වා, ආසාල්හීපුණ්ණමායං ඉසිපතනං ගන්ත්වා, තෙසං
 ධම්මවක්කපවත්තනසුත්තන්තං (මහාව. 13 ආදයො; සං. නි. 5.1081) දෙසෙසි.
 දෙසනාපරියොසානෙ කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොට්ඨි සද්ධිං
 සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. අථ පඤ්චමියං පක්ඛස්ස
 අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තදෙසනාය (මහාව. 20; සං. නි. 3.59) අරහත්තං
 සච්ඡාකාසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.1.596-612) –

“පදුමුත්තරසම්බුද්ධං, ලොකජෙට්ඨං චිනායකං;
 බුද්ධභූමිමනුජ්ජත්තං, පඨමං අද්දසං අහං.

“යාවතා බොධියා මූලෙ, යක්ඛා සබ්බෙ සමාගතා;
 සම්බුද්ධං පරිවාරෙත්වා, වන්දන්ති පඤ්ජලිකතා.

“සබ්බෙ දෙවා තුට්ඨමනා, ආකාසෙ සඤ්චරන්ති තෙ;
 බුද්ධො අයං අනුජ්ජත්තො, අන්ධකාරතමොනුදො.

“තෙසං භාසපරෙතානං, මහානාදො අවත්තථ;
 කිලෙසෙ කුමාපයිස්සාම, සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ.

“දෙව්‍යානං ගිරිමඤ්ඤාය, වාචාසහිමුදිරිහං;
හට්ඨො හට්ඨෙන චිත්තෙන, ආදිහික්ඛමදාසහං.

“මම සඤ්ඤාපමඤ්ඤාය, සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො;
දෙවසඬ්ඨෙ නිසීදිත්වා, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“සත්තාහං අහිනික්ඛමිම, බොධිං අප්ඤ්ඤාමං අහං;
ඉදං මෙ පඨමං හත්තං, බ්‍රහ්මචාරිස්ස යාපනං.

“තුසිතා හි ඉධාගන්ත්වා, යො මෙ හික්ඛං උපානයි;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුඤ්ඤාථ මම භාසතො.

“තිංසකප්පසහස්සානි, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
සබ්බෙ දෙවෙ අහිභොත්වා, තිදිවං ආවසිස්සති.

“දෙවලොකා චචිත්වාන, මනුස්සත්තං ගමිස්සති;
සහස්සධා චක්ඛවත්තී, තත්ථ රජ්ජං කරිස්සති.

“කප්පසතසහස්සමිහි, ඔක්කාකකුලසමිහවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තිදසා සො චචිත්වාන, මනුස්සත්තං ගමිස්සති;
අගාරා පබ්බජිත්වාන, ඡබ්බස්සානි වසිස්සති.

“තතො සත්තමකෙ වස්සෙ, බුද්ධො සච්චං කථෙස්සති;
කොණ්ඩඤ්ඤො නාම නාමෙන, පඨමං සච්ඡිකාහිති.

“නික්ඛන්තෙනානුපබ්බජිං, පධානං සුකතං මයා;
කිලෙසෙ ඤාපනත්ථාය, පබ්බජිං, අනගාරියං.

“අහිගන්ත්වාන සබ්බඤ්ඤා, බුද්ධො ලොකෙ සදෙවකෙ;
ඉසිනාමෙ මිගාරඤ්ඤෙ, අමතභෙරිමාහනි.

“සො දානි පත්තො අමතං, සන්තිපදමනුත්තරං;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙනවනමහාවිහාරෙ හික්ඛුසඬ්ඨිසමජ්ඣෙ
පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්තො පඨමං පටිවිද්ධමිමහාවං දීපෙන්තො,
“එතදග්ගං, හික්ඛවෙ, මම සාවකානං හික්ඛුනං රත්තඤ්ඤානං යදිදං
අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤො”ති (අ. නි. 1.188) එතදග්ගෙ යපෙසි. සො ද්විති

අග්ගසාවකෙහි අත්තනි කරියමානං පරමනිපච්චකාරං ගාමන්තසෙනාසනෙ
 ආකිණ්ණවිහාරඤ්ච පරිහරිතුකාමො, විවෙකාහිරනියා විහරිතුකාමො ච අත්තනො
 සන්නිකං උපගතානං ගහට්ඨපබ්බජිතානං පටිසන්ථාරකරණමිපි පපඤ්චං.
 මඤ්ඤමානො සන්ථාරං ආපුච්ඡන්වා හිමවන්තං පටිසිත්වා ඡද්දන්තෙහි නාගෙහි
 උපට්ඨියමානො ඡද්දන්තදහතීරෙ ද්වාදස වස්සානි වසී. එවං තත්ථ වසන්තං ථෙරං
 එකදිවසං සක්කො දෙවරාජා උපසඬකමිත්වා වන්දිත්වා ධීතො එවමාහ – “සාධු මෙ,
 හන්තෙ, අයොයා ධම්මං දෙසෙතු” ති. ථෙරො තස්ස චතුසච්චගබ්භං තිලක්ඛණාහතං
 සුඤ්ඤතපටිසංයුත්තං නානානයිවිචිත්තං අමතොගධං බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙසී.
 තං සුත්වා සක්කො අත්තනො පසාදං පවෙදෙන්තො –

673.

“එස හිංයො පසීදාමි, සුත්වා ධම්මං මහාරසං;
 විරාගො දෙසිතො ධම්මො, අනුපාදාය සබ්බසො” ති. – පඨමං ගාථමාහ;

තත්ථ එස හිංයො පසීදාමි, සුත්වා ධම්මං මහාරසන්ති යදිපි අනෙකවාරං සත්ථු
 සන්නිකෙ ධම්මං සුත්වා තත්ථ අභිජ්ජසන්තො. ඉදානි පන තුම්හෙහි කපීතං
 නානානයිවිචිත්තතාය අසෙවනකතාය ච මහාරසං ධම්මං සුත්වා එසො අහං තතො
 හිංයො පසීදාමි. විරාගො දෙසිතො ධම්මො, අනුපාදාය සබ්බසොති
 සබ්බසංකිලෙසතො සබ්බසඬ්ඛාරතො ච විරජ්ජනතො විරාගජනනතො විරාගො.
 තතො එව රූපාදීසු කඤ්චි ධම්මං අනුපාදාය අග්ගහෙත්වා විමුක්තිසාධනවසෙන
 පවත්තත්තා සබ්බසො අනුපාදාය දෙසිතො.

එවං සක්කො දෙවරාජා ථෙරස්ස දෙසනං ථොමෙත්වා ථෙරං අභිවාදෙන්වා
 සකට්ඨානමෙව ගතො. අථෙකදිවසං ථෙරො මිච්ඡාචිතක්කෙහි අභිභූයාමානානං
 එකච්චානං පුටුජ්ජනානං චිත්තාචාරං දිස්වා තජ්ජපටිපක්ඛතුකඤ්චස්ස අනුක්කමං
 අනුස්සරිත්වා, අත්තනො ච සබ්බසො තතො චිතිවත්තිතමානසතං ආවජ්ජෙන්වා
 තදත්ථං දීපෙන්වා –

674.

“බහුනි ලොකෙ චිත්තානි, අස්මිං පථවිමණ්ඩලෙ;
 මථෙන්නි මඤ්ඤෙ සඬ්ඛප්පං, සුභං රාගුපසංහිතං.

675.

“රජමුහුතඤ්ච වාතෙන, යථා මෙඝොපසම්මයෙ;
 එවං සම්මන්ති සඬ්ඛප්පා, යදා පඤ්ඤාය පස්සති” ති. – ද්වෙ ගාථා අභාසී;

තත්ථ බහුනි ලොකෙ චිත්තානි රූපාදිවසෙන තත්ථාපි නිලපිතාදිවසෙන
 ඉත්ථිපුරිසාදිවසෙන ච අනෙකානි ලොකෙ චිත්තවිචිත්තානි ආරම්මණජාතානි.
 අස්මිං පථවිමණ්ඩලෙති පච්චක්ඛතුං මනුස්සලොකං සන්ධාය වදති. මථෙන්නි
 මඤ්ඤෙ සඬ්ඛප්පන්ති තජ්ජං පුරිසවායාමසහිතං අරණිසහිතං විය අග්ගිං
 අයොනිසොමනසිකාරාහිසඬ්ඛාතානි මිච්ඡාසඬ්ඛප්පානි මථෙන්නි මඤ්ඤෙ

මටේන්තානි විය තිටියන්ති. කිදිසං? සුභං රාගුපසංහිතං, කාමවිතක්කන්ති අත්ථො. සො හි සුභාකාරග්ගහණෙන ‘‘සුභො’’ති වොහරියති.

රජමුහුතඤ්ච වාතෙනාති ච-ඉති නිපාතමත්තං. යථා ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ වාතෙන උග්ගතං උට්ඨිතං රජං මහාමෙසො චස්සන්තො උපසම්මයෙ, වූපසමෙය්‍ය. එවං සම්මන්ති සඬකප්පා, යදා පඤ්ඤාය පස්සති යදා අරියසාවකො තානි ලොකවිත්‍රානි සමුදයතො, අස්සාදතො, ආදීනවතො, නිස්සරණතො ච යථාභූතං පඤ්ඤාය පස්සති, අථ යථා තං රජං උග්ගතං මෙසෙන, එවං සම්මන්ති පඤ්ඤාය සබ්බෙපි මිච්ඡාසඬකප්පා. න හි උප්පන්තාය සම්මාදිට්ඨියා මිච්ඡාසඬකප්පා පතිට්ඨං ලහන්ති. යථා පන පඤ්ඤාය පස්සති, තං දස්සෙන්තො –

676.

‘‘සබ්බෙ සඬබ්බාරා අනිච්චාති, යදා පඤ්ඤාය පස්සති;
අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙ, එස මග්ගො විසුද්ධියා.

677.

‘‘සබ්බෙ සඬබ්බාරා දුක්ඛාති...පෙ.... එස මග්ගො විසුද්ධියා.

678.

‘‘සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාති, යදා පඤ්ඤාය පස්සති;
අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙ, එස මග්ගො විසුද්ධියා’’ති. –

තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ සබ්බෙ සඬබ්බාරාති ඡළාරම්මණසඬග්ගා සබ්බෙ තෙභූමකා පඤ්චක්ඛන්ධා. අනිච්චාති ‘‘ආදිමජ්ඣකුන්තවන්තතො, අනිච්චන්තිකතො, තාවකාලිකතො, තත්ථ තත්ථ හිජ්ජනතො න නිච්චා’’ති යදා විපස්සනාපඤ්ඤාය පස්සති. අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙති අථ ඉමස්මිං වට්ටදුක්ඛෙ නිබ්බින්නදති, නිබ්බින්නදන්තො දුක්ඛපරිජානනාදිවිධිනා සච්චානි පටිච්ඡිකුති. එස මග්ගො විසුද්ධියාති එස යථාචුත්තො විපස්සනාවිධි ඤාණදස්සනවිසුද්ධියා, අච්චන්තවිසුද්ධියා ච මග්ගො අධිගමුපායො.

දුක්ඛාති සප්පට්ඨයතො, උදයබ්බයසම්පට්ඨිලනතො, දුක්ඛමතො, සුඛපටික්ඛෙපතො ච දුක්ඛා. සෙසං චූත්තනයමෙව.

සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාති සබ්බෙපි චතුර්භූමකා ධම්මා අනත්තා. ඉධ පන තෙභූමකධම්මාව ගහෙනබ්බා. තෙ හි අසාරතො, අච්චන්තතො, සුඤ්ඤතො, අත්තපටික්ඛෙපතො ච අනත්තාති විපස්සිතබ්බා. සෙසං පුරිමසදිසමෙව.

එවං විපස්සනාවිධිං දස්සෙන්වා තෙන විධිනා කතකිච්චං අත්තානං අඤ්ඤං විය කත්වා දස්සෙන්තො –

679.

“බුද්ධානුබුද්ධො යො ථෙරො, කොණ්ඩඤ්ඤො තිබ්බනික්කමො;
පභිනජාතිමරණො, බ්‍රහ්මවරියස්ස කෙවලී.

680.

“ඔසපාසො දළ්භබ්බො, පබ්බතො දුප්පදාලයො;
ඡන්දො බ්ලඤ්ච පාසඤ්ච, සෙලං හෙත්වාන දුබ්භිදං;
තිණ්ණො පාරභිගතො ඤායී, මුත්තො සො මාරබන්ධනා” ති. –

ගාථාද්වයමාහ.

තත්ථ බුද්ධානුබුද්ධොති බුද්ධානං අනුබුද්ධො, සමමාසම්බුද්ධෙහි බුද්ධිතානි
සච්චානි තෙසං දෙසනානුසාරෙන බුද්ධිතීති අත්ථො. ථීරෙහි අසෙක්ඛෙහි
සීලසාරාදීහි සමන්තාගතොති, ථෙරො. කොණ්ඩඤ්ඤොති ගොත්තකිත්තනං.
තිබ්බනික්කමොති දළ්භවීරියො, ථීරපරක්කමො. ජාතිමරණානං පභිනකාරණත්තා
පභිනජාතිමරණො. බ්‍රහ්මවරියස්ස කෙවලීති මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස අනවසෙසං,
අනවසෙසතො වා මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස පාරිපුරකො, අථ වා කෙවලී නාම කිලෙසෙහි
අසම්මිස්සතාය මග්ගඤ්ඤාණං ඵලඤ්ඤාණඤ්ච, තං ඉමස්මිං අත්ථීති කෙවලී. යස්මා පන
තදුහයම්පි මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස වසෙන හොති න අඤ්ඤාථා, තස්මා “බ්‍රහ්මවරියස්ස
කෙවලී” ති වුත්තං.

ඔසපාසොති “කාමොසො, භවොසො, දිට්ඨොසො, අවිජ්ජොසො” ති (ධ. ස.
1156; විභ. 938) එවං වුත්තා චත්තාරො ඔසා – “අත්තලික්ඛවරො පාසො, ය්වායං
චරති මානසො” ති (මහාව. 33; සං. නි. 1.151) එවං වුත්තො රාගපාසො ච.
දළ්භබ්බොති “සත්ථරි කඪ්ඨති, ධම්මෙ කඪ්ඨති, සඨසෙ කඪ්ඨති, සික්ඛාය කඪ්ඨති,
සබ්බමචාරීසු කුපිතො හොති අනත්තමනො ආහතචිත්තො බ්ලජාතො” ති (ම. නි.
1.185; අ. නි. 5.205) එවං වුත්තො දළ්භො ථීරො පඤ්චවිධො චෙතොබ්බො ච.
පවුරජනෙහි පදාලෙතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය දුප්පදාලයො. තතො එව
පබ්බතසදිසතාය පබ්බතොති ච සඪ්ඨං ගතො. “දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණ” ත්තිආදිනා (විභ.
226; සං. නි. 2.2) වා නයෙන වුත්තො අඤ්ඤාණප්පහෙදො ච. ඉති එතං සබ්බං
ඡන්දො බ්ලඤ්ච පාසඤ්චාති එතෙසු චතුර්බ්බෙසු සංකිලෙසධම්මෙසු යො බ්ලඤ්ච
පාසඤ්ච අරියමග්ගඤ්ඤාණාසිනා ඡින්දිත්වා. සෙලං හෙත්වාන දුබ්භිදන්ති යෙන
කෙනච ඤාණෙන ඡින්දිතුං අසක්කුණෙය්‍යං අඤ්ඤාණසෙලං චජිරුපමඤ්ඤාණෙන
ඡින්දිත්වා, චත්තාරොපි ඔසෙ තරිත්වා, තෙසං පරතීරෙ නිබ්බානෙ ඨිතත්තා
තිණ්ණො පාරභිගතො. ආරම්මණුපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන
ලක්ඛණුපනිජ්ඣානලක්ඛණනාති දුට්ඨෙනපි ඤායී; මුත්තො සො මාරබන්ධනාති
සො එවරුපො බිණාසවො සබ්බස්මාපි කිලෙසමාරබන්ධනා මුත්තො විජ්ජමුත්තො
විසංයුත්තොති. අත්තානමෙව සන්ධාය ථෙරො වදති.

අපේකදිවසං ටෙරො, අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං එකං භික්ඛුං
 අකල්‍යාණමිත්තසංසග්ගෙන කුසීතං භීතවිරියං උද්ධතං උන්නතං විහරන්තං දිස්වා,
 ඉද්ධියා තත්ථ ගන්ත්වා, තං “මා, ආවුසො, එවං කරි, අකල්‍යාණමිත්තෙ පහාය
 කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තො සමණධම්මං කරොහි” ති ඔවදි. සො ටෙරස්ස වචනං
 නාදිසි. ටෙරො තස්ස අනාදියනෙන ධම්මසංවෙගස්පත්තො පුග්ගලාධිට්ඨානාය
 කථාය මිච්ඡාපට්ඨත්තිං ගරහන්තො සම්මාපට්ඨත්තිං විවෙකවාසඤ්ච පසංසන්තො –

681.

“උද්ධතො වපලො භික්ඛු, මිත්තෙ ආගම්ම පාපකෙ;
 සංසිදති මහොසස්මිං, ඌමියා පටිකුජ්ජිතො.

682.

“අනුද්ධතො අවපලො, නිපකො සංවුතින්ද්‍රියො;
 කල්‍යාණමිත්තො මෙධාවි, දුක්ඛස්සන්තකරො සියා.

683.

“කාලපබ්බච්ඡගසඬ්ඛාසො, කියො ධමනිසන්ථතො;
 මත්තඤ්ඤා අන්තපානස්මිං, අදීනමනසො නරො.

684.

“ඵ්ඵට්ඨො ඩංසෙහි මකසෙහි, අරඤ්ඤස්මිං බ්‍රහාවනෙ;
 නාගො සඬ්ඛාමසීසෙව, සතො තත්‍රාධිවාසයෙ.

685-6.

“නාහිනන්දාමි මරණං...පෙ.... සම්පජානො පතිස්සතො.

687.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා...පෙ.... භවනෙත්ති සමුහතා.

688.

“යස්ස වත්ථාය පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
 සො මෙ අත්ථො අනුස්පත්තො, කිං මෙ සද්ධිවිහාරිනා” ති. –

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ උද්ධතොති උද්ධච්චයුත්තො අසමාහිතො වික්ඛිත්තවිත්තො. වපලොති
 පත්තවිවරමණ්ඩනාදිනා වාපලොන සමන්තාගතො ලොලපකතිකො. මිත්තෙ
 ආගම්ම පාපකෙති අකල්‍යාණමිත්තෙ නිස්සාය සමණධම්මං අකරොන්තො. සංසිදති
 මහොසස්මිං, ඌමියා පටිකුජ්ජිතොති යථා මහාසමුද්දෙ පතිතපුරිසො සමුද්දවිච්ඡි
 ඔත්ථටො සීසං උක්ඛිපිතුං අලහන්තො තත්ථෙව සංසිදති, එවං සංසාරමහොසස්මිං
 පරිබ්භමන්තො කොටුපායාසඌමියා පටිකුජ්ජිතො ඔත්ථටො විපස්සනාවසෙන
 පඤ්ඤාසීසං උක්ඛිපිතුං අලහන්තො තත්ථෙව සංසිදති.

නිපකොති නිපුණො, අත්තත්ථපරත්ථෙසු කුසලො. සංවුත්තිද්‍රියොති මනවිජට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං සංවරණෙන පිහිතින්ද්‍රියො. කල්‍යාණමිත්තොති කල්‍යාණෙහි මිත්තෙහි සමන්තාගතො. මෙධාවීති ධම්මොපපඤ්ඤාය සමඨිගීභූතො. දුක්ඛස්සන්තකරො සියාති සො තාදිසො සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තකරො භවෙය්‍ය.

කාලපබ්බතභසඨකාසොතිආදි විවෙකාහිරතිකිත්තනං. නාහිනන්දාමීතිආදි පන කතකිව්චභාවදස්සනං. තං සබ්බං හෙට්ඨා (ථෙරගා. අට්ඨ. 2.607) චුත්තත්ථමෙව. ඔසානෙ පන කිං මෙ සද්ධිවිහාරිනාති අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං සන්ධාය චුත්තං. තස්මා එදිසෙන දුබ්බවෙන අනාදරෙන සද්ධිවිහාරිනා කිං මෙ පයොජනං එකවිහාරොයෙව මය්හං රූච්චතීති අත්ථො.

එවං පන වත්වා ඡද්දන්තදහමෙව ගතො. තත්ථ ද්වාදස වස්සානි වසිත්වා උපකට්ඨෙ පරිනිබ්බානෙ සත්ථාරං උපසඨකමිත්වා පරිනිබ්බානං අනුජානාපෙත්වා තත්ථෙව ගන්ත්වා පරිනිබ්බායි.

අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. උදායිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

මනුස්සභූතන්තිආදිකා ආයස්මතො උදායිත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපවිතිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා උදායිති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො සත්ථු ඤාතිසමාගමෙ බුද්ධානුභාවං දිස්වා, පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නවිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තයො හි ඉමෙ උදායිත්ථෙරා අමච්චපුත්තො පුබ්බෙ ආගතො කාච්ඡායී, කොවරියපුත්තො ලාලුදායී, අයං බ්‍රාහ්මණපුත්තො මහාඋදායිති. ස්වායං එකදිවසං සත්ථාරා සෙනවාරණං සබ්බාලඨිකාරපට්මණ්ඩිතං මහාජනෙන පසංසියමානං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා නාගොපමසුත්තන්තෙ (අ. නි. 6.43) දෙසිතෙ දෙසනාපරියොසානෙ අත්තනො ඤාණබලානුරූපං සත්ථු ගුණෙ අනුස්සරිත්වා, බුද්ධාරම්මණාය පීතියා සමුස්සාහිතමානසො “අයං මහාජනො ඉමං තිරච්ඡානගතං නාගං පසංසති, න බුද්ධමහානාගං. හන්දාහං බුද්ධමහාගන්ධහත්ථිනො ගුණෙ පාකටෙ කරිස්සාමි” ති සත්ථාරං ථොමෙත්තො –

689.

“මනුස්සභූතං සම්බුද්ධං, අත්තදන්තං සමාහිතං;
ඉරියමානං බ්‍රහ්මපටෙ, චිත්තස්සුපසමෙ රතං.

690.

“යං මනුස්සා නමස්සන්ති, සබ්බධම්මාන පාරගුං;

දෙවාපි තං නමස්සන්ති, ඉති මෙ අරහතො සුතං.

691.

“සබ්බසංයොජනාතිතං, වනා නිබ්බනමාගතං;
කාමෙහි නෙක්ඛම්මරතං, මුත්තං සෙලාව කඤ්චනං.

692.

“ස වෙ අච්චරුචි නාගො, හිමවාචඤ්ඤෙ සිලුච්චයෙ;
සබ්බෙසං නාගනාමානං, සච්චනාමො අනුත්තරො.

693.

“නාගං වො කිත්තයිස්සාමි, න හි ආගුං කරොති සො;
සොරච්චං අවිහිංසා ච, පාදා නාගස්ස තෙ දූවෙ.

694.

“සති ච සම්පජ්ඤ්ඤඤච, වරණා නාගස්ස තෙපරෙ;
සද්ධාහත්ථො මහානාගො, උපෙක්ඛාසෙනදන්තවා.

695.

“සති ගීවා සිරො පඤ්ඤා, වීමංසා ධම්මචිත්තනා;
ධම්මකුච්ඡිසමාවාසො, විවෙකො තස්ස වාලධි.

696.

“සො ක්කායී අස්සාසරතො, අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො;
ගච්ඡං සමාහිතො නාගො, ධීතො නාගො සමාහිතො.

697.

“සයං සමාහිතො නාගො, නිසින්තොපි සමාහිතො;
සබ්බත්ථ සංවුතො නාගො, එසා නාගස්ස සම්පදා.

698.

“භුඤ්ජති අනවජ්ජානි, සාවජ්ජානි න භුඤ්ජති;
සාසමච්ඡාදනං ලද්ධා, සන්තිධිං පරිවජ්ජයං.

699.

“සංයොජනං අණුං පුලං, සබ්බං ඡෙත්වාන ඛන්ධනං;
යෙන යෙනෙව ගච්ඡති, අනපෙක්ඛොව ගච්ඡති.

700.

“යථාපි උදකෙ ජාතං, පුණ්ඩරිකං පවඬ්ඨති;
නොපලිප්පති තොයෙන, සුවිගන්ධං මනොරමං.

701.

“තට්ට ව ලොකෙ ජාතො, බුද්ධො ලොකෙ විහරති;
නොපලිජ්ජති ලොකෙන, තොයෙන පදුමං යථා.

702.

“මහාගිනි පජ්ජලිතො, අනාභාරොපසම්මති;
අඬිගාරෙසු ව සන්තෙසු, නිබ්බුතොති පච්චිවති.

703.

“අත්ථස්සායං විඤ්ඤාපතී, උපමා විඤ්ඤාහි දෙසිතා;
විඤ්ඤස්සන්ති මහානාගා, නාගං නාගෙන දෙසිතං.

704.

“විතරාගො විතදොසො, විතමොහො අනාසවො;
සරිරං විජහං නාගො, පරිනිබ්බිස්සත්තාසවො”ති. — ඉමා ගාථා අභාසී;

තත්ථ මනුස්සභූතන්ති මනුස්සෙසු භූතං, නිබ්බන්තං; මනුස්සත්තභාවං වා පත්තං.
සත්ථා හි ආසවක්ඛයඤාණාධිගමෙන සබ්බගතිවිමුක්තොපි චරිමත්තභාවෙ
ගහිතපටිසන්ධිවසෙන “මනුස්සො”ත්වෙව වොහරියතීති. ගුණවසෙන පන දෙවානං
අතිදෙවො, බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා. සම්බුද්ධන්ති සයමෙව බුද්ධිකම්මබ්බුද්ධවන්තං.
අත්තදන්තන්ති අත්තනායෙව දන්තං. භගවා හි අත්තනායෙව උප්පාදිතෙන
අරියමග්ගෙන චක්ඛුතොපි...පෙ.... මනතොපි උත්තමෙන දමට්ඨෙන දන්තො.
සමාහිතන්ති අට්ඨවිධෙන සමාධිනා මග්ගඵලසමාධිනා ව සමාහිතං. ඉරියමානං
බ්‍රහ්මපට්ඨෙති චතුබ්බිධෙපි බ්‍රහ්මවිහාරපට්ඨෙ, බ්‍රහ්මෙ වා සෙට්ඨෙ ඵලසමාපත්තිපට්ඨෙ
සමාපජ්ජනවසෙන පවත්තමානං. කිඤ්චාපි භගවා න සබ්බකාලං යථාචුත්තෙන
බ්‍රහ්මපට්ඨෙ ඉරියති, තත්ථ ඉරියසාමන්තීයං පන තන්තින්තතඤ්ච උපාදාය
“ඉරියමාන”න්ති චුත්තං. විත්තස්සුපසමෙ රතන්ති විත්තස්ස උපසමහෙතුභූතෙ
සබ්බසංඛාරසමට්ඨෙ, නිබ්බානෙ, අභිරතං. යං මනුස්සා නමස්සන්ති, සබ්බධම්මාන
පාරගුන්ති යං සම්මාසම්බුද්ධං සබ්බෙසං ඛන්ධායතනාදිධම්මානං අභිඤ්ඤාපාරගු,
පරිඤ්ඤාපාරගු, පහානපාරගු, භාවනාපාරගු, සච්ඡිකිරියපාරගු, සමාපත්තිපාරගුති
ජධා පාරගුං පරමුක්කංසගතසම්පත්තිං ඛන්තිසපණ්ඩිතාදයො මනුස්සා නමස්සන්ති.
ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා පුප්පන්තා කායෙන වාචාය මනසා ව තන්තින්තා
තප්පොණා තප්පබ්භාරා භොන්ති. දෙවාපි තං නමස්සන්තිති න කෙවලං මනුස්සා
ඵව, අථ ඛො අපරිමාණාසු ලොකධාතුසු දෙවාපි තං නමස්සන්ති. ඉති මෙ අරහතො
සුතන්ති ඵවං මයා ආරකත්තාදීහි කාරණෙහි අරහතො, භගවතො,
ධම්මසෙනාපතිආදීනඤ්ච “සත්ථා දෙවමනුස්සාන”න්තිආදිකං වදන්තානං
සන්තිකෙ ඵවං සුතන්ති දස්සෙති.

සබ්බසංයොජනාතීතන්ති සබ්බානි දසපි සංයොජනානි යථාරහං චතුහි මග්ගෙහි
සහ වාසනාය අතික්කන්තං. වනා නිබ්බතමාගතන්ති කිලෙසවනතො තබ්බිරහිතං.

නිබ්බනං උපගතං. කාමෙහි නෙක්ඛම්මරතන්ති සබ්බසො කාමෙහි නික්ඛමිත්වා පබ්බජ්ජාඝාතවිපස්සනාදිහෙදෙ නෙක්ඛම්මෙ අභිරතං. මුත්තං සෙලාව කඤ්චනන්ති අසාරතො නිස්සට්ඨාරසභාවත්තා සෙලතො නිස්සට්ඨකඤ්චනසද්දිසං දෙවාපි තං නමස්සන්තීති යොජනා.

ස වෙ අව්චරුචි නාගොති සො එකංසතො ආගුං න කරොති, පුනඛ්භවං න ගච්ඡති; නාගො විය බලවාති. “නාගො”ති ලද්ධනාමො සම්මාසම්බුද්ධො, අව්චරුචිති අත්තතො කායරුචියා ඤාණරුචියා ව සදෙවකං ලොකං අතික්කමිත්වා රුචි, සොහි. යථා කිං? හිමවාචඤ්ඤෙ සිලුව්වයෙ, යථා හි හිමවා පබ්බතරාජා අත්තතො ථීරගරුමහාසාරභාවාදීහි ගුණෙහි අඤ්ඤෙ පබ්බතෙ අතිරොචති, එවං අතිරොචතීති අත්ථො. සබ්බෙසං නාගනාමානන්ති අභිනාගහත්ථිනාගපුරිසනාගානං, සෙබාසෙබපච්චෙකබුද්ධනාගානං වා. සච්චනාමොති සච්චෙනෙව නාගනාමො. තං පන සච්චනාමකං “න හි ආගුං කරොති”තිආදිනා සයමෙව වක්ඛති.

ඉදානි බුද්ධනාගං අවයවතො ව දස්සෙන්නො නාමතො තාව දස්සෙතුං “න හි ආගුං කරොති සො”ති ආහ. යස්මා ආගුං, පාපං, සබ්බෙන සබ්බං න කරොති, තස්මා නාගොති අත්ථො. සොරච්චන්ති සීලං. අවිහිංසාති කරුණා. තද්දුහයං සබ්බස්සපි ගුණරාසිස්ස පුබ්බඨගමන්ති, කත්වා බුද්ධනාගස්ස පුරිමපාදභාවො තස්ස යුත්තොති ආහ “පාදා නාගස්ස තෙ දුච්චෙ”ති.

අපරපාදභාවෙන වදන්තො “සති ව සම්පජ්ඤ්ඤඤ්ච, වරණා නාගස්ස තෙපරෙ”ති ආහ. “තාපරෙ”ති වා පායො. තෙ අපරෙත්ථෙව පදවිභාගො. අනවජ්ජධම්මානං ආදානෙ සද්ධා හත්ථො එතස්සාති, සද්ධාහත්ථො. සුපරිසුද්ධවෙදනා ඤාණප්පහෙදා උපෙක්ඛා සෙතදන්තා තෙ එතස්ස අත්ථීති, උපෙක්ඛාසෙතදන්තවා.

උත්තමඨගං පඤ්ඤා, තස්සා අධිට්ඨානං සතීති ආහ “සති ගීවා සිරො පඤ්ඤා”ති. වීමංසා ධම්මචින්තනාති යථා බාදිතබ්බාබාදිතබ්බස්ස සොණ්ඩාය පරාමසනං සායනඤ්ච හත්ථිනාගස්ස වීමංසා නාම හොති, එවං බුද්ධනාගස්ස කුසලාදිධම්මචින්තනා වීමංසා. සමා වසන්ති එත්ථාති, සමාවාසො, භාජනං කුච්ඡි එව සමාවාසො, අභිඤ්ඤාසමථානං ආධානභාවතො සමථවිපස්සනාසඬ්ඛාතො ධම්මො කුච්ඡිසමාවාසො එතස්සාති ධම්මකුච්ඡිසමාවාසො. විචෙකොති උපධිවිචෙකො. තස්සාති බුද්ධනාගස්ස. වාලඬි, පරියොසානඨගභාවතො.

ඝායිති ආරම්මණුපනිජ්ඣානෙන ව ඝායනසීලො. අස්සාසරතොති පරමස්සාසභූතෙ නිබ්බානෙ රතො. අජ්ඣන්තං සුසමාහිතොති විසයජ්ඣන්තෙ එලසමාපත්තියං සුට්ඨ සමාහිතො තදිදං සමාධානං සුට්ඨ සබ්බකාලිකන්ති දස්සෙතුං “ගච්ඡං සමාහිතො නාගො”තිආදි චුත්තං. භගවා හි සවාසනස්ස උද්ධව්වස්ස පහිනත්තා වික්ඛෙපාභාවතො නිව්චං සමාහිතොව. තස්මා යං යං ඉරියාපථං කප්පෙති, තං තං සමාහිතොව කප්පෙසීති.

සබ්බත්ථාති, සබ්බස්මිං ගොවරෙ, සබ්බස්මිඤ්ච ද්වාරෙ සබ්බසො පිහිතවුත්ති.
තෙනාහ – “සබ්බං කායකම්මං ඤාණපුබ්බිගමං ඤාණානුපරිවත්ත” න්තිආදි
(තෙත්ති. 15). එසා නාගස්ස සම්පදාති එසා “න හි ආගුං කරොති සො” තිආදිනා
“සම්බුද්ධ” න්තිආදිනා එව වා යථාචුත්තා වක්ඛමානා ව බුද්ධගන්ධහත්ථිනො
සම්පත්ති ගුණපරිපුණ්ණා.

භුඤ්ජති අනවජ්ජානීති සම්මාජීවස්ස උක්කංසපාරමිජ්ජත්තියා භුඤ්ජති
අගරහිතබ්බාති, මිච්ඡාජීවස්ස සබ්බසො සවාසනානඤ්ච පහීනත්තා සාවජ්ජානී
ගරහිතබ්බාති න භුඤ්ජති අනවජ්ජානී භුඤ්ජන්තො ව සන්තිධිං පරිවජ්ජයං
භුඤ්ජතීති යොජනා.

සංයොජනන්ති වට්ටදුක්ඛෙන සද්ධිං සන්තානං සංයොජනතො වට්ටෙ
ඔසිදාපනසමත්ථං දසවිධමිපි සංයොජනං. අණුං ථුලන්ති බුද්දකඤ්චෙව මහන්තඤ්ච.
සබ්බං ඡෙත්වාන ඛන්ධනන්ති මග්ගඤාණෙන අනවසෙසං කිලෙසබන්ධනං
ඡින්දිත්වා. යෙන යෙනාති යෙන යෙන දිසාභාගෙන.

යථා හි උදකෙ ජාතං පුණ්ඩරීකං උදකෙ පවඩ්ඪති නොපලිජ්ජති තොයෙන,
අනුපලෙපසභාවත්තා, තථෙව ලොකෙ ජාතො බුද්ධො ලොකෙ විහරති,
නොපලිජ්ජති ලොකෙන තණ්හාදිට්ඨිමානලෙපාභාවතොති යොජනා.

ගිතීති අග්ගි. අනාභාරොති අනින්ධනො.

අත්ථස්සායං විඤ්ඤාපනීති සත්ථු ගුණසම්බාතස්ස උපමෙය්‍යත්ථස්ස
විඤ්ඤාපනී, පකාසනී අයං නාගුපමා. විඤ්ඤාහීති සත්ථු පටිවිද්ධවතුසච්චධම්මං
පරිජානන්තෙහි අත්තානං සන්ධාය වදති. විඤ්ඤිස්සන්තීතිආදි කාරණවචනං, යස්මා
නාගෙන මයා දෙසිතං නාගං තථාගතගන්ධහත්ථිං මහානාගා බිණාසවා අත්තනො
විසයෙ යත්වා විජානිස්සන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙසං පුටුජ්ජනානං ඤාපනත්ථං අයං
උපමා අම්මෙහි භාසිතාති අධිජ්ජායො.

සරීරං විජහං නාගො, පරිනිබ්බිස්සත්‍යනාසවොති බොධිමුලෙ
සඋපාදිසෙසපරිනිබ්බානෙන අනාසවො සම්මාසම්බුද්ධනාගො, ඉදානි සරීරං
අත්තභාවං විජහන්තො ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායිස්සතීති.

එවං වුද්දසහි උපමාහි මණ්ඩෙත්වා, සොළසහි ගාථාහි, වතුසට්ඨියා පාදෙහි
සත්ථු ගුණෙ වණ්ණෙත්තො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා දෙසනං නිට්ඨාපෙසි.

උදායිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සොළසකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

16. විසතිනිපාතො

1. අධිමුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

විසතිනිපාතෙ යඤ්ඤත්ථං වානිආදිකා ආයස්මතො අපරස්ස අධිමුත්තත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපවිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤනං පත්තො සත්ථරි පරිනිබ්බතෙ භික්ඛුසඤ්ඤාං උපට්ඨහන්තො මහාදානානි පවත්තෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ආයස්මතො සංකිච්චත්ථෙරස්ස භගිනියා කුච්ඡිමිහි නිබ්බත්ති, අධිමුත්තොතිස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො මාතුලත්ථෙරස්ස සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො සාමණෙරභූමියංයෙව යීතො අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.4.84-88) –

“නිබ්බතෙ ලොකනාථම්හි, අත්ථදස්සිනරුත්තමෙ;
උපට්ඨහිං භික්ඛුසඤ්ඤාං, විප්පසන්නෙන චෙතසා.

“නිමන්තෙත්වා භික්ඛුසඤ්ඤාං, උජුභූතං සමාහිතං;
උච්ඡුනා මණ්ඩපං කත්වා, හොපෙසිං සඤ්ඤාමුත්තමං.

“යං යං යොනුපපජ්ජාමි, දෙවත්තං අථමානුසං;
සබ්බෙ සත්තෙ අභිභොමි, පුඤ්ඤකම්මස්සිදං ඵලං.

“අට්ඨාරසෙ කප්පසතෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, උච්ඡුදානස්සිදං ඵලං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා සමාපත්තිසුඛෙන චිතිනාමෙන්තො උපසම්පජ්ජතුකාමො “මාතරං ආපුච්ඡිස්සාමි”ති මාතු සන්නිකං ගච්ඡන්තො අත්තරාමග්ගෙ දෙවතාය බලිකම්මකරණත්ථං මංසපරියෙසනං චරන්තෙහි පඤ්චසතෙහි චොරෙහි සමාගච්ඡි. චොරා ච තං අග්ගහෙසුං “දෙවතාය බලි භවිස්සති”ති. සො චොරෙහි ගහිතොපි අභිතො අච්ඡමිහි විප්පසන්නමුඛොව අට්ඨාසි. තං දිස්වා චොරගාමණිඅච්ඡරියබ්භුතචිත්තජාතො පසංසන්තො –

705.

“යඤ්ඤත්ථං වා ධනත්ථං වා, යෙ හනාම මයං පුරෙ;
අවසෙසං භයං හොති, චෙධන්ති විලපන්ති ච.

706.

“තස්ස තෙ නත්ථි භිතත්තං, භියො වණ්ණො පසිදති;
කස්මා න පරිදෙවෙසි, ඵචරුපෙ මහබ්භයෙ”ති. – ද්වෙ ගාථා අභාසි;

තත්ථ යඤ්ඤත්ථන්ති යජනත්ථං දෙවතානං බලිකම්මකරණත්ථං වා. වා-සද්දො විකප්පනත්ථො. ධනත්ථන්ති සාපතෙයාභරණත්ථං. යෙ හනාම මයං පුරෙති යෙ සත්තෙ මයං පුබ්බෙ හනිමිහ. අතීතත්ථෙ හි ඉදං වත්තමානවචනං. අවසෙති අවසෙ අසෙරිකෙ කත්වා. තත්ති තෙසං. “අවසෙසන්ති”පි පදන්ති. අම්හෙහි ගහිතෙසු තං එකං යපෙත්වා අවසෙසානං; අයමෙව වා පායො. භයං හොතීති මරණභයං හොති. යෙන තෙ වෙධන්ති විලපන්ති,විත්තුත්‍රාසෙන වෙධන්ති, “සාමි, තුම්හාකං ඉදඤ්චිදඤ්ච දස්සාම, දාසා හවිස්සාමා”තිආදිකං වදන්තා විලපන්ති.

තස්ස තෙති යො ත්වං අම්හෙහි දෙවතාය බලිකම්මත්ථං ජීවිතා වොරොපෙතුකාමෙහි උක්ඛිත්තාසිකෙහි සත්තජ්ජිතො, තස්ස තෙ. භීතත්තන්ති භීතභාවො, භයන්ති අත්ථො. භියොයා වණ්ණො පසිදතීති පකතිවණ්ණතො උපරිපි තෙ මුඛවණ්ණො විප්පසිදති. ථෙරස්ස කිර තදා “සවෙ ඉමෙ මාරෙස්සන්ති, ඉදානෙවාහං අනුපාදාය පරිනිබ්බායිස්සාමි, දුක්ඛභාරො විගච්ඡිස්සති”ති උළාරං පිතිසොමනස්සං උප්පජ්ජි. එවරුපෙ මහබ්භයෙනි එදිසෙ මහති මරණභයෙ උපට්ඨිතෙ. හෙතුඅත්ථෙ වා එතං භූමිමවචනං.

ඉදානි ථෙරො වොරගාමණිස්ස පටිවචනදානමුඛෙන ධම්මං දෙසෙන්නො –

707.

“නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛං, අනපෙක්ඛස්ස ගාමණි;
අතික්කන්තා භයා සබ්බෙ, බිණ්ණසංයොජනස්ස වෙ.

708.

“බිණ්ණාය භවනෙත්තියා, දිට්ඨෙ ධම්මෙ යථාතථෙ;
න භයං මරණෙ හොති, භාරනික්ඛෙපනෙ යථා.

709.

“සුචිණ්ණං බ්‍රහ්මචරියං මෙ, මග්ගො වාපි සුභාවිතො;
මරණෙ මෙ භයං නත්ථි, රොගානම්ච සඬ්ඛයෙ.

710.

“සුචිණ්ණං බ්‍රහ්මචරියං මෙ, මග්ගො වාපි සුභාවිතො;
නිරස්සාදා භවා දිට්ඨා, විසං පිත්ථාව ඡඩ්ඨිතං.

711.

“පාරගු අනුපාදානො, කතකිච්චො අනාසවො;
තුට්ඨො ආයුක්ඛයා හොති, මුත්තො ආසාතනා යථා.

712.

“උත්තමං ධම්මතං පත්තො, සබ්බලොකෙ අනත්ථිකො;
ආදිත්තාව සරා මුත්තො, මරණස්මිං න සොවති.

713.

“යදන්ථි සඬගතං කිඤ්චි, භවො වා යත්ථ ලබ්භති;
සබ්බං අනිස්සරං එතං, ඉති චුත්තං මහෙසිනා.

714.

“යො තං තථා පජානාති, යථා බුද්ධෙන දෙසිතං;
න ගණ්භාති භවං කිඤ්චි, සුතත්තංව අයොගුලං.

715.

“න මෙ භොති ‘අභොසි’න්ති, ‘භවිස්ස’න්ති න භොති මෙ;
සඬබ්බරා විගමිස්සන්ති, තත්ථ කා පරිදෙවනා.

716.

“සුද්ධං ධම්මසමුප්පාදං, සුද්ධං සඬබ්බරසන්තතිං;
පස්සන්තස්ස යථාභූතං, න භයං භොති ගාමණි.

717.

“තිණ්‍කට්ඨසමං ලොකං, යදා පඤ්ඤාය පස්සති;
මමත්තං සො අසංවින්දං, ‘නත්ථි මෙ’ති න සොචති.

718.

“උක්කණ්ඨාමි සරිරෙන, භවෙනමහි අනත්ථිකො;
සොයං හිප්පිස්සති කායො, අඤ්ඤො ච න භවිස්සති.

719.

“යං වො කිච්චං සරිරෙන, තං කරොථ යදිච්ඡථ;
න මෙ තප්පච්චයා තත්ථ, දොසො පෙමඤ්ච හෙහිති”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

720.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා, අබ්භූතං ලොමහංසනං;
සත්ථාති නික්ඛිපිත්වාන, මාණවා එතදබ්‍රවු”න්ති. —

අයං සඬගීතිකාරෙහි චුත්තගාථා. ඉතො අපරා තිස්සො චොරානං, ථෙරස්ස ච
වචනපටිවචනගාථා —

721.

“කිං භදන්තෙ කරිත්වාන, කො වා ආචරියො තව;
කස්ස සාසනමාගමිම, ලබ්භතෙ තං අසොකතා.

722.

“සබ්බඤ්ඤා සබ්බදස්සාවී, ජිනො ආවරියො මම;
මහාකාරුණිකො සත්ථා, සබ්බලොකතිකිච්ඡකො.

723.

“තෙනායං දෙසිතො ධම්මො, බයගාමී අනුත්තරො;
තස්ස සාසනමාගමී, ලබ්භතෙ තං අසොකතා.

724.

“සුත්වාන වොරා ඉසිනො සුභාසිතං, නික්ඛිප්ප සත්ථානි ච ආවුධානි ච;
තම්භා ච කම්මා විරමිංසු එකෙ, එකෙ ච පබ්බජ්ජමරොචයිංසු.

725.

“තෙ පබ්බජිත්වා සුගතස්ස සාසනෙ, භාවෙන්ව බොජ්ඣංගබලානි
පණ්ඩිතා;
උදග්ගචිත්තා සුමනා කතින්ද්‍රියා, ඵ්ඨිංසු නිබ්බානපදං අසඬ්ඛන්”න්ති. —

ඉමාපි සඬ්භිතිකාරෙහි චුත්තගාථා.

තත්ථ නත්ථී වෙනසිකං දුක්ඛං, අනපෙක්ඛස්ස, ගාමණීති ගාමණි, අපෙක්ඛාය,
තණ්හාය, අභාවෙන අනපෙක්ඛස්ස මාදිසස්ස, ලොභිතසභාවො පුබ්බො විය,
වෙනසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං නත්ථී, දොමනස්සාභාවාපදෙසෙන භයාභාවං වදති.
තෙනාහ “අතික්කන්තා භයා සබ්බෙ”ති. අතික්කන්තා භයා සබ්බෙති
බ්‍රිණසංයොජනස්ස අරහතො පඤ්චවිසති මහාභයා, අඤ්ඤෙ ච සබ්බෙපි භයා
එකංසෙන අතික්කන්තා අතීතා, අපගතාති අත්ථො.

දිට්ඨෙය් ධම්මෙ යථාතථෙති චතුසච්චධම්මෙ
පරිඤ්ඤාපභානසච්ඡිකිරියභාවනාවසෙන මග්ගපඤ්ඤාය යථාභූතං දිට්ඨෙය්. මරණෙති
මරණභෙතු. භාරනික්ඛෙපනෙ යථාති යථා කොචි පුරිසො සීසෙ ධීතෙන මහතා
ගරුභාරෙන සංසිදන්තො තස්ස නික්ඛෙපනෙ, අපනයනෙ න භායති, එවං
සම්පදම්ඤන්ති අත්ථො. චුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා —

“භාරා භවෙ පඤ්චක්ඛන්ධා, භාරභාරො ච පුග්ගලො;
භාරාදානං දුඛං ලොකෙ, භාරනික්ඛෙපනං සුඛං”න්ති. (සං. නි. 3.22);

සුවිණ්ණන්ති සුට්ඨු වරිතං. බ්‍රහ්මවරියන්ති, සික්ඛන්තයසඬ්ගහං
සාසනබ්‍රහ්මවරියං. තතො එව මග්ගො වාපි සුභාවිතො අට්ඨංඬිගිකො අරියමග්ගොපි
සම්මදෙව භාවිතො. රොගානම්ච සඬ්ඛයෙති යථා බහුහි රොගෙහි අභිභූතස්ස
ආතුරස්ස රොගානං සඬ්ඛයෙ පීතිසොමනස්සමෙව හොති, එවං ඛන්ධරොගසඬ්ඛයෙ
මරණෙ මාදිසස්ස භයං නත්ථී.

නිරස්සාදා හවා දිට්ඨානි තිහි දුක්ඛතාහි අභිභූතා, එකාදසහි අග්ගීහි ආදිත්තා, තයො හවා නිරස්සාදා, අස්සාදරහිතා, මයා දිට්ඨා. විසං පිත්ථාව ඡඩ්ඞිතන්ති පමාදවසෙන විසං පිවිත්ථා තාදිසෙන පයොගෙන ඡඩ්ඞිතං විය මරණෙ මෙ භයං නත්ථිති අත්ථො.

මුත්තො ආසාතනා යථාති යථා වොරෙහි මාරණත්ථං ආසාතනං නීතො කෙනචි උපායෙන තතො මුත්තො හට්ඨතුට්ඨො හොති, එවං සංසාරපාරං, නිබ්බානං, ගතත්තා පාරගු, චතුහිපි උපාදානෙහි අනුපාදානො, පරිඤ්ඤාදීනං සොළසන්තං කිව්වානං කතත්තා කතකිව්වො කාමාසවාදීහි අනාසවො, ආයුක්ඛයා ආයුක්ඛයහෙතු තුට්ඨො සොමනස්සිකො හොති.

උත්තමන්ති සෙට්ඨං. ධම්මතන්ති, ධම්මසභාවං. අරහත්තෙ සිද්ධෙ සිජ්ඣනහෙතු ඉට්ඨාදීසු තාදිභාවං. සබ්බලොකෙති සබ්බලොකස්මිම්පි, දීසායුකසුබ්බහුලතාදිවසෙන සංයුත්තෙපි ලොකෙ. අනත්ථිකොති, අනපෙක්ඛො. ආදිත්තාව සරා මුත්තොති යථා කොචි පුරිසො සමන්තතො ආදිත්තතො පජ්ජලිතතො ගෙහතො නිස්සට්ඨො, තතො නිස්සරණනිමිත්තං න සොචති, එවං ඛිණ්ණසවො මරණනිමිත්තං න සොචති.

යදත්ථි සඞ්ගතං කිඤ්චිති යංකිඤ්චි ඉමස්මිං ලොකෙ අත්ථි, විජ්ජති, උපලබ්භති සඞ්ගතං, සත්තෙහි සඞ්ඛාරෙහි වා සමාගමො, සමොධානං. “සඞ්ඛත”න්තිපි පාඨො, තස්ස යංකිඤ්චි පච්චයෙහි සමච්ච සම්භූයා කතං, පට්ච්චසමුප්පන්නන්ති අත්ථො. හවො වා යත්ථ ලබ්භතීති යස්මිං සත්තනිකායෙ යො උපපත්තිහවො ලබ්භති. සබ්බං අනිස්සරං එතන්ති සබ්බමෙතං ඉස්සරරහිතං, න එත්ථ කෙනචි “එවං හොතු”ති ඉස්සරියං වත්තෙතුං සක්කා. ඉති චුත්තං මහෙසිනාති “සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා”ති එවං චුත්තං මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන. තස්මා “අනිස්සරං එත”න්ති පජානන්තො මරණස්මිං න සොචතීති යොජනා.

න ගණ්භාති හවං කිඤ්චිති යො අරියසාවකො “සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා”තිආදිනා (ධ. ප. 277) යථා බුද්ධෙන හගවතා දෙසිතං, තථා තං හවත්තයං විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය පජානාති. සො යථා කොචි පුරිසො සුබ්බකාමො දිවසං සත්තත්තං අයොගුළං හත්ථෙන න ගණ්භාති, එවං කිඤ්චි බුද්දකං වා මහත්තං වා හවං න ගණ්භාති, න තත්ථ තණ්හං කරොතීති අත්ථො.

න මෙ හොති “අහොසි”න්ති “අනිතමද්ධානං අහං ඊදිසො අහොසි”න්ති අත්තදිට්ඨිවසෙන න මෙ චිත්තජ්ජවත්ති අත්ථි දිට්ඨියා සම්මදෙව උග්ගාටිතත්තා, ධම්මසභාවස්ස ච සුදිට්ඨත්තා. “හවිස්ස”න්ති න හොති මෙති තතො එව “අනාගතමද්ධානං අහං එදිසො කථං නු ඛො හවිස්සං හවෙය්”න්ති එවම්පි මෙ න හොති. සඞ්ඛාරා විගම්ස්සන්තීති එවං පන හොති “යථාපච්චයං පවත්තමානා සඞ්ඛාරාව, න එත්ථ කොචි අත්තා වා අත්තනියං වා, තෙ ච ඛො විගම්ස්සන්ති,

විනස්සිස්සන්ති, බණ්ණ බණ්ණ භිජ්ජිස්සන්ති” ති. තත්ථ කා පරිදෙවනාති එවං පස්සන්තස්ස මාදිසස්ස තත්ථ සඛිබාරගතෙ කා නාම පරිදෙවනා.

සුද්ධන්ති කෙවලං, අත්තසාරෙන අසම්මිස්සං. ධම්මසමුප්පාදන්ති පච්චයපච්චයුප්පන්තධම්මසමුප්පත්තිං අවිජ්ජාදිපච්චයෙහි සඛිබාරාදිධම්මත්තප්පවත්තිං. සඛිබාරසන්තතින්ති කිලෙසකම්මවිපාකප්පහෙදසඛිබාරපබන්ධං. පස්සන්තස්ස යථාභූතන්ති සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය යාථාවතො ජානන්තස්ස.

තිණකට්ඨසමං ලොකන්ති යථා අරඤ්ඤෙ අපරිග්ගහෙ තිණකට්ඨෙ කෙනවි ගස්හමානෙ අපරස්ස “මය්හං සන්තකං අයං ගණ්හති” ති න හොති, එවං සො අසාමිකතාය තිණකට්ඨසමං සඛිබාරලොකං යදා පඤ්ඤාය පස්සති, සො තත්ථ මමත්තං අසංවින්දං අසංවින්දන්තො අලහන්තො අකරොන්තො. නත්ථි මෙති “අහු වත සොහං, තං මෙ නත්ථි” ති න සොවති.

උක්කණ්ඨාමි සරිරෙනාති අසාරකෙන අභිනුදෙන දුක්ඛෙන අකතඤ්ඤනා අසුච්ඡුග්ගන්ධපෙගුච්ඡපටික්කුලසභාවෙන ඉමිනා කායෙන උක්කණ්ඨාමි ඉමං කායං නිබ්බන්දන්තො එවං තිට්ඨාමි. භවෙනම්හි අනත්ථිකොති සබ්බෙනපි භවෙන අනත්ථිකො අමිහි, න කිඤ්චි භවං පත්ථෙමි. සොයං භිජ්ජිස්සති කායොති අයං මම කායො ඉදාති තුම්භාකං පයොගෙන අඤ්ඤාථා වා අඤ්ඤත්ථ භිජ්ජිස්සති. අඤ්ඤො ව න භවිස්සතීති අඤ්ඤො කායො මය්හං ආයතිං න භවිස්සති, පුනඛිභවාභාවතො.

යං වො කිච්චං සරිරෙනාති යං තුම්භාකං ඉමිනා සරිරෙන පයොජනං, තං කරොථ යදිච්ඡථ, ඉච්ඡථ වෙ. න මෙ තප්පච්චයාති, තං නිමිත්තං ඉමස්ස සරිරස්ස තුම්භෙහි යටිච්ඡිතකිච්චස්ස කරණහෙතු. තත්ථාති තෙසු කරොන්තෙසු ව අකරොන්තෙසු ව. දොසො පෙමඤ්ච හෙහිතීති යථාක්කමං පටිසො අනුනායො න භවිස්සති, අත්තනො භවෙ අපෙක්ඛාය සබ්බසො පහීනත්තාති අධිප්පායො. අඤ්ඤපච්චයා අඤ්ඤත්ථ ව පටිසානුනායෙසු අසන්තෙසුපි තප්පච්චයා, “තත්ථා” ති වචනං යථාධිගතවසෙන වුත්තං.

තස්සාති අධිමුත්තත්ථෙරස්ස. තං වචනන්ති “නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛ” න්තිආදිකං මරණ භයාභාවාදිදීපකං, තතො එව අබ්භූතං ලොමහංසනං වචනං සුත්වා. මාණවාති වොරා. වොරා හි “මාණවා” ති වුච්චන්ති “මාණවෙහි සහ ගච්ඡන්ති කතකම්මෙහි අකතකම්මෙහිපි” තිආදීසු (ම. නි. 2.149) විය.

කිං භදන්තෙ කරිත්වානාති, භන්තෙ, කිං නාම තපොකම්මං කරිවා. කො වා තව ආවරියො කස්ස සාසනං, ඔවාදං නිස්සාය අයං අසොකතා මරණකාලෙ සොකාභාවො ලබ්භතීති එතං අත්ථං අමුචුං, පුච්ඡාවසෙන කථෙසුං, භාසිංසු.

තං සුත්වා ථෙරො තෙසං පටිච්චනං දෙන්තො “සබ්බඤ්ඤ” තිආදිමාහ. තත්ථ සබ්බඤ්ඤති පරොපදෙසෙන විනා සබ්බපකාරෙන සබ්බධම්මාවබ්බොධනසමත්ථස්ස

ආකඩබාපට්ටිද්විත්තිනො අනාවරණඤාණස්ස අධිගමෙන අතීතාදිහෙදං සබ්බං ජානාතීති, සබ්බඤ්ඤා. තෙනෙව සමන්තවක්ඛුනා සබ්බස්ස දස්සනතො සබ්බදස්සාවී. යම්හි අනාවරණඤාණං, තදෙව සබ්බඤ්ඤාඤ්ඤාණං, තත්ථෙව අසාධාරණඤාණපාළියා විරොධො විසයුප්පත්තිමුඛෙන අඤ්ඤෙහි අසාධාරණභාවදස්සනත්ථං එකස්සෙව ඤාණස්ස ද්විධා වුත්තත්තා. යං පනෙත්ථ වත්තබ්බං, තං ඉතිවුත්තකවණ්ණනායං (ඉතිවු. අට්ඨ. 38) විත්ථාරතො වුත්තමෙවනි තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. පඤ්චන්තමිපි මාරානං විජයතො ජිනො, භීතාදිවිභාගහින්නෙ සබ්බස්මිං සත්තනිකායෙ අධිමුත්තවුත්තිතාය මහනියා කරුණාය සමන්තාගතත්තා මහාකාරුණිකො, දිට්ඨධම්මිකසම්පරාසිකපරමත්ථෙහි යථාරහං වෙනෙය්‍යානං අනුසාසනතො සත්ථා, තතො එව සබ්බලොකස්ස කිලෙසරොගතිකිච්ඡනතො සබ්බලොකතිකිච්ඡකො, සම්මාසම්බුද්ධො ආචරියො මමාති යොජනා. බයගාමීති නිබ්බානගාමී.

එවං ථෙරෙන සත්ථු සාසනස්ස ව ගුණෙ පකාසිතෙ පටිලද්ධසද්ධා එකච්චෙ වොරා පබ්බජිංසු, එකච්චෙ උපාසකත්තං පවෙදෙසුං. තමත්ථං දීපෙන්තො ධම්මසඩ්ධාගකා “සුත්ථාන වොරා”තිආදිනා ද්වෙ ගාථා අභාසිංසු. තත්ථ ඉසිනොති අධිසීලසික්ඛාදීනං එසනට්ඨෙන ඉසිනො, අධිමුත්තත්ථෙරස්ස. නික්ඛිප්පාති පහාය. සත්ථානි ව ආවුධානි වාති අසිආදිසත්ථානි වෙව ධනුකලාපාදිආවුධානි ව. තම්භා ව කම්මාති තතො වොරකම්මතො.

තෙ පබ්බජිත්ථා සුගතස්ස සාසනෙති තෙ වොරා සොහනගමනතාදීහි සුගතස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජ්ජං උපගන්ත්වා. භාවනාවිසෙසාධිගතාය ඔදග්‍යලක්ඛණාය පීතියා සමන්තාගමෙන උදග්ගචිත්තා. සුමනාති සොමනස්සප්පත්තා. කතින්ද්‍රියාති භාවිතින්ද්‍රියා. චුසිංසුති අග්ගමග්ගාධිගමෙන අසඩ්ධතං නිබ්බානං අධිගච්ඡිංසු. අධිමුත්තො කිර වොරෙ නිබ්බිසෙවනෙ කත්ථා, තෙ තත්ථෙව යථෙත්ථා, මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා, මාතරං ආපුච්ඡිත්ථා, පච්චාගන්ත්වා තෙහි සද්ධිං උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා, පබ්බාපේත්ථා උපසම්පදං අකාසි. අථ තෙසං කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි, තෙ නචිරස්සෙව අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. තෙන වුත්තං “පබ්බජිත්ථා...පෙ.... අසඩ්ධත”න්ති.

අධිමුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. පාරාපරියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සමණස්ස අහු විත්තාතිආදිකා ආයස්මතො පාරාපරියත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයමිපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපතිස්සයං කුසලං උපචිතිත්ථා සුගතිසුයෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තො හුත්ථා නිබ්බත්ති. තස්ස වයප්පත්තස්ස ගොත්තවසෙන පාරාපරියොත්ථෙව සමඤ්ඤා අහොසි. සො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්ථා බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු නිජ්ඣත්තිං ගතො. එකදිවසං සත්ථු

ධම්මදෙසනාකාලෙ ජෙනවනවිහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසිදි. සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං ඔලොකෙන්වා ඉන්ද්‍රියභාවනාසුත්තං (ම. නි. 3.453) දෙසෙයි. සො තං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජී. තං සුත්තං උග්ගහෙන්වා තදත්ථමනුවිත්තෙයි. යථා පන අනුවිත්තෙයි, ස්වායමත්ථො ගාථාසු එව ආවි භවිස්සති. සො තථා අනුවිචිත්තෙන්තො ආයතනමුඛෙන විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නචිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො. අපරභාගෙ අත්තනා චිත්තිතාකාරං පකාසෙන්තො –

726.

“සමණස්ස අහු චිත්තා, පාරාපරියස්ස භික්ඛුනො;
එකකස්ස නිසින්තස්ස, පච්චිත්තස්ස ඤායිතො.

727.

“කිමානුපුබ්බං පුරිසො, කිං වතං කිං සමාවාරං;
අත්තනො කිච්චකාරිස්ස, න ච කඤ්චි විභෙදයෙ.

728.

“ඉන්ද්‍රියානි මනුස්සානං, භිතාය අභිතාය ව;
අරක්ඛිතානි අභිතාය, රක්ඛිතානි භිතාය ව.

729.

“ඉන්ද්‍රියානෙව සාරක්ඛං, ඉන්ද්‍රියානි ච ගොපයං;
අත්තනො කිච්චකාරිස්ස, න ච කඤ්චි විභෙදයෙ.

730.

“චක්ඛන්ද්‍රියං වෙ රූපෙසු, ගච්ඡන්තං අනිචාරයං;
අනාදීනවදස්සාවී, සො දුක්ඛා න භි මුච්චති.

731.

“සොතින්ද්‍රියං වෙ සද්දෙසු, ගච්ඡන්තං අනිචාරයං;
අනාදීනවදස්සාවී, සො දුක්ඛා න භි මුච්චති.

732.

“අනිස්සරණදස්සාවී, ගන්ධෙ වෙ පටිසෙවති;
න සො මුච්චති දුක්ඛම්භා, ගන්ධෙසු අධිමුච්ඡිතො.

733.

“අම්බිලං මධුරග්ගඤ්ච, තිත්තකග්ගමනුස්සරං;
රසතණ්භාය ගධිතො, භදයං නාවබුජ්ඣති.

734.

“සුභානාප්පටිකුලානි, ථොට්ඨබ්බානි අනුස්සරං;

රත්තො රාගාධිකරණං, විවිධං චින්දනෙ දුබං.

735.

“මනං චෙනෙහි ධම්මෙහි, යො න සක්කොති රක්ඛිතුං;
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති, සබ්බෙහෙනෙහි පඤ්චති.

736.

“පුබ්බලොභිතසම්පුණ්ණං, බහුස්ස කුණපස්ස ව;
නරවීරකතං වග්ගං, සමුග්ගමිව චිත්තිතං.

737.

“කටුකං මධුරස්සාදං, පියනිබන්ධනං දුබං;
බුරංව මධුනා ලිත්තං, උල්ලිභං නාවබුජ්ඣති.

738.

“ඉත්ථිරූපෙ ඉත්ථිසරෙ, ඓවාට්ඨබ්බෙපි ව ඉත්ථියා;
ඉත්ථිගන්ධෙසු සාරත්තො, විවිධං චින්දනෙ දුබං.

739.

“ඉත්ථිසොතානි සබ්බානි, සන්දන්ති පඤ්ච පඤ්චසු;
තෙසමාවරණං කාතුං, යො සක්කොති වීරියවා.

740.

“සො අත්ථවා සො ධම්මට්ඨො, සො දක්ඛො සො විචක්ඛණො;
කරෙය්‍ය රමමානොපි, කිච්චං ධම්මත්ථසංභිතං.

741.

“අථො සිද්ධි සඤ්ඤාත්තං, වජ්ජෙ කිච්චං නිරත්ථකං;
න තං කිච්චන්ති මඤ්ඤිත්වා, අප්පමත්තො විචක්ඛණො.

742.

“යඤ්ච අත්ථෙත සඤ්ඤාත්තං, යා ව ධම්මගතා රති;
තං සමාදාය වත්තෙථ, සා හි වෙ උත්තමා රති.

743.

“උච්චාවචෙහුපායෙහි, පරෙසමහිජ්ඣිසති;
හන්ත්වා වධිත්වා අථ සොච්ඡිත්වා, ආලොපති සාහසා යො පරෙසං.

744.

“තච්ඡන්තො ආණියා ආණිං, නිහන්ති බලවා යථා;
ඉන්ද්‍රියානින්ද්‍රියෙහෙව, නිහන්ති කුසලො තථා.

745.

“සද්ධං වීරියං සමාධිඤ්ච, සතිපඤ්ඤඤ්ච භාවයං;
පඤ්ච පඤ්චහි හන්ත්වාන, අනීසො යාති බ්‍රාහ්මණො.

746.

“සො අත්ථවා සො ධම්මට්ඨො, කත්වා වාක්‍යානුසාසනීං;
සබ්බෙන සබ්බං බුද්ධස්ස, සො නරො සුබ්බමෙධතී”ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ සමණස්සාති පබ්බජිතස්ස. අහුති අභොසි. චිත්තාති ධම්මචිත්තා
ධම්මචිචාරණා. පාරාපරියස්සාති පාරාපරගොත්තස්ස. “පාරාවරියස්සා”තිපි පදන්ති.
භික්ඛුනොති සංසාරෙ භයං ඉක්ඛන්තිලස්ස. එකකස්සාති අසභායස්ස, එතෙන
කායච්චෙකං දස්සෙති. පච්චිත්තස්සාති පච්චෙකහෙතුනා කිලෙසානං වික්ඛම්භනෙන
ච්චෙකං ආරද්ධස්ස, එතෙන චිත්තච්චෙකං දස්සෙති. තෙනාහ “කුමාරිනො”ති.
කුමාරිනොති කුමාරයාසිලස්ස, යොනිසොමනසිකාරෙසු යුත්තස්සාති අත්ථො.
සබ්බමෙනං ථෙරො අත්තානං පරං විය කත්වා වදති.

“කම්මානුප්පබ්බ”න්තිආදිනා තං චිත්තනං දස්සෙති. තත්ථ පද්මගාථායං තාව
කම්මානුප්පබ්බන්ති අනුප්පබ්බං අනුක්කමො, අනුප්පබ්බමෙව චක්ඛමානෙසු
චතසමාවාරෙසු කො අනුක්කමො, කෙන අනුක්කමෙන තෙ පටිපජ්ජිතබ්බාති
අත්ථො. පුරිසො කිං චතං කිං සමාවාරන්ති අත්ථකාමො පුරිසො
සමාදිගිතබ්බට්ඨෙන “චත”න්ති ලද්ධනාමං, කීදිසං සීලං සමාවාරං, සමාවරන්තො,
අත්තනො කිච්චකාරී කත්තබ්බකාරී අස්ස, කඤ්චි සත්තං න ච විභෙදයෙ, න
බාධෙය්‍යාති අත්ථො. අත්තනො කිච්චං නාම සමණධම්මො, සඤ්ඤාපතො
සීලසමාධිපඤ්ඤා, තං සම්පාදෙන්තස්ස පරවිභෙදනාය ලෙසොපි නත්ථි තාය සති
සමණභාවස්සෙව අභාවතො.

යථාහ භගවා – “න භි පබ්බජිතො පරුපසාතී, න සමණො හොති පරං
විභෙදයන්තො”ති (ධ. ප. 184). එත්ථ ච චතග්ගහණෙන වාරිත්තසීලං ගහිතං,
සමාවාරග්ගහණෙන සමාවරිතබ්බතො වාරිත්තසීලෙන සද්ධිං කුමාරවිපස්සනාදි,
තස්මා වාරිත්තසීලං පධානං. තත්ථාපි ච යස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරෙ සිද්ධෙ සබ්බං සීලං
සුරක්ඛිතං, සුගොපිතමෙව හොති, තස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං තාව දස්සෙතුකාමො
ඉන්ද්‍රියානං අරක්ඛණෙ රක්ඛණෙ ච ආදීනවානිසංසෙ විභාවෙන්තො “ඉන්ද්‍රියානි
මනුස්සාන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ ඉන්ද්‍රියානීති රක්ඛිතබ්බධම්මනිදස්සනං, තස්මා
චක්ඛාදීනි ඡ ඉන්ද්‍රියානීනි චුත්තං හොති. මනුස්සානන්ති
රක්ඛණයොග්‍යපුග්ගලනිදස්සනං. භිතායාති අත්ථාය. අභිතායාති අනත්ථාය.
හොන්තීති චචතසෙසො. කථං පන තානියෙව භිතාය ච අභිතාය හොන්තීති ආහ
“රක්ඛිතානී”තිආදි. තස්සත්ථො – යස්ස චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි සතිකවාටෙන
අපිභිතානි, තස්ස රූපාදීසු අභිජ්ඣාදිපාපධම්මපචන්තියා ද්වාරභාවතො අනත්ථාය
පිභිතානි, තදභාවතො අත්ථාය සංවත්තන්තීති.

ඉන්ද්‍රියානෙව සාරක්ඛන්ති යස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරො පරිපුණ්ණො සීලසම්පදං පරිපුරෙති, සීලසම්පදා පරිපුණ්ණා සමාධිසම්පදං පරිපුරෙති, සමාධිසම්පදා පරිපුණ්ණා පඤ්ඤාසම්පදං පරිපුරෙති, තස්මා ඉන්ද්‍රියාරක්ඛා අත්තනිතපටිපත්තියාව මූලන්ති දස්සෙන්නො ආහ “ඉන්ද්‍රියානෙව සාරක්ඛ”න්ති. සතිප්පබ්බගමෙන ආරක්ඛෙන සංරක්ඛන්නො යොනිසොමනසිකාරෙන ඉන්ද්‍රියානි එව තාව සම්මදෙව රක්ඛන්නො, යථා අකුසලවොරා තෙහි තෙහි ද්වාරෙහි පවිසිත්වා චිත්තසන්තානෙ කුසලං භණ්ඩං න විලුම්පන්ති, තථා තානි පිදහන්නොති අත්ථො. සාරක්ඛන්ති ච සංසද්දස්ස සාභාවං කත්වා චුත්තං, “සාරාගො”තිආදීසු විය. “සංරක්ඛ”න්ති ච පාඨො. ඉන්ද්‍රියානි ච ගොපයන්ති තස්සෙව පරියායවචනං, පරියායවචනෙ පයොජනං නෙත්තිඅට්ඨකථායං චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. “අත්තනො කිච්චකාරිස්සා”ති ඉමිනා අත්තනිතපටිපත්තිං දස්සෙති, “න ච කඤ්චි විභෙදයෙ”ති ඉමිනා පරනිතපටිපත්තිං, උභයෙනාපි චා අත්තනිතපටිපත්තිමෙව දස්සෙති පරාවිභෙදනස්සාපි අත්තනිතපටිපත්තිභාවතො. අථ චා පදද්වයෙනපි අත්තනිතපටිපත්තිං දස්සෙති පුපුජ්ජනස්ස සෙක්ඛස්ස ච පරනිතපටිපත්තියාපි අත්තනිතපටිපත්තිභාවතො.

එවං රක්ඛිතානි ඉන්ද්‍රියානි භිත්තාය භොන්තීති වොදානපක්ඛං සඬබ්බෙපෙනෙව දස්සෙත්වා, අරක්ඛිතානි අභිත්තාය භොන්තීති සංකිලෙසපක්ඛං පන විභජිත්වා දස්සෙන්නො “චක්ඛුන්ද්‍රියං වෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ චක්ඛුන්ද්‍රියං වෙ රූපෙසු, ගච්ඡන්තං අනිවාරයං. අනාදීනවදස්සාවීති යො නීලපිතාදිභෙදෙසු ඉට්ඨානිට්ඨෙසු රූපායතනෙසු ගච්ඡන්තං යථාරූපි පවත්තන්තං චක්ඛුන්ද්‍රියං අනිවාරයං, අනිවාරයන්නො අප්පට්ඨාහන්නො තථාපවත්තියං ආදීනවදස්සාවී න භොති වෙ, දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච ආදීනවං දොසං න පස්සති වෙ. “ගච්ඡන්තං නිවාරයෙ අනිස්සරණදස්සාවී”ති ච පාඨො. තත්ථ යො “දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති”ති (සං. නි. 4.95) චුත්තවිධිනා දිට්ඨමත්තෙයෙව යත්වා සතිසම්පජ්ඤ්ඤවසෙන රූපායතනෙ පවත්තමානො තත්ථ නිස්සරණදස්සාවී නාම. චුත්තවිපරියායෙන අනිස්සරණදස්සාවී දිට්ඨබ්බො. සො දුක්ඛා න හි මුච්චතීති සො එවරූපො පුග්ගලො වට්ටදුක්ඛතො න මුච්චතෙව. එත්ථ ච චක්ඛුන්ද්‍රියස්ස අනිවාරණං නාම යථා තෙන ද්වාරෙන අභිජ්ඣාදයො පාපධම්මා අත්වාස්සවෙය්‍යං, තථා පවත්තනං, තං පන අත්ථතො සතිසම්පජ්ඤ්ඤස්ස අනුට්ඨාපනං දිට්ඨබ්බං. සෙසින්ද්‍රියෙසුපි එසෙව නයො. අධිමුච්ඡිතොති අධිමුත්තතණ්භාය මුච්ඡං ආපන්නො. අම්බිලන්ති අම්බිලරසං. මධුරග්ගන්ති මධුරරසකොට්ඨාසං. තථා කිත්තකග්ගං. අනුස්සරන්ති අස්සාදවසෙන තං තං රසං අනුච්චින්නෙන්නො. ගන්ථිතොති රසතණ්භාය තස්මිං තස්මිං රසෙ ගන්ථිතො බන්ධො. “ගධිතො”ති ච පඨන්ති, ගෙධං ආපන්නොති අත්ථො. හදයං නාවබුජ්ඣතීති “දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සාමි”ති පබ්බජ්ජාදික්ඛණෙ උජ්ජන්තං චිත්තං න ජානාති න සල්ලක්ඛෙති, සාසනස්ස හදයං අබ්භන්තරං අනවජ්ජධම්මානං සම්මද්දනරසතණ්භාය ගධිතො නාවබුජ්ඣති න ජානාති, න පටිපජ්ජතීති අත්ථො.

සුභාතීති සුන්දරානි. අප්පටිකුලානීති මනොරමානි, ඉට්ඨානි. ඓට්ඨබ්බානීති උපාදිණ්ණානුපාදිණ්ණප්පහෙදෙ එස්සෙ. රක්තොති රජ්ජනසභාවෙන රාගෙන

රත්තො. රාගාධිකරණන්ති රාගහෙතු. විවිධං වින්දනෙ දුක්ඛන්ති රාගපරිලාභාදිවසෙන දිට්ඨධම්මිකඤ්ච නිරයසන්තාපාදිවසෙන අභිසම්පරායඤ්ච නානප්පකාරං දුක්ඛං පටිලභති.

මනං චෙනෙහීති මනඤ්ච එතෙහි රූපාරම්මණාදීහි ධම්මාරම්මණප්පහෙදෙහි ව. නන්ති පුග්ගලං. සබ්බෙහීති සබ්බෙහි පඤ්චහිපි. ඉදං චුත්තං හොති – යො පුග්ගලො මනං, මනොද්වාරං, එතෙහි යථාචුත්තෙහි රූපාදීහි පඤ්චහි ධම්මෙහි ධම්මාරම්මණප්පහෙදතො ව. තත්ථ පචත්තනකපාපකම්මනිවාරණෙන රක්ඛිතුං, ගොපිතුං න සක්කොති, තතො තස්ස අරක්ඛණතො නං පුග්ගලං තංනිමිත්තං දුක්ඛං අන්වෙති, අනුගච්ඡති, අනුගච්ඡන්තඤ්ච එතෙහි පඤ්චහිපි රූපාරම්මණාදීහි ඡට්ඨාරම්මණෙන සද්ධිං සබ්බෙහිපි ආරම්මණප්පච්චයභූතෙහි අනුගච්ඡති. එත්ථ චක්ඛුන්ද්‍රියං, සොතින්ද්‍රියඤ්ච අසම්පත්තග්ගාහිභාවතො “ගච්ඡන්තං අනිවාරය”න්ති චුත්තං ඉතරං සම්පත්තග්ගාහිති “ගන්ධෙ චෙ පටිසෙවති”තිආදිනා චුත්තං. තත්ථාපි ච රසතණ්භා ව ඵොට්ඨබ්බතණ්භා ව සත්තානං විසෙසතො බලවතීති “රසතණ්භාය ගධිතො, ඵොට්ඨබ්බාති අනුස්සරන්තොති” චුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

එවං අගුත්තද්වාරස්ස පුග්ගලස්ස ඡහි ද්වාරෙහි ඡසුපි ආරම්මණසු අසංවරනිමිත්තං උප්පජ්ජනකදුක්ඛං දස්සෙත්වා ස්වායමසංචරො යස්මා සරීරසභාවානවබ්බොධෙන හොති, තස්මා සරීරසභාවං විචිනන්තො “පුබ්බලොභිතසම්පුණ්ණ”න්තිආදිනා ගාථාද්වයමාහ. තස්සත්ථො – සරීරං නාමෙතං පුබ්බෙන ලොභිතෙන ව සම්පුණ්ණං හරිතං අඤ්ඤෙන ව පිත්තසෙම්භාදිනා බහුනා කුණපෙන, තයිදං නරචීරෙන නරෙසු ඡෙකෙන සිප්පාවරියෙන කතං වග්ගු මට්ඨං ලාබාපරිකම්මාදිනා චිත්තිතං, අන්තො පන ගූථාදිඅසුචිහරිතං සමුග්ගං විය ඡවිමත්තමනොහරං බාලජනසම්මොහං දුක්ඛසභාවතාය නිරයාදිදුක්ඛතාපනතො ව කටුකං, පරිකප්පසම්භවෙන අමුලකෙන අස්සාදමත්තෙන මධුරතාය මධුරස්සාදං, තතො එව පියභාවනිබන්ධනෙන පියනිබන්ධනං, දුස්සහතාය අප්පතීතතාය ව දුබ්බං, ඊදිසෙ සරීරෙ අස්සාදලොහෙන මහාදුක්ඛං පච්චනුභූයාමානං අනවබුජ්ඣන්තො ලොකො මධුරගිද්ධො බුරුධාරාලෙහකපුරිසො විය දට්ඨබ්බොති.

ඉදානි එතෙ චක්ඛාදීනං ගොචරභූතා රූපාදයො චුත්තා, තෙ විසෙසතො පුරිසස්ස ඉත්ථිපට්ඨද්ධා කමනියාති තත්ථ සංචරො කාතබ්බොති දස්සෙත්තො “ඉත්ථීරූපෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ ඉත්ථීරූපෙති ඉත්ථියා චතුසමුට්ඨානිකරූපායතනසඬ්ඛාතෙ වණ්ණෙ. අපි ව යො කොචි ඉත්ථියා නිවත්ථස්ස අලඬ්ඛකාරස්ස වා ගන්ධවණ්ණකාදීනං වා පිළන්ධනමාලානං වා කායපට්ඨද්ධො වණ්ණො පුරිසස්ස චක්ඛුච්ඤ්ඤාණස්ස ආරම්මණභාවාය උපකප්පති, සබ්බමෙන “ඉත්ථීරූප”න්ත්වෙව වෙදිතබ්බං. ඉත්ථිසරෙති ඉත්ථියා ගීතලපිතභසිතරුදිතසද්දෙ. අපි ව ඉත්ථියා නිවත්ථවත්ථස්සපි අලඬ්ඛකඅලඬ්ඛකාරස්සපි ඉත්ථිපයොගනිප්ථාදිනා වෙණුවිණාසඬ්ඛපණවාදිනම්පි

සද්දා ඉඳ ඉත්ථිසරග්ගහණෙන ගහිතාති වෙදිතබ්බො. සබ්බොපෙසො පුරිසස්ස විත්තං ආකඨස්සීති. “ඉත්ථිරසෙ” ති පන පාළියා චතුසමුට්ඨානිකරසායනනවසෙන වුත්තං. ඉත්ථියා කිංකාරපටිස්සාවිතාදිවසෙන අස්සවරසො වෙව පරිභොගරසො ච ඉත්ථිරසොති එකෙ. යො පන ඉත්ථියා ඔට්ඨමංසසම්මක්ඛිතබ්බෙළාදිරසො, යො ච තාය පුරිසස්ස දින්නයාගුහත්තාදිනං රසො, සබ්බොපෙසො “ඉත්ථිරසො” ත්වෙව වෙදිතබ්බො. ඵොට්ඨබ්බෙපි ච ඉත්ථියා කායසම්පස්සො, ඉත්ථිසරිරාරුළ්භානං චත්ථාලඨකාරමාලාදිනං එස්සො “ඉත්ථිඵොට්ඨබ්බො” ත්වෙව වෙදිතබ්බො. එත්ථ ච යෙසං ඉත්ථිරුපෙ ඉත්ථිසරෙති පාළි, තෙසං අපි-සද්දෙන ඉත්ථිරසසඬගහො දට්ඨබ්බො. ඉත්ථිගන්ධෙසුති ඉත්ථියා චතුසමුට්ඨානිකගන්ධායතනෙසු. ඉත්ථියා සරිරගන්ධො නාම දුග්ගන්ධො. එකච්චා හි ඉත්ථි අස්සගන්ධිති හොති, එකච්චා මෙණ්ඩගන්ධිති, එකච්චා සෙදගන්ධිති, එකච්චා සොණිතගන්ධිති, තථාපි තාසු අන්ධබාලො රජ්ජතෙව. චක්කවත්තිනො පන ඉත්ථිරතනස්ස කායතො චන්දනගන්ධො වායති, මුඛතො උප්පලගන්ධො, අයං න සබ්බාසං හොතිති, ඉත්ථියා සරිරෙ ආරුළ්භො ආගන්තුකො අනුලිම්පනාදිගන්ධො “ඉත්ථිගන්ධො” ති වෙදිතබ්බො. සාරත්තොති සුට්ඨු රත්තො ගධිතො මුච්ඡිතො, ඉදං පන පදං “ඉත්ථිරුපෙ” තිආදීසුපි යොපෙනබ්බං. විවිධං චන්දනෙ දුබන්ති ඉත්ථිරුපාදීසු සරාගනිමිත්තං දිට්ඨධම්මිකං වධබන්ධනාදිවසෙන සම්පරායිකං පඤ්චවිධබන්ධනාදිවසෙන නානප්පකාරං දුක්ඛං පටිලහති.

ඉත්ථිසොතාති සබ්බානීති ඉත්ථියා රුපාදිආරම්මණාති සබ්බාති අනවසෙසාති පඤ්ච තණ්හාසොතාති සන්දන්ති. පඤ්චසුති පුරිසස්ස පඤ්චසු ද්වාරෙසු. තෙසන්ති තෙසං පඤ්චන්තං සොතානං. ආවරණන්ති සංවරණං, යථා අසංවරො න උප්පජ්ජති, එවං සතිසම්පජ්ඤං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සංවරං පවත්තෙතුං යො සක්කොති, සො වීරියවා ආරද්ධවීරියො අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදායාති අත්ථො.

එවං රුපාදිගොචරෙ පබ්බජිතස්ස පටිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදාති ගහට්ඨස්ස දස්සෙතුං “සො අත්ථවා” තිආදි වුත්තං. තත්ථ සො අත්ථවා සො ධම්මට්ඨො, සො දක්ඛො සො විචක්ඛණොති සො පුග්ගලො ඉමස්මිං ලොකෙ අත්ථවා, බුද්ධිමා, ධම්මෙ ධීතො, ධම්මෙ දක්ඛො, ධම්මෙ ඡෙකො, අනලසො වා විචක්ඛණො ඉති කත්තබ්බතාසු කුසලො නාම. කරෙයා රමමානොපි, කිච්චං ධම්මත්ථසංහිතන්ති ගෙහරතියා රමමානොපි ධම්මත්ථසංහිතං ධම්මතො අත්ථතො ච අනපෙතමෙව තං තං කත්තබ්බං. අනුප්පන්නානං හොගානං උප්පාදනං, උප්පන්නානං පරිපාලනං, පරිභොගඤ්ච කරෙයා, අඤ්ඤමඤ්ඤං, අවිරොධෙන, අඤ්ඤමඤ්ඤං, අබාධනෙන, තිවග්ගත්ථං අනුයුඤ්ඤෙයානාති අධිප්පායො. අයඤ්ච නයො යෙසං සම්මාපටිපත්තිඅවිරොධෙන තිවග්ගත්ථස්ස වසෙන චත්තති බිම්බිසාරමහාරාජාදිනං විය, තෙසං වසෙන වුත්තො. න යෙසං කෙසඤ්චි වසෙනාති දට්ඨබ්බං.

අථො සීදති සඤ්ඤාත්තන්ති යදි ඉඳලොකෙ සුපසංහිතං දිට්ඨධම්මිකං අත්ථං පරිග්ගහෙත්වා ධීතං. වජ්ජෙ කිච්චං නිරත්ථකන්ති සම්පරායිකත්ථරහිතං.

අනන්තප්‍රසංගිතං කිව්වං සවෙපි විස්සජ්ජෙය්‍ය පරිච්චජෙය්‍ය. න තං කිව්වන්ති මඤ්ඤිත්වා, අප්පමත්තො විවක්ඛණොති සතිඅවිජ්ජවාසෙන අප්පමත්තො විචාරණපඤ්ඤාසම්භවෙන විවක්ඛණො අනන්තප්‍රසංගිතං, තං කිව්වං මයා න කාතබ්බන්ති මඤ්ඤිත්වා විවජ්ජෙය්‍ය.

විවජ්ජෙත්වා පන යඤ්ච අත්ථෙත සඤ්ඤාත්තං, යා ව ධම්මගතා රති. තං සමාදාය වත්තෙතාති යංකිඤ්චි දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකප්පහෙදෙන අත්ථෙත හිතෙන සංයුත්තං තද්වහයහිතාවහං, යා ව අධිකුසලධම්මගතා සමථවිපස්සනාසහිතා රති, තද්වහයං සම්මා ආදිශිත්වා පරිග්ගහං කත්වා වත්තෙය්‍ය. “සබ්බං රතිං ධම්මරති ජිනාති”ති (ධ. ප. 354) වචනතො සා හි එකංසෙන උත්තමත්ථස්ස පාපනතො උත්තමා රති නාම.

යං පන කාමරතිසංයුත්තං කිව්වං නිරත්ථකන්ති චුත්තං, තස්සා අනන්තප්‍රසංගිතභාවං දස්සෙතුං “උච්චාවචෙහි”තිආදි චුත්තං. තත්ථ උච්චාවචෙහිති මහත්තෙහි වෙච චුද්දකෙහි ව. උපායෙහිති නයෙහි. පරෙසමහිජ්ඣිසතිති පරෙසං සන්තකං ආහරිතුං ඉච්ඡති, පරෙ වා සබ්බථා භාපෙති, ජිනාපෙති පරං හන්ත්වා, වධිත්වා අථ සොච්ඡිත්වා, ආලොපති සාහසා යො පරෙසං. ඉදං චුත්තං හොති – යො පුග්ගලො කාමහෙතු පරෙ හනන්තො, සාතෙත්තො, සොචෙත්තො සන්ධිවිජෙදසන්ධිරුහනපසය්භාවහාරාදිහි නානුපායෙහි පරෙසං සන්තකං හරිතුං වායමන්තො සාහසාකාරං කරොති, ආලොපති, ජ්ඣිසති සාපතෙය්‍යවසෙන පරෙ භාපෙති, තස්ස තං කිව්වං කාමරතිසන්තිස්සිතං අනන්තප්‍රසංගිතං එකන්තතිහිනන්ති. එතෙන තප්පට්ඨකත්තො ධම්මගතාය රතියා එකංසතො උත්තමභාවංයෙව විභාවෙති.

ඉදානි යං “තෙසමාවරණං කාතුං යො සක්කොති”ති ඉන්ද්‍රියානං ආවරණං චුත්තං, තං උපායෙන සහ විභාවෙත්තො “තච්ඡන්තො ආණියා ආණිං, නිහන්ති බලවා යථා”ති ආහ. යථා බලවා කායබලෙන, ඤාණබලෙන ව සමන්තාගතො තච්ඡකො රුක්ඛදණ්ඩගතං ආණිං නිහරිතුකාමො තතො බලවතිං ආණිං කොටෙත්තො තතො නිහරති, තථා කුසලො හික්ඛු වක්ඛාදිති ඉන්ද්‍රියානි විපස්සනාබලෙන නිහන්තුකාමො ඉන්ද්‍රියෙහි එව නිහන්ති.

කතමෙහි පනාති ආහ “සද්ධ”න්තිආදි. තස්සත්ථො – අධිමොක්ඛලක්ඛණං සද්ධං, පග්ගහලක්ඛණං වීරියං, අවික්ඛෙපලක්ඛණං සමාධිං, උපට්ඨානලක්ඛණං සතිං, දස්සනලක්ඛණං පඤ්ඤාත්ති ඉමානිපි විමුත්තිපරිපාවකානි පඤ්චන්ද්‍රියානි භාවෙත්තො වඩ්ඪෙත්තො එතෙහි පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි වක්ඛාදිති පඤ්චන්ද්‍රියානි අනුනයපටිසාදිකිලෙසුප්පත්තියා ද්වාරභාවවිහනෙන හන්ත්වා, අරියමග්ගෙන තද්වහනිස්සයෙ කිලෙසෙ සමුච්ඡින්නදිත්වා, තතො එව අනීසො නිද්දුක්ඛො බ්‍රාහ්මණො අනුපාදිසෙසපරිනිබ්බානාමෙව යාති උපගච්ඡතිති.

සො අත්ථවාති සො යථාචුත්තො බ්‍රාහ්මණො උත්තමත්ථෙන සමන්තාගතත්තා
 අත්ථවා, තං සම්පාපකෙ ධම්මෙ ධීතත්තා ධම්මට්ඨො. සබ්බෙන සබ්බං
 අනවසෙසෙන විධිනා අනවසෙසං බුද්ධස්ස භගවතො වාක්‍යාභූතං අනුසාසනිං කත්වා
 යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජිත්වා ධීතො. තතො එව සො නරො උත්තමපුරිසො
 නිබ්බානසුඛඤ්ච එධති, බුහෙති, වඩ්ඤති.

එවං ථෙරෙන අත්තනො චිත්තිතාකාරවිභාවනාවසෙන පටිපත්තියා
 පකාසිතත්තා ඉදමෙව වස්ස අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං දට්ඨබ්බං.

පාරාපරියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. තෙලකානිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

විරරත්තං වතාතාපීතිආදිකා ආයස්මතො තෙලකානිත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
 උජ්ජත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං
 කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධජ්ජාදෙ සත්ථු අභිජානිතො පුරෙතරංයෙව
 සාවත්ථියං අඤ්ඤතරස්මිං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා තෙලකානීති ලද්ධනාමො
 වයජ්ජත්තො හෙතුසම්පන්නතාය කාමෙ ජිගුච්ඡන්තො සරාවාසං පභාය
 පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා විවට්ඨජ්ඣාසයො “කො සො පාරඬගතො
 ලොකෙ” තිආදිනා විමොක්ඛපරියෙසනං වරමානො තෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණො
 උපසඬකම්මිත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡති, තෙ න සම්පායන්ති. සො තෙන අනාරාධිතචිත්තො
 විවරති. අථ අම්භාකං භගවති ලොකෙ උජ්ජජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කෙ
 ලොකහිතං කරොන්තෙ එකදිවසං සත්ථාරං උපසඬකම්මිත්වා ධම්මං සුත්වා
 පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නවිරස්සෙව
 අරහත්තෙ පතිට්ඨාති. සො එකදිවසං භික්ඛුහි සද්ධිං නිසින්තො අත්තනා
 අධිගතවිසෙසං පව්ච්චෙක්ඛිත්වා තදනුසාරෙන අත්තනො පටිපත්තිං අනුස්සරිත්වා
 තං සබ්බං භික්ඛුනං ආවික්ඛන්තො –

747.

“විරරත්තං වතාතාපී, ධම්මං අනුච්චිත්තයං;
 සමං චිත්තස්ස නාලත්ථං, පුච්ඡං සමණබ්‍රාහ්මණො.

748.

“කො සො පාරඬගතො ලොකෙ, කො පත්තො අමතොගධං;
 කස්ස ධම්මං පටිච්ඡාමි, පරමත්ථවිජානනං.

749.

“අත්තොවඬකගතො ආසි, මච්ඡොව සසමාමිසං;
 බද්ධො මහින්දපාසෙන, වෙපවිත්‍යසුරො යථා.

750.

“අඤ්ජාමි නං න මුඤ්ජවාමි, අස්මා සොකපරිද්දවා;
කො මෙ ඛන්ධං මුඤ්ජං ලොකෙ, සම්බොධං වෙදයිස්සති.

751.

“සමණං බ්‍රාහ්මණං වා කං, ආදිසන්තං පහඬිගුනං;
කස්ස ධම්මං පටිච්ඡාමි, ජරාමච්චුපවාහනං.

752.

“විචිකිච්ඡාකඬ්ඛාගන්ථීනං, සාරම්භබලසඤ්ඤානං;
කොධජ්ජත්තමනත්ථද්ධං, අභිජ්ජපජ්ජදාරණං.

753.

“තණ්හාධනුසමුට්ඨානං, ද්වෙ ව පන්නරසායුතං;
පස්ස ඔරසිකං බාළ්හං, හෙත්වාන යදි තිට්ඨති.

754.

“අනුදිට්ඨිනං අප්පහානං, සඬකප්පපරතෙජ්ජිනං;
තෙන විද්ධො පචෙධාමි, පත්තංව මාලුතෙරිතං.

755.

“අජ්ඣන්තං මෙ සමුට්ඨාය, බ්‍රිජ්ජං පච්චති මාමකං;
ජථස්සායතනී කායො, යත්ථ සරති සබ්බදා.

756.

“තං න පස්සාමි තෙකිච්ඡං, යො මෙනං සල්ලමුද්ධරෙ;
නානාරජ්ජෙන සත්ථෙත, නාඤ්ඤෙන විචිකිච්ඡිතං.

757.

“කො මෙ අසත්ථො අවණො, සල්ලමබ්භන්තරපස්සයං;
අභිංසං සබ්බගත්තානි, සල්ලං මෙ උද්ධරිස්සති.

758.

“ධම්මජ්ජති හි සො සෙට්ඨො, විසදොසජ්ජවාහකො;
ගම්හිරෙ පතිතස්ස මෙ, ථලං පාණිඤ්ච දස්සයෙ.

759.

“රහදෙහමස්මි ඔගාළ්හො, අභාරියරජමත්තිකෙ;
මායාඋසුයසාරම්භ, ථිනම්ද්ධමපත්ථට්ඨෙ.

760.

“උද්ධච්චමෙසථනිතං, සංයොජනවලාහකං;

වාහා වහන්ති කුද්දිට්ඨිං, සඬ්ඤාපා රාගනිස්සිතා.

761.

“සවන්ති සබ්බධි සොතා, ලතා උබ්භිජ්ජ තිට්ඨති;
තෙ සොතෙ කො නිවාරොයා, තං ලතං කො හි ඡෙවිජති.

762.

“වෙලං කරොථ හද්දන්තෙ, සොතානං සන්තිවාරණං;
මා තෙ මනොමයො සොතා, රුක්ඛංච සහසා ලුචෙ.

763.

“එවං මෙ භයජාතස්ස, අපාරා පාරමෙසනො;
තාණො පඤ්ඤාචුඨො සත්ථා, ඉසිසඬ්ඤානිසෙවිතො.

764.

“සොපානං සුගතං සුද්ධං, ධම්මසාරමයං දළ්භං;
පාදාසි චුස්භමානස්ස, මා භායිති ච මබ්බවි.

765.

“සතිපට්ඨානපාසාදං, ආරුහි පච්චවෙක්ඛිසං;
යං තං පුබ්බෙ අමඤ්ඤිස්සං, සක්කායාහිරතං පජං.

766.

“යදා ච මග්ගමද්දක්ඛිං, නාවාය අහිරුහනං;
අනට්ඨිතාය අත්තානං, තිත්ථමද්දක්ඛිමුත්තමං.

767.

“සල්ලං අත්තසමුට්ඨානං, භවනෙත්තිජ්ජභාවිතං;
එතෙසං අප්පවත්තාය, දෙසෙසි මග්ගමුත්තමං.

768.

“දීඝරත්තානුසයිතං, විරරත්තමධිට්ඨිතං;
බුද්ධො මෙපානුදී ගන්ථං, විසදොසප්පවාහනො” ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ විරරත්තං වතාති විරකාලං වත. ආතාපීති විරියවා
විමොක්ඛධම්මපරියෙසනෙ ආරද්ධවිරියො. ධම්මං අනුච්චිත්තයන්ති “කිදිසො නු
බො විමොක්ඛධම්මො, කථං වා අධිගන්තබ්බො” ති විමුත්තිධම්මං අනුච්චිතන්තො
ගවෙසන්තො. සමං චිත්තස්ස නාලත්ථං, පුච්ඡං සමණබ්‍රාහ්මණෙති තෙ තෙ
නානාතිත්ථියෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ විමුත්තිධම්මං පුච්ඡන්තො පකතියා
අනුපසන්නසභාවස්ස චිත්තස්ස සමං වූපසමභූතං වට්ටදුක්ඛවිස්සරණං අරියධම්මං
නාලත්ථං නාධිගච්ඡන්ති අත්ථො.

කො සො පාරච්ඡිගතොතිආදි ප්‍රවිච්ඡිකාකාරදස්සනං. තත්ථ කො සො පාරච්ඡිගතො ලොකෙති ඉමස්මිං ලොකෙ තිත්ථකාරපටිඤ්ඤෙසු සමණුභ්‍රාහ්මණෙසු කො නු බො සො සංසාරස්ස පාරං නිබ්බානං උපගතො. කො පත්තො අමනොගධන්ති නිබ්බානපතිට්ඨං විමොක්ඛමග්ගං කො පත්තො අධිගතොති අත්ථො. කස්ස ධම්මං පටිච්ඡාමිති කස්ස සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා ඔවාදධම්මං පටිග්ගණ්හාමි පටිපජ්ජාමි. පරමත්ථවිජානනන්ති පරමත්ථස්ස විජානනං, අවිපරිතප්පවත්තිනිවත්තියො පච්චෙදෙන්තන්ති අත්ථො.

අන්තොවච්ඡිගතො ආසීති වච්ඡං වුච්චති දිට්ඨිගතං මනොවච්ඡිකභාවතො, සබ්බෙපි වා කිලෙසා, අන්තොති පන හදයවච්ඡිකස්ස අන්තො, හදයබ්‍රහ්මන්තරගතකිලෙසවච්ඡිකො වා අහොසීති අත්ථො. මච්ඡොව සසමාමිසන්ති ආමිසං සසන්තො බාදන්තො මච්ඡො විය, ගිලබ්බිසො මච්ඡො වියාති අධිප්පායො. බද්ධො මහින්දපාසෙන, වෙපච්ඡිකාසුරො යථාති මහින්දස්ස සක්කස්ස පාසෙන බද්ධො යථා වෙපච්ඡිති අසුරින්දො අසෙරිවිහාරී මහාදුක්ඛජ්ජන්තො, එවමහං පුබ්බෙ කිලෙසපාසෙන බද්ධො ආසිං, අසෙරිවිහාරී මහාදුක්ඛජ්ජන්තොති අධිප්පායො.

අඤ්ජාමිති ආකඨස්සාමි. නන්ති කිලෙසපාසං. න මුඤ්චාමිති න මොචෙමි. අස්මා සොකපරිද්දවාති ඉමස්මා සොකපරිදෙවච්චට්ටතො. ඉදං වුත්තං හොති – යථාපාසෙන බද්ධො මිගො සුකරො වා මොචනුපායං අජානන්තො පරිජ්ජන්දමානො තං ආවිඤ්ජන්තො ඛන්ධනං දළ්භං කරොති, එවං අහං පුබ්බෙ කිලෙසපාසෙන පටිමුක්කො මොචනුපායං අජානන්තො කායසඤ්චෙතනාදිවසෙන පරිජ්ජන්දමානො තං න මොචෙසිං, අඤ්ඤදත්ථු තං දළ්භං කරොන්තො සොකාදිනා පරං කිලෙසං එව පාපුණිත්ති. කො මෙ ඛන්ධං මුඤ්චං ලොකෙ, සම්බොධිං වෙදයිස්සතිති ඉමස්මිං ලොකෙ එතං කිලෙසඛන්ධතෙන ඛන්ධං මුඤ්චන්තො සම්බුජ්ඣති එතෙනාති ‘සම්බොධි’ති ලද්ධනාමං විමොක්ඛමග්ගං කො මෙ වෙදයිස්සති ආවික්ඛිස්සතිති අත්ථො. ‘ඛන්ධමුඤ්ච’න්තිපි පඨන්ති, ඛන්ධා, ඛන්ධස්ස වා මොචකං සම්බොධන්ති යොජනා.

ආදිසන්තන්ති දෙසෙන්තං. පහච්ඡිගතන්ති පහඤ්ජනං කිලෙසානං විද්ධංසනං, පහච්ඡිගතං වා ධම්මප්පවත්තිං ආදිසන්තං කට්ඨන්තං ජරාය මච්චුනො ව පවාහනං කස්ස ධම්මං පටිච්ඡාමි. ‘පටිපජ්ජාමි’ති වා පායො, සො එවත්ථො.

විච්ඡිකිච්ඡාකඨබාගන්ථිතන්ති ‘අහොසිං නු බො අහමතිතමද්ධාන’න්තිආදිනායප්පවත්තාය (ම. නි. 1.18; සං. නි. 2.20) විච්ඡිකිච්ඡාය ආසප්පනපරිසප්පනාකාරචුක්ඛිතා කඨබාය ව ගන්ථිතං. සාරම්භබලසඤ්ඤාතන්ති කරණුක්ඛරියකරණලක්ඛණෙන බලප්පත්තෙන සාරම්භෙන යුත්තං. කොධප්පත්තමනත්ථද්ධන්ති සබ්බත්ථ කොධෙන යුත්තමනසා ථද්ධභාවං ගතං අභිජ්ජප්පදාරණං. ඉච්ඡිකාලාභාදිවසෙන හි තණ්හා සත්තානං චිත්තං පදාලෙන්ති විය පවත්ති. දුරෙ යිතස්සාපි විජ්ඣානුපායනාය තණ්හාව ධනු සමුපතිට්ඨති උප්පජ්ජති එතස්මාති තණ්හාධනුසමුට්ඨානං, දිට්ඨිසල්ලං. තං පන යස්මා

විසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි, දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨිති තිංසප්පහෙදං, තස්මා චුත්තං “ද්වෙ ව පන්තරසායුත”න්ති, ද්වික්ඛත්තුං පන්තරසහෙදවත්තන්ති අත්ථො. පස්ස ඔරසිකං බාළ්භං, හෙත්වාන යදි තිට්ඨතීති යං උරසමිබන්ධනීයතාය ඔරසිකං බාළ්භං බලවතරං හෙත්වාන හදයං විනිවිජ්ඣිත්වා තස්මිංයෙව හදයෙ තිට්ඨති, තං පස්සාති අත්තානමෙව ආලපති.

අනුදිට්ඨිනං අප්පහානන්ති අනුදිට්ඨිභුතානං සෙසදිට්ඨිනං අප්පහානකාරණං. යාව හි සක්කායදිට්ඨි සන්තානතො න විගච්ඡති, තාව සස්සතදිට්ඨිආදීනං අප්පහානමෙවාති. සඬකප්පපරතෙජ්ජන්ති සඬකප්පෙන මිච්ඡාවිතක්කෙන පරෙ පරජනෙ නිස්සයලක්ඛණං පතිපතීතෙ තෙජ්ජං උස්සාහිතං. තෙන විද්ධො පචෙධාමීති තෙන දිට්ඨිසල්ලෙන යථා හදයං ආභවිව තිට්ඨති, එවං විද්ධො පචෙධාමී සඬකප්පාමි සස්සතුච්ඡෙදාදිවසෙන ඉතො විතො ව පරිවට්ටාමි. පත්තංව මාලුතෙරිතන්ති මාලුතෙන වායුනා ඵරිතං වණ්ටතො මුත්තං දුමපත්තං විය.

අජ්ඣන්තං මෙ සමුට්ඨායාති යථා ලොකෙ සල්ලං නාම බාහිරතො උට්ඨාය අජ්ඣන්තං නිම්මපේත්වා බාධති, න එවමීදං. ඉදං පන අජ්ඣන්තං මෙ මම අත්තභාවෙ සමුට්ඨාය සො අත්තභාවසඤ්ඤිතො ඡචස්සායතනකායො යථා බිජ්ජං සීසං පච්චති, ඩය්හති. යථා කිං? අග්ගි විය සනිස්සයධාහකො තංයෙව මාමකං මම සන්තකං අත්තභාවං ඩහන්තො යත්ථ උජ්ජන්තො, තත්ථෙව සරති පවත්තති.

තං න පස්සාමි තෙකිච්ඡන්ති තාදිසාය තිකිච්ඡාය නියුත්තතාය තෙකිච්ඡං සල්ලකත්තං හිසක්කං තං න පස්සාමි. යො මෙතං සල්ලමුද්ධරෙති යො හිසක්කො එතං දිට්ඨිසල්ලං කිලෙසසල්ලඤ්ච උද්ධරෙය්‍ය, උද්ධරන්තො ව නානාරජ්ජෙන රජ්ජසදිසසඬබාතාය එසනිසලාකාය පචෙසෙත්වාන සත්ථෙත කන්තිත්වා නාඤ්ඤෙන මන්තාගදප්පයොගෙන විචිකිච්ඡිතං සල්ලං තිකිච්ඡිතුං සක්කාති ආහරිත්වා යොජෙතබ්බං. විචිකිච්ඡිතන්ති, ව නිදස්සනමත්තමෙතං. සබ්බස්සපි කිලෙසසල්ලස්ස වසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

අසත්ථොති සත්ථරහිතො. අවණොති වණෙන විනා. අබ්භන්තරපස්සයන්ති අබ්භන්තරසඬබාතං හදයං නිස්සාය යීතං. අහිංසන්ති අපිළෙන්නො. “අහිංසා”ති ව පාඨො, අහිංසාය අපිළනෙනාති අත්ථො. අයඤ්ඤෙත්ථ සඬබෙපත්ථො – කො නු බො කිඤ්චි සත්ථං අග්ගහෙත්වා වණඤ්ච අකරොන්තො තතො එව සබ්බගත්තාති අබාධෙන්තො මම හදයබ්භන්තරගතං පිළාජනනතො අත්තො තුදනතො අත්තො රුද්ධනතො ව පරමත්ථෙතෙව සල්ලභුතං කිලෙසසල්ලං උද්ධරිස්සතිති.

එවං දසහි ගාථාහි පුබ්බෙ අත්තනා වින්තිතාකාරං දස්සෙත්වා පුනපි තං පකාරන්තරෙන දස්සෙතුං “ධම්මප්පති හි සො සෙට්ඨො”තිආදිමාහ. තත්ථ ධම්මප්පතීති ධම්මනිමිත්තං ධම්මහෙතු. හීති නිපාතමත්තං. සො සෙට්ඨොති සො පුග්ගලො උත්තමො. විසදොසප්පවාහකොති යො මය්හං රාගාදිකිලෙසස්ස පවාහකො උච්ඡින්නකො. ගම්භීරෙ පතිතස්ස මෙ, ථලං පාණිඤ්ච දස්සයෙති කො

නු බො අතිගම්භීරෙ සංසාරමහොසෙ පතිතස්ස මය්හං “මා භාගී” ති අස්සාසෙන්තො නිබ්බානථලං තංසම්පාපකං අරියමග්ගහත්ථඤ්ච දස්සෙය්‍ය.

රහදෙනමස්මි ඔගාළ්භොති මහති සංසාරරහදෙ අහමස්මි සසිසං නිමුජ්ජනවසෙන ඔතිණ්ණො අනුපවිට්ඨො. අභාරියරජමත්තිකෙති අපනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යා රාගාදිරජො මත්තිකා කද්දමො එතස්සාති අභාරියරජමත්තිකො, රහදො. තස්මිං රහදස්මිං. “අභාරියරජමත්තිකෙ” ති වා පාඨො, අන්තිකෙ යිතරාගාදීසු දුන්නිහරණියරාගාදිරජෙති අත්ථො. සන්තදොසපට්ඨිජාදනලක්ඛණා මායා, පරසම්පත්තිඅසහනලක්ඛණා උසුයා, කරණුත්තරියකරණලක්ඛණො සාරම්භො, විත්තාලසියලක්ඛණං ථීනං, කායාලසියලක්ඛණං මිද්ධන්ති ඉමෙ පාපධම්මා පත්ථට්ඨා යං රහදං, තස්මිං මායාඋසුයසාරම්භථීනමිද්ධමපත්ථට්ඨෙ, මකාරො චෙන්ථ පදසන්ධිකරො වුත්තො. යථාවුත්තෙහි ඉමෙහි පාපධම්මෙහි පත්ථට්ඨෙති අත්ථො.

උද්ධච්චමෙසථනිතං, සංයොජනවලාහකන්ති වචනවිපල්ලාසෙන වුත්තං, හන්තසභාවං උද්ධච්චං මෙසථනිතං මෙසගජ්ජිතං එතෙසන්ති උද්ධච්චමෙසථනිතා. දසවිධා සංයොජනා එව වලාහකා එතෙසන්ති සංයොජනවලාහකා. වාහා මහාඋදකවාහසදිසා රාගනිස්සිතා මිච්ඡාසඬ්ඤා අසුභාදීසු යිතා කුද්දිට්ඨී මං වහන්ති අපායසමුද්දමෙව උද්දිස්ස කඬ්ඨන්තිති අත්ථො.

සවන්ති සබ්බධි සොකාති තණ්හාසොතො, දිට්ඨිසොතො, මානසොතො, අවිජ්ජාසොතො, කිලෙසසොතොති ඉමෙ පඤ්චපිසොකා චක්ඛුද්වාරාදීනං වසෙන සබ්බෙසු රූපාදීසු ආරම්මණෙසු සවනතො “රූපතණ්හා...පෙ.... ධම්මතණ්හා” තිආදීනා (විභ. 204, 232) සබ්බභාගෙහි වා සවනතො සබ්බධි සවන්ති. ලතාති පලිවෙය්‍යනට්ඨෙය්‍ය සංසිබ්බනට්ඨෙය්‍ය ලතා වියාති ලතා, තණ්හා. උබ්භිජ්ජ තිට්ඨන්ති ඡහි ද්වාරෙහි උබ්භිජ්ජන්වා රූපාදීසු ආරම්මණෙසු තිට්ඨති. තෙ සොතෙති තණ්හාදිකෙ සොතෙ මම සන්තාතෙ සන්දන්තෙ මග්ගසෙතුවන්ධනෙන කො පුරිසවිසෙසො නිවාරෙය්‍ය, තං ලතන්ති තණ්හාලතං, මග්ගසත්ථෙය්‍ය කො ඡෙච්ඡති ඡන්දිස්සති.

වෙලං කරොථාති තෙසං සොතානං වෙලං සෙතුං කරොථ සන්තිවාරණං. හද්දන්තෙති ආලපනාකාරදස්සනං. මා තෙ මනොමයො සොතොති උදකසොතො ඔළාරිකො, තස්ස බාලමහාජනෙනපි සෙතුං කත්වා නිවාරණං සක්කා. අයං පන මනොමයො සොතො සුඛුමො දුන්නිවාරණො. සො යථා උදකසොතො වඩ්ඨන්තො කුලෙ යිතං රුක්ඛං පාතෙත්වාව නාසෙති, එවං තුම්භෙ අපායතීරෙ යිතෙ තත්ථ සහසා පාතෙත්වා අපායසමුද්දං පාපෙන්තො මා ලුචෙ මා විනාසෙය්‍ය මා අනායබ්‍යසනං පාපෙය්‍යාති අත්ථො.

එවං අයං ථෙරො පුරිමත්තභාවෙ පරිමද්දිතසඬ්ඤායා ඤාණපරිපාකං ගතන්තා පවත්තිදුක්ඛං උපධාරෙන්තො යථා විචිකිච්ඡාදිකෙ සංකිලෙසධම්මෙ පරිග්ගණ්හි, තමාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි ජාතසංවෙගො කිංකුසලගවෙසී සත්ථු

සන්නිකං ගතො යං විසෙසං අධිමුච්චි, තං දස්සෙන්නො “එවං මෙ
 භයජාතස්සා”තිආදිමාහ. තත්ථ එවං මෙ භයජාතස්සාති එවං චුත්තජපකාරෙන
 සංසාරෙ ජාතභයස්ස අපාරා ඔරිමතීරතො සප්පට්භයතො සංසාරවට්ටතො “කථං නු
 බො මුඤ්ථෙය්‍යා”න්ති පාරං නිබ්බානං, එසතො ගවෙසතො, තාණො සදෙවකස්ස
 ලොකස්ස තාණභූතො කිලෙසසමුච්ඡෙදනී පඤ්ඤා ආවුධො එතස්සාති
 පඤ්ඤාවුධො. දිට්ඨධම්මිකාදිඅත්ථෙත සත්තානං යථාරහං අනුසාසනතො සත්ථා,
 ඉසිසඬ්ඝෙන අග්ගසාවකාදිඅරියපුග්ගලසමුහෙන නිසෙවිතො පයිරුපාසිතො
 ඉසිසඬ්ඝනිසෙවිතො, සොපානන්ති දෙසනාඤාණෙන සුට්ඨු කතත්තා
 අභිසඬ්ඛතත්තා සුකතං, උපක්කිලෙසවිරහිතතො සුද්ධං, සද්ධාපඤ්ඤාදිසාරභූතං
 ධම්මසාරමයං පටිපක්ඛෙහි අවලනීයතො දළ්භං, විපස්සනාසඬ්ඛානං සොපානං
 මහොසෙන වුස්භමානස්ස මය්භං සත්ථා පාදාසි, දදන්තො ච “ඉමිනා තෙ සොත්ථි
 හවිස්සති”ති සමස්සාසෙන්නො මා භායිති ච අබ්චි, කථෙසි.

සතිපට්ඨානපාසාදන්ති තෙන විපස්සනාසොපානෙන කායානුපස්සනාදිනා
 ලද්ධබ්බවතුබ්බිධසාමඤ්ඤඵලවිසෙසෙන චතුභූමිසම්පන්නං සතිපට්ඨානපාසාදං
 ආරුහිත්වා පච්චවෙක්ඛිසං චතුසච්චධම්මං මග්ගඤාණෙන පතිඅවෙක්ඛිං පටිවිජ්ඣිං.
 යං තං පුබ්බෙ අමඤ්ඤිස්සං, සක්කායාහිරතං පජන්ති එවං පටිවිද්ධසච්චො යං
 සක්කායෙ “අහං මමා”ති අහිරතං පජං තිත්ථීයජනං තෙන පරිකප්පිතඅත්තානඤ්ච
 පුබ්බෙ සාරතො අමඤ්ඤිස්සං. යදා ච මග්ගමද්දක්ඛිං, නාවාය අහිරුහනන්ති
 අරියමග්ගනාවාය අහිරුහනුපායභූතං යදා විපස්සනාමග්ගං යාථාවතො අද්දක්ඛිං.
 තතො පට්ඨාය තං තිත්ථීයජනං අත්තානඤ්ච අනධිට්ඨාය විත්තෙ අට්ඨපෙත්වා
 අග්ගහෙත්වා තිත්ථං නිබ්බානසඬ්ඛාතස්ස අමතමහාපාරස්ස තිත්ථභූතං
 අරියමග්ගදස්සනං සබ්බෙහි මග්ගෙහි සබ්බෙහි කුසලධම්මෙහි උක්කට්ඨං අද්දක්ඛිං,
 යාථාවතො අපස්සින්ති අත්ථො.

එවං අත්තතො අනුත්තරං මග්ගාධිගමං පකාසෙත්වා ඉදානි තස්ස දෙසකං
 සම්මාසම්බුද්ධං ථොමෙන්නො “සල්ලං අත්තසමුට්ඨාන”න්තිආදිමාහ. තත්ථ
 සල්ලන්ති දිට්ඨිමානාදිකිලෙසසල්ලං. අත්තසමුට්ඨානන්ති “අහ”න්ති
 මානට්ඨානතාය “අත්තා”ති ච ලද්ධනාමෙ අත්තභාවෙ සම්භූතං.
 භවනෙත්තිජපභාවිතන්ති භවතණ්භාසමුට්ඨිතං භවතණ්භාසන්තිස්සයං. සා හි
 දිට්ඨිමානාදීනං සම්භවො. එතෙසං අප්පචත්තායාති යථාචුත්තානං පාපධම්මානං
 අප්පචත්තියා අනුප්පාදාය. දෙසෙසි මග්ගමුත්තමන්ති උත්තමං සෙට්ඨං අරියං
 අට්ඨඬ්ඛිකං මග්ගං, තදුපායඤ්ච විපස්සනාමග්ගං කථෙසි.

දීඝරත්තානුසයිතන්ති අනමතග්ගෙ සංසාරෙ විරකාලං සන්නානෙ අනු අනු
 සයිතං කාරණලාභෙන උප්පජ්ජනාරහභාවෙන ථාමගතං, තතො ච විරරත්තං
 අධිට්ඨිතං සන්නානං අප්ඤ්ඤායාසං යිතං. ගන්ථන්ති අභිජ්ඣාකායගන්ථාදිං මම
 සන්නානෙ ගන්ථභූතං කිලෙසවිසදොසං පවාහනො බුද්ධො භගවා අත්තතො
 දෙසනානුභාවෙන අපානුදී පරිජහාපෙසි, ගන්ථෙසු හි අනවසෙසතො පහිනෙසු
 අප්පහිනො නාම කිලෙසො නත්ථිති.

තෙලකානිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. රට්ඨපාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පස්ස චිත්තකතන්තිආදිකා ආයස්මතො රට්ඨපාලත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව භංසවතීනගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො පිතු අව්චයෙන සරාවාසෙ පතිට්ඨිතො රතනකොට්ඨාගාරකම්මිකෙන දස්සිතං අපරිමාණං කුලවංසානුගතං ධනං දිස්වා “ඉමං එත්තකං ධනරාසිං මය්හං පිතුඅයාකපයාකාදයො අත්තනා සද්ධිං ගහෙත්වා ගන්තුං නාසක්ඛිංසු, මයා පන ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටති” ති චිත්තෙන්වා කපණද්ධිකාදීනං මහාදානං අදාසි. සො අභිඤ්ඤාලාභිං එකං තාපසං උපට්ඨහන්තො තෙන දෙවලොකාධිපච්චෙ නියොජිතො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො වුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තො තත්ථ යාවතායුකං යත්වා තතො වුතො මනුස්සලොකෙ භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථස්ස කුලස්ස එකපුත්තකො භුත්වා නිබ්බත්ති.

තෙන ව සමයෙන පදුමුත්තරො භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො වෙනෙයාසත්තෙ නිබ්බානමහානගරසඬ්ඛානං බෙමන්තභුමිං සම්පාපෙසි. අථ සො කුලපුත්තො අනුක්කමෙන විඤ්ඤානං පත්තො එකදිවසං උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං ධම්මං දෙසෙන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො පරිසපරියන්තෙ නිසිදි. තෙන බො පන සමයෙන සත්ථා එකං භික්ඛුං සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. තං දිස්වා සො පසන්නමානසො තදත්ථාය චිත්තං යපෙත්වා සතසහස්සභික්ඛුපරිවුත්තස්ස භගවතො මහතා සක්කාරෙත සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙන්වා පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායෙන ඉජ්ඣානභාවං දිස්වා “අනාගතෙ ගොතමස්ස නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගො භවිස්සති” ති බ්‍යාකාසි. සො සත්ථාරං භික්ඛුසඬ්ඤ්ඤාදි වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. සො තත්ථ යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො වචිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉතො ද්වෙනවුතෙ කප්පෙ චුස්සස්ස භගවතො කාලෙ සත්ථු වෙමාතිකභාතිකෙසු තීසු රාජපුත්තෙසු සත්ථාරං උපට්ඨහන්තෙසු තෙසං පුඤ්ඤකිරියාය කිච්චං අකාසි.

එවං තත්ථ තත්ථ භවෙ තං තං බහුං කුසලං උපචිනිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුරුරට්ඨෙ ටුල්ලකොට්ඨිකනිගමෙ රට්ඨපාලසෙට්ඨිතො ගෙහෙ නිබ්බත්ති, තස්ස භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථෙ කුලෙ නිබ්බත්තත්තා රට්ඨපාලොති වංසානුගතමෙව නාමං අහොසි. සො මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪන්තො අනුක්කමෙන යොබ්බතපත්තො මාතාපිතුහි පතිරුපෙන දාරෙන සංයොජිතො මහන්තෙ ව යසෙ පතිට්ඨාපිතො දිබ්බසම්පත්තිසද්ධිං සම්පත්තිං පච්චනුහොති. අථ භගවා කුරුරට්ඨෙ ජනපදවාරිකං වරන්තො ටුල්ලකොට්ඨිකං අනුපාපුණි. තං සුත්වා රට්ඨපාලො කුලපුත්තො සත්ථාරං උපසඬ්ඤාමිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිතුකාමො

සත්තාහං හත්තවිජේදං කත්වා කිවිජෙන කසිරෙන මාතෘපිතරො අනුජානාපෙත්වා
සත්ථාරං උපසඬකමිත්වා පබ්බජ්ජං යාවිත්වා සත්ථු ආණන්ති යා අඤ්ඤතරස්ස
ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා යොනිසොමනසිකාරෙන කම්මං කරොන්තො
විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.2.97-
111) –

“පදුමුත්තරස්ස හගවතො, ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො;
වරනාගො මයා දිත්තො, ඊසාදන්තො උරුළුභවා.

“සෙනවිජත්තො පසොභිතො, සකප්පතො සහත්ථිපො;
අග්ගාපෙත්වාන තං සබ්බං, සඬ්ඝාරාමං අකාරයිං.

“චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි, පාසාදෙ කාරයිං අහං;
මහොඝදානං කරිත්වාන, නිය්‍යාදෙසිං මහෙසිනො.

“අනුමොදි මහාවීරො, සයම්භු අග්ගපුග්ගලො;
සබ්බෙ ජනෙ භාසයන්තො, දෙසෙසි අමතං පදං.

“තං මෙ බුද්ධො විශාකාසි, ජලජුත්තරනාමකො;
භික්ඛුසඬ්ඝෙ නිසීදිත්වා, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි, පාසාදෙ කාරයි අයං;
කථයිස්සාමි විපාකං, සුභොථ මම භාසතො.

“අට්ඨාරසසහස්සානි, කුටාගාරා භවිස්සරෙ;
බ්‍යම්භුත්තමම්භි නිබ්බත්තා, සබ්බසොණ්ණමයා ව තෙ.

“පඤ්ඤාසක්ඛත්තුං දෙවින්දො, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
අට්ඨපඤ්ඤාසක්ඛත්තුඤ්ච, චක්කවත්ති භවිස්සති.

“කප්පසතසහස්සම්භි, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“දෙවලොකා වවිත්වාන, සුක්කමුලෙන වොදිතො;
අඩ්ඨෙ කුලෙ මහාභොගෙ, නිබ්බත්තිස්සති තාවදෙ.

“සො පච්ඡා පබ්බජිත්වාන, සුක්කමුලෙන වොදිතො;
රට්ඨපාලොති නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“පධානපහිත්තො සො, උපසන්තො නිරුපධි;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

“උට්ඨාය අභිනික්ඛම්ම, ජහිතා භොගසම්පදා;
බෙළුපිණ්ඩෙව භොගම්හි, පෙමං මය්හං න විජ්ජති.

“විරියං මෙ ධුරධොරය්හං, යොගක්ඛෙමාධිවාහනං;
ධාරෙමි අන්තිමං දෙහං, සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ.

“පට්ඨමහිදා චතස්සො, විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ;
ජළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා සත්ථාරං අනුජානාපෙත්වා මාතෘපිතරො පස්සිතුං
ථුල්ලකොට්ඨිකං ගත්ත්වා, තත්ථ සපදානං පිණ්ඩාය වරන්තො පිතු නිවෙසනෙ
ආභිදොසිකං කුම්මාසං ලහිත්වා තං අමතං විය පරිභුඤ්ජන්තො, පිතරා නිමන්තිතො
ස්වාතනාය අධිවාසෙත්වා, දුතියදිවසෙ පිතු නිවෙසනෙ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා
අලඬිකතපටියත්තෙ ඉත්ථාගාරජනෙ උපගන්ත්වා “කිදිසා නාම තා, අයාපුත්ත,
අව්ජරායො, යාසං ත්වං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං වරසි”තිආදීනි (ම. නි. 2.301) වත්වා,
පලොභනකම්මං කාතුං ආරද්ධෙ තස්ස අධිජ්ජායං පරිවත්තෙත්වා
අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තං ධම්මං කථෙත්තො —

769.

“පස්ස චිත්තකතං බිම්බං, අරුකායං සමුස්සිතං;
ආතුරං බහුසඬිකජ්ජං, යස්ස නත්ථි ධූවං ධීති.

770.

“පස්ස චිත්තකතං රූපං, මණිනා කුණ්ඩලෙන ච;
අට්ඨිං තචෙන ඔනද්ධං, සහ වත්ථෙහි සොහති.

771.

“අලත්තකකතා පාදා, මුඛං වුණ්ණකමක්ඛිතං;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ච පාරගචෙසිනො.

772.

“අට්ඨාපදකතා කෙසා, නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතා;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ච පාරගචෙසිනො.

773.

“අඤ්ජනීච නවා චිත්තා, පුතිකායො අලඬිකතො;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ච පාරගචෙසිනො.

774.

“ඔද්භි මීගචො පාසං, නාසදා වාගුරං මීගො;
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම, කන්දන්තෙ මීගබන්ධකෙ.

“ජින්නො පාසො මිගවස්ස, නාසදා වාගුරං මිගො;
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම, සොචන්තෙ මිගලුද්දකෙ” ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ චිත්තකතන්ති චිත්තං කතං චිත්තකතං, චත්ථාහරණමාලාදීහි විචිත්තං
කතන්ති අත්ථො. බිම්බන්ති දීඝාදිභාවෙන යුත්තට්ඨානෙසු දීඝාදීහි අභිගපච්චඩ්ගෙහි
මණ්ඩිතං අත්තභාවං. අරුකායන්ති නවන්තං චණුමුඛානං ලොමකුපානඤ්ච වසෙන
විස්සන්දමානඅසුචිං, සබ්බසො ච අරුභූතං චණුභූතං අරුතං වා කායං. සමුස්සිතන්ති
තීහි අට්ඨිසතෙහි සමුස්සිතං. ආතුරන්ති සබ්බකාලං ඉරියාපථන්තරාදීහි
පරිහරිතබ්බතාය නිච්චං ගිලානං. බහුසඬකප්පන්ති බාලජනෙන අභූතං
ආරොපෙත්වා බහුධා සඬකප්පිතබ්බං. යස්ස නත්ථි ධූවං ධීතීති යස්ස කායස්ස
ධූවභාවො ධීතිසභාවො නත්ථි, එකංසතො හෙදනචිකිරණවිද්ධංසනධම්මොයෙව.
තං පස්සාති සමීපෙ ධීතං ජනං, අත්තානමෙව වා සන්ධාය වදති.

රූපන්ති සරීරං. සරීරමපි හි “අට්ඨිඤ්ච පටිච්ච, න්හාරුඤ්ච පටිච්ච, මංසඤ්ච
පටිච්ච, වම්මඤ්ච පටිච්ච, ආකාසො පරිවාරිතො ‘රූපන්ත්ථෙව සඩ්ඛං
ගච්ඡති” තිආදීසු (ම. නි. 1.306) රූපන්ති වූව්වති. මණිනා කුණ්ඩලෙන වාති
සිසුපගාදිආහරණගතෙන මණිනා කුණ්ඩලෙන චිත්තකතං. අට්ඨිං තවෙන
ඔනද්ධන්ති අල්ලවම්මෙන පරියොනද්ධං අතිරෙකතිසතපහෙදං අට්ඨිං පස්සාති
යොජනා. කුණ්ඩලෙන වාති ව-සද්දෙන සෙසාහරණාලඬකාරෙ සඩ්ගණ්හාති. සහ
වත්ථෙහි සොහතීති තයිදං රූපං මණිනා චිත්තකතමපි වත්ථෙහි පටිච්ඡාදිතමෙව
සොහති, න අපටිච්ඡාදිතන්ති අත්ථො. යෙ පන “අට්ඨිතවෙනා” ති පඨන්ති, තෙසං
අට්ඨිතවෙනං ඔනද්ධං සොහති, ඔනද්ධන්තා අට්ඨිතවෙනාති අත්ථො.

අලත්තකකතාති අලත්තකෙන කතරඤ්ජනා ලාබාය සංරඤ්ජිතා. පාදාති වරණා.
මුඛං වුණ්ණකමක්ඛිතන්ති මුඛං වුණ්ණකෙන මක්ඛිතං, යං මණ්ඩනමනුයුත්තා
සාසපකක්කෙන මුඛපිළකාදීහි හරිත්වා ලොණමත්තිකාය දුට්ඨලොහිතං හරිත්වා
මුඛවුණ්ණකවිලෙපනං කරොන්ති, තං සන්ධාය වුත්තං. අලත්ති බාලස්ස
අන්ධපුපුඡ්ජනස්ස නො ව පාරගවෙසිනො වට්ටාහිරතස්ස මොහාය සම්මොහනාය
සමත්ථං තස්ස චිත්තං මොහෙතුං පරියත්තං, පාරගවෙසිනො පන විවට්ටාහිරතස්ස
නො අලං න පරියත්තං.

අට්ඨාපදකතාති අට්ඨපදාකාරෙන කතා සඤ්චිතා පුරිමභාගෙ කෙසෙ
කප්පෙත්වා නලාටස්ස පටිච්ඡාදනවසෙන කතා කෙසරවනා අට්ඨපදං නාම, යං
“අලක” ත්තිපි වූව්වති. නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතාති උභොපි නයනාති අන්තො
ද්විසු අන්තෙසු ව යථා අඤ්ජනච්ඡායා දිස්සති, එවං අඤ්ජිතඤ්ජනාති.

අඤ්ජනීව නවා චිත්තා, පුතිකායො අලඬකතොති යථා අඤ්ජනී අඤ්ජනනාලිකා
නවා අභිනවා මාලාකම්මමකරදන්තාදිවසෙන චිත්තා බහි මට්ඨා උඡ්ජලා දස්සනීයා,
අන්තො පන න දස්සනීයා හොති, එවමෙව තාසං කායො

න්භානබ්‍හඤ්ජනවත්ථාලඤ්ඤායෙහි අලඤ්ඤායෙහි උඡ්ඡලො, අන්තො පන පුති
නානාජපකාරඅසුචිහි හරිතො තිට්ඨතීති අත්ථො.

ඔද්දන්ති ඔඨ්ඨෙසි. මිගවොති, මිගලුද්දකො. පාසන්ති, දණ්ඩවාගුරං. නාසදාති න
සඨ්ඨට්ඨෙසි. වාගුරන්ති පාසං. නිවාපන්ති මිගානං බාදනත්ථාය ඛිත්තං තිණාදිසාසං.
උපමා බො අයං ටෙරෙන කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය. අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො –
යථා මිගානං මාරණත්ථාය දණ්ඩවාගුරං ඔඨ්ඨෙත්වා තත්ථ නිවාපං විකිරිය
මිගලුද්දකෙ නිලීනෙ යීනෙ තත්ථෙකො ජවපරක්කමසම්පන්නො ඡෙකො මිගො
පාසං අචුසන්තො එව යථාසුඛං නිවාපං බාදිත්වා, ‘‘වඤ්ඤෙසි වත මිගො’’ති
මිගලුද්දකෙ විරවන්තෙ එව ගච්ඡති. අපරො මිගො බලවා ඡෙකො ජවසම්පන්නොව
තත්ථ ගන්ත්වා නිවාපං බාදිත්වා තත්ථ තත්ථ පාසං ඡින්දිත්වා, ‘‘වඤ්ඤෙසි වත
මිගො, පාසො ඡින්තො’’ති මිගලුද්දකෙ සොවන්තෙ එව ගච්ඡති, එවං මයම්පි
පුබ්බෙ පුටුඡ්ජනකාලෙ මාතාපිතුහි ආසජ්ජනත්ථාය නියායාදිනෙ භොගෙ භුඤ්ජිත්වා
තත්ථ තත්ථ අසජ්ජමානා නික්ඛන්තා. ඉදානි පන සබ්බසො ඡින්තකිලෙසා අපාසා
හුත්වා යීතා, තෙහි දින්නභොජනං භුඤ්ජිත්වා තෙසු සොවන්තෙසු එව ගච්ඡාමාති.

එවං ටෙරො මිගලුද්දකං විය මාතාපිතරො, හිරඤ්ඤසුචණ්ණං ඉත්ථාගාරඤ්ච
වාගුරජාලං විය, අත්තනා පුබ්බෙ භුත්තභොගෙ ව ඉදානි භුත්තභොජනඤ්ච
නිවාපතිණං විය, අත්තනං මහාමිගං විය ව කත්වා දස්සෙති. ඉමා ගාථා වත්වා
වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා රඤ්ඤො කොරබ්බස්ස මිගාජිනඋයානෙ
මඨගලසිලාපට්ටෙ නිසිදි. ටෙරස්ස කිර පිතා සත්තසු ද්වාරකොට්ඨකෙසු අග්ගළං
දාපෙත්වා මල්ලෙ ආණාපෙසි ‘‘නික්ඛමිතුං මා දෙථ, කාසායානි අපනෙත්වා
සෙතකානි නිවාසෙථා’’ති, තස්මා ටෙරො ආකාසෙන අගමාසි. අථ රාජා කොරබ්බො
ටෙරස්ස තත්ථ නිසින්නභාවං සුත්වා තං උපසඨ්ඨමිත්වා සම්මොදනීයං කථං
සාරණීයං විනිසාරෙත්වා ‘‘ඉධ, භො රට්ඨපාල, පබ්බජන්තො බ්‍යාධිපාරිජුඤ්ඤං වා
ජරාභොගඤ්ඤාතිපාරිජුඤ්ඤං වා පත්තො පබ්බජති. ත්වං පන කිඤ්චිපි පාරිජුඤ්ඤං
අනුපගතො එව කස්මා පබ්බජිතො’’ති පුච්ඡී. අථස්ස ටෙරො, ‘‘උපනියාති ලොකො
අද්ධුවො, අතාණො ලොකො අනභිස්සරො, අස්සකො ලොකො සබ්බං පහාය
ගමනීයං, උභො ලොකො අතිත්තො තණ්හාදාසො’’ති (ම. නි. 2.305) ඉමෙසං
චතුත්තං ධම්මුද්දෙසානං අත්තනං විචිත්තභාවං කට්ඨෙත්වා තස්සා දෙසනාය
අනුගීතිං කට්ඨෙත්තො –

776.

‘‘පස්සාමි ලොකෙ සධනෙ මනුස්සෙ, ලද්ධාන විත්තං න දදන්ති මොහා;
ලුද්ධා ධනං සන්තිවයං කරොන්ති, හියොයාව කාමෙ අභිපත්ථයන්ති.

777.

‘‘රාජා පසස්භජපථවිං විජෙත්වා, සසාගරන්තං මහිමාවසන්තො;
ඔරං සමුද්දස්ස අතිත්තරූපො, පාරං සමුද්දස්සපි පත්ථයෙථ.

778.

“රාජා ව අඤ්ඤා ව බහු මනුස්සා, අවිතතණ්භා මරණං උපෙන්නි;
ඌනාව හුත්වාන ජහන්ති දෙහං, කාමෙහි ලොකමිහි න හත්ථි තිත්ති.

779.

“කන්දන්ති නං ඤාති පකිරිය කෙසෙ, ‘අහො වතා නො අමරා’ ති වාහු;
වත්ථෙත නං පාරුතං නීහරිත්වා, විතං සමොධාය තතො ධහන්ති.

780.

“සො ධය්හති සුලෙහි තුජ්ජමානො, එකෙන වත්ථෙත පභාය භොගෙ;
න මීයමානස්ස භවන්ති තාණා, ඤාති ව මිත්තා අථ වා සභායා.

781.

“දායාදකා තස්ස ධනං හරන්ති, සත්තො පන ගච්ඡති යෙනකම්මං;
න මීයමානං ධනමත්ථෙති කිඤ්චි, පුත්තා ව දාරා ව ධනඤ්ච රට්ඨං.

782.

“න දීඝමායුං ලහතෙ ධනෙන, න වාපි විත්තෙන ජරං විහන්ති;
අජ්ජං හිදං ජීවිතමාහු ධීරා, අසස්සතං විජ්ජරිණාමධම්මං.

783.

“අඬ්ඬා දලිද්දා ව චුසන්ති එස්සං, බාලො ව ධීරො ව තථෙව චුට්ඨො;
බාලො හි බාලා වධිතොව සෙති, ධීරො ව නො වෙධති එස්සචුට්ඨො.

784.

“තස්මා හි පඤ්ඤාව ධනෙන සෙය්‍යා, යාය වොසානමිධාධිගච්ඡති;
අබ්බොසිතත්තා හි භවාහවෙසු, පාපානි කම්මානි කරොති මොහා.

785.

“උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං, සංසාරමාපජ්ජ පරම්පරාය;
තස්සජ්ජපඤ්ඤො අභිසද්දහන්තො, උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං.

786.

“වොරො යථා සන්ධිමුඛෙ ගතීතො, සකම්මුනා හඤ්ඤති පාපධම්මො;
එවං පජා පෙච්ච පරමිහි ලොකෙ, සකම්මුනා හඤ්ඤති පාපධම්මො.

787.

“කාමා හි විත්‍රා මධුරා මනොරමා, විරූපරූපෙන මථෙන්නි විත්තං;
ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා, තස්මා අහං පබ්බජිතොමිහි රාජ.

788.

“දුමජ්ඣලානීව පතන්ති මාණවා, දහරා ව වුඩ්ඨා ව සරීරහෙදා;
එතම්පි දිස්වා පබ්බජිතොම්හි රාජ, අපණ්ණකං සාමඤ්ඤමෙව සෙය්‍යා.

789.

“සද්ධායාහං පබ්බජිතො, උපෙතො ජීනසාසනෙ;
අවඤ්ඤා මය්හං පබ්බජ්ජා, අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං.

790.

“කාමෙ ආදිත්තතො දිස්වා, ජාතරූපානි සත්ථතො;
ගබ්භවොක්කන්තිතො දුක්ඛං, නිරයෙසු මහබ්භයං.

791.

“එතමාදීනවං ඤත්වා, සංවෙගං අලහිං තදා;
සොහං විද්ධො තදා සත්තො, සම්පත්තො ආසවක්ඛයං.

792.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

793.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො”ති. – ඉමා ගාථා
අවොච;

තත්ථ පස්සාමි ලොකෙති අහං, මහාරාජ, ඉමස්මිං ලොකෙ සධනෙ
ධනසම්පන්නෙ අධිපේ මනුස්සෙ පස්සාමි, තෙ පන ලද්ධාන විත්තං ධනං ලභිත්වා
භොගසම්පත්තියං යිතා සමණබ්‍රාහ්මණාදීසු කස්සපි කිඤ්චිපි න දදන්ති. කස්මා?
මොහා කම්මස්සකතාපඤ්ඤාය අභාවතො. ලුද්ධා ලොභාහිභූතා යථාලද්ධං ධනං
සන්තිවයං සබ්බසො නිවේතබ්බං නිධේතබ්බං කරොන්ති. භීය්‍යාව
යථාධිගතකාමතො උපරි කාමෙ කාමගුණෙ “තථාහං එදිසෙ ව භොගෙ
පටිලභෙය්‍ය”න්ති අභිපත්ථයන්ති පච්චාසිසන්ති තජ්ජඤ්ච වායාමං කරොන්ති.

භීය්‍යා කාමපත්ථනාය උදාහරණං දස්සෙන්නො “රාජා”තිආදිමාහ. තත්ථ
පසය්හජ්ජථවිං විජෙත්වාති අත්තතො වංසානුගතං පථවිං බලක්කාරෙන අභිවිජිය.
ආවසන්නොති පසාසෙන්නො. ඔරං සමුද්දස්සාති අනවසෙසං සමුද්දස්ස ඔරහාගං
ලභිත්වාපි තෙන අතිත්තරූපො පාරං සමුද්දස්ස දීපන්තරම්පි පත්ථයෙය්‍ය.

අවිතතණ්හාති අවිගතතණ්හා. උභ්‍යාවාති අපරිපුණ්ණමනොරථාව. කාමෙහි
ලොකම්හි න හත්ථි තිත්තීති තණ්හාවිපන්නානං ඉමස්මිං ලොකෙ වත්ථුකාමෙහි
තිත්ති නාම නත්ථි.

කන්දන්ති නන්ති මතපුරිසං උද්දිස්ස තස්ස ගුණ කිත්තෙන්තා කන්දනං
කරොන්ති. අහො වතා නො අමරාති වාහුති අහො වත අම්භාකං ඤාති අමරා
සියුන්ති ව කපෙන්නි, ගාථාසුඛත්ථඤ්ඤෙත්ථ වතා-ඉති දීසං කත්වා වුත්තං.

සො ඩය්හති සුලෙහි තුජ්ජමානොති සො මතසත්තො ඡවධාහකෙහි සම්මා
ඤාපෙතුං සුලෙහි තුජ්ජමානො. තාණාති පරිත්තාණකරා.

යෙනකම්මන්ති යථාකම්මං. ධනන්ති ධනායිතබ්බං යංකිඤ්චි වත්ථු. පුන
ධනන්ති හිරඤ්ඤසුචණ්ණං සන්ධාය වදන්ති.

“න දීසමායු”න්තිආදිනා කාමගුණස්ස ජරාය ව පටිකාරාභාවං වත්වා පුන තස්ස
එකන්තිකභාවං දස්සෙතුං “අජ්ජං හී”න්තිආදි වුත්තං. චුසන්තිති අනිට්ඨඵස්සං චුසන්ති
පාපුණන්ති, තත්ථ අභිසද්දලිද්දනා අකාරණන්ති දස්සෙති. ඵස්සං බාලො ව ධීරො ව
තපෙව චුට්ඨොති යථා බාලො ඉට්ඨානිට්ඨසම්ඵස්සං චුට්ඨො, තපෙව ධීරො
ඉට්ඨානිට්ඨඵස්සං චුට්ඨො හොති, න එත්ථ බාලපණ්ඩිතානං කොචි විසෙසො. අයං
පන විසෙසො, බාලො හී බාලා වධිතොව සෙතීති බාලපුග්ගලො කෙනචි
දුක්ඛධම්මෙන චුට්ඨො සොවන්තො කිලමන්තො උරත්තාලිං කන්දන්තො
බාලභාවෙන වධිතො පිළිතොව හුත්වා සෙති සයති. ඉතො චිතො ව ආවට්ටන්තො
විවට්ටන්තො විරොධෙන්තො වෙධති ඵස්සචුට්ඨොති ධීරො පන පණ්ඩිතො
දුක්ඛසම්ඵස්සෙන සම්චුට්ඨො න වෙධති කම්පනමත්තම්පි තස්ස න හොතීති.

තස්මාති යස්මා බාලපණ්ඩිතානං ලොකධම්මෙ එදිසි පවත්ති, තස්මා හී
පඤ්ඤාව ධනෙන සෙය්‍යා, යාය වොසානම්ඨාධිගච්ඡතීති පඤ්ඤාව ධනතො
පාසංසකරා, යාය පඤ්ඤාය වොසානං භවස්ස පරියොසානභූතං නිබ්බානං
අධිගච්ඡති. අබ්‍යාසිතත්තා හීති අනධිගතනිට්ඨත්තා. භවාභවෙසුති
මහන්තාමහන්තෙසු භවෙසු.

උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං, සංසාරමාපජ්ජ පරම්පරායාති යො පාපානි
කත්වා අපරාපරං සංසරණමාපජ්ජිත්වා උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං
ගබ්භසෙය්‍යාය පරලොකුජ්ජන්තියා ව න මුච්චති, තස්ස පාපකම්මකාරිනො
පුග්ගලස්ස කිරියං අභිසද්දහන්තො “අත්තා ව මෙ හොති”ති පත්තියායන්තො
අඤ්ඤොපි අජ්ජපඤ්ඤො බාලො යථා පටිපජ්ජිත්වා උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච
ලොකං, න තතො පරිමුච්චති.

වොරො යථාති යථා වොරො පාපධම්මො සරසන්ධිං ඡිත්දන්තො සන්ධිමුඛෙ
ආරක්ඛකපුරිසෙහි ගතීතො සකම්මුතා තෙන අත්තතො සන්ධිවිෂේදකම්මුතා
කාරණභූතෙන කසාදිහි තාලනාදිවසෙන හඤ්ඤති රාජපුරිසෙහි බාධියාති බජ්ඣති
ව. එවං පජාති එවමයං සත්තලොකො ඉධ පාපානි කරිත්වා පෙච්ච පත්වා තෙන
කම්මුතා පරම්හි ලොකෙ නිරයාදිසු හඤ්ඤති,
පඤ්චවිධබන්ධනකම්මකාරණාදිවසෙන බාධියාති.

එවමෙනාහි එකාදසහි ගාලාහි යථාරහං වත්තාරො ධම්මද්දෙසෙ පකාසෙත්වා ඉදානි කාමෙසු සංසාරෙ ව ආදීනවං දිස්වා සද්ධාය අත්තනො පබ්බජිතභාවං පබ්බජිතකිව්චස්ස ව මත්ථකප්පත්තිං විභාවෙන්තො “කාමා හී”තිආදිමාහ. තත්ථ කාමාති වත්ථුකාමා මනාපියා රූපාදයො ධම්මා, කිලෙසකාමා සබ්බෙපි රාගප්පහෙදා. ඉධ පන වත්ථුකාමා වෙදිතබ්බා. තෙ හි රූපාදිවසෙන අනෙකප්පකාරතාය චිත්තා. ලොකස්සාදවසෙන ඉට්ඨාකාරතාය මධුරා. බාලපුපුප්පනානං මනං රමෙන්තීති මනොරමා. විරූපරූපෙනාති විවිධරූපෙන, අනෙකවිධසභාවෙනාති අත්ථො. තෙ හි රූපාදිවසෙන චිත්තා, නිලාදිවසෙන විවිධරූපා. එවං තෙන විරූපරූපෙන තථා තථා අස්සාදං දස්සෙත්වා මට්ඨන්ති චිත්තං පබ්බජ්ජාය අභිරම්භං න දෙන්තීති ඉමිනා අප්පස්සාදබ්බදුක්ඛතාදිනා ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා තස්මා තංතිමිත්තං අහං පබ්බජිතො අමිහි. දුමස්ඵලානි පක්කකාලෙ අපරිපක්කකාලෙ ව යත්ථ කත්ථවි පරූපක්කමතො සරසතො වා පතන්ති, එවං සත්තා දහරා ව වුඩ්ඨා ව සරීරස්ස හෙදා පතන්තියෙව. එතම්පි දිස්වාති එවං අනිච්චතම්පි පඤ්ඤාවක්ඛුනා දිස්වා, න කෙවලං අප්පස්සාදතාදිතාය ආදීනවමෙවාති අධිප්පායො. අපණ්ණකන්ති අවිරද්ධනකං සාමඤ්ඤමෙව සමණභාවොව සෙය්‍යා උත්තරිතරො.

සද්ධායාති කම්මං කම්මඵලං බුද්ධසුබුද්ධතං ධම්මසුධම්මතං සඬ්ඝසුප්පට්ඨත්තිඤ්ච සද්දහිත්වා. උපෙනො ජිනසාසනෙති සත්ථු සාසනෙ සම්මාපට්ඨත්තිං උපගතො. අවඤ්ඤා මය්හං පබ්බජ්ජා අරහත්තස්ස අධිගතත්තා. තතො එව අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං නික්කිලෙසවසෙන සාම්භාවතො සාම්පරිභොගෙන පරිභුඤ්ජනතො.

කාමෙ ආදිත්තතො දිස්වාති වත්ථුකාමෙ කිලෙසකාමෙ ව එකාදසහි අග්ගීහි ආදිත්තභාවතො දිස්වා. ඡාතරූපානි සත්ථතොති කතාකතප්පහෙදා සබ්බසුචණ්ණවිකතියො අනත්ථාවහතාය නිසිතසත්ථතො. ගබ්භවොක්කන්තිතො දුක්ඛන්ති ගබ්භවොක්කන්තිතො පට්ඨාය සබ්බසංසාරපවත්තිදුක්ඛං. නිරයෙසු මහබ්භයන්ති සඋස්සදෙසු අට්ඨසු මහානිරයෙසු ලබ්භමානං මහාභයඤ්ච සබ්බත්ථ දිස්වාති යොජනා.

එතමාදීනවං ඤත්වාති එතං කාමානං ආදිත්තතාදිං සංසාරෙ ආදීනවං දොසං ඤත්වා. සංවෙගං අලහිං තදානි තස්මිං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මස්ස සුතකාලෙ භවාදිකෙ සංවෙගං අලත්ථං. විද්ධො තදා සන්තොති තස්මිං ගහට්ඨකාලෙ රාගසල්ලාදිහි විද්ධො සමානො ඉදානි සත්ථු සාසනං ආගම්ම සම්පත්තො ආසවක්ඛයං, විද්ධො වා වත්තාරි සච්චානි, පටිවිද්ධොති අත්ථො. සෙසං අන්තරන්තරාදිසු චුත්තත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

එවං ථෙරො රඤ්ඤො කොරබ්බස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා සත්ථු සන්තිකමෙව ගතො. සත්ථා ව අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසිති.

රටියපාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. මාලුකාපුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

රූපං දිස්වා සති මුට්ඨානිආදිකා ආයස්මතො මාලුකාපුත්තස්ස ගාථා. ඉමස්ස ආයස්මතො චත්ථු හෙට්ඨා ඡක්කනිපාතෙ (ථෙරගා. 399 ආදයො) චුත්තමෙව. තා පන ගාථා ථෙරෙන අරහත්තෙ පතිට්ඨිතෙන ඤාතීනං ධම්මදෙසනාවසෙන භාසිතා. ඉධ පන පුට්ඨජනකාලෙ “සාධු මෙ, හන්තෙ, හගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතු” ති යාවිතෙන සත්ථාරා “තං කිං මඤ්ඤසි, මාලුකාපුත්ත, යෙ තෙ චක්ඛුච්ඤ්ඤයා රූපා අදිට්ඨා අදිට්ඨපුබ්බා, න ච පස්සසි, න ච තෙ හොති පස්සෙය්‍යන්ති, අත්ථි තෙ තත්ථ ඡන්දො වා රාගො වා පෙමං වා” ති? “නො හෙතං, හන්තෙ”. “යෙ තෙ සොතච්ඤ්ඤයා සද්දා...පෙ.... සාන...ජීවිහා...කාය...මනොච්ඤ්ඤයා ධම්මා අච්ඤ්ඤාතා අච්ඤ්ඤාතපුබ්බා, න ච විජානාසි, න ච තෙ හොති විජානෙය්‍යන්ති, අත්ථි තෙ තත්ථ ඡන්දො වා රාගො වා පෙමං වා” ති? “නො හෙතං, හන්තෙ”. “එත්ථ ච තෙ, මාලුකාපුත්ත, දිට්ඨසුතමුතච්ඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං හවිස්සති, සුතෙ සුතමත්තං, මුතෙ මුතමත්තං, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං හවිස්සති. යතො ඛො තෙ, මාලුකාපුත්ත, දිට්ඨසුතමුතච්ඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං, සුතෙ සුතමත්තං, මුතෙ මුතමත්තං, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං හවිස්සති, තතො ත්වං, මාලුකාපුත්ත, න තෙන. යතො ත්වං, මාලුකාපුත්ත, න තෙන, තතො ත්වං, මාලුකාපුත්ත, න තත්ථ. යතො ත්වං, මාලුකාපුත්ත, න තත්ථ, තතො ත්වං, මාලුකාපුත්ත, නෙවිධ න හුරං න උභයමන්තරෙන, එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා” ති (සං. නි. 4.95). සංඛිත්තෙන ධම්මෙ දෙසිතෙ තස්ස ධම්මස්ස සාධුකං උග්ගහිතභාවං පකාසෙන්තෙන –

794.

“රූපං දිස්වා සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො;
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච අජ්ඣොස නිට්ඨති.

795.

“තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා රූපසම්භවා;
අභිජ්ඣා ව විහෙසා ව, චිත්තමස්සුපහඤ්ඤති;
එවමාවිතතො දුක්ඛං, ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

796.

“සද්දං සුත්වා සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො;
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච අජ්ඣොස නිට්ඨති.

797.

“තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා සද්දසම්භවා;
අභිජ්ඣා ව විහෙසා ව, චිත්තමස්සුපහඤ්ඤති;

එවමාවනතො දුක්ඛං, ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

798.

“ගන්ධං සත්වා සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො;
සාරත්තවිත්තො වෙදෙනි, තඤ්ච අප්පකොස නිට්ඨති.

799.

“තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා ගන්ධසම්භවා;
අභිජ්ඣා ව විහෙසා ව, විත්තමස්සුපහඤ්ඤති;
එවමාවනතො දුක්ඛං, ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

800.

“රසං භොත්වා සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො;
සාරත්තවිත්තො වෙදෙනි, තඤ්ච අප්පකොස නිට්ඨති.

801.

“තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා රසසම්භවා;
අභිජ්ඣා ව විහෙසා ව, විත්තමස්සුපහඤ්ඤති;
එවමාවනතො දුක්ඛං, ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

802.

“ඵස්සං චුස්ස සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො;
සාරත්තවිත්තො වෙදෙනි, තඤ්ච අප්පකොස නිට්ඨති.

803.

“තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා ඵස්සසම්භවා;
අභිජ්ඣා ව විහෙසා ව, විත්තමස්සුපහඤ්ඤති;
එවමාවනතො දුක්ඛං, ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

804.

“ධම්මං ඤත්වා සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො;
සාරත්තවිත්තො වෙදෙනි, තඤ්ච අප්පකොස නිට්ඨති.

805.

“තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා ධම්මසම්භවා;
අභිජ්ඣා ව විහෙසා ව, විත්තමස්සුපහඤ්ඤති;
එවමාවනතො දුක්ඛං, ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

806.

“න සො රජ්ජති රූපෙසු, රූපං දිස්වා පටිස්සතො;
විරත්තවිත්තො වෙදෙනි, තඤ්ච නාප්පකොස නිට්ඨති.

807.

“යථාස්ස පස්සතො රූපං, සෙවතො වාපි වෙදනං;
බ්බිසති නොපච්ඡිති, එවං සො චරතී සතො;
එවං අපච්ඡිනතො දුක්ඛං, සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

808.

“න සො රජ්ජති සද්දෙසු, සද්දං සුත්වා පටිස්සතො;
විරත්තවිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච නාජ්ඣොස නිට්ඨති.

809.

“යථාස්ස සුණතො සද්දං, සෙවතො වාපි වෙදනං;
බ්බිසති නොපච්ඡිති, එවං සො චරතී සතො;
එවං අපච්ඡිනතො දුක්ඛං, සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

810.

“න සො රජ්ජති ගන්ධෙසු, ගන්ධං සත්වා පටිස්සතො;
විරත්තවිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච නාජ්ඣොස නිට්ඨති.

811.

“යථාස්ස ඝායතො ගන්ධං, සෙවතො වාපි වෙදනං;
බ්බිසති නොපච්ඡිති, එවං සො චරතී සතො;
එවං අපච්ඡිනතො දුක්ඛං, සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

812.

“න සො රජ්ජති රසෙසු, රසං භොත්වා පටිස්සතො;
විරත්තවිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච නාජ්ඣොස නිට්ඨති.

813.

“යථාස්ස සායතො රසං, සෙවතො වාපි වෙදනං;
බ්බිසති නොපච්ඡිති, එවං සො චරතී සතො;
එවං අපච්ඡිනතො දුක්ඛං, සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

814.

“න සො රජ්ජති ඵස්සෙසු, ඵස්සං චුස්ස පටිස්සතො;
විරත්තවිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච නාජ්ඣොස නිට්ඨති.

815.

“යථාස්ස චුසතො ඵස්සං, සෙවතො වාපි වෙදනං;
බ්බිසති නොපච්ඡිති, එවං සො චරතී සතො;
එවං අපච්ඡිනතො දුක්ඛං, සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

816.

“න සො රජ්ජති ධම්මෙසු, ධම්මං ඤාත්වා පටිස්සතො;
විරත්තවිත්තො වෙදෙති, තඤ්ච නාජ්ඤොස තිට්ඨති.

817.

“යථාස්ස විජානතො ධම්මං, සෙවතො වාපි වෙදනං;
බ්බියති නොපච්ඡියති, එවං සො චරති සතො;
එවං අපචිනතො දුක්ඛං, සන්තිකෙ නිබ්බාන චුච්චති” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ රූපං දිස්වාති චක්ඛුවිඤ්ඤායං රූපං චක්ඛුද්වාරෙන උපලභිත්වා. සති මුට්ඨා, පියං නිමිත්තං මනසි කරොතොති තස්මිං රූපෙ දිට්ඨමත්තෙ එව අට්ඨත්වා සුභනිමිත්තං මනසි කරොතො සුභාකාරග්ගහණවසෙන අයොනියො මනසි කරොතො සති මුට්ඨා හොති. තථා ච සති සාරත්තවිත්තො වෙදෙති තං රූපාරම්මණං රත්තො, ගිද්ධො, ගධිතො හුත්වා අනුභවති, අස්සාදෙති, අභිනන්දති. තථාභූතො ච තඤ්ච අජ්ඤොස තිට්ඨතීති තඤ්ච රූපාරම්මණං අජ්ඤොසාය “සුඛං සුඛං”න්ති අභිනිවිස්ස ගිලිත්වා පරිනිට්ඨාපෙත්වා තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා, අනෙකා රූපසම්භවාති තස්ස එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස රූපසම්භවා රූපාරම්මණා සුඛාදිභෙදෙන අනෙකා වෙදනා කිලෙසුප්පත්තිභෙතුභූතා වඩ්ඪන්ති. අභිජ්ඣා ච විභෙසා ච, විත්තමස්සුපහඤ්ඤතීති පියරූපෙ සාරජ්ජනවසෙන උප්පජ්ජමානාය අභිජ්ඣාය, අපියරූපෙ බ්බාපජ්ජනවසෙන පියරූපස්සෙව විපරිණාමඤ්ඤථාභාවාය උප්පජ්ජමානාය සොකාදිලක්ඛණාය විභෙසාය ච අස්ස පුග්ගලස්ස විත්තං උපහඤ්ඤති බාධියති. එවමාවිනතො දුක්ඛන්ති චුත්තාකාරෙන තං තං වෙදනස්සාදවසෙන භවාභිසංඛාරං ආවිනතො වට්ටදුක්ඛං පවත්තති. තෙනාහ භගවා — “වෙදනාපච්චයා තණ්හා...පෙ.... දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති” ති (විභ. 225; සං. නි. 2.1). තථාභූතස්ස ආරා ආරකා දුරෙ නිබ්බානං චුච්චති, තස්ස තං දුල්ලභන්ති අත්ථො. සද්දං සුත්වාතිආදිගාථාසුපි චුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ සත්වාති සායිත්වා. හොත්වාති සායිත්වා. චුස්සාති චුස්සිත්වා. ධම්මං ඤාත්වාති ධම්මාරම්මණං විජානිත්වා.

එවං ඡද්ධාරගොචරෙ සාරජ්ජන්තස්ස වට්ටං දස්සෙත්වා ඉදානි තත්ථ විරජ්ජන්තස්ස විවට්ටං දස්සෙත්තො “න සො රජ්ජති රූපෙසු”තිආදිමාහ. තත්ථ න සො රජ්ජති රූපෙසු, රූපං දිස්වා පටිස්සතොති යො පුග්ගලො රූපං දිස්වා ආපාඨගතං රූපාරම්මණං චක්ඛුද්වාරිකෙන විඤ්ඤාණසන්තානෙන ගහෙත්වා චතුසම්පජ්ඤවසෙන සම්පජානකාරිතාය පටිස්සතො හොති, සො රූපාරම්මණෙසු න රජ්ජති රාගං න ජනෙති, අඤ්ඤදත්ථු විරත්තවිත්තො වෙදෙති, රූපාරම්මණමිති සමුදයාදිතො යථාභූතං පජානන්තො නිබ්බින්නෙති, නිබ්බින්නන්තො තං තත්ථුප්පන්නවෙදනඤ්ච විරත්තවිත්තො වෙදෙති, තථාභූතො ච තඤ්ච නාජ්ඤොස

තිට්ඨතීති තං රූපාරම්මණං සම්මදෙව චිරත්තචිත්තතාය අජ්ඣොසාය න තිට්ඨති
“එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා”ති තණ්හාමානදිට්ඨිවසෙන
නාහිනිවිසති.

යථාස්ස පස්සතො රූපන්ති අස්ස යොගිනො යථා තත්ථ අභිජ්ඣාදයො
නජ්ජවත්තන්ති, එවං අනිච්චාදිතො රූපං පස්සන්තස්ස. සෙවතො වාපි වෙදනන්ති
තං ආරබ්භ උප්පන්නං වෙදනං තංසම්පයුත්තධම්මෙ ව ගොචරසෙවනාය සෙවතො
වාපි. බීයතීති සබ්බං කිලෙසවට්ටං පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡති. නොපචියතීති න
උපචියති න ආවයං ගච්ඡති. එවං සො චරතී සතොති එවං
කිලෙසාපනයනපටිපත්තියා සතො සම්පජානො හුත්වා චරති, විහරති. එවං
අපචිනතො දුක්ඛන්ති චුත්තනයෙන අපවයගාමිනියා මග්ගපඤ්ඤාය සකලං
වට්ටදුක්ඛං අපචිනන්තස්ස. සන්තිකෙ නිබ්බාන චූච්චතීති
සඋපාදිසෙසඅනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුසම්පෙ එවාති චූච්චති අසඬිකතාය ධාතුයා
සච්ඡිකතන්තා. න සො රජ්ජති සද්දෙසුතිආදීසුපි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො
වෙදිතබ්බො.

එවං ථෙරො ඉමාහි ගාථාහි සත්ථු ඔවාදස්ස අත්තනා උපධාරිතභාවං
පචෙදෙත්වා උට්ඨායාසනා සත්ථාරං චන්දිත්වා ගතො නචිරස්සෙව විපස්සනං
වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණ්ති.

මාලුක්ඛාපුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. සෙලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පරිපුණ්ණකායොතිආදිකා ආයස්මතො සෙලත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති?
අයං කිර පදුමුත්තරහගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො
ගණපාමොක්ඛො හුත්වා තිණි පුරිසසතානි සමාදපෙත්වා තෙහි සද්ධිං සත්ථු
ගන්ධකුට්ඨං කාරොත්වා කතපරියොසිතාය ගන්ධකුට්ඨා සහික්ඛුසඬිසස්ස හගවතො
මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්ථාරං හික්ඛු ව තිච්චරොන අව්ඡාදෙසි. සො තෙන
පුඤ්ඤකම්මෙන එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ එව වසිත්වා තතො චූතො
දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අඬිගුත්තරාපෙසු ආපණෙ නාම
බ්‍රාහ්මණගාමෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා සෙලොති ලද්ධනාමො අහොසි. සො
වයජ්ජත්තො තිසු වෙදෙසු, බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු ව නිජ්ජත්ති. ගන්ත්වා තිණි
මාණවකසතානි මන්තෙ වාවෙන්තො ආපණෙ පටිවසති. තෙන ව සමයෙන සත්ථා
සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්වා අඬිසතෙළසහි හික්ඛුසතෙහි සද්ධිං අඬිගුත්තරාපෙසු
චාරිකං චරන්තො සෙලස්ස, අන්තෙවාසිකානඤ්ච ඤාණපරිපාකං දිස්වා
අඤ්ඤතරස්මිං ව්‍යාසණ්ඨෙ විහරති. අථ කෙණියො නාම ජට්ඨො සත්ථු ආගමනං
සුත්වා තත්ථ ගන්ත්වා සද්ධිං හික්ඛුසඬිසෙන සත්ථාරං ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා
සකෙ අස්සමෙ පහුතං බාදනීයං භොජනීයං පටියාදෙති. තස්මිඤ්ච සමයෙ සෙලො
බ්‍රාහ්මණො සද්ධිං තිහි මාණවකසතෙහි ජඬිසාවිහාරං අනුච්චරන්තො කෙණියස්ස
අස්සමං පටිසිත්වා ජට්ඨෙ කට්ඨථාලනුද්ධනසම්පාදනාදිනා දානුපකරණං

සජ්ජේන්තෙ දිස්වා, “කිං නු බො තෙ, කෙණ්‍ය, මහායඤ්ඤො
පච්චුපට්ඨිතො” තිආදිං පුච්ඡිත්වා තෙන “බුද්ධො භගවා මයා ස්වාතනාය
නිමන්තිතො” ති වුත්තෙ “බුද්ධො” ති වචනං සුත්වාච භට්ඨො උදග්ගො
පිතිසොමනස්සජාතො තාවදෙව මාණුවකෙහි සද්ධිං සත්ථාරං උපසඬකමිත්වා
කතපට්ඨන්ථාරො එකමන්තං නිසින්තො භගවතො කායෙ
බාත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි දිස්වා “ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්තාගතො රාජා වා
හොති චක්කවත්ති, බුද්ධො වා ලොකෙ විචට්ටච්ඡදො, අයං පන පබ්බජිතො, නො ව
බො නං ජානාමි ‘බුද්ධො වා, නො වා’, සුතං බො පන මෙන බ්‍රාහ්මණානං වුද්ධානං
මහල්ලකානං ආවරියපාවරියානං භාසමානානං ‘යෙ තෙ භවන්ති අරහන්තො
සම්මාසම්බුද්ධා, තෙ සකෙ චණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තානං පාතුකරොන්ති’ ති
අසම්මාසම්බුද්ධො හි සම්මුඛෙ යත්වා බුද්ධගුණෙහි අභිත්ථවියමානො සාරජ්ජති
මඬ්ඛුභාවං ආපජ්ජති අවෙසාරජ්ජප්පත්තතාය අනනුයොගක්ඛමත්තා, යංනුනාහං
සමණං ගොතමං සම්මුඛා සාරුජ්ජාහි ගාථාහි අභිත්ථවෙය්‍ය” ති එවං පන
වින්තෙත්වා –

818.

“පරිපුණ්ණකායො සුරුචි, සුජාතො වාරුදස්සනො;
සුවණ්ණචණ්ණොසි භගවා, සුසුක්කදායොසි වීරියවා.

819.

“නරස්ස හි සුජාතස්ස, යෙ භවන්ති වියඤ්ජනා;
සබ්බෙ තෙ තව කායස්මිං, මහාපුරිසලක්ඛණා.

820.

“පසන්නනෙත්තො සුමුඛො, බ්‍රහ්ම උජ්ජ පතාපවා;
මජ්ඣෙ සමණසඬ්ඝස්ස, ආදිච්චොච වීරොචසි.

821.

“කල්‍යාණදස්සනො හික්ඛු, කඤ්චනසන්නිභත්තවො;
කිං තෙ සමණභාවෙන, එවං උත්තමචණ්ණිනො.

822.

“රාජා අරහසි භවිතුං, චක්කවත්ති රථෙසහො;
වාතුරන්තො විජිතාචි, ජම්බුසණ්ඩස්ස ඉස්සරො.

823.

“බත්තියා හොගී රාජානො, අනුයන්තා භවන්ති තෙ;
රාජාහිරාජා මනුජින්දො, රජ්ජං කාරෙහි ගොතමා” ති. –

ජහි ගාථාහි භගවන්තං අභිත්ථවි.

තත්ථ පරිපුණ්ණකායොති අභිබ්බත්තරූපානං ද්වන්තිංසාය
 මහාපුරිසලක්ඛණානං පරිපුණ්ණතාය අභිනඬගපච්චඬගතාය ච පරිපුණ්ණසරිරො.
 සුරුච්ඡි සුන්දරසරිරප්පභො. සුජාතොති ආරොහපරිණාහසම්පත්තියා,
 සණ්ඨානසම්පත්තියා ච සුනිබ්බත්තො. වාරුදස්සනොති සුවිරම්භි පස්සන්තානං
 අතිත්තිජනකං අප්පටික්කුලං රමණීයං වාරු එව දස්සනං අස්සාති වාරුදස්සනො.
 කෙච්ච පනාහු “වාරුදස්සනොති සුන්දරනෙත්තො”ති. සුවණ්ණවණ්ණොති
 සුවණ්ණසදිසවණ්ණො. අසීති හවසි, ඉදං පදං “පරිපුණ්ණකායො අසී”තිආදිනා
 සබ්බපදෙහි යොජෙතබ්බං. සුසුක්කදායොති සුට්ඨු සුක්කදායො. හගවතො හි දායාහි
 චන්දකිරණා විය ධවලරස්මියො නිච්ඡරන්ති. වීරියවාති වීරියපාරම්පාරිපූරියා
 චතුරඬගසමන්තාගතවීරියාධිට්ඨානතො චතුබ්බිධස්ස සම්මප්පධානස්ස සම්පත්තියා
 ච අතිසයයුත්තො.

නරස්ස හි සුජාතස්සාති සමතිංසාය පාරමිතං, අරියස්ස වා චක්කවත්තිවත්තස්ස
 පරිපූරිතත්තා සුට්ඨු සම්මදෙව ජාතස්ස නරස්ස, මහාපුරිසස්සාති අත්ථො. සබ්බෙ
 තෙති යෙ මහාපුරිසභාවං ලොකෙ අග්ගපුග්ගලභාවං බ්‍යඤ්ජයන්තීති බ්‍යඤ්ජනාති
 ලද්ධවොහාරසුප්පතිට්ඨිතපාදතාදිබ්බත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසඬබ්බාතා
 තම්බනබ්බුඬගනබ්බාදිඅසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනසඬබ්බාතා ච රූපගුණා, තෙ අනවසෙසා,
 තව කායස්මිං සන්තීති වචනසෙසො.

මහාපුරිසලක්ඛණාති පුබ්බෙ චුත්තබ්‍යඤ්ජනානෙව වචනත්තරෙත
 නිගමෙත්තො ආහ.

ඉදානි තෙසු ලක්ඛණෙසු අත්තනා අභිරුචිතෙහි ලක්ඛණෙහි හගවන්තං
 ථොමෙත්තො “පසන්නනෙත්තො”තිආදිමාහ. හගවා හි පඤ්ච
 වණ්ණපසාදසම්පත්තියා පසන්නනෙත්තො. පරිපුණ්ණවන්දමණ්ඩලසදිසමුඛතාය
 සුමුඛො. ආරොහපරිණාහසම්පත්තියා බ්‍රහ්ම. බ්‍රහ්මිපුගත්තතාය උජු. ජුතිමත්තතාය
 පතාපවා.

ඉදානි තමෙව පතාපවත්තතං ආදිච්චුපමාය විභාවෙත්තො “මජ්ඣි
 සමණසඬ්ඝස්සා”තිආදිමාහ. තත්ථ ආදිච්චොච වීරොචසීති යථා ආදිච්චො
 උග්ගච්ඡන්තො සබ්බං තමගතං විධමෙත්වා ආලොකං කරොන්තො වීරොචති, එවං
 ත්වම්භි අන්තො චෙව බහි ච සබ්බං අවිජ්ජාතමං විද්ධංසෙත්වා ඤාණාලොකං
 කරොන්තො වීරොචසී.

දස්සනීයරූපතාය අඬගිගතානං දස්සනසම්පත්තීනං ආවහනතො, කල්‍යාණෙහි
 පඤ්චහි දස්සනෙහි සමන්තාගතත්තා ච කල්‍යාණදස්සනො. උත්තමවණ්ණිනොති
 උත්තමවණ්ණසම්පන්නස්ස.

චක්කවත්තීති චක්කරතනං වත්තෙති, චතුහි සම්පත්තිචක්කෙහි වත්තෙති, තෙහි
 ච පරෙ වත්තෙති. පරහිතාය ඉරියාපථචක්කානං වත්තො එතස්මිං අත්ථීති
 චක්කවත්තී. අථ වා චතුහි අච්ඡරියධම්මෙහි ච සඬගහවත්ථුහි ච සමන්තාගමෙන

පරෙහි අනභිභවනීයස්ස ආණාවක්කස්ස වත්තො එතස්මිං අත්ථිතිපි චක්කවත්ති.
 රටෙසභොති රථිකෙසු ආජානීයඋසහපුරිසො, මහාරථිකොති අත්ථො.
 වාතුරන්තොති චතුසමුද්දන්තාය පථවියා ඉස්සරො. විජිතාවිති විජිතවිජයො.
 ජම්බුසන්ධස්සාති ජම්බුදීපස්ස, පාකටෙන හි ඉස්සරියානි දස්සෙන්තො එවමාහ.
 චක්කවත්ති පන සපරිත්තදීපානං චතුන්නම්පි මහාදීපානං ඉස්සරොව.

බත්තියාති ජාතිබත්තියා. භොගීති භොගියා. රාජානොති යෙ කෙච්චි රජ්ජං
 කාරෙන්තා. අනුයන්තාති අනුගාමිනො සෙවකා. රාජාභිරාජාති රාජුනං පූජනීයො
 රාජා හුත්වා, චක්කවත්තිති අධිප්පායො. මනුජින්දොති මනුස්සාධිපති, මනුස්සානං
 පරම්ස්සරොති අත්ථො.

එවං සෙලෙන වුත්තෙ හගවා “යෙ තෙ හවන්ති අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා,
 තෙ සකෙ වණ්ණෙ හඤ්ඤමානෙ අත්තානං පාතුකරොන්ති”ති ඉමං සෙලස්ස
 මනොරථං පුරෙන්නො –

824.

“රාජාහමස්මි සෙල, (සෙලාති හගවා) ධම්මරාජා අනුත්තරො;
 ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි, චක්කං අප්පට්චත්තිය”න්ති. – ඉමං ගාථමාහ;

තත්‍රායං අධිප්පායො – යං මං ත්වං, සෙල, යාවසි, “රාජා අරහසි හවිතුං
 චක්කවත්ති”ති, එත්ථ අප්පොස්සුක්කො භොහි, රාජාහමස්මි, සති ව රාජත්තෙ යථා
 අඤ්ඤො රාජා සමානොපි යොජනසතං වා අනුසාසති, ද්වෙ තිණි වත්තාරි පඤ්ච
 යොජනසතානි වා යොජනසහස්සං වා චක්කවත්ති හුත්වාපි චතුදීපපරියන්තමත්තං
 වා, නාහමෙවං පරිච්ඡින්නවිසයො. අහඤ්චි ධම්මරාජා අනුත්තරො හවග්ගතො
 අවිච්ඡරියන්තං කත්වා තිරියං අපරිමෙයාලොකධාතුයො අනුසාසාමි. යාවතා හි
 අපදාදිහෙදා සත්තා, අහං තෙසං අග්ගො. න හි මෙ කොචි සිලෙන වා...පෙ....
 විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනෙන වා සදිසො නත්ථි, කුතො හියොයා. ස්වාහං එවං ධම්මරාජා
 අනුත්තරො, අනුත්තරෙනෙව චතුසතිපට්ඨානාදිහෙදබොධිපක්ඛියසඬ්ඛානෙන
 ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි, “ඉදං පජහථ, ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා”තිආදිනා
 ආණාවක්කං. “ඉදං බො පන, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං අරියසච්ච”න්තිආදිනා (මහාව. 14;
 සං. නි. 5.1081) පරියත්තිධම්මෙන ධම්මචක්කමෙව වා. චක්කං අප්පට්චත්තියන්ති
 යං චක්කං අප්පට්චත්තියං භොති සමණෙන වා...පෙ.... කෙනචි වා ලොකස්මිත්ති.

එවං අත්තානමාවිකරොන්තං හගවන්තං දිස්වා පීතිසොමනස්සජාතො සෙලො
 පුන දළ්භිකරණත්ථං –

825.

“සම්බුද්ධො පට්ඨානාසි, (ඉති සෙලො බ්‍රාහ්මණො) ධම්මරාජා අනුත්තරො;
 ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි, ඉති භාසථ ගොතම.

826.

“කො නු සෙනාපතී භොතො, සාවකො සත්ථුරන්වයො;
කො තෙතමනුවත්තෙති, ධම්මවක්කං පවත්තිත”න්ති. – ගාථාවයමාහ;

තත්ථ කො නු සෙනාපතීති ධම්මරඤ්ඤො භොතො ධම්මෙන පවත්තිතස්ස
වක්කස්ස අනුපවත්තනකො සෙනාපති කො නුති පුච්ඡි.

තෙන ව සමයෙන භගවතො දක්ඛිණපස්සෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො නිසින්නො
භොති, සුවණ්ණපුඤ්ජො විය සිරියා සොභමානො. තං දස්සෙන්නො භගවා –

827.

“මයා පවත්තිතං වක්කං, (සෙලාති භගවා) ධම්මවක්කං අනුත්තරං;
සාරිපුත්තො අනුවත්තෙති, අනුජාතො තථාගත”න්ති. – ගාථමාහ;

තත්ථ අනුජාතො තථාගතන්ති, තථාගතං අනුජාතො, තථා ගතෙන හෙතුනා
අරියාය ජාතියා ජාතොති අත්ථො.

එවං “කො නු සෙනාපතී භොතො”ති සෙලෙන චුත්තපඤ්ඤං ඛ්‍යාකරිත්වා යං
සෙලො ආහ “සම්බුද්ධො පටිජානාසී”ති තත්ථ තං නික්කඩ්ඛං කාතුකාමො “නාහං
පටිඤ්ඤාමත්තෙනෙව පටිජානාමි, අපි වාහං ඉමිනා කාරණෙන බුද්ධො”ති
ඤාපෙතුං –

828.

“අභිඤ්ඤායං අභිඤ්ඤාතං, භාවෙනබ්බඤ්ච භාවිතං;
පභාතබ්බං පභීතං මෙ, තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණා”ති. – ගාථමාහ;

තත්ථ අභිඤ්ඤායන්ති වත්තාරි සච්චානි වත්තාරි අරියසච්චානි. චතුත්තඤ්ඤි
සච්චානං අරියසච්චානාඤ්ච සාමඤ්ඤාග්ගහණමෙතං යදිදං අභිඤ්ඤායන්ති. තත්ථ
අරියසච්චෙසු යං භාවෙනබ්බං මග්ගසච්චං, යඤ්ච පභාතබ්බං සමුදයසච්චං,
තදුභයග්ගහණෙන තෙසං ඵලභූතානි නිරොධසච්චදුක්ඛසච්චානිපි ගහිතානෙව
භොන්ති හෙතුග්ගහණෙනෙව ඵලසිද්ධිතො. තෙන තත්ථ “සච්ඡිකාතබ්බං
සච්ඡිකතං, පරිඤ්ඤායං පරිඤ්ඤාත”න්ති ඉදම්පි චුත්තමෙව භොති.
“අභිඤ්ඤායං අභිඤ්ඤාත”න්ති වා ඉමිනා ව සබ්බස්සපි ඤෙයාස්ස
අභිඤ්ඤාතසම්බුද්ධභාවං උද්දෙසවසෙන පකාසෙත්වා තදෙකදෙසං නිද්දෙසවසෙන
දස්සෙන්නො “භාවෙනබ්බඤ්ච භාවිත”න්තිආදිමාහ. අථ වා “භාවෙනබ්බං භාවිතං,
පභාතබ්බං පභීත”න්ති ඉමිනා අත්තතො ඤාණපභාතසම්පදාකිත්තනමුඛෙන
තංමුලකත්තා සබ්බෙපි බුද්ධගුණා කිත්තිතා භොන්තිති ආහ “තස්මා බුද්ධොස්මි,
බ්‍රාහ්මණා”ති. අභිඤ්ඤායං අභිඤ්ඤාතග්ගහණෙන හි සබ්බසො විජ්ජාවිමුත්තිතං
ගහිතත්තා සඵලං චතුසච්චභාවං සද්ධිං හෙතුසම්පත්තියා දස්සෙන්නො බුද්ධිතබ්බං
සබ්බං බුද්ධිත්වා බුද්ධො ජාතොස්මිති ඤායෙන හෙතුනා අත්තතො බුද්ධභාවං
විභාවෙති.

එවං නිජපරියායෙන අත්තානං පාතුකරිත්වා අත්තනි කඨබාවිතරණත්ථං
බ්‍රාහ්මණං උස්සාහෙන්තො –

829.

“විනයස්සු මයි කඨබං, අධිමුච්චස්සු බ්‍රාහ්මණ;
දුල්ලභං දස්සනං හොති, සම්බුද්ධානං අභිණ්භසො.

830.

“යෙසං වෙ දුල්ලභො ලොකෙ, පාතුභාවො අභිණ්භසො;
සොහං බ්‍රාහ්මණ බුද්ධොස්මි, සල්ලකත්තො අනුත්තරො.

831.

“බ්‍රහ්මභූතො අතිතුලො, මාරසෙනප්පමද්දනො;
සබ්බාමිත්තෙ වසෙ කත්වා, මොදාමි අකුතොභයො” ති. – ගාථත්තයමාහ;

තත්ථ විනයස්සුති විනෙහි ඡින්ද. කඨබන්ති විචිකිච්ඡං. අධිමුච්චස්සුති
අධිමොක්ඛං කර “සම්මාසම්බුද්ධො” ති සද්දහ. දුල්ලභං දස්සනං හොති,
සම්බුද්ධානන්ති යතො කප්පානං අසඬ්ඛොයාමපි බුද්ධස්සඤ්ඤො ලොකො හොති.
සල්ලකත්තොති, රාගාදිසල්ලකත්තනො. බ්‍රහ්මභූතොති සෙට්ඨභූතො. අතිතුලොති
තුලං අතීතො, නිරූපමොති අත්ථො. මාරසෙනප්පමද්දනොති “කාමා තෙ පට්ඨා
සෙනා” ති (සු. නි. 438; මහානි. 28; චූළනි. නන්දමාණවපුච්ඡානිද්දෙස 47) එවං
ආගතාය මාරසෙනාය පමද්දනො. සබ්බාමිත්තෙති
බන්ධකිලෙසාභිසඬ්ඛාරමච්චුදෙවපුත්තමාරසඬ්ඛාතෙ සබ්බපච්චත්ථිකෙ. වසෙ
කත්වාති අත්තනො වසෙ කත්වා. මොදාමි අකුතොභයොති කුතොචි නිබ්භයො
සමාධිසුඛෙන, ඵලනිබ්බානසුඛෙන ව මොදාමි.

එවං චූත්තෙ සෙලො බ්‍රාහ්මණො තාවදෙව හගවති සඤ්ජාතපසාදො
පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො හුත්වා –

832.

“ඉදං හොන්තො නිසාමෙථ, යථා භාසති චක්ඛුමා;
සල්ලකත්තො මහාවීරො, සීහොව නදතී වනෙ.

833.

“බ්‍රහ්මභූතං අතිතුලං, මාරසෙනප්පමද්දනං;
කො දිස්වා නප්පසිදෙයා, අපි කණ්භාහිජාතිකො.

834.

“යො මං ඉච්ඡති අන්වෙතු, යො වා නිච්ඡති ගච්ඡතු;
ඉධාහං පබ්බජිස්සාමි, වරපඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ” ති. –

ගාථාත්තයමාහ. යථා තං පරිපාකගතාය උපනිස්සයසම්පත්තියා වොදියමානො.

තත්ථ කණ්භාහිජාතිකොති, නිවජාතිකො, තමොතමපරායණභාවෙ යීතො.

තතො තෙපි මාණවකා හෙතුසම්පන්නතාය තත්ථෙව පබ්බජ්ජාපෙක්ඛා භුත්වා –

835.

“එතං වෙ රුච්චති භොතො, සම්මාසම්බුද්ධසාසනං;
මයම්පි පබ්බජ්ජස්සාම, වරපඤ්ඤස්ස සන්නිකෙ” ති. –

ගාථමාහංසු, යථා තං තෙන සද්ධිං කතාධිකාරා කුලපුත්තා.

අථ සෙලො තෙසු මාණවකෙසු තුට්ඨවිත්තො තෙ දස්සෙන්නො පබ්බජ්ජඤ්ච
යාවමානො –

836.

“බ්‍රාහ්මණා තිසතා ඉමෙ, යාවන්ති පඤ්ඡලිකතා;
බ්‍රහ්මචරියං චරිස්සාම, භගවා තච සන්නිකෙ” ති. – ගාථමාහ;

තතො භගවා යස්මා සෙලො හෙට්ඨා චුත්තනයෙන පදුමුත්තරස්ස භගවතො
කාලෙ තෙසංයෙව තිණ්ණං පුරිසසතානං ගණපෙට්ඨො භුත්වා රොපිතකුසලමූලො,
ඉදානි පච්ඡිමභවෙපි තෙසංයෙව ආචරියො භුත්වා නිබ්බත්තො, ඤාණඤ්චස්ස
තෙසඤ්ච පරිපක්කං, එහිහික්ඛුභාවස්ස ච උපනිස්සයො අත්ථි, තස්මා තෙ සබ්බෙව
එහිහික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජාය පබ්බාපෙන්නො –

837.

“ස්වාධාතං බ්‍රහ්මචරියං, (සෙලාති භගවා) සන්දිට්ඨිකමකාලිකං;
යත්ථ අමොසා පබ්බජ්ජා, අප්පමත්තස්ස සික්ඛතො” ති. – ගාථමාහ;

තත්ථ සන්දිට්ඨිකන්ති පච්චක්ඛං. අකාලිකන්ති මග්ගානන්තරඵලප්පත්තිතො න
කාලන්තරෙ පත්තබ්බඵලං. යත්ථාති යංනිමිත්තා. මග්ගබ්‍රහ්මචරියනිමිත්තා හි
පබ්බජ්ජා අමොසා අනිජ්ඵලා, යත්ථාති වා යස්මිං සාසනෙ අප්පමත්තස්ස
සතිවිජ්ජවාසරහිතස්ස තිසු සික්ඛාසු සික්ඛතො.

එවඤ්ච වත්වා “එථ, හික්ඛවො” ති භගවා අවොච. තාවදෙව තෙ සබ්බෙ
ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා භුත්වා සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරා විය භගවන්තං අභිවාදෙත්වා
පරිවාරෙසු. සො එවං පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්නො සත්තමෙ දිවසෙ
සපරිසො අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.40.208-303) –

“නගරෙ භංසවතියා, වීථිසාමී අහොසහං;
මම ඤාතී සමානෙත්වා, ඉදං චචනමබ්‍රවිං.

“බුද්ධො ලොකෙ සමුප්පන්නො, පුඤ්ඤක්ඛේත්තො අනුත්තරො;
ආසි සො සබ්බලොකස්ස, ආහුතීනං පටිග්ගහො.

“බත්තියා නෙගමා වෙව, මහාසාලා ච බ්‍රාහ්මණා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“හත්ථාරොහා අනීකට්ඨා, රථිකා පත්තිකාරකා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“උග්ගා ච රාජපුත්තා ච, වෙසියානා ච බ්‍රාහ්මණා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“ආලාරිකා කප්පකා ච, න්හාපකා මාලකාරකා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“රජකා පෙසකාරා ච, චම්මකාරා ච න්හාපිතා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“උසුකාරා හමකාරා, චම්මකාරා ච තච්ඡකා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“කම්මාරා සොණ්ණකාරා ච, තිපුලොහකාරා තථා;
පසන්නචිත්තා සුමනා, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“හතකා වෙට්ඨා වෙව, දාසකම්මකාරා බහු;
යථාසකෙන ථාමෙන, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“උදහාරා කට්ඨහාරා, කස්සකා තිණහාරකා;
යථාසකෙන ථාමෙන, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“පුප්ඵිකා මාලිකා වෙව, පණ්ණිකා ඵලහාරකා;
යථාසකෙන ථාමෙන, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“ගණිකා කුම්භදාසී ච, පුච්ඡිකා මච්ඡිකාපි ච;
යථාසකෙන ථාමෙන, පුගධම්මං අකංසු තෙ.

“ඵථ සබ්බෙ සමාගන්ත්වා, ගණං බන්ධාම ඵකතො;
අධිකාරං කරිස්සාම, පුඤ්ඤක්ඛේත්තෙ අනුත්තරෙ.

“තෙ මෙ සුත්වාන වචනං, ගණං බන්ධිංසු තාවදෙ;
උපට්ඨානසාලං සුකතං, භික්ඛුසඨ්ඨස්ස කාරයුං.

“නිට්ඨාපෙත්වාන තං සාලං, උදග්ගො තුට්ඨමානසො;
පරෙතො තෙනි සබ්බෙනි, සම්බුද්ධමුපසඬිකමිං.

“උපසඬිකමිම සම්බුද්ධං, ලොකනාථං නරාසහං;
චන්දිත්වා සත්ථුතො පාදෙ, ඉදං චචනමබ්බවිං.

“ඉමෙ තිණි සතා වීර, පුරිසා එකතො ගණා;
උපට්ඨානසාලං සුකතං, නිය්‍යාදෙන්ති තුවං මුනි.

“භික්ඛුසඬිසස්ස පුරතො, සම්පට්ඨිජත්ච චක්ඛුමා;
තිණිණං සතානං පුරතො, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“තිසතාපි ච ජෙට්ඨො ච, අනුචත්තිංසු එකතො;
සම්පත්තිඤ්ඤි කරිත්වාන, සබ්බෙ අනුභවිස්සථ.

“පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, සිතිභාවමනුත්තරං;
අජරං අමතං සන්තං, නිබ්බානං එස්සයිස්සථ.

“එවං බුද්ධො විශාකාසි, සබ්බඤ්ඤා සමණුත්තරො;
බුද්ධස්ස චචනං සුත්වා, සොමනස්සං පවෙදයිං.

“තිංසකජපසහස්සානි, දෙවලොකෙ රමිං අහං;
දෙවාධිපො පඤ්චසතං, දෙවරජ්ජමකාරයිං.

“සහස්සක්ඛත්තුං රාජා ච, චක්ඛවත්ති අභොසහං;
දෙවරජ්ජං කරොන්තස්ස, මහාදෙවා අචන්දිසුං.

“ඉධ මානුසකෙ රජ්ජං, පරිසා භොන්ති ඛන්ධවා;
පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, වාසෙට්ඨො නාම බ්‍රාහ්මණො.

“අසිතිකොටි නිවයො, තස්ස පුත්තො අභොසහං;
සෙලො ඉති මමං නාමං, ඡළඬිගෙ පාරමිං ගතො.

“ජඬිසාවිහාරං විවරං, සසිස්සෙහි පුරක්ඛතො;
ජට්ඨාරිකහරිතං, කෙණ්ඩං නාම තාපසං.

“පටියත්තාහුතිං දිස්වා, ඉදං චචනමබ්බවිං;
ආවාහො වා විවාහො වා, රාජා වා තෙ නිමන්තිතො.

“ආහුතිං යිට්ඨකාමොහං, බ්‍රාහ්මණො දෙවසම්මතෙ;
න නිමන්තෙමි රාජානං, ආහුති මෙ න විජ්ජති.

“න වත්ථි මය්හමාවාහො, විවාහො මෙ න විජ්ජති;
සක්කානං නන්දිජනනො, සෙට්ඨො ලොකෙ සදෙවකෙ.

“සබ්බලොකහිත්තථාය, සබ්බසත්තස්සබාවහො;
සො මෙ නිමන්තිතො අජ්ජ, තස්සෙතං පටියාදනං.

“තිමබරුසකවණ්ණාහො, අප්පමෙය්‍යො අනුපමො;
රූපෙනාසදිසො බුද්ධො, ස්වාතනාය නිමන්තිතො.

“උක්කාමුඛපහට්ඨොව, බදිරඬිගාරසන්තිහො;
විජ්ජුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“පබ්බතග්ගෙ යථා අවිච්චි, පුණ්ණමායෙව චන්දිමා;
නළග්ගිවණ්ණසඬ්ඛාසො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“අසම්භිතො භයාතීතො, භවන්තකරණො මුනි;
සිහුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“කුසලො බුද්ධධම්මෙහි, අපසය්‍යො පරෙහි සො;
නාගුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“සද්ධම්මාවාරකුසලො, බුද්ධනාගො අසාදිසො;
උසහුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“අනන්තවණ්ණො අමිතයසො, විචිත්තසබ්බලක්ඛණො;
සක්කුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“චසි ගණි පතාපි ච, තෙජස්සි ච දුරාසදො;
බ්‍රහ්මුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“පත්තධම්මො දසබලො, බලාතිබලපාරගො;
ධරණුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“සිලවිච්ඡමාකිණ්ණො, ධම්මවිඤ්ඤාණබොහිතො;
උදුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“දුරාසදො දුප්පසහො, අවලො උග්ගතො බ්‍රහා;
නෙරුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“අනන්තඤ්ඤාණො අසමසමො, අතුලො අග්ගතං ගතො;
ගගනුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

“පතිට්ඨා භයභීතානං, තාණො සරණගාමීනං;
අස්සාසකො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“ආසයො බුද්ධිමත්තානං, පුඤ්ඤක්ඛේත්තං සුඛෙසිනං;
රතනාකරො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“අස්සාසකො වෙදකරො, සාමඤ්ඤඵලදායකො;
මෙසුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“ලොකවක්ඛු මහාතෙජො, සබ්බතමවිනොදනො;
සුරියුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“ආරම්මණවිමුත්තිසු, සභාවදස්සනො මුනි;
චන්ද්‍රපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“බුද්ධො සමුස්සිනො ලොකෙ, ලක්ඛණෙහි අලංකිකතො;
අප්පමෙය්‍යා මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“යස්ස ඤාණං අප්පමෙය්‍යං, සීලං යස්ස අනුපමං;
විමුත්ති අසදිසා යස්ස, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“යස්ස ධීති අසදිසා, ටාමො යස්ස අවින්තියො;
යස්ස පරක්කමො ජෙට්ඨො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“රාගො දොසො ච මොහො ච, විසා සබ්බෙ සමුහතා;
අගස්තමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“ක්ලෙසඛ්‍යාධිබ්‍රදුක්ඛ-සබ්බතමවිනොදනො;
චෙජ්ජුපමො මහාවීරො, සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිනො.

“බුද්ධොති හො යං වදෙසි, සොසොපෙසො සුදුල්ලහො;
බුද්ධො බුද්ධොති සුත්ථාන, පීති මෙ උදපජ්ජථ.

“අබ්භන්තරං අගණ්හන්තං, පීති මෙ බහි නිච්ජරෙ;
සොහං පීතිමනො සන්තො, ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

“කහං නු ඛො සො භගවා, ලොකජෙට්ඨො නරාසහො;
තත්ථ ගන්ත්වා නමස්සිස්සං, සාමඤ්ඤඵලදායකං.

“පග්ගස්භ දක්ඛිණං බාහුං, වෙදජානො කතඤ්ජලී;
ආචික්ඛි මෙ ධම්මරාජං, සොකසල්ලවිනොදනං.

“උදෙන්තංව මහාමෙසං, නීලං අඤ්ජනසන්නිභං;
සාගරං විය දිස්සන්තං, පස්සසෙනං මහාවනං.

“එත්ථ සො වසතෙ බුද්ධො, අදන්තදමකො මුනි;
විනයන්තො ච වෙනෙයො, බොධෙන්තො බොධිපක්ඛියෙ.

“පිපාසිතොව උදකං, හොජනංව ජීසවිජිතො;
ගාථී යථා වච්ඡගිද්ධා, එවාහං විවිනිං ජිනං.

“ආචාරඋපචාරඤ්ඤා, ධම්මානුච්ඡවිසංවරං;
සික්ඛාපෙම් සකෙ සිස්සෙ, ගච්ඡන්තෙ ජිනසන්නිකං.

“දුරාසදා භගවන්තො, සීභාව එකචාරිනො;
පදෙ පදං නික්ඛිපන්තා, ආගච්ඡෙය්‍යාථ මාණවා.

“ආසිවිසො යථා සොරො, මිගරාජාව කෙසරී;
මත්තොව කුඤ්ජරො දන්තී, එවං බුද්ධා දුරාසදා.

“උක්කාසිතඤ්ච බිපිනං, අජ්ඣුපෙක්ඛිය මාණවා;
පදෙ පදං නික්ඛිපන්තා, උපෙථ බුද්ධසන්නිකං.

“පටිසල්ලානගරුකා, අප්පසද්දා දුරාසදා;
දුරුපසඬිකමා බුද්ධා, ගරු හොන්ති සදෙවකෙ.

“යදාහං පඤ්භං පුච්ඡාමි, පටිසම්මොදයාමි වා;
අප්පසද්දා තදා හොථ, මුනිභුතාව තිට්ඨථ.

“යං සො දෙසෙති සම්බුද්ධො, බෙමං නිබ්බානපත්තියා;
තමෙවත්ථං නිසාමෙථ, සද්ධම්මසවනං සුඛං.

“උපසඬිකම්ම සම්බුද්ධං, සම්මොදිං මුනිනා අහං;
තං කථං වීතිසාරෙත්වා, ලක්ඛණෙ උපධාරයිං.

“ලක්ඛණෙ ද්වෙ ව කඬ්ඛාමි, පස්සාමි තිංසලක්ඛණෙ;
කොසොභිතවත්ථගුය්‍හං, ඉද්ධියා දස්සයි මුනි.

“ජීවිහං නින්තාමයිත්වාන, කණ්ණසොතෙ ව නාසිකෙ;
පටිමසි නලාටන්තං, කෙවලං ඡාදයි ජිනො.

“තස්සාහං ලක්ඛණෙ දිස්වා, පරිපුණ්ණෙ සබ්බඤ්ජනෙ;
බුද්ධොති තිට්ඨං ගන්ත්වාන, සහ සිස්සෙහි පබ්බජිං.

“සතෙහි තීහි සහිතො, පබ්බජිං අනගාරියං;
අඛිට්ඨාසෙ අසම්පත්තෙ, සබ්බෙ පත්තාමිහ නිබ්බුතිං.

“එකතො කම්මං කත්වාන, පුඤ්ඤක්ඛේත්තෙ අනුත්තරෙ;
එකතො සංසරිත්වාන, එකතො විනිවත්තයුං.

“ගොපානසියො දත්වාන, පුගධම්මෙ වසිං අහං
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, අට්ඨ හෙතු ලභාමහං.

“දිසාසු පුජිතො හොමී, හොගා ව අමිතා මම;
පතිට්ඨා හොමී සබ්බෙසං, තාසො මම න විජ්ජති.

“ඛ්‍යාධයො මෙ න විජ්ජන්ති, දිසායුං පාලයාමී ව;
සුබ්බමච්ඡවිකො හොමී, ආවාසෙ පත්ථිතෙ වසෙ.

“අට්ඨ ගොපානසී දත්වා, පුගධම්මෙ වසිං අහං;
පටිසම්භිදාරහත්තඤ්ච, එතං මෙ අපරට්ඨමං.

“සබ්බවොසිතවොසානො, කතකිච්චො අනාසවො;
අට්ඨ ගොපානසී නාම, තව පුත්තො මහාමුනි.

“පඤ්ච ථම්හානි දත්වාන, පුගධම්මෙ වසිං අහං;
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, පඤ්ච හෙතු ලභාමහං.

“අවලො හොමී මේත්තාය, අනුනඬිගො භවාමහං;
ආදෙය්‍යවචනො හොමී, න ධංසෙමී යථා අහං.

“අහන්තං හොති මෙ විත්තං, අබ්ලො හොමී කස්සවි;
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, විමලො හොමී සාසනෙ.

“සගාරවො සප්පතිස්සො, කතකිච්චො අනාසවො;
සාවකො තෙ මහාවීර, භික්ඛු තං වන්දතෙ මුනි.

“කත්වා සුකතපල්ලඬිකං, සාලායං පඤ්ඤපෙසහං;
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, පඤ්ච හෙතු ලභාමහං.

“උච්චෙ කුලෙ පජායිත්වා, මහාහොගො භවාමහං;
සබ්බසම්පත්තිකො හොමී, මච්ඡෙරං මෙ න විජ්ජති.

“ගමනෙ පත්ථිතෙ මය්හං, පල්ලඬිකො උපතිට්ඨති;
සහ පල්ලඬිකසෙට්ඨෙන, ගච්ඡාමී මම පත්ථිතං.

“තෙන පල්ලඬිකදානෙන, තමං සබ්බං විනොදයිං;
සබ්බාභිඤ්ඤාබලප්පත්තො, ථෙරො චන්දනි තං මුනි.

“පරික්ඛ්වත්තකිච්චානි, සබ්බකිච්චානි සාධයිං;
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, පාවිසිං අභයං පුරං.

“පරිනිට්ඨිතසාලම්භි, පරිභොගමදාසහං;
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, සෙට්ඨත්තං අප්ඤ්ඤාපාගතො.

“යෙ කෙච්ඡි දමකා ලොකෙ, හත්ථිඅස්සෙ දමෙන්නි යෙ;
කරිත්වා කාරණා නානා, දාරුණෙන දමෙන්නි තෙ.

“න හෙවං ත්වං මහාවීර, දමෙසි නරනාරියො;
අදණ්ඩෙන අසත්ථෙත, දමෙසි උත්තමෙ දමෙ.

“දානස්ස චණ්ණෙ කිත්තෙන්තො, දෙසනාකුසලො මුනි;
ඵකපඤ්ඤං කථෙන්නොච, බොධෙසි තිසතෙ මුනි.

“දන්තා මයං සාරථිනා, සුචිමුත්තා අනාසවා;
සබ්බාභිඤ්ඤාබලපත්තා, නිබ්බුතා උපධික්ඛයෙ.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
අතික්කන්තා භයා සබ්බෙ, සාලාදානස්සිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා සත්ථාරං උපසඬ්ඨිකමිත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො –

838.

“යං තං සරණමාගම්හ, ඉතො අට්ඨමෙ චක්ඛුම;
සත්තරත්තෙන භගවා, දන්තාම්භ තච සාසනෙ”ති. –

ගාථමාහ. තස්සත්ථො – පඤ්චභි චක්ඛුභි චක්ඛුම භගවා යස්මා මයං ඉතො අතීතෙ
අට්ඨමෙ දිවසෙ තං සරණං අගම්මිහ. තස්මා සත්තරත්තෙන තච සාසනෙ දමකෙන
දන්තා අම්භ, අහො තෙ සරණගමනස්ස ආනුභාවොති. තතො පරං –

839.

“තුචං බුද්ධො තුචං සත්ථා, තුචං මාරාභිභූ මුනි;
තුචං අනුසයෙ ඡෙත්වා, තිණ්ණො තාරෙසිමං පජං.

840.

“උපධි තෙ සමතික්කන්තා, ආසවා තෙ පදාලිතා;

සීහොව අනුපාදානො, පහිනභයහෙරවො''ති. —

ඉමාහි ද්විහි ගාථාහි අභිත්ථවිත්වා ඔසානගාථාය සත්ථාරං වන්දනං යාවති —

841.

“හික්ඛවො තිසතා ඉමෙ, තිට්ඨන්ති පඤ්ජලිකතා;
පාදෙ වීර පසාරෙහි, නාගා වන්දන්තු සත්ථුනො’’ති.

තත්ථ තුවං බුද්ධොති ත්වමෙව ඉමස්මිං ලොකෙ සබ්බඤ්ඤබුද්ධො.
දිට්ඨධම්මිකාදිඅත්ථෙත සත්තානං අනුසාසනතො ත්වමෙව සත්ථා. සබ්බෙසං
මාරානං අභිභවනතො මාරාහිභූ. මුනිභාවතො මුනි. අනුසයෙ ජෙත්වාති
කාමරාගාදිකෙ අනුසයෙ අරියමග්ගසත්ථෙත ඡින්දිත්වා. තිණ්ණොති සයං
සංසාරමහොසං තිණ්ණො, දෙසනාහත්ථෙත ඉමං පජං සත්තකායං තාරෙසි. උපධිති
බන්ධුපටිආදයො සබ්බෙ උපධි. අද්දපාදානොති සබ්බසො පහිනකාමුපාදානාදිකො.
එවං වත්වා ථෙරො සපරිසො සත්ථාරං අභිවන්දතිති.

සෙලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. කාලිගොධාපුත්තභද්දියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

යාතං මෙ හත්ථීගීවායාතිආදිකා ආයස්මතො භද්දියත්ථෙරස්ස ගාථා. කා
උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ
මහාභොගකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං
සුඤ්ඤානො සත්ථාරා එකං හික්ඛුං උච්චාකුලිකානං අග්ගට්ඨානෙ යපියමානං දිස්වා
සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා සත්තාහං බුද්ධජ්ජමුඛස්ස හික්ඛුසඤ්ඤස්ස
මහාදානං දත්වා පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං
දිස්වා බ්‍යාකාසි. සොපි තං බ්‍යාකරණං සුත්වා උච්චාකුලිකසංවත්තනිකං කම්මං
පුච්ඡිත්වා ධම්මස්සවනස්ස කාරාපනං, ධම්මමණ්ඩපෙ ආසනදානං, බීජනීදානං,
ධම්මකථිකානං පූජාසක්කාරකරණං, උපොසථාගාරෙ පටිස්සයදානන්ති එවමාදිං
යාවජීවං බහුපුඤ්ඤං කත්වා තතො වුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස
භගවතො අපරභාගෙ අම්භාකං භගවතො උප්පත්තියා පුරෙතරං බාරාණසියං
කුටුම්භියසරෙ නිබ්බන්තො සම්බහුලෙ පච්චෙකබුද්ධෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා
එකස්මිංයෙව යානෙ සමාගන්ත්වා හත්තවිස්සග්ගං කරොන්තෙ දිස්වා තත්ථ
පාසාණඵලකානි අත්ථරිත්වා පාදොදකාදිං උපට්ඨපෙත්තො යාවජීවං උපට්ඨහි.

සො එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
කපිලවත්ථුනගරෙ සාකියරාජකුලෙ නිබ්බන්ති, භද්දියොතිස්ස නාමං අහොසි. සො
වයජ්ජත්තො අනුරුද්ධාදිහි පඤ්චහි බත්තියෙහි සද්ධිං සත්ථරි අනුපියම්බවනෙ
විහරන්තෙ සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. තං සත්ථා අපරභාගෙ
ජෙතවනෙ අරියගණමජ්ඣෙක නිසින්තො උච්චාකුලිකානං හික්ඛුනං අග්ගට්ඨානෙ
යපෙසි. සො ඵලසුබ්බෙ නිබ්බානසුබ්බෙ ව විනිනාමෙත්තො අරඤ්ඤගතොසි

රුක්මලාගතොපි සුඤ්ඤාගාරගතොපි “අහො සුඛං, අහො සුඛං”න්ති අභික්ඛණං
 උදානං උදානෙසි. තං සුත්ථා භික්ඛු සත්ථු ආරොචෙසුං – “ආයස්මා හද්දියො
 කාලිගොධාය පුත්තො අභික්ඛණං ‘අහො සුඛං, අහො සුඛං’න්ති වදති, අනභිරතො
 මඤ්ඤෙ ඛුභ්මවරියං වරති”ති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා “සච්චං කිර ත්ථං,
 හද්දිය, අභික්ඛණං ‘අහො සුඛං, අහො සුඛං’න්ති වදසී”ති පුච්ඡි. සො “සච්චං
 හගවා”ති පටිජානිත්වා “පුබ්බෙ මෙ, හන්තෙ, රජ්ජං කාරෙත්තස්ස
 සුසංවිහිතාරක්ඛො අහොසිං, තථාපි භිතො උබ්බිග්ගො උස්සඬ්ඛිතො විහාසිං. ඉදානි
 පන පබ්බජිතො අභිතො අනුබ්බිග්ගො අනුස්සඬ්ඛිතො විහරාමී”ති වත්වා –

842.

“යාතං මෙ හත්ථිගීවාය, සුබ්බමා වත්ථා පධාරිතා;
 සාලිතං ඔදනො භුත්තො, සුවිමංසුපසෙවනො.

843.

“සොජ්ජ හද්දො සාතතිකො, උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතො;
 ක්කායති අනුපාදානො, පුත්තො ගොධාය හද්දියො.

844.

“පංසුකුලී සාතතිකො, උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතො;
 ක්කායති අනුපාදානො, පුත්තො ගොධාය හද්දියො.

845.

“පිණ්ඩපාතී සාතතිකො...පෙ.....

846.

“තෙච්චරී සාතතිකො...පෙ.....

847.

“සපදානචාරී සාතතිකො...පෙ.....

848.

“ඵකාසනී සාතතිකො...පෙ.....

849.

“පත්තපිණ්ඩී සාතතිකො...පෙ.....

850.

“බලුපච්ජාහත්තී සාතතිකො...පෙ.....

851.

“ආරඤ්ඤිකො සාතතිකො...පෙ.....

852.

“රුක්මලාලිකො සාතතිකො...පෙ.....

853.

“අබ්භොකාසී සාතතිකො...පෙ.....

854.

- “සොසානිකො සාතනිකො...පෙ.....
855.
“යථාසන්ථනිකො සාතනිකො...පෙ.....
856.
“නෙසජ්ජිකො සාතනිකො...පෙ.....
857.
“අප්පිවිජො සාතනිකො...පෙ.....
858.
“සන්තුට්ඨො සාතනිකො...පෙ.....
859.
“පවිච්ඡිතො සාතනිකො...පෙ.....
860.
“අසංසට්ඨො සාතනිකො...පෙ.....
861.
“ආරද්ධවිරියො සාතනිකො...පෙ.....
862.
“භික්ඛා සතපලං කංසං, සොවණ්ණං සතරාජිකං;
අග්ගහිං මත්තිකාපත්තං, ඉදං දුතියාහිසෙවනං.
863.
“උච්චෙ මණ්ඩලිපාකාරෙ, දළ්භමට්ඨාලකොට්ඨකෙ;
රක්ඛිතො ඛග්ගත්ථෙහි, උත්තමං විහරිං පුරෙ.
864.
“සොජ්ජ හද්දො අනුත්රාසී, පභීනභයභෙරවො;
කුසායති වනමොගය්හ, පුත්තො ගොධාය හද්දියො.
865.
“සිලක්ඛන්ඨෙ පතිට්ඨාය, සතිං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං;
පාපුණිං අනුපුබ්බෙන, සබ්බසංයොජනක්ඛය”න්ති. —

ඉමාහි ගාථාහි සත්ථු පුරතො සීහනාදං නදි.

තත්ථ යාතං මෙ භත්ථිගීවායාති, භන්තෙ, පුබ්බෙ මයා ගච්ඡන්තෙනාපි
භත්ථිගීවාය භත්ථික්ඛන්ඨෙ නිසීදිත්වා යාතං වරිතං. වත්ථානි පරිහරන්තෙනාපි
සුමුමා සුඛසම්ඵස්සා කාසිකවත්ථවිසෙසා ධාරිතා. ඔදනං භුඤ්ජන්තෙනාපි
තිවස්සිකානං පුරාණගන්ධසාලීනං ඔදනො තිත්තිරකපිඤ්ජරාදිනා සුවිනා මංසෙන
උපසිත්තතාය සුවිමංසුපසෙවනො භුත්තො, තථාපි තං සුඛං න මය්හං
චිත්තපරිනොසකරං අහොසි, යථා එතරහි විවෙකසුඛන්ති දස්සෙන්නො ආහ
“සොජ්ජ හද්දො”තිආදි. එත්ථ ව භත්ථිග්ගහණෙනෙව අස්සරථයානානි,

වත්ථග්ගහණෙන සබ්බරාජාලභිකාරා, ඔදනග්ගහණෙන සබ්බභොජනවිකති
ගතිතාති වෙදිතබ්බං. සොජ්ජාති සො අජ්ජ එතරහි පබ්බජ්ජායං යීතො. හද්දොති
සීලාදිගුණෙහි සමන්තාගතත්තා හද්දො. සාතතිකොති සමණධම්මෙ
දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරෙ සාතච්චයුත්තො. උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතොති උඤ්ජාවරියාය
පත්තෙ ආගතෙ පත්තපරියාපත්තෙ අභිරතො, තෙනෙව සන්තුට්ඨොති අධිජ්ජායො.
කුමායතීති ඵලසමාපත්තිකුමානෙන කුමායති. පුත්තො ගොධායාති කාළිගොධාය නාම
බත්තියාය පුත්තො. හද්දියොති ඵවංනාමො අත්තානමෙව ථෙරො අඤ්ඤං විය
කත්වා වදති.

ගහපතිවීවරං පටික්ඛිපිත්වා පංසුකුලිකඛිගසමාදානෙන පංසුකුලිකො.
සඬ්ඝහත්තං පටික්ඛිපිත්වා පිණ්ඩපාතිකඛිගසමාදානෙන පිණ්ඩපාතිකො.
අතිරෙකවීවරං පටික්ඛිපිත්වා තෙවීවරිකඛිගසමාදානෙන තෙවීවරිකො.
ලොලුජ්ජවාරං පටික්ඛිපිත්වා සපදානවාරිකඛිගසමාදානෙන සපදානවාරි.
නානාසනභොජනං පටික්ඛිපිත්වා එකාසනිකඛිගසමාදානෙන එකාසනිකො.
දුතියකභාජනං පටික්ඛිපිත්වා පත්තපිණ්ඩිකඛිගසමාදානෙන පත්තපිණ්ඩිකො.
අතිරිත්තභොජනං පටික්ඛිපිත්වා බලුපච්ඡාහත්තිකඛිගසමාදානෙන
බලුපච්ඡාහත්තිකො. ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපිත්වා ආරඤ්ඤිකඛිගසමාදානෙන
ආරඤ්ඤිකො. ඡන්තවාසං පටික්ඛිපිත්වා රුක්ඛමූලිකඛිගසමාදානෙන
රුක්ඛමූලිකො. ඡන්තරුක්ඛමූලානි පටික්ඛිපිත්වා අබ්භොකාසිකඛිගසමාදානෙන
අබ්භොකාසිකො. නසුසානං පටික්ඛිපිත්වා සොසානිකඛිගසමාදානෙන
සොසානිකො. සෙනාසනලොලුජ්ජං පටික්ඛිපිත්වා යථාසන්ථතිකඛිගසමාදානෙන
යථාසන්ථතිකො. සයනං පටික්ඛිපිත්වා නෙසජ්ජිකඛිගසමාදානෙන නෙසජ්ජිකො.
අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පන ධුතඛිගකථා විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 1.22
ආදයො) චුත්තනයෙනෙව ගහෙනබ්බො.

උච්චෙති උච්චාදිට්ඨානෙ, උපරිපාසාදතාය වා උච්චෙ. මණ්ඩලිපාකාරෙති
මණ්ඩලාකාරෙන පාකාරපටික්ඛිත්තෙ. දළ්භමට්ඨාලකොට්ඨකෙති ථීරෙහි
අට්ඨාලෙහි ද්වාරකොට්ඨකෙහි ව සමන්තාගතෙ, නගරෙති අත්ථො.

සතිං පඤ්ඤඤ්චාති එත්ථ සතිසීසෙන සමාධිං වදති.
ඵලසමාපත්තිනිරොධසමාපත්තියො සන්ධාය ‘සතිං පඤ්ඤඤ්ච භාවය’ ත්ති
චුත්තො. සෙසං තත්ථ තත්ථ චුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

ඵවං ථෙරො සත්ථු සම්මුඛා සිහනාදං නදි. තං සුත්වා හික්ඛු අභිජ්ජසන්තා
අහෙසුං.

කාළිගොධාපුත්තහද්දියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. අඛගුලිමාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ගව්‍යය වදනෙහි ආදිකා ආයස්මතො අභිගුලිමාලත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කොසලරඤ්ඤො පුරොහිතස්ස භග්ගවස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස ජාතදිවසෙ සකලනගරෙ ආවුධානි පජ්ජලිංසු, රඤ්ඤො ච මඬගලාවුධං සයනපියෙ යපිතං පජ්ජලි, තං දිස්වා රාජා භිතො සංවිග්ගො නිද්දං න ලභි. පුරොහිතො තායං වෙලායං නක්ඛත්තයොගං උල්ලොකෙන්තො “වොරනක්ඛත්තෙන ජාතො”ති සන්නිට්ඨානමකාසි. සො විභාතාය රත්තියා රඤ්ඤො සන්නිකං ගතො සුඛසෙය්‍යං පුච්ඡි. රාජා “කුතො, ආචරිය, සුඛසෙය්‍යං, රත්තියං මය්හං මඬගලාවුධං පජ්ජලි, තස්ස කො නු ඛො විපාකො භවිස්සති”ති? “මා භායි, මහාරාජ, මය්හං සරෙ දාරකො ජාතො. තස්ස ආනුභාවෙන සකලනගරෙපි ආවුධානි පජ්ජලිංසු”ති. “කිං භවිස්සති, ආචරියා”ති? “දාරකො වොරො භවිස්සති”ති. “කිං එකචාරී වොරො, උදාහු ගණපෙට්ඨකො”ති? “එකචාරිකො, දෙව”. “කිං නං මාරෙමා”ති? “එකචාරිකො වෙ, පටිපග්ගථ තාව න”න්ති ආහ. තස්ස නාම කරොන්තා යස්මා ජායමානො රඤ්ඤො චිත්තං විභෙසෙන්තො ජාතො, තස්මා හිංසකොති කත්වා පච්ඡා දිට්ඨං අදිට්ඨන්ති විය අහිංසකොති වොහරිංසු.

සො වයප්පත්තො පුබ්බකම්මබලෙන සත්තන්නං හත්ථිනං බලං ධාරෙති. තස්සිදං පුබ්බකම්මං – බුද්ධසුඤ්ඤ ලොකෙ කස්සකො හුත්වා නිබ්බත්තො එකං පච්චෙකබුද්ධං වස්සොදකෙන තිත්තං අල්ලවීචරං සිතපිළිතං අත්තනො ඛෙන්තභූමිං උපගතං දිස්වා “පුඤ්ඤක්ඛෙන්තං මෙ උපට්ඨිත”න්ති සොමනස්සජාතො අග්ගිං කත්වා අදාසි. සො තස්ස කම්මස්ස බලෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ ථාමජවබලසම්පන්නො ච හුත්වා ඉමස්මිං පච්ඡිමත්තභාවෙ සත්තන්නං හත්ථිනං බලං ධාරෙති. සො තක්කසිලං ගන්ත්වා දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්නිකෙ ධම්මන්තෙවාසී හුත්වා සිප්පං උග්ගණ්හතො ආචරියබ්‍රාහ්මණං තස්ස හරියඤ්ච සක්කච්චං පටිපග්ගති. තෙනස්ස සා බ්‍රාහ්මණී ගෙහෙ ලබ්භමානෙන හත්තාදිනා සඬග්ගං කරොති. තං අසහමානා අඤ්ඤ මාණවා ආචරියෙන සද්ධිං හෙදං අකංසු. බ්‍රාහ්මණො තෙසං වචනං ද්වෙ තයො වාරෙ අසද්දහන්තො හුත්වා පච්ඡා සද්දහිත්වා “මහාබලො මාණවො, න සක්කා කෙනවි මාරාපෙනුං, උපායෙන නං මාරෙස්සාමි”ති වින්තෙන්වා නිට්ඨිතසිප්පං අත්තනො නගරං ගන්තුං ආපුච්ඡන්තං මාණවං ආහ – “තාත අහිංසක, නිට්ඨිතසිප්පෙන නාම අන්තෙවාසිනා ආචරියස්ස ගරුදක්ඛිණා දාතබ්බා, තං මය්හං දෙහි”ති. “සාධු, ආචරිය, කිං දස්සාමි”ති? “මනුස්සානං සහස්සදක්ඛිණහත්ථඬගලියො ආනෙහි”ති. බ්‍රාහ්මණස්ස කිර අයමස්ස අධිප්පායො – බහුසු මාරියමානෙසු එකන්තනො එකො නං මාරෙය්‍යාති. තං සුත්වා අහිංසකො අත්තනො විරපරිචිතං නික්කරුණතං පුරක්ඛත්වා සන්නද්ධපඤ්චාවුධො කොසලරඤ්ඤො විජිතෙ ජාලිතං වනං පවිසිත්වා මහාමග්ගසමීපෙ පබ්බතන්තරෙ වසන්තො පබ්බතසිබරෙ යත්වා මග්ගෙන ගව්‍යන්තෙ මනුස්සෙ ඔලොකෙන්වා වෙගෙන ගන්ත්වා අභිගුලියො ගහෙන්වා රුක්ඛග්ගෙ ඔලම්බෙසි. තා ගිජ්ඣාපි කාකාපි බාදිංසු, භූමියං නික්ඛිත්තා පුතිභාවං අගමංසු. එවං ගණනාය අපරිපූරමානාය

ලද්දා ලද්දා අඬගුලියො සුත්තෙන ගන්ථිත්වා මාලං කත්වා යඤ්ඤොපවිතං විය අංසෙ ඔලම්බෙයි. තතො පටියාය අඬගුලිමාලොත්ථෙවස්ස සමඤ්ඤා අහොයි.

එවං තස්මිං මනුස්සෙ මාරොත්තෙ මග්ගො අවළඤ්ජො අහොයි. සො මග්ගෙ මනුස්සෙ අලහත්තො ගාමුපචාරං ගන්ත්වා නිලීයිත්වා ආගතාගතෙ මනුස්සෙ මාරොත්වා අඬගුලියො ගහෙත්වා ගච්ඡති. තං ඤත්වා මනුස්සා ගාමතො අපක්කමිංසු, ගාමා සුඤ්ඤා අහෙසුං, තථා නිගමා ජනපදා ව. එවං තෙන සො පදෙසො උබ්බාසිතො අහොයි. අඬගුලිමාලස්ස ව එකාය ඌනා සහස්සඅඬගුලියො සඬගහා අහෙසුං. අථ මනුස්සා තං වොරුපද්දවං කොසලරඤ්ඤො ආරොවෙසුං. රාජා පාතොව නගරෙ හෙරිං වරාපෙයි, “සීසං අඬගුලිමාලවොරං ගණ්භාම, බලකායො ආගච්ඡතු” ති. තං සුත්වා අඬගුලිමාලස්ස මාතා මත්තාණි නාම බ්‍රාහ්මණි තස්ස පිතරං ආහ – “පුත්තො කිර තෙ වොරො හුත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොති, තං ‘ඊදිසං මා කරි’ ති සඤ්ඤාපෙත්වා ආනෙහි, අඤ්ඤථා නං රාජා සාතෙය්‍යා” ති. බ්‍රාහ්මණො “න මය්හං තාදිසෙහි පුත්තෙහි අත්ථො, රාජා යං වා තං වා කරොතු” ති ආහ. අථ බ්‍රාහ්මණි පුත්තසිනෙහෙන පාටෙය්‍යං ගහෙත්වා “මම පුත්තං සඤ්ඤාපෙත්වා ආනෙස්සාමි” ති මග්ගං පටිපජ්ජී.

භගවා “අයං ‘අඬගුලිමාලං ආනෙස්සාමි’ ති ගච්ඡති, සථෙ සා ගමිස්සති, අඬගුලිමාලො ‘අඬගුලිසහස්සං පුරෙස්සාමි’ ති මාතරම්පි මාරෙස්සති. සො ව පච්ඡිමභවිකො, සචාහං න ගමිස්සං, මහාජාති අභවිස්සා” ති ඤත්වා පච්ඡාහත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කත්තො සයමෙව පත්තචීවරං ගහෙත්වා අඬගුලිමාලං උද්දිස්ස තිංසයොජනිකං මග්ගං පදසාව පටිපජ්ජමානො අන්තරාමග්ගෙ ගොපාලකාදීහි වාරියමානොපි ජාලිතං වනං උපගච්ඡී. තස්මිඤ්ච බණ්ණ තස්ස මාතා තෙන දිට්ඨා, සො මාතරං දුරතොව දිස්වා “මාතරම්පි මාරොත්වා අජ්ජ ඌනඬගුලිං පුරෙස්සාමි” ති අසිං උක්ඛිපිත්වා උපධාවි. තෙසං උභින්නං අන්තරෙ භගවා අත්තානං දස්සෙයි. අඬගුලිමාලො භගවත්තං දිස්වා “කිං මෙ මාතරං වධිත්වා අඬගුලියා ගහිතෙන? ජීවතු මෙ මාතා, යංනුනාහං ඉමං සමණං ජීවිතා වොරොපෙත්වා අඬගුලිං ගණ්භෙය්‍ය” ත්ති උක්ඛිත්තාසිකො භගවත්තං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි. අථ ඛො භගවා තථාරූපං ඉද්ධාහිසඬබාරං අහිසඬබාසි, යථා පකතිඉරියාපටෙන ගච්ඡන්තම්පි අත්තානං අඬගුලිමාලො සබ්බථාමෙන ධාවත්තොපි න සක්කොති සම්පාපුණ්තුං. සො පරිහීනජවො සුරුසුරුපස්සාසි කච්ඡෙහි සෙදං මුඤ්චන්තො පදං උද්ධරිතුම්පි අසක්කොත්තො බාණු විය යිතො භගවත්තං “තිට්ඨ තිට්ඨ, සමණා” ති ආහ. භගවා ගච්ඡන්තොව “යිතො අහං, අඬගුලිමාල, ත්වඤ්ච තිට්ඨා” ති ආහ. සො “ඉමෙ ඛො සමණා සකායපුත්තියා සච්චවාදිනො, අයං සමණො ගච්ඡන්තොයෙව ‘යිතො අහං, අඬගුලිමාල, ත්වඤ්ච තිට්ඨා’ ති ආහ, අහඤ්චම්හි යිතො, කො නු ඛො ඉමස්ස අධිජ්ජායො, පුච්ඡිත්වා නං ජානිස්සාමි” ති භගවත්තං ගාථාය අජ්ඣාභාසි –

866.

“ගච්ඡං වදෙසි සමණ යිතොම්හි, මමඤ්ච බුසි යිතමට්ඨිතොති;
පුච්ඡාමි තං සමණ එතමත්ථං, කථං යිතො ත්වං අහමට්ඨිතොම්හි” ති.

තත්ථ සමණාති භගවන්තං ආලපති. මමන්ති මං. කථන්ති කෙනාකාරෙන.
අයඤ්ඤතත්ථ අත්ථො – සමණ, ත්වං ගච්ඡන්තොව සමානො “ධීතොමිහී”ති වදෙසී.
මමඤ්ච ධීතංයෙව “අට්ඨිතො”ති බුසි, වදෙසී. කාරණෙනෙත්ථ භවිතබ්බං, තස්මා
තං සමණං අහං එවමත්ථං පුච්ඡාමි. කථං කෙනාකාරෙන ත්වං ධීතො අහොසි,
අහඤ්ච අට්ඨිතොමිහීති. එවං චුත්තෙ භගවා –

867.

“ධීතො අහං අඬගුලිමාල සබ්බදා, සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං;
තුච්ඤ්ච පාණෙසු අසඤ්ඤතොසි, තස්මා ධීතොහං තුචමට්ඨිතොසි”ති. –

ගාථාය තං අජ්ඣාමාසි.

තත්ථ ධීතො අහං, අඬගුලිමාල, සබ්බදා, සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩන්ති,
අඬගුලිමාල, අහං සබ්බදා සබ්බකාලෙ ආදිමජ්ඣපරියොසානෙසු තසථාවරහෙදෙසු
සබ්බෙසු සත්තෙසු දණ්ඩං නිධාය නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො ලජ්ජී දයාපන්නො,
තතො අඤ්ඤථා අවත්තනතො එවරූපෙනෙව ධීතො. තුච්ඤ්ච පාණෙසු
අසඤ්ඤතොසිති ත්වං පන සත්තෙසු සඤ්ඤමරහිතො අසි, ලුද්දො ලොහිතපාණි
හතපහතෙ නිවිට්ඨො අදයාපන්නො, තස්මා අසඤ්ඤතො විරතිවසෙන අට්ඨිතො.
තතො එව තාසු තාසු ගතීසු පරිබ්භමනතොපි තුවං ඉදානි ඉරියාපට්ඨන ධීතොපි
අට්ඨිතො අසි, අහං පන චුත්තජපකාරෙන ධීතොති. තතො අඬගුලිමාලො
යථාභූච්චගුණජපභාවිතස්ස ජලතලෙ තෙලස්ස විය සකලං ලොකං අභිබ්බාපෙත්වා
ධීතස්ස භගවතො කිත්තිසද්දස්ස සුතපුබ්බත්තා හෙතුසම්පත්තියා ඤාණස්ස ච
පරිපාකගතත්තා “අයං සො භගවා”ති සඤ්ජානපීතිසොමනස්සො “මහා අයං
සිහනාදො, මහන්තං ගජ්ජිතං, නයිදං අඤ්ඤස්ස භවිස්සති, සමණස්ස මඤ්ඤ
ගොතමස්ස එතං ගජ්ජිතං, දිට්ඨො වතමිහි මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන, මය්හං
සඬගහකරණත්ථං භගවා ඉධාගතො”ති වින්තෙත්වා –

868.

“විරස්සං වත මෙ මහිතො මහෙසී, මහාවනං සමණො පච්චපාදි;
සොහං චජ්ජ්සාමි සහස්සපාපං, සුත්වාන ගාථං තව ධම්මයුත්ත”න්ති. –

ඉමං ගාථං අහාසි.

තත්ථ විරස්සං වතාති විරකාලෙන වත. මෙති මය්හං අනුග්ගහත්ථාය. මහිතොති
සදෙවකෙන ලොකෙන මහතියා පුජාය පුජිතො. මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධාදිගුණෙ එසි,
ගවෙසීති මහෙසී. මහාවනං සමණො පච්චපාදීති ඉමං මහාරඤ්ඤං සමිතසබ්බපාපො
භගවා පටිපජ්ජී. සොහං චජ්ජ්සාමි සහස්සපාපං, සුත්වාන ගාථං තව ධම්මයුත්තන්ති
සොහං ධම්මයුත්තං ධම්මුපසංහිතං තව ගාථං සුණිං. සොහං තං සුත්වාන “විරස්සමපි
විරකාලෙනපි සඬගතං පරිවිතං පාපසහස්සං පජ්ඣස්ස”න්ති වින්තෙත්වා ඉදානි තං

අඤ්ඤදන්ත්‍ර පරිච්ඡේදයාමිති අත්ථො. එවං පන වත්වා යථා පටිපජ්ජි, යථා ච
භගවතා අනුග්ගහිතො, තං දස්සෙතුං —

869.

“ඉච්චෙව වොරො අසිමාවුධඤ්ච, සොබ්බෙහෙ පපාතෙ නරකෙ අන්වකාසි;
අවන්දි වොරො සුගතස්ස පාදෙ, තත්ථෙව පබ්බජ්ජමයාචි බුද්ධං.

870.

“බුද්ධො ච බො කාරුණිකො මහෙසි, යො සත්ථා ලොකස්ස සදෙවකස්ස;
තමෙහි භික්ඛුති තදා අවොච, එසෙව තස්ස අහු භික්ඛුභාවො”ති.

සඬගීතිකාරා ඉමා ද්වෙ ගාථා යපෙසුං.

තත්ථ ඉච්චෙවාති ඉති එව එවං වත්වා අනන්තරමෙව. වොරොති අඬගුලිමාලො.
අසින්ති බග්ගං. ආවුධන්ති සෙසාවුධං. සොබ්බෙහි සමන්තතො ඡින්තනටෙ.
පපාතෙති එකතො ඡින්තනටෙ. නරකෙති භූමියා එලිතව්වරෙ. ඉධ පන තිහිපි පදෙහි
යත්ථ පතිතං අඤ්ඤෙන ගහෙතුං න සක්කා, තාදිසං පබ්බතන්තරමෙව වදති.
අන්වකාසිති අනු අකාසි, පඤ්චවිධමිපි අත්තනො ආවුධං අනු බිපි ඡඩ්ඬෙසි, තානි
ඡඩ්ඬෙන්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා “පබ්බාජෙථ මං, භන්තෙ”ති ආහ.
තෙන වුත්තං “අවන්දි වොරො සුගතස්ස පාදෙ, තත්ථෙව පබ්බජ්ජමයාචි
බුද්ධං”න්ති. එවං තෙන පබ්බජ්ජාය යාථිතාය සත්ථා තස්ස පුරිමකම්මං
ඕලොකෙන්තො එහිභික්ඛුභාවාය හෙතුසම්පත්තිං දිස්වා දක්ඛිණභත්ථං පසාරෙන්වා
— “එහි, භික්ඛු, ස්වාඛාතො ධම්මො, වර බ්‍රහ්මවරියං, සම්මා දුක්ඛස්ස
අන්තකිරියායා”ති ආහ. සා එව ච තස්ස පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ච අහොසි. තෙනාහ
“තමෙහි භික්ඛුති තදා අවොච, එසෙව තස්ස අහු භික්ඛුභාවො”ති.

එවං ථෙරො සත්ත්‍ර සන්තිකෙ එහිභික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච
ලහිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පත්වා විමුත්තිසුඛං
පටිසංවෙදෙන්තො පීතිසොමනස්සජාතො උදානවසෙන —

871.

“යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා, පච්ඡා සො නප්පමජ්ජති;
සොමං ලොකං පභාසෙති, අබ්භා මුත්තොච වන්දිමා.

872.

“යස්ස පාපං කතං කම්මං, කුසලෙන පිටියති;
සොමං ලොකං පභාසෙති, අබ්භා මුත්තොච වන්දිමා.

873.

“යො භවෙ දහරො භික්ඛු, යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙ;

සොමං ලොකං පභාසෙනි, අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා” ති. – ගාථත්තයං අභාසි;

තස්සත්ථො – යො පුග්ගලො ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගතො පුබ්බෙ පාපමිත්තසංසග්ගෙන වා අත්තනො වා පටිසංඛානාභාවෙන පමජ්ජිත්වා සම්මාපටිපත්තියං පමාදං ආපජ්ජිත්වා, පච්ඡා කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගෙන යොනිසො උම්මුජ්ජන්තො නප්පමජ්ජති, සම්මා පටිපජ්ජති, සමථවිපස්සනං අනුයුඤ්ඤන්තො තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා පාපුණාති, සො අබ්භාදිහි මුත්තො චන්දො විය ඔකාසලොකං අත්තනා අධිගතාහි විජ්ජාභිඤ්ඤාහි ඉමං ඛන්ධාදිලොකං ඔභාසෙතීති.

යස්ස පුග්ගලස්ස කතං උපවිතං පාපකම්මං කම්මක්ඛයකරෙන ලොකුත්තරකුසලෙන අවිපාකාරහභාවස්ස ආහරිතත්තා විපාකුප්පාදෙන ද්වාරපිටානෙන පිටියති ථකියති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

දහරොති තරුණො, තෙනස්ස යොගක්ඛමසරීරතං දස්සෙති. සො හි උජ්ජන්තං වාතාතපපරිස්සයං අභිභවිත්වා යොගං කාතුං සක්කොති. යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙ සික්ඛත්තයෙ යුත්තප්පයුත්තො භොති, සක්කච්චං සම්පාදෙතීති අත්ථො.

ඵවං පීතිසොමනස්සජාතො විමුත්තිසුඛෙන විහරන්තො යදා නගරං පිණ්ඩාය පවිසති, තදා අඤ්ඤෙතපි බිත්තො ලෙඩ්ඛු ටෙරස්ස කායෙ නිපතති, අඤ්ඤෙතපි බිත්තො දණ්ඩො තස්සෙව කායෙ නිපතති. සො හින්තෙන පත්තෙන විහාරං පවිසිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගවිජති. සත්ථා තං ඔවදති “අධිවාසෙහි, ත්වං බ්‍රාහ්මණ, අධිවාසෙහි, ත්වං බ්‍රාහ්මණ, යස්ස ඛො, ත්වං බ්‍රාහ්මණ, කම්මස්ස විපාකෙන බහුනි වස්සසහස්සානි නිරයෙ පච්චෙය්‍යාසි, තස්ස, ත්වං බ්‍රාහ්මණ, කම්මස්ස විපාකං දිට්ඨෙව ධම්මෙ පටිසංවෙදෙසී” ති. අථ ටෙරො අනොධිසො සබ්බසත්තෙසු මෙත්තවිත්තං උපට්ඨපෙත්වා –

874.

“දිසාපි මෙ ධම්මකථං සුණන්තු, දිසාපි මෙ යුඤ්ජන්තු බුද්ධසාසනෙ;
දිසාපි මෙ තෙ මනුෂ්‍ය භජන්තු, යෙ ධම්මමෙවාදපයන්ති සන්තො.

875.

“දිසා හි මෙ ඛන්තිවාදානං, අවිරොධප්පසංසිනං;
සුණන්තු ධම්මං කාලෙන, තඤ්ච අනුචිධියන්තු.

876.

“න හි ජාතු සො මමං හිංසෙ, අඤ්ඤං වා පන කඤ්චි නං;
පප්පුය්‍ය පරමං සන්තිං, රක්ඛෙය්‍ය තසථාවරෙ.

877.

“උදකඤ්ඞි නයන්ති නෙත්තිකා, උසුකාරා දමයන්ති තෙජනං;
දාරුං දමයන්ති තච්ඡකා, අත්තානං දමයන්ති පණ්ඩිතා.

878.

“දණ්ඨෙතෙකෙ දමයන්ති, අඬුකුසෙහි කසාහි ව;
අදණ්ඨෙන අසත්ථෙත, අහං දන්තොම්හි තාදිනා.

879.

“අහිංසකොති මෙ නාමං, හිංසකස්ස පුරෙ සතො;
අජ්ජාහං සච්චනාමොම්හි, න නං හිංසාමි කඤ්චි නං.

880.

“වොරො අහං පුරෙ ආසිං, අඬුගුලිමාලොති විස්සුතො;
වුස්භමානො මහොසෙන, බුද්ධං සරණමාගමං.

881.

“ලොහිතපාණි පුරෙ ආසිං, අඬුගුලිමාලොති විස්සුතො;
සරණගමනං පස්ස, භවනෙත්ති සමුහතා.

882.

“තාදිසං කම්මං කත්වාන, බහුං දුග්ගතිගාමිනං;
ඵ්ථිධො කම්මවිපාකෙන, අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං.

883.

“පමාදමනුයුඤ්ජන්ති, බාලා දුම්මෙධිනො ජනා;
අජ්ජමාදඤ්ච මෙධාවී, ධනං සෙට්ඨංව රක්ඛති.

884.

“මා පමාදමනුයුඤ්ජෙථ, මා කාමරතිසන්ථවං;
අජ්ජමත්තො හි ක්කායන්තො, පජ්ජොති පරමං සුඛං.

885.

“ස්වාගතං නාපගතං, නෙතං දුම්මන්තිතං මම;
සවිහත්තෙසු ධම්මෙසු, යං සෙට්ඨං තදුපාගමං.

886.

“ස්වාගතං නාපගතං, නෙතං දුම්මන්තිතං මම;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

887.

“අරඤ්ඤෙ රුක්ඛමුලෙ වා, පබ්බතෙසු ගුහාසු වා;

තත්ථ තත්ථෙව අට්ඨාසිං, උබ්බිග්ගමනසො තදා.

888.

“සුඛං සයාමි යායාමි, සුඛං කප්පෙමි ජීවිතං;
අභත්ථපාසො මාරස්ස, අහො සත්ථානුකම්පිතො.

889.

“බ්‍රහ්මජච්චො පුරෙ ආසිං, උදිච්චො උභතො අහු.
සොජ්ජ පුත්තො සුගතස්ස, ධම්මරාජස්ස සත්ථුතො.

890.

“චිතතණ්හො අනාදානො, ගුත්තද්වාරො සුසංවුතො;
අසමුලං වධිත්වාන, පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො.

891.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා”ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ දිසාපීති මය්හං දිසාපි අමිත්තා පච්චත්ථිකාපි යෙ මං එවං උපවදන්ති
“යථා මයං අභිගුලිමාලස්ස වසෙන ඤාතිවියොගදුක්ඛපරෙනා දුක්ඛං පාපුණාම, එවං
අභිගුලිමාලොපි දුක්ඛං පාපුණාමු”ති. මෙ ධම්මකථං සුණන්තුති මයා සත්ථු
සන්තිකෙ සුතං චතුසච්චධම්මපටිසංයුත්තං කථං සුණන්තු. යුඤ්ජන්තුති සුත්වා ච
තදත්ථාය පටිපජ්ජන්තු. තෙ මනුෂ්‍ය භජන්තුති තාදිසෙ සජ්ජුරිසෙ කල්‍යාණමිත්තෙ
භජන්තු සෙවන්තු. යෙ ධම්මමෙවාදපයන්ති සත්තොති යෙ සජ්ජුරිසා
කුසලධම්මමෙව, උත්තරිමනුස්සධම්මමෙව, නිබ්බත්තිතලොකුත්තරධම්මමෙව ච
ආදායෙන්ති සමාදායෙන්ති ගණ්භාපෙන්ති.

බන්තිවාදානන්ති අධිවාසනබන්තිමෙව වදන්තානං තතො එව
අවිරොධජ්ජසංසිනන්ති කෙනචි අවිරොධභූතාය මෙත්තාය එව පසංසනසිලානං.
සුණන්තු ධම්මං කාලෙනාති යුත්තජ්ජයුත්තකාලෙ තෙසං සන්තිකෙ ධම්මං
සුණන්තු. තඤ්ච අනුච්ඨියන්තුති තඤ්ච යථාසුතං ධම්මං සම්මදෙව උග්ගහිත්වා
අනුකරොන්තු ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජන්තුති අත්ථො.

න හි ජාතු සො මමං හිංසෙති සො මය්හං දිසො පච්චත්ථිකො ජාතු,
එකංසෙනෙව මං න හිංසෙ, න ඛාධෙය්‍ය. අඤ්ඤං වා පන කඤ්චි නන්ති න කෙවලං
මංයෙව, අඤ්ඤං වාපි කඤ්චි සත්තං න හිංසෙය්‍ය, පජ්ජුය්‍ය පරමං සන්තින්ති, පරමං
උත්තමං සන්තිං නිබ්බානං පාපුණෙය්‍ය, පාපුණිත්වා ච රක්ඛෙය්‍ය තසථාවරෙති
සබ්බෙ ච සත්තෙ පරමාය රක්ඛාය රක්ඛෙය්‍ය, සිස්සං පුත්තං විය පරිපාලෙය්‍යාති
අත්ථො.

එවං ටෙරො ඉමාහි ගාථාහි පරෙ පාපතො පරිමොචෙන්තො පරිත්තකිරියං නාම කත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පකාසෙන්තො “උදකං හී”ති ගාථමාහ. තත්ථ පථවියා ථලට්ඨානං ඛණිත්වා නින්තට්ඨානං පුරෙත්වා මාතිකං වා කත්වා රුක්ඛදොණිං වා යපෙත්වා අත්තනා ඉච්ඡිකිච්ඡිතට්ඨානං උදකං නෙන්නීති නෙත්තිකා, උදකභාරිතො. තෙජනන්ති කණ්ඩං. ඉදං වුත්තං හොති – නෙත්තිකා අත්තනො රුචියා උදකං නයන්ති, උසුකාරාපි තාපෙත්වා වඩ්ඤාභාවං හරන්තා තෙජනං උසුදමයන්ති, උජුකං කරොන්ති, තච්ඡකාපි නෙමිආදීනං අත්ථාය තච්ඡන්තා දාරුදමයන්ති අත්තනො රුචියා උජු වා වඩ්ඤං වා කරොන්ති. එවං එත්තකං ආරම්මණං කත්වා පණ්ඩිතා සප්පඤ්ඤා අරියමග්ගං උප්පාදෙන්තා අත්තානං දමෙන්ති, අරහත්තප්පත්තා පන එකන්තදන්තා නාම හොන්තිති.

ඉදානි පුරිසදම්මසාරථිතා සත්ථාරා අත්තනො දම්තාකාරං කතඤ්ඤුතඤ්ථ පකාසෙන්තො “දණ්ඨෙධනෙකෙ”තිආදිකා පඤ්ථ ගාථා අභාසි. තත්ථ දණ්ඨෙධනෙකෙ දමයන්තිති රාජරාජමහාමත්තාදයො දණ්ඨෙධන, හත්ථිඅස්සාදිනා බලකායෙන ව පච්චත්ථිකාදිකෙ දමෙන්ති, ගොපාලාදයො ව ගාවාදිකෙ දණ්ඨෙධන යට්ඨියා දමෙන්ති. හත්ථාවරියා හත්ථිං අඩ්ඤුසෙහි, අස්සාවරියා අස්සෙ කසාහි ව දමෙන්ති. අදණ්ඨෙධන අසත්ථෙඨන, අහං දන්තොමිහි තාදිනාති අහං පන ඉට්ඨාදිසු තාදිභාවප්පත්තෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන විනා එව දණ්ඨෙධන, විනා සත්ථෙඨන, නිහිතදණ්ඨනිහිතසත්ථභාවෙන දන්තො දම්තො නිබ්බිසෙවතො ගතො අමිහි.

අහිංසකොති මෙ නාමං, හිංසකස්ස පුරෙ සතොති සත්ථාරා සමාගමතො පුබ්බෙ හිංසකස්ස මෙ සමානස්ස අහිංසකොති නාමමත්තං අභොසි. අප්පාහන්ති ඉදානි පනාහං “අහිංසකො”ති සච්චනාමො අවිතථනාමො අමිහි. තස්මා න නං හිංසාමි කඤ්චිපි සත්තං න හිංසාමි න ඛාධෙමි, නන්ති නිපාතමත්තං.

විස්සුතොති “පාණාතිපාති ලුද්දො ලොහිතපාණි”තිආදිනා පඤ්ඤාතො. මහොසෙනාති කාමොසාදිනා මහතා ඔසෙන, තස්ස ඔසස්ස විච්ඡෙදකරං බුද්ධං සරණං බුද්ධසංඛාරං සරණං අගමං උපගච්ඡිං.

ලොහිතපාණිති පාණමතිපාතනෙන පරෙසං ලොහිතෙන රුහිරෙන මක්ඛිතපාණි. සරණගමනං පස්සාති මහජ්ඵලං මම සරණගමනං පස්සාති අත්තානමෙවාලපති.

තාදිසං කම්මන්ති අනෙකසතපුරිසවධං දාරුණං තථාරූපං පාපකම්මං. චුට්ඨො කම්මවිපාකෙනාති පුබ්බෙ කතස්ස පාපකම්මස්ස විපාකෙන චුට්ඨො, සබ්බසො පහිනකම්මො විපාකමත්තං පච්චනුහොන්තො. අථ වා චුට්ඨො කම්මවිපාකෙනාති උපනිස්සයභූතස්ස කුසලකම්මස්ස ඵලභූතෙන ලොකුත්තරමග්ගෙන, ලොකුත්තරකම්මස්සෙව වා එලෙන විමුත්තිසුබ්බෙන චුට්ඨො. සබ්බසො කිලෙසානං බිණත්තා අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං, භොජනාපදෙසෙන චත්තාරොපි පච්චයෙ වදති.

ඉදානි පුබ්බෙ අත්තනො පමාදවිහාරං ගරභාමුඛෙන පච්ඡා අප්පමාදපට්ඨත්තිං පසංසන්නො තත්ථ ච පරෙසං උස්සාහං ජනෙන්නො

“පමාදමනුයුක්ඛත්ති” නිදාදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ බාලානි බාලොන් සමන්තාගතා ඉධලොකපරලොකත්ථං අජානන්තා. දුම්මෙධිනොති නිප්පක්ඛො, තෙ පමාදෙ ආදීනවං අපස්සන්තා පමාදං අනුයුක්ඛත්ති පචත්තෙන්ති, පමාදෙනෙව කාලං විනිනාමෙන්ති. මෙධාවිති ධම්මොපපක්ඛොස සමන්තාගතො පන පණ්ඩිතො කුලවංසාගතං සෙට්ඨං උත්තමං සත්තරතනධනං විය අප්පමාදං රක්ඛති. යථා හි “උත්තමං ධනං නිස්සාය භොගසම්පත්තිං පාපුණ්ණිස්සාම, පුත්තදාරං පොසෙස්සාම, සුගතිමග්ගං සොධෙස්සාම” ති ධනෙ ආනිසංසං පස්සන්තා ධනං රක්ඛන්ති; එවං පණ්ඩිතොපි “අප්පමාදං නිස්සාය පට්ඨමජ්ඣානාදිනි පටිලභිස්සාමි, මග්ගඵලානි පාපුණ්ණිස්සාමි, තිස්සො විජ්ජා ඡ අභික්ඛො සම්පාදෙස්සාමි” ති අප්පමාදෙ ආනිසංසං පස්සන්තො ධනං සෙට්ඨංව අප්පමාදං රක්ඛන්ති අත්ථො.

මා පමාදන්ති පමාදං මා අනුයුක්ඛේප්ථ පමාදෙන කාලං මා විනිනාමයිත්ථ. කාමරතිසන්ථවන්ති චත්ථුකාමෙසු, කිලෙසකාමෙසු ච රතිසඬ්ඛානං තණ්හාසන්ථවම්පි මා අනුයුක්ඛේප්ථ මා වින්දිත්ථ මා පටිලභිත්ථ. අප්පමත්තො හීනි උපට්ඨිතසතිතාය අප්පමත්තො පුග්ගලො ක්කායන්තො ක්කායනප්පසුතො පරමං උත්තමං නිබ්බානසුඛං පාපුණාති.

ස්වාගතං නාපගතන්ති යං තදා මම සත්ථු සන්තිකෙ ආගතං ආගමනං, සත්ථු වා තස්මිං මහාවනෙ ආගමනං, තං ස්වාගතං ස්වාගමනං නාපගතං, අත්ථතො අපෙතං විගතං න භොති. නෙතං දුම්මන්තිතං මමාති යං තදා මයා “සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමි” ති මන්තිතං, ඉදම්පි මම න දුම්මන්තිතං, සුමන්තිතමෙව. කස්මා? සවිහත්තෙසු ධම්මෙසුති සාවජ්ජානවජ්ජාදිවසෙන පකාරතො විහත්තෙසු ධම්මෙසු යං සෙට්ඨං උත්තමං පවරං නිබ්බානං. තදුපාගමං තදෙව උපගච්ඡන්ති අත්ථො.

“තදා පුට්ඨජ්ජනකාලෙ පයොගාසයවිපන්නතාය අරක්ඛොදිසු දුක්ඛං විභාසිං, ඉදානි පයොගාසයසම්පන්නතාය තත්ථ සුඛං විහරාමි” ති සුඛවිහාරභාවක්ඛේව “පුබ්බෙ ජාතිමත්තෙන බ්‍රාහ්මණො, ඉදානි සත්ථු ඔරසපුත්තතාය බ්‍රාහ්මණො” ති පරමත්ථබ්‍රාහ්මණභාවක්ඛේව දස්සෙන්නො “අරක්ඛෙක්ඛ” නිදාදිමාහ. තත්ථ සුඛං සයාමිති සයන්තොපි සුඛං සුඛෙන නිදුක්ඛෙන විත්තුත්‍රාසාදීනං අභාවෙන වෙතොදුක්ඛරහිතො සයාමි. යායාමිති යාමි. අහත්ථපාසො මාරස්සාති කිලෙසමාරාදීනං අගොචරො. අහො සත්ථානුකම්පිතොති සත්ථාරානුකම්පිතො අහො.

බ්‍රහ්මජච්චොති බ්‍රාහ්මණජාතිකො. උදිච්චො උභතොති මාතිතො ච පිතිතො ච උභතො උදිතො සංසුද්ධගණිකො. සෙසං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයමෙව.

අඬුලිමාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. අනුරුද්ධත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පහාය මාතෘපිතරොතිආදිකා ආයස්මතො අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පත්තො කුටුම්භිකො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො එකදිවසං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤානො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං දිබ්බවක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස භගවතො සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ භගවතො, භික්ඛුසඬ්ඝස්ස ච උත්තමානි වත්ථානි දත්වා පණ්ඩානමකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායෙන සම්ප්ඤ්ඤානාචං දිස්වා ‘අනාගතෙ ගොතමස්ස නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බවක්ඛුකානං අග්ගො භවිස්සති’ති බ්‍යාකාසි. සොපි තත්ථ පුඤ්ඤානි කරොන්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ නිට්ඨිතෙ සත්තයොජනිකෙ සුවණ්ණචේතියෙ අනෙකසහස්සෙහි දීපරුක්ඛෙහි දීපකපල්ලිකාහි ච ‘දිබ්බවක්ඛුඤ්ඤාණස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොතු’ති උළාරං දීපපූජං අකාසි.

එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ බාරාණසියං කුටුම්භිකගෙන නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ නිට්ඨිතෙ යොජනිකෙ කනකපුපෙ බහු කංසපාතියො කාරෙත්වා සජ්ජිමණ්ඩස්ස පූරෙත්වා මජ්ඣෙකෙ ඵලෙකෙ ගුලපිණ්ඩං යපෙත්වා මුඛවට්ටියා මුඛවට්ටිං ඵුසාපෙන්නො චේතියං පරික්ඛිපාපෙත්වා අත්තනා එකං මහතිං කංසපාතිං කාරෙත්වා සජ්ජිමණ්ඩස්ස පූරෙත්වා සහස්සවට්ටියො ජාලාපෙත්වා සීසෙ යපෙත්වා සබ්බරත්තිං චේතියං අනුපරියාසි.

එවං තස්මිම්පි අත්තභාවෙ යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො වුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං යත්වා තතො වුතො අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ බාරාණසියංයෙව දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්ති, අන්තභාරොතිස්ස නාමං අහොසි. සො සුමනසෙට්ඨිස්ස නාම ගෙනෙ කම්මං කරොන්තො ජීවති. සො එකදිවසං උපරිට්ඨං නාම පච්චෙකබුද්ධං නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨාය ගන්ධමාදනපබ්බතො ආකාසෙනාගන්ත්වා බාරාණසිනගරද්වාරෙ ඔතරිත්වා වීවරං පාරුපිත්වා නගරෙ පිණ්ඩාය පවිසන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො පත්තං ගහෙත්වා අත්තතො අත්ථාය යපිතං එකං භාගහත්තං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස දාතුකාමො ආරභි. හරියාපිස්ස අත්තතො භාගහත්තං තත්ථෙව පක්ඛිපි. සො තං නෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ යපෙසි. පච්චෙකබුද්ධො තං ගහෙත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. තං දිස්වා රත්තිං සුමනසෙට්ඨිස්ස ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා ‘අහො දානං පරමදානං, උපරිට්ඨෙ, සුප්පතිට්ඨික’න්ති මහාසද්දෙන අනුමොදි. තං සුත්වා සුමනසෙට්ඨි ‘එවං දෙවතාය අනුමොදිතං ඉදමෙව උත්තමදාන’න්ති වින්තෙත්වා තත්ථ පත්තිං යාචි. අන්තභාරො පන තස්ස පත්තිං අදාසි. තෙන පසන්නචිත්තො සුමනසෙට්ඨි තස්ස සහස්සං දත්වා ‘ඉතො පට්ඨාය තුය්හං සහත්ථෙන කම්මකරණකිව්චං නත්ථි, පතිරුපං ගෙහං කත්වා නිව්චං වසාහි’ති ආහ.

යස්මා නිරොධනො වුට්ඨිතස්ස පච්චෙකඛුද්ධස්ස දින්නපිණ්ඩපාතො
 තංදිවසමෙව උළාරතරවිපාකො හොති, තස්මා තංදිවසං සුමනසෙට්ඨි රඤ්ඤො
 සන්නිකං ගච්ඡන්තො තං ගහෙත්වා අගමාසි. රාජා පන තං ආදරවසෙන ඔලොකෙසි.
 සෙට්ඨි “මහාරාජ, අයං ඔලොකෙතඛිඛයුත්තොයෙවා”ති වත්වා තදා තෙන
 කතපුඤ්ඤං අත්තනාපිස්ස සහස්සං දින්නභාවං කථෙසි. තං සුත්වා රාජා තුස්සිත්වා
 සහස්සං දත්වා අසුකස්මිං නාම යානෙ ගෙහං කත්වා වසා”ති ගෙහට්ඨානමස්ස
 ආණාපෙසි. තස්ස තං යානං සොධාපෙත්තස්ස මහන්තියො නිධිකුම්භියො
 උට්ඨන්ති. තා දිස්වා සො රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා සබ්බං ධනං උද්ධරාපෙත්වා
 රාසිකතං දිස්වා “එත්තකං ධනං ඉමස්මිං නගරෙ කස්ස ගෙහෙ අත්ථි”ති? “න
 කස්සචි, දෙවා”ති. “තෙන හි අයං අත්තභාරො ඉමස්මිං නගරෙ මහාධනසෙට්ඨි
 නාම හොතු”ති තංදිවසමෙව තස්ස සෙට්ඨිජත්තං උස්සාපෙසි.

සො තතො පට්ඨාය යාවජීවං කුසලකම්මං කත්වා තතො වුතො දෙවමනුස්සෙසු
 සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුනගරෙ සුක්කොදනසක්කස්ස ගෙහෙ
 පටිසන්ධිං ගණ්හි, අනුරුද්ධොතිස්ස නාමං අහොසි. සො මහානාමස්ස සක්කස්ස
 කනිට්ඨභාතා, සත්ථු වුළුපිතු පුත්තො පරමසුබ්බමාලො මහාපුඤ්ඤො තිණ්ණං උතුනං
 අනුවච්ඡෙකෙසු තිසු පාසාදෙසු අලඬිකතනාටකිත්ථිහි පරිවුතො දෙවො විය සම්පත්තිං
 අනුභවන්තො සුද්ධොදනමහාරාජෙන උස්සාහිතෙහි සකායරාජුහි සත්ථු පරිවාරත්ථං
 පෙසිතෙහි හද්දියකුමාරාදීහි අනුපියම්බවනෙ විහරන්තං සත්ථාරං උපසඬකම්ත්වා
 සත්ථු සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා අත්තොවස්සෙයෙව දිබ්බවක්ඛුං නිබ්බත්තෙත්වා, පුන
 ධම්මසෙනාපතිස්ස සන්නිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා චෙතියරට්ඨෙ පාවිනවංසදායං
 ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොන්තො සත්තමහාපුරිසවිතක්කෙ විතක්කෙත්වා අට්ඨමං
 ජානිතුං නාසක්ඛි. තස්ස තං පවත්තිං ඤත්වා සත්ථා අට්ඨමං මහාපුරිසවිතක්කං
 කථෙත්වා චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමපට්මණ්ඩිතං මහාඅරියවංසපටිපදං
 දෙසෙති. සො දෙසනානුසාරෙන විපස්සනං වඩ්ඤ්ත්වා අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං
 අරහත්තං සච්ඡාකාසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.1.421-433) –

“සුමෙධං භගවන්තාහං, ලොකජෙට්ඨං නරාසහං;
 වුපකට්ඨං විහරන්තං, අද්දසං ලොකනායකං.

“උපගන්ත්වාන සම්බුද්ධං, සුමෙධං ලොකනායකං;
 අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාන, බුද්ධසෙට්ඨමයාවහං.

“අනුකම්ප මහාවීර, ලොකජෙට්ඨ නරාසහං;
 පදීපං තෙ පදස්සාමි, රුක්ඛමුලම්භි ඝායතො.

“අධිවාසෙසි සො ධීරො, සයම්භු වදනං වරො;
 දුමෙසු විනිවිජ්ඣිත්වා, යන්තං යොජියහං තදා.

“සහස්සවට්ඨිං පාදාසිං, බුද්ධස්ස ලොකබන්ධුනො;
 සත්තාහං පජ්ජලිත්වාන, දීපා වුපසම්භු මෙ.

“තෙන විත්තප්පසාදෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, විමානමුපපජ්ජහං.

“උපපන්තස්ස දෙවත්තං, ඛ්‍යමිහං ආසි සුනිමිමිතං;
සමන්තතො පජ්ජලති, දීපදානස්සිදං ඵලං.

“සමන්තා යොජනසතං, විරොවෙසිමහං තදා;
සබ්බෙ දෙවෙ අභිභොමි, දීපදානස්සිදං ඵලං.

“තිංසකප්පානි දෙවින්දො, දෙවරජ්ජමකාරයිං;
න මං කෙවිතිමඤ්ඤන්ති, දීපදානස්සිදං ඵලං.

“අට්ඨවිසතික්ඛන්තුඤ්ච, චක්කවත්ති අභොසහං;
දිවා රත්තිඤ්ච පස්සාමි, සමන්තා යොජනං තදා.

“සහස්සලොකං ඤාණෙන, පස්සාමි සත්ථු සාසනෙ;
දිබ්බවක්ඛුමනුප්පත්තො, දීපදානස්සිදං ඵලං.

“සුමෙධො නාම සම්බුද්ධො, තිංසකප්පසහස්සිතො;
තස්ස දීපො මයා දින්නො, විජ්ජසන්නෙන වෙනසා.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අට්ඨ නං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙනවනමභාවිභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්තො
දිබ්බවක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි “එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, මම සාවකානං
භික්ඛුනං දිබ්බවක්ඛුකානං යදිදං අනුරුද්ධො”ති (අ. නි. 1.180, 192).

සො විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදී විහරන්තො එකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං
පච්චවෙක්ඛිත්වා පිතිසොමනස්සජාතො උදානවසෙන “පභාය
මාතාපිතරො”තිආදිකා ගාථා අභාසි. කෙවි පන “ථෙරස්ස පබ්බජ්ජං
අරහත්තප්පත්තිඤ්ච පකාසෙන්තෙහි සඬ්භිතිකාරෙහි ආදිතො චතස්සො ගාථා
භාසිතා. තතො පරා ථෙරස්ස අරියවංසපටිපත්තියා ආරාධිතවිත්තෙන භගවතා
භාසිතා. ඉතරා සබ්බාපි තෙන තෙන කාරණෙන ථෙරෙතෙව භාසිතා”ති වදන්ති.
ඉති සබ්බථාපි ඉමා ගාථා ථෙරෙන භාසිතාපි, ථෙරං උද්දිස්ස භාසිතාපි ථෙරස්ස
වෙතා ගාථාති වෙදිතබ්බා. සෙය්‍යාපීදං —

892.

“පභාය මාතාපිතරො, භගිනී ඤාතිභාතරො;
පඤ්ච කාමගුණෙ භිත්වා, අනුරුද්ධොව ඤායති.

893.

“සමෙතො නච්චගිතෙහි, සම්මතාලප්පබොධනො;

න තෙන සුද්ධිමජ්ඣගං, මාරස්ස විසයෙ රතො.

894.

“එතඤ්ච සමතික්කම්ම, රතො බුද්ධස්ස සාසනෙ;
සබ්බොසං සමතික්කම්ම, අනුරුද්ධොව ක්කායති.

895.

“රූපා සද්දා රසා ගන්ධා, ඵොට්ඨබ්බා ච මනොරමා;
එතෙ ච සමතික්කම්ම, අනුරුද්ධොව ක්කායති.

896.

“පිණ්ඩපාතමතික්කන්තො, එකො අදුනියො මුනි;
එසති පංසුකුලානි අනුරුද්ධො අනාසවො.

897.

“විචිනි අග්ගහී ධොවි, රජයි ධාරයි මුනි;
පංසුකුලානි මතිමා, අනුරුද්ධො අනාසවො.

898.

“මහිවිජො ච අසන්තුට්ඨො, සංසට්ඨො යො ච උද්ධතො;
තස්ස ධම්මා ඉමෙ හොන්ති, පාපකා සංකිලෙසිකා.

899.

“සතො ච හොති අප්පිවිජො, සන්තුට්ඨො අවිසාතවා;
පට්ඨෙකරතො විත්තො, නිව්වමාරද්ධවීරියො.

900.

“තස්ස ධම්මා ඉමෙ හොන්ති, කුසලා බොධිපක්ඛිකා;
අනාසවො ච සො හොති, ඉති චුත්තං මහෙසිනා.

901.

“මම සඤ්ඤාපමඤ්ඤාය, සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො;
මනොමයෙන කායෙන, ඉද්ධියා උපසඤ්ඤාමි.

902.

“යදා මෙ අහු සඤ්ඤාපො, තතො උත්තරි දෙසයි;
නිජපපඤ්ඤාචරතො බුද්ධො, නිජපපඤ්ඤාචරෙසයි.

903.

“තස්සාහං ධම්මමඤ්ඤාය, විහාසිං සාසනෙ රතො;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

904.

“පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානි, යතො නෙසජ්ජිකො අහං;
පඤ්චවිසතිවස්සානි, යතො මිද්ධං සමුහනං.

905.

“නාහු අස්සාසපස්සාසා, ධීතචිත්තස්ස තාදිනො;
අනෙජො සන්තිමාරබ්භ, චක්ඛුමා පරිනිබ්බුතො.

906.

“අසල්ලීනෙන චිත්තෙන, වෙදනං අජ්ඣවාසයි;
පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානං, විමොක්ඛො චෙතසො අහු.

907.

“එතෙ පච්ඡිමකා දානි, මුනිනො එස්සපඤ්චමා;
නාඤ්ඤෙ ධම්මා භවිස්සන්ති, සම්බුද්ධෙ පරිනිබ්බුතෙ.

908.

“නත්ථි දානි පුනාවාසො, දෙවකායස්මි ජාලිනි;
වික්ඛිණො ජාතිසංසාරො, නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

909.

“යස්ස මුහුත්තෙන සහස්සධා, ලොකො සංවිදිතො සබ්බමකප්පො;
චස්සි ඉද්ධිගුණෙ චුතුපපාතෙ, කාලෙ පස්සති දෙවතා ස භික්ඛු.

910.

“අත්තභාරො පුරෙ ආසිං, දලිද්දො සාසභාරකො;
සමණං පටිපාදෙසිං, උපරිට්ඨං යසස්සිනං.

911.

“සොමහි සකායකුලෙ ජාතො, අනුරුද්ධොති මං විදු;
උපෙතො නච්චගීතෙහි, සම්මතාළස්පබොධනො.

912.

“අථද්දසාසිං සම්බුද්ධං, සත්ථාරං අකුතොභයං;
තස්මිං චිත්තං පසාදෙත්වා, පබ්බජිං අනගාරියං.

913.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, යත්ථ මෙ වුසිතං පුරෙ;
තාවතිංසෙසු දෙවෙසු, අට්ඨාසිං සක්කජාතියා.

914.

“සත්තක්ඛත්තුං මනුස්සින්දො, අහං රජ්ජමකාරයිං;
වාතුරන්තො විජිතාවි, ජම්බුසන්ධස්ස ඉස්සරො;
අදුශ්ඨෙන අසත්ථෙන, ධම්මෙන අනුසාසයිං.

915.

“ඉතො සත්ත තතො සත්ත, සංසාරානි චතුද්දස;
නිවාසමහිජානිස්සං, දෙවලොකෙ යීතො තදා.

916.

“පඤ්චඩ්ඟිකෙ සමාධිමහි, සන්තෙ එකොදිභාවිතෙ;
පටිජ්ජස්සද්ධිලද්ධමහි, දිබ්බවක්ඛු විසුජ්ඣි මෙ.

917.

“චුතුපපාතං ජානාමි, සත්තානං ආගතිං ගතිං;
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං, ඤානෙ පඤ්චඩ්ඟිකෙ යීතො.

918.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා...පෙ.... භවනෙත්ති සමුහතා.

919.

“චජ්ජිනං වෙළථගාමෙ, අහං ජීවිතසඬ්ඛයා;
හෙට්ඨතො වෙළගුම්ඛස්මිං, නිබ්බායස්සං අනාසවො” ති.

තත්ථ පභායානි පජහිත්වා. මාතෘපිතරොති මාතරඤ්ච පිතරඤ්ච. අයඤ්ඤෙත්ථ අධිජ්ජායො – යථා අඤ්ඤෙ කෙවි ඤාතිපාරිජුඤ්ඤෙන වා භොගපාරිජුඤ්ඤෙන වා අහිභූතා පබ්බජන්ති, පබ්බජිතා ච කිච්චන්තරපසුතා විහරන්ති, න එවං මයං. මයං පන මහන්තං ඤාතිපරිවට්ටං, මහන්තඤ්ච භොගක්ඛන්ධං පභාය කාමෙසු නිරපෙක්ඛො පබ්බජිතාති. ඤායතීති ආරම්මණුපනිජ්ඣානං ලක්ඛණුපනිජ්ඣානඤ්චාති, දුට්ඨමපි ඤානං අනුයුත්තො විහරති.

සමෙතො නච්චගිතෙහීති නච්චෙහි ච ගිතෙහි ච සමඬ්ඟිභූතො, නච්චානි පස්සන්තො ගීතානි සුණන්තොති අත්ථො. “සම්මතො” ති ච පඨන්ති, නච්චගිතෙහි පූජිතොති අත්ථො. සම්මතාළප්පබ්බොධනොති සම්මතාළසද්දෙහි පච්චුසකාලෙ පබ්බොධෙතබ්බො. න තෙන සුද්ධිමජ්ඣගන්ති තෙන කාමභොගෙන සංසාරසුද්ධිං නාධිගචිණිං. මාරස්ස විසයෙ රතොති කිලෙසමාරස්ස විසයභූතෙ කාමගුණෙ රතො. “කිලෙසමාරස්ස විසයභූතෙ කාමගුණභොගෙන සංසාරසුද්ධිං භොති” ති එවංදිට්ඨිකො අහුත්වාති අත්ථො. තෙනාහ “එතඤ්ච සමතික්කම්මා” තිආදි. තත්ථ එතන්ති එතං පඤ්චවිධමපි කාමගුණං. සමතික්කම්මාති සමතික්කම්ත්වා, අනපෙක්ඛො ඡඩ්ඨෙත්වාති අත්ථො. සබ්බොසන්ති කාමොසාදිකං සබ්බමපි ඔසං.

පඤ්ච කාමගුණ සරූපතො දස්සෙතුං “රූපා සද්දා”තිආදි වුත්තං. තත්ථ මනොරමාති ලොහනීයට්ඨෙන මනං රමයන්තීති මනොරමා, මනාපියාති වුත්තං හොති. යථාහ “කතමෙ පඤ්ච මනාපියා රූපා, මනාපියා සද්දා”තිආදි (ම. නි. 3.328 අත්ථනො සමානං).

පිණ්ඩපාතමතික්කන්තොති පිණ්ඩපාතග්ගහණං අතික්කන්තො, පිණ්ඩපාතග්ගහණතො නිවත්තෙන්තොති අත්ථො. එකොති එකාකී අපච්ඡාසමණො. අදුනියොති නිත්තණ්හො. තණ්හා හි පුරිසස්ස දුතියො නාම. යථාහ “තණ්හාදුතියො පුරිසො”ති (ඉතිවු. 15, 105; මහානි. 191). එසතීති පරියෙසති.

විවිනීති එසන්තොව තත්ථ තත්ථ සඬකාරකුටාදිකෙ පංසුකුලුප්පත්තිට්ඨානෙ විවිනී. අග්ගහීති විවිනිත්වා අසුචිමක්ඛිතමපි අජිගුච්ඡන්තො ගණ්හී. ධොවීති, වික්ඛාලෙසි. රජයීති ධොවිත්වා ගහිතං සිබ්බිත්වා කප්පියරජනෙන රජයී. ධාරයීති රජිත්වා කප්පබ්බන්දුං දත්වා ධාරෙසී, නිවාසෙසී චෙව පාරුපි ව.

ඉදානි පාචිනවංසදායෙ සත්ථාරා දින්නඔවාදං තස්ස ව අත්තනා මත්ථකප්පත්තභාවං දීපෙන්තො “මහිවිණො ව අසන්තුට්ඨො”තිආදිකා ගාථා අභාසී. තත්ථ මහිවිණොති මහතියා පච්චයිච්ඡාය සමන්තාගතො, උළාරුළාරෙ බහු ව පච්චයෙ ඉච්ඡන්තොති අත්ථො. අසන්තුට්ඨොති නිස්සන්තුට්ඨො, යථාලාභසන්තොසාදිනා සන්තොසෙන විරහිතො. සංසට්ඨොති ගිහිහි චෙව පබ්බජිතෙහි ව අනනුලොමිකෙන සංසග්ගෙන සංසට්ඨො. උද්ධතොති උක්ඛිත්තො. තස්සාති “මහිවිණො”තිආදිනා වුත්තපුග්ගලස්ස. ධම්මාති මහිවිජ්ජා අසන්තොසො, සංසට්ඨතා වික්ඛෙපොති ඊදිසා. ලාමකට්ඨෙන පාපකා. සංකිලෙසිකාති තස්ස විත්තස්ස මලිනභාවකරණතො සංකිලෙසිකා ධම්මා හොන්ති.

සතො ව හොති අප්පිවිණොති යදා පනායං පුග්ගලො කලයාණමිත්තෙ සෙවන්තො භජන්තො පයිරූපාසන්තො සද්ධම්මං සුඤ්ඤානො යොනිසො මනසි කරොන්තො සතිමා ව මහිවිජ්ජනං පහාය අප්පිවිණො ව හොති. අසන්තොසං පහාය සන්තුට්ඨො, විත්තස්ස විසාතකරං වික්ඛෙපං පහාය අවිසාතවා අවික්ඛිත්තො සමාහිතො, ගණසඬගණිකං පහාය පච්චෙකරතො, විචෙකාහිරතියා නිබ්බිදාය ධම්මපිනියා විත්තො සුමනො තුට්ඨවිත්තො, සබ්බසො කොසජ්ජපහානෙන ආරද්ධවිරියො.

තස්ස එවං අප්පිවිජ්ජාදිගුණසමන්තාගතස්ස ඉමෙ සතිපට්ඨානාදයො සත්තනිංසප්පහෙදා නිව්ධිවිපස්සනාසඬගහා කොසල්ලසම්භූතට්ඨෙන කුසලා, මග්ගපරියාපන්තා බොධිපක්ඛිකා ධම්මා හොන්ති. සො තෙහි සමන්තාගතො සබ්බසො ආසවානං බෙපනෙන අග්ගමග්ගක්ඛණතො පට්ඨාය අනාසවො ව හොති. ඉති එවං වුත්තං මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන පාචිනවංසදායෙ මහාපුරිසවිතක්කෙ මත්ථකං පාපනවසෙනාති අධිප්පායො.

මම සඬකප්පමඤ්ඤායාති “අපිච්ඡස්සායං, භික්ඛවෙ, ධම්මො, නායං ධම්මො මහිච්ඡස්සා” තිආදිනා (අ. නි. 8.30) මහාපුරිසවිතක්කවසෙන ආරද්ධං, තෙ ව මත්ථකං පාපෙතුං අසමත්ථභාවෙන යීතං මම සඬකප්පං ජානිත්වා. මනොමයෙනාති මනොමයෙන විය, මනසා නිමිම්භසදිසෙන පරිණාමිතෙනාති අත්ථො. ඉද්ධියාති “අයං කායො ඉදං චිත්තං විය භොතු” ති ඵලං පවත්තඅධිට්ඨානිද්ධියා.

යදා මෙ අහු සඬකප්පොති යස්මිං කාලෙ මය්හං “කිදිසො නු ඛො අට්ඨමො මහාපුරිසවිතක්කො” ති පරිවිතක්කො අභොසි. තතො මම සඬකප්පමඤ්ඤාය ඉද්ධියා උපසඬකමීති යොජනා. උත්තරි දෙසයිති “නිප්පපඤ්චාරාමස්සායං, භික්ඛවෙ, ධම්මො නිප්පපඤ්චරතීනො, නායං ධම්මො පපඤ්චාරාමස්ස පපඤ්චරතීනො” ති (අ. නි. 8.30) ඉමමට්ඨමං මහාපුරිසවිතක්කං පුරන්තො උපරි දෙසයි. තං පන දෙසිතං ධම්මං දෙසෙන්තො ආහ “නිප්පපඤ්චරතො බුද්ධො, නිප්පපඤ්චමදෙසයි” ති. පපඤ්චා නාම රාගාදයො කිලෙසා, තෙසං වූපසමතාය, තදභාවතො ව ලොකුත්තරධම්මා නිප්පපඤ්චා නාම. තස්මිං නිප්පපඤ්චෙ රතො අභිරතො සම්මාසම්බුද්ධො යථා තං පාපුණාමි, තථා තාදිසං ධම්මං අදෙසයි, සාමුක්කංසිකං චතුසච්චධම්මදෙසනං පකාසයිති අත්ථො.

තස්සාහං ධම්මමඤ්ඤායාති තස්සා සත්ථු දෙසනාය ධම්මං ජානිත්වා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්තො විභාසිං සික්ඛත්තයසඬගහෙ සාසනෙ රතො අභිරතො හුත්වාති අත්ථො.

සත්ථාරා අත්තතො සමාගමං තෙන සාධිතමත්ථං දස්සෙන්වා ඉදානි අත්තතො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය ආරද්ධවීරියතං, කායෙ අනපෙක්ඛතාය සෙය්‍යසුඛපස්සසුඛානං පරිච්චාගං, අප්පථිද්ධකාලතො පට්ඨාය ආරද්ධවීරියතඤ්ච දස්සෙන්තො “පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානි” ති ගාථමාහ. තත්ථ යතො නෙසජ්ජිකො අහන්ති යතො පට්ඨාය “යොගානුකූලතා කම්මට්ඨානපරියුට්ඨිතසප්පුරිසවරියා සල්ලෙඛවුත්ති” ති ඵලමාදිගුණෙ දිස්වා නෙසජ්ජිකො අභොසිං තානි පඤ්චපඤ්ඤාස වස්සානි. යතො මිද්ධං සමුහතන්ති යතො පට්ඨාය මයා නිද්දා පරිච්චත්තා තානි පඤ්චවිසතිවස්සානි. “ථෙරස්ස පඤ්චපඤ්ඤාසාය වස්සෙසු නෙසජ්ජිකස්ස සතො ආදිතො පඤ්චවිසතිවස්සානි නිද්දා නාභොසි, තතො පරං සරිරකිලමථෙන පච්ඡිමයාමෙ නිද්දා අභොසි” ති වදන්ති.

“නාහු අස්සාසපස්සාසා” තිආදිකා තිස්සො ගාථා සත්ථු පරිනිබ්බානකාලෙ භික්ඛුහි “කිං භගවා පරිනිබ්බුතො” ති පුට්ඨො පරිනිබ්බානභාවං පවෙදෙන්තො ආහ. තත්ථ නාහු අස්සාසපස්සාසා, යීතවිත්තස්ස තාදිතොති අනුලොමපටිලොමතො අනෙකාකාරවොකාරා සබ්බා සමාපත්තියො සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය සබ්බපච්ඡා චතුත්ථජ්ඣානෙ යීතවිත්තස්ස තාදිතො බුද්ධස්ස භගවතො අස්සාසපස්සාසා නාහු නාභෙසුන්ති අත්ථො. ඵතෙන යස්මා චතුත්ථජ්ඣානං සමාපන්නස්ස කායසඬබ්බාරා නිරුජ්ඣන්ති. කායසඬබ්බාරාති ව අස්සාසපස්සාසා වුච්චන්ති, තස්මා චතුත්ථජ්ඣානක්ඛණතො පට්ඨාය අස්සාසපස්සාසා නාභෙසුන්ති දස්සෙති.

තණ්හාසඬ්ඛාතාය එජාය අභාවතො අනෙජො, සමාධිස්මිං ධීතත්තා වා අනෙජො. සන්තිමාරබ්භාති අනුපාදිසෙසං නිබ්බානං ආරබ්භ පටිච්ච සන්ධාය. වක්ඛුමාති පඤ්චනි වක්ඛුනි වක්ඛුමා. පරිනිබ්බුතොති පරිනිබ්බායි. අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො – නිබ්බානාරම්මණවතුත්ථජ්ඣානඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තදනන්තරමෙව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බුතොති.

අසල්ලිනෙනාති අලිනෙන අසංකුටිනෙන සුවිකසිතෙනෙව චිත්තෙන. වෙදනං අජ්ඣවාසයීති සතො සම්පජානො හුත්වා මාරණන්තිකං වෙදනං අධිවාසෙසි, න වෙදනානුවත්ති හුත්වා ඉතො විතො ව සම්පරිවත්ති. පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානං, විමොක්ඛො වෙතසො අහුති යථා තෙලඤ්ච පටිච්ච, වට්ටිඤ්ච පටිච්ච පජ්ජලන්තො පජ්ජොතො පදිපො තෙසං පරික්ඛයෙ නිබ්බායති. නිබ්බුතො ව කත්ථවි ගන්ත්වා න තිට්ඨති, අඤ්ඤදත්ථු අන්තරධායති, අදස්සනමෙව ගච්ඡති; එවං කිලෙසාහිසඬ්ඛාරො නිස්සාය පවත්තමානො ඛන්ධසන්තානො තෙසං පරික්ඛයෙ නිබ්බායති, නිබ්බුතො ව කත්ථවි ගන්ත්වා න තිට්ඨති, අඤ්ඤදත්ථු අන්තරධායති, අදස්සනමෙව ගච්ඡතිති දස්සෙති. තෙන චුත්තං “නිබ්බන්ති ධීරා යථායං පදිපො”ති (බු. පා. 6.15), “අච්චි යථා වාතවෙගෙන බිත්තා”ති (සු. නි. 1080) ව ආදි.

එතෙති පරිනිබ්බානක්ඛණෙ සත්ථු සන්තානෙ පවත්තමානානං ධම්මානං අත්තනො පච්චක්ඛතාය චුත්තං. පච්ඡිමකා තතො පරං චිත්තුප්පාදාභාවතො. දානීති එතරහි. එස්සපඤ්චමාති එස්සපඤ්චමකානං ධම්මානං පාකටභාවතො චුත්තං. තථා හි චිත්තුප්පාදකථායම්පි එස්සපඤ්චමකාව ආදිතො චුත්තා. අඤ්ඤෙ ධම්මාති සහ නිස්සයෙන අඤ්ඤෙ චිත්තවෙතසිකා ධම්මා, න පරිනිබ්බානචිත්තවෙතසිකා. නනු තෙපි න භවිස්සන්තෙවාති? සච්චං න භවිස්සන්ති, ආසඬ්ඛාභාවතො පන තෙ සන්ධාය “න භවිස්සන්ති”ති න චත්තබ්බමෙව. “ඉතරෙ පන සෙක්ඛපුට්ඨජනානං විය භවිස්සන්ති නු ඛො”ති සියා ආසඬ්ඛාති තදාසඬ්ඛාතිචත්තනත්ථං “නාඤ්ඤෙ ධම්මා භවිස්සන්ති”ති චුත්තං.

තත්ථී දානි පුනාවාසො, දෙවකායස්මි ජාලිනීති, එත්ථ ජාලිනීති දෙවතං ආලපති, දෙවතෙ දෙවකායස්මිං දෙවසමුහෙ උපපජ්ජනවසෙන පුන ආවාසො ආවසනං ඉදානි මය්භං තත්ථීති අත්ථො. තත්ථ කාරණමාහ “වික්ඛිණො”තිආදිනා. සා කිර දෙවතා පුරිමත්තභාවෙ ථෙරස්ස පාදපරිවාරිකා, තස්මා ඉදානි ථෙරං ජිණ්ණං වුද්ධං දිස්වා පුරිමසිනෙහෙන ආගන්ත්වා “තත්ථ චිත්තං පණ්ඨෙහි, යත්ථ තෙ චුසිතං පුරෙ”ති දෙවුපපත්තිං යාචි. අථ “දානි තත්ථී”තිආදිනා ථෙරො තස්සා පටිච්චනං අදාසි. තං සුත්වා දෙවතා විහතාසා තත්ථෙවන්තරධායි.

අථ ථෙරො වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා අත්තනො ආනුභාවං සබ්බන්මචාරීනං පකාසෙත්තො “යස්ස මුහුත්තෙනා”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – යස්ස බිණ්ණාසවනික්ඛුතො මුහුත්තමත්තෙන එව සහස්සධා සහස්සජ්ජකාරො තිසහස්සිමහාසහස්සිපහෙදො, ලොකො සබ්බන්මකජ්ජො සහබ්බන්මලොකො, සංවිදිතො සම්මදෙව විදිතො ඤාතො පච්චක්ඛං කතො, එවං ඉද්ධිගුණෙ

ඉද්ධිසම්පදාය චූතුපපාතෙ ව වසිභාවජ්ජත්තො සො භික්ඛු උපගතකාලෙ දෙවතා පස්සති, න තස්ස දෙවතානං දස්සනෙ පරිභානීති. ටෙරෙන කිර ජාලිනියා දෙවතාය පටිවචනදානවසෙන “නත්ථි දානී” ති ගාථාය චූත්තාය භික්ඛු ජාලිනිං අපස්සන්තා “කිං නු බො ටෙරො ධම්මාලපනවසෙන කිඤ්චි ආලපනී” ති චිත්තෙසුං. තෙසං චිත්තාවාරං ඤත්වා ටෙරො “යස්ස මුහුත්තෙනා” ති ඉමං ගාථමාහ.

අත්තභාරො පුරෙති එවංනාමො පුරිමත්තභාවෙ. සාසභාරකොති සාසමත්තස්ස අත්ථාය භත්තිං කත්වා ජීවනකො. සමණන්ති සමිතපාපං. පටිපාදෙසින්ති පටිමුඛො හුත්වා පාදාසිං, පසාදෙන අභිමුඛො හුත්වා ආභාරදානං අදාසින්ති අධිජ්ජායො. උපරිට්ඨන්ති එවංනාමකං පච්චෙකඛුද්ධං. යසස්සිනන්ති කිත්තිමත්තං පත්ථටයසං. ඉමාය ගාථාය යාව වරිමත්තභාවා උළාරසම්පත්තිහෙතුභූතං අත්තනො පුබ්බකම්මං දස්සෙති. තෙනාහ “සොම්භි සකායකුලෙ ජාතො” තිආදි.

ඉතො සත්තාති ඉතො මනුස්සලොකතො චචිත්වා දෙවලොකෙ දිබ්බෙන ආධිපථිවෙන සත්ත. තතො සත්තාති තතො දෙවලොකතො චචිත්වා මනුස්සලොකෙ චක්කවත්තිභාවෙන සත්ත. සංසාරානි චතුද්දසානි චතුද්දස භවත්තරසංසරණානි. නිවාසමභිජානිස්සන්ති පුබ්බෙනිවාසං අඤ්ඤාසිං. දෙවලොකෙ යීතො තදාති තඤ්ච බො න ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ, අපි ව බො යදා ඉතො අනන්තරාතීතෙ අත්තභාවෙ දෙවලොකෙ යීතො, තදා අඤ්ඤාසින්ති අත්ථො.

ඉදානි අත්තනා දිබ්බචක්ඛුඤ්ඤාණචූතුපපාතඤ්ඤාණානං අධිගතාකාරං දස්සෙන්නො “පඤ්චඩ්ඟිකෙ” තිආදිනා ද්වෙ ගාථා අභාසි. තත්ථ පඤ්චඩ්ඟිකෙ සමාධිමිභීති අභිඤ්ඤාපාදකචතුත්ථජ්ඣානසමාධිමිභි. සො හි පීතිඵරණතා, සුඛඵරණතා, චෙතොඵරණතා, ආලොකඵරණතා, පච්චචෙක්ඛණනිමිත්තන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි අඩ්ඟෙහි සමන්තාගතත්තා පඤ්චඩ්ඟිකො සමාධිති වුවචති. සන්තෙති පටිපක්ඛවුපසමෙන අඩ්ඟසන්තතාය ව සන්තෙ. එකොදිභාවිතෙති එකොදිභාවගතෙ, සුවිණ්ණෙ වසිභාවජ්ජත්තෙති අත්ථො. පටිජ්ජස්සද්ධිලද්ධමිභීති කිලෙසානං පටිජ්ජස්සද්ධියා ලද්ධෙ. දිබ්බචක්ඛු විසුජ්ඣි මෙති එවංවිධෙ සමාධිමිභි සම්පාදිතෙ මය්හං දිබ්බචක්ඛුඤ්ඤාණං විසුජ්ඣි, එකාදසහි උපක්කිලෙසෙහි විමුත්තියා විසුද්ධං අහොසි.

චූතුපපාතං ජානාමිති සත්තානං චූතිඤ්ච උපපත්තිඤ්ච ජානාමි, ජානන්තො ව “ඉමෙ සත්තා අමුම්භා ලොකම්භා ආගන්ත්වා ඉධුපපන්නා, ඉමම්භා ව ලොකා ගන්ත්වා අමුම්භි ලොකෙ උපපජ්ජස්සන්ති” ති සත්තානං ආගතිං ගතිඤ්ච ජානාමි, ජානන්තො එව ව තෙසං ඉත්ථභාවං මනුස්සභාවං තතො අඤ්ඤාථාභාවං අඤ්ඤාථාතිරච්ඡානභාවඤ්ච උපපත්තිතො පුරෙතරමෙව ජානාමි. තයිදං සබ්බමිභි පඤ්චඩ්ඟිකෙ සමාධිමිභි සම්පාදිතෙ එවාති දස්සෙන්නො ආහ “කාමන පඤ්චඩ්ඟිකෙ යීතො” ති. තත්ථ පඤ්චඩ්ඟිකෙ කාමනෙ යීතො පතිට්ඨිතො හුත්වා එවං ජානාමිති අත්ථො.

එවං විජ්ජාත්තයං දස්සෙත්වා තප්පසඤ්ඤා පුබ්බෙ දස්සිතම්පි තතියවිජ්ජං සහ කිව්වනිජ්ජත්තියා දස්සෙත්තො “පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා”තිආදිනා ගාථාද්වයමාහ. තත්ථ වජ්ජීනං වෙළවගාමෙති වජ්ජීරට්ඨස්ස වෙළවගාමෙ, වජ්ජීරට්ඨෙ යත්ථ පවිජ්ජමවස්සං උපගවිජ්ජි වෙළවගාමෙ. හෙට්ඨනො වෙළවගුම්බස්මිත්ති තත්ථ අඤ්ඤාතරස්ස වෙළවගුම්බස්ස හෙට්ඨා. නිබ්බායිස්සන්ති නිබ්බායිස්සාමි, අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානාධාතුයා පරිනිබ්බායිස්සාමිති අත්ථො.

අනුරුද්ධත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. පාරාපරියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සමණස්ස අහු චිත්තාතිආදිකා ආයස්මනො පාරාපරියත්ථෙරස්ස ගාථා. ඉමස්ස වත්ථු හෙට්ඨා ආගතමෙව. තා ව ගාථා සත්ථරි ධරන්තෙ අත්තනො පුටුජ්ජනකාලෙ මනවිජ්ජියානං ඉන්ද්‍රියානං නිග්ගණ්හනචිත්තාය පකාසනවසෙන භාසිතා. ඉමා පන අපරභාගෙ සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ අත්තනො ව පරිනිබ්බානෙ උපට්ඨිතෙ තදා ආයතිඤ්ඤා භික්ඛුනං උද්ධම්මපටිපත්තියා පකාසනවසෙන භාසිතා. තත්ථ —

920.

“සමණස්ස අහු චිත්තා, පුජ්ජිතම්හි මහාවනෙ;
එකග්ගස්ස නිසින්නස්ස, පවිචිත්තස්ස ඤායිතො”ති. —

අයං ගාථා සඤ්ඤාකාරෙහි යජිතා. තස්සත්ථො හෙට්ඨා චුත්තනායොව. අයං පන සම්බන්ධො — සත්ථරි අග්ගසාවකෙසු එකච්චෙසු මහාථෙරෙසු ව පරිනිබ්බුතෙසු අතිතස්ත්වකෙ පාවචනෙ පුබ්බචෙසු සික්ඛාකාමෙසු භික්ඛුසු දුල්ලහෙසු, දුබ්බචෙසු මිච්ඡාපටිපත්තිබහුලෙසු භික්ඛුසු ව ජාතෙසු පුපුජ්ජිතෙ මහන්තෙ සාලවනෙ නිසින්නස්ස පවිචිත්තස්ස එකග්ගස්ස ඤායනසිලස්ස, සම්මතපාපතාය සමණස්ස, පාරාපරියත්ථෙරස්ස පටිපත්තිං නිස්සාය චිත්තා විමංසා අභොසිති ඉතරා —

921.

“අඤ්ඤා ලොකනාථම්හි, තිට්ඨන්තෙ පුරිසුත්තමෙ;
ඉරියං ආසි භික්ඛුනං, අඤ්ඤා දානි දිස්සති.

922.

“සිතවාතපරිත්තාණං, හිරිකොපිනජාදනං;
මත්තට්ඨියං අභුඤ්ජිංසු, සන්තුට්ඨා ඉතරිතරෙ.

923.

“පණිතං යදි වා ලුබ්බං, අප්පං වා යදි වා බහුං;
යාපනත්ථං අභුඤ්ජිංසු, අගිද්ධා නාධිමුච්ඡිතා.

924.

“ජීවිතානං පරික්ඛාසො, හෙසජ්ජෙ අථ පච්චයෙ;
න බාළ්භං උස්සුකා ආසුං, යථා තෙ ආසවක්ඛයෙ.

925.

“අරඤ්ඤෙ රුක්ඛමුලෙසු, කන්දරාසු ගුහාසු ව;
විවෙකමනුබ්බහන්තා, විහංසු තප්පරායණා.

926.

“නිවා නිව්ථියා සුභරා, මුදු අථද්ධමානසා;
අබ්‍යාසෙකා අමුඛරා, අත්ථවිත්තාවසානුගා.

927.

“තතො පාසාදිකං ආසි, ගතං භුත්තං නිසෙවිතං;
සිනිද්ධා තෙලධාරාව, අහොසි ඉරියාපථො.

928.

“සබ්බාසවපරික්ඛිණා, මහාකායී මහාහිතා;
නිබ්බුතා දානි තෙ ථෙරා, පරිත්තා දානි තාදිසා.

929.

“කුසලානඤ්ච ධම්මානං, පඤ්ඤාය ච පරික්ඛයා;
සබ්බාකාරවරුපෙනං, ලුප්ථතෙ ජිනසාසනං.

930.

“පාපකානඤ්ච ධම්මානං, කිලෙසානඤ්ච යො උතු;
උපට්ඨිතා විවෙකාය, යෙ ච සද්ධම්මසෙසකා.

931.

“තෙ කිලෙසා පවඩ්ඨන්තා, ආවිසන්ති බහුං ජනං;
කීළන්ති මඤ්ඤෙ බාලෙහි, උම්මත්තෙහිව රක්ඛසා.

932.

“කිලෙසෙහාහිභූතා තෙ, තෙන තෙන විධාවිතා;
නරා කිලෙසවත්ථුසු, සසඬිගාමෙව සොසිතෙ.

933.

“පරිච්චජිත්වා සද්ධම්මං, අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි භණ්ඩරෙ;
දිට්ඨිගතානි අන්වෙත්තා, ඉදං සෙය්‍යාති මඤ්ඤරෙ.

934.

“ධනඤ්ච පුත්තං හරියඤ්ච, ඡඩ්ඬයිත්වාන නිග්ගතා;

කටවිජුහික්කහෙතුපි, අකිච්ඡානි නිසෙවරෙ.

935.

“උදරාවදෙහකං භුත්වා, සයන්තුත්තානසෙය්‍යකා;
කථා වඩ්ඨෙත්ති පටිබුද්ධා, යා කථා සත්ථුගරහිතා.

936.

“සබ්බකාරුකසිප්පානි, චිත්තිං කත්වාන සික්කරෙ;
අවුපසන්තා අප්ඤ්ඤානං, සාමඤ්ඤත්ථොතිඅච්ඡති.

937.

“මත්තිකං තෙලවුණ්ණඤ්ඤව, උදකාසනභොජනං;
ගිහිනං උපනාමෙත්ති, ආකඩ්ඛන්තා බහුත්තරං.

938.

“දන්තපොනං කපිත්ථඤ්ඤව, පුප්ඵං බාදනියානි ව;
පිණ්ඩපාතෙ ව සම්පන්නෙ, අම්බෙ ආමලකානි ව.

939.

“හෙසප්පෙසු යථා වෙජ්ජා, කිච්චාකිච්චෙ යථා ගිහී;
ගණිකාව විභූසායං, ඉස්සරෙ ඛත්තියා යථා.

940.

“නෙකතිකා වඤ්චනිකා, කුටසක්ඛී අපාටුකා;
බහුහි පරිකප්පෙහි, ආමිසං පරිභුඤ්ජරෙ.

941.

“ලෙසකප්පෙ පරියායෙ, පරිකප්පෙනුධාවිතා;
ජීවිකත්ථා උපායෙන, සඬිකඩ්ඪන්ති බහුං ධනං.

942.

“උපට්ඨාපෙත්ති පරිසං, කම්මතො නො ව ධම්මතො;
ධම්මං පරෙසං දෙසෙත්ති, ලාභතො නො ව අත්ථතො.

943.

“සඬිසලාභස්ස භණ්ඩන්ති, සඬිසතො පරිබාහිරා;
පරලාභොපජීවන්තා, අහිරිකා න ලජ්ජරෙ.

944.

“නානුයුත්තා තථා ඵකෙ, මුණ්ඩා සඬිසාට්ඨාරුතා;
සම්භාවනංයෙවිච්ඡන්ති, ලාභසක්කාරමුච්ඡිතා.

945.

“එවං නානජපයානම්හි, න දානි සුකරං තථා;
අච්ඡිතං වා ච්ඡිතං, ච්ඡිතං වානුරක්ඛිතං.

946.

“යථා කණ්ටකට්ඨානම්හි, චරෙය්‍ය අනුපාහනො;
සතිං උපට්ඨපෙත්වාන, එවං ගාමෙ මුනී චරෙ.

947.

“සරිත්වා පුබ්බකෙ යොගී, තෙසං චත්තමනුස්සරං;
කිඤ්චාපි පච්ඡිමො කාලො, චුසෙය්‍ය අමතං පදං.

948.

“ඉදං චත්වා සාලවනෙ, සමණො භාවිතින්ද්‍රියො;
බ්‍රාහ්මණො පරිනිබ්බාසී, ඉසි බිණුපුනබ්බවො” ති. —

ඉමා ගාථා ථෙරෙතෙව භාසිතා.

තත්ථ ඉරියං ආසි භික්ඛුනන්ති පුරිසුත්තමෙ ලොකනාටම්හි සම්මාසම්බුද්ධෙ
තිට්ඨන්තෙ ධරන්තෙ එතරහි පටිපත්තිභාවතො. අඤ්ඤාං අඤ්ඤෙන පකාරෙන
භික්ඛුනං ඉරියං වරිතං අහොසි යථානුසිට්ඨං පටිපත්තිභාවතො. අඤ්ඤාං දානි
දිස්සති ඉදානි පන තතො අඤ්ඤාං භික්ඛුනං ඉරියං දිස්සති
අයාථාවපටිපත්තිභාවතොති අධිප්පායො.

ඉදානි සත්ථරි ධරන්තෙ යෙනාකාරෙන භික්ඛුනං පටිපත්ති අහොසි, තං තාව
දස්සෙතුං “සිතවාතපරිත්තාණ” න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ මත්තට්ඨියන්ති තං මත්තං
පයොජනං. යාවදෙව සිතවාතපරිත්තාණං, යාවදෙව හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනං කත්වා
වීචරං පරිභුඤ්ජිංසු. කථං? සන්තුට්ඨා ඉතරිතරෙ යස්මිං තස්මිං හීනෙ පණිනෙ වා
යථාලද්ධෙ පච්චයෙ සන්තොසං ආපන්නා.

පණිතන්ති උළාරං සජ්ජිආදිනා සංසට්ඨං, තදභාවෙන ලුඛං. අප්පන්නි,
චතුපඤ්චාලොපමත්තම්පි. ඛහුං යාපනත්ථං අභුඤ්ජිංසුති පණිතං ඛහුං භුඤ්ජන්නාපි
යාපනමත්තමෙව ආහාරං භුඤ්ජිංසු. තතො එව අගිද්ධා ගෙධං අනාපන්නා.
නාධිමුච්ඡිතා න අජ්ඣෙය්‍යාසිතා අක්ඛබ්බඤ්ජනං විය සාකට්ඨිකා, චණ්ද්‍රෙපනං විය
චණ්ද්‍රො අභුඤ්ජිංසු.

ජීවිතානං පරික්ඛාරෙ, හෙසජ්ජෙ අථ පච්චයෙපි ජීවිතානං පවත්තියා
පරික්ඛාරභූතෙ හෙසජ්ජසඬ්ඛාතෙ පච්චයෙ ගිලානපච්චයෙ. යථා තෙති යථා තෙ
පුරිමකා භික්ඛු ආසවක්ඛයෙ උස්සුකා යුත්තා ආසුං, තථා තෙ රොගාහිභූතාපි
ගිලානපච්චයෙ බාළ්භං අතිවිය උස්සුකා නාහෙසුන්ති අත්ථො.

තප්පරායණානි විවේකපරායණා විවේකපොණා. එවං චතුහි ගාථාහි
චතුපච්චයසන්තොසං භාවනාහිරතිඤ්ච දස්සෙන්නෙන තෙසං අරියවංසපටිපදා
දස්සිතා.

නිවානි “මයං පංසුකුලිකා පිණ්ඩපාතිකා” ති අත්තුක්කංසනපරවම්භනානි
අකත්වා නිවචුත්තිනො, නිවානචුත්තිනොති අත්ථො. නිවිට්ඨානි සාසනෙ
නිවිට්ඨසද්ධා. සුභරාති අප්පිච්ඡතාදිභාවෙන සුපොසා. මුදුනි චත්තපට්ඨත්තියං
සකලෙ ච බ්‍රහ්මවරියෙ මුදු, සුපරිකම්මකතසුවණ්ණං විය විනියොගක්ඛමා. මුදුනි වා
අභාකුට්ඨා උත්තානමුඛා පුප්ඵිතමුඛෙන පටිසන්ථාරචුත්තිනො, සුතිත්ථං විය
සුඛාවහානි චුත්තං හොති. අපද්ධමානසාති අකථිතවිත්තා තෙන සුඛබ්බභාවමාහ.
අඛ්‍යාසෙකාති සතිවිජ්ජවාසාභාවතො කිලෙසඛ්‍යාසෙකරහිතා, අත්තරත්තරා
තණ්හාදිට්ඨිමානාදීහි අවොකිණ්ණාති අත්ථො. අමුඛරාති න මුඛරා, න මුඛෙන ඛරා
චචිපාගඛිනියරහිතාති වා අත්ථො. අත්ථවිත්තාවසානුගාති
හිතවිත්තාවසානුගාහිතවිත්තාවසිකා, අත්තතො පරෙසඤ්ච හිතවිත්තමෙව
අනුපරිචත්තනකා.

තතොති තස්මා නිවචුත්තාදිහෙනු. පාසාදිකන්ති පසාදජනිකං පටිපත්තිං
පස්සන්තානං සුණන්තානඤ්ච පසාදාවහං. ගතන්ති
අහික්කන්තපටික්කන්තපරිචත්තනාදිගමනං. ගතන්ති වා කායවාචාපවත්ති.
භුත්තන්ති චතුපච්චයපරිභොගො. නිසෙවිතන්ති ගොචරනිසෙවනං. සිනිද්ධා
තෙලධාරාවාති යථා අනිවත්තිතා කුසලජනාහිසිඤ්චිතා සවන්ති තෙලධාරා
අවිච්ඡින්නා සිනිද්ධා මට්ඨා දස්සනියා පාසාදිකා හොති, එවං තෙසං
ආකප්පසම්පන්නානං ඉරියාපථො අවිච්ඡද්දො සණ්භො මට්ඨො දස්සනියො
පාසාදිකො අහොසි.

මහාඤ්ඤිති මහන්තෙහි ඤානෙහි ඤායනසීලා, මහන්තං වා නිබ්බානං
ඤායන්තිති මහාඤ්ඤි. තතො එව මහාහිතා, මහන්තෙහි හිතෙහි සමන්තාගතාති
අත්ථො. තෙ ථෙරාති තෙ යථාචුත්තප්පකාරා පටිපත්තිපරායණා ථෙරා ඉදානි
පරිනිබ්බුතාති අත්ථො. පරිත්තා දානි තාදිසාති ඉදානි පච්ඡිමෙ කාලෙ තාදිසා
තථාරූපා ථෙරා පරිත්තා අප්පකා කතිපයා එවානි චුත්තං හොති.

කුසලානඤ්ච ධම්මානන්ති විචට්ඨස්ස උපනිස්සයභූතානං විමොක්ඛසම්භාරානං
අනවජ්ජධම්මානං. පඤ්ඤාය වාති තථාරූපාය පඤ්ඤාය ව. පරික්ඛයාති අභාවතො
අනුප්පත්තිතො. කාමඤ්ඤෙත්ථ පඤ්ඤාපි සියා අනවජ්ජධම්මා,
බ්‍රහ්මකාරභාවදස්සනත්ථං පනස්සා විසුං ගහණං යථා පුඤ්ඤඤාණසම්භාරාති.
සබ්බාකාරවරූපෙතන්ති ආදිකල්‍යාණතාදීහි සබ්බෙහි ආකාරවරෙහි පකාරවිසෙසෙහි
උපෙතං යුත්තං ජිනස්ස භගවතො සාසනං ලුප්ථති විනස්සතිති අත්ථො.

පාපකානඤ්ච ධම්මානං, කිලෙසානඤ්ච යො උතුති කායදුච්චරිතාදීනං
පාපධම්මානං ලොභාදීනඤ්ච කිලෙසානං යො උතු යො කාලො, යො අයං චත්තතිති

වචනසෙසො. උපට්ඨිතා විවෙකාය, යෙ ව සද්ධම්මසෙසකාති යෙ පන එවරුපෙ කාලෙ කායචිත්තඋපධිවිවෙකත්ථාය උපට්ඨිතා ආරද්ධවීරියා, තෙ ව සෙසපට්ඨපත්තිසද්ධම්මකා භොන්ති. අයඤ්ඤෙන්ථ අධිජ්ජායො – සුච්ඡුද්ධසීලාචාරාපි සමානා ඉදානි එකච්චෙ භික්ඛු ඉරියාපථසංශ්ඨාපනං, සමථවිපස්සනාභාවනාවිධානං, මහාපලිබොධුපච්ඡෙදො, බුද්දකපලිබොධුපච්ඡෙදොති එවමාදිපුබ්බකිච්චං සම්පාදෙන්වා භාවනමනුයුඤ්ජන්ති. තෙ සෙසපට්ඨපත්තිසද්ධම්මකා, පට්ඨපත්තිං මත්ථකං පාපෙතුං න සක්කොන්තිති.

තෙ කිලෙසා පවඩ්ඪන්තාති යෙ භගවතො ඔරසපුත්තෙහි ව තදා පරික්ඛයං පරියාදානං ගමිතා කිලෙසා, තෙ එතරහි ලද්ධොකාසා භික්ඛුසු වුද්ධිං විරුළුහිං වෙපුළුලං ආපජ්ජන්තා. ආවිසන්ති බහුං ජනන්ති කල්‍යාණමිත්තරහිතං අයොනිසොමනසිකාරබහුලං අන්ධබාලජනං අභිභවිත්වා අවසං කරොන්තා ආවිසන්ති සන්තානං අනුපවිසන්ති. එවංභූතා ව තෙ කිළන්ති මඤ්ඤෙ බාලෙහි, උම්මත්තෙහිව රක්ඛසා, යථා නාම කෙළිසීලා රක්ඛසා භිසක්කරහිතෙ උම්මත්තෙ ආවිසිත්වා තෙ අනායබ්බසනං ආපාදෙන්තා තෙහි කිළන්ති, එවං තෙ කිලෙසා සම්මාසම්බුද්ධභිසක්කරහිතෙ අන්ධබාලෙ භික්ඛු ආවිසිත්වා තෙසං දිට්ඨධම්මිකාදිහෙදං අනත්ථං උජ්ජාදෙන්තා තෙහි සද්ධිං කිළන්ති මඤ්ඤෙ, කිළන්තා විය භොන්තිති අත්ථො.

තෙන තෙනාති තෙන තෙන ආරම්මණභාගෙන. විධාවිතාති විරූපං ධාවිතා අසාරුජ්ජවසෙන පට්ඨපජ්ජන්තා. කිලෙසවත්ථුසුති පඨමං උජ්ජන්තං කිලෙසා පච්ඡා උජ්ජපජ්ජනකානං කාරණභාවතො කිලෙසාව කිලෙසවත්ථුති, තෙසු කිලෙසවත්ථුසු සමුහිතෙසු. සසඬිගාමෙව සොසිතෙති හිරඤ්ඤසුචණ්ණාමණ්ණමුත්තාදිකං ධනං විජ්ජකිරිත්වා “යං යං හිරඤ්ඤසුචණ්ණාදි යස්ස යස්ස භත්ථගතං, තං තං තස්ස තස්සෙව භොතු” ති එවං කාමසොසනා සසඬිගාමසොසනා නාම. තත්ථායමත්ථො – කිලෙසවත්ථුසු “යො යො කිලෙසො යං යං සත්තං ගණ්හාති අභිභවති, සො සො තස්ස තස්ස භොතු” ති කිලෙසසෙනාපතිනා මාරොන සසඬිගාමෙ සොසිතෙ විය. තෙහි තෙහි කිලෙසෙහි අභිභූතා තෙ බාලපුටුජ්ජනා තෙන තෙන ආරම්මණභාගෙන විධාවිතා වොසිතාති.

තෙ එවං විධාවිතා කිං කරොන්තිති ආහ “පරිච්චජිත්වා සද්ධම්මං, අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි භණ්ඩරෙ” ති. තස්සත්ථො – පට්ඨපත්තිසද්ධම්මං ජඩ්ඬෙන්වා ආමිසකිඤ්ජක්ඛහෙතු අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි භණ්ඩරෙ කලහං කරොන්තිති. දිට්ඨිගතානීති “විඤ්ඤාණමත්තමෙව අත්ථී, නත්ථෙව රූපධම්මා” ති, “යථා පුග්ගලො නාම පරමත්ථතො නත්ථී, එවං සභාවධම්මාපි පරමත්ථතො නත්ථී, වොහාරමත්තමෙවා” ති ව එවමාදීනි දිට්ඨිගතානි මිච්ඡාගාහෙ අත්ථෙත්තා අනුගච්ඡන්තා ඉදං සෙයොසා ඉදමෙව සෙට්ඨං, අඤ්ඤං මිච්ඡාති මඤ්ඤන්ති.

නිග්ගතාති ගෙහතො නික්ඛන්තා. කට්ඨපුභික්ඛහෙතුපිති කට්ඨපුමත්තභික්ඛානිමිත්තම්පි. තං දදන්තස්ස ගහට්ඨස්ස

අනුක්‍රමික සංසන්දනමය අකිව්‍යාපිත පරිබන්ධන අකතබන්ධන කම්මාන නිසෙවරෙ කරන්නේ.

උදරාවදෙහකං භුත්වාති “උතුරුදරා මිතාහාරො”ති (ථෙරගා. 982; මි. ප. 6.5.10) වුත්තවචනං අචිත්තෙන්වා උදරපුරං භුක්ඡිත්වා. සයන්තුත්තානසෙය්‍යකාති “දක්ඛිණෙන පස්සෙන සිහසෙය්‍යං කප්පෙති පාදෙ පාදං අච්චාධාය සතො සම්පජානො”ති (අ. නි. 8.9; විභ. 519) වුත්තවිධානං අනුක්‍රමස්මර්ත්වා උත්තානසෙය්‍යකා සයන්ති. යා කථා සන්තුගරහිතාති රාජකථාදිතිරවිජානකථං සන්ධාය වදති.

සබ්බකාරුකසිප්පානීති සබ්බෙහි වෙස්සාදිහි කාරුකෙහි කත්තබ්බාති භත්තතාලවණ්ටකරණාදිති භත්තසිප්පාති. චිත්තිං කත්තවානාති සක්කච්චං සාදරං කත්වා. අවුපසන්තා අප්ඤ්ඤාත්තති කිලෙසවුපසමාභාවතො ගද්දුහනමත්තම්පි සමාධානාභාවතො ච අප්ඤ්ඤාත්තං අවුපසන්තා, අවුපසන්තචිත්තාති අත්ථො. සාමඤ්ඤාත්ථොති සමණධම්මො. අතිඅච්ඡතීති තෙසං ආජීවකිච්චපසුත්තාය එකදෙසම්පි අවුපසනතො විසුංයෙව නිසීදති, අනල්ලියතීති වුත්තං හොති.

මත්තිකන්ති පාකතිකං වා පඤ්චවණ්ණං වා ගිහීනං විනියොගක්ඛමං මත්තිකං. තෙලවුණ්ණඤ්ඤාති පාකතිකං, අභිසඬ්ඛනං වා තෙලඤ්ඤාති වුණ්ණඤ්ඤාති. උදකාසනභොජනන්ති උදකඤ්ඤාති ආසනඤ්ඤාති භොජනඤ්ඤාති. ආකඬ්ඛන්තා බහුත්තරන්ති බහුං පිණ්ඩපාතාදිඋත්තරුත්තරං ආකඬ්ඛන්තා “අම්මෙහි මත්තිකාදිසු දිත්තෙසු මනුස්සා දළ්භභත්තිකා හුත්වා බහුං උත්තරුත්තරං චතුපච්චයජානං දස්සන්ති”ති අධිප්පායෙන ගිහීනං උපනාමෙන්ති අත්ථො.

දන්තෙ පුනන්ති සොධෙන්ති එතෙනාති දන්තපොනං, දන්තකට්ඨං. කපිත්ථන්ති කපිත්ථථලං. පුප්ථන්ති සුමනවම්පකාදිපුප්ථං. බාදනීයානීති අට්ඨාරසවිධෙහි බජ්ජකවිසෙසෙ. පිණ්ඩපාතෙ ච සම්පන්නෙහි වණ්ණාදිසම්පයුත්තෙ ඔදනවිසෙසෙ. “අම්මෙ ආමලකාති වා”ති ව-සද්දෙන මාතුලුඬ්ඛනාලනාලිකෙරාදිථලාති අවුත්තාති සඬ්ඛණ්හාති. සබ්බත්ථ ගිහීනං උපනාමෙන්ති ආකඬ්ඛන්තා බහුත්තරන්ති යොජනා.

හෙසජ්ජෙසු යථා වෙජ්ජාති ගිහීනං හෙසජ්ජප්පයොගෙසු යථා වෙජ්ජා, තථා හික්ඛු පටිපජ්ජන්තිති අධිප්පායො. කිච්චාකිච්චෙ යථා ගිහීති ගහට්ඨානං බුද්දකෙ වෙච මහන්තෙ ච කිච්චෙ කත්තබ්බෙ ගිහී විය. ගණිකාව විභූසායන්ති අත්තනො සරීරස්ස විභූසනෙ රුපුපජීවිනියො විය. ඉස්සරෙ බත්තියා යථාති ඉස්සරෙ ඉස්සරියපවත්තනෙ යථා බත්තියා, එවං කුලපතී හුත්වා වත්තන්තිති අත්ථො.

නෙකතිකාති නිකතියං නියුත්තා, අමණිංයෙව මණිං, අසුචණ්ණංයෙව සුචණ්ණං කත්වා පටිරුපසාවියොගනිරතා. වඤ්චනිකාති කුට්මානාදිහි විජ්ජලම්බකා. කුටසක්ඛීති අයාථාවසක්ඛිතො. අපාටුකාති වාමකා, අසංයතවුත්තිති අත්ථො. බහුහි පරිකප්පෙහීති යථාවුත්තෙහි අඤ්ඤෙහි ච බහුහි මිච්ඡාජීවජ්ජකාරෙහි.

ලෙසකප්පෙති කප්පියලෙසෙ කප්පියපට්ඨපෙ. පරියායෙති, පච්චයෙසු පරියායස්ස යොගෙ. පරිකප්පෙති වඩ්ඪිආදිවිකප්පනෙ, සබ්බත්ථ විසයෙ භූමිමං. අනුධාවිතාති මහිච්ඡතාදිහි පාපධම්මෙහි අනුධාවිතා වොසිතා. ජීවිකත්ථා ජීවිකප්පයොජනා ආජීවහෙතුකා. උපායෙනාති පරිකථාදිතා උපායෙන පච්චයුප්පාදනනයෙන. සඬ්ඛඩ්ඪන්තීති සංහරන්ති.

උපට්ඨාපෙන්ති පරිසන්ති පරිසාය අත්තානං උපට්ඨපෙන්ති, යථා පරිසා අත්තානං උපට්ඨපෙන්ති, එවං පරිසං සඬ්ඛණ්හන්තීති අත්ථො. කම්මතොති කම්මහෙතු. තෙ හි අත්තනො කත්තබ්බවෙය්‍යාවච්චනිමිත්තං උපට්ඨපෙන්ති. නො ව ධම්මතොති ධම්මනිමිත්තං නො ව උපට්ඨපෙන්ති. යො සත්ථාරා උල්ලුම්පනසභාවසණ්ඨිතාය පරිසාය සඬ්ඛණො අනුඤ්ඤාතො, තෙන න සඬ්ඛණ්හන්තීති අත්ථො. ලාභතොති ලාභහෙතු, “අයොසා බහුස්සුතො, භාණුකො, ‘ධම්මකථිකො’ති එවං සම්භාවෙන්තො මහාජනො මය්හං ලාභසක්කාරෙ උපනයිස්සති”ති ඉච්ඡාචාරෙ යත්වා ලාභනිමිත්තං පරෙසං ධම්මං දෙසෙන්ති. නො ව අත්ථතොති යො සො විමුක්තායතනසීසෙ යත්වා සද්ධම්මං කට්ඨන්තෙන පත්තබ්බො අත්ථො, න තංදිට්ඨධම්මිකාදිහෙදහිතනිමිත්තං ධම්මං දෙසෙන්තීති අත්ථො.

සඬ්ඛලාභස්ස හණ්ඩන්තීති සඬ්ඛලාභහෙතු හණ්ඩන්ති “මය්හං පාපුණාති, න තුය්හ”න්තිආදිතා කලහං කරොන්ති. සඬ්ඛතො පරිබාහිරාති, අරියසඬ්ඛතො බහිභූතා අරියසඬ්ඛෙ තදභාවතො. පරලාභොපජීවන්තාති සාසනෙ ලාභස්ස අත්ථබ්බාලපුපුප්පනෙහි පරෙ සීලාදිගුණසම්පන්නෙ සෙක්ඛෙ උද්දිස්ස උප්පන්නත්තා තං පරලාභං, පරතො වා දායකතො උද්ධබ්බලාභං උපජීවන්තා හණ්ඩනකාරකා හික්ඛු පාපජිගුච්ඡාය අභාවතො අහිරිකා සමානා ව “මයං පරලාභං භුඤ්ජාම, පරපට්ඨිඤ්ජිවිකා”තිපි න ලජ්ජරෙ න හිරියන්ති.

නානුයුත්තාති සමණකරණෙහි ධම්මෙහි අනුයුත්තා. තථාති යථා පුබ්බෙ වුත්තා බන්ධනකාරකාදයො, තථා. එකෙති එකච්චෙ. මුණ්ඩා සඬ්ඛාට්ඨාරුතාති කෙවලං මුණ්ඩිතකෙසනාය මුණ්ඩා පිලොතිකඛණ්ඩෙහි සඬ්ඛට්ඨවයෙන “සඬ්ඛාට්ඨ”ති ලද්ධනාමෙන විචරෙන පාරුතසරීරා. සම්භාවනංයෙවිච්ඡන්ති, ලාභසක්කාරමුච්ඡිතාති ලාභසක්කාරාසාය මුච්ඡිතා අජ්ඣෙදාසිතා හුත්වා, “පෙසලො ධුතවාදො බහුස්සුතො”ති වා මධුරවචනමනුයුත්තා “අරියො”ති ව කෙවලං සම්භාවනං බහුමානංයෙව ඉච්ඡන්ති එසන්ති, න තන්තිමිත්තෙ ගුණෙති අත්ථො.

එවන්ති “කුසලානඤ්ච ධම්මානං පඤ්ඤාය ව පරික්ඛයා”ති වුත්තනයෙන. නානප්පයාතම්හීති නානප්පකාරෙ හෙදනධම්මෙ පයාතෙ සමකතෙ, නානප්පකාරෙන වා සංකිලෙසධම්මෙ පයාතුං පවත්තිතුං ආරද්ධෙ. න දානි සුකරං තථාති ඉදානි ඉමස්මිං දුල්ලභකල්‍යාණමිත්තෙ දුල්ලභසප්පායසද්ධම්මස්සවනෙ ව කාලෙ යථා සත්ථරි ධරන්තෙ අප්පිසිතං අප්පිට්ඨං, අනධිගතං කුමාරවිපස්සනං ප්‍රසිතුං අධිගන්තුං, ප්‍රසිතං වා භානභාගියං ඨිතිභාගියමෙව වා අහුත්වා යථා විසෙසභාගියං

හොති, තථා අනුරක්ඛිතුං පාලෙතුං සුකරං, තථා න සුකරං, තථා සම්පාදෙතුං න සක්කාති අත්ථො.

ඉදානි අත්තනො පරිනිබ්බානකාලස්ස ආසන්නත්තා සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන සබ්බමචාරිං ඔවදන්තො “යථා කණ්ටකට්ඨානමිහී” තිආදිමාහ. තස්සත්ථො – යථා පුරිසො කෙනවිදෙව පයොජනෙන කණ්ටකනිවිතෙ පදෙසෙ අනුපාහනො විවරන්තො “මා මං කණ්ටකො විජ්ඣි” ති සතිං උපට්ඨපෙත්වාච විවරති, එවං කිලෙසකණ්ටකනිවිතෙ ගොවරගාමෙ පයොජනෙන වරන්තො මුනි සතිං උපට්ඨපෙත්වාන සතිසම්පජ්ඣන්තො අප්පමත්තොච වරෙය්‍ය කම්මට්ඨානං අවිජ්ඣන්තොති වුත්තං හොති.

සරිත්වා පුබ්බකෙ යොගී, තෙසං වත්තමනුස්සරන්ති පුරිමකෙ යොගෙ භාවනාය යුත්තතාය යොගී ආරද්ධවිපස්සකෙ සරිත්වා තෙසං වත්තං ආගමානුසාරෙන සම්මාපටිපත්තිභාවනාවිධිං අනුස්සරන්තො ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා යථාපටිපජ්ජන්තො. කිඤ්චාපි පච්ඡිමො කාලොති යදිපායං අතීතසත්ථුකො වරිමො කාලො, තථාපි යථාධම්මමෙව පටිපජ්ජන්තො විපස්සනං උස්සුක්කාපෙන්තො චුසෙය්‍ය අමතං පදං නිබ්බානං අධිගච්ඡෙය්‍ය.

ඉදං වත්ථාති, යථාදස්සිතං සංකිලෙසවොදානෙසු ඉමං පටිපත්තිවිධිං කථෙත්වා. අයඤ්ච ඔසානගාථා සඬගිතිකාරෙහි ථෙරස්ස පරිනිබ්බානං පකාසෙතුං වුත්තාති වෙදිතබ්බො.

පාරාපරියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

විසතිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

17. තිංසනිපාතො

1. චුස්සත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

තිංසනිපාතෙ පාසාදිකෙ බහු දිස්වාතිආදිකා ආයස්මතො චුස්සත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්ස මණ්ඩලිකරඤ්ඤො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, චුස්සොති නාමං අහොසි. සො විඤ්ඤානං පත්තො ඛත්තියකුමාරෙහි සික්ඛිතබ්බසිප්පෙසු නිජ්ජත්තිං ගතො. උපනිස්සයසම්පන්නත්තා කාමෙසු අලග්ගවිත්තො අඤ්ඤතරස්ස මහාථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා වරියානුකූලං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තො ඤානානි නිබ්බත්තෙත්වා ඤානපාදකං විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නවිරස්සෙව ඡළහිඤ්ඤො අහොසි. අථෙකදිවසං පණ්ඩරගොත්තො නාම එකො තාපසො තස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා නිසින්නො සම්බහුලෙ හික්ඛු සීලාචාරසම්පන්නෙ සුසංවුනින්ද්‍රියෙ භාවිතකායෙ

භාවිතවිත්තෙ දිස්වා පසන්තවිත්තො “සාධු වතායං පටිපත්ති ලොකෙ චිරං තිට්ඨෙය්‍යා”ති විත්තෙන්වා “කථං නු බො, හත්තෙ, අනාගතමද්ධානං භික්ඛුනං පටිපත්ති භවිස්සති”ති ථෙරං පුච්ඡී. තමත්ථං දස්සෙන්තො සඬගීතිකාරා —

949.

“පාසාදිකෙ බහු දිස්වා, භාවිතත්තෙ සුසංවුතෙ;
ඉසි පණ්ඩරසගොත්තො, අපුච්ඡි චුස්සසව්හය”න්ති. — ගාථං ආදිතො
යපෙසුං;

තත්ථ පාසාදිකෙති අත්තනො පටිපත්තියා පසාදාරහෙ. බහුති සම්බහුලෙ. භාවිතත්තෙති සමථවිපස්සනාභාවනාහි භාවිතවිත්තෙ. සුසංවුතෙති සුට්ඨ සංවුතින්ද්‍රියෙ. ඉසිති තාපසො. පණ්ඩරසගොත්තොති පණ්ඩරස්ස නාම ඉසිනො වංසෙ ජාතත්තා තෙන සමානගොත්තො. චුස්සසව්හයන්ති චුස්සසද්දෙන අවිහාතබ්බං, චුස්සනාමකන්ති අත්ථො.

950.

“කිං ඡන්දා කිමධිප්පායා, කිමාකප්පා භවිස්සරෙ;
අනාගතමිහි කාලමිහි, තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො”ති. —

අයං තස්ස ඉසිනො පුච්ඡාගාථා.

තත්ථ කිං ඡන්දාති ඉමස්මිං සාසනෙ අනාගතෙ භික්ඛු කිදිසච්ඡන්දා කිදිසාධිමුත්තිකා, කිං භීනාධිමුත්තිකා, උදාහු පණ්ණාධිමුත්තිකාති අත්ථො. කිමධිප්පායාති කිදිසාධිප්පායා කිදිසප්ඤ්ඤාසයා, කිං සංකිලෙසප්ඤ්ඤාසයා, උදාහු වොදානප්ඤ්ඤාසයාති අත්ථො. අථ වා ඡන්දා නාම කත්තුකම්‍යතා, තස්මා කිදිසි තෙසං කත්තුකම්‍යතාති අත්ථො. අධිප්පායො අප්ඤ්ඤාසයොයෙව. කිමාකප්පාති කිදිසාකප්පා. ආකප්පාති ව වෙසගහණාදිවාරිත්තවාරිත්තවන්තොති අත්ථො. භවිස්සරෙති භවිස්සන්ති. තං මෙති තං අනාගතෙ භික්ඛුනං ඡන්දාධිප්පායාකප්පහෙදං පුච්ඡිතො මය්හං අක්ඛාහි කථෙහීති ථෙරං අප්ඤ්ඤාසති. තස්ස ථෙරො තමත්ථං ආචික්ඛන්තො සක්කච්චසවනෙ තාව නියොජෙතුං —

951.

“සුඤ්ඤාහි වචනං මය්හං, ඉසි පණ්ඩරසව්හය;
සක්කච්චං උපධාරෙහි, ආචික්ඛිස්සාමානාගත”න්ති. — ගාථමාහ;

තස්සත්ථො — හො පණ්ඩරනාම ඉසි, යං ත්වං මං පුච්ඡසි, තං තෙ අනාගතං ආචික්ඛිස්සාමි, ආචික්ඛන්තො පන මම වචනං සුඤ්ඤාහි අනාගතත්ථදීපනතො සංවෙගාවහතො ව සක්කච්චං උපධාරෙහීති.

අථ ථෙරො අනාගතංසඤ්ඤානෙ භික්ඛුනං භික්ඛුනීනඤ්ඤා භාවතීං පවත්තිං යථාභූතං දිස්වා තස්ස ආචික්ඛන්තො —

952.

“කොධනා උපනාහී ව, මක්ඛි ඵමිහී සයා බහු;
ඉස්සුකී නානාවාදා ව, හවිස්සන්ති අනාගතෙ.

953.

“අඤ්ඤාතමානිනො ධම්මෙ, ගම්භීරෙ තීරගොවරා;
ලහුකා අගරු ධම්මෙ, අඤ්ඤමඤ්ඤමගාරවා.

954.

“බහු ආදීනවා ලොකෙ, උප්පජ්ජිස්සන්ත්‍යනාගතෙ;
සුදෙසිතං ඉමං ධම්මං, කිලෙසිස්සන්ති දුම්මතී.

955.

“ගුණහීනාපි සඬ්ඝමිහි, වොහරන්තා විසාරදා;
බලවන්තො හවිස්සන්ති, මුඛරා අස්සුතාවිනො.

956.

“ගුණවන්තොපි සඬ්ඝමිහි, වොහරන්තා යථාත්ථතො;
දුබ්බලා තෙ හවිස්සන්ති, හිරිමනා අනත්ථිකා.

957.

“රජතං ජාතරූපඤ්ච, බෙත්තං වත්ථුමජෙළකං.
දාසිදාසඤ්ච දුම්මෙධා, සාදිසිස්සන්ත්‍යනාගතෙ.

958.

“උජ්ඣානසඤ්ඤිනො බාලා, සිලෙසු අසමාහිතා;
උන්තළා විවරිස්සන්ති, කලහාහිරතා මගා.

959.

“උද්ධතා ව හවිස්සන්ති, නිලවිවරපාරුතා;
කුහා ථද්ධා ලපා සිඬ්ඨි, වරිස්සන්ත්‍යරියා විය.

960.

“තෙලසණ්ඨෙහි කෙසෙහි, වපලා අඤ්ජනක්ඛිකා;
රථියාය ගමිස්සන්ති, දන්තවණ්ණිකපාරුතා.

961.

“අජෙගුවිජං විමුත්තෙහි, සුරත්තං අරහද්ධජං;
ජිගුවිජිස්සන්ති කාසාවං, ඔදාතෙසු සමුවිජිතා.

962.

“ලාභකාමා භවිස්සන්ති, කුසිතා භීතවිරියා;
කිව්ඡන්තා වනපත්ථානි, ගාමන්තෙසු වසිස්සරෙ.

963.

“යෙ යෙ ලාභං ලභිස්සන්ති, මිච්ඡාජීවරතා සදා;
තෙ තෙව අනුසික්ඛන්තා, භජිස්සන්ති අසංයතා.

964.

“යෙ යෙ අලාභිනො ලාභං, න තෙ පුජ්ජා භවිස්සරෙ;
සුපෙසලෙපි තෙ ධීරෙ, සෙවිස්සන්ති න තෙ තදා.

965.

“මිලක්ඛුරජනං රත්තං, ගරහන්තා සකං ධජං;
තිත්ථියානං ධජං කෙවි, ධාරිස්සන්තාවදාතකං.

966.

“අගාරවො ච කාසාවෙ, තදා තෙසං භවිස්සති;
පටිසඬ්ඛා ච කාසාවෙ, භික්ඛුනං න භවිස්සති.

967.

“අභිභූතස්ස දුක්ඛෙන, සල්ලවිද්ධස්ස රුජ්ජනො;
පටිසඬ්ඛා මහාසොරා, නාගස්සාසි අවින්තියා.

968.

“ජද්දන්තො හි තදා දිස්වා, සුරත්තං අරහද්ධජං;
තාවදෙවහණී ගාථා, ගජො අත්ථොපසංභිතා.

969.

“අනික්කසාවො කාසාවං, යො වත්ථං පරිධස්සති;
අපෙනො දමසච්චෙන, න සො කාසාවමරහති.

970.

“යො ච වන්තකසාවස්ස, සීලෙසු සුසමාභිනො;
උපෙනො දමසච්චෙන, ස චෙ කාසාවමරහති.

971.

“විපන්තසීලො දුම්මෙධො, පාකට්ඨා කාමකාරියො;
විබ්භන්තවින්තො නිස්සුක්කො, න සො කාසාවමරහති.

972.

“යො ච සීලෙන සම්පන්නො, වීතරාගො සමාභිනො;

ඔදාතමනසඬිකජ්ජො, ස වෙ කාසාවමරහති.

973.

“උද්ධතො උන්නලො බාලො, සීලං යස්ස න විජ්ජති;
ඔදාතකං අරහති, කාසාවං කිං කරිස්සති.

974.

“භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව, දුට්ඨචිත්තා අනාදරා;
තාදීනං මෙත්තචිත්තානං, නිග්ගණ්භිස්සන්ත්‍යනාගතෙ.

975.

“සික්ඛාපෙන්නාපි ථෙරෙහි, බාලා චිවරධාරණං;
න සුණ්ඨස්සන්ති දුම්මෙධා, පාකටා කාමකාරියා.

976.

“නෙ තථා සික්ඛිතා බාලා, අඤ්ඤමඤ්ඤං අගාරවා;
නාදිසිස්සන්තුපජ්ඣායෙ, බඵඬිකො විය සාරථී.

977.

“ඵචං අනාගතද්ධානං, පටිපත්ති භවිස්සති;
භික්ඛුනං භික්ඛුනිනඤ්ච, පත්තෙ කාලමහි පවිජ්ජමෙ.

978.

“පුරා ආගච්ඡතෙ ඵතං, අනාගතං මහබ්භයං;
සුබ්බවා හොථ සබ්බලා, අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවා.

979.

“මෙත්තචිත්තා කාරුණිකා, හොථ සීලෙසු සංවුතා;
ආරද්ධවීරියා පහිත්තා, නිච්චං දළ්භපරක්කමා.

980.

“පමාදං භයතො දිස්වා, අජ්ජමාදඤ්ච ඛෙමතො;
භාවෙට්ඨයිඬිහිකං මග්ගං, චුස්සන්තා අමතං පද”න්ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ කොධනාති කුජ්ඣනසීලා. භවිස්සන්ති අනාගතෙති සම්බන්ධො. කිං
ථෙරස්ස කාලෙ තථා නාහෙසුන්ති? න නාහෙසුං. තදා පන කල්‍යාණමිත්තබ්‍රලත්‍යය
ඔවාදකෙසු විඤ්ඤාපකෙසු සබ්බමචාරීසු බහුසු විජ්ජමානෙසු කීලෙසෙසු
බලවන්තෙසු පටිසඬිබානබ්‍රලත්‍යය ව යෙභුයොන භික්ඛු අක්කොධනා අහෙසුං,
ආයතිං තබ්බිපරියායෙ අතිකොධනා භවිස්සන්ති, තස්මා “අනාගතෙ”ති වුත්තං.
සෙසපදෙසුපි ඵසෙව නයො. උපනාහීති ආසාතවත්ථුසු ආසාතස්ස උපනාය්හනසීලා
උපනාහසම්භවතො වා උපනාහී. තත්ථ පුරිමකාලිකො බ්‍යාපාදො කොධො,

අපරකාලිකො උපනාහො. සකිං පවත්තො වා දොසො කොධො, අනෙකක්ඛන්තුං පවත්තො උපනාහො. පරෙසං විජ්ජමානෙ ගුණෙ මක්ඛන්ති පුඤ්ජන්ති, තෙසං වා උදකපුඤ්ජනියා විය උදකස්ස මක්ඛො මක්ඛනං පුඤ්ජනං එතෙසං අත්ථිති මක්ඛි. අනිමානලක්ඛණො ඵම්හො එතෙසං අත්ථිති ඵම්හී. සයාති අසන්තගුණවිභාවනලක්ඛණෙන සායෙය්‍යෙන සමන්තාගතා. ඉස්සුකීති පරසම්පත්තිබ්‍යයනලක්ඛණාය ඉස්සාය සමන්තාගතා. නානාවාදාති අඤ්ඤමඤ්ඤං විරුද්ධවාදා විරුද්ධදිට්ඨිකා, කලහකාරකා වාති අත්ථො.

අඤ්ඤාතමානිනො ධම්මෙ, ගම්භීරෙ තීරගොවරාති ගම්භීරෙ දුරොභාසෙ සද්ධම්මෙ අඤ්ඤාතෙ එව “ඤාතොති, දිට්ඨො” ති එවං මානිනො, තතො එව තස්ස ඔරභාගෙ පවත්තිතාය ඔරිමතීරගොවරා. ලුහුකාති ලුහුසභාවා වපලා. අගරු ධම්මෙති සද්ධම්මෙ ගාරවරහිතා. අඤ්ඤමඤ්ඤමගාරවාති අඤ්ඤමඤ්ඤස්මිං අප්පතිස්සා, සඬ්ඝෙ සබ්බමචාරිසු ව ගරුගාරවචිරහිතා. බහු ආදීනවාති චුත්තප්පකාරා, වක්ඛමානා ව බහු අනෙකදොසා අන්තරායා. ලොකෙති සත්තලොකෙ. උප්පජ්ජිස්සන්තයනාගතෙති අනාගතෙ පාතු භවිස්සන්ති. සුදෙසිතං ඉමං ධම්මන්ති, සම්මාසම්බුද්ධෙන සුට්ඨ අවිපරිතං ආදිකල්‍යාණාදිප්පකාරෙන දෙසිතං ඉමං ආගමසද්ධම්මං. කිලෙසිස්සන්ති කිලිට්ඨං කිලෙසදුසිතං කරිස්සන්ති, “ආපත්තිං ‘අනාපත්ති’ ති ගරුකාපත්තිං ‘ලුහුකාපත්ති’” ති ආදීනා දුච්චරිතසංකිලෙසෙන අසද්ධම්මෙන සණ්භසුබ්බමං රුපාරුපධම්මං පටික්ඛිපිස්සන්ති, දිට්ඨිසංකිලෙසෙන උභයත්‍රාපි තණ්හාසංකිලෙසෙන සංකිලෙසිස්සන්ති මලිතං කරිස්සන්ති. දුම්මතීති නිප්පඤ්ඤා. චුත්තඤ්ඤෙනං භගවතා – “භවිස්සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනාගතමද්ධානං...පෙ.... අභිධම්මකථං වෙදල්ලකථං කථෙන්නා කණ්භධම්මං ඔක්කමමානා න බුජ්ඣිස්සන්ති” ති (අ. නි. 5.79).

ගුණභීනාති සීලාදිගුණවරහිතා දුස්සීලා, අලජ්ජිනො ව. අථ වා ගුණභීනාති විනයවාරිත්තාදිගුණෙන භීනා ධම්මවිනයෙ අප්පකතඤ්ඤානො. සඬ්ඝම්භීති සඬ්ඝමජ්ඣෙ. වොහරන්තාති කථෙන්නා, සඬ්ඝෙ විනිච්ඡයකථාය වත්තමානාය යංකිඤ්චි භණන්තා. විසාරදාති නිබ්භයා පගබ්භා. බලවන්තොති පක්ඛබලෙන බලවන්තො. මුඛරාති මුඛබරා බරවාදිනො. අස්සුතාවිනොති න සුතවන්තො, කෙවලං ලාභසක්කාරසීලොකසන්නිස්සයෙන ගුණධරා හුත්වා “ධම්මං ‘අධම්මො’ ති, අධම්මඤ්ච ‘ධම්මො’ ති, විනයං ‘අවිනයො’ ති, අවිනයඤ්ච ‘විනයො’” ති එවං අත්තනා යථිච්ඡිතමත්ථං සඬ්ඝමජ්ඣෙ පතිට්ඨපෙන්නා බලවන්තො භවිස්සන්ති.

ගුණවන්තොති සීලාදිගුණසම්පන්නා. වොහරන්තා යථාත්ථතොති අත්ථානුරූපං, අවිපරිතත්ථං “ධම්මං ‘ධම්මො’ ති, අධම්මං ‘අධම්මො’ ති, විනයං ‘විනයො’ ති අවිනයං ‘අවිනයො’” ති එවං දීපෙන්නා. දුබ්බලා තෙ භවිස්සන්තිති පරිසායං අලජ්ජස්සන්තතාය බලවරහිතා තෙ භවිස්සන්ති, තෙසං වචනං න තිට්ඨිස්සති. හිරිමනා අනත්ථිකාති හිරිමන්තො කෙනවි අනත්ථිකා. තෙ හි ධම්මෙන වත්තුං සමත්ථාපි පාපජීගුව්ඡතාය අප්පකිච්චතාය ව කෙහිවි විරොධං අකරොන්තා

අත්තනො වාදං පතිට්ඨාපෙනං න වායමන්තා දිට්ඨාවිකම්මං වා අධිට්ඨානං වා අකත්වා තුණ්හි හොන්ති.

රජතන්ති රූපියං, තෙන කභාපණලොභමාසකාදීනම්පි සඬගහො දට්ඨබ්බො. ඡාතරූපන්ති සුවණ්ණං, තෙන මණ්ඩුත්තාදීනම්පි සඬගහො දට්ඨබ්බො. වා-සද්දො සමුච්චයත්ථො “අපදා වා” තිආදීසු (අ. නි. 4.34; 5.32; ඉතිවු. 90) විය. “රජතඡාතරූපඤ්චා” ති වා පායො. ඛේතන්ති යත්ථ පුබ්බණ්ණාපරණ්ණං රුහති, තං ඛේතං. තදත්ථං අකතභූමිභාගො වත්ථු. අපේළකන්ති එළකා නාම අජායෙව, තෙ යපෙත්වා අවසෙසා පසුජාති අජා නාම. අපේළකග්ගහණෙනෙව හෙත්ථ ගොමහිංසාදීනම්පි සඬගහො කතො. දාසිදාසඤ්චාති දාසියො ව දාසෙ ව. දුම්මෙධාති අවිද්දසුනො, කප්පියාකප්පියං සාරූප්පාසාරූපං අජානන්තා අත්තනො අත්ථාය සාදිසිස්සන්ති සම්පට්ඨස්සන්ති.

උප්ඝානසඤ්ඤිතොති පරෙ හෙට්ඨතො කත්වා ඔලොකනවිත්තා, අනුප්ඝායිතබ්බට්ඨානෙපි වා උප්ඝානසීලා. බාලාති දුච්චිත්තිතවිත්තනාදිනා බාලලක්ඛණෙන සමන්තාගතා, තතො එව සීලෙසු අසමාහිතා චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසු න සමාහිතවිත්තා. උන්නළාති, සමුස්සිතතුච්ඡමානා. විවරිස්සන්ති මානද්ධපං උක්ඛිපිත්වා විවරිස්සන්ති. කලහාහිරතා මගාති සාරම්භබහුලතාය කරණුත්තරියපසුතා කලහෙ එව අහිරතා මගසදිසා මිගා විය අත්තහිතාපෙක්ඛා සාසෙසනාහිරතා දුබ්බලවිහෙසපරාති අත්ථො.

උද්ධතාති උද්ධච්චෙන සමන්තාගතා විත්තෙකග්ගතාරහිතා. නීලවීචරපාරුකාති අකප්පියරජනරත්තෙන නීලවණ්ණෙන වීචරෙන පාරුකා, තාදිසං වීචරං නිවාසෙත්වා වෙව පාරුපිත්වා ච විචරණකා. කුහාති සාමන්තප්ප්පනාදිනා කුහනවත්ථුනා කුහකා, අසන්තගුණසම්භාවනිච්ඡාය කොහඤ්ඤං කත්වා පරෙසං විම්භාපයා. ථද්ධාති කොධෙන මානෙන ච ථද්ධමානසා කක්ඛළහදයා. ලපාති ලපනකා කුහනවුත්තිකා, පසන්තමානසෙහි මනුස්සෙහි “කෙන, හන්තෙ, අයාස්ස අත්ථො” ති පච්චයදායකානං වදාපනකා, පයුත්තවාචාවසෙන, නිප්පෙසිකතාවසෙන ච පච්චයත්ථං ලපකාති වා අත්ථො. සිඬගීති “තත්ථ කතමං සිඬගං? යං සිඬගං සිඬගාරතා වාතුරතා වාතුරියං පරික්ඛතතා පාරික්ඛතිය” ති (විහ. 852) එවං වුත්තෙහි සිඬගසදිසෙහි පාකට්ඨකිලෙසෙහි සමන්තාගතා, සිඬගාරවරිතාති අත්ථො. “අරියා වියා” ති ඉදං “කුහා” ති එතස්සෙව අත්ථදස්සනං. කුහකානඤ්ඤි අරියානම්ච ධීතභාවං දස්සෙන්නො අරියා විය විචරන්තිති ආහ.

තෙලසණ්ඨෙහිති සිත්ථකතෙලෙන වා උදකතෙලෙන වා ඔසණ්ඨිතෙහි. වපලාති කායමණ්ඩනපරික්ඛාරමණ්ඩනාදිනා වාපල්ලෙන යුත්තා. අඤ්ජනක්ඛිකාති අලඬිකාරඤ්ජනෙන අඤ්ජිතනෙත්තා. රටියාය ගම්ස්සන්තිති හික්ඛාවරියාය කුලුපසඬකමනාපදෙසෙහි, මහාරච්ඡාය ඉතො විතො ච පරිබ්භමිස්සන්ති. දන්තවණ්ණකපාරුකාති දන්තවණ්ණරත්තෙන වීචරෙන පාරුකසරීරා.

අපේගුවිජන්ති අපිගුවිජිතබ්බං. විමුක්තෙහීති අරියෙහි. සුරත්තන්ති කප්පියරජනෙන සුට්ඨු රත්තං, අරහත්තානං බුද්ධාදීනං විණ්ණුතාය අරහද්ධපං ජිගුවිජිස්සන්ති කාසාවං. කස්මා? ඔදාතෙසු සමුවිජිතා ගෙටං ආපන්නා. දන්තවණ්ණපාරුපනස්ස හි ඉදං කාරණවචනං. තෙ හි සෙනකං සම්භාවෙන්තා “සබ්බෙන සබ්බං සෙනකෙ ගහිතෙ ලිඛිගපරිච්චාගො එව සියා”ති දන්තවණ්ණං පාරුපන්ති.

ලාභකාමාති ලාභගිද්ධා. හික්ඛාවරියාසුපි කොසජ්ජයොගතො කුසිතා. සමණධම්මං කාතුං චිත්තස්ස උස්සාභාභාවෙන භීතවීරියා. කිච්ඡන්තාති, කිලමන්තා, වනපත්ථෙසු වසිතුං කිච්ඡන්තා කිලන්තචිත්තාති අත්ථො. ගාමන්තෙසුති ගාමන්තසෙනාසනෙසු ගාමසමීපෙසු සෙනාසනෙසු, ගාමද්වාරෙසු වා සෙනාසනෙසු. වසිස්සරෙති වසිස්සන්ති.

තෙ තෙව අනුසික්ඛන්තාති යෙ යෙ මිච්ඡාජීවජ්ජයොගෙන ලද්ධලාභා, තෙ තෙ එව පුග්ගලෙ අනුසික්ඛන්තා භමිස්සන්ති. භමිස්සන්තීති සයම්පි තෙ විය මිච්ඡාජීවෙන ලාභං උජ්ජාදෙතුං රාජකුලාදීනි සෙවන්තා පරිබ්භමිස්සන්ති. “භජිස්සන්ති”ති වා පාඨො, සෙවිස්සන්තීති අත්ථො. අසංයතාති සිලසංයමරහිතා.

යෙ යෙ අලාභිනො ලාභන්ති යෙ යෙ හික්ඛු මිච්ඡාජීවපරිවජ්ජනෙන අප්පජුඤ්ඤතාය ව ලාභස්ස පච්චයස්ස න ලාභිනො, තෙ පුජ්ජා පුජනීයා පාසංසා තදා අනාගතෙ කාලෙ න භවිස්සන්ති. සුපෙසලෙපි තෙ ධීරෙති ධිතිසම්පන්නතාය ධීරෙ සුට්ඨු පෙසලෙපි තෙ හික්ඛු න සෙවිස්සන්ති, තදා අනාගතෙ තෙ ලාභිනො ලාභකාමාව හික්ඛුති අත්ථො.

මිලක්ඛුරජනං රත්තන්ති කාලකච්ඡකරජනෙන රත්තං. සමාසපදඤ්ඤෙනං, ගාථාසුඛත්ථං සානුනාසිකනිද්දෙසො. ගරහන්තා සකං ධජන්ති අත්තනො ධජභුතං කාසාවං ජිගුවිජන්තා. සාසනෙ පබ්බජිතානඤ්ඤි කාසාවො ධජො නාම. තිත්ථියානං ධජං කෙවීති කෙවි සකාපුත්තියභාවං පටිජානන්තා එව තිත්ථියානං සෙතවත්ථිකානං ධජභුතං අවදානකං සෙතවත්ථං ධාරෙස්සන්ති.

අගාරවො ව කාසාවෙති අරහද්ධජභුතෙ කාසාවෙ අගාරවො අබ්භුමානං තදා අනාගතෙ තෙසං භවිස්සති. පටිසඬ්ඛා ව කාසාවෙති “පටිසඬ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවාමි”තිආදිනා (ම. නි. 1.23; අ. නි. 6.58) නයෙන පච්චවෙක්ඛණමත්තම්පි කාසාවපරිභොගෙ න භවිස්සති.

කාසාවං ධාරෙන්තෙන කාසාවං බ්භුමානෙන “දුච්චරිතතො ඔරමිතබ්බ”න්ති කාසාවස්ස ගරුකාතබ්බභාවෙ ඡද්දන්තජාතකමුදාහරන්තො “අභිභූතස්ස දුක්ඛෙනා”තිආදිමාහ. තත්ථ සල්ලවිද්ධස්සාති පුටුනා සවිසෙන සල්ලෙන විද්ධස්ස, තතො එව මහතා දුක්ඛෙන අභිභූතස්ස. රුජ්ජතොති සරීරවිකාරං ආපජ්ජතො. මහාසොරාති සරීරජීවිතෙසු නිරපෙක්ඛතාය හිමිමා ගරුතරා පටිසඬ්ඛා අඤ්ඤෙහි

අවින්තිශා වින්තාමත්තෙන පවත්තෙතං අසක්කුණෙය්‍යා ඡද්දන්තමහානාගස්සආසි,
 අහොසි. ඡද්දන්තනාගරාජකාලෙ හි බොධිසත්තො සොණුත්තරෙන නාම
 නෙසාදෙන පටිච්ඡන්තට්ඨානෙ යත්වා විසජිතෙන සල්ලෙන විද්ධො මහතා
 දුක්ඛෙන අභිභූතො තං ගහෙත්වා පරිදහිතං කාසාවං දිස්වා “අයං අරියද්ධජෙන
 පටිච්ඡන්තො, න මයා හිංසිතබ්බො”ති තත්ථ මෙත්තචිත්තමෙව පච්චුපට්ඨපෙත්වා
 උපරිධම්මං දෙසෙසි. යථාහ –

“සමජිතො පුටුසල්ලෙන නාගො,
 අදුට්ඨචිත්තො ලුද්දකමජ්ඣහාසි;
 කිමත්ථයං කිස්ස වා සම්ම හෙතු,
 මමං වධි කස්ස වායං පයොගො”තිආදි. (ජා. 1.16.124);

ඉමමත්ථං දස්සෙන්නො ථෙරො “ඡද්දන්තො හි”තිආදිමාහ. තත්ථ සුරත්තං
 අරහද්ධජන්ති සොණුත්තරෙන පරිදහිතකාසාවං සන්ධායාහ. අහංකි අහාසි. ගාථාති
 ගාථායො. ගජොති ඡද්දන්තො නාගරාජා. අත්ථොපසංහිතාති අත්ථසන්තිස්සිතා
 හිතා, හිතයුත්තාති අත්ථො.

ඡද්දන්තනාගරාජෙන චුත්තගාථාසු අනික්කසාවොති රාගාදීහි කසාවෙහි
 කසාවො, පරිදහිස්සතිති නිවාසනපාරුපනඅත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජිස්සති.
 “පරිධස්සති”ති වා පායො. අපෙනො දමසච්චෙනාති ඉන්ද්‍රියදමෙන වෙව
 පරමත්ථසච්චපක්ඛිකෙන වච්චච්චෙන ව අපෙනො, වියුත්තො පරිච්චන්තොති
 අත්ථො. න සොති සො ඵවරුපො පුග්ගලො කාසාවං පරිදහිතං නාරහති.

වන්තකසාවස්සාති චතුහි මග්ගෙහි වන්තකසාවො ඡඩ්ඛිතකසාවො
 පහිනකසාවො අස්ස භවෙය්‍යාති අත්ථො. සීලෙසුති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසු.
 සුසමාහිතොති සුට්ඨු සමාහිතො. උපෙනොති ඉන්ද්‍රියදමෙන වෙව චුත්තජපකාරෙන
 සච්චෙන ව උපගතො සමන්තාගතො. ස වෙති සො ඵවරුපො පුග්ගලො තං
 ගන්ධකාසාවචත්ථං ඵකන්තෙන අරහතීති අත්ථො.

විපන්තසීලොති හින්තසීලො. දුම්මෙධොති නිජපඤ්ඤො
 සීලවිසොධනපඤ්ඤාය විරහිතො. පාකටොති “දුස්සීලො අය”න්ති පාකටො
 පකාසො, වික්ඛිත්තින්ද්‍රියතාය වා පාකටො පාකටින්ද්‍රියොති අත්ථො.
 කාමකාරියොති හින්තසංවරතාය යටිච්ඡිතකාරකො, කාමස්ස වා මාරස්ස
 යථාකාමකරණියො. විබ්භන්තචිත්තොති රූපාදීසු විසයෙසු වික්ඛිත්තචිත්තො.
 නිස්සුක්කොති අසුක්කො සුක්කධම්මරහිතො හිරොත්තජපච්චජිතො,
 කුසලධම්මසම්පාදනඋස්සුක්කරහිතො වා.

විතරාගොති විගතච්ඡන්දරාගො. ඔදාතමනසඛිකජපොති
 සුවසුද්ධමනොවිතක්කො, අනාවිලසඛිකජපො වා.

කාසාවං කිං කරිස්සතීති යස්ස සීලං නත්ථී, තස්ස කාසාවං කිං නාම පයොජනං සාධෙස්සති, චිත්තකතසදිසං තස්ස පබ්බතීති ලිඛිගන්ති අත්ථො.

දුට්ඨචිත්තාති රාගාදිදොසෙහි දුස්සිතචිත්තා. අනාදරාති සත්ථරි ධම්මෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤාද්ව ආදරරහිතා අගාරවා. තාදීනං මෙත්තචිත්තානන්ති මෙත්තාභාවනාය සම්පයුත්තහදයෙ තෙනෙව අරහත්තාධිගමෙන ඉට්ඨාදීසු තාදිභාවජ්ජත්තෙ උළාරගුණෙ. උපයොගත්ථෙ හි ඉදං සාමිවචනං. නිග්ගණ්ඨිස්සන්තිති “සීලාදිසම්පන්නෙ දිස්වා තෙ සම්භාවෙන්තා විපන්නසීලෙ අම්භෙ න ඛුං මඤ්ඤිස්සන්ති” ති අත්තනි අගාරවහයෙන යථා තෙ උබ්බාළිභා පක්කම්ස්සන්ති, තථා බාධිස්සන්තිති අත්ථො.

සික්ඛාපෙන්තාපීති සික්ඛාපියමානාපි. කම්මත්ථෙ හි අයං කත්තුනිද්දෙසො. ථෙරෙහීති අත්තනො ආවරියුපජ්ඣායෙහි. වීචරධාරණන්ති ඉදං සමණපටිපත්තියා නිදස්සනමත්තං, තස්මා “එවං තෙ අභික්කම්මිතබ්බං, එවං තෙ පටික්කම්මිතබ්බං” න්තිආදිනා (අ. නි. 4.122) සික්ඛාපියමානාපීති අත්ථො. න සුඤ්ඤිස්සන්තිති ඔවාදං න ගණ්ඨිස්සන්ති.

තෙ තථා සික්ඛිතා බාලාති තෙ අන්ධබාලා ආවරියුපජ්ඣායෙහි සික්ඛාපියමානාපි අනාදරතාය අසික්ඛිතාති. තාදිසිස්සන්තුපජ්ඣායෙති උපජ්ඣායෙ ආවරියෙ ව ආදරං න කරොන්ති, තෙසං අනුසාසනියං න තිට්ඨන්ති. යථා කිං? බළ්ඨිකො විය සාරථීං යථා බළ්ඨිකො දුට්ඨස්සො අස්සදමකං නාදියති න තස්ස උපදෙසෙ තිට්ඨති, එවං තෙපි උපජ්ඣායාවරියෙ න භායන්ති න සාරජ්ජන්තිති අත්ථො.

“එව” න්තිආදි චුත්තස්සෙවත්ථස්ස නිගමනං. තත්ථ එවන්ති චුත්තජ්ජකාරෙන. අනාගතද්ධානන්ති අනාගතමද්ධානං, අනාගතෙ කාලෙති අත්ථො. තංයෙව සරුපතො දස්සෙන්තො “පත්තෙ කාලම්භි පච්ඡිමෙ” ති ආහ. තත්ථ කතමො පච්ඡිමකාලො? “තතියසඬ්ඨිතො පට්ඨාය පච්ඡිමකාලො” ති කෙවි, තං එකෙ නානුජානන්ති. සාසනස්ස හි පඤ්චයුගානි විමුත්තියුගං, සමාධියුගං, සීලයුගං, සුතයුගං, දානයුගන්ති. තෙසු පට්ඨං විමුත්තියුගං, තස්මිං අන්තරහිතෙ සමාධියුගං වත්තති, තස්මිමපි අන්තරහිතෙ සීලයුගං වත්තති, තස්මිමපි අන්තරහිතෙ සුතයුගං වත්තතෙව. අපරිසුද්ධසීලො හි එකදෙසෙන පරියත්තිබාහුසච්චං පග්ගස්ස තිට්ඨති ලාභාදිකාමතාය. යදා පන මාතිකාපරියොසානා පරියත්ති සබ්බසො අන්තරධායති, තතො පට්ඨාය ලිඛිගමත්තමෙව අවසිස්සති, තදා යථා තථා ධනං සංභරිත්වා දානමුඛෙන විස්සජ්ජෙන්ති, සා කිර තෙසං වරිමා සම්මාපටිපත්ති. තත්ථ සුතයුගතො පට්ඨාය පච්ඡිමකාලො, “සීලයුගතො පට්ඨායා” ති අපරෙ.

එවං ථෙරො පච්ඡිමෙ කාලෙ උජ්ජජ්ජනකං මහාභයං දස්සෙන්වා පුන තත්ථ සන්නිපතිතහික්ඛුනං ඔවාදං දදන්තො “පුරා ආගච්ඡතෙ” තිආදිනා තිස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ පුරා ආගච්ඡතෙ එතන්ති එතං මයා තුම්භාකං චුත්තං.

පටිපත්තිඅන්තරායකරං අනාගතං මහාභයං ආගච්ඡති පුරා, යාව ආගමීස්සති,
තාවදෙවාති අත්ථො. සුඛිබ්බාති වචනක්ඛමා සොවචස්සකාරකෙනි ධම්මෙහි
සමන්තාගතා, ගරුතං අනුසාසනියො පදක්ඛිණග්ගාහිනො භොටාති අත්ථො.
සබ්බලාති මුද්දහදයා.

මෙත්තචිත්තාති සබ්බසත්තෙසු භික්ෂුපසංභාරලක්ඛණාය මෙත්තාය
සම්පයුත්තචිත්තා. කාරුණිකාති කරුණාය නියුත්තා පරෙසං
දුක්ඛාපනයනාකාරවුත්තියා කරුණාය සමන්තාගතා. ආරද්ධවීරියාති අකුසලානං
පහානාය කුසලානං උපසම්පදාය පග්ගහිතවීරියා. පහිත්තාති නිබ්බානං
පටිපෙසිතචිත්තා. නිව්චන්ති සබ්බකාලං. දළ්භපරක්කමාති ථීරවීරියා.

පමාදන්ති පමජ්ජනං, කුසලානං ධම්මානං අනනුට්ඨානං, අකුසලෙසු ව ධම්මෙසු
චිත්තචොස්සග්ගො. වුත්තඤ්ඤි –

“තත්ථ කතමො පමාදො? කායදුච්චරිතෙ වා වච්ඡුච්චරිතෙ වා
මනොදුච්චරිතෙ වා පඤ්චසු වා කාමගුණෙසු චිත්තස්ස චොස්සග්ගො
චොස්සග්ගානුප්පදානං, කුසලානං ධම්මානං භාවනාය
අසක්කච්චකිරියතා”තිආදි (විහ. 930).

අප්පමාදන්ති අප්පමජ්ජනං, සො පමාදස්ස පටිපක්ඛනො වෙදිතබ්බො.
අත්ථනො හි අප්පමාදො නාම සතියා අවිජ්ජවාසො, උපට්ඨිතාය සතියා එව චෙතං
නාමං. අයඤ්ඤත්ථ අත්ථො – යස්මා පමාදමූලකා සබ්බෙ අනත්ථා, අප්පමාදමූලකා
ව සබ්බෙ අත්ථා, තස්මා පමාදං භයතො උපද්දවතො දිස්වා අප්පමාදඤ්ච බෙමතො
අනුපද්දවතො දිස්වා අප්පමාදපටිපත්තියා සිබාභූතං සීලාදික්ඛන්ධත්තයසඬගහං
සම්මාදිට්ඨිආදීනං අට්ඨන්තං අඬගානං වසෙන අට්ඨඬගිකං අරියමග්ගං භාවෙට්,
අමතං නිබ්බානං චූසන්තා සච්ඡිකරොන්තා අත්තනො සන්තානෙ උප්පාදෙට්,
දස්සනමග්ගමත්තෙ අට්ඨන්වා උපරි තිණ්ණං මග්ගානං උප්පාදනවසෙන වඩ්ඪෙට්,
එවං චො අප්පමාදභාවනා සිබාපත්තා භවිස්සතීති.

එවං ටෙරො සම්පත්තපරිසං ඔවදති. ඉමා එව විමස්ස ටෙරස්ස
අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණගාථා අභෙසුන්ති.

චූස්සත්ටෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. සාරිපුත්තත්ටෙරගාථාවණ්ණනා

යථාචාරී යථාසතොතිආදිකා ආයස්මතො සාරිපුත්තත්ටෙරස්ස ගාථා. තස්ස
ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානත්ටෙරස්ස ව වත්ථු එවං වෙදිතබ්බං – අතීතෙ ඉතො
සතසහස්සකප්පාධිකෙ අසඬධ්‍යායාමත්ථකෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො
බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්ති, නාමෙන සරදමාණචො නාම අභොසී.
මහාමොග්ගල්ලානො ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්ති, නාමෙන

සිරිවඩ්ඩකුටුම්භිකො නාම අහොසි. තෙ උහොපි සහපංසුකීලකසහායා අහෙසුං. තෙසු සරදමාණුවො පිතු අව්වයෙන කුලසන්නකං ධනං පටිපජ්ජිත්වා එකදිවසං රහොගතො වින්තෙසි - “ඉමෙසං සන්නානං මරණං නාම එකන්තිකං, තස්මා මයා එකං පබ්බජ්ජං උපගන්ත්වා මොක්ඛමග්ගො ගවෙසිතබ්බො”ති සහායං උපසඬකම්ත්වා, සම්ම, අහං පබ්බජ්තුකාමො, කිං ත්වං පබ්බජ්තුං සක්ඛිස්සසී”ති වත්වා තෙන “න සක්ඛිස්සාමී”ති වුත්තෙ “හොතු අහමෙව පබ්බජ්ස්සාමී”ති රතනකොට්ඨාගාරානි විවරාපෙත්වා කපණද්ධිකාදීනං මහාදානං දත්වා පබ්බතපාදං ගන්ත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජී. තස්ස පබ්බජ්ජං අනුපබ්බජිතා චතුසත්තතිසහස්සමත්තා බ්‍රාහ්මණපුත්තා අහෙසුං. සො පඤ්ච අභිඤ්ඤායො අට්ඨ ව සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා තෙසම්පි ජට්ඨානං කසිණපරිකම්මං ආචික්ඛි. තෙපි සබ්බෙ පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසුං.

තෙන සමයෙන අනොමදස්සී නාම සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො සත්තෙ සංසාරමහොසතො තාරෙත්වා එකදිවසං “සරදතාපසස්ස ච අන්තෙවාසිකානඤ්ච සඬගහං කර්ස්සාමී”ති එකො අදුතියො පත්තවීරමාදාය ආකාසෙන ගන්ත්වා “බුද්ධභාවං මෙ ජානාතු”ති තාපසස්ස පස්සන්තස්සෙව ආකාසතො ඔතරිත්වා පථවියං පතිට්ඨාසි. සරදතාපසො සත්ථු සරීරෙ මහාපුරිසලක්ඛණානි උපධාරෙත්වා “සබ්බඤ්ඤබුද්ධොයෙවාය”න්ති නිට්ඨං ගන්ත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. සරදතාපසො සත්ථු සන්තිකෙ එකමන්තං නිසීදි.

තස්මිං සමයෙ තස්ස අන්තෙවාසිකා චතුසත්තතිසහස්සමත්තා ජට්ඨා පණ්ණිපණ්ණිතානි ඔජවත්තානි ඵලාඵලානි ගහෙත්වා ආගතා සත්ථාරං දිස්වා සඤ්ජාතජ්ජසාදා අත්තනො ආවරියස්ස ච සත්ථු ච නිසින්නාකාරං ඔලොකෙත්වා, “ආවරිය, මයං පුබ්බෙ ‘තුම්හෙහි මහන්තතරො කොචි නත්ථී’ති විවරාම, අයං පන පුරිසො තුම්හෙහි මහන්තතරො මඤ්ඤෙ”ති ආහංසු. “කිං වදෙථ, තාතා? සාසපෙන සද්ධිං අට්ඨසට්ඨියොජනසතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං සමං කාතුං ඉච්ඡථ? සබ්බඤ්ඤබුද්ධෙන මං තුල්‍යං මා කරිත්ථා”ති. අථ තෙ තාපසා ආවරියස්ස වචනං සුත්වා “යාව මහා වතායං පුරිසුත්තමො”ති සබ්බෙව පාදෙසු නිපතිත්වා සත්ථාරං වන්දිංසු.

අථ තෙ ආවරියො ආහ - “තාතා, සත්ථු අනුච්ඡවිකො නො දෙය්‍යධම්මො නත්ථී, සත්ථා ච භික්ඛාචාරවෙලාය ඉධාගතො, හන්ද මයං දෙය්‍යධම්මං යථාබලං දස්සාම. තුම්හෙහි යං යං පණ්ණිකං ඵලාඵලං ආහනං, තං තං ආහරථා”ති ආහරාපෙත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා සයං තථාගතස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. සත්ථාරා ච ඵලාඵලෙ පටිග්ගණ්හිතමත්තෙ දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපිංසු. තාපසො උදකම්පි සයමෙව පරිස්සාවෙත්වා අදාසි. තතො භොජනකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා සත්ථරි නිසින්තෙ සබ්බෙ අන්තෙවාසිකෙ පක්කොසිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ සාරණියං කථං කථෙන්නො නිසීදි. සත්ථා “ද්වෙ අග්ගසාවකා භික්ඛුසඬ්ඝෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තු”ති වින්තෙසි. තෙ සත්ථු විත්තං ඤත්වා තාවදෙව

සතසහස්සඛිණාසවපරිවාරා අග්ගසාවකා ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු.

තතො සරද්ධාපසො අන්තෙවාසිකෙ ආමන්තෙසි – “තාතා, සත්ථු භික්ඛුසඤ්ඤා ව පුප්ඵාසනෙන පුජා කාතබ්බා, තස්මා පුප්ඵානි ආහරංථ” ති. තෙ තාවදෙව ඉද්ධියා වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරිත්වා බුද්ධස්ස යොජනප්පමාණං පුප්ඵාසනං පඤ්ඤාපෙසුං, උභින්නං අග්ගසාවකානං නිගාචුතං, සෙසභික්ඛුනං අභිසංයොජනිකාදිහෙදං, සඤ්ඤාපෙසුං උසහමන්තං පඤ්ඤාපෙසුං. එවං තෙසං පඤ්ඤාත්තෙසු ආසනෙසු සරද්ධාපසො තථාගතස්ස පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගස්ස ධීතො – “භන්තෙ, මය්හං අනුග්ගහත්ථාය ඉමං පුප්ඵාසනං අභිරුහංථ” ති ආහ. නිසිදි භගවා පුප්ඵාසනෙ. සත්ථරි නිසින්නෙ ද්වෙ අග්ගසාවකා සෙසභික්ඛු ව අත්තනො අත්තනො පත්තාසනෙ නිසිදිංසු. සත්ථා “තෙසං මහස්ථලං භොතු” ති නිරොධං සමාපජ්ජී. සත්ථු සමාපන්නභාවං ඤාත්වා ද්වෙ අග්ගසාවකාපි සෙසභික්ඛුපි නිරොධං සමාපජ්ජීංසු. තාපසො සත්තාහං නිරන්තරං පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරෙන්තො අට්ඨාසි. ඉතරෙ පන වනමුලඵලාඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙසකාලෙ අඤ්ජලිං පග්ගස්ස අට්ඨංසු.

සත්ථා සත්තාහස්ස අව්චයෙන නිරොධතො වුට්ඨාය අග්ගසාවකං නිසහත්ථෙරං ආමන්තෙසි – “තාපසානං පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහී” ති. ථෙරො සාවකපාරමිඤ්ඤාණෙ යත්වා තෙසං පුප්ඵාසනානුමොදනං අකාසි. තස්ස දෙසනාවසානෙ සත්ථා දුතියං අග්ගසාවකං අනොමත්ථෙරං ආමන්තෙසි – “ත්වම්පි ඉමෙසං ධම්මං දෙසෙහී” ති. සොපි තෙපිටකං බුද්ධවචනං සම්මසිත්වා තෙසං ධම්මං කථෙසි. ද්වින්තම්පි දෙසනාය එකස්සපි ධම්මාභිසමයො නාභොසි. අථ සත්ථා බුද්ධවිසයෙ යත්වා ධම්මදෙසනං ආරභී. දෙසනාවසානෙ යපෙත්වා සරද්ධාපසං අවසෙසා සබ්බෙපි චතුසත්තනිසහස්සමන්තා ජට්ඨා අරහත්තං පාපුණිංසු. සත්ථා “ඵථ, භික්ඛවො” ති භත්ථං පසාරෙසි. තෙ තාවදෙව අන්තර්ගිතතාපසවෙසා අට්ඨපරික්ඛාරවරධරා සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරා විය අහෙසුං.

සරද්ධාපසො පන “අහො වතාහම්පි අයං නිසහත්ථෙරො විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො භවෙය්‍ය” න්ති සත්ථු දෙසනාකාලෙ උප්පන්නපරිචිතක්කතාය අඤ්ඤවිභිතො හුත්වා මග්ගඵලානි පටිච්ඡිකිතුං නාසක්ඛි. අථ තථාගතං වන්දිත්වා තථා පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායෙන සම්ප්ඤ්ඤානභාවං දිස්වා – “ඉතො ත්වං කප්පසතසහස්සාධිකං එකං අසඬ්ඛොය්‍යං අතික්කම්ත්වා ගොතමස්ස නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො සාරිපුත්තො නාම භවිස්සසී” ති ඛ්‍යාකරිත්වා ධම්මකථං වත්වා භික්ඛුසඤ්ඤාපරිවුතො ආකාසං පක්ඛන්දි.

සරද්ධාපසොපි සභායකස්ස සිරිවඩ්ඪස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා, සම්ම, මයා අනොමදස්සිස්ස භගවතො පාදමුලෙ අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස ගොතමස්ස නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථිතං, ත්වම්පි තස්ස දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙහිති.

සිරිවඩ්දෙයා තං උපදෙසං සුත්වා අත්තනො නිවෙසනද්වාරෙ අට්ඨකරීසමත්තං
 යානං සමතලං කාරෙත්වා ලාජපඤ්චමානි පුජ්ථානි විකිරිත්වා නීලුප්පලච්ඡදනං
 මණ්ඩපං කාරෙත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤාපෙත්වා භික්ඛුනම්පි ආසනානි
 පඤ්ඤාපෙත්වා මහත්තං සක්කාරසම්මානං සජ්ජෙත්වා, සරද්ධාපසෙන සත්ථාරං
 නිමන්තාපෙත්වා සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා, බුද්ධජ්ජමුඛං භික්ඛුසඬ්ඨං
 මහාරහෙහි වත්ථෙහි අව්ඡාදෙත්වා, දුතියසාවකභාවාය පණ්ඩානං අකාසි.
 සත්ථාපිස්ස අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා වුත්තනයෙන බ්‍යාකරිත්වා
 හත්තානුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සිරිවඩ්දෙයා හට්ඨපහට්ඨො යාවජීවං කුසලකම්මං
 කත්වා දුතියවිත්තවාලෙ කාමාවචරදෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. සරද්ධාපසො වත්තාරො
 බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති.

තතො පට්ඨාය තෙසං උභින්නම්පි අත්තරාකම්මං න කථිතං. අම්භාකං පන
 හගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව සරද්ධාපසො රාජගහස්ස අවිදුරෙ
 උපතිස්සගාමෙ රූපසාරියා බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිමිති පටිසන්ධිං ගණ්හි. තංදිවසමෙවස්ස
 සහායොපි රාජගහස්සෙව අවිදුරෙ කොලිතගාමෙ මොග්ගලියා බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිමිති
 පටිසන්ධිං ගණ්හි. තානි කිර ද්වෙපි කුලානි යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා
 ආබද්ධපට්ඨපට්ඨසභායකානෙව. තෙසං ද්වින්නං එකදිවසමෙව ගබ්හපරිහාරමදංසු.
 දසමාසච්චයෙන ජාතානම්පි තෙසං ඡසට්ඨි ධාතියො උපට්ඨාපෙසුං,
 නාමග්ගහණදිවසෙ රූපසාරිබ්‍රාහ්මණියා පුත්තස්ස උපතිස්සගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස
 පුත්තත්තා උපතිස්සොති නාමං අකංසු. ඉතරස්ස කොලිතගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස
 පුත්තත්තා කොලිතොති නාමං අකංසු. තෙ උභොපි මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪන්තා
 වුද්ධිමත්වාය සබ්බසිජ්ජානං පාරං අගමංසු.

අට්ඨකදිවසං තෙ රාජගහෙ ගිරග්ගසමජ්ජං පස්සන්තා මහාජනං සන්තිපතිතං
 දිස්වා ඤාණස්ස පරිපාකගතත්තා යොනියො උම්මුජ්ජන්තා “සබ්බෙසිමෙ ඔරං
 වස්සසත්තං මච්චුමුඛෙ පතිස්සන්ති” ති සංවෙගං පටිලහිත්වා “අම්හෙහි
 මොක්ඛධම්මො පරියෙසිතබ්බො, තඤ්ච පරියෙසන්තෙහි එකං පබ්බජ්ජං ලද්ධං
 වට්ටති” ති නිව්ඡයං කත්වා පඤ්චහි මාණවකසතෙහි සද්ධිං සඤ්චයස්ස
 පරිබ්බාජකස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. තෙසං පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සඤ්චයො
 ලාහග්ගයසග්ගජ්ජත්තො අහොසි. තෙ කතිපාහෙනෙව සබ්බං සඤ්චයස්ස සමයං
 පරිග්ගණ්හිත්වා තත්ථ සාරං අදිස්වා තතො නික්ඛමිත්වා තත්ථ තත්ථ තෙ තෙ
 පණ්ඩිතසම්මතෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ පඤ්ඤං පුච්ඡන්ති, තෙ තෙහි පුට්ඨා නෙව
 සම්පායන්ති, අඤ්ඤදත්ථු තෙයෙව තෙසං පඤ්ඤං විස්සජ්ජෙත්ති. එවං තෙ මොක්ඛං
 පරියෙසන්තා කතිකං අකංසු – “අම්හෙසු යො පයමං අමතං අධිගච්ඡති, සො
 ඉතරස්ස ආරොචෙතු” ති.

තෙන ව සමයෙන අම්භාකං සත්ථරි පයමාහිසම්බොධිං පත්වා
 පවත්තිතවරධම්මවක්කෙ අනුපුබ්බෙන උරුචෙලකස්සපාදිකෙ සහස්සජට්ඨෙ
 දමෙත්වා රාජගහෙ විහරන්තෙ එකදිවසං උපතිස්සො පරිබ්බාජකො
 පරිබ්බාජකාරාමං ගච්ඡන්තො ආයස්මත්තං අස්සජිත්ථෙරං රාජගහෙ පිණ්ඩාය

වරන්තං දිස්වා “න මයා ඵවරුපො ආකප්පසම්පන්නො පබ්බජිතො දිට්ඨපුබ්බො, සන්තධම්මෙන නාම ඵත්ථ භවිතබ්බ”න්ති සඤ්ජාතප්පසාදො පඤ්භං පුච්ඡිතුං ආයස්මන්තං උදික්ඛන්තො පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි. ටෙරොපි ලද්ධපිණ්ඩපාතො පරිභුඤ්ජිතුං පතිරූපං ඔකාසං ගතො. පරිබ්බාජකො අත්තනො පරිබ්බාජකපීඨං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි. භත්තකිච්චපරියොසානෙ වස්ස අත්තනො කුණ්ඩිකාය උදකං අදාසි.

එවං සො ආවරියවත්තං කත්වා කතභත්තකිච්චෙන ටෙරෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා “කො වා තෙ සත්ථා, කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී”ති පුච්ඡි. ටෙරො සම්මාසම්බුද්ධං අපදිසි. පුන තෙන “කිංවාදී පනායස්මතො සත්ථා”ති පුට්ඨො “ඉමස්ස සාසනස්ස ගම්භීරතං දස්සෙස්සාමී”ති අත්තනො නවකභාවං පච්චෙදෙත්වා සඬ්ඛෙපවසෙන වස්ස සාසනධම්මං කටෙන්නො “යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා”ති (මහාව. 60; අප. ටෙර 1.1.286; පෙටකො. 9) ගාථමාහ. පරිබ්බාජකො පඨමපදද්වයමෙව සුත්වා සහස්සනායසම්පන්නො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි, ඉතරං පදද්වයං සොතාපන්නකාලෙ නිට්ඨාසි. ගාථාපරියොසානෙ පන සොතාපන්නො හුත්වා උපරි විසෙසෙ අප්පවත්තෙන්තෙ “භවිස්සති ඵත්ථ කාරණ”න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා ටෙරං ආහ – “මා, භන්තෙ, උපරි ධම්මදෙසනං වඩ්ඪයිත්ථ, එත්තකමෙව හොතු, කහං අම්භාකං සත්ථා වසතී”ති? “චෙළ්වනෙ”ති. “භන්තෙ, තුම්හෙ පුරතො ගච්ඡථ, අහං මය්හං සභායකස්ස කතපට්ඨෙඤ්ඤං මොචෙත්වා තං ගහෙත්වා ආගමිස්සාමී”ති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තික්ඛන්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ටෙරං උයොපෙත්වා පරිබ්බාජකාරාමං අගමාසි.

කොලිතපරිබ්බාජකො තං දුරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා “මුඛවණ්ණො න අඤ්ඤදිවසෙසු විය, අද්ධානෙන අමතං අධිගතං භවිස්සතී”ති තෙනෙවස්ස විසෙසාධිගමං සම්භාවෙත්වා අමතාධිගමං පුච්ඡි. සොපිස්ස “ආමාචුසො, අමතං අධිගත”න්ති පටිජානිත්වා තමෙව ගාථං අභාසි. ගාථාපරියොසානෙ කොලිතො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා ආහ – “කහං නො සත්ථා”ති? “චෙළ්වනෙ”ති. “තෙන හි, ආචුසො, ආයාම, සත්ථාරං පස්සිස්සාමා”ති. උපතිස්සො සබ්බකාලම්පි ආවරියපූජකොව, තස්මා සඤ්චයස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථු ගුණෙ පකාසෙත්වා තම්පි සත්ථු සන්තිකං නෙතුකාමො අහොසි. සො ලාභාසාපකතො අත්තෙවාසිකභාවං අනිච්ඡන්තො “න සක්කොමි වාටි හුත්වා උදකසිඤ්චනං හොතු”න්ති පටික්ඛිපි. තෙ අනෙකෙහි කාරණෙහි තං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තා අත්තනො ඔවාදෙ වත්තමානෙහි අඬ්ඪතෙයාසතෙහි අත්තෙවාසිකෙහි සද්ධිං චෙළ්වනං අගමංසු. සත්ථා තෙ දුරතොව ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා “එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං හද්දයුග”න්ති වත්වා තෙසං පරිසාය වරියවසෙන ධම්මං දෙසෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පදං අදාසි. යථා තෙසං, එවං අග්ගසාවකානම්පි ඉද්ධිමයපත්තචීවරං ආගතමෙව. උපරිමග්ගත්තයකිච්චං පන න නිට්ඨාති. කස්මා? සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස මහත්තතාය.

තෙසු ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො පබ්බජිතදිවසනො සත්තමෙ දිවසෙ
 මගධරට්ඨෙ කල්ලවාලගාමෙ සමණධම්මං කරොන්තො ථීනමිද්ධෙ ඔක්කන්තෙ
 සත්ථාරා සංවෙජිනො ථීනමිද්ධං විනොදෙත්වා ධාතුකම්මට්ඨානං (අ. නි. 7.61)
 සුණන්තො එව උපරිමග්ගත්තයං අධිගන්ත්වා සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස මත්ථකං
 පාපුණි. ආයස්මා සාරිපුත්තො පබ්බජිතදිවසනො අඬ්ඪමාසං අතික්කමිත්වා සත්ථාරා
 සද්ධිං රාජගහෙ සුකරබ්බලෙණෙ විහරන්තො අත්තනො භාගිනෙය්‍යස්ස
 දීඝනචපරිබ්බාජකස්ස වෙදනාපරිග්ගහසුත්තන්තෙ (ම. නි. 2.201 ආදයො)
 දෙසියමානෙ දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා පරස්ස වඩ්ඪිතං හත්තං
 භුඤ්ජන්තො විය සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස මත්ථකං පාපුණි. ඉති ද්විත්තමිපි
 අග්ගසාවකානං සත්ථු සමීපෙ එව සාවකපාරමිඤ්ඤාණං මත්ථකං පත්තං. තෙන වුත්තං
 අපදානෙ (අප. ථෙර 1.1.141-374) –

“භිමවන්තස්ස අවිදුරෙ, ලම්බකො නාම පබ්බතො;
 අස්සමො සුකතො මය්හං, පණ්ණසාලා සුමාපිතා.

“උත්තානකුලා නදිකා, සුපතිත්ථා මනොරමා;
 සුසුද්ධපුලිනාකිණ්ණා, අවිදුරෙ මමස්සමං.

“අසක්ඛරා අපබ්භාරා, සාදු අප්පට්ගන්ධිකා;
 සන්දති නදිකා තත්ථ, සොභයන්තා මමස්සමං.

“කුම්භිලා මකරා වෙන්ථ, සුසුමාරා ච කච්ඡපා;
 වරන්ති නදියා තත්ථ, සොභයන්තා මමස්සමං.

“පාඨිනා පාවුසා මච්ඡා, බලජා මුඤ්ජරොහිතා;
 වග්ගලා පපතායන්තා, සොභයන්ති මමස්සමං.

“උභො කුලෙසු නදියා, පුප්ඵිනො ඵලිනො දුමා;
 උභතො අභිලම්බන්තා, සොභයන්ති මමස්සමං.

“අම්බා සාලා ච තිලකා, පාටලී සින්දුවාරකා;
 දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති, පුප්ඵිතා මම අස්සමෙ.

“වම්මකා සළලා නිපා, නාගපුත්තාගකෙතකා;
 දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති, පුප්ඵිතා මම අස්සමෙ.

“අතිමුත්තා අසොකා ච, හගිනිමාලා ච පුප්ඵිතා;
 අඬ්ඪකොලා බිම්බිජාලා ච, පුප්ඵිතා මම අස්සමෙ.

“කෙතකා කන්දලී වෙව, ගොධුකා තිණසුලිකා;
 දිබ්බගන්ධං සම්පවන්තා, සොභයන්ති මමස්සමං.

“කණිකාරා කණිකා ව, අසනා අප්පනා බහු;
දිබ්බගන්ධං සම්පවන්තා, සොභයන්ති මමස්සමං.

“පුත්තාගා ගිරිපුත්තාගා, කොවිළාරා ව පුප්පිතා;
දිබ්බගන්ධං සම්පවන්තා, සොභයන්ති මමස්සමං.

“උද්දාලකා ව කුට්ඨා, කදම්බා වකුලා බහු;
දිබ්බගන්ධං සම්පවන්තා, සොභයන්ති මමස්සමං.

“ආලකා ඉසිමුග්ගා ව, කදලිමාතුලුඬිගියො;
ගන්ධොදකෙන සංවඩ්ඪා, ඵලානි ධාරයන්ති තෙ.

“අඤ්ඤෙ පුප්ඵන්ති පදුමා, අඤ්ඤෙ ජායන්ති කෙසරී;
අඤ්ඤෙ ඔපුප්ඵා පදුමා, පුප්පිතා තළාකෙ තදා.

“ගබ්භං ගණ්භන්ති පදුමා, නිද්ධාවන්ති මුළාලියො;
සිඬ්ඪසාට්ඨත්තමාකිණිණා, සොභන්ති තළාකෙ තදා.

“නයිතා අම්බගන්ධී ව, උත්තලී බන්ධුජීවකා;
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති, පුප්පිතා තළාකෙ තදා.

“පාඨිනා පාචුසා මච්ඡා, බලජා මුඤ්ජරොහිතා;
සංගුලා මග්ගුරා වෙව, වසන්ති තළාකෙ තදා.

“කුම්භීලා සුසුමාරා ව, තන්තිගාහා ව රක්ඛසා;
ඔගුහා අජගරා ව, වසන්ති තළාකෙ තදා.

“පාරෙවතා රවිභංසා, චක්කවාකා නදීවරා;
කොකිලා සුකසාලිකා, උපජීවන්ති තං සරං.

“කුකුත්ථකා කුලීරකා, වනෙ පොක්ඛරසාතකා;
දින්දිහා සුවපොතා ව, උපජීවන්ති තං සරං.

“භංසා කොඤ්චා මයුරා ව, කොකිලා තම්බවුළකා;
පම්පකා ජීවංජීවා ව, උපජීවන්ති තං සරං.

“කොසිකා පොට්ඨසීසා ව, කුරුරා සෙනකා බහු;
මහාකාලා ව සකුණා, උපජීවන්ති තං සරං.

“පසදා ව වරාහා ව, වමරා ගණ්ඨකා බහු;
රොහිව්වා සුකපොතා ව, උපජීවන්ති තං සරං.

“සිහබ්‍යග්‍යා ව දීපී ව, අච්ඡකොකතරච්ඡකා;
තිධා පහිත්තමාතඩගා, උපජීවන්ති තං සරං.

“කිත්තරා වානරා වෙව, අථොපි වනකම්මිකා;
වෙනා ව ලුද්දකා වෙව, උපජීවන්ති තං සරං.

“තින්දුකානි පියාලානි, මධුකෙ කාසුමාරියො;
ධුවං ඵලානි ධාරෙන්ති, අවිදුරෙ මමස්සමං.

“කොසම්බා සළලා නිම්බා, සාදුඵලසමායුතා;
ධුවං ඵලානි ධාරෙන්ති, අවිදුරෙ මමස්සමං.

“හරිතකා ආමලකා, අම්බජම්බුවිහිතකා;
කොලා හල්ලාතකා බිල්ලා, ඵලානි ධාරෙන්ති තෙ.

“ආලුවා ව කළම්බා ව, බිළාලීතක්කලානි ව;
ජීවකා සුතකා වෙව, බහුකා මම අස්සමෙ.

“අස්සමස්සාවිදුරම්හි, තළාකාසුං සුනිම්මිතා;
අවිජොදකා සිතජලා, සුපතිත්ථා මනොරමා.

“පදුමුප්පලසඤ්ජන්තා, පුණ්ඩරීකසමායුතා;
මන්දාලකෙහි සඤ්ජන්තා, දිබ්බගන්ධොපවායති.

“ඵවං සබ්බභිගසම්පන්නො, පුප්ඵිතෙ ඵලිතෙ වනො;
සුකතෙ අස්සමෙ රම්මෙ, විහරාමි අහං තදා.

“සිලවා වතසම්පන්නො, කුමායී කුමාරතො සදා;
පඤ්චාහිඤ්ඤාබලජ්ජත්තො, සුරුචි නාම තාපසො.

“චතුච්ඡසහස්සානි, සිස්සා මය්හං උපට්ඨහුං;
සබ්බෙ මං බ්‍රාහ්මණා ඵතෙ, ජාතිමන්නො යසස්සිනො.

“ලක්ඛණෙ ඉතිහාසෙ ව, සනිසණ්ඩුසකෙටුහෙ;
පදකා වෙය්‍යාකරණා, සධම්මෙ පාරමිං ගතා.

“උප්පාතෙසු නිමිත්තෙසු, ලක්ඛණෙසු ව කොවිදා;
පට්ඨානා භූමන්තලික්ඛෙ, මම සිස්සා සුසික්ඛිතා.

“අප්පිච්ඡා නිපකා ඵතෙ, අප්පාහාරා අලොලුපා;
ලාභාලාභෙන සන්තුට්ඨා, පරිවාරෙන්ති මං සදා.

“කොයි කොනරතා ධීරා, සන්තවිත්තා සමාහිතා;
ආකිඤ්චඤ්ඤං පත්ථයන්තා, පරිවාරෙන්ති මං සදා.

“අභිඤ්ඤාපාරමිජ්ජත්තා, පෙත්තිකෙ ගොවරෙ රතා;
අන්තලික්ඛවරා ධීරා, පරිවාරෙන්ති මං සදා.

“සංවුතා ඡසු ද්වාරෙසු, අනෙජා රක්ඛිතින්ද්‍රියා;
අසංසට්ඨා ව තෙ ධීරා, මම සිස්සා දුරාසදා.

“පල්ලඬකෙන නිසජ්ජාය, ධානවඬකමනෙන ව;
වීතිනාමෙන්ති තෙ රත්තිං, මම සිස්සා දුරාසදා.

“රජ්ජනියෙ න රජ්ජන්ති, දුස්සනියෙ න දුස්සරෙ;
මොහනියෙ න මුය්හන්ති, මම සිස්සා දුරාසදා.

“ඉද්ධිං විමංසමානා තෙ, වත්තන්ති නිච්චකාලිකං;
පථවිං තෙ පකම්පෙන්ති, සාරඛිහෙන දුරාසදා.

“කිළුමානා ව තෙ සිස්සා, කිළුන්ති කොනකිළිතං.
ජම්බුතො ඵලමානෙන්ති, මම සිස්සා දුරාසදා.

“අඤ්ඤෙ ගච්ඡන්ති ගොයානං, අඤ්ඤෙ පුබ්බවිදෙහකං;
අඤ්ඤෙ ව උත්තරකුරුං, එසනාය දුරාසදා.

“පුරතො පෙසෙන්නි ඛාරිං, පච්ඡතො ව වජන්ති තෙ;
චතුර්විසසහස්සෙහි, ඡාදිතං හොති අම්බරං.

“අග්ගිපාකී අනග්ගි ව, දන්තොදුක්ඛලිකාපි ව;
අස්මෙන කොට්ටිතා කෙච්චි, පවත්තඵලභොජනා.

“උදකොරොහණා කෙච්චි, සායං පාතො සුවීරතා;
තොයාහිසෙවනකරා, මම සිස්සා දුරාසදා.

“පරුල්භකච්ඡනබලොමා, පඬකදන්තා රජස්සිරා;
ගන්ධිතා සිලගන්ධෙන, මම සිස්සා දුරාසදා.

“පාතොව සන්නිපතිත්වා, ජට්ඨා උග්ගතාපනා;
ලාභාලාභං පකිත්තෙන්වා, ගච්ඡන්ති අම්බරෙ තදා.

“එතෙසං පක්කමන්තානං, මහාසද්දො පවත්ති;
අභිනවම්මසද්දෙන, මුදිතා හොන්ති දෙවතා.

“දියොදියං පක්කමන්ති, අන්තලික්ඛවරා ඉසී;
සකෙ බලෙනුපත්ථද්ධා, තෙ ගච්ඡන්ති යදිච්ඡකං.

“පථවිකම්පකා එතෙ, සබ්බෙව නහවාරිනො;
උග්ගතෙජා දුප්පසහා, සාගරොව අබොභියා.

“යානවඩ්ඪකම්නො කෙවි, කෙවි නෙසජ්ජිකා ඉසී;
පවත්තභොජනා කෙවි, මම සිස්සා දුරාසදා.

“මෙත්තාවිහාරිනො එතෙ, භිතෙසී සබ්බපාණිනං;
අනත්තුක්කංසකා සබ්බෙ, න තෙ වම්භෙන්ති කස්සවි.

“සීහරාජාවසම්භීතා, ගජරාජාව ටාමවා;
දුරාසදා බ්‍යග්ඝාරිව, ආගච්ඡන්ති මමන්තිකෙ.

“විජ්ජාධරා දෙවතා ව, නාගගන්ධබ්බරක්ඛසා;
කුම්භණ්ඩා දානවා ගරුලා, උපජීවන්ති තං සරං.

“තෙ ජටාබාරිහරිතා, අජිනුත්තරවාසනා;
අන්තලික්ඛවරා සබ්බෙ, උපජීවන්ති තං සරං.

“සදානුච්ඡවිකා එතෙ, අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවා;
චතුබ්බිසසහස්සානං, බ්විතසද්දො න විජ්ජති.

“පාදෙ පාදං නික්ඛිපන්තා, අප්පසද්දා පුසංවුතා;
උපසඩ්ඪකම්ම සබ්බෙව, සිරසා වන්දරෙ මමං.

“තෙහි සිස්සෙහි පරිවුතො, සන්තෙහි ව තපස්සිහි;
වසාමි අස්සමෙ තත්ථ, කුමාසි කුමානරතො අහං.

“ඉසීනං සීලගන්ධෙන, පුප්ඵගන්ධෙන වුහයං;
එලීනං එලගන්ධෙන, ගන්ධිතො භොති අස්සමො.

“රත්තින්දිවං න ජානාමි, අරති මෙ න විජ්ජති;
සකෙ සිස්සෙ ඔවදන්තො, භියොසා භාසං ලභාමහං.

“පුප්ඵානං පුප්ඵමානානං, එලානඤ්ච විපච්චනං;
දිබ්බගන්ධා පවායන්ති, සොභයන්තා මමස්සමං.

“සමාධිම්භා වුට්ඨිහිත්වා, අතාපී නිපකො අහං;
බාරිභාරං ගහෙන්වාන, වනං අජ්ඣොගහිං අහං.

“උප්පාතෙ සුපිනෙ වාපි, ලක්ඛණෙසු සුසික්ඛිතො;
පවත්තමානං මන්තපදං, ධාරයාමි අහං තදා.

“අනොමදස්සි හගවා, ලොකජෙට්ඨො නරාසහො;
විවෙකකාමො සම්බුද්ධො, හිමවත්තමුපාගමි.

“අජ්ඣාගාහෙත්වා හිමවත්තං, අග්ගො කාරුණිකො මුනි;
පල්ලඬ්ඤං ආභූජිත්වාන, නිසීදි පුරිසුත්තමො.

“තමද්දසාහං සම්බුද්ධං, සප්පභාසං මනොරමං;
ඉන්ද්‍රිවරංච ජලිතං, ආදිත්තංච භුතාසනං.

“ජලන්තං දීපරුක්ඛංච, විජ්ජුතං ගගනෙ යථා;
සුච්ඡ්ලං සාලරාජංච, අද්දසං ලොකනායකං.

“අයං නාගො මහාවීරො, දුක්ඛස්සන්තකරො මුනි;
ඉමං දස්සනමාගමිම, සබ්බදුක්ඛා පමුච්චරෙ.

“දිස්වානාහං දෙවදෙවං, ලක්ඛණං උපධාරයිං;
බුද්ධො භු ඛො න වා බුද්ධො, හන්ද පස්සාමි චක්ඛුමං.

“සහස්සාරානි චක්කානි, දිස්සන්ති වරණුත්තමෙ;
ලක්ඛණානිස්ස දිස්වාන, නිට්ඨං ගච්ඡෙ තථාගතෙ.

“සම්මජ්ජනිං ගහෙත්වාන, සම්මජ්ජිත්වානහං තදා;
අථ පුජ්ජෙ සමානෙත්වා, බුද්ධසෙට්ඨං අපුජයිං.

“පුජයිත්වාන සම්බුද්ධං, ඔසතිණ්ණමනාසවං;
ඵකංසං අජිතං කත්වා, නමස්සිං ලොකනායකං.

“යෙන ඤාණෙන සම්බුද්ධො, විහරති අනාසවො;
තං ඤාණං කිත්තයිස්සාමි, සුණාථ මම භාසතො.

“සමුද්ධරසිමං ලොකං, සයම්භූ අමිතොදය;
තච දස්සනමාගමිම, කඬ්ඛාසොතං තරන්ති තෙ.

“තුචං සත්ථා ච කෙතු ච, ධජො යුපො ච පාණිනං;
පරායණො පතිට්ඨා ච, දීපො ච ද්විපදුත්තමො.

“සක්කා සමුද්දෙ උදකං, පමෙතුං ආළ්භකෙන වා;
න ත්වෙච තච සබ්බඤ්ඤා, ඤාණං සක්කා පමෙතවෙ.

“ධාරෙතං පථවිං සක්කා, යිපෙත්වා තුලමණ්ඩලෙ;
න ත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤා, ඤාණං සක්කා ධරෙතවෙ.

“ආකාසො මිනිතං සක්කා, රජ්ජයා අඛගුලෙන වා;
න ත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤා, ඤාණං සක්කා පමෙතවෙ.

“මහාසමුද්දෙ උදකං, පථවිඤ්චාබ්ලඤ්ජහෙ;
බුද්ධඤාණං උපාදාය, උපමානො න යුජ්ජරෙ.

“සදෙවකස්ස ලොකස්ස, චිත්තං යෙසං පවත්තති;
අන්තොජාලිකතා එතෙ, තව ඤාණමිහි වක්ඛම.

“යෙන ඤාණෙන පත්තොසි, කෙවලං බොධිමුත්තමං;
තෙන ඤාණෙන සබ්බඤ්ඤා, මද්දසි පරතිත්ථියෙ.

“ඉමා ගාථා ථවිත්ථාන, සුරුචි නාම තාපසො;
අජිනං පත්ථරිත්ථාන, පථවියං නිසීදි සො.

“චුල්ලාසිනිසහස්සානි, අජ්ඣොගාල්හො මහණ්ණවෙ;
අච්චුග්ගතො තාවදෙව, ගිරිරාජා පච්චවති.

“තාව අච්චුග්ගතො නෙරු, ආයතො චිත්ථතො ව සො;
චුණ්ණතො අණුහෙදෙන, කොට්ඨසතසහස්සසො.

“ලක්ඛෙ යිපියමානමිහි, පරික්ඛයමගච්ඡථ;
න ත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤා, ඤාණං සක්කා පමෙතවෙ.

“සුබ්බච්ඡිකෙන ජාලෙන, උදකං යො පරික්ඛිපෙ;
යෙ කෙචි උදකෙ පාණා, අන්තොජාලිකතා සිග්ගං.

“තථෙව හි මහාවීර, යෙ කෙචි පුට්ඨතිත්ථියා;
දිට්ඨිගහනපක්ඛන්දා, පරාමාසෙන මොහිතා.

“තව සුද්ධෙන ඤාණෙන, අනාවරණදස්සිනා;
අන්තොජාලිකතා එතෙ, ඤාණං තෙ නාතිවත්තරෙ.

“හගවා තමිහි සමයෙ, අනොමදස්සි මහායසො;
වුට්ඨහිත්වා සමාධිමිහා, දිසං ඔලොකයි ජිනො.

“අනොමදස්සිමුනිනො, නිසහො නාම සාවකො;
පරිවුතො සතසහස්සෙහි, සන්තචිත්තෙහි තාදිහි.

“විණාසවෙහි සුද්ධෙහි, ඡලහිඤ්ඤෙහි ක්‍රියාහි;
විත්තමඤ්ඤාය බුද්ධස්ස, උපෙසි ලොකනායකං.

“අන්තලික්කෙ යිතා තත්ථ, පදක්ඛිණමකංසු තෙ;
නමස්සන්තා පඤ්ඡලිකා, ඔතරුං බුද්ධසන්තිකෙ.

“අනොමදස්සි භගවා, ලොකජෙට්ඨො නරාසහො;
හික්ඛුසඬ්ඨෙ නිසීදිත්වා, සිතං පාතුකරී ජිනො.

“වරුණො නාමුපට්ඨාකො, අනොමදස්සිස්ස සත්ථුනො;
ඵකංසං වීවරං කත්වා, අපුච්ඡි ලොකනායකං.

“කො නු ඛො භගවා හෙතු, සිතකම්මස්ස සත්ථුනො;
න හි බුද්ධා අහෙතුහි, සිතං පාතුකරොන්ති තෙ.

“අනොමදස්සි භගවා, ලොකජෙට්ඨො නරාසහො;
හික්ඛුමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා, ඉමං ගාථං අභාසථ.

“යො මං පුජ්ථෙන පුජෙසි, ඤාණඤ්ඤාපි අනුත්ථවි;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුණොථ මම භාසතො.

“බුද්ධස්ස ගිරමඤ්ඤාය, සබ්බෙ දෙවා සමාගතා;
සද්ධම්මං සොතුකාමා තෙ, සම්බුද්ධමුපසඬ්ඨකමු.

“දසසු ලොකධාතුසු, දෙවකායා මහිද්ධිකා;
සද්ධම්මං සොතුකාමා තෙ, සම්බුද්ධමුපසඬ්ඨකමු.

“හත්ථි අස්සා රථා පත්ති, සෙනා ච චතුරඬ්ඨගිනි;
පරිවාරෙස්සන්තිමං නිච්චං, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“සට්ඨිතුරියසහස්සානි, හෙරියො සමලඬ්ඨකතා;
උපට්ඨිස්සන්තිමං නිච්චං, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“සොළසිත්ථිසහස්සානි, නාරියො සමලඬ්ඨකතා;
විචිත්තවත්ථාහරණා, ආමුත්තමණ්ඩුණ්ඩලා.

“අළාරපම්භා හසුලා, සුසඤ්ඤා තනුමජ්ඣමා;
පරිවාරෙස්සන්තිමං නිච්චං, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“කජ්ජසතසහස්සානි, දෙවලොකෙ රම්ස්සති;
සහස්සක්ඛත්තුං චක්කවත්ති, රාජා රට්ඨෙ හවිස්සති.

“සහස්සක්ඛත්තුං දෙවින්දො, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
පදෙසරජ්ජං විජුලං, ගණනානො අසඬ්ඛියං.

“පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ, මනුස්සත්තං ගම්ඤ්ඤිති;
බ්‍රාහ්මණී සාරියා නාම, ධාරයිස්සති කුච්ඡිනා.

“මාතුයා නාමගොත්තෙන, පඤ්ඤායිස්සතියං නරො;
සාරිපුත්තොති නාමෙන, තික්ඛපඤ්ඤො භවිස්සති.

“අසීතිකොට්ඨි ඡඩ්ඛෙත්වා, පඬ්ඛජ්ජස්සතිකිඤ්චනො;
ගවෙසන්තො සන්තිපදං, වරිස්සති මහිං ඉමං.

“අපරිමෙයො ඉතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්මිතො;
සාරිපුත්තොති නාමෙන, හෙස්සති අග්ගසාවකො.

“අයං භාගිරථී ගඬ්ගා, හිමවන්තා පභාවිතා;
මහාසමුද්දමජ්ජෙති, තප්පයන්ති මහොදධිං.

“තථෙවායං සාරිපුත්තො, සකෙ තීසු විසාරදො;
පඤ්ඤාය පාරමිං ගන්ත්වා, තප්පයිස්සති පාණිනෙ.

“හිමවන්තමුපාදාය, සාගරඤ්ච මහොදධිං;
එත්ථන්තරෙ යං පුලිනං, ගණනානො අසඬ්ඛියං.

“තම්පි සක්කා අසෙසෙන, සඬ්ඛාතුං ගණනා යථා;
න ත්වෙව සාරිපුත්තස්ස, පඤ්ඤායන්තො භවිස්සති.

“ලක්ඛෙ යපියමානමහි, ඛියෙ ගඬ්ගාය වාලුකා;
න ත්වෙව සාරිපුත්තස්ස, පඤ්ඤායන්තො භවිස්සති.

“මහාසමුද්දෙ ඌමියො, ගණනානො අසඬ්ඛියා;
තථෙව සාරිපුත්තස්ස, පඤ්ඤායන්තො න හෙස්සති.

“ආරාධයිත්වා සම්බුද්ධං, ගොතමං සක්කාපුඤ්ඤවං;
පඤ්ඤාය පාරමිං ගන්ත්වා, හෙස්සති අග්ගසාවකො.

“පවත්තිතං ධම්මවක්කං, සක්කාපුත්තෙන තාදිනා;
අනුවත්තෙස්සති සම්මා, වස්සෙන්නො ධම්මවුට්ඨියො.

“සබ්බමෙතං අභිඤ්ඤාය, ගොතමො සකායපුඤ්ඤාය;
භික්ඛුසඤ්ඤා නිසීදිත්වා, අග්ගට්ඨානෙ යපෙස්සති.

“අහො මෙ සුකතං කම්මං, අනොමදස්සිස්ස සත්ථුනො;
යස්සාහං කාරං කත්වාන, සබ්බත්ථ පාරම් ගතො.

“අපරිමෙය්‍ය කතං කම්මං, ඵලං දස්සෙති මෙ ඉධ;
සුමුත්තො සරවෙගොව, කිලෙසෙ ක්‍රමාපයි අහං.

“අසඬ්ඤාං ගවෙසන්තො, නිබ්බානං අවලං පදං;
විවිතං තිත්ථියෙ සබ්බෙ, එසාහං සංසරිං භවෙ.

“යථාපි බ්‍යාධිතො පොසො, පරියෙසෙය්‍ය ඔසධං;
විවිතෙය්‍ය වනං සබ්බං, බ්‍යාධිතො පරිමුත්තියා.

“අසඬ්ඤාං ගවෙසන්තො, නිබ්බානං අමතං පදං;
අබ්බොකිණ්ණං පඤ්චසතං, පබ්බජිං ඉසිපබ්බජං.

“ජවාහාරෙන හරිතො, අජිනුත්තරනිවාසනො;
අභිඤ්ඤාපාරම් ගන්ත්වා, බ්‍රහ්මලොකං අගච්ඡිහං.

“නත්ථි බාහිරකෙ සුද්ධි, යපෙත්වා ජිනසාසනං;
යෙ කෙච්ඡි බුද්ධිමා සත්තා, සුඡ්ඤානි ජිනසාසනෙ.

“අත්තකාරමයං ඵතං, නයිදං ඉතිහීතිහං;
අසඬ්ඤාං ගවෙසන්තො, කුතීත්ථෙ සඤ්චරිං අහං.

“යථා සාරත්ථිකො පොසො, කදලිං ඡෙත්වාන ඵාලයෙ;
න තත්ථ සාරං වින්දෙය්‍ය, සාරෙන රිත්තකො හි සො.

“තථෙව තිත්ථියා ලොකෙ, නානාදිට්ඨි බහුජ්ජනා.
අසඬ්ඤානෙ රිත්තාසෙ, සාරෙන කදලී යථා.

“පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ, බ්‍රහ්මඤ්ඤා අහොසහං;
මහාහොගං ඡඩ්ඬෙත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

“අජ්ඣායකො මන්තධරො, තිණ්ණං වෙදාන පාරගු;
බ්‍රාහ්මණො සඤ්චයො නාම, තස්ස මූලෙ වසාමහං.

“සාවකො තෙ මහාවීර, අස්සජි නාම බ්‍රාහ්මණො;
දුරාසදො උග්ගතෙජො, පිණ්ඩාය වරති තදා.

“තමද්දසාසිං සප්පඤ්ඤං, මුනිං මොනෙ සමාහිතං;
සන්තචිත්තං මහානාගං, සුචුල්ලං පදුමං යථා.

“දිස්වා මෙ චිත්තමුප්පජ්ජි, සුදන්තං සුද්ධමානසං;
උසහං පවරං වීරං, අරහායං භවිස්සති.

“පාසාදිකො ඉරියති, අභිරුපො සුසංවුතො;
උත්තමෙ දමටෙ දන්තො, අමතදස්සි භවිස්සති.

“යංනුනාහං උත්තමත්ථං, පුච්ඡෙය්‍යං තුට්ඨමානසං;
සො මෙ පුට්ඨො කටෙස්සති, පටිපුච්ඡාමහං තදා.

“පිණ්ඩපාතං චරන්තස්ස, පච්ඡතො අගමාසහං;
ඔකාසං පටිමානෙන්නො, පුච්ඡිතුං අමතං පදං.

“විලීන්තරෙ අනුප්පත්තං, උපගන්ත්වාන පුච්ඡහං;
කථං ගොත්තොසි ත්වං වීර, කස්ස සිස්සොසි මාරිස.

“සො මෙ පුට්ඨො වියාකාසි, අසම්භිතොව කෙසරී;
බුද්ධො ලොකෙ සමුප්පන්නො, තස්ස සිස්සොම්හි ආවුසො.

“කීදිසං තෙ මහාවීර, අනුජාතො මහායසො;
බුද්ධස්ස සාසනං ධම්මං, සාධු මෙ කථයස්සු හො.

“සො මෙ පුට්ඨො කථී සබ්බං, ගම්භීරං නිපුණං පදං;
තණ්හාසල්ලස්ස හන්තාරං, සබ්බදුක්ඛාපනුදනං.

“යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා, තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ;
තෙසඤ්ච යො නිරොධො, එවංවාදී මහාසමණො.

“සොහං විස්සජ්ජිතෙ පඤ්ඤෙ, පයමං ඵලමජ්ඣගං;
වීරජො විමලො ආසිං, සුත්වාන ජිනසාසනං.

“සුත්වාන මුනිනො වාක්‍යං, පස්සිත්වා ධම්මමුත්තමං;
පරියොගාල්භසද්ධම්මො, ඉමං ගාථමහාසහං.

“එසෙව ධම්මො යදි තාවදෙව, පච්චබ්‍යථ පදමසොකං;
අදිට්ඨං අබ්භතීතං, බහුකෙහි කප්පනහුතෙහි.

“ය්වාහං ධම්මං ගවෙසන්නො, කුතිත්ථෙ සඤ්චරිං අහං;
සො මෙ අත්ථො අනුප්පන්නො, කාලො මෙ නප්පමජ්ජිතුං.

“තොසිතොහං අස්සජිනා, පත්වාන අවලං පදං;
සභායකං ගවෙසන්තො, අස්සමං අගමාසහං.

“දුරතොව මමං දිස්වා, සභායො මෙ සුසික්ඛිතො;
ඉරියාපථසම්පත්තො, ඉදං චචනමබුචි.

“පසන්තමුඛනෙත්තොසි, මුනිභාවොව දිස්සති;
අමතාධිගතො කචචි, නිබ්බානමච්චුතං පදං.

“සුභානුරූපො ආයාසි, ආනෙඤ්ජකාරිතො විය;
දන්තොව දන්තදමථො, උපසන්තොසි බ්‍රාහ්මණ.

“අමතං මයාධිගතං, සොකසල්ලාපනුදනං;
ත්වම්පි තං අධිගච්ඡෙසි, ගච්ඡාම බුද්ධසන්තිකං.

“සාධුති සො පටිස්සුත්වා, සභායො මෙ සුසික්ඛිතො;
හත්ථෙන හත්ථං ගණ්ඨිත්වා, උපගම්ම තචන්තිකං.

“උභොපි පබ්බජිස්සාම, සක්‍යපුත්ත තචන්තිකෙ;
තච සාසනමාගම්ම, විහරාම අනාසවා.

“කොලිතො ඉද්ධියා සෙට්ඨො, අහං පඤ්ඤාය පාරගො;
උභොව එකතො භුත්වා, සාසනං සොභයාමසෙ.

“අපරියොසිතසඬ්ඤාපො, කුතිත්ථෙ සඤ්චරිං අහං;
තච දස්සනමාගම්ම, සඬ්ඤාපො පූරිතො මම.

“පථවියං පතිට්ඨාය, පුජ්ඵන්ති සමයෙ දුමා;
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති, තොසෙන්ති සබ්බපාණිනං.

“තථෙවාහං මහාවීර, සක්‍යපුත්ත මහායස;
සාසනෙ තෙ පතිට්ඨාය, සමයෙසාමි පුජ්ඵිතුං.

“විමුත්තිපුජ්ඵං ඵසන්තො, භවසංසාරමොචනං;
විමුත්තිපුජ්ඵලාභෙන, තොසෙමි සබ්බපාණිනං.

“යාවතා බුද්ධබ්‍රෙත්තම්භි, යථෙත්වාන මහාමුනිං;
පඤ්ඤාය සදිසො නත්ථී, තච පුත්තස්ස චක්ඛුම.

“සුචිනිතා ච තෙ සිස්සා, පරිසා චසුසික්ඛිතා;
උත්තමෙ දමථෙ දන්තා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“කොයි කොනරතා ධීරා, සන්තවිත්තා සමාහිතා;
මුනී මොනෙයාසම්පන්නා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“අප්පිච්ඡා නිපකා ධීරා, අප්පාහාරා අලොලුපා;
ලාභාලාභෙන සන්තුට්ඨා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“ආරක්ඛේකා ධුතරතා, කොයිනො ලුබ්චීවරා;
විවෙකාහිරතා ධීරා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“පටිපන්නා ඵලට්ඨා ව, සෙඛා ඵලසමඬිගිනො;
ආසිසකා උත්තමත්ථං, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“සොතාපන්නා ව විමලා, සකදාගාමිනො ව යෙ;
අනාගාමී ව අරහා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“සතිපට්ඨානකුසලා, බොජ්ඣංගභාවනාරතා;
සාවකා තෙ බහු සබ්බෙ, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“ඉද්ධිපාදෙසු කුසලා, සමාධිභාවනාරතා;
සම්මජ්ජිමානානුයුක්තා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“තෙවිජ්ජා ඡළහික්ඛේඤා ව, ඉද්ධියා පාරමිං ගතා;
පක්ඛේඤාය පාරමිං පත්තා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“ඵදිසා තෙ මහාවීර, තව සිස්සා සුසික්ඛිතා;
දුරාසදා උග්ගතෙජා, පරිවාරෙන්ති තං සදා.

“තෙහි සිස්සෙහි පරිවුතො, සක්ඛේතෙහි තපස්සිහි;
මිගරාජාවසම්භිතො, උථරාජාව සොහසි.

“පථවියං පතිට්ඨාය, රුහන්ති ධරණීරුහා;
වෙපුල්ලතං පාපුණන්ති, ඵලක්ඛ දස්සයන්ති තෙ.

“පථවිසදිසො ත්වංසි, සකායපුත්ත මහායස;
සාසනෙ තෙ පතිට්ඨාය, ලහන්ති අමතං ඵලං.

“සින්ධු සරස්සතී වෙව, නන්දියො චන්දනාගිකා;
ගඬිගා ව යමුනා වෙව, සරභු ව අපො මහී.

“ඵතාසං සන්දමානානං, සාගරොව සම්පට්ච්ඡති;
ජහන්ති පුරිමං නාමං, සාගරොතෙව ඤායති.

“තපෙවිමෙ චතුබ්බණ්ණා, පබ්බජිත්වා තවන්තිකෙ;
ජහන්ති පුරිමං නාමං, බුද්ධපුත්තාති ඤායරෙ.

“යථාපි චන්දො විමලො, ගච්ඡං ආකාසධාතුයා;
සබ්බෙ තාරගණෙ ලොකෙ, ආභාය අතිරොචති.

“තපෙව ත්වං මහාවීර, පරිවුතො දෙවමානුසෙ;
එතෙ සබ්බෙ අතික්කම්ම, ජලසි සබ්බදා තුවං.

“ගම්භීරෙ උට්ඨිතා උග්ගී, න වෙලමතිවත්තරෙ;
සබ්බා වෙලංව ඵුසන්ති, සඤ්චුණ්ණා විකිරන්ති තා.

“තපෙව තිත්ථියා ලොකෙ, නානාදිට්ඨි බහුජ්ජනා;
ධම්මං වාදිතුකාමා තෙ, නාතිවත්තන්ති තං මුනිං.

“සවෙ ච තං පාපුණන්ති, පටිවාදෙහි චක්ඛුම;
තවන්තිකං උපගන්ත්වා, සඤ්චුණ්ණාව භවන්ති තෙ.

“යථාපි උදකෙ ජාතා, කුමුදා මන්දාලකා බහු;
උපලිම්පන්ති තොයෙන, කද්දමකලලෙන ච.

“තපෙව බහුකා සත්තා, ලොකෙ ජාතා විරූහරෙ;
අට්ටිතා රාගදොසෙන, කද්දමෙ කුමුදං යථා.

“යථාපි පදුමං ජලජං, ජලමජ්ඣෙ විරූහති;
න සො ලිම්පති තොයෙන, පරිසුද්ධො හි කෙසරී.

“තපෙව ත්වං මහාවීර, ලොකෙ ජාතො මහාමුනි;
නොපලිම්පසි ලොකෙන, තොයෙන පදුමං යථා.

“යථාපි රම්මකෙ මාසෙ, බහු පුජ්චන්ති වාරිජා;
නාතික්කමන්ති තං මාසං, සමයො පුජ්චනාය සො.

“තපෙව ත්වං මහාවීර, පුජ්ඣිතො තෙ විමුක්තියා;
සාසනං නාතිවත්තන්ති, පදුමං වාරිජං යථා.

“සුපුජ්ඣිතො සාලරාජා, දිබ්බගන්ධං පවායති;
අඤ්ඤසාලෙහි පරිවුතො, සාලරාජාව සොහති.

“තපෙව ත්වං මහාවීර, බුද්ධඤ්ඤාණෙන පුජ්ඣිතො;
හික්ඛුසඬ්ඨපරිවුතො, සාලරාජාව සොහසි.

“යථාපි සෙලො හිමවා, ඔසධො සබ්බපාණිනං;
නාගානං අසුරානඤ්ච, දෙවතානඤ්ච ආලයො.

“තථෙව ත්වං මහාවීර, ඔසධො විය පාණිනං;
තෙවිජ්ජා ඡළහිඤ්ඤා ච, ඉද්ධියා පාරමිං ගතා.

“අනුසිට්ඨා මහාවීර, තයා කාරුණිකෙන තෙ;
රමන්ති ධම්මරතියා, වසන්ති තව සාසනෙ.

“මිගරාජා යථා සීහො, අහිනික්ඛම්ම ආසයා;
චතුද්දිසානුවිලොකෙත්වා, තික්ඛත්තුං අහිනාදති.

“සබ්බෙ මිගා උත්තසන්ති, මිගරාජස්ස ගජ්ජතො;
තථා හි ජාතිමා එසො, පසු තාසෙති සබ්බදා.

“ගජ්ජතො තෙ මහාවීර, වසුධා සම්පකම්පති;
බොධනෙය්‍යාවබුජ්ඣන්ති, තසන්ති මාරකායිකා.

“තසන්ති තිත්ථියා සබ්බෙ, නදතො තෙ මහාමුනි;
කාකා සෙනාව විබ්භන්තා, මිගරඤ්ඤා යථා මිගා.

“යෙ කෙච් ගණිතො ලොකෙ, සත්ථාරොති පවුච්චරෙ;
පරම්පරාගතං ධම්මං, දෙසෙන්නි පරිසාය තෙ.

“න හෙවං ත්වං මහාවීර, ධම්මං දෙසෙසි පාණිනං;
සාමං සච්චානි බුජ්ඣත්වා, කෙවලං බොධිපක්ඛියං.

“ආසයානුසයං ඤත්වා; ඉන්ද්‍රියානං බලාබලං;
භබ්බාභබ්බෙ විදිත්වාන, මහාමෙඝොව ගජ්ජසි.

“චක්කවාළපරියන්තා, නිසින්නා පරිසා භවෙ;
නානාදිට්ඨි විචින්නං, විමතිවිෂේදනාය තං.

“සබ්බෙසං චිත්තමඤ්ඤාය, ඔපම්මකුසලො මුනි;
එකං පඤ්භං කථෙන්නොව, විමතිං ඡින්නෙසි පාණිනං.

“උපතිස්සසදිසෙහෙව, වසුධා පූරිතා භවෙ;
සබ්බෙව තෙ පඤ්ජලිකා, කිත්තයුං ලොකනායකං.

“කජ්ජං වා තෙ කිත්තයන්තා, නානාවණ්ණෙහි කිත්තයුං;
පරිමේතුං න සක්කෙය්‍යුං, අජ්ජමෙය්‍යො තථාගතො.

“යථා සකෙන ථාමෙන, කිත්තිතො හි මයා ජිනො;
කප්පකොට්ඨි කිත්තෙන්තා, එවමෙව පකිත්තයුං.

“සචෙ හි කොච් දෙවො වා, මනුස්සො වා සුසික්ඛිතො;
පමෙතුං පරිකප්පෙය්‍යා, විසාතංව ලභෙය්‍යා සො.

“සාසනෙ තෙ පතිට්ඨාය, සක්‍යපුත්ත මහායස;
පඤ්ඤාය පාරමිං ගන්ත්වා, විහරාමි අනාසවො.

“තිත්ථියෙ සම්පමද්දාමි, චත්තෙමි ජිනසාසනං;
ධම්මසෙනාපති අප්ප, සක්‍යපුත්තස්ස සාසනෙ.

“අපරිමෙය්‍යා කතං කම්මං, එලං දස්සෙසි මෙ ඉධ;
සුඛිත්තො සරවෙගොව, කිලෙසෙ ඤාපයි මම.

“යො කොච් මනුජො භාරං, ධාරෙය්‍යා මත්ථකෙ සදා;
භාරෙන දුක්ඛිතො අස්ස, භාරෙහි හරිතො තථා.

“ඛස්භමානො තිහග්ගිහි, භවෙසු සංසරිං අහං;
හරිතො භවභාරෙන, ගිරිං උච්චාරිතො යථා.

“ඔරොපිතො ව මෙ භාරො, භවා උග්ගාටිතා මයා;
කරණීයං කතං සබ්බං, සක්‍යපුත්තස්ස සාසනෙ.

“යාවතා බුද්ධබ්‍රෙත්තම්හි, යපෙත්වා සක්‍යපුඤ්ඤාවං;
අහං අග්ගොමිහි පඤ්ඤාය, සදිසො මෙ න විජ්ජති.

“සමාධිමිහි සුකුසලො, ඉද්ධියා පාරමිං ගතො;
ඉච්ඡමානො චහං අප්ප, සහස්සං අහිනිමිමිනෙ.

“අනුපුබ්බවිහාරස්ස, වසිභූතො මහාමුනි;
කථෙසි සාසනං මය්හං, නිරොධො සයනං මම.

“දිබ්බවක්ඛු විසුද්ධං මෙ, සමාධිකුසලො අහං;
සම්මප්පධානානුයුත්තො, බොජ්ඣංගභාවනාරතො.

“සාවකෙන හි පත්තබ්බං, සබ්බමෙව කතං මයා;
ලොකනාථං යපෙත්වාන, සදිසො මෙ න විජ්ජති.

“සමාපත්තීනං කුසලො, ඤානවිමොක්ඛාන ඛිජ්ජපට්ඨාහි;
බොජ්ඣංගභාවනාරතො, සාවකගුණපාරමිගතොස්මි.

“සාවකගුණෙනපි ඵ්ඤ්ඤා පරිසුත්තමභාරවා;
යං සද්ධාසඬගහිතං චිත්තං, සදා සබ්බමචාරිසු.

“උද්ධතවිසොච සප්පො, ඡින්නවිසාණොච උසහො;
නික්ඛිත්තමානදප්පොච, උපෙම් ගරුගාරවෙන ගණං.

“යදි රුපිනී භවෙය්‍ය, පඤ්ඤා මෙ වසුමතීපි න සමෙය්‍ය;
අනොමදස්සිස්ස භගවතො, එලමෙතං ඤාණථවනාය.

“පවත්තිතං ධම්මවක්කං, සක්‍යපුත්තෙන තාදිනා;
අනුවත්තෙමහං සම්මා, ඤාණථවනායිදං එලං.

“මා මෙ කදාපි පාපිච්ඡො, කුසිතො හීනචිරියො;
අප්පස්සුතො අනාවාරො, සමෙතො අහු කත්ථවි.

“බහුස්සුතො ව මෙධාවි, සීලෙසු සුසමාහිතො;
වෙතොසමථානුයුත්තො, අපි මුද්ධනි තිට්ඨතු.

“තං වො වදාමි හද්දන්තෙ, තාවත්තෙන්ථ සමාගතා;
අප්පිච්ඡා හොථ සන්තුට්ඨා, ක්‍යායි ක්‍යානරතා සදා.

“යමහං පයමං දිස්වා, චිරපො විමලො අහුං;
සො මෙ ආචරියො ධිරො, අස්සජි නාම සාවකො.

“තස්සාහං වාහසා අජ්ජ, ධම්මසෙනාපතී අහුං;
සබ්බත්ථ පාරමිං පත්වා, විහරාමි අනාසවො.

“යො මෙ ආචරියො ආසි, අස්සජි නාම සාවකො;
යස්සං දියායං වසති, උස්සිසම්හි කරොමහං.

“මම කම්මං සරිත්වාන, ගොතමො සක්‍යපුඬගවො;
හික්ඛුසඬසෙ නිසිදිත්වා, අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි මං.

“කිලෙසා ක්‍යාපිතා මය්‍හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” නිති.

අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙනවනමභාවිභාරෙ අරියගුණමජ්ඣෙ නිසින්නො
අත්තනො සාවකෙ තෙන තෙන ගුණවිසෙසෙන එතදග්ගෙ යපෙන්නො –

“එතදග්ගං, හික්ඛවෙ, මම සාවකානං හික්ඛුනං මහාපඤ්ඤානං යදිදං
සාරිපුත්තො” ති (අ. නි. 1.188-189) ථෙරං මහාපඤ්ඤානවෙන එතදග්ගෙ යපෙසි.
සො එවං සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස මත්ථකං පත්වා ධම්මසෙනාපතිට්ඨානෙ
පතිට්ඨහිත්වා සත්තහිතං කරොන්නො එකදිවසං සබ්බමචාරිනං අත්තනො
වරියවිභාවනමුඛෙන අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්නො –

981.

“යථාචාරී යථාසතො සතීමා, යතසඬකප්පජ්ඣායි අප්පමත්තො;
අප්පකත්තරතො සමාහිතත්තො, එකො සන්තුසිතො තමාහු භික්ඛුං.

982.

“අල්ලං සුක්ඛං වා භුඤ්ජන්තො, න බාල්භං සුභිතො සියා;
උභතුදරො මිතාභාරො, සතො භික්ඛු පරිබ්බපෙ.

983.

“චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ, අභුත්වා උදකං පිවෙ;
අලං ඵාසුච්ඡාරාය, පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

984.

“කප්පියං තඤ්ඤෙ ඡාදෙති, විවරං ඉදමත්ථිකං;
අලං ඵාසුච්ඡාරාය, පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

985.

“පල්ලඬකෙන නිසින්තස්ස, ජණ්ණුකෙ නාභිවස්සති;
අලං ඵාසුච්ඡාරාය, පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

986.

“යො සුඛං දුක්ඛතො අද්ද, දුක්ඛමද්දක්ඛි සල්ලතො;
උභයන්තරෙන නාභොසි, කෙන ලොකස්මි කිං සියා.

987.

“මා මෙ කදාචි පාපිච්ඡො, කුසිතො භීතවීරියො;
අප්පස්සුතො අනාදරො, කෙන ලොකස්මි කිං සියා.

988.

“බහුස්සුතො ච මෙධාවී, සිලෙසු සුසමාහිතො;
වෙතොසමථමනුයුත්තො, අපි මුද්ධනි තිට්ඨතු.

989.

“යො පපඤ්චමනුයුත්තො, පපඤ්චාහිරතො මගො;
විරාධයි සො නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

990.

“යො ච පපඤ්චං භිත්වාන, නිප්පපඤ්චපථෙ රතො;
ආරාධයි සො නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

991.

“ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ, නින්නෙ වා යදි වා ඵලෙ;
යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති, තං භූමිරාමණෙය්‍යකං.

992.

“රමණියානි අරඤ්ඤානි, යත්ථ න රමතී ජනො;
වීතරාගා රමීස්සන්ති, න තෙ කාමගවෙසිනො.

993.

“නිධිනංව පවත්තාරං, යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං;
නිග්ගස්සවාදිං මෙධාවිං, තාදිසං පණ්ඩිතං භජෙ;
තාදිසං භජමානස්ස, සෙය්‍යො හොති න පාපියො.

994.

“ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය, අසබ්භා ව නිවාරයෙ;
සතඤ්ඤි සො පියො හොති, අසතං හොති අප්පියො.

995.

“අඤ්ඤස්ස භගවා බුද්ධො, ධම්මං දෙසෙසි චක්ඛුමා;
ධම්මෙ දෙසියමානමිහි, සොතමාධෙසිමත්ථිකො;
තං මෙ අමොසං සවනං, විමුත්තොමිහි අනාසවො.

996.

“නෙව පුබ්බෙනිවාසාය, නපි දිබ්බස්ස චක්ඛුනො;
වෙතොපරියාය ඉද්ධියා, චුතියා උපපත්තියා;
සොතධාතුච්ඡුද්ධියා, පණ්ඩි මෙ න විජ්ජති.

997.

“රුක්ඛමූලංව නිස්සාය, මුණ්ඩො සඬ්ඝාට්ඨාරුතො;
පඤ්ඤාය උත්තමො ථෙරො, උපතිස්සොව කුට්ඨයති.

998.

“අවිතක්කං සමාපන්තො, සම්මාසම්බුද්ධසාවකො;
අරියෙන තුණ්හිභාවෙන, උපෙතො හොති තාවදෙ.

999.

“යථාපි පබ්බතො සෙලො, අවලො සුප්පතිට්ඨිතො;
ඵවං මොහක්ඛයා හික්ඛු, පබ්බතොව න වෙධති.

1000.

“අනභිගණස්ස පොසස්ස, නිව්චං සුචිගවෙසිනො;
වාලග්ගමත්තං පාපස්ස, අබ්භමත්තංව ඛායති.

1001.

“නාහිනන්දාමි මරණං, නාහිනන්දාමි ජීවිතං;
නික්ඛිපිස්සං ඉමං කායං, සම්පජානො පටිස්සනො.

1002.

“නාහිනන්දාමි මරණං, නාහිනන්දාමි ජීවිතං;
කාලඤ්ච පටිකඬ්ඛාමි, නිබ්බිසං භතකො යථා.

1003.

“උභයෙන මිදං මරණමෙව, නාමරණං පච්ඡා වා පුරෙ වා;
පටිපජ්ජථ මා විනස්සථ, ඛණො වො මා උපච්චගා.

1004.

“නගරං යථා පච්චන්තං, ගුත්තං සන්තර්ඛාහිරං;
එවං ගොපෙථ අත්තානං, ඛණො වො මා උපච්චගා;
ඛණානිතා හි යොවන්ති, නිරයම්හි සමජ්ජිතා.

1005.

“උපසන්නො උපරතො, මන්තභාණී අනුද්ධතො;
ධුනාති පාපකෙ ධම්මෙ, දුමපත්තංව මාලුතො.

1006.

“උපසන්නො උපරතො, මන්තභාණී අනුද්ධතො;
අප්පාසි පාපකෙ ධම්මෙ, දුමපත්තංව මාලුතො.

1007.

“උපසන්නො අනායාසො, විජ්ජසන්නො අනාවිලො;
කලායාණසීලො මෙධාවී, දුක්ඛස්සන්තකරො සියා.

1008.

“න විස්සසෙ එකතියෙසු එවං, අගාරිසු පබ්බජිතෙසු වාපි;
සාධුපි හුත්වාන අසාධු භොන්ති, අසාධු හුත්වා පුන සාධු භොන්ති.

1009.

“කාමච්ඡන්දො ච ඛ්‍යාපාදො, ථිනමිද්ධඤ්ච හික්ඛුතො;
උද්ධච්චං විචිකිච්ඡා ච, පඤ්චෙනෙ විත්තකෙලියා.

1010.

“යස්ස සක්කරියමානස්ස, අසක්කාරෙන වූභයං;
සමාධි න විකම්පති, අප්පමාදවිහාරිතො.

1011.

“තං කොයිනං සාතතිකං, සුබ්බමදිට්ඨිපස්සකං;
උපාදානක්ඛයාරාමං, ආහු සප්පුරිසො ඉති.

1012.

“මහාසමුද්දො පථවී, පබ්බතො අනිලොපි ව;
උපමාය න යුජ්ජන්ති, සත්ථු වරවිමුත්තියා.

1013.

“චක්කානුවත්තකො ථෙරො, මහාඤ්ඤි සමාහිතො;
පථවාපග්ගිසමානො, න රජ්ජති න දුස්සති.

1014.

“පඤ්ඤාපාරමිතං පත්තො, මහාබුද්ධි මහාමති;
අජළො ජළසමානො, සදා වරති නිබ්බුතො.

1015.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා...පෙ.... භවනෙත්තිසමුහතා.

1016.

“සම්පාදෙථප්පමාදෙන, එසා මෙ අනුසාසනී;
භන්දාහං පරිනිබ්බිස්සං, විජ්ජමුත්තොමිහි සබ්බධි” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි. ඉමා හි කාවි ගාථා ථෙරෙන භාසිතා, කාවි ථෙරං ආරබ්භ භගවතා භාසිතා, සබ්බා පච්ඡා අත්තතො වරියපවෙදනවසෙන ථෙරෙන භාසිතත්තා ථෙරස්සෙව ගාථා අහෙසුං.

තත්ථ යථාචාරීති යථා කායාදිහි සංයතො, සංවුතො හුත්වා වරති විහරති, යථාවරණසිලොති වා යථාචාරී, සීලසම්පන්නොති අත්ථො. යථාසතොති යථාසන්නො. ගාථාසුඛත්ථඤ්ඤි අනුනාසිකලොපං කත්වා නිද්දෙසො කතො, සන්නො විය, අරියෙහි නිබ්බිසෙසොති අත්ථො. සතීමාති පරමාය සතියා සමන්නාගතො. යතසඬකප්පජ්ඣායිති සබ්බසො මිච්ඡාසඬකප්පං පහාය නෙක්ඛම්මසඬකප්පාදිවසෙන සංයතසඬකප්පො හුත්වා ආරම්මණුපනිජ්ඣානෙන ලක්ඛණුපනිජ්ඣානෙන ව කොයනසිලො. අප්පමත්තොති තස්මිංයෙව යථාචාරිභාවෙ යතසඬකප්පො හුත්වා කොයනෙන ව පමාදරහිතො සබ්බත්ථ සුජ්ජතිට්ඨිතසතිසම්පජ්ඣඤ්ඤා. අජ්ඣත්තරතොති ගොවරජ්ඣත්තෙ කම්මට්ඨානභාවනාය අහිරතො. සමාහිතත්තොති තාය එව භාවනාය එකග්ගවිත්තො. එකොති අසභායො ගණසංසග්ගං, කිලෙසසංසග්ගඤ්ච පහාය කායවිවෙකං, චිත්තවිවෙකඤ්ච පරිබ්බහයන්නො. සන්තුසිතොති පච්චයසන්නොසෙන ව භාවනාරාමසන්නොසෙන ව සම්මදෙව තුසිතො තුට්ඨො. භාවනාය හි උපරුපරි විසෙසං ආවහන්තියා උළාරං පිතිපාමොජ්ජං උජ්ජජ්ජති, මත්ථකං පත්තාය පන

වත්තබ්බමෙව නත්ථී. තමාහු භික්ඛුන්ති තං එවරූපං පුග්ගලං සික්ඛත්තයපාරිපුරියා
හයං ඉක්ඛන්තාය භින්තකිලෙසතාය ව භික්ඛුති වදන්ති.

ඉදානි යථාචුත්තසන්තොසද්වයෙ පච්චයසන්තොසං තාව දස්සෙන්නො “අල්ලං
සුක්ඛං වා” තිආදිමාහ. තත්ථ අල්ලන්ති සප්පිආදිඋපසෙකෙන තින්තං සිනිද්ධං.
සුක්ඛන්ති තදභාවෙන ලුඛං. වා-සද්දො අනියමත්ථො, අල්ලං වා සුක්ඛං වාති.
බාළ්භන්ති අතිවිය. සුභිතොති ධාතො න සියාති අත්ථො. කථං පන සියාති ආහ
“ඌනුදරො මිතාහාරො” ති පණිතං ලුඛං වාපි භොජනං භුඤ්ජන්තො භික්ඛු
යාවදන්ථං අභුඤ්ජිත්වා ඌනුදරො සල්ලහුකුදරො, තතො එව මිතාහාරො
පරිමිතභොජනො අට්ඨඨිගසමන්තාගතං ආහාරං ආහරන්තො තත්ථ මත්තඤ්ඤුතාය
පච්චවෙක්ඛණසනියා ව සතො හුත්වා පරිබ්බජෙ විහරෙය්‍ය.

යථා පන ඌනුදරො මිතාහාරො ව නාම භොති, තං දස්සෙතුං
“චත්තාරො” තිආදි චුත්තං. තත්ථ අභුත්වාති චත්තාරො වා පඤ්ච වා ආලොපෙ
කබලෙ අභුඤ්ජිත්වා තත්තකස්ස ආහාරස්ස ඔකාසං යපෙත්වා පාතීයං පිවෙය්‍ය.
අයඤ්ඡි ආහාරෙ සල්ලහුකචුත්ති. නිබ්බානඤ්ඡි පෙසිතවිත්තස්ස භික්ඛුනො
එාසුචිහාරාය ඤානාදීනං අධිගමයොග්‍යතාය සුඛචිහාරාය අලං පරියත්තන්ති
අත්ථො. ඉමිනා කුච්ඡිපරිහාරියං පිණ්ඩපාතං වදන්තො පිණ්ඩපාතෙ
ඉතරීතරසන්තොසං දස්සෙති. “භුත්වානා” ති වා පායො, සො
චතුපඤ්චාලොපමත්තෙනාපි ආහාරෙන සරීරං යාපෙතුං සමත්ථස්ස අතිවිය
ථීරපකතිකස්ස පුග්ගලස්ස වසෙන චුත්තො සියා, උත්තරගාථාහිපි සංසන්දති එව
අප්පකස්සෙව විවරස්ස සෙනාසනස්ස ව වක්ඛමානන්තා.

කප්පියන්ති යං කප්පියකප්පියානුලොමෙසු බොමාදීසු අඤ්ඤතරන්ති අත්ථො.
තඤ්චෙ ඡාදෙතීති කප්පියං විවරං සමානං ඡාදෙතබ්බං යානං ඡාදෙති වෙ, සත්ථාරා
අනුඤ්ඤාතජාතියං සන්තං ගෙට්ඨිමන්තෙන අනුඤ්ඤාතපමාණයුත්තං වෙ භොතීති
අත්ථො. ඉදමත්ථීකන්ති ඉදං පයොජනත්ථං සත්ථාරා චුත්තපයොජනත්ථං යාවදෙව
සීතාදිපටිඝාතනත්ථඤ්චෙව හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනත්ථඤ්චොති අත්ථො. එතෙන
කායපරිහාරියං විවරං තත්ථ ඉතරීතරසන්තොසඤ්ච වදති.

පල්ලඬකෙන නිසින්තස්සාති පල්ලඬකං වුව්චති සමන්තතො ඌරුඛද්ධාසනං,
තෙන නිසින්තස්ස, නිසන්ධිපල්ලඬකං ආභුජිත්වා නිසින්තස්සාති අත්ථො.
ජණ්ණුකෙ නාභිවස්සතීති යස්සං කුටියං තථා නිසින්තස්ස දෙවෙ වස්සන්තෙ
ජණ්ණුකද්වයං වස්සොදකෙන න තෙමියති, එත්තකම්පි සබ්බපරියත්තසෙනාසනං,
සක්කා හි තත්ථ නිසීදිත්වා අත්ථකාමරූපෙන කුලපුත්තෙන සදන්ථං නිජ්ථාදෙතුං.
තෙනාහ “අලං එාසුචිහාරාය, පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො” ති.

එවං ටෙරො ඉමාහි චතුහි ගාථාහි යෙ තෙ භික්ඛු මහිව්ඡා අසන්තුට්ඨා, තෙසං
පරමුක්කංසගතං සල්ලෙඛඛවාදං පකාසෙත්වා ඉදානි වෙදනාමුඛෙන
භාවනාරාමසන්තොසං දස්සෙන්නො “යො සුඛ” තිආදිමාහ. තත්ථ සුඛන්ති

සුඛවෙදනං. දුක්ඛතොති විපරිණාමදුක්ඛතො. අද්දාති අද්දස,
 විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය යථාභූතං යො අපස්සීති අත්ථො.
 සුඛවෙදනා හි පරිභොගකාලෙ අස්සාදියමානාපි විසමිස්සං විය භොජනං
 විපරිණාමකාලෙ දුක්ඛායෙව භොති. තෙනෙන්ථ දුක්ඛානුපස්සනං දස්සෙති.
 දුක්ඛමද්දක්ඛි සල්ලතොති දුක්ඛවෙදනං යො සල්ලන්ති පස්සි. දුක්ඛවෙදනා හි යථා
 සල්ලං සරිරං අනුපවිසන්තමිති අනුපවිසිත්වා යිතමිති උද්ධරියමානමිති පිළුනමෙව
 ජනෙති, එවං උප්පජ්ජමානාපි යිතිජ්ජන්තාපි හිජ්ජමානාපි විබාධතියෙවාති.
 එතෙනෙන්ථ දුක්ඛානුපස්සනංයෙව උක්කංසෙත්වා වදති, තෙන ව “යං දුක්ඛං
 තදන්තං”ති (සං. නි. 3.15) වචනතො වෙදනාද්වයෙ අත්තත්තනියගාහං
 විනිවෙයෙති. උභයන්තරෙතොති උභයෙසං අත්තරෙ, සුඛදුක්ඛවෙදනානං
 මජ්ඣිමනෙ අදුක්ඛමසුඛෙති අත්ථො. නාභොසීති යථාභූතාවබෝධනෙ
 අත්තත්තනියාහිනිවෙසනං අභොසි. කෙන ලොකස්මි කිං සියාති එවං වෙදනාමුඛෙන
 පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධෙ පරිජානිත්වා තප්පට්ඨද්ධං සකලකිලෙසජාලං
 සමුච්ඡින්නදිත්වා යිතො කෙන නාම කිලෙසෙන ලොකස්මිං බද්ධො, දෙවතාදීසු කිං
 වා ආයති සියා, අඤ්ඤාදත්ථු ඡින්නබන්ධනො අපඤ්ඤත්තිකොව සියාති අධිජ්ජායො.

ඉදාති මිච්ඡාපට්ඨන්තො පුග්ගලෙ ගරහන්තො සම්මාපට්ඨන්තො පසංසන්තො
 “මා මෙ”තිආදිකා චතස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ මා මෙ කදාවි පාපිවිජොති යො
 අසන්තගුණසම්භාවනිවිජාය පාපිවිජො, සමණධම්මෙ උස්සාභාභාවෙන කුසීතො,
 තතොයෙව භීතචිරියො, සච්චපට්ඨවසමුප්පාදාදිපට්ඨංයුත්තස්ස සුත්තස්ස අභාවෙන
 අප්පස්සුතො, ඔවාදානුසාසනීසු ආදරාභාවෙන අනාදරො, තාදිසො අතිභීතපුග්ගලො
 මම සන්තිකෙ කදාවිපි මා භොතු. කස්මා? කෙන ලොකස්මි කිං සියාති ලොකස්මිං
 සත්තනිකායෙ තස්ස තාදිසස්ස පුග්ගලස්ස කෙන ඔවාදෙන කිං භවිතබ්බං, කෙන වා
 කතෙන කිං සියා, නිරත්ථකමෙවාති අත්ථො.

බහුස්සුතො වාති යො පුග්ගලො සීලාදිපට්ඨංයුත්තස්ස සුත්තගෙයාදිභෙදස්ස
 බහුතො සුත්තස්ස සම්භවෙන බහුස්සුතො, ධම්මොප්පඤ්ඤාය පාරිභාරියපඤ්ඤාය
 පටිවෙධපඤ්ඤාය ව වසෙන මෙධාවී, සීලෙසු ව සුට්ඨු පතිට්ඨිතත්තා සුසමාහිතො,
 වෙතොසමථං ලොකියලොකුත්තරභෙදං චිත්තසමාධානං අනුයුත්තො, තාදිසො
 පුග්ගලො මය්හං මත්ථකෙපි තිට්ඨතු, පගෙව සභවාසො.

යො පපඤ්චමනුයුත්තොති යො පන පුග්ගලො කම්මාරාමතාදිවසෙන
 රූපාහිසඬිගාදිවසෙන ව පවත්තියා පපඤ්චනට්ඨෙන තණ්හාදිභෙදං පපඤ්චං
 අනුයුත්තො, තත්ථ ව අනාදීනවදස්සනෙන අභිරතො මගසදිසො, සො නිබ්බානං
 විරාධයි, සො නිබ්බානා සුවිදුරවිදුරෙ යිතො.

යො ව පපඤ්චං භික්ඛානාති යො පන පුග්ගලො තණ්හාපපඤ්චං පභාය
 තදභාවතො නිජ්ජපපඤ්චස්ස නිබ්බානස්ස පථෙ අධිගමුපායෙ අරියමග්ගෙ රතො
 භාවනාහිසමයෙ අභිරතො, සො නිබ්බානං ආරාධයි සාධෙසි අධිගච්ඡිති අත්ථො.

අපේකදිවසං ටේරො අත්තනො කනිට්ඨභාතිකස්ස රෙවතත්ථේරස්ස කණ්ටකනිව්තබ්දිරුක්ඛසඤ්ජන්තො නිරුද්ධකන්තාරො වාසං දිස්වා තං පසංසන්තො “ගාමෙ වා”තිආදිකා ද්වෙ ගාථා අභාසී. තත්ථ ගාමෙ වාති කිඤ්චාපි අරහන්තො ගාමන්තෙ කායවිවෙකං න ලහන්ති, චිත්තවිවෙකං පන ලහන්තෙව. තෙසඤ්ඤි දිබ්බපටිභාගානිපි ආරම්මණානි චිත්තං වාලෙතුං න සක්කොන්ති, තස්මා ගාමෙ වා භොතු අරඤ්ඤාදිසු අඤ්ඤතරං වා, යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති, තං භූමිරාමණෙය්‍යකන්ති සො භූමිප්පදෙසො රමණීයො ඵවාති අත්ථො.

අරඤ්ඤානීති සුපුප්ඵිතතරුසංඝ්ඛමණ්ඩිතානි විමලසලිලාසයසම්පන්නානි අරඤ්ඤානි රමණීයානීති සම්බන්ධො. යත්ථාති යෙසු අරඤ්ඤෙසු විකසිතෙසු විය රමමානෙසු කාමපක්ඛිකො කාමගවෙසකො ජනො න රමති. චිත්තරාගානි විගතරාගා පන බිණාසවා භමරමධුකරා විය පද්මවනෙසු තථාරූපෙසු අරඤ්ඤෙසු රමිස්සන්තිති. න තෙ කාමගවෙසිනොති යස්මා තෙ චිත්තරාගා කාමගවෙසිනො න භොන්තිති අත්ථො.

පුන ටේරො රාධං නාම දුග්ගතබ්‍රාහ්මණං අනුකම්පාය පබ්බාපේත්වා, උපසම්පාදෙත්වා තමෙව පච්ඡාසමණං කත්වා විවරන්තො ඵකදිවසං තස්ස ව සුබ්බවභාවෙන තුස්සිත්වා ඔවාදං දෙන්තො “නිධිනංවා”තිආදිමාහ. තත්ථ නිධිනංවාති තත්ථ තත්ථ නිදහිත්වා යපිතානං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිපුරානං නිධිකුම්භිනං. පවත්තාරන්ති කිච්ඡජීවිකෙ දුග්ගතමනුස්සෙ අනුකම්පං කත්වා “ඵහි තෙ සුබ්බෙත ජීවිතුං උපායං දස්සෙස්සාමි”ති නිධිට්ඨානං තෙත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා “ඉමං ගහෙත්වා සුබ්බං ජීවාහි”ති ආචික්ඛිතාරං විය. වජ්ජදස්සිනන්ති ද්වෙ වජ්ජදස්සිනො – “ඉමිනා නං අසාරුප්පෙන වා බලිතෙන වා සඨිසමජ්ඣෙ නිග්ගණ්ඨස්සාමි”ති රන්ධගවෙසකො ව, අඤ්ඤාතං ඤාපෙතුකාමො ඤාතං අස්සාදෙන්තො සිලාදිවුද්ධිකාමතාය තං තං වජ්ජං ඔලොකෙන්තො උල්ලම්පනසභාවසංඝ්ඨිතො වාති, අයං ඉධ අධිප්පෙතො. යථා හි දුග්ගතමනුස්සො “ඉමං නිධිං ගණ්භාහි”ති නිග්ගණ්ඨමානොපි නිධිදස්සනෙ කොපං න කරොති, පමුදිතොව භොති, ඵවං ඵවරූපෙසු පුග්ගලෙසු අසාරුප්පං වා බලිතං වා දිස්වා ආචික්ඛන්තෙ කොපො න කාතබ්බො, තුට්ඨචිත්තෙනෙව භවිතබ්බං, “හන්තෙ, පුනපි මං ඵවරූපං වදෙය්‍යාථා”ති පවාරතබ්බමෙව. නිග්ගණ්ඨවාදින්ති යො වජ්ජං දිස්වා අයං මෙ සද්ධිවිහාරිකො, අත්තෙවාසිකො, උපකාරකොති අචිත්තෙත්වා වජ්ජානුරූපං තජ්ජෙන්තො පණාමෙන්තො දණ්ඩකම්මං කරොන්තො සික්ඛාපෙනි, අයං නිග්ගණ්ඨවාදී නාම සම්මාසම්බුද්ධො විය. චුත්තඤ්ඤෙනං – “නිග්ගණ්ඨ නිග්ගණ්ඨාහං, ආනන්ද, වක්ඛාමි; පච්ඡෙහ පච්ඡෙහ, ආනන්ද, වක්ඛාමි. යො සාරො සො යස්සති”ති (ම. නි. 3.196). මෙධාවින්ති ධම්මොපපඤ්ඤාය සමන්තාගතං. තාදිසන්ති ඵවරූපං පණ්ඩිතං. භජෙති පයිරුපාසෙය්‍ය. තාදිසඤ්ඤි ආවරියං භජමානස්ස අත්තෙවාසිකස්ස සෙය්‍යො භොති, න පාපියො, වුඩ්ඪියෙව භොති, නො පරිහානීති අත්ථො.

අපේකදා අස්සප්පුනබ්බසුකෙනි කීටාගිරිස්මිං ආවාසෙ දුසිතෙ සත්ථාරා ආණන්තො අත්තනො පරිසාය මහාමොග්ගල්ලානෙන ව සද්ධිං තත්ථ ගතො ධම්මසෙනාපති අස්සප්පුනබ්බසුකෙසු ඔවාදං අනාදියන්තෙසු ඉමං ගාථමාහ. තත්ථ ඔවදෙය්‍යාති ඔවාදං අනුසිට්ඨිං දදෙය්‍ය. අනුසාසෙය්‍යාති තස්සෙව පරියායවචනං. අථ වා උප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං වදන්තො ඔවදති නාම, අනුප්පන්නෙ “අයසොපි තෙ සියා” තිආදිං අනාගතං උද්දිස්ස වදන්තො අනුසාසති නාම. සම්මුඛා වදන්තො වා ඔවදති නාම, පරම්මුඛා දුතං, සාසනං වා පෙසෙත්වා වදන්තො අනුසාසති නාම. සකිං වදන්තො වා ඔවදති නාම, පුනප්පුනං වදන්තො අනුසාසති නාම. අසබ්භා වාති අකුසලා ධම්මා ච නිවාරයෙ, කුසලෙ ධම්මෙ ච පතිට්ඨාපෙය්‍යාති අත්ථො. සතඤ්ඡි සොති ඵවරූපො පුග්ගලො සාධුතං පියො හොති. යෙ පන අසන්නා අස්සප්පුරිසා විතිණ්ණපරලොකා ආමිසවක්ඛුකා ජීවිකත්ථාය පබ්බජිතා, තෙසං සො ඔවාදකො අනුසාසකො “න ත්වං අම්භාකං උපජ්ඣායො, න ආචරියො, කස්මා අම්භෙ වදසී” ති ඵවං මුඛසත්තීහි විජ්ඣන්තානං අප්පියො හොතීති.

“යං ආරබ්භ සත්ථා ධම්මං දෙසෙති, සො ඵව උපනිස්සයසම්පන්නො” ති භික්ඛුසු කථාය සමුට්ඨිතාය “නයිදමෙත” ත්ති දස්සෙන්නො “අඤ්ඤස්සා” ති ගාථමාහ. තත්ථ අඤ්ඤස්සාති අත්තනො භාගිතෙය්‍යං දීඝනඛපරිබ්බාජකං සන්ධායාහ. තස්ස හි සත්ථාරා වෙදනාපරිග්ගහසුත්තෙ (ම. නි. 2.205-206) දෙසියමානෙ අයං මහාපෙරො භාවනාමග්ගෙ අධිගන්ත්වා සාවකපාරමීඤ්ඤාණස්ස මත්ථකං පන්නො. සොතමොධෙසිමත්ථිකොති සත්ථාරං ඛිජයමානො ධීතො අත්ථිකො හුත්වා සුස්සුසන්නො සොතං ඔදහිං. තං මෙ අමොසං සවනන්ති තං තථා සුතං සවනං මය්හං අමොසං අවඤ්ඤං අහොසි, අග්ගසාවකෙන පත්තබ්බං සම්පන්නිතං අවස්සයො අහොසි. තෙනාහ “විමුක්තොම්හි” තිආදි.

තත්ථ නෙව පුබ්බෙතිවාසායාති අත්තනො පරෙසඤ්ච පුබ්බෙතිවාසජානනඤ්ඤාණත්ථාය, පණ්ඩි මෙ නෙව විජ්ජතීති යොජනා. පරිකම්මකරණවසෙන තදත්ථං චිත්තපණ්ඩානමත්තම්පි නෙවත්ථි නෙව අහොසිති අත්ථො. වෙතොපරියායාති වෙතොපරියඤ්ඤාණස්ස. ඉද්ධියාති ඉද්ධිවිධඤ්ඤාණස්ස. චුතියා උපපත්තියාති, සත්තානං චුතියා උපපත්තියා ච ජානනඤ්ඤාණාය චුතූපජානඤ්ඤාණත්ථාය. සොතධාතුවිසුද්ධියාති දිබ්බසොතඤ්ඤාණස්ස. පණ්ඩි මෙ න විජ්ජතීති ඉමෙසං අභිඤ්ඤාවිසෙසානං අත්ථාය පරිකම්මවසෙන චිත්තස්ස පණ්ඩි චිත්තාභිනිහාරො මෙ නත්ථි නාහොසිති අත්ථො. සබ්බඤ්ඤගුණා විය හි බුද්ධානං අග්ගමග්ගාධිගමෙනෙව සාවකානං සබ්බෙ සාවකගුණා හත්ථගතා හොන්ති, න තෙසං අධිගමාය විසුං පරිකම්මකරණකිව්චං අත්ථිති.

රුක්ඛමූලන්තිආදිකා තිස්සො ගාථා කපොතකන්දරායං විහරන්තස්ස යක්ඛෙන පහතකාලෙ සමාපත්තිබලෙන අත්තනො නිබ්බිකාරතාදීපනවසෙන චුත්තා. තත්ථ මුණ්ඬොති න වොරොපිතකෙසො. සඬ්ඝාටිපාරුතොති සඬ්ඝාටිං පාරුපිත්වා නිසින්තො. “සඬ්ඝාටියා සුපාරුතො” ති ච පඨන්ති. පඤ්ඤාය උත්තමො ථෙරොති ථෙරො හුත්වා පඤ්ඤාය උත්තමො, සාවකෙසු පඤ්ඤාය සෙට්ඨොති අත්ථො.

කොයතීති ආරම්භණපනිඡ්ඤානෙන ලක්ඛණපනිඡ්ඤානෙන ච කොයතී, බහුලං සමාපත්තිවිහාරෙන විහරතීති අත්ථො.

උපෙනො හොති තාවදෙනි යදා යක්ඛෙන සීසෙ පහතො, තාවදෙව අවිතක්කං චතුත්ථඡ්ඤානිකඵලසමාපත්තිං සමාපන්නො අරියෙන තුණ්හිභාවෙන උපෙනො සමන්නාගතො අහොසි. අතීතත්ථෙ හි හොතීති ඉදං වත්තමානවචනං.

පබ්බතොව න වෙධතීති මොහක්ඛයා භින්තසබ්බකිලෙසො භික්ඛු. සො සෙලමයපබ්බතො විය අවලො සුඡ්පතිට්ඨිතො ඉට්ඨාදිනා කෙනවි න වෙධති, සබ්බත්ථ නිබ්බිකාරො හොතීති අත්ථො.

අට්ඨකදිවසං ථෙරස්ස අසනියා නිවාසනකණ්ණෙ ඔලම්බන්තෙ අඤ්ඤතරො සාමණෙරො, “හන්තෙ, පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතබ්බ”න්ති ආහ. තං සුත්වා “හද්දං තයා සුට්ඨු චුත්ත”න්ති සිරසා විය සම්පට්ඨිතො තාවදෙව ථොකං අපක්කමිත්වා පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා “මාදිසානං අයම්පි දොසොයෙවා”ති දස්සෙන්නො “අනඬගණස්සා”ති ගාථමාහ.

පුන මරණෙ ජීවිතෙ ච අත්තතො සමචිත්තතං දස්සෙන්නො “නාහිනන්දාමී”තිආදිනා ද්වෙ ගාථා වත්වා පරෙසං ධම්මං කථෙන්නො “උභයෙන මිද්”න්තිආදිනා ගාථාද්වයමාහ. තත්ථ උභයෙනාති උභයෙසු, උභොසු කාලෙසුති අත්ථො. මිදන්ති ම-කාරො පදසන්ධිකරො. ඉදං මරණමෙව, මරණං අත්ථෙව නාම, අමරණං නාම නත්ථී. කෙසු උභොසු කාලෙසුති ආහ “පච්ඡා වා පුරෙ වා”ති මජ්ඣිමවයස්ස පච්ඡා වා ජරාජිණ්ණකාලෙ පුරෙ වා දහරකාලෙ මරණමෙව මරණං එකන්තිකමෙව. තස්මා පටිපජ්ජථ සම්මා පටිපත්තිං පුරෙව විජ්ජපටිපජ්ජිත්වා මා විනස්සථ අපායෙසු මහාදුක්ඛං මානුහථ. ඛණො වො මා උපච්චගාති අට්ඨති අක්ඛණෙහි විවජ්ජිතො අයං නවමො ඛණො මා තුම්හෙ අතික්කමීති අත්ථො.

අට්ඨකදිවසං ආයස්මන්තං මහාකොට්ඨිකං දිස්වා තස්ස ගුණං පකාසෙන්නො “උපසන්නො”තිආදිනා තිස්සො ගාථා අහාසි. තත්ථ අනුද්දෙසිකවසෙන “ධුනාතී”ති චුත්තමෙවත්ථං පුන ථෙරසන්නිස්සිතං කත්වා වදන්තො “අජ්ජාසී”තිආදිමාහ. තත්ථ අජ්ජාසීති අධුනා පහාසීති අත්ථො. අනායාසොති අපරිස්සමො, කිලෙසදුක්ඛරහිතොති අත්ථො. විජ්ජසන්නො අනාවිලොති විජ්ජසන්නො අසද්ධියාදීනං අභාවෙන සුට්ඨු පසන්නචිත්තො අනාවිලසඬකප්පතාය අනාවිලො.

න විස්සසෙති ගාථා දෙවදත්තං සද්දහිත්වා තස්ස දිට්ඨිං රොචෙත්වා යිතෙ වජ්ජිපුත්තකෙ ආරබ්භ චුත්තා. තත්ථ න විස්සසෙති විස්සට්ඨො න භවෙය්‍යා, න සද්දහෙය්‍යාති අත්ථො. එකතියෙසුති එකච්චෙසු අනවට්ඨිතසභාවෙසු පුට්ඨජ්ජනෙසු. එවන්ති යථා තුම්හෙ “දෙවදත්තො සම්මා පටිපන්නො”ති විස්සාසං ආපජ්ජිත්ථ, එවං. අගාරිසුති ගහට්ඨෙසු. සාධුපි හුත්වානාති යස්මා පුට්ඨජ්ජනභාවො නාම

අස්සපිටියේ යහිතකුම්භණ්ඩං විය පුසරාසිමිහි නිබ්බානාණුකං විය ව අනවට්ඨිතො, තස්මා එකච්චෙ ආදිතො සාධු හුත්වා ධීනාපි පච්ඡා අසාධු භොන්ති. යථා දෙවදත්තො පුබ්බෙ සීලසම්පන්නො අභිඤ්ඤාසමාපත්තිලාභී හුත්වා ලාභසක්කාරපකතො ඉදානි පරිහීනවිසෙසො ඡින්නපක්ඛකාකො විය ආපායිකො ජාතො. තස්මා තාදිසො දිට්ඨමත්තෙන ‘‘සාධු’’ති න විස්සාසිතබ්බො. එකච්චෙ පන කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගාභාවෙන ආදිතො අසාධු හුත්වාපි පච්ඡා කල්‍යාණසංසග්ගෙන සාධු භොන්ති යෙව, තස්මා දෙවදත්තසදිසෙ සාධුපතිරූපෙ ‘‘සාධු’’ති න විස්සාසෙය්‍යාති අත්ථො.

යෙසං කාමච්ඡන්දාදයො චිත්තපක්කිලෙසා අවිගතා, තෙ අසාධු. යෙසං තෙ විගතා, තෙ සාධුති දස්සෙතුං ‘‘කාමච්ඡන්දො’’ති ගාථං වත්වා අසාධාරණතො උක්කංසගතං සාධුලක්ඛණං දස්සෙතුං ‘‘යස්ස සක්කරියමානස්සා’’ති ආදිනා ගාථාද්වයං වුත්තං.

අසාධාරණතො පන උක්කංසගතං තං දස්සෙතුං සත්ථාරං අත්තානඤ්ච උදාහරන්තො ‘‘මහාසමුද්දො’’ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ මහාසමුද්දොති අයං මහාසමුද්දො, මහාපථවි සෙලො පබ්බතො, පුරත්ථිමාදිහෙදතො අනිලො ව අත්තතො අවෙනනාභාවෙන ඉට්ඨානිට්ඨං සහන්ති, න පටිසඬ්ඛානබලෙන, සත්ථා පන යස්සා අරහත්තුප්පත්තියා වසෙන උත්තමෙ තාදිභාවෙ ධීතො ඉට්ඨාදීසු සබ්බත්ථ සමො නිබ්බිකාරො, තස්සා සත්ථු වරවිමුත්තියා අග්ගඵලවිමුත්තියා තෙ මහාසමුද්දාදයො උපමාය උපමාභාවෙන න යුජ්ජන්ති කලභාගමිපි න උපෙන්තිති අත්ථො.

චක්කානුවත්තකොති සත්ථාරා වත්තිතස්ස ධම්මචක්කස්ස අනුවත්තකො. ථෙරොති අසෙක්ඛෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි සමන්තාගමෙන ථෙරො. මහාඤ්ඤාණිති මහාපඤ්ඤො. සමාහිතොති උපචාරජපනාසමාධිනා අනුත්තරසමාධිනා ව සමාහිතො. පඨවාපග්ගිසමානොති ඉට්ඨාදිආරම්මණසන්නිපාතෙ නිබ්බිකාරතාය පථවියා ආපෙත අග්ගිනා ව සදිසවුත්තිකො. තෙනාහ ‘‘න රජ්ජති න දුස්සති’’ති.

පඤ්ඤාපාරමිතං පත්තොති සාවකඤ්ඤාණස්ස පාරමිං පාරකොටිං පත්තො. මහාබුද්ධීති මහාපුපුභාසජවනතික්ඛනිබ්බෙධිකභාවජ්ජත්තාය මහතියා බුද්ධියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො. මහාමතීති ධම්මන්වයවෙදිතසඬ්ඛාතාය මහතියා නයග්ගාහමතියා සමන්තාගතො. යෙ හි තෙ චතුබ්බිධා, සොළසවිධා, චතුරත්තලීසවිධා, තෙසත්තතිවිධා ව පඤ්ඤප්පහෙදා. තෙසං සබ්බසො අනවසෙසානං අධිගතත්තා මහාපඤ්ඤා දිවිසෙසයොගතො ව අයං මහාථෙරො සාතිසයං ‘‘මහාබුද්ධි’’ති වත්තබ්බතං අරහති. යථාහ භගවා –

‘‘පණ්ඩිතො, හික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; මහාපඤ්ඤො, හික්ඛවෙ,
සාරිපුත්තො; පුපුපඤ්ඤො, හික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; භාසපඤ්ඤො, හික්ඛවෙ,
සාරිපුත්තො; ජවනපඤ්ඤො, හික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; තික්ඛපඤ්ඤො,

හික්බවෙ, සාරිපුත්තො; නිබ්බේධිකපඤ්ඤා, හික්බවෙ, සාරිපුත්තො'' තිආදි (ම. නි. 3.93).

තත්ථායං පණ්ඩිතභාවාදීනං විභාගවිභාවනා. ධාතුකුසලතා, ආයතනකුසලතා, පටිච්චසමුප්පාදකුසලතා, යානාට්ඨානකුසලතානි ඉමෙහි චතුහි කාරණෙහි පණ්ඩිතො. මහාපඤ්ඤාදීනං විභාගදස්සනෙ අයං පාළි -

“කතමා මහාපඤ්ඤා? මහත්තෙ අත්ථෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ ධම්මෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තා නිරුත්තියො පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තානි පටිභානානි පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ සීලක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ සමාධික්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ විමුත්තික්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ විමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තානි යානාට්ඨානානි පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තා විහාරසමාපත්තියො පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තානි අරියසච්චානි පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ සතිපට්ඨානෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ සම්මප්පධානෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ ඉද්ධිපාදෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තානි ඉන්ද්‍රියානි පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තානි බලානි පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ බොජ්ඣංගිගෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තෙ අරියමග්ගෙ පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තානි සාමඤ්ඤඵලානි පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තා අභිඤ්ඤායො පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා, මහත්තං පරමත්ථං නිබ්බානං පරිග්ගණ්භාතීති මහාපඤ්ඤා.

“කතමා පුට්ඨපඤ්ඤා? පුට්ඨානාඛන්ධෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාධාතුසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාආයතනෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාපටිච්චසමුප්පාදෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාසුඤ්ඤතමනුපලබ්භෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාඅත්ථෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාධම්මෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානානිරුත්තීසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාපටිභානෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාසීලක්ඛන්ධෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාසමාධික්ඛන්ධෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාපඤ්ඤාක්ඛන්ධෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාවිමුත්තික්ඛන්ධෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාවිමුත්තිඤ්ඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානායානාට්ඨානෙසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා, පුට්ඨානාවිහාරසමාපත්තීසු ඤාණං පචත්තතීති පුට්ඨපඤ්ඤා,

පුටුනානාඅරියසච්චෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා,
 පුටුනානාසතිපට්ඨානෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා,
 පුටුනානාසම්මප්පධානෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා,
 පුටුනානාඉද්ධිපාදෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා, පුටුනානාඉන්ද්‍රියෙසු
 ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා, පුටුනානාබලෙසු ඥාණං පවත්තනීති
 පුටුපඤ්ඤා, පුටුනානාබොජ්ඣංගෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා,
 පුටුනානාඅරියමග්ගෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා,
 පුටුනානාසාමඤ්ඤඵලෙසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා,
 පුටුනානාඅභිඤ්ඤාසු ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා, පුටුප්පනසාධාරණ
 ධම්මෙ අතික්කම්ම පරමත්ථෙ නිබ්බානෙ ඥාණං පවත්තනීති පුටුපඤ්ඤා.

“කතමා භාසපඤ්ඤා? ඉධෙකච්චො භාසබ්‍රලො වෙදබ්‍රලො
 තුට්ඨිබ්‍රලො පාමොජ්ජබ්‍රලො සීලානි පරිපුරෙතීති භාසපඤ්ඤා,
 භාසබ්‍රලො...පෙ.... පාමොජ්ජබ්‍රලො ඉන්ද්‍රියසංවරං පරිපුරෙතීති
 භාසපඤ්ඤා, භාසබ්‍රලො...පෙ.... පාමොජ්ජබ්‍රලො භොජනෙ
 මත්තඤ්ඤානං පරිපුරෙතීති භාසපඤ්ඤා, භාසබ්‍රලො...පෙ....
 පාමොජ්ජබ්‍රලො ජාගරියානුයොගං පරිපුරෙතීති භාසපඤ්ඤා,
 භාසබ්‍රලො...පෙ.... පාමොජ්ජබ්‍රලො සීලක්ඛන්ධං...පෙ....
 සමාධික්ඛන්ධං, පඤ්ඤාක්ඛන්ධං, විමුත්තික්ඛන්ධං,
 විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධං පරිපුරෙතීති...පෙ.... පටිච්ඡේදකිනි.
 විහාරසමාපත්තියො පරිපුරෙතීති, අරියසච්චානි පටිච්ඡේදකිනි, සතිපට්ඨාන
 භාවෙතීති, සම්මප්පධානෙ භාවෙතීති, ඉද්ධිපාදෙ භාවෙතීති, ඉන්ද්‍රියානි
 භාවෙතීති, බලානි භාවෙතීති, බොජ්ඣංගෙ භාවෙතීති, අරියමග්ගං
 භාවෙතීති...පෙ.... සාමඤ්ඤඵලානි සච්ඡිකරොතීති භාසපඤ්ඤා,
 භාසබ්‍රලො වෙදබ්‍රලො තුට්ඨිබ්‍රලො පාමොජ්ජබ්‍රලො අභිඤ්ඤායො
 පටිච්ඡේදකිනි භාසපඤ්ඤා; භාසබ්‍රලො වෙදබ්‍රලො තුට්ඨිබ්‍රලො
 පාමොජ්ජබ්‍රලො පරමත්ථං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති භාසපඤ්ඤා.

“කතමා ජවනපඤ්ඤා? යං කිඤ්චි රූපං
 අනිත්‍යාගතපච්චුප්පන්නං...පෙ.... යං දුරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං
 අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා, දුක්ඛතො ඛිප්පං ජවතීති
 ජවනපඤ්ඤා, අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; යා කාවි
 වෙදනා...පෙ.... යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අනිත්‍යාගතපච්චුප්පන්නං...පෙ....
 සබ්බං විඤ්ඤාණං අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා, දුක්ඛතො ඛිප්පං
 ජවතීති ජවනපඤ්ඤා, අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා.
 චක්ඛු...පෙ.... ජරාමරණං අනිත්‍යාගතපච්චුප්පන්නං, අනිච්චතො ඛිප්පං
 ජවතීති ජවනපඤ්ඤා, දුක්ඛතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා, අනත්තතො
 ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා.

“රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්තං අනිච්චං ඛයට්ඨේන, දුක්ඛං භයට්ඨේන, අනත්තා අසාරකට්ඨේනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා රූපනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිජ්ජං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා...පෙ.... වෙදනා...පෙ.... සඤ්ඤා... සඬ්ඛාරා... විඤ්ඤාණං... චක්ඛු...පෙ.... ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්තං අනිච්චං ඛයට්ඨේන, දුක්ඛං භයට්ඨේන, අනත්තා අසාරකට්ඨේනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිජ්ජං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා.

“රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්තං අනිච්චං සඬ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්තං ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා රූපනිරොධෙ ඛිජ්ජං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. වෙදනා...පෙ.... සඤ්ඤා... සඬ්ඛාරා... විඤ්ඤාණං... චක්ඛු...පෙ.... ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්තං අනිච්චං සඬ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්තං ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිජ්ජං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා.

“කතමා තික්ඛපඤ්ඤා? ඛිජ්ජං කිලෙසෙ ඡින්දතීති තික්ඛපඤ්ඤා, උප්පන්තං කාමචිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ඛ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා; උප්පන්තං ඛ්‍යාපාදචිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ඛ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා; උප්පන්තං විහිංසාචිතක්කං නාධිවාසෙති...පෙ.... උප්පන්තූප්පන්තෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ඛ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා; උප්පන්තං රාගං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ඛ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා; උප්පන්තං දොසං...පෙ.... උප්පන්තං මොහං... උප්පන්තං කොධං... උප්පන්තං උපනාහං... මක්ඛං... පළාසං... ඉස්සං... මච්ඡරියං... මායං... සායේය්‍යං... ථම්මං... සාරම්මං... මානං... අතිමානං... මදං... පමාදං... සබ්බෙ කිලෙසෙ... සබ්බෙ දුච්චරිතෙ... සබ්බෙ අභිසඬ්ඛාරෙ...පෙ.... සබ්බෙ භවගාමිකම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති ඛ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා. එකස්මිං ආසනෙ චත්තාරො ව අරියමග්ගා, චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි, චතස්සො පටිසම්භිදායො, ඡ අභිඤ්ඤායො අධිගතා හොන්ති සවිජ්ජකතා එස්සිතා පඤ්ඤායාති තික්ඛපඤ්ඤා.

“කතමා නිබ්බේධිකපඤ්ඤා? ඉධෙකච්චො සබ්බසඬ්ඛාරෙසු උබ්බේගබ්භුලො හොති උත්තාසබ්භුලො උක්කණ්ඨනබ්භුලො අරතිබ්භුලො අනභිරතිබ්භුලො බහිමුබ්බො න රමති සබ්බසඬ්ඛාරෙසු, අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අපදාලිතපුබ්බං ලොභක්ඛන්ධං නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බේධිකපඤ්ඤා, අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අපදාලිතපුබ්බං දොසක්ඛන්ධං නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බේධිකපඤ්ඤා, අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අපදාලිතපුබ්බං මොහක්ඛන්ධං

නිබ්බිජ්ඣානි පදාලෙඛිති නිබ්බේධිකපඤ්ඤා; අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අපදාලිතපුබ්බං කොධං...පෙ.... උපනාහං...පෙ.... සබ්බේ භවගාමිකම්මේ නිබ්බිජ්ඣානි පදාලෙඛිති නිබ්බේධිකපඤ්ඤා”ති (පටි. ම. 3.6-7).

එවං යථාචුත්තවිභාගාය මහතියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතත්තා “මහාබුද්ධි”ති චුත්තං.

අපිව අනුපදධම්මවිපස්සනාවසෙනාපි ඉමස්ස ථෙරස්ස මහාපඤ්ඤානා වෙදිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤානං -

“සාරිපුත්තො, භික්ඛවෙ, අධිස්මාසං අනුපදධම්මවිපස්සනං විපස්සති. තත්ත්වං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තස්ස අනුපදධම්මවිපස්සනාය භොති.

“ඉධ, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො විචිච්චෙව කාමෙහි...පෙ.... පයමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ව පයමෙ ඤානෙ ධම්මා විතක්කො ව...පෙ.... විත්තෙකග්ගතා ව එස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා විත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො, ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවචන්තීතා භොත්ති, ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උජ්ජජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති ‘එවං කිර මෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොත්ති, හුත්වා පටිචෙත්ති’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පට්ඨද්ධො විජ්ජමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලිකාරා අත්ථිත්ථෙවස්ස භොති.

“පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො විතක්කවිචාරානං වූපසමා...පෙ.... දුතියං ඤානං... තතියං ඤානං... චතුත්ථං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ආකාසානඤ්ඤායතනං... විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං... ආකිඤ්ඤායතනං... සබ්බසො ආකිඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨන්ති, සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨන්තිවා යෙ ධම්මා අතීතා නිරුද්ධා විපරිණතා, තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සති ‘එවං කිර මෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොත්ති, හුත්වා පටිචෙත්ති’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පට්ඨද්ධො විජ්ජමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලිකාරා අත්ථිත්ථෙවස්ස භොති.

“පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති. පඤ්ඤාය වස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛිණා භොත්ති. සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨන්ති, සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨන්තිවා යෙ ධම්මා අතීතා නිරුද්ධා විපරිණතා, තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සති ‘එවං කිර මෙ

ධම්මා අභ්‍යන්තර සම්මාන, භ්‍යන්තර පටිච්චන්ති'ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පට්ඨද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමර්ශාදිකතෙන චෙතසා විහරති, සො 'නත්ථි උත්තරි නිස්සරණ'න්ති පජානාති. තඛ්ඛහුලිකාරා නත්ථිත්ථෙවස්ස හොති.

“යං ඛො තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය ‘වසිජ්ජත්තො පාරමිජ්ජත්තො අරියස්මිං සීලස්මිං, වසිජ්ජත්තො පාරමිජ්ජත්තො අරියස්මිං සමාධිස්මිං, වසිජ්ජත්තො පාරමිජ්ජත්තො අරියාය පඤ්ඤාය, වසිජ්ජත්තො පාරමිජ්ජත්තො අරියාය විමුත්තියා’ති. සාරිපුත්තමෙවෙනං සම්මා වදමානො වදෙය්‍යා”ති (ම. නි. 3.93-97).

එවං මහාපුටුභාසජවනතික්ඛනිබ්බෙධිකභාවජ්ජත්තාය මහතියා බුද්ධියා සමන්තාගතත්තා ථෙරො මහාබුද්ධිති අත්ථො. ධම්මන්වයවෙදිතා පනස්ස සම්පසාදනීයසුත්තෙන (දී. නි. 3.141 ආදයො) දීපෙනබ්බා. තත්ථ භි සබ්බඤ්ඤාඤාණසදිසො ථෙරස්ස නයග්ගාහො වුත්තො. අජළො ජළසමානොති සාවකෙසු පඤ්ඤාය උක්කංසගතත්තා සබ්බථාපි අජළො සමානො පරමජීවිජ්ජනාය අත්තානං අජානන්තං විය කත්වා, දස්සනෙන ජළසදිසො මන්දසරික්ඛො කිලෙසපරිලාභාභාවෙන නිබ්බුතො සිතිභූතො සදා වරති නිව්චං විහරතීති අත්ථො.

පරිවිණ්ණොති ගාථා ථෙරෙන අත්තනො කතකිව්චනං පකාසෙන්තෙන භාසිතා, සාපි වුත්තත්ථායෙව.

සම්පාදෙට්ඨපමාදෙනාති අයං පන අත්තනො පරිනිබ්බානකාලෙ සන්තිපතිතානං භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන භාසිතා. සාපි වුත්තත්ථායෙවාති.

සාරිපුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. ආනන්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

පිසුණෙන ව කොධනෙතාතිආදිකා ආයස්මතො ආනන්දත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උජ්ජත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ සත්ථු වෙමාතිකභාතා භ්‍යන්තරා නිබ්බන්ති, සුමනොතිස්ස නාමං අහොසි. පිතා පනස්ස ආනන්දරාජා නාම. සො අත්තනො පුත්තස්ස සුමනකුමාරස්ස වයජ්ජත්තස්ස භංසවතීතො වීසයොජනසතෙ යානෙ හොගනගරං අදාසි. සො කදාවි කදාවි ආගන්ත්වා අත්තානඤ්ච පිතරඤ්ච පස්සති. තදා රාජා සත්ථාරඤ්ච සතසභස්සපරිමාණං භික්ඛුසඬ්ඨස්ස සයමෙව සක්කව්චං උපට්ඨති, අඤ්ඤෙසං උපට්ඨාතුං න දෙති.

තෙන සමයෙන පච්චන්තො කුපිතො අහොසි. කුමාරො තස්ස කුපිතභාවං රඤ්ඤො අනාරොවෙත්වා සයමෙව තං වූපසමෙති. තං සුත්වා රාජා තුට්ඨමානසො පුත්තං පක්කොසාපෙත්වා “වරං තෙ, තාත දම්මි, වරං ගණ්භාහී”ති ආභ. කුමාරො

“සත්ථාරං භික්ඛුසඤ්ඤාං තෙමාසං උපට්ඨන්තො ජීවිතං අවඤ්ඤාං කාතුං ඉච්ඡාමි” ති ආහ. “එතං න සක්කා, අඤ්ඤාං වදෙහි” ති. “දෙව, ඛත්තියානං ද්වේකථා නාම නත්ථී, එතදෙව මෙ දෙහි, න මය්හං අඤ්ඤාන අත්ථො” ති. “සවෙ සත්ථා අනුජානාති, දින්නමෙවා” ති. සො “සත්ථු චිත්තං ජානිස්සාමි” ති විහාරං ගතො.

තෙන ව සමයෙන හගවා හත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා ගන්ධකුටිං පට්ටියො හොති. සො භික්ඛු උපසඤ්ඤාමිත්වා “අහං, හත්තෙ, හගවන්තං දස්සනාය ආගතො, දස්සෙම මෙ හගවන්ත” ති ආහ. භික්ඛු “සුමනො නාම ථෙරො සත්ථු උපට්ඨාකො, තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමි” ති ආහංසු. සො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා “සත්ථාරං, හත්තෙ, මෙ දස්සෙමා” ති ආහ. අථ ථෙරො තස්ස පස්සන්තස්සෙව පට්ටියං නිමුජ්ජිත්වා සත්ථාරං උපසඤ්ඤාමිත්වා “හත්තෙ, රාජපුත්තො තුම්භාකං දස්සනාය ආගතො” ති ආහ. “තෙන හි, භික්ඛු, ඛහි ආසනං පඤ්ඤාපෙහි” ති. ථෙරො පුනපි තස්ස පස්සන්තස්සෙව බුද්ධාසනං ගහෙත්වා අත්තොගන්ධකුටියං නිමුජ්ජිත්වා ඛහිපරිවෙණෙ පාතුහවිත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ ආසනං පඤ්ඤාපෙසි. කුමාරො තං දිස්වා “මහත්තො වතායං භික්ඛු” ති චිත්තං උජ්ජාදෙසි.

හගවාපි ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා පඤ්ඤාත්තාසනෙ නිසීදි. රාජපුත්තො සත්ථාරං වන්දිත්වා, පටිසත්ථාරං කත්වා, අයං, හත්තෙ, ථෙරො තුම්භාකං සාසනෙ වල්ලභො මඤ්ඤෙති. “ආම කුමාර, වල්ලභො” ති? “කිං කත්වා, හත්තෙ, එස වල්ලභො හොති” ති? “දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා” ති. “හගවා, අහමපි අයං ථෙරො විය අනාගතෙ බුද්ධසාසනෙ වල්ලභො හොතුකාමො” ති සත්ථාහං ඛන්ධාචාරහත්තං නාම දත්වාපි සත්තමෙ දිවසෙ, හත්තෙ, මයා පිතු සන්තිකා තෙමාසං තුම්භාකං පටිජග්ගනවරො ලද්ධො, තෙමාසං මෙ වස්සාවාසං අධිවාසෙමාති. හගවා, “අත්ථී නු ඛො තත්ථ ගතෙන අත්ථො” ති ඔලොකෙත්වා “අත්ථී” ති දිස්වා “සුඤ්ඤාගාරෙ ඛො, කුමාර, තථාගතා අභිරමන්ති” ති ආහ. කුමාරො “අඤ්ඤාතං හගවා, අඤ්ඤාතං සුගතා” ති වත්වා “අහං, හත්තෙ, පුරිමතරං ගන්ත්වා විහාරං කාරෙමි, මයා පෙසිතෙ භික්ඛුසතසහස්සෙන සද්ධිං ආගච්ඡමා” ති පටිඤ්ඤාං ගහෙත්වා පිතු සන්තිකං ගන්ත්වා “දින්නා මෙ, දෙව, හගවතා පටිඤ්ඤා, මයා පහිතෙ හගවන්තං පෙසෙය්‍යාමා” ති පිතරං වන්දිත්වා, නික්ඛමිත්වා යොජනෙ යොජනෙ විහාරං කරොන්තො වීසයොජනසතං අද්ධානං ගතො. ගන්ත්වා ව අත්තනො නගරෙ විහාරට්ඨානං විචින්නො සොහනස්ස නාම කුටුම්භිකස්ස උය්‍යානං දිස්වා සතසහස්සෙන කිණිත්වා සතසහස්සං වීස්සජ්ජෙත්වා විහාරං කාරෙසි. තත්ථ හගවතො ගන්ධකුටිං සෙසභික්ඛුනඤ්ඤා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානත්ථාය කුටිලෙණමණ්ඩපෙ කාරෙත්වා පාකාරපරික්ඛෙපං ද්වාරකොට්ඨකඤ්ඤා නිට්ඨාපෙත්වා පිතු සන්තිකං පෙසෙසි “නිට්ඨිතං මය්හං කිච්චං, සත්ථාරං පහිණමා” ති.

රාජා භගවත්තං භොජෙත්වා “භගවා සුමනස්ස කිව්වං නිට්ඨිතං, තුම්භාකං ගමනං පච්චාසීසති” ති ආහ. භගවා සතසහස්සභික්ඛුපරිවුතො යොජනෙ යොජනෙ විහාරෙසු වසමානො අගමාසි. කුමාරො “සත්ථා ආගච්ඡති” ති සුත්වා යොජනං පච්චුග්ගන්ත්වා ගන්ධමාලාදීභි පූජයමානො සතසහස්සෙන කීතෙ සොහනෙ නාම උය්‍යානෙ සතසහස්සෙන කාරිතං විහාරං පවෙසෙත්වා –

“සතසහස්සෙන මෙ කීතං, සතසහස්සෙන මාපිතං;
සොහනං නාම උය්‍යානං, පටිග්ගණ්භ මහාමුනී” ති. –

තං නිය්‍යාදෙසි. සො වස්සුපනායිකදිවසෙ මහාදානං පවත්තෙත්වා “ඉමිනාව නීහාරෙන දානං දදෙය්‍යාථා” ති පුත්තදායෙ අමච්චෙ ව කිව්වකරණියෙසු ව නියොජෙත්වා සයං සුමනත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානසමීපෙයෙව වසන්තො තෙමාසං සත්ථාරං උපට්ඨහන්තො උපකට්ඨාය පචාරණාය ගාමං පටිසිත්වා සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථු භික්ඛුසතසහස්සස්ස ව පාදමුලෙ තිච්චරානි යපෙත්වා වන්දිත්වා, “භන්තෙ, යදෙතං මයා සත්තාහං ඛන්ධාවාරදානතො පට්ඨාය පුඤ්ඤං කතං, න තං සග්ගසම්පත්තිආදීනං අත්ථාය, අථ බො අහං අයං සුමනත්ථෙරො විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස උපට්ඨාකො භවෙය්‍ය” ති පණ්ඩානං අකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායතං දිස්වා බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි.

සොපි තස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වස්සසතසහස්සං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො පරමපි තත්ථ තත්ථ භවෙ උළාරානි පුඤ්ඤකම්මානි උපට්ඨිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ පිණ්ඩාය වරතො එකස්ස ථෙරස්ස පත්තග්ගහණත්ථං උත්තරසාටකං දත්වා පූජං අකාසි. පුන සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො වුතො බාරාණසිරාජා හුත්වා අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා තෙ භොජෙත්වා අත්තතො මඬගලුය්‍යානෙ අට්ඨ පණ්ණසාලායො කාරෙත්වා තෙසං නිසීදනත්ථාය අට්ඨ සබ්බරතනමයපීඨෙ වෙව මණ්ණාධාරකෙ ව පටියාදෙත්වා දසවස්සසහස්සානි උපට්ඨානං අකාසි. එතානි පාකට්ටියානානි.

කප්පසතසහස්සං පන තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි කරොන්තොව අම්භාකං බොධිසත්තෙන සද්ධිං තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො වුතො අමිතොදනසක්කස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස සබ්බෙ ඤාතකෙ ආනන්දිතෙ කරොන්තො ජාතොති ආනන්දොත්ථෙව නාමං අහොසි. සො අනුක්කමෙන වයප්පත්තො කතාහිනික්ඛමෙන සම්මාසම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කෙ පයමං කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා තතො නික්ඛන්තෙ භගවති තස්ස පරිවාරත්ථං පබ්බජිතුං නික්ඛන්තෙහි හද්දියාදීභි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා නවරස්සෙව ආයස්මතො පුණ්ණස්ස මන්තාණිපුත්තස්ස සන්තිකෙ ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති.

තෙන ව සමයෙන භගවතො පයමබොධියං වීසතිවස්සානි අනිබද්ධඋපට්ඨාකා අහෙසුං. එකදා නාගසමාලො පත්තච්චරං ගහෙත්වා විවරි, එකදා නාගිතො, එකදා

උපවානො, එකදා සුනක්ඛත්තො, එකදා චුන්දො සමණුද්දෙසො, එකදා සාගතො, එකදා මෙසියො, තෙ යෙහුයොන සත්ථු චිත්තං නාරාධයිංසු. අපේකදිවසං හගවා ගන්ධකුට්ඨපරිවෙණෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ භික්ඛුසඛිසපරිවුතො නිසින්නො භික්ඛු ආමන්තෙසි - “අහං, භික්ඛවෙ, ඉදානිමිහි මහල්ලකො, එකච්චෙ භික්ඛු ‘ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡාමා’ති වුත්තෙ අඤ්ඤෙන ගච්ඡන්ති, එකච්චෙ මය්හං පත්තච්චරං භූමියං නික්ඛිපන්ති, මය්හං නිබද්ධුපට්ඨාකං භික්ඛුං ජානාමා”ති. තං සුත්වා භික්ඛුනං ධම්මසංවෙගො උදපාදි. අපායස්මා සාරිපුත්තො උට්ඨාය හගවන්තං වන්දිත්වා - “අහං, හන්තෙ, තුමහෙ උපට්ඨහිස්සාමි”ති ආහ. තං හගවා පටික්ඛිපි. එතෙනුපායෙන මහාමොග්ගල්ලානං ආදිං කත්වා සබ්බෙ මහාසාවකා - “අහං උපට්ඨහිස්සාමි, අහං උපට්ඨහිස්සාමි”ති උට්ඨහිංසු යපෙත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං, තෙපි හගවා පටික්ඛිපි. සො පන තුණ්හියෙව නිසිදි. අප්ප නං භික්ඛු ආහංසු - “ආවුසො, ත්වම්පි සත්ථු උපට්ඨාකට්ඨානං යාවාහි”ති. යාවිත්වා ලද්ධට්ඨානං නාම කිදිසං භොති, සවෙ රුච්චති, සත්ථා සයමෙව වක්ඛන්ති. අප්ප හගවා “න, භික්ඛවෙ, ආනන්දො අඤ්ඤෙහි උස්සාහෙනබ්බො, සයමෙව ජානිත්වා මං උපට්ඨහිස්සති”ති ආහ. තතො භික්ඛු “උට්ඨෙහි, ආවුසො ආනන්ද, සත්ථාරං උපට්ඨාකට්ඨානං යාවාහි”ති ආහංසු.

ථෙරො උට්ඨහිත්වා “සවෙ මෙ, හන්තෙ, හගවා අත්තනා ලද්ධං පණිතච්චරං න දස්සති, පණිතපිණ්ඩපාතං න දස්සති, එකගන්ධකුට්ඨයං වසිතුං න දස්සති, නිමන්තනං ගහෙත්වා න ගම්ස්සති, එවාහං හගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමි”ති ආහ. “එත්තකෙ ගුණෙ ලහතො සත්ථු උපට්ඨානෙ කො භාරො”ති උපවාදමොචනත්ථං ඉමෙ වත්තාරො පටික්ඛෙපා ව - “සවෙ, හන්තෙ, හගවා මයා ගහිතනිමන්තනං ගම්ස්සති, සවාහං දෙසන්තරතො ආගතාගතෙ තාවදෙව දස්සෙතුං ලච්ඡාමි; යදා මෙ කඬ්ඛා උප්පජ්ජති, තාවදෙව හගවන්තං උපසඬ්ඛිකම්තුං ලච්ඡාමි, සවෙ හගවා පරම්මුඛා දෙසිතං ධම්මං පුන මය්හං කපෙස්සති, එවාහං හගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමි”ති “එත්තකම්පි සත්ථු සන්තිකෙ අනුග්ගහං න ලහති”ති උපවාදමොචනත්ථස්ථෙව ධම්මභණ්ඩාගාරිකභාවපාරමිපුරණත්ථස්ථෙව ඉමා වතස්සො ආයාවනා වාති අට්ඨ වරෙ ගහෙත්වා නිබද්ධුපට්ඨාකො අභොසි. තස්සෙව යානන්තරස්ස අත්ථාය කප්පසහසහස්සං පූරිතානං පාරමිතං එලං පාපුණි. සො උපට්ඨාකට්ඨානං ලද්ධදිවසතො පට්ඨාය දසබලං දුට්ඨෙන උදකෙන, තිට්ඨෙන දන්තකට්ඨෙන, හත්ථපාදපරිකම්මෙන පිට්ඨිපරිකම්මෙන, ගන්ධකුට්ඨපරිවෙණසම්මජ්ජනෙනාති එවමාදීහි කිච්චෙහි උපට්ඨහන්තො “ඉමාය නාම වෙලාය සත්ථු ඉදං නාම ලද්ධං වට්ටති, ඉදං නාම කාතුං වට්ටති”ති දිවසභාගං සන්තිකාවචරො හුත්වා, රත්තිභාගෙ මහන්තං දණ්ඩදීපිකං ගහෙත්වා ගන්ධකුට්ඨපරිවෙණං නව වාරෙ අනුපරියායති, සත්ථරි පක්කොසන්තෙ පටිච්චනදානාය ටීනමිද්ධවිනොදනත්ථං.

අප්ප නං සත්ථා ජෙතවනෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො අනෙකපරියායෙන පසංසිත්වා “බහුස්සුතානං සතිමන්තානං ගතිමන්තානං ධිතිමන්තානං උපට්ඨාකානස්ථ භික්ඛුනං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. එවං සත්ථාරා පඤ්චස්ස යානෙස්ස එතදග්ගෙ යපිතො වතුහි අච්ඡරියබ්භුතධම්මෙහි සමන්තාගතො සත්ථු

ධම්මකොසාරක්ඛො අයං මහාථෙරො සෙබොව සමානො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ
හෙට්ඨා චුත්තනයෙන භික්ඛුහි සමුත්තෙජ්ජිතො දෙවතාය ව සංවෙජ්ජිතො “ස්වෙයෙව
ව දානි ධම්මසඬ්ඨිති කාතබ්බා, න බො පන මෙනං පතිරුපං, ය්වායං සෙබො
සකරණියො හුත්වා අසෙබෙහි ථෙරෙහි සද්ධිං ධම්මං සඬ්ඨායිතුං සන්නිපාතං
ගන්තු”න්ති සඤ්ජාතුස්සාහො විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා බහුදෙවරත්තිං විපස්සනාය
කම්මං කරොන්තො චඩ්ඤාමෙ වීරියසමනං අලහිත්වා විහාරං පවිසිත්වා සයනෙ
නිසිදිත්වා සයිතුකාමො කායං ආවට්ටෙසි. අප්පත්තඤ්ච සීසං බිම්බොහනං පාදා ව
භූමිතො මුත්තමත්තා, එතස්මිං අන්තරෙ අනුපාදාය ආසවෙහි විත්තං විමුච්චි
ජලෙහිඤ්ඤො අහොසි. තෙන චුත්තං අපදානො (අප. ථෙර 1.1.644-663) –

“ආරාමද්වාරා නික්ඛම්ම, පදුමුත්තරො මහාමුනි;
වස්සෙන්තො අමතං වුට්ඨිං, නිබ්බාපෙසි මහාජනං.

“සතසහස්සං තෙ ධීරා, ජලෙහිඤ්ඤො මහිද්ධිකා;
පරිවාරෙන්ති සම්බුද්ධං, ඡායාව අනපායිනී.

“හත්ථික්ඛන්ධගතො ආසිං, සෙනච්ඡත්තං වරුත්තමං;
සුචාරුරුපං දිස්වාන, විත්ති මෙ උදපජ්ජථ.

“ඔරුය්හ හත්ථික්ඛන්ධම්හා, උපගච්ඡිං නරාසහං;
රතනාමයජත්තං මෙ, බුද්ධසෙට්ඨස්ස ධාරයිං.

“මම සඬ්ඤ්ජපමඤ්ඤාය, පදුමුත්තරො මහාඉසි;
තං කථං යපයිත්වාන, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“යො සො ඡත්තමධාරෙසි, සොණ්ණාලඬ්ඤාකාරභූසිතං;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුණොථ මම භාසතො.

“ඉතො ගන්ත්වා අයං පොසො, තුසිතං ආවසිස්සති;
අනුභොස්සති සම්පත්තිං, අච්ඡරාහි පුරක්ඛතො.

“චතුතිංසතික්ඛන්තුඤ්ච, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
බලාධිපො අට්ඨසතං, වසුධං ආවසිස්සති.

“අට්ඨපඤ්ඤාසක්ඛන්තුඤ්ච, චක්කවත්ති භවිස්සති;
පදෙසරජ්ජං විපුලං, මහියා කාරයිස්සති.

“කප්පසතසහස්සමිහි, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“සකායානං කුලකෙතුස්ස, ඤාතිබන්ධු භවිස්සති;

ආනන්දෝ නාම නාමෙන, උපට්ඨාකො මහෙසිනෝ.

“ආතාපී නිපකො වාපි, බාහුසච්චෙසු කොවිදො;
නිවාතචුත්ති අත්ථද්ධො, සබ්බපාඨී භවිස්සති.

“පධානපහිත්තෝ සො, උපසන්නෝ නිරූපධි;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

“සන්නි ආරඤ්ඤකා නාගා, කුඤ්ජරා සට්ඨිභායනා;
තිධාපහින්නා මාතඬිගා, ඊසාදන්නා උරුළුභවා.

“අනෙකසතසහස්සා, පණ්ඩිතාපි මහිද්ධිකා;
සබ්බෙ තෙ බුද්ධනාගස්ස, න භොන්තුපණ්ඩිතී තෙ.

“ආදියා මෙ නමස්සාමි, මජ්ඣිමෙ අථ පච්ඡිමෙ;
පසන්නචිත්තෝ සුමනෝ, බුද්ධසෙට්ඨං උපට්ඨන්ති.

“ආතාපී නිපකො වාපි, සම්පජානෝ පටිස්සනෝ;
සොතාපත්තිඵලං පත්තො, සෙබ්බුමිසු කොවිදො.

“සතසහස්සිනෝ කප්පෙ, යං කම්මමහිනීහරිං;
තාහං භූමිමනුජ්ජත්තො, ඨිතා සද්ධම්මමාවලා.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

ජලභිඤ්ඤා පන හුත්වා සඬ්භිතිමණ්ඩපං පටිසිත්වා ධම්මං සඬ්භායන්තො
තත්ථ තත්ථ භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන අත්තනො පටිපත්තිදීපනාදිවසෙන ව
භාසිතගාථා එකජ්ඣං කත්වා අනුක්කමෙව බුද්දකනිකායසඬ්භායනකාලෙ
ථෙරගාථාසු සඬ්භිතිං ආරොපෙන්නො –

1017.

“පිසුණෙන ව කොධනෙන ව, මච්ඡරිනා ව විභූතනන්දිනා;
සබ්බං න කරෙය්‍ය පණ්ඩිතො, පාපො කාපුරිසෙන සඬ්භගමො.

1018.

“සද්ධෙන ව පෙසලෙන ව, පඤ්ඤවතා බහුස්සුතෙන ව;
සබ්බං කරෙය්‍ය පණ්ඩිතො, හද්දො සජ්ජුරිසෙන සඬ්භගමො.

1019.

“පස්ස චිත්තකතං බිම්බං, අරුකායං සමුස්සිතං;
ආතුරං බහුසඬ්ඝප්පං, යස්ස නත්ථි ධූවං ඨිති.

1020.

“පස්ස විත්තකතං රූපං, මණිනා කුණ්ඩලෙන ව;
අට්ඨිතවෙන ඔනද්ධං, සහ වත්ථෙහි සොහති.

1021.

“අලත්තකකතා පාදා, මුඛං චුණ්ණකමක්ඛිතං;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ව පාරගවෙසිනො.

1022.

“අට්ඨපදකතා කෙසා, නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතා;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ව පාරගවෙසිනො.

1023.

“අඤ්ජනීව නවා විත්තා, පුතිකායො අලඬකතො;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ව පාරගවෙසිනො.

“ඔදහි මිගවො පාසං, නාසදා වාගුරං මිගො;
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම, කන්දන්තෙ මිගබන්ධකෙ.

“ඡින්නො පාසො මිගවස්ස, නාසදා වාගුරං මිගො;
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම, සොවන්තෙ මිගලුද්දකෙ.

1024.

“බහුස්සුතො විත්තකථී, බුද්ධස්ස පරිවාරකො;
පන්නහාරො විසඤ්ඤත්තො, සෙය්‍යං කප්පෙති ගොතමො.

1025.

“බිණ්ණාසවො විසඤ්ඤත්තො, සඬිගාතීතො සුනිබ්බුතො;
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජාතිමරණපාරගු.

1026.

“යස්මිං පතිට්ඨිතා ධම්මා, බුද්ධස්සාදිච්චබන්ධුතො;
නිබ්බානගමනෙ මග්ගෙ, සොයං තිට්ඨති ගොතමො.

1027.

“ද්වාසීති බුද්ධතො ගණ්ඨිං, ද්වෙ සහස්සානි හික්ඛුතො;
චතුරාසීතිසහස්සානි, යෙ මෙ ධම්මා පවත්තිනො.

1028.

“අප්පස්සුතායං පුරිසො, බලිබද්දොව ජීරති;
මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති, පඤ්ඤා තස්ස න වඩ්ඪති.

1029.

“බ්‍රහ්මස්පුතො අප්පස්පුතං, යො සුතෙනාතිමඤ්ඤති;
අන්ධො පදීපධාරොව, තථෙව පටිභාති මං.

1030.

“බ්‍රහ්මස්පුතං උපාසෙය්‍යා, සුතඤ්ච න විනාසයෙ;
තං මූලං බ්‍රහ්මචරියස්ස, තස්මා ධම්මධරො සීයා.

1031.

“පුබ්බාපරඤ්ඤා අත්ථඤ්ඤා, නිරුත්තිපදකොවිදො;
සුග්ගහීතඤ්ච ගණ්භාති, අත්ථඤ්ඤොපපරික්ඛති.

1032.

“බන්ත්‍යා ඡන්දිකතො හොති, උස්සහිත්වා තුලෙති තං;
සමයෙ සො පදහති, අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො.

1033.

“බ්‍රහ්මස්පුතං ධම්මධරං, සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං;
ධම්මවිඤ්ඤාණමාකඨං, තං භජෙථ තථාවිධං.

1034.

“බ්‍රහ්මස්පුතො ධම්මධරො, කොසාරක්ඛො මහෙසිනො;
චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස, පූජනීයො බ්‍රහ්මස්පුතො.

1035.

“ධම්මාරාමො ධම්මරතො, ධම්මං අනුවචිත්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං හික්ඛු, සද්ධම්මා න පරිභායති.

1036.

“කායමච්ඡෙරගරුතො, භියාමානෙ අනුට්ඨහෙ;
සරීරසුබ්බිද්ධස්ස, කුතො සමණථාසුතා.

1037.

“න පක්ඛන්ති දිසා සබ්බා, ධම්මා න පටිහන්ති මං;
ගතෙ කල්‍යාණමිත්තම්හි, අන්ධකාරංව ඛායති.

1038.

“අබ්බතීතසභායස්ස, අතීතගතසන්ථුතො;
නත්ථි ඵතාදිසං මිත්තං, යථා කායගතා සති.

1039.

“යෙ පුරාණා අතීතා තෙ, නවෙහි න සමෙති මෙ;
ස්වජ්ජ ඵකොව ඤායාමි, වස්සුපෙතොව පක්ඛිමා.

1040.

“දස්සනාය අභික්කන්තෙ, නානාවෙරජ්ජකෙ ඛහු;
මා වාරයිත්ථ සොතාරො, පස්සන්තු සමයො මමං.

1041.

“දස්සනාය අභික්කන්තෙ, නානාවෙරජ්ජකෙ පුටු;
කරොති සත්ථා ඔකාසං, න නිවාරෙති චක්ඛුමා.

1042.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, සෙඛ්භුතස්ස මෙ සතො;
න කාමසඤ්ඤා උප්පජ්ජි, පස්ස ධම්මසුධම්මතං.

1043.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, සෙඛ්භුතස්ස මෙ සතො;
න දොසසඤ්ඤා උප්පජ්ජි, පස්ස ධම්මසුධම්මතං.

1044.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, භගවන්තං උපට්ඨහිං;
මෙත්තෙන කායකම්මෙන, ඡායාව අනපායිනී.

1045.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, භගවන්තං උපට්ඨහිං;
මෙත්තෙන වච්ඡිකම්මෙන, ඡායාව අනපායිනී.

1046.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, භගවන්තං උපට්ඨහිං;
මෙත්තෙන මනොකම්මෙන, ඡායාව අනපායිනී.

1047.

“බුද්ධස්ස වඩ්ඤ්ඤාත්තස්ස, පිට්ඨිතො අනුච්ඡිකම්මිං;
ධම්මෙ දෙසියමානම්හි, ඤාණං මෙ උද්පජ්ජථ.

1048.

“අභං සකරණියොම්හි, සෙඛො අප්පත්තමානසො;
සත්ථු ව පරිනිබ්බානං, යො අම්භං අනුකම්පකො.

1049.

“තදාසි යං හිංසනකං, තදාසි ලොමහංසනං;

සබ්බකාරවරුපෙන, සම්බුද්ධෙ පරිනිබ්බතෙ.

1050.

“ඛුස්සුතො ධම්මධරො, කොසාරක්ඛො මහෙසිනො;
චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස, ආනන්දො පරිනිබ්බතො.

1051.

“ඛුස්සුතො ධම්මධරො, කොසාරක්ඛො මහෙසිනො;
චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස, අන්ධකාරෙ තමොනුදො.

1052.

“ගතිමන්තො සතිමන්තො, ධිතිමන්තො ච යො ඉසි;
සද්ධම්මධාරකො ථෙරො, ආනන්දො රතනාකරො.

1053.

“පරිච්ඡේණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, නත්ථි දානි පුනඛවො”ති. –

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ පිසුණෙන වානි ආදිතො ද්වෙ ගාථා ඡබ්බග්ගියෙ හික්ඛු
දෙවදත්තපක්ඛියෙහි හික්ඛුහි සද්ධං සංසග්ගං කරොන්තෙ දිස්වා තෙසං
ඔවාදදානවසෙන වුත්තා. තත්ථ පිසුණෙනානි පිසුණාය වාචාය. තාය හි යුත්තො
පුග්ගලො “පිසුණො”ති වුත්තො යථා නීලගුණයුත්තො පටො නීලොති.
කොධනෙනානි කුප්ඤ්ඤාසිලෙන. අත්තසම්පත්තිනිගුහණලක්ඛණස්ස මච්ඡෙරස්ස
සම්භවතො මච්ඡරිනා. විභූතනන්දිනානි සත්තානං විභූතං විභවනං විනාසං
ඉච්ඡන්තෙන, විභූතං වා විසුං භාවො හෙදො, තං නන්දනෙන, සබ්බමෙන
දෙවදත්තපක්ඛියෙව සන්ධාය වුත්තං. තෙ හි පඤ්චවත්ථුදීපනාය ඛු ජනෙ
සම්මාපටිපත්තෙ හින්දන්තා සත්ථරි බහිද්ධතාය ථද්ධමච්ඡරියාදිමච්ඡරියපකතා
මහාජනස්ස මහතො අනත්ථාය පටිපජ්ජංසු. සබ්බන්ති සභායභාවං සංසග්ගං න
කරෙයා, කිංකාරණා? පාපො කාපුරිසෙන සඬගමො කාපුරිසෙන පාපපුග්ගලෙන
සමාගමො නිහිනො ලාමකො. යෙ හිස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති. තෙසං
දුචින්තිතාදිහෙදං බාලලක්ඛණමෙව ආවහති, පගෙව වචනකරස්ස. තෙනාහ භගවා –
“යානි කානිච්ච, හික්ඛවෙ, භයානි උප්පජ්ජන්ති, සබ්බානි තානි බාලතො
උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො”තිආදි (අ. නි. 3.1).

යෙන පන සංසග්ගො කාතබ්බො, තං දස්සෙතුං “සද්ධෙන වා”තිආදි වුත්තං.
තත්ථ සද්ධෙනානි කම්මකම්මඵලසද්ධාය වෙව, රතනත්තයසද්ධාය ව
සමන්තාගතෙන. පෙසලෙනානි පියසිලෙන සිලසම්පන්නෙන. පඤ්ඤවතානි
උදයත්ථගාමිනියා නිබ්බේධිකාය පඤ්ඤාය වසෙන පඤ්ඤාසම්පන්නෙන.
ඛුස්සුතෙනානි පරියත්තිපට්ඨෙධබාහුසච්චානං පාරිපුරියා ඛුස්සුතෙන. හද්දොති

තෙන තාදිසෙන සාධුනා සඬගමො හද්දො සුන්දරො කල්‍යාණො
දිට්ඨධම්මිකාදිහෙදං අත්ථං ආවහතීති අධිප්පායො.

පස්ස චිත්තකතන්තිආදිකා සත්ත ගාථා අත්තනො රූපසම්පත්තිං දිස්වා
කාමසඤ්ඤං උප්පාදෙන්ති යා උත්තරාය නාම උපාසිකාය කායච්චිෂන්දජනනත්ථං
භාසිතා. “අම්බපාලිං ගණිකං දිස්වා චිත්තිත්තචිත්තානං ඔවාදදානත්ථ” න්තිපි
වදන්ති. තා හෙට්ඨා වුත්තත්ථා එව.

බහුස්සුතො චිත්තකථිතිආදිකා ද්වෙ ගාථා ථෙරෙන අරහත්තං පත්වා
උදානවසෙන භාසිතා. තත්ථ පරිවාරකොති උපට්ඨාකො. සෙය්‍යං කප්පෙතීති
අරහත්තප්පත්තිසමනන්තරං සයිතත්තා වුත්තං. ථෙරො හි බහුදෙව රත්තිං
වඬිකමෙන චිතිනාමෙත්වා සරිරං උතුං ගාභාපෙතුං ඔවරකං පච්ඡිත්වා සයිතුං
මඤ්චකෙ නිසින්තො පාදා ව භූමිතො මුත්තා, අප්පත්තඤ්ච සිසං බිම්බොහනං,
එත්ථන්තරෙ අරහත්තං පත්වා සයි.

බිණ්ණසවොති පරික්ඛිණ්ණවතුරාසවො, තතො එව වතුහිපි යොගෙහි විසංයුත්තො,
රාගසඬගාදීනං අතික්කන්තත්තා සඬගාතීතො, සබ්බසො කිලෙසපරිලාභස්ස
වුපසන්තත්තා සුනිබ්බුතො සිතිභූතොති අත්ථො.

යස්මිං පතිට්ඨිතා ධම්මාති ථෙරං උද්දිස්ස බිණ්ණසවමහාබ්‍රහ්මිනා භාසිතා ගාථා.
උපට්ඨිතාය හි ධම්මසඬගීති යා ථෙරං උද්දිස්ස යෙහි භික්ඛුහි “එකො භික්ඛු
විස්සගන්ධං වායති” ති වුත්තං. අථ ථෙරො අධිගතෙ අරහත්තෙ
සත්තපණ්ණිගුහාද්වාරං සඬසස්ස සාමග්ගීදානත්ථං ආගතො, තස්ස
බිණ්ණසවභාවප්පකාසනෙන සුද්ධාවාසමහාබ්‍රහ්මා. තෙ භික්ඛු උප්පාපෙන්තො
“යස්මිං පතිට්ඨිතා ධම්මා” ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – බුද්ධස්ස භගවතො ධම්මා
තෙනෙව අධිගතා පචෙදිතා ව පටිච්චෙධපරියත්තිධම්මා. යස්මිං පුරිසවිසෙසෙ
පතිට්ඨිතා, සොයං ගොත්තතො ගොතමො ධම්මහණ්ඩාගාරිකො
සඋපාදිසෙසනිබ්බානස්ස අධිගතත්තා ඉදානි අනුපාදිසෙසනිබ්බානගමනෙ මග්ගෙ
පතිට්ඨහි, තස්ස එකංසභාගීති.

අථෙකදිවසං ගොපකමොග්ගල්ලානො නාම බ්‍රාහ්මණො ථෙරං පුච්ඡි – “ත්ථං
බහුස්සුතොති බුද්ධස්ස සාසනෙ පාකටො, කිත්තකා ධම්මා තෙ සත්ථාරා භාසිතා,
තයා ධාරිතා” ති? තස්ස ථෙරො පටිච්චනං දෙන්තො “ද්වාසිති” ති ගාථමාහ. තත්ථ
ද්වාසිති සහස්සානීති යොජනා, බුද්ධතො ගණ්හින්ති සම්මාසම්බුද්ධතො උග්ගණ්හිං.
ද්විසහස්සාධිකානි අසීතිධම්මක්ඛන්ධසහස්සානි සත්ථු සන්තිකා අධිගණ්හින්ති
අත්ථො. ද්වෙ සහස්සානි භික්ඛුතොති ද්වෙ ධම්මක්ඛන්ධසහස්සානි භික්ඛුතො
ගණ්හිං, ධම්මසෙනාපතිආදීනං භික්ඛුනං සන්තිකා අධිගච්ඡිං. වතුරාසිතිසහස්සානීති
තදුහයං සමොධානෙත්වා වතුසහස්සාධිකානි අසීතිසහස්සානි. යෙ මෙ ධම්මා
පවත්තිනොති යෙ යථාවුත්තපරිමාණා ධම්මක්ඛන්ධා මය්හං පගුණා වාවුග්ගතා
පීචිහග්ගෙ පරිවත්තන්තීති.

අපේකදා ටේරො සාසනෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාධුරෙපි ගන්ථධුරෙපි අනනුයුත්තං එකං පුග්ගලං දිස්වා බාහුසච්චාභාවෙ ආදීනවං පකාසෙන්නො “අප්පස්සුකාය”න්ති ගාථමාහ. තත්ථ අප්පස්සුකායන්ති එකස්ස ද්විත්තං වා පණ්ණාසානං, අථ වා පන වග්ගානං අන්තමසො එකස්ස ද්විත්තං වා සුත්තන්තානම්පි උග්ගහිතානං අභාවෙන අප්පස්සුතො අයං, කම්මට්ඨානං පන උග්ගහෙත්වා අනුයුක්ඛන්තො බහුස්සුතොව. බලිබද්දොව ජීරතීති යථා බලිබද්දො ජීරමානො වඩ්ඪමානො නෙව මාතු න පිතු, න සෙසඤාතකානං අත්ථාය වඩ්ඪතී, අථ ඛො නිරත්ථකමෙව ජීරති; එවමෙවං අයම්පි න උපජ්ඣායවත්තං කරොති, න ආවරියවත්තං, න ආගන්තුකවත්තාදීනි, න භාවනං අනුයුක්ඛන්ති, නිරත්ථකමෙව ජීරති. මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්තීති යථා බලිබද්දස්ස “කසනභාරවහනාදීසු අසමත්ථො එසො”ති අරඤ්ඤෙ විස්සට්ඨස්ස යථා තථා විවරන්තස්ස බාදන්තස්ස පිවන්තස්ස මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්තී; එවමෙවං ඉමස්සාපි උපජ්ඣායාදීහි විස්සට්ඨස්ස සඬ්ඝං නිස්සාය වත්තාරො පච්චයෙ ලහිත්වා උද්ධංචිරෙවනාදීනි කත්වා කායං පොසෙන්නස්ස මංසානි වඩ්ඪන්ති ථුලසරීරො හුත්වා විවරති. පඤ්ඤාති ලොකියලොකුත්තරා පනස්ස පඤ්ඤා එකඬ්ගුලිමත්තාපි න වඩ්ඪතී, අරඤ්ඤෙ ගච්ඡලතාදීනි විය අස්ස ඡද්චාරානි නිස්සාය තණ්හා වෙව නවවිධමානො ව වඩ්ඪතීති අධිප්පායො.

බහුස්සුතොති ගාථා අත්තනො බාහුසච්චං නිස්සාය අඤ්ඤං අතිමඤ්ඤන්තං එකං භික්ඛුං උද්දිස්ස චුත්තා. තත්ථ සුතෙනාති සුතහෙතු අත්තනො බාහුසච්චනිමිත්තං. අතිමඤ්ඤතීති අතික්කමිත්වා මඤ්ඤති අත්තානං උක්කංසෙන්නො පරං පරිභවති. තට්ථොති යථා අන්ධො අන්ධකාරෙ තෙලපජ්ජොතං ධාරෙන්නො ආලොකදානෙන පරෙසංයෙව අත්ථාවහො, න අත්තනො, තට්ථ පරියත්තිබාහුසච්චෙන සුතවා පුග්ගලො සුතෙන අනුපපන්නො අත්තනො අත්ථං අපරිපූරෙන්නො අන්ධො ඤාණාලොකදානෙන පරෙසංයෙව අත්ථාවහො, න අත්තනො, දීපධාරො අන්ධො විය මය්හං උපට්ඨාතීති.

ඉදානි බාහුසච්චෙ ආනිසංසං දස්සෙන්නො “බහුස්සුත”න්ති ගාථමාහ. තත්ථ උපාසෙය්‍යාති පයිරුපාසෙය්‍ය. සුතඤ්ච න විනාසයෙති බහුස්සුතං පයිරුපාසිත්වා ලද්ධං සුතඤ්ච න විනාසෙය්‍ය, න සුස්සෙය්‍ය ධාරණපරිවයපරිපුච්ඡාමනසිකාරෙහි වඩ්ඪෙය්‍ය. තං මූලං බ්‍රහ්මවරියස්සාති යස්මා බහුස්සුතං පයිරුපාසිත්වා ලද්ධං තං සුතං පරියත්තිබාහුසච්චං මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස මූලං පධානකාරණං. තස්මා ධම්මධරො සියා විමුත්තායතනසීසෙ යත්වා යථාසුතස්ස ධම්මස්ස ධාරණෙ පයමං පරියත්තිධම්මධරො භවෙය්‍ය.

ඉදානි පරියත්තිබාහුසච්චෙන සාධෙතබ්බමත්ථං දස්සෙතුං “පුබ්බාපරඤ්ඤ”තිආදි චුත්තං. තත්ථ පුබ්බඤ්ච අපරඤ්ච ජානාතීති පුබ්බාපරඤ්ඤ. එකිස්සා හි ගාථාය පුබ්බභාගෙ අපඤ්ඤායමානෙපි පුබ්බභාගෙ වා පඤ්ඤායමානෙ අපරභාගෙ අපඤ්ඤායමානෙපි “ඉමස්ස අපරභාගස්ස ඉමිනා පුබ්බභාගෙන, ඉමස්ස වා පුබ්බභාගස්ස ඉමිනා අපරභාගෙන භවිතබ්බ”න්ති ජානන්නො පුබ්බාපරඤ්ඤ.

නාම. අත්තත්ථාදිහෙදං තස්ස තස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ඡානාතීති අත්ථඤ්ඤා. නිරුත්තිපදකොවිදොති නිරුත්තියං සෙසපදෙසුපි වාති චතුසුපි පටිසම්භිදාසු ඡෙකො. සුග්ගහිතඤ්ඤා භාසිතාති තෙනොව කොවිදහාවෙන අත්ථතො බාඤ්ජනතො ව ධම්මං සුග්ගහිතමෙව කත්වා භාසිතාති. අත්ථඤ්ඤොපපරික්ඛතීති යථාසුතස්ස යථාපරියත්තස්ස ධම්මස්ස අත්ථං උපපරික්ඛති “ඉති සීලං, ඉති සමාධි, ඉති පඤ්ඤා, ඉමෙ රූපාරූපධම්මා”ති මනසා අනුපෙක්ඛති.

බන්තයා ඡන්දිකතො හොතීති තෙසු මනසා අනුපෙක්ඛිතෙසු ධම්මෙසු දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා නිජ්ඣානං බ්‍රමාපෙත්වා රූපපරිග්ගහාදිමුඛෙන විපස්සනාහිනිවෙසෙ ඡන්දිකතො ඡන්දජාතො හොති. තථාභූතො ව විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො උස්සහිත්වා තුලෙති තංතංපච්චයනාමරූපදස්සනවසෙන උස්සාහං කත්වා තතො පරං තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා තුලෙති “අනිච්ච”න්තිපි, “දුක්ඛ”න්තිපි, “අනත්තා”තිපි තං නාමරූපං තීරෙති විපස්සති. සමයෙ සො පදහති, අජ්ඣත්තං සුසමාහිතොති සො එවං පස්සන්තො පග්ගහෙතබ්බාදිසමයෙ චිත්තස්ස පග්ගහන්තාදිනා පදහති, පදහන්තො ව අජ්ඣත්තං ගොවරජ්ඣත්තෙ විපස්සනාසමාධිනා මග්ගසමාධිනා ව සුට්ඨු සමාහිතො භවෙය්‍ය, අසමාධානහෙතුභූතෙ කිලෙසෙ පජ්ඣෙය්‍ය. ස්වායං ගුණො සබ්බොපි යස්මා බහුස්සුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං පරිපාසන්තස්ස හොති, තස්මා අසඬ්ඛනං ධම්මං ආරබ්භ දුක්ඛාදීසු පරිඤ්ඤාදිවිසිට්ඨකිච්චතාය ධම්මවිඤ්ඤාණසඬ්ඛානං ධම්මඤ්ඤාණං ආකඬ්ඛන්තො තථාචිධං චුත්තජ්ජකාරං කල්‍යාණමිත්තං භජෙට්ඨ, සෙවෙය්‍ය පරිපාසෙය්‍යාති අත්ථො.

එවං බහුපකාරතාය තස්ස පූජනීයකං දස්සෙන්නො “බහුස්සුතො”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – සුත්තගෙය්‍යාදි බහු සුතං එතස්සාති බහුස්සුතො. තමෙව දෙසනාධම්මං සුවණ්ණභාජනෙ පක්ඛිත්තසීහවසා විය අවිනස්සන්තං ධාරෙතීති ධම්මධරො. තතො එව මහෙසිතො භගවතො ධම්මකොසං ධම්මරතනං ආරක්ඛතීති කොසාරක්ඛො. යස්මා සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමදස්සනෙන චක්ඛුභූතො, තස්මා චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස පූජනීයො මානනීයොති, බහුස්සුතහාවෙන බහුජනස්ස පූජනීයභාවදස්සනත්ථං නිගමනවසෙන පුනපි “බහුස්සුතො”ති චුත්තං.

එවරූපං කල්‍යාණමිත්තං ලභිත්වාපි කාරකස්සෙව අපරිහානි, න අකාරකස්සාති දස්සෙන්නො “ධම්මාරාමො”ති ගාථමාහ. තත්ථ නිවාසනට්ඨෙන සමථවිපස්සනාධම්මො ආරාමො, තස්මිං එව ධම්මෙ රතො අභිරතොති ධම්මරතො, තස්සෙව ධම්මස්ස පුනප්පුනං විචිත්තනෙන ධම්මං අනුච්චිත්තයං ධම්මං ආවජ්ජෙන්නො මනසි කරොතීති අත්ථො. අනුස්සරන්ති තමෙව ධම්මං අනුස්සරන්තො. සද්ධම්මාති එවරූපො භික්ඛු සත්තතිංසපහෙදා බොධිපක්ඛියධම්මා නවවිධලොකුත්තරධම්මා ව න පරිහායති, න කදාචි තස්ස තතො පරිහානි හොතීති අත්ථො.

අපේකදිවසං කායෙ අවිතරාගං කුසීතං භීතවීරියං කොසල්ලායා ති නාමං භික්ඛුං සංවෙපෙන්නො “කායමච්ඡෙරගරුතො”ති ගාථමාහ. තත්ථ කායමච්ඡෙරගරුතොති “කායදල්භීබ්භුලස්ස කායෙ මමත්තස්ස ආවරියුපජ්ඣායානම්පි කායෙන කත්තබ්බං කිඤ්චි අකත්වා විවරන්තස්ස. භීයාමානෙති අත්තනො කායෙ ජීවිතෙ ව ඛණෙ ඛණෙ පරිභීයාමානෙ. අනුට්ඨහෙති සීලාදීනං පරිපූරණවසෙන උට්ඨානවීරියං න කරෙය්‍ය. සරීරසුඛගිද්ධස්සාති අත්තනො සරීරස්ස සුඛාපනෙනෙව ගෙධං ආපන්නස්ස. කුතො සමණඵාසුතාති එවරුපස්ස පුග්ගලස්ස සාමඤ්ඤවසෙන කුතො සුඛවිහාරො, ඵාසුචිහාරො න තස්ස විජ්ජතීති අත්ථො.

න පක්ඛන්තීතිආදිකා ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස ධම්මසෙනාපතීතො පරිනිබ්බූතභාවං සුත්වා ථෙරෙන භාසිතා. තත්ථ න පක්ඛන්ති දිසා සබ්බාති පුරත්ථිමාදිහෙදා සබ්බා දිසා න පක්ඛයන්ති, දිසාමුල්ලොති අත්ථො. ධම්මා න පටිහන්ති මන්ති පුබ්බෙ සුට්ඨු පගුණාපි පරියත්තිධම්මා ඉදානි සක්කච්චං සමන්තාහරියමානාපි මය්හං න උපට්ඨහන්ති. ගතෙ කල්‍යාණමිත්තමිහීති සදෙවකස්ස ලොකස්ස කල්‍යාණමිත්තභූතෙ ධම්මසෙනාපතීම්හි අනුපාදිසෙසනිබ්බානං ගතෙ. අන්ධකාරංව බායතීති සබ්බොපායං ලොකො අන්ධකාරො විය උපට්ඨාති.

අබ්භතීතසභායස්සාති අපගතසභායස්ස, කල්‍යාණමිත්තරහිතස්සාති අත්ථො. අතීතගතසත්ථුතොති ආයස්මතො අතීතො හුත්වා නිබ්බානගතසත්ථුකස්ස, සත්ථරි පරිනිබ්බූතෙති අත්ථො. යථා කායගතා සතීති කායගතාසතිභාවනා තක්කරස්ස යථා එකන්තහිතාවහා, එවං එතාදිසං අනාථස්ස පුග්ගලස්ස එකන්තහිතාවහං අඤ්ඤං මිත්තං නාම නත්ථි, සනාථස්ස අඤ්ඤාපි භාවනා හිතාවහා එවාති අධිජ්ජායො.

පුරාණාති පොරාණා, සාරිපුත්තාදිකෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සන්ධාය වදති. නවෙහීති නවකෙහි. න සමෙති මෙති මය්හං චිත්තං න සමාගච්ඡති, න තෙ මම චිත්තං ආරාධෙත්තීති අත්ථො. ස්වජ්ජ එකොව ඤායාමීති සොහං අජ්ජ වුඩ්ඞතරෙහි විරහිතො එකොව හුත්වා ඤායාමි ඤානපසුතො හොමි. වස්සුපෙතොති වස්සකාලෙ කුලාවකං උපෙතො පක්ඛි විය. “වාසුපෙතො”තිපි පාළි, වාසං උපගතොති අත්ථො.

දස්සනාය අභික්කන්තෙති ගාථා සත්ථාරා භාසිතා. තස්සත්ථො – මම දස්සනාය අභික්කන්තෙ නානාවිධවිදෙසපවාසිකබ්භුජනෙ, ආනන්ද, මම උපසඬකමනං මා වාරෙසි. කස්මා? තෙ සොතාරො ධම්මස්ස, මමං පස්සන්තු, අයමෙව දස්සනාය සමයොති.

තං සුත්වා ථෙරො “දස්සනාය අභික්කන්තෙ”ති අපරං ගාථමාහ. ඉමාය හි ගාථාය සම්බන්ධත්ථං පුරිමගාථා ඉධ නික්ඛිත්තා. තෙනෙව සවාහං දෙසන්තරතො ආගතාගතෙ තාවදෙව දස්සෙතුං ලච්ඡාමීති එතස්ස පදස්ස අත්ථසිද්ධිං දස්සෙති.

පණ්ණවිසති වස්සානීති පඤ්ච ගාථා අත්තනො අග්ගපට්ඨාකභාවං දීපෙනුං
 චුත්තා. ආරද්ධකම්මට්ඨානභාවෙන හි සත්ථු උපට්ඨානපසුතභාවෙන ච ථෙරස්ස
 මග්ගෙන අසමුච්ඡින්නාපි කාමසඤ්ඤාදයො න උප්පජ්ජිංසු, කායවච්ඡිමනොකම්මානි
 ච සබ්බකාලං සත්ථරි මෙත්තාපුබ්බධගමානි මෙත්තානුපරිවත්තානි අහෙසුං. තත්ථ
 පණ්ණවිසති වස්සානීති පඤ්චවිසති සංවච්ඡරානි. සෙබ්බුතස්ස මෙ සතොති
 සෙබ්බුමියං සොතාපත්තිඵලෙ ධීතස්ස මෙ සතො. කාමසඤ්ඤාති කාමසහගතා
 සඤ්ඤා න උප්පජ්ජි, එත්ථ ච කාමසඤ්ඤාදිඅනුප්පත්තිවචනෙන අත්තනො
 ආසයසුද්ධිං දස්සෙති, “මෙත්තෙන කායකම්මෙනා” තිආදිනා පයොගසුද්ධිං. තත්ථ
 ගන්ධකුටියං පරිභණ්ඩකරණාදිනා සත්ථු වත්තපට්ඨත්තකරණෙන ච මෙත්තං
 කායකම්මං වෙදිතබ්බං, ධම්මදෙසනාකාලාරොචනාදිනා මෙත්තං වච්ඡිකම්මං,
 රහොගතස්ස සත්ථාරං උද්දිස්ස හිතුපසංභාරමනසිකාරෙන මෙත්තං මනොකම්මං.
 ඤාණං මෙ උදපජ්ජාති අත්තනො සෙක්ඛභූමිපත්තිමාහ.

අහං සකරණියොමිහීති සත්ථු පරිනිබ්බානෙ උපට්ඨිතෙ මණ්ඩලමාලං පවිසිත්වා
 කපිසිසං ආලම්බිත්වා සොකාභිභූතෙන චුත්තගාථා. තත්ථ සකරණියොමිහීති
 දුක්ඛපරිජානනාදිනා කරණියෙන සකරණියො අමිහි. අප්පත්තමානසොති
 අනධිගතාරහත්තො. සත්ථු ච පරිනිබ්බානන්ති මය්හං සත්ථු පරිනිබ්බානඤ්ච
 උපට්ඨිතං. යො අමිහං අනුකම්පකොති යො සත්ථා මය්හං අනුග්ගාහකො.

තදාසි යං භිංසනකන්ති ගාථා සත්ථු පරිනිබ්බානකාලෙ
 පට්ඨිකම්පනදෙවදුන්දුහිඵලනාදිකෙ දිස්වා සඤ්ජාතසංවෙගෙන චුත්තගාථා.

බහුස්සුතොතිආදිකා තිස්සො ගාථා ථෙරං පසංසන්තෙහි සඬ්භිතිකාරෙහි යපිතා.
 තත්ථ ගතිමන්තොති අසදිසාය ඤාණගතියා සමන්තාගතො. සතිමන්තොති පරමෙන
 සතිනෙපක්කෙන සමන්තාගතො. ධිතිමන්තොති අසාධාරණාය
 බ්‍යඤ්ජනත්ථාවධාරණසමත්ථාය ධිතිසම්පත්තියා සමන්තාගතො. අයඤ්භි ථෙරො
 එකපදෙයෙව යත්වා සට්ඨිපදසහස්සානි සත්ථාරා කථිතනියාමෙනෙව ගණ්භාති,
 ගහිතඤ්ච සුචණ්ණභාජනෙ පක්ඛිත්තසිභවසා විය සබ්බකාලං න විනස්සති,
 අවිපරීතබ්‍යඤ්ජනාවධාරණසමත්ථාය සතිපුබ්බධගමාය පඤ්ඤාය,
 අත්ථාවධාරණසමත්ථාය පඤ්ඤාපුබ්බධගමාය සතියා ච සමන්තාගතො. තෙනාහ
 භගවා – “එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, මම සාවකානං භික්ඛුනං බහුස්සුතාන” න්තිආදි (අ.
 නි. 1.219). තථා වාහ ධම්මසෙනාපති – “ආයස්මා ආනන්දො අත්ථකුසලො” න්තිආදි
 (අ. නි. 5.169). රතනාකරොති සද්ධම්මරතනස්ස ආකරභූතො.

පරිච්ඡිණ්ණොති ගාථා පරිනිබ්බානකාලෙ ථෙරෙන භාසිතා, සා චුත්තත්ථා ඵව.

ආනන්දත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තිංසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

18. වත්තාලීසනිපාතො

1. මහාකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

වත්තාලීසනිපාතෙ න ගණෙන පුරක්ඛතොතිආදිකා ආයස්මතො මහාකස්සපත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ වෙදෙහො නාම අසිතිකොට්ඨිභවො කුටුම්භිකො අහොසි. සො බුද්ධමාමකො, ධම්මමාමකො, සඬ්ඝමාමකො උපාසකො හුත්වා විහරන්තො එකස්මිං උපොසථදිවසෙ පාතොව සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා උපොසථඤ්ඤානි අධිට්ඨාය ගන්ධපුප්ඵාදීනි ගහෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි.

තස්මිඤ්ච බණෙ සත්ථා මහානිසභත්ථෙරං නාම තතියසාවකං ‘‘එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, මම සාවකානං භික්ඛුනං ධුතවාදානං, යදිදං නිසභො’’ති එතදග්ගෙ යපෙසි. උපාසකො තං සුත්වා පසන්තො ධම්මකථාවසානෙ මහාජනෙ උට්ඨාය ගතෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා ‘‘ස්වෙ මය්හං භික්ඛං අධිවාසෙථා’’ති නිමන්තෙසි. ‘‘මහා බො, උපාසක, භික්ඛුසඬ්ඝො’’ති. ‘‘කිත්තකො, භන්තෙ’’ති? ‘‘අට්ඨසට්ඨිභික්ඛුසතසභස්ස’’න්ති. ‘‘භන්තෙ, එකං සාමණෙරම්පි විහාරෙ අසෙසෙත්වා මය්හං භික්ඛං අධිවාසෙථා’’ති. සත්ථා අධිවාසෙසි. උපාසකො සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා මහාදානං සජ්ජෙත්වා පුනදිවසෙ සත්ථු කාලං ආරොවාපෙසි. සත්ථා පත්තචීවරමාදාය භික්ඛුසඬ්ඝපරිවුතො උපාසකස්ස සරං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්තො දක්ඛිණොදකාවසානෙ යාගුආදීනි සම්පට්ඨිජන්තො භත්තවිස්සග්ගං අකාසි. උපාසකොපි සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි.

තස්මිං අන්තරෙ මහානිසභත්ථෙරො පිණ්ඩාය වරන්තො තමෙව වීථිං පටිපජ්ජී. උපාසකො දිස්වා උට්ඨාය ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා ‘‘පත්තං, භන්තෙ, දෙථා’’ති ආභ. ථෙරො පත්තං අදාසි. ‘‘භන්තෙ, ඉධෙව පටිසථ, සත්ථාපි ගෙහෙ නිසින්තො’’ති. ‘‘න වට්ටිස්සති, උපාසකා’’ති. සො ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පුරෙත්වා අදාසි. තතො ථෙරං අනුගන්ත්වා නිවත්තො සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිත්වා එවමාහ – ‘‘මහානිසභත්ථෙරො, භන්තෙ, ‘සත්ථාපි ගෙහෙ නිසින්තො’ති චුත්තෙපි පටිසිතුං න ඉච්ඡී, අත්ථී නු බො එතස්ස තුම්භාකං ගුණෙහි අතිරෙකගුණො’’ති. බුද්ධානඤ්ච වණ්ණමච්ඡෙරං නාම නත්ථී, තස්මා සත්ථා එවමාහ – ‘‘උපාසක, මයං භික්ඛං ආගමයමානා ගෙහෙ නිසීදාම, සො පන භික්ඛු න එවං නිසීදිත්වා භික්ඛං උදික්ඛති, මයං ගාමන්තසෙනාසනෙ වසාම, සො අරඤ්ඤස්මිංයෙව වසති, මයං ඡන්තෙ වසාම, සො අබ්බොකාසෙයෙව වසති’’ති භගවා ‘‘අයඤ්ච අයඤ්චෙතස්ස ගුණො’’ති මහාසමුද්දං පුරයමානො විය තස්ස ගුණං කථෙසි.

උපාසකො පකතියාපි ජලමානපදිපො තෙලෙන ආසිත්තො විය සුට්ඨුතරං පසන්තො හුත්වා වින්තෙසි – ‘‘කිං මය්හං අඤ්ඤාය සම්පත්තියා, අනාගතෙ එකස්ස

බුද්ධස්ස සන්තිකෙ ධුතවාදානං අග්ගභාවත්ථාය පත්ථනං කරිස්සාමි” ති. සො පුනපි සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා තෙනෙව නියාමෙන සත්ත දිවසෙ මහාදානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ බුද්ධස්පමුඛස්ස මහාභික්ඛුසඬ්ඨස්ස තිච්චරානි දත්වා සත්ථු පාදමුලෙ නිපජ්ජිත්වා එවමාහ – “යං මෙ, භන්තෙ, සත්ත දිවසෙ දානං දෙන්තස්ස මෙත්තං කායකම්මං, මෙත්තං වච්ඡිකම්මං, මෙත්තං මනෝකම්මං පච්චුපට්ඨිතං, ඉමිනාහං න අඤ්ඤං දෙවසම්පත්තිං වා සක්කමාරබ්බමසම්පත්තිං වා පත්ථෙමි, ඉදං පන මෙ කම්මං අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ මහානිසභත්ථෙරෙන පත්තට්ඨානන්තරං පාපුණනත්ථාය තෙරසධුතඬ්ඨගධරානං අග්ගභාවස්ස අධිකාරො භොතු” ති. සත්ථා “මහන්තං යානං ඉමිනා පත්ථිතං, සමිජ්ඣස්සති නු ඛො, නො” ති ඔලොකෙන්තො සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා ආහ – “මනාපං තෙ යානං පත්ථිතං, අනාගතෙ සත්තසංස්සකප්පාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති, තස්ස ත්වං තතියසාවකො මහාකස්සපත්ථෙරො නාම භවිස්සසි” ති ඛ්‍යාකාසි. තං සුත්වා උපාසකො “බුද්ධානං ද්වෙ කථා නාම නත්ථි” ති පුනදිවසෙ පත්තඛිඛං විය තං සම්පත්තිං අමඤ්ඤිත්ථ. සො යාවතායුකං දානං දත්වා, සීලං සමාදාය රක්ඛිත්වා, නානප්පකාරං කල්‍යාණකම්මං කත්වා, කාලං කත්වා, සග්ගෙ නිබ්බත්ති.

තතො පට්ඨාය දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවන්තො ඉතො එකනවුතෙ කප්පෙ විපස්සිසම්මාසම්බුද්ධෙ ඛන්ධුමතීනගරං උපනිස්සාය ඛෙමෙ මීගදායෙ විහරන්තෙ දෙවලොකා වචිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං පරිජිණ්ණබ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්මිඤ්ච කාලෙ විපස්සි භගවා සත්තමෙ සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ ධම්මං කථෙසි, මහන්තං කොලාහලං භොති. සකලජම්බුදීපෙ දෙවතා “සත්ථා ධම්මං කථෙස්සති” ති ආරොවෙසු. බ්‍රාහ්මණො තං සාසනං අස්සොසි. තස්ස ව නිවාසනසාටකො එකොයෙව භොති, තථා බ්‍රාහ්මණියා. පාරුපනං පන ද්වින්තමිපි එකමෙව. සො සකලනගරෙ “එකසාටකබ්‍රාහ්මණො” ති පඤ්ඤායි. සො බ්‍රාහ්මණානං කෙනවිදෙව කිච්චෙන සන්තිපාතෙ සති බ්‍රාහ්මණිං ගෙහෙ යපෙත්වා සයං තං වත්ථං පාරුපිත්වා ගච්ඡති. බ්‍රාහ්මණිනං සන්තිපාතෙ සති සයං ගෙහෙ අච්ඡති, බ්‍රාහ්මණි තං වත්ථං පාරුපිත්වා ගච්ඡති. තස්මිං පන දිවසෙ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණිං ආහ – “භොති, කිං රත්තිං ධම්මං සුඤ්ඤස්සි, දිවා” ති? “මයං මාතුගාමජාතිකා නාම රත්තිං සොතුං න සක්කොම, දිවා සොස්සාමා” ති බ්‍රාහ්මණං ගෙහෙ යපෙත්වා තං වත්ථං පාරුපිත්වා උපාසිකාහි සද්ධිං දිවා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ නිසින්තා ධම්මං සුත්වා උපාසිකාහියෙව සද්ධිං ආගමාසි. අථ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණිං ගෙහෙ යපෙත්වා තං වත්ථං පාරුපිත්වා විහාරං ගතො.

තස්මිං සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ අලඬ්ඨකතධම්මාසනෙ නිසින්තො චිත්තඛිප්පතිං ආදාය ආකාසගඬ්ඨං ඔතාරෙන්තො විය, සිනෙරුං මන්ථං කත්වා සාගරං නිමිමථෙන්තො විය, ධම්මකථං කථෙසි. බ්‍රාහ්මණස්ස පරිසපරියන්තෙ නිසින්තස්ස ධම්මං සුඤ්ඤත්තස්ස පඨමයාමස්මිංයෙව සකලසරීරං පුරයමානා පඤ්චවණ්ණා පිති උප්පජ්ජි. සො පාරුතවත්ථං සඬ්ඝරිත්වා “දසබ්බස්ස දස්සාමි” ති චින්තෙසි. අථස්ස ආදීනවසභස්සං දස්සයමානං මච්ඡෙරං උප්පජ්ජි. සො “බ්‍රාහ්මණියා මය්හඤ්ච එකමෙව වත්ථං, අඤ්ඤං කිඤ්චි පාරුපනං නත්ථි,

අපාරුපිත්වා ච නාම ඛනි විවරිතුං න සක්කා”ති සබ්බථාපි අදාතුකාමො අහොසි,
 අථස්ස නික්ඛන්තෙ පඨමයාමෙ මජ්ඣිමයාමෙපි තථෙව පිති උප්පජ්ජි. තථෙව
 චින්තෙත්වා තථෙව අදාතුකාමො අහොසි. අථස්ස මජ්ඣිමයාමෙ නික්ඛන්තෙ
 පච්ඡිමයාමෙපි තථෙව පිති උප්පජ්ජි. තදා සො “යං වා හොතු තං වා පච්ඡාපි
 ජානිස්සාමි”ති වත්ථං සඬ්ඝරිත්වා සත්ථු පාදමූලෙ යපෙසි. තතො වාමහත්ථං
 ආභුජිත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන තික්ඛන්තුං අප්ථොටෙන්වා “ජිතං මෙ, ජිතං
 මෙ”ති තයො වාරෙ නදි.

තස්මිඤ්ච සමයෙ ඛන්ධුමරාජා ධම්මාසනස්ස පච්ඡතො අත්තොසාණියං
 නිසින්තො ධම්මං සුඤ්ඤාති. රඤ්ඤො ච නාම “ජිතං මෙ”ති සද්දො අමනාපො
 හොති. සො පුරිසං පෙසෙසි – “ගච්ඡ, එතං පුච්ඡ කිං වදාසි”ති. සො තෙන ගන්ත්වා
 පුච්ඡතො “අවසෙසා හත්ථියානාදීනි ආරුග්ග අසිවම්මාදීනි ගහෙත්වා පරසෙනං
 ජිනන්ති, න තං අච්ඡරියං. අහං පන පච්ඡතො ආගච්ඡන්තස්ස කුටගොණස්ස
 මුග්ගරෙන සීසං භින්දිත්වා තං පලාපෙන්නො විය මච්ඡෙරවිත්තං මද්දිත්වා
 පාරුතවත්ථං දසබ්බස්ස අදාසිං, තං මෙ මච්ඡරියං ජිත”න්ති ආහ. සො පුරිසො
 ආගන්ත්වා තං පවත්ති. රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා ආහ – “අම්හෙ, හණ්ණ,
 දසබ්බස්ස අනුරූපං න ජානිමිහ, බ්‍රාහ්මණො ජාතී”ති වත්ථයුගං පෙසෙසි. තං දිස්වා
 බ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි – “අයං මය්හං තුණ්හිනිසින්තස්ස පඨමං කිඤ්චි අදත්වා
 සත්ථු ගුණෙ කථෙන්නස්ස අදාසි. සත්ථු ගුණෙ පටිච්ච උප්පන්නෙන පන මය්හං
 කො අත්ථො”ති තම්පි වත්ථයුගං දසබ්බස්සෙව අදාසි. රාජාපි “කිං බ්‍රාහ්මණෙන
 කත”න්ති පුච්ඡිත්වා “තම්පි තෙන වත්ථයුගං තථාගතස්සෙව දින්ත”න්ති සුත්වා
 අඤ්ඤානිපි ද්වෙ වත්ථයුගානි පෙසෙසි, සො තානිපි අදාසි. රාජා අඤ්ඤානිපි
 වත්තාරිති එවං යාව ද්වන්තිංසවත්ථයුගානි පෙසෙසි. අථ බ්‍රාහ්මණො “ඉදං
 වඬ්ඨෙත්වා වඬ්ඨෙත්වා ගහණං විය හොති”ති අත්තතො අත්ථාය එකං, බ්‍රාහ්මණියා
 එකන්ති ද්වෙ වත්ථයුගානි ගහෙත්වා තිංසයුගානි තථාගතස්සෙව අදාසි. තතො
 පට්ඨාය ච සො සත්ථු විස්සාසිකො ජාතො.

අථ නං රාජා එකදිවසං සීතසමයෙ සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤන්තං දිස්වා
 සතසහස්සග්ගසනකං අත්තනා පාරුතරත්තකම්බලං දත්වා ආහ – “ඉතො පට්ඨාය
 ඉමං පාරුපිත්වා ධම්මං සුඤ්ඤාහි”ති. සො “කිං මෙ ඉමිනා කම්බලෙන ඉමස්මිං
 පුත්තිකායෙ උපනිතෙනා”ති චින්තෙත්වා අත්තොගන්ධකුටියං තථාගතස්ස මඤ්චස්ස
 උපරි විතානං කත්වා අගමාසි. අට්ඨකදිවසං රාජා පාතොව විහාරං ගන්ත්වා
 අත්තොගන්ධකුටියං සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි. තස්මිඤ්ච සමයෙ ඡබ්බිණ්ණො
 බුද්ධරස්මියො කම්බලෙ පටිහඤ්ඤන්ති, කම්බලො අතිවිය විරොවති. රාජා
 උල්ලොකෙන්නො සඤ්ජානිත්වා ආහ – “අම්හාකං, හන්තෙ, එස කම්බලො,
 අම්හෙහි එකසාටකබ්‍රාහ්මණස්ස දින්තො”ති. “තුම්හෙහි, මහාරාජ, බ්‍රාහ්මණො
 පුජිතො, බ්‍රාහ්මණෙන මයං පුජිතා”ති. රාජා “බ්‍රාහ්මණො යුත්තං අඤ්ඤාසි, න
 මය”න්ති පසිදිත්වා යං මනුස්සානං උපකාරභූතං, තං සබ්බං අට්ඨට්ඨකං කත්වා
 සබ්බට්ඨකං නාම දානං දත්වා පුරොහිතට්ඨානෙ යපෙසි. සොපි “අට්ඨට්ඨකං නාල

වතුසට්ඨි හොති” ති වතුසට්ඨි සලාකහත්තානි උපනිබන්ධාපෙත්වා යාවජීවං දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා තතො වුතො සග්ගෙ නිබ්බත්ති.

පුත තතො වුතො ඉමස්මිං කප්පෙ කොණාගමනස්ස ව භගවතො කස්සපදසබලස්ස වාති ද්විත්තං බුද්ධානං අන්තරෙ බාරාණසියං කුටුම්භියසරෙ නිබ්බත්තො. සො වුද්ධිමන්වාය සරාවාසං වසන්තො එකදිවසං අරඤ්ඤෙ ජඩ්ඝවිහාරං වරති. තස්මිඤ්ච සමයෙ පච්චෙකබුද්ධො නදීතීරෙ චීවරකම්මං කරොන්තො අනුචාතෙ අප්පහොන්තෙ සඬ්ඝරිත්වා යපෙතුං ආරද්ධො. සො දිස්වා “කස්මා, භන්තෙ, සඬ්ඝරිත්වා යපෙථා” ති ආහ. “අනුචාතො නප්පහොති” ති. “ඉමිනා, භන්තෙ, කරොථා” ති උත්තරසාටකං දත්වා “නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ මෙ කෙනවි පරිහානි මා හොතු” ති පත්ථනං පට්ඨපෙසි.

සරෙපිස්ස භගිනියා සද්ධිං හරියාය කලහං කරොන්ති යා පච්චෙකබුද්ධො පිණ්ඩාය පාවිසි. අථස්ස භගිනී පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා තස්ස හරියං සන්ධාය “එවරුපං බාලං යොජනසතෙන පරිවජ්ජෙය්‍ය” ති පත්ථනං පට්ඨපෙසි. සා ගෙහඬගණෙ ධීතා පුත්වා “ඉමාය දිත්තහත්තං මා එස භුඤ්ජතු” ති පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතං ජඩ්ඝෙත්වා කලලස්ස පුරෙත්වා අදාසි. ඉතරා දිස්වා “බාලෙ, ත්වං මං තාව අක්කොස වා පහර වා, එවරුපස්ස පන ද්වෙ අසඬ්ඝෙය්‍යානි පූරිතපාරමිස්ස පත්තතො භත්තං ජඩ්ඝෙත්වා කලලං දාතුං න යුත්ත” ති ආහ. අථස්ස හරියාය පටිසඬ්ඛානං උප්පජ්ජි. සා “තිට්ඨථ, භන්තෙ” ති කලලං ජඩ්ඝෙත්වා පත්තං ධොවිත්වා ගන්ධවුණ්ණෙන. උබ්බට්ටෙත්වා පණිතහත්තස්ස වතුමධුරස්ස ව පුරෙත්වා උපරි ආසිත්තෙන පදුමගබ්භවණ්ණෙන සප්පිනා විජ්ජොතමානං පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ යපෙත්වා “යථා අයං පිණ්ඩපාතො ඔහාසජාතො, එවං ඔහාසජාතං මෙ සරීරං හොතු” ති පත්ථනං පට්ඨපෙසි. පච්චෙකබුද්ධො අනුමොදිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි.

තෙපි ජායම්පතිකා යාවතායුකං කුසලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා පුත තතො වචිත්වා උපාසකො කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ බාරාණසියං අසිතිකොට්ඨිභවස්ස සෙට්ඨිනො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉතරාපි තාදිසස්සෙව සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස වුද්ධිප්පත්තස්ස තමෙව සෙට්ඨිධීතරං ආනයිංසු. තස්සා පුබ්බෙ අනිට්ඨවිපාකස්ස පාපකම්මස්ස ආනුභාවෙන පතිකුලං පට්ටියමත්තාය උම්මාරබ්භත්තරෙ සකලසරීරං උග්ඝාටිතවච්චකුටි විය දුග්ගන්ධං ජාතං. සෙට්ඨිකුමාරො “කස්සායං ගන්ධො” ති පුච්ඡිත්වා, “සෙට්ඨිකඤ්ඤායා” ති සුත්වා, “නීහරථ, නීහරථා” ති ආහතනියාමෙනෙව කුලසරං පෙසෙසි. සා එතෙනෙව නීහාරෙන සත්තසු යානෙසු පටිනිවත්තිතා.

තෙන ව සමයෙන කස්සපදසබලො පරිනිබ්බාසි. තස්ස සනකොට්ටිමාහි සතසහස්සග්ගිකාහි රත්තසුවණ්ණිට්ඨකාහි යොජනබ්බෙධං චෙතියං ආරභිංසු. තස්මිං චෙතියෙ කරියමානෙ සා සෙට්ඨිධීතා වින්තෙසි – “අහං සත්තසු යානෙසු පටිනිවත්තිතා, කිං මෙ ජීවිතෙනා” ති අත්තතො ආහරණහණ්ඩං භඤ්ජාපෙත්වා

සුවණ්ණිච්ඡායා කාරෙසි රතනායතං විදන්ථිවිත්ථිනං චතුරභිගුලුබ්බෙධං. තතො
 හරිතාලමනොසිලාපිණ්ඩං ගහෙත්වා අට්ඨ උප්පලහත්ථකෙ ආදාය
 චෙතියකරණච්ඡායාං ගතා. තස්මිඤ්ච බණෙ එකා ඉට්ඨකාපන්ති පරික්ඛිපිත්වා
 ආගච්ඡමානා සට්ඨානිච්ඡායා උභානා හොති, සෙට්ඨිධිතා වඩ්ඪකිං ආහ – “ඉමං
 ඉට්ඨකං එත්ථ යපෙථා” ති. “අම්ම, හද්දකෙ කාලෙ ආගතාසි, සයමෙව යපෙහි” ති.
 සා ආරුය්හ තෙලෙන හරිතාලමනොසිලාපිණ්ඩං යොජෙත්වා තෙන බන්ධනෙන
 ඉට්ඨකං පතිට්ඨපෙත්වා උපරි අට්ඨහි උප්පලහත්ථකෙහි පූජං කත්වා වන්දිත්වා
 “නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ මෙ කායතො වන්දනගන්ධො වායතු, මුඛතො
 උප්පලගන්ධො” ති පත්ථනං කත්වා චෙතියං වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අගමාසි.

අථ තස්මිංයෙව බණෙ යස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස පයමං ගෙහං නිතා, තස්ස තං
 ආරබ්භ සති උදපාදි. නගරෙපි නක්ඛත්තං සඬ්ඝට්ඨං හොති. සො උපට්ඨාකෙ ආහ –
 “තදා ඉධ ආනිතා සෙට්ඨිධිතා අත්ථි, කහං සා” ති? “කුලගෙහෙ සාමී” ති. “ආනෙථ
 නං, නක්ඛත්තං කිලිස්සාමා” ති. තෙ ගන්ත්වා තං වන්දිත්වා යිතා “කිං, තාතා,
 ආගතත්ථා” ති තාය පුට්ඨා තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු. “තාතා, මයා ආහරණභණ්ඩෙන
 චෙතියං පූජිතං, ආහරණං මෙ නත්ථි” ති. තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිපුත්තස්ස
 ආරොචෙසුං. ආනෙථ නං, පිළන්ධනං ලහිස්සති. තෙ ආනයිංසු. තස්සා සහ
 සරපචෙසනෙන සකලගෙහං වන්දනගන්ධො චෙව නිලුප්පලගන්ධො ව වායි.
 සෙට්ඨිපුත්තො තං පුච්ඡි – “පයමං තව සරීරතො දුග්ගන්ධො වායි, ඉදානි පන තෙ
 සරීරතො වන්දනගන්ධො, මුඛතො උප්පලගන්ධො වායති. කිං එත” ති? සා
 ආදිතො පට්ඨාය අත්තනා කතකම්මං ආරොචෙසි. සෙට්ඨිපුත්තො “නිය්‍යානිකං වත
 බුද්ධසාසන” ති පසිදිත්වා යොජනිකං සුවණ්ණචෙතියං කම්බලකඤ්චුකෙන
 පරික්ඛිපිත්වා තත්ථ තත්ථ රථචක්කප්පමාණෙහි සුවණ්ණපදුමෙහි අලඬිකරි. තෙසං
 ද්වාදසහත්ථා ඔලම්බකා හොන්ති.

සො තත්ථ යාවතායුකං යත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො
 බාරාණසිතො යොජනමත්තෙ යානෙ අඤ්ඤතරස්මිං අමච්චකුලෙ නිබ්බත්ති,
 සෙට්ඨිකඤ්ඤාපි දෙවලොකතො චිත්තවා රාජකුලෙ ජෙට්ඨධිතා හුත්වා නිබ්බත්ති.
 තෙසු වයප්පත්තෙසු කුමාරස්ස වසනගාමෙ නක්ඛත්තං සඬ්ඝට්ඨං. සො මාතරං ආහ
 – “සාටකං මෙ, අම්ම, දෙහි, නක්ඛත්තං කිලිස්සාමී” ති. සා ධොතවත්ථං නිහරිත්වා
 අදාසි. “අම්ම, ථුලං ඉද” ති ආහ. සා අඤ්ඤං නිහරිත්වා අදාසි, තම්පි පටික්ඛිපි. අථ
 නං මාතා ආහ – “තාත, යාදිසෙ ගෙහෙ මයං ජාතා, නත්ථි නො ඉතො සුමුත්තරස්ස
 පටිලාභාය පුඤ්ඤ” ති. “තෙන හි ලහනට්ඨානං ගච්ඡාමි අම්මා” ති. “පුත්ත, අහං
 අජ්ජෙව තුය්හං බාරාණසිනගරෙ රජ්ජපටිලාභමි ඉච්ඡාමි” ති. සො මාතරං
 වන්දිත්වා ආහ – “ගච්ඡාමි, අම්මා” ති. “ගච්ඡ, තාතා” ති. එවං කිරස්සා විත්තං
 අහොසි – “කහං ගම්ස්සති? ඉධ වා එත්ථ වා ගෙහෙ නිසිදිස්සති” ති. සො පන
 පුඤ්ඤනියාමෙන නික්ඛමිත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා උය්‍යානෙ මඬගලසිලාපට්ටෙ
 සසිසං පාරුපිත්වා නිපජ්ජි. සො ව බාරාණසිරඤ්ඤා කාලඬිකතස්ස සත්තමො
 දිවසො හොති.

අමව්වා රඤ්ඤො සරීරකිව්වං කත්වා රාජධිගණෙන නිසිදිත්වා මන්තයිංසු - “රඤ්ඤො එකා ධිතාව අත්ථි, පුත්තො නත්ථි, අරාජකං රජ්ජං නස්සති, කො රාජා හොති” ති? “ත්වං හොති, ත්වං හොති” ති ආහංසු. පුරොහිතො ආහ - “ඛන්ධං ඔලොකෙතුං න වට්ඨති, චුස්සරථං විස්සජ්ජෙමා” ති. තෙ කුමුදවණ්ණෙන චත්තාරො සින්ධුවෙ යොජෙත්වා පඤ්චවිධං රාජකකුඛණ්ණං සෙනච්ඡත්තඤ්ච රථස්මිංයෙව යපෙත්වා රථං විස්සජ්ජෙත්වා පච්ඡතො තූරියානි පග්ගණ්ණාපෙසුං. රථො පාචිනද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා උය්‍යානාහිමුඛො අහොසි. “පරිවයෙන උය්‍යානාහිමුඛො ගච්ඡති, නිවත්තෙමා” ති කෙවි ආහංසු. පුරොහිතො “මා නිවත්තයිත්වා” ති ආහ. රථො කුමාරං පදක්ඛිණං කත්වා ආරොහනසජ්ජො හුත්වා අට්ඨාසි, පුරොහිතො පාරුපනකණ්ණං අපනෙත්වා පාදතලානි ඔලොකෙත්තො, “තිට්ඨතු අයං දිපො, ද්විසහස්සදීපපරිවාරෙසු චතුසු මහාදීපෙසු එස රජ්ජං කාරෙතුං යුත්තො” ති චත්වා “පුනපි තූරියානි පග්ගණ්ණභට්ඨ, පුනපි පග්ගණ්ණභට්ඨා” ති තික්ඛත්තුං තූරියානි පග්ගණ්ණාපෙසි.

අථ කුමාරො මුඛං විවරිත්වා ඔලොකෙත්වා, “කෙන කම්මෙන ආගතත්වා” ති ආහ. “දෙව, තුම්හාකං රජ්ජං පාපුණාති” ති. “රාජා කහ” ති? “දෙවත්තං ගතො, සාමි” ති. “කති දිවසා අතික්කන්තා” ති? “අජ්ජ සත්තමො දිවසො” ති. “පුත්තො වා ධිතා වා නත්ථි” ති? “ධිතා අත්ථි දෙව, පුත්තො නත්ථි” ති. “කරිස්සාමි රජ්ජං” ති. තෙ තාවදෙව අභිසෙකමණ්ණිපං කාරෙත්වා රාජධිතරං සබ්බාලභිකාරෙහි අලභිකරිත්වා, උය්‍යානං ආනෙත්වා කුමාරස්ස අභිසෙකං අකංසු. අථස්ස කතාහිසෙකස්ස සතසහස්සග්ගනකං චත්ථං උපහරිංසු. සො “කිමිදං, තාතා” ති ආහ. “නිවාසනචත්ථං දෙවා” ති. “නනු, තාතා, පුල” ති? “මනුස්සානං පරිභොගචත්ථෙසු ඉතො සුබ්බමතරං නත්ථි, දෙවා” ති. “තුම්හාකං රාජා එවරුපං නිවාසෙසි” ති? “ආම, දෙවා” ති. “න මඤ්ඤෙ පුඤ්ඤවා තුම්හාකං රාජා, සුවණ්ණහිඬගාරං ආහරථ, ලභිස්සාම චත්ථං” ති. සුවණ්ණහිඬගාරං ආහරිංසු. සො උට්ඨාය හත්ථෙ ධොවිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා හත්ථෙන උදකං ආදාය පුරත්ථිමදිසායං අබ්භුක්කිරි. තාවදෙව සනපථවිං භින්දිත්වා අට්ඨ කජ්ජරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. පුන උදකං ගහෙත්වා දක්ඛිණායං පච්ඡිමායං උත්තරායන්ති එවං චතුසු දිසාසු අබ්භුක්කිරි. සබ්බදිසාසු අට්ඨට්ඨකං කත්වා ද්වත්තිංස කජ්ජරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. සො එකං දිබ්බදුස්සං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා “නන්දරඤ්ඤො විජිතෙ සුත්තකන්තිකා ඉත්ථියො මා සුත්තං කන්තිංසුති එවං හෙරිං වරාපෙඨා” ති චත්වා ඡත්තං උස්සාපෙත්වා අලභිකතපටියත්තො හත්ථික්ඛන්ධවරගතො නගරං පවිසිත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහාසම්පත්තිං අනුභවි.

එවං කාලෙ ගච්ඡත්තෙ එකදිවසං දෙවී රඤ්ඤො මහාසම්පත්තිං දිස්වා, “අහො තපස්සි” ති කාරුඤ්ඤාකාරං දස්සෙති. “කිමිදං, දෙවී” ති ව පුට්ඨා “අතිමහතී තෙ, දෙව, සම්පත්ති. අතීතෙ බුද්ධානං සද්දහිත්වා කල්‍යාණං අකත්ථ, ඉදානි අනාගතස්ස පච්චයං කුසලං න කරොථා” ති ආහ. “කස්ස දස්සාම, සිලවත්තො නත්ථි” ති? “අසුඤ්ඤො, දෙව, ජම්බුදීපො අරහන්තෙහි, තුම්හෙ දානමෙව සජ්ජෙථ, අහං අරහන්තෙ ලච්ඡාමි” ති ආහ. රාජා පුනදිවසෙ පාචිනද්වාරෙ දානං සජ්ජාපෙසි. දෙවී

පාතොව උපොසඨංගිනි අධිට්ඨාය උපරිපාසාදෙ පුරත්ථාහිමුඛා උරෙන නිපජ්ජිත්වා
 “සචෙ එතිස්සං දිසායං අරහන්තො අත්ථි, ස්වෙව ආගන්ත්වා අම්භාකං හික්ඛං
 ගණ්හන්තු”ති ආහ. තස්සං දිසායං අරහන්තො නාහෙසුං, තං සක්කාරං
 කපණුයාවකානං අදංසු. පුනදිවසෙ දක්ඛිණද්වාරෙ දානං සජ්ජෙත්වා තට්ඨ අකාසි,
 පුනදිවසෙ පච්ඡිමද්වාරෙ. උත්තරද්වාරෙ සජ්ජිතදිවසෙ පන දෙවියා තට්ඨ
 නිමන්තෙත්ති යා හිමවන්තෙ වසන්තානං පදුමවතියා පුත්තානං පඤ්චසතානං
 පච්චෙකඛුද්ධානං ජෙට්ඨකො මහාපදුමපච්චෙකඛුද්ධො භාතිකෙ ආමන්තෙසි,
 “මාරිසා, නන්දරාජා, තුම්හෙ නිමන්තෙති, අධිවාසෙථ තස්සා”ති. තෙ අධිවාසෙත්වා
 පුනදිවසෙ අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා, ආකාසෙන ආගන්ත්වා උත්තරද්වාරෙ
 ඔතරිංසු. මනුස්සා දිස්වා ගන්ත්වා “පඤ්චසතා, දෙව, පච්චෙකඛුද්ධා ආගතා”ති
 රඤ්ජො ආරොචෙසුං. රාජා සද්ධිං දෙවියා ගන්ත්වා, වන්දිත්වා, පත්තං ගහෙත්වා
 පච්චෙකඛුද්ධෙ පාසාදං ආරොපෙත්වා, තත්ත නෙසං දානං දත්වා, හත්තකිච්චාවසානෙ
 රාජා සඬ්ඝත්ථෙරස්ස, දෙවි, සඬ්ඝනවකස්ස පාදමුලෙ නිපජ්ජිත්වා “අය්‍යා
 පච්චයෙහි න කිලමිස්සන්ති, මයං පුඤ්ඤෙන න භාගිස්සාම. අම්භාකං යාවජ්චං ඉධ
 නිවාසාය පටිඤ්ඤං දෙථා”ති පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා උය්‍යානෙ
 පඤ්චපණ්ණසාලාසතානි පඤ්චවඬ්කමනසතානීති සබ්බාකාරෙන නිවාසනට්ඨානානි
 සම්පාදෙත්වා තත්ථ වසාපෙසුං.

එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ රඤ්ජො පච්චන්තො කුපිතො. සො “අහං පච්චන්තං
 වූපසමෙතුං ගච්ඡාමි, ත්වං පච්චෙකඛුද්ධෙසු මා පමජ්ජි”ති දෙවිං ඔවදිත්වා ගතො.
 තස්මිං අනාගතෙයෙව පච්චෙකඛුද්ධානං ආයුසඬ්ඛාරා බිණා.
 මහාපදුමපච්චෙකඛුද්ධො තියාමරත්තිං කුමාරකිළං කිලිත්වා අරුණුග්ගමනෙ
 ආලම්බනඵලකං ආලම්බිත්වා යීතකොව අනුපාදියෙසාය නිබ්බානධාතුයා
 පරිනිබ්බායි. එතෙනුපායෙන සෙසාපීති සබ්බෙව පරිනිබ්බුතා. පුනදිවසෙ දෙවි
 පච්චෙකඛුද්ධානං නිසීදනට්ඨානං හරිතුපලිත්තං කාරෙත්වා පුජ්ජානි විකිරිත්වා, ධූපං
 දත්වා තෙසං ආගමනං ඔලොකයන්ති නිසින්තා ආගමනං අපස්සන්ති පුරිසං
 පෙසෙසි – “ගච්ඡ, තාත, ජානාහි, කිං අය්‍යානං කිඤ්චි අඵාසුක”න්ති? සො ගන්ත්වා
 මහාපදුමස්ස පණ්ණසාලාය ද්වාරං විවරිත්වා තත්ථ අපස්සන්තො වඬ්කමනං
 ගන්ත්වා ආලම්බනඵලකං නිස්සාය යීතං දිස්වා වන්දිත්වා “කාලො, හන්තෙ”ති
 ආහ. “පරිනිබ්බුතසරීරං කිං කට්ඨස්සති? සො නිද්දායති මඤ්ඤෙ”ති ගන්ත්වා
 පිට්ඨිපාදෙ හත්ථෙන පරාමසිත්වා පාදානං සිතලතාය වෙව ථද්ධතාය ව
 පරිනිබ්බුතභාවං ඤත්වා, දුතියස්ස සන්තිකං අගමාසි. එවං තතියස්සාති සබ්බෙසං
 පරිනිබ්බුතභාවං ඤත්වා රාජකුලං ගතො. “කහං, තාත, පච්චෙකඛුද්ධා”ති පුට්ඨො
 “පරිනිබ්බුතා, දෙවි”ති ආහ. දෙවි කන්දන්ති රොදන්ති නික්ඛමිත්වා නාගරෙහි
 සද්ධිං තත්ථ ගන්ත්වා සාධුකිලිතං කාරෙත්වා පච්චෙකඛුද්ධානං සරීරකිච්චං
 කාරෙත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා වෙනියං පතිට්ඨාපෙසි.

රාජා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගතො පච්චුග්ගමනං ආගතං දෙවිං පුච්ඡි –
 “කිං, හද්දෙ, පච්චෙකඛුද්ධෙසු නජ්ජමජ්ජි, නිරොගා අය්‍යා”ති? “පරිනිබ්බුතා
 දෙථා”ති. රාජා වින්තෙති “එවරුපානම්පි පණ්ඩිතානං මරණං උජ්ජජ්ජති, අම්භාකං

කුතො මොක්ඛො” ති. සො නගරං අගන්ත්වා, උය්‍යානමෙව පවිසිත්වා ජෙට්ඨපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා, තස්ස රජ්ජං නිය්‍යාතෙත්වා, සයං සමණපබ්බජ්ජං පබ්බජී. දෙවීපි “ඉමස්මිං පබ්බජිතෙ අහං කිං කරිස්සාමි” ති තත්ථෙව උය්‍යානෙ පබ්බජිත්වා ද්වෙපි ඤානං භාවෙත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිංසු.

තෙසු තත්ථෙව වසන්තෙසු අම්භාකං සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො අනුපුබ්බෙන රාජගහං පාවිසි. සත්ථරි තත්ථ පටිවසන්තෙ අයං පිප්පලිමාණො මගධරට්ඨෙ මහාතිත්ථබ්‍රාහ්මණගාමෙ කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමහි නිබ්බත්තො. අයං හද්දා කාපිලානී මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරෙ කොසියගොත්තබ්‍රාහ්මණස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡස්මිං නිබ්බත්තා. තෙසං අනුක්කමෙන වඩ්ඪමානානං පිප්පලිමාණවස්ස වීසතිමෙ, හද්දාය සොළසමෙ වස්සෙ සම්පත්තෙ මාතෘපිතරො පුත්තං ඔලොකෙත්වා “තාත, ත්වං වයප්පත්තො, කුලවංසො නාම පතිට්ඨපෙතබ්බො” ති අතිවිය නිප්පිළයිංසු. මාණො ආහ “මය්හං සොතපථෙ එවරූපං කථං මා කථෙථ. අහං යාව තුම්හෙ ධරථ, තාව පටිජග්ගිස්සාමි, තුම්භාකං අවිවයෙන නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි” ති. තෙ කතිපාහං අතික්කමිත්වා පුත කථයිංසු. සොපි තථෙව පටික්ඛිපි. තතො පට්ඨාය නිරන්තරං කථෙති යෙව.

මාණො “මම මාතරං සඤ්ඤාපෙස්සාමි” ති රත්තසුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං දත්වා සබ්බකාමෙහි සන්තප්පෙත්වා සුවණ්ණකාරෙහි එකං ඉත්ථීරූපං කාරාපෙත්වා තස්ස මජ්ජනසට්ටනාදිකම්මපරියොසානෙ තං රත්තවත්ථං නිවාසාපෙත්වා වණ්ණසම්පන්නෙහි පුප්ඵෙහි වෙව නානාඅලඬකාරෙහි ව අලඬකාරාපෙත්වා මාතරං පක්කොසාපෙත්වා ආහ “අම්ම, එවරූපං ආරම්මණං ලහන්තො ගෙහෙ වසිස්සාමි අලහන්තො න වසිස්සාමි” ති. පණ්ඩිතා බ්‍රාහ්මණී වින්තෙසි – “මය්හං පුත්තො පුඤ්ඤවා දින්නදානො කතාහිනිභාරො, පුඤ්ඤං කරොන්තො න එකකොව අකාසි, අද්ධා එතෙන සහකතපුඤ්ඤා සුවණ්ණරූපපටිභාගාව හවිස්සති” ති අට්ඨ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා සබ්බකාමෙහි සන්තප්පෙත්වා සුවණ්ණරූපකං රථං ආරොපෙත්වා “ගච්ඡථ, තාතා, යත්ථ අම්භාකං ජාතිගොත්තභොගෙහි සමානෙ කුලෙ එවරූපං දාරිකං පස්සථ, ඉමමෙව සුවණ්ණරූපකං පණ්ණාකාරං කත්වා එථා” ති උය්‍යාපෙසි.

තෙ “අම්භාකං නාම එතං කම්ම” ති නික්ඛමිත්වා “කත්ථ ගමිස්සාමා” ති වින්තෙත්වා “මද්දරට්ඨං නාම ඉත්ථාකරො, මද්දරට්ඨං ගමිස්සාමා” ති මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරං අගමංසු. තත්ථ තං සුවණ්ණරූපකං න්භානතිත්ථෙ ය්‍යෙත්වා එකමන්තෙ නිසීදිංසු. අථ හද්දාය ධාතී හද්දං න්භාපෙත්වා, අලඬකරිත්වා, සිරිගබ්බෙහි නිසීදාපෙත්වා සයං න්භායිතුං උදකතිත්ථං ගතා තත්ථ තං සුවණ්ණරූපකං දිස්වා “කිස්සායං අවිනීතා ඉධාගන්ත්වා ධීතා” ති පිට්ඨිපස්සෙ පහරිත්වා “සුවණ්ණරූපක” ති ඤාත්වා “අය්‍යධීතා මෙ” ති සඤ්ඤං උප්පාදෙසිං, “අයං පන මෙ අය්‍යධීතාය නිවාසනපටිග්ගාහිකායාපි අසදිසා” ති ආහ. අථ නං තෙ මනුස්සා පරිවාරෙත්වා “එවරූපා තෙ සාමිධීතා” ති පුච්ඡිංසු. “කිං එසා, ඉමාය සුවණ්ණපටිමාය සතගුණෙන සහස්සගුණෙන මය්හං අය්‍යධීතා අභිරූපතරා,

ද්වාදසහත්වේ ගබ්හෙ නිසින්නාය පදිපකිව්වං නත්ථි, සරිරොභාසෙනෙව තමං විධමති” ති. “තෙන හි ආගච්ඡා” ති තං බුජ්ජං ගහෙත්වා සුවණ්ණරූපකං රථේ ආරොපෙත්වා කොසියගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස සරද්ධාරෙ යත්වා ආගමනං නිවෙදයිංසු.

බ්‍රාහ්මණො පටිසන්ථාරං කත්වා “කුතො ආගතත්ථා” ති ප්‍රච්ඡී. “මගධරට්ඨෙ මහාතිත්ථගාමෙ කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස සරතො” ති. “කිං කාරණා ආගතා” ති? “ඉමිනා නාම කාරණෙනා” ති. “කලායාණං, තාතා, සමජාතිගොත්තවිභවො අම්භාකං බ්‍රාහ්මණො, දස්සාමි දාරික” ති පණ්ණාකාරං ගණ්හි. තෙ කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස සාසනං පහිණිංසු “ලද්ධා දාරිකා, කත්තබ්බං කරොථා” ති. තං සාසනං සුත්වා පිජ්ජලිමාණවස්ස ආරොචයිංසු “ලද්ධා කිර දාරිකා” ති. මාණවො “අහං ‘න ලහිස්සන්ති’ ති විත්තෙසිං, ඉමෙ ‘ලද්ධා’ ති වදන්ති, අනත්ථිකො හුත්වා පණ්ණං පෙසෙස්සාමි” ති රහොගතො පණ්ණං ලිඛි “හද්දා, අත්තනො ජාතිගොත්තහොගානුරූපං සරාවාසං ලහතු, අහං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි, මා පච්ඡා විජ්ජට්ඨාරිති අහොසි” ති. හද්දාපි “අසුකස්ස කිර මං දාතුකාමො” ති සුත්වා “පණ්ණං පෙසෙස්සාමි” ති රහොගතා පණ්ණං ලිඛි “අයාපුත්තො අත්තනො ජාතිගොත්තහොගානුරූපං සරාවාසං ලහතු, අහං පබ්බජිස්සාමි, මා පච්ඡා විජ්ජට්ඨාරිති අහොසි” ති. ද්වෙපි පණ්ණානි අන්තරාමග්ගෙ සමාගච්ඡිංසු. “ඉදං කස්ස පණ්ණං” ති? “පිජ්ජලිමාණවෙන හද්දාය පහිත” ති. “ඉදං කස්සා” ති? “හද්දාය පිජ්ජලිමාණවස්ස පහිත” ති ව චුත්තෙ තෙ ද්වෙපි වාචෙත්වා “පස්සට දාරකානං කම්ම” ති ඵාලෙත්වා අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඨෙත්වා අඤ්ඤං තංසමානං පණ්ණං ලිඛිත්වා ඉතො එත්තො ව පෙසෙසුං. ඉති කුමාරස්ස කුමාරිකාය ව සදිසං පණ්ණං ලොකස්සාදරහිතමෙවාති අනිච්ඡමානානංයෙව ද්විත්තං සමාගමො අහොසි.

තං දිවසංයෙව පිජ්ජලිමාණවො එකං පුජ්ජදාමං ගන්ථාපෙසි හද්දාපි. තානි සයනමජ්ඣෙකං යපෙසුං භුත්තසායමාසා උභොපි “සයනං ආරුහිස්සාමා” ති මාණවො දක්ඛිණපස්සෙන සයනං ආරුහි. හද්දා වාමපස්සෙන අභිරුහිත්වා ආහ – “යස්ස පස්සෙ පුජ්ජානි මිලායන්ති, තස්ස රාගවිත්තං උජ්ජන්තන්ති විජානිස්සාම, ඉමං පුජ්ජදාමං න අල්ලියිතබ්බ” ති. තෙ පන අඤ්ඤමඤ්ඤං සරිරසම්ඵස්සහයෙන තියාමරත්තිං නිද්දං අනොක්කමන්තාව වීතිනාමෙන්ති, දිවා පන හසිතමත්තම්පි නාහොසි. තෙ ලොකාමිසෙන අසංසට්ඨා යාව මාතාපිතරො ධරන්ති, තාව කුටුම්භං අව්චාරෙත්වා තෙසු කාලඬකතෙසු විචාරයිංසු. මහති මාණවස්ස සම්පත්ති – එකදිවසං සරිරං උබ්බට්ටෙන්වා ඡඩ්ඨෙතබ්බං සුවණ්ණචුණ්ණං එව මගධනාළියා ද්වාදසනාළිමත්තං ලද්ධුං වට්ටති. යන්තබ්බදානි සට්ඨිමහාතළාකානි, කම්මන්තො ද්වාදසයොජනිකො, අනුරාධපුරපමාණා වුද්දස ගාමා, වුද්දස හත්ථානිකානි, වුද්දස අස්සානිකානි, වුද්දස රථානිකානි.

සො එකදිවසං අලඬකතඅස්සං ආරුහි මහාජනපරිවුතො කම්මන්තං ගන්ත්වා ඛෙත්තකොටියං ධීතො නඬගලෙහි හින්තට්ඨානතො කාකාදයො සකුණො ගණ්චුජ්ජාදාදිපාණකෙ උද්ධරිත්වා බාදන්තෙ දිස්වා, “තාතා, ඉමෙ කිං බාදන්ති” ති

පුවිඡි. “ගණ්ඩුප්පාදෙ, අය්‍යා” ති. “එතෙහි කතං පාපං කස්ස හොති” ති? “තුම්භාකං, අය්‍යා” ති. සො චිත්තෙසි – “සවෙ එතෙහි කතං පාපං මය්හං හොති, කිං මෙ කරස්සති සත්තඤ්ඤිතකොට්ඨනං, කිං ද්වාදසයොජනො කම්මන්තො, කිං යන්තබ්බදානි තළාකානි, කිං චුද්දස ගාමා, සබ්බමෙතං හද්දාය කාපිලානියා නිය්‍යාතෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සාමි” ති.

හද්දාපි කාපිලානී තස්මිං බණ්ණ අන්තරවත්ථුම්භි තයො තිලකුම්භෙ පත්ථරාපෙත්වා ධාතීහි පරිවුතා නිසින්තා කාකෙ තිලපාණකෙ බාදමානෙ දිස්වා, “අම්මා, කිං ඉමෙ බාදන්ති” ති පුවිඡි. “පාණකෙ අය්‍යා” ති. “අකුසලං කස්ස හොති” ති? “තුම්භාකං, අය්‍යා” ති. සා චිත්තෙසි – “මය්හං චතුහත්ථවත්ථං නාළිකොදනමත්තඤ්ඤ උද්ධුං වට්ටති, යදි පනෙතං එත්තකෙන ජනෙන කතං අකුසලං මය්හං හොති, භවසහස්සෙනපි වට්ටතො සිසං උක්ඛිපිතුං න සක්කා. අය්‍යපුත්තෙ ආගතමත්තෙයෙව සබ්බං තස්ස නිය්‍යාතෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සාමි” ති.

මාණුවො ආගන්ත්වා, න්හත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහාරහෙ පල්ලඬකෙ නිසීදි. අථස්ස චක්කවත්තිනො අනුච්ඡවිකං හොජනං සජ්ජයිංසු. ද්වෙපි භුඤ්ජිත්වා පරිජනෙ නික්ඛන්තෙ රහොගතා ඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිංසු. තතො මාණුවො හද්දං ආහ – “හද්දෙ, ඉමං සරං ආගච්ඡන්ති ත්වං කිත්තකං ධනං ආහරසි” ති? “පඤ්චපණ්ණාස සකට්ඨසහස්සානි, අය්‍යා” ති. “තං සබ්බං, යා ච ඉමස්මිං සරෙ සත්තඤ්ඤිතකොට්ඨයො යන්තබ්බද්ධසට්ඨිතළාකාදිහෙදා ච සම්පත්ති අත්ථි, තං සබ්බඤ්ඤ ච තුය්හංයෙව නිය්‍යාදෙමි” ති. “තුම්භෙ පන කහං ගච්ඡථ, අය්‍යා” ති? “අහං පබ්බජිස්සාමි” ති. “අය්‍ය, අහම්පි තුම්භාකංයෙව ආගමනං ඔලොකයමානා නිසින්තා. අහම්පි පබ්බජිස්සාමි” ති. තෙසං ආදිත්තපණ්ණකුටි විය තයො භවා උපට්ඨහිංසු. තෙ අන්තරාපණතො කසායරසපිතානි චත්ථානි මත්තිකාපත්තෙ ච ආහරාපෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං කෙසෙ ඔරොපෙත්වා “යෙ ලොකෙ අරහන්තො, තෙ උද්දිස්ස අම්භාකං පබ්බජ්ජා” ති පබ්බජිත්වා, ථවිකාසු පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා අංසෙ ලග්ගෙත්වා පාසාදතො ඔතරිංසු. ගෙහෙ දාසෙසු වා කම්මකරෙසු වා න කොචි සඤ්ජානි.

අථ තෙ බ්‍රාහ්මණගාමනො නික්ඛම්ම දාසගාමද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙ ආකප්පකුත්තවසෙන දාසගාමවාසිනො සඤ්ජානිංසු. තෙ රොදන්තා පාදෙසු නිපතිත්වා “කිං, අම්භෙ, අනාථෙ කරොථ අය්‍යා” ති ආහංසු. “මයං, ‘හණ්ණ, ආදිත්තපණ්ණසාලා විය තයො භවා’ ති පබ්බජිම්භා. සවෙ තුම්භෙසු එකෙකං භුජිස්සං කරොම, වස්සසතම්පි නජ්ජහොති. තුම්භෙව තුම්භාකං සිසං ධොවිත්වා භුජිස්සා හුත්වා ජීව්වා” ති චත්වා තෙසං රොදන්තානංයෙව පක්කම්භංසු.

ථෙරො පුරතො ගච්ඡන්තො නිවත්තිත්වා ඔලොකෙත්තො චිත්තෙසි – “අයං, හද්දා කාපිලානී, සකලජම්බුදිපග්ගනිකා ඉත්ථි මය්හං පච්ඡතො ආගච්ඡති, යානං බො පනෙතං විජ්ජති, යං කොචිදෙව එවං චිත්තෙය්‍ය ‘ඉමෙ පබ්බජිතාපි විනා භවිතුං

න සක්කොන්ති, අනනුච්ඡවිකං කරොන්ති’ ති, කොචි පාපෙන මනං පදුසෙත්වා අපායපුරකො භවෙය්‍ය, ඉමං පභාය මය්‍හං ගන්තුං වට්ටති’ ති චිත්තං උප්පාදෙසි. සො පුරතො ගච්ඡන්තො ද්වෙධාපථං දිස්වා තස්ස මත්ථකෙ අට්ඨාසි. හද්දාපි ආගන්ත්වා, වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං ආහ – “හද්දෙ, තාදිසිං ඉත්ථිං මම පච්ඡන්තො ආගච්ඡන්තිං දිස්වා ‘ඉමෙ පබ්බජිතාපි චිනා භවිතුං න සක්කොන්ති’ ති චිත්තෙන්වා අම්හෙසු පදුට්ඨචිත්තො මහාජනො අපායපුරකො භවෙය්‍ය. ඉමස්මිං ද්වෙධාපථෙ ත්වං එකං ගණ්හ, අහමෙකෙන ගමිස්සාමි” ති. “ආම, අය්‍ය, පබ්බජිතානං මාතුගාමො පලිබොධො, ‘පබ්බජිත්වාපි චිනා න භවන්ති’ ති අම්හාකං දොසං දස්සෙස්සන්ති, තුම්හෙ එකං මග්ගං ගණ්හථ, චිනා භවිස්සාමා” ති තික්ඛන්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතුසු යානෙසු පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා දසනඛසමොධානසමුප්පලං අඤ්ජලිං පග්ගය්‍හ “සතසහස්සකප්පපරිමාණෙ අද්ධානෙ කතො මිත්තසන්ථවො අප්ප භිජ්ජති” ති වත්වා “තුම්හෙ දක්ඛිණජාතිකා නාම, තුම්හාකං දක්ඛිණමග්ගො වට්ටති, මයං මාතුගාමා නාම වාමජාතිකා, අම්හාකං වාමමග්ගො වට්ටති” ති වන්දිත්වා මග්ගං පටිපන්නා. තෙසං ද්වෙධාභූතකාලෙ අයං මහාපථවි “අහං චක්කවාළසිනෙරුපබ්බතෙ ධාරෙතුං සක්කොන්තිපි තුම්හාකං ගුණෙ ධාරෙතුං න සක්කොමි” ති වදන්ති විය විරවමානා කම්පි, ආකාසෙ අසනිසද්දො විය පවත්ති, චක්කවාළසිනෙරුපබ්බතො උන්නදි.

සම්මාසම්බුද්ධො වෙළුවනමහාවිහාරෙ ගන්ධකුටියං නිසින්තො පථවිකම්පනසද්දං සුත්වා “කිස්ස නු බො පථවි කම්පති” ති ආවජ්ජෙන්නො “පිප්පලිමාණුවො ච හද්දා ච කාපිලානී මං උද්දිස්ස අප්පමෙය්‍යං සම්පත්තිං පභාය පබ්බජිතා. තෙසං වියොගට්ඨානෙ උභින්නං ගුණබලෙන අයං පථවිකම්පො ජාතො. මයාපි එතෙසං සඬිගහං කාතුං වට්ටති” ති ගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම සයමෙව පත්තචීවරමාදාය අසිනිමහාපෙරෙසු කඤ්චිපි අනාමන්තෙන්වා තිගාචුතං මග්ගං පච්චුග්ගමනං කත්වා රාජගහස්ස ච නාලන්දාය ච අන්තරෙ බහුපුත්තකනිග්‍රොධරුක්ඛමුලෙ පල්ලඬිකං ආභූජිත්වා නිසිදි. නිසිදන්තො පන අඤ්ඤතරපංසුකුලිකො විය අනිසිදිත්වා බුද්ධවෙසං ගහෙන්වා අසිනිහත්ථසනබුද්ධරස්මියො විස්සජ්ජෙන්නො නිසිදි. ඉති තස්මිං බණෙ පණ්ණව්ඡන්තසකට්ඨකකුටාගාරාදිප්පමාණා බුද්ධරස්මියො ඉතො චිතො ච විජ්ජරන්ති යො විධාවන්ති යො චන්දසහස්සසූරියසහස්සඋග්ගමනකාලො විය කුරුමානා තං වනන්තං එකොභාසං අකංසු. ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසිරියා සමුප්පලතාරාගණෙන විය ගගනං, සුපුප්ඵිකමලකුචලයෙන විය සලිලං, වනන්තං විරොචිත්ථ. නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස නාම බන්ධො සෙතො හොති, පත්තානි නීලානි, පක්කානි රත්තානි. තස්මිං පන දිවසෙ සතසාබො නිග්‍රොධො සුවණ්ණවණ්ණොව අහොසි.

මහාකස්සපත්ථෙරො “අයං අම්හාකං සත්ථා භවිස්සති, ඉමං අහං උද්දිස්ස පබ්බජිතො” ති දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔණතොණතොව ගන්ත්වා තීසු යානෙසු වන්දිත්වා “සත්ථා මෙ, හන්තෙ, භගවා, සාවකොභමස්මි, සත්ථා මෙ, හන්තෙ, භගවා සාවකොභමස්මි” ති (සං. නි. 2.154) ආහ. අථ නං භගවා ආහ “කස්සප, සචෙ

ත්වං ඉමං නිපච්චිකාරං මහාපථවියා කරෙය්‍යාසි, සාපි ධාරෙතුං න සක්කුණෙය්‍යා.
තථාගතස්ස ඵලං ගුණමහත්තතං ජානතා තයා කතො නිපච්චිකාරො මය්හං,
ලොමම්පි වාලෙතුං න සක්කොති. නිසීද, කස්සප, දායජ්ජං තෙ දස්සාමී”ති. අථස්ස
භගවා තීහි ඔවාදෙහි උපසම්පදමදාසි. දත්වා බහුපුත්තකනිග්‍රොධමූලතො
නික්ඛමිත්වා ථෙරං පච්ඡාසමණං කත්වා මග්ගං පටිපජ්ජී. සත්ථු සරීරං
ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණවිචිත්තං, මහාකස්සපස්ස සරීරං
සත්තමහාපුරිසලක්ඛණපටිමණ්ඩිතං, සො කඤ්චනමහානාචාය පච්ඡාබද්ධො විය
සත්ථු පදානුපදිකං අනුගච්ඡී. සත්ථා ථොකං මග්ගං ගන්ත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම
අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසජ්ජාකාරං දස්සෙසි. ථෙරො “නිසීදිතුකාමො
සත්ථා”ති ඤත්වා අත්තනො පාරුපිතපට්ටිලොතිකසඬ්ඝාටිං චතුග්ගුණං කත්වා
පඤ්ඤපෙසි.

සත්ථා තත්ථ නිසීදිත්වා හත්ථෙත වීචරං පරිමජ්ජන්තො “මුදුකා ඛො ත්‍යායං,
කස්සප, පට්ටිලොතිකසඬ්ඝාටී”ති (සං. නි. 2.154) ආහ. ථෙරො “සත්ථා මම
සඬ්ඝාටියා මුදුභාවං කථෙති, පාරුපිතුකාමො භවිස්සති”ති ඤත්වා “පාරුපතු,
හන්තෙ, භගවා සඬ්ඝාටී”න්ති ආහ. “ත්වං කිං පාරුපිස්සසි, කස්සපා”ති?
“තුම්භාකං නිවාසනං ලහන්තො පාරුපිස්සාමි, හන්තෙ”ති. “කිං පන ත්වං, කස්සප,
ඉමං පරිභොගජිණ්ණං පංසුකුලං ධාරෙතුං සක්ඛිස්සසි? මයා හි ඉමස්ස පංසුකුලස්ස
ගහිතදිවසෙ උදකපරියන්තං කත්වා මහාපථවී කම්පි, ඉමං බුද්ධානං
පරිභොගජිණ්ණවීචරං නාම න සක්කා පරිත්තගුණෙන ධාරෙතුං, පට්ටිලෙනෙවිදං
පටිපත්තිපුරණසමත්ථෙත ජාතිපංසුකුලිකෙන ධාරෙතුං වට්ටතී”ති වත්වා ථෙරෙන
සද්ධිං වීචරං පරිවත්තෙසි.

ඵලං පන වීචරපරිවත්තනං කත්වා ථෙරස්ස පාරුතවීචරං භගවා පාරුපි, සත්ථු
වීචරං ථෙරො. තස්මිං සමයෙ අවෙනනාපි අයං මහාපථවී “දුක්කරං, හන්තෙ,
අකත්ථ, අත්තනා පාරුතවීචරං සාවකස්ස දින්නපුබ්බො නාම නත්ථී, අහං තුම්භාකං
ගුණං ධාරෙතුං න සක්කොමී”ති වදන්තී විය උදකපරියන්තං කත්වා කම්පි. ථෙරොපි
“ලද්ධං දානි මයා බුද්ධානං පරිභොගවීචරං, කිං මෙ ඉදානි උත්තරි කත්තබ්බං
අත්ථී”ති උන්නති. අකත්වා බුද්ධානං සන්තිකෙයෙව තෙරස ධුතගුණෙ සමාදාය
සත්තදිවසමත්තං පුටුජ්ජනො අහොසි, අට්ඨමෙ දිවසෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං
පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.1.398-420) –

“පදුමුත්තරස්ස භගවතො, ලොකපෙට්ඨස්ස තාදිනො;
නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හි, පූජං කුබ්බන්ති සත්ථුනො.

“උදග්ගචිත්තා ජනතා, ආමොදිතපමොදිතා;
තෙසු සංවෙගජාතෙසු, පීති සෙ උදපජ්ජථ.

“ඤාතිමිත්තෙ සමානෙත්වා, ඉදං වචනමබ්‍රවිං;
පරිනිබ්බුතො මහාවීරො, හන්ද පූජං කරොමසෙ.

“සාධුති තෙ පටිස්සුත්වා, හියොයා භාසං ජනිංසු මෙ;
බුද්ධස්මිං ලොකනාථමිහි, කාහාම පුඤ්ඤසඤ්චයං.

“අග්ගියං සුකතං කත්වා, සතහත්ථසමුග්ගතං;
දියඨිසහත්ථපත්ථං, විමානං නහමුග්ගතං.

“කත්වාන හම්මියං තත්ථ, තාලපන්තිහි චිත්තිතං;
සකං චිත්තං පසාදෙන්වා, චෙතියං පුජයුත්තමං.

“අග්ගික්ඛන්ධොව ජලිතො, කිංසුකො ඉව ඵුල්ලිතො;
ඉන්දලට්ඨිව ආකාසෙ, ඔභාසෙති චතුද්දිසා.

“තත්ථ චිත්තං පසාදෙන්වා, කත්වාන කුසලං බහුං;
පුබ්බකම්මං සරිත්වාන, තිදසං උපපජ්ජහං.

“සහස්සයුත්තං හයවාහිං, දිබ්බයානමධිට්ඨිතො;
උබ්බිද්ධං භවනං මය්හං, සත්තභූමං සමුග්ගතං.

“කූටාගාරසහස්සානි, සබ්බසොණ්ණමයා අහුං;
ජලන්ති සකතෙජෙන, දිසා සබ්බා පභාසයං.

“සන්ති අඤ්ඤෙපි නියයුහා, ලොභිතඨගමයා තදා;
තෙපි ජොතන්ති ආභාය, සමන්තා චතුරො දිසා.

“පුඤ්ඤකම්මාහිනිබ්බත්තා, කූටාගාරා සුනිම්මිතා;
මණ්ඩයාපි ජොතන්ති, දිසා දස සමන්තතො.

“තෙසං උජ්ජොතමානානං, ඔභාසො විපුලො අහු;
සබ්බෙ දෙවෙ අභිභොමි, පුඤ්ඤකම්මස්සිදං ඵලං.

“සට්ඨිකජපසහස්සමිහි, උබ්බිද්ධො නාම ඛත්තියො;
වාතුරන්තො විජිතාවි, පථවිං ආවසිං අහං.

“තථෙව හද්දකෙ කජ්ජෙ, තිංසක්ඛන්තුං අභොසහං;
සකකම්මාහිරද්ධොමිහි, චක්කවත්ති මහබ්බලො.

“සත්තරතනසම්පන්නො, චතුදීපමිහි ඉස්සරො;
තත්ථාපි භවනං මය්හං, ඉන්දලට්ඨිව උග්ගතං.

“ආයාමතො චතුබ්බිසං, විත්ථාරෙන ව ද්වාදස;
රම්මණං නාම නගරං, දළ්භපාකාරතොරණං.

“ආයාමනො පඤ්චසතං, විත්ථාරෙන තදඛිස්සං;
ආකිණ්ණං ජනකායෙහි, තිදසානං පුරං විය.

“යථා සුවිසරෙ සුවි, පක්ඛිත්තා පණ්ණවිසති;
අඤ්ඤමඤ්ඤං පසට්ටෙන්ති, ආකිණ්ණං හොති ලඛිකතං.

“එවම්පි නගරං මය්හං, හත්ථිස්සරථසංකුලං;
මනුස්සෙහි සදාකිණ්ණං, රම්මණං නගරුත්තමං.

“තත්ථ භුත්වා පිවිත්වා ව, පුන දෙවත්තනං ගතො;
හවෙ පච්ඡිමකෙ මය්හං, අහොසි කුලසම්පදා.

“බ්‍රහ්මඤ්ඤකුලසම්භූතො, මහාරත්තසඤ්චයො;
අසිතිකොට්ඨො හිත්වා, හිරඤ්ඤස්සාපි පබ්බජිං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” න්ති.

අථ නං සත්ථා “කස්සපො, හික්ඛවෙ, චන්ද්‍රපමො කුලානි උපසඬ්ඛමති
අපකස්සෙව කායං, අපකස්ස චිත්තං, නිව්චනවකො කුලෙසු අප්පගබ්භො” ති
එවමාදිනා (සං. නි. 2.146) පසංසිත්වා අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො
“එතදග්ගං, හික්ඛවෙ, මම සාවකානං හික්ඛුනං ධුතවාදානං යදිදං මහාකස්සපො” ති
(අ. නි. 1.188, 191) ධුතඬ්ඛධරානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සො
විවෙකාහිරතිකිත්තනමුඛෙන හික්ඛුනං ඔවාදං දෙන්තො අත්තනො පටිපත්ති.
පකාසෙන්තො –

1054.

“න ගණෙන පුරක්ඛතො චරෙ, විමනො හොති සමාධි දුල්ලභො;
නානාජනසඬ්ඛගහො දුඛො, ඉති දිස්වාන ගණං න රොචයෙ.

1055.

“න කුලානි උපබ්බපෙ මුනි, විමනො හොති සමාධි දුල්ලභො;
සො උස්සුක්කො රසානුගිද්ධො, අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාවහො.

1056.

“පඬ්ඛකානි හි නං අවෙදයුං, යායං චන්දනපුෂ්පා කුලෙසු;
සුබ්බමං සල්ලං දුරුබ්බහං, සක්කාරො කාපුරිසෙන දුජ්ජහො.

1057.

“සෙනාසනම්භා ඔරුය්හ, නගරං පිණ්ඩාය පාවිසිං;
භුඤ්ජන්තං පුරිසං කුට්ඨිං, සක්කච්චං තං උපට්ඨතිං.

1058.

“සො මෙ පක්කෙන හත්ථෙන, ආලොපං උපනාමයි;
ආලොපං පක්ඛිපන්තස්ස, අඬිගුලි චෙත්ථ ඡිජ්ජථ.

1059.

“කුට්ටමුලඤ්ච නිස්සාය, ආලොපං තං අභුඤ්ජිසං;
භුඤ්ජමානෙ වා භුත්තෙ වා, ජෙගුච්ඡං මෙ න විජ්ජති.

1060.

“උත්තිට්ඨපිණ්ඩො ආභාරො, පුනිමුත්තඤ්ච ඔසධං;
සෙනාසනං රුක්ඛමූලං, පංසුකුලඤ්ච වීචරං;
යස්සෙනෙ අභිසම්භුත්වා, ස චෙ වාතුද්දිසො නරො.

1061.

“යත්ථ එකෙ විහඤ්ඤන්ති, ආරුහන්තා සිලුව්චයං;
තත්ථ බුද්ධස්ස දායාදො, සම්පජානො පටිස්සනො;
ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො, කස්සපො අභිරුහති.

1062.

“පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො, සෙලමාරුය්හ කස්සපො;
කුමායති අනුපාදානො, පභිනභයගෙරවො.

1063.

“පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො, සෙලමාරුය්හ කස්සපො;
කුමායති අනුපාදානො, ධය්හමානෙසු නිබ්බුතො.

1064.

“පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො, සෙලමාරුය්හ කස්සපො;
කුමායති අනුපාදානො, කතකිච්චො අනාසවො.

1065.

“කරෙරිමාලාවිතතා, භූමිභාගා මනොරමා;
කුඤ්ජරාභිරුදා රම්මා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1066.

“නීලඛ්භවණ්ණා රුචිරා, වාරිසීතා සුවින්ධරා;
ඉන්ද්‍රගොපකසඤ්ජන්තා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1067.

“නීලඛ්භකුට්ඨදිසා, කුටාගාරවරුපමා;
වාරණාභිරුදා රම්මා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1068.

“අභිවුට්ඨා රම්මතලා, නගා ඉසිහි සෙව්නා;
අබ්භුන්නදිනා සිබ්භි, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1069.

“අලං කුමාරකාමස්ස, පහිත්තස්ස මෙ සතො;
අලං මෙ අත්ථකාමස්ස, පහිත්තස්ස භික්ඛුනො.

1070.

“අලං මෙ ඵාසුකාමස්ස, පහිත්තස්ස භික්ඛුනො;
අලං මෙ යොගකාමස්ස, පහිත්තස්ස තාදිනො.

1071.

“උමාපුප්ඵෙත සමානා, ගගනාවබ්භජාදිනා;
නානාදිජගණාකිණ්ණා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1072.

“අනාකිණ්ණා ගහට්ඨෙහි, මිගසඬ්ඝනිසෙව්නා;
නානාදිජගණාකිණ්ණා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1073.

“අවිජොදිකා පුට්ඨිලා, ගොනඬ්ගුලමිගායුතා;
අම්බුසෙව්වාලසඤ්ජන්නා, තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

1074.

“න පඤ්චඬ්භිකෙන තුරියෙන, රති මෙ හොති තාදිසි;
යථා එකග්ගවිත්තස්ස, සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

1075.

“කම්මං බහුකං න කාරයෙ, පරිවජ්ජෙය්‍ය ජනං න උය්‍යමෙ;
උස්සුක්කො සො රසානුගිද්ධො, අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාවහො.

1076.

“කම්මං බහුකං න කාරයෙ, පරිවජ්ජෙය්‍ය අනත්තනෙය්‍යමෙතං;
කිච්ඡති කායො කිලමති, දුක්ඛිතො සො සමථං න වින්දති.

1077.

“ඔට්ඨප්පහතමත්තෙන, අත්තානම්පි න පස්සති;
පත්ථද්ධගිවො වරති, අහං සෙය්‍යොති මඤ්ඤති.

1078.

“අසෙයොසො සෙයාසමානං, බාලො මඤ්ඤති අත්තානං;
න තං විඤ්ඤ පසංසන්ති, පත්ථද්ධමානසං නරං.

1079.

“යො ච සෙයොහමස්මීති, නාහං සෙයොති චා පන;
භීතො තංසදිසො චාති, විධාසු න විකම්පති.

1080.

“පඤ්ඤවන්තං තථා තාදිං, සිලෙසු සුසමාහිතං;
චෙතොසමථමනුයුත්තං, තඤ්චෙ විඤ්ඤ පසංසරෙ.

1081.

“යස්ස සබ්බමචාරිසු, ගාරවො නුපලබ්භති;
ආරකා භොති සද්ධම්මා, නහතො පුථවී යථා.

1082.

“යෙසඤ්ච හිරි ඔත්තජ්ජං, සදා සම්මා උපට්ඨිතං;
විරුළ්භබ්බමචරියා තෙ, තෙසං ඛිණං පුනබ්භවා.

1083.

“උද්ධතො චපලො හික්ඛු, පංසුකුලෙන පාරුතො;
කපිච සිහවම්මෙන, න සො තෙනුපසොහති.

1084.

“අනුද්ධතො අචපලො, නිපකො සංවුත්තිත්ථියො;
සොහති පංසුකුලෙන, සිභොච ගිරිගබ්භරෙ.

1085.

“එතෙ සම්බහුලා දෙවා, ඉද්ධිමන්තො යසස්සිනො;
දසදෙවසහස්සානි, සබ්බෙ තෙ බ්බමකායිකා.

1086.

“ධම්මසෙනාපතිං වීරං, මහාකායිං සමාහිතං;
සාරිපුත්තං නමස්සන්තා, තිට්ඨන්ති පඤ්ඤාලිකතා.

1087.

“නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ, නමො තෙ පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ නාහිජානාම, යම්පි නිස්සාය කායති.

1088.

“අච්ඡෙරං ච ත බුද්ධානං, ගම්භිරො ගොචරො සකො;

යෙ මයං නාහිජානාම, වාලවෙධිසමාගතා.

1089.

“තං තථා දෙවකායෙහි, පුජිතං පුජනාරහං;
සාරිපුත්තං තදා දිස්වා, කප්පිනස්ස සිතං අහු.

1090.

“යාවතා බුද්ධබ්බත්තමහි, යපයිත්වා මහාමුනිං;
ධුතගුණෙ විසිට්ඨොහං, සදිසො මෙ න විජ්ජති.

1091.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, නත්ථි දානි පුනඛභවො.

1092.

“න ථීවරෙ න සයනෙ, භොජනෙ නුපලිම්පති;
ගොතමො අනප්පමෙය්‍යො, මුළාලපුජ්ථං විමලංව;
අම්බුතා නෙක්ඛම්මනින්තො, තිභවාහිනිස්සටො.

1093.

“සතිපට්ඨානගීවො සො, සද්ධාහත්ථො මහාමුනි;
පඤ්ඤාසීසො මහාඤ්ඤාණී, සදා වරති නිබ්බුතො’ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි. තත්ථ ආදිතො තිස්සො ගාථා ගණෙසු කුලෙසු ව සංසට්ඨෙ හික්ඛු දිස්වා තෙසං ඔවාදදානවසෙන වුත්තා.

තත්ථ න ගණෙන පුරක්ඛතො වරෙති හික්ඛුගණෙහි පුරක්ඛතො පරිවාරිතො හුත්වා න වරෙය්‍ය න විහරෙය්‍ය. කස්මා? විමනො භොති සමාධි දුල්ලභො ගණං පරිහරන්තස්ස දුක්ඛජ්ජත්තියා බ්‍යාකුලමනතාය, උද්දෙසෙන ඔවාදෙන අනුසාසනියා අනුග්ගහං කරොන්තො යථානුසිට්ඨං අප්පට්ඨත්තියා ව විමනො විකාරිභූතවිත්තො භොති, තතො සංසග්ගෙන ඵකග්ගතං අලහන්තස්ස සමාධි දුල්ලභො භොති. තථාරූපස්ස හි උපචාරසමාධිමත්තමපි න ඉජ්ඣති, පගෙව ඉතරො. නානාජනසඬගභොති නානාජ්ඣාසයස්ස නානාරූපිකස්ස ජනස්ස පෙය්‍යබ්ජ්ජාදිනා සඬගභො. දුබොති කිච්ඡො කසිරො. ඉති දිස්වානාති ඵවං ගණසඬගහෙ බහුවිධං ආදිනවං දිස්වා ඤාණවක්ඛුතා ඔලොකෙත්වා. ගණං ගණවාසං න රොවයෙ න රොවෙය්‍ය න ඉච්ඡෙය්‍ය.

න කුලානි උපබ්බපේ මුනීති ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිතො බත්තියාදිකුලුපකො හුත්වා න උපගච්ඡෙය්‍ය. කිංකාරණා? විමනො භොති සමාධි දුල්ලභො. සො උස්සුක්කො කුලුපසඬකමනෙ උස්සුක්කං ආපන්නො කුලෙසු ලද්ධබ්බෙසු මධුරාදිරසෙසු අනුගිද්ධො ගෙධං ආපන්නො තත්ථ උප්පන්නෙසු කිච්චකරණියෙසු

අත්තනාව යොගං ආපජ්ජන්තො. අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාවහොති යො අත්තනො
මග්ගඵලනිබ්බානසුඛාවහො තං සීලවිසුද්ධිආදිසංඛාරං අත්ථං රිඤ්චති ජහති,
නානුයුඤ්ජතිති අත්ථො.

තතියගාථා හෙට්ඨා චුත්තා එව.

සෙනාසනම්භා ඔරුය්භාතිආදිකා වතස්සො ගාථා පච්චයෙසු අත්තනො
සන්තොසදස්සනමුඛෙන “භික්ඛුනා නාම එවං පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති භික්ඛුනං
ඔවාදදානවසෙන චුත්තා. තත්ථ සෙනාසනම්භා ඔරුය්භාති පබ්බතසෙනාසනත්තා
චුත්තං. සක්කච්චං තං උපට්ඨන්ති තං කුට්ඨිපුරිසං උළාරසම්පත්තිං
පාපෙතුකාමතාය භික්ඛාය අත්ථිකො හුත්වා පණිතභික්ඛදායකං කුලං
මහිවිජ්ජග්ගලො විය ආදරෙන උපගන්ත්වා අට්ඨාසිං.

පක්කෙනාති අට්ඨගතකුට්ඨරොගතාය උපක්කෙන කුට්ඨෙන. අඬගුලි චෙත්ථ
ජිජ්ජාති එත්ථ පත්තෙ තස්ස අඬගුලි ජිජ්ජිත්වා ආභාරෙන සද්ධිං පතතිති අත්ථො.

කුට්ඨමුලං නිස්සායාති තස්ස පුරිසස්ස පසාදජනනත්ථං තාදිසෙ සරහිත්තිසම්පෙ
නිසිදිත්වා ආලොපං තං අභුඤ්ජිසං පරිභුඤ්ජිං. අයං පන ථෙරස්ස පටිපත්ති
සික්ඛාපදෙ අපඤ්ඤත්තෙති දට්ඨබ්බං. පටික්කුලෙ ච අප්පටික්කුලෙ ඉව
අප්පටික්කුලසඤ්ඤිතාය අරියද්ධියා උක්කංසගතත්තා ථෙරස්ස තං
අප්පකොභරත්තස්ස ජිගුච්ඡා න උප්පජ්ජි, පුට්ඨජනස්ස පන තාදිසං භුඤ්ජන්තස්ස
අන්තාති නික්ඛමෙය්‍යං. තෙනාහ “භුඤ්ජමානෙ වා භුත්තෙ වා, ජෙගුච්ඡං මෙ න
විජ්ජති”ති.

උත්තිට්ඨපිණ්ඩොති උත්තිට්ඨිත්වා පරෙසං සරද්වාරෙ යත්වා
ගහෙනබ්බපිණ්ඩො, ජඩ්ඝබලං නිස්සාය අනුසරං ගන්ත්වා ලද්ධබ්බමිස්සකභික්ඛාති
අත්ථො. පුතිමුත්තන්ති ගොමුත්තපරිභාවිතහරිට්ඨකාදි ව. යස්සෙනෙ අභිසම්භුත්වාති,
යො භික්ඛු එතෙ උත්තිට්ඨපිණ්ඩාදයො වත්තාරො පච්චයෙ අන්තිමන්තෙන
අභිරමිත්වා පරිභුඤ්ජති. ස චෙ වාතුද්දිසො නරොති සො පුග්ගලො එකංසෙන
වාතුද්දිසො පුරත්ථිමාදිවතුදිසායොගො, කත්ථවි අප්පටිසො යාය කායවි දිසාය
විහරිතුං සක්කොතිති අත්ථො.

අථ ථෙරො අත්තනො මහල්ලකකාලෙ මනුස්සෙහි “කථං, භත්තෙ, තුම්හෙ
එවරුපාය ජරාය වත්තමානාය දිනෙ දිනෙ පබ්බතං අභිරුහං”ති චුත්තෙ “යත්ථ
එකෙ”තිආදිකා වතස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ යත්ථාති යස්මිං පච්ජිමවයෙ. එකෙති
එකච්චෙ. විභඤ්ඤන්තිති සරිරකිලමථෙත විත්තෙන විසාතං ආපජ්ජන්ති.
සීලුවවයන්ති පබ්බතං. තත්ථාති තස්මිං ජරාජිණ්ණකාලෙපි. සම්පජානො
පටිස්සකොති ඉමිනා විත්තබ්බදාභාවං දස්සෙති, ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධොති ඉමිනා
සරිරබ්බදාභාවං.

භයහෙතුනං කිලෙසානං සමුච්ඡින්නත්තා පභීනභයහෙරවො.

ඩය්හමානෙසුති රාගග්ගිආදීහි එකාදසහි අග්ගිහි සත්තෙසු ඩය්හමානෙසු.
සංකිලෙසපරිලාභාභාවෙන නිබ්බුතො සීතිභූතො.

පුන මනුස්සෙහි “කිං, භත්තෙ, ජිණ්ණකාලෙපි අරඤ්ඤපබ්බතෙයෙව විහරං,
නනු ඉමෙ වෙළඳනාදයො විහාරා මනාරමා”ති චුත්තෙ අරඤ්ඤපබ්බතා එව මය්හං
මනාරමාති දස්සෙන්නො “කරෙරිමාලාවිතතා”තිආදිකා ද්වාදස ගාථා අභාසී.
තත්ථ කරෙරිමාලාවිතතාති වරුණරුක්ඛපන්තිහි සමාගතා. “කාලවණ්ණපුප්ඵහි
ඔත්ථං”තිපි වදන්ති. කුඤ්ජරාභිරුදාති පටිසොසාදිගුණිභූතෙහි භත්ථිනං
ගොවරෙසිනං ගජ්ජිතෙහි අභිත්ථනිතා.

අභිවුට්ඨාති මහාමෙසෙන අභිජ්ජවුට්ඨා. රම්මතලාති තෙනෙව
රජොජල්ලපණ්ණෙය්‍යාදීනං අපගමෙන රමණීයතලා. නගාති දෙසන්තරං
අගමනතො “නගා”ති සෙලමයතාය “සෙලා”ති ව ලද්ධනාමා පබ්බතා.
අබ්භුන්තදිකා සිබ්බිති මධුරස්සරෙන උත්තදිකා.

අලන්ති යුත්තං සමත්ථං වා. කුසිකුකාමස්ස අත්ථකාමස්සාතිආදීසුපි ඉමිනා
නයෙන යොජෙතබ්බං. භික්ඛුනොති භිත්තකිලෙසභික්ඛුනො, මෙති සම්බන්ධො.

උමාපුප්ඵෙන සමානාති මෙවකතිහතාය උමාකුසුමසදිසා. ගගනාවබ්භ ජාදිතාති
තතො එව සරදස්ස ගගනඅබ්භා විය කාළමෙසසඤ්ජාදිතා, නිලවණ්ණාති අත්ථො.

අනාකිණ්ණාති අසංකිණ්ණා අසම්බාධා. පඤ්චඩ්ගිකෙතාති ආතතාදීහි පඤ්චහි
අඩ්ගෙහි යුත්තෙන තූරියෙන පරිවාරියමානස්ස තාදිසිපි න හොති, යථා යාදිසි
එකග්ගචිත්තස්ස සමාහිතචිත්තස්ස සම්මදෙව රූපාරූපධම්මං අනිච්චාදිවසෙන
විපස්සන්තස්ස රති හොති. තෙනාහ භගවා -

“යතො යතො සම්මසති, බන්ධානං උදයබ්බයං;
ලහතී පීතිපාමොජ්ජං, අමතං තං විජානත”න්ති. (ධ. ප. 374)

කම්මං බහුකන්තිආදිනා ද්වෙ ගාථා කම්මාරාමානං පච්චයගිද්ධානං භික්ඛුනං
ඔවාදදානවසෙන චුත්තා. තත්ථ කම්මං බහුකං න කාරයෙති කම්මාරාමො හුත්වා
බහුං නාම කම්මං න කාරයෙ න අධිට්ඨනෙ, බණ්ඩචුල්ලපටිසඬ්ඛරණං පන සත්ථාරා
අනුඤ්ඤාතමෙව. පරිවජ්ජෙය්‍ය ජනන්ති අකල්‍යාණමිත්තභූතං ජනං වජ්ජෙය්‍ය. න
උය්‍යමෙති පච්චයුප්පාදනගණබන්ධාදිවසෙන වායාමං න කරෙය්‍ය.

අනත්තනෙය්‍යමෙතන්ති එතං නවකම්මාධිට්ඨානාදිකං අත්තනො අත්ථාවභං න
හොතීති අත්ථො. තත්ථ කාරණමාහ “කිච්ඡති කායො කිලමතී”ති.
නවකම්මාදිපසුතස්ස හි තභං තභං විවරතො කායසුඛාදිඅලාභෙන කිච්ඡප්පත්තො
හොති කිලමතී බෙදං ආපජ්ජති, තෙන ව කායකිලමථෙන දුක්ඛිතො.
වත්ථුච්චසදඅත්තනෙය්‍යකිරියාදීනං අභාවෙන සො පුග්ගලො සමථං න වින්දති
චිත්තසමාධානං න ලහතීති.

ඔට්ටිප්පහතමත්තෙනාතිආදිනා ද්වෙ ගාථා සුතපරමස්ස පණ්ඩිතමානිනො ගරහවසෙන, තතො පරා ද්වෙ පණ්ඩිතස්ස පසංසාවසෙන චුත්තා. තත්ථ ඔට්ටිප්පහතමත්තෙනාති සජ්ඣායසීසෙන ඔට්ටිපරිවත්තනමත්තෙන, බුද්ධවචනං සජ්ඣායකරණමත්තෙනාති අත්ථො. අත්තානම්පි න පස්සතීති අනත්ථඤ්ඤාය අත්තනො පච්චක්ඛන්තම්පි අත්ථං න ජානාති, යාථාවතො අත්තනො පමාණං න පරිච්ඡින්නතීති අත්ථො. පත්ථද්ධගීවො වරතීති “අහං බ්‍රහ්මස්සුතො, සතිමා, පඤ්ඤවා, න මයා සදිසො අඤ්ඤො අත්ථී”ති මානත්ථද්ධො හුත්වා ගරුට්ඨානියානම්පි අපචිතිං අදස්සෙන්තො අයොසලාකං ගිලිත්වා යීතො විය ථද්ධගීවො වරති. අහං සෙය්‍යොති මඤ්ඤතීති අහමෙව සෙය්‍යො උත්තමොති මඤ්ඤති.

අසෙය්‍යො සෙය්‍යසමානං, බාලො මඤ්ඤති අත්තානන්ති අයං අසෙය්‍යො භීතො සමානො අඤ්ඤෙන සෙය්‍යෙන උත්තමෙන සමානං සදිසං කත්වා අත්තානං බාලො මන්දබුද්ධි බාලභාවෙනෙව මඤ්ඤතීති. න තං විඤ්ඤ පසංසන්නීති තං තාදිසං බාලං පග්ගහිතවිත්තතාය පත්ථද්ධමානසං ථම්හිතත්තං නරං විඤ්ඤ පණ්ඩිතා න පසංසන්නි, අඤ්ඤදත්ථු ගරහන්තියෙව.

සෙය්‍යොහමස්මීති යො පන පණ්ඩිතො පුග්ගලො “සෙය්‍යොහමස්මී”ති වා භීතසදිසමානවසෙන “නාහං සෙය්‍යො”ති වා කඤ්චිපි මානං අප්ප්පෙන්තො විධාසු නවසු මානකොට්ඨාසෙසු කස්සචිපි වසෙන න විකම්පති.

පඤ්ඤවත්තන්ති අග්ගඵලපඤ්ඤාවසෙන පඤ්ඤවත්තං ඉට්ඨාදීසු තාදිභාවජ්ජත්තියා තාදිං, අසක්ඛඵලසීලෙසු සුට්ඨු පතිට්ඨිතත්තා සීලෙසු සුසමාහිතං, අරහත්තඵලසමාපත්තිසමාපජ්ජනෙන වෙනොසමථමනුයුත්තන්ති තාදිසං සබ්බසො පහීනමානං බිණාසවං විඤ්ඤ බුද්ධාදයො පණ්ඩිතා පසංසරෙ වණ්ණෙන්ති ථොමෙන්තීති අත්ථො.

පුන අඤ්ඤතරං දුබ්බවං හික්ඛුං දිස්වා දොවචස්සතාය ආදීනවං, සොවචස්සතාය ආනිසංසඤ්ච පකාසෙන්තො “යස්ස සමුග්ගමාරීසු”තිආදිකා ද්වෙ ගාථා අභාසි. තා චුත්තත්ථා ඵව.

පුන උද්ධතං උන්නළං ඵකං හික්ඛුං දිස්වා උද්ධතාදිභාවෙ දොසං, අනුද්ධතාදිභාවෙ ව ගුණං විභාවෙන්තො “උද්ධතො වපලො හික්ඛු”තිආදිකා ද්වෙ ගාථා අභාසි. තත්ථ කපිව සිහවම්මෙනාති සිහවම්මෙන පාරුතො මක්කටො විය. සො උද්ධතාදිදොසසංයුත්තො හික්ඛු තෙන පංසුකුලෙන අරියද්ධපෙන න උපසොහති අරියගුණානං අභාවතො.

යො පන උපසොහති, තං දස්සෙතුං “අනුද්ධතො”තිආදි චුත්තං;

ඵතෙ සම්බහුලාතිආදිකා පඤ්ච ගාථා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං නමස්සන්තෙ බ්‍රහ්මකායිකෙ දෙවෙ දිස්වා ආයස්මතො කප්පිනස්ස සිතපාතුකම්මනිමිත්තං චුත්තා. තත්ථ ඵතෙති තෙසං පච්චක්ඛතාය චුත්තං. සම්බහුලාති බ්‍රහ්භාවතො, තං පන

බහුභාව “දසදෙවසහස්සානී” ති පරිච්ඡින්නදිත්වා ආහ. දෙවානි උපපත්තිදෙවා. තං තෙසං දෙවභාවං අඤ්ඤෙහි විසෙසෙත්වා දස්සෙන්නො “සබ්බෙ තෙ බ්‍රහ්මකායිකා” ති ආහ. යස්මා තෙ අත්තනො උපපත්තිද්ධියා මහතියා දෙවිද්ධියා සමන්තාගතා පරිවාරසම්පන්නා ච, තස්මා ආහ “ඉද්ධිමන්නො යසස්සිනො” ති.

“කො නු සෙනාපති භොතො” ති ප්‍රච්ඡාය විස්සජ්ජනවසෙන “මයා පචත්තිතං ධම්මවක්කං අනුත්තරං සාරිපුත්තො අනුවත්තෙති” ති (ම. නි. 2.399) වදන්තෙන භගවතා ආයස්මතො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ධම්මසෙනාපතිභාවො අනුඤ්ඤාතොති ආහ – “ධම්මසෙනාපතිං වීරං මහාක්කායං සමාහිතං සාරිපුත්ත” ති. තත්ථ වීරත්ති කිලෙසමාරාදීනං නිම්මට්ඨනෙන වීරියවත්තං මහාවික්කන්තං. මහාක්කායින්ති දිබ්බවිහාරාදීනං උක්කංසගමනෙන මහන්තං ක්කායං. තතො එව සබ්බසො වික්ඛෙපවිද්ධංසනවසෙන සමාහිතං. නමස්සන්තාති සිරසි අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නමස්සමානා තිට්ඨන්ති.

යම්පි නිස්සායාති යං නු බො ආරම්මණං නිස්සාය ආරබ්භ ක්කායතීති නාහිජානාමාති පුට්ඨජ්ජනභාවෙන බ්‍රහ්මානො එවං ආහංසු.

අච්ඡෙරං වතාති අච්ඡරියං වත. බුද්ධානන්ති චතුසච්චබුද්ධානං. ගම්භීරො ගොවරො සකොති පරමගම්භීරො අතිදුද්දසො දුරනුබොධො පුට්ඨජ්ජනෙහි අසාධාරණො අවිසයො. ඉදානි තස්ස ගම්භීරභාවෙ කාරණං දස්සෙතුං “යෙ මය” තිත්ථාදි වුත්තං. තත්ථ වාලවෙධිසමාගතාති යෙ මයං වාලවෙධිධනුග්ගහසදිසා අතිසුබ්‍රමම්පි විසයං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථා ආගතා උපපරික්ඛන්තා නාහිජානාම, ගම්භීරො වත බුද්ධානං විසයොති අත්ථො. තං තථා දෙවකායෙහීති තං තථාරූපං සාරිපුත්තං සදෙවකස්ස ලොකස්ස පූජනාරහං තෙහි බ්‍රහ්මකායිකෙහි තදා තථා පූජිතං දිස්වා ආයස්මතො මහාකප්පිනස්ස සිතං අභොසි. ඉමෙසං ලොකසම්මතානං බ්‍රහ්මුනම්පි අවිසයො, යත්ථ සාවකානං විසයොති.

යාවතා බුද්ධබ්‍රෙත්තම්භීති ගාථා ථෙරෙන අත්තානං ආරබ්භ සිහනාදං නදන්තෙන භාසිතා. තත්ථ බුද්ධබ්‍රෙත්තම්භීති ආණාබ්‍රෙත්තං සන්ධාය වදන්ති. යපයිත්වා මහාමුනින්ති සම්මාසම්බුද්ධං යපෙත්වා. බුද්ධා හි භගවන්තො ධුතගුණෙහිපි සබ්බසත්තෙහි පරමුක්කංසගතා එව, කෙවලං පන මහාකරුණාසඤ්චොදිතමානසා සත්තානං තාදිසං මහන්තං උපකාරං ඔලොකෙත්වා ගාමන්තසෙනාසනවාසාදිං අනුවත්තන්තීති තං තං ධුතධම්මවීරොධි භොති. ධුතගුණෙහි කිලෙසානං ධුතෙන ගුණෙන ආරඤ්ඤකාදිභාවෙන අපෙක්ඛිතගුණ. කරුණත්ථෙ වා එතං භූමිමච්චනං. සදිසො මෙ න විජ්ජති, කුතො පන උත්තරීති අධිජ්ජායො. තථා හෙස ථෙරො තත්ථ අග්ගට්ඨානෙ යපිතො.

න වීවරෙති ගාථාය “යපයිත්වා මහාමුනි” ති වුත්තමෙවත්ථං පාකට්තරං කරොති, වීවරාදිසු තණ්හාය අනුපලෙපො ධුතභිගඵලං. තත්ථ න වීවරෙ සම්පත්තෙ තණ්හාලෙපෙනාති යොජනා. සයනෙති සෙනාසනෙ. ගොතමොති භගවත්තං.

ගොත්තෙන කිත්තෙති. අනප්පමෙයොයාති පමාණකරකිලෙසාභාවතො
 අපරිමාණගුණතාය ච අනප්පමෙයොයා. මුළාලපුප්ඵං විමලංව අම්බුනාති යථා
 නිම්මලං විරජං නළිනං උදකෙන න ලිම්පති, එවං ගොතමො භගවා
 තණ්හාලෙපාදිනා න ලිම්පතිති අත්ථො. නෙක්ඛම්මනින්තො අභිනික්ඛම්මනින්තො
 තතො එව තිභවාභිනිස්සටො භවත්තයතො විනිස්සටො විසංයුත්තො.

යෙසං සතිපට්ඨානගීවාදීනං භාවනාපාරිපුරියා යත්ථ කත්ථවි අනුපලිත්තො
 නෙක්ඛම්මනින්තොව අහොසි, තෙ අභිගභුතෙ දස්සෙත්තො “සතිපට්ඨානගීවො”ති
 ඔසානගාථමාහ. තත්ථ ගුණරාසිතො උත්තමඛිගභුතාය පඤ්ඤාය අධිට්ඨානභාවතො
 සතිපට්ඨානං ගීවා එතස්සාති සතිපට්ඨානගීවො, අනවජ්ජධම්මානං ආදානෙ සද්ධා
 භත්ථො එතස්සාති සද්ධාභත්ථො. ගුණසරිරස්ස උත්තමඛිගභාවතො පඤ්ඤා සිසං
 එතස්සාති පඤ්ඤාසිසො. මහාසමුදාගමනතාය මහාවිසයතාය මහානුභාවතාය
 මහාබලතාය ච මහන්තං සබ්බඤ්ඤතසංඛිබ්බානං ඤාණං එතස්ස අත්ථිති මහාඤාණි.
 සදා සබ්බකාලං නිබ්බුතො සිතිභුතො වරති. “සුසමාහිතො...පෙ.... නාගො”ති (අ.
 නි. 6.43) සුත්තපදඤ්චෙත්ථ නිදස්සෙතබ්බං. යං පනෙත්ථ අත්ථතො අවිභන්තං, තං
 හෙට්ඨා චුත්තතයමෙව.

මහාකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චත්තාලිසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

19. පඤ්ඤාසනිපාතො

1. තාලපුට්ඨෙරගාථාවණ්ණනා

පඤ්ඤාසනිපාතෙ කදා නුභන්තිආදිකා ආයස්මතො තාලපුට්ඨෙරස්ස ගාථා.
 කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ
 විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්මිං.
 නටකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤතං පත්තො කුලානුරූපෙසු නව්චට්ඨානෙසු
 නිජ්ජත්තිං ගන්ත්වා සකලජම්බුදීපෙ පාකටො නටගාමණි අහොසි. සො
 පඤ්චසතමාතුගාමපරිවාරො මහතා නටවිභවෙන ගාමනිගමරාජධානීසු සමජ්ජං
 දස්සෙත්වා, මහන්තං පූජාසක්කාරං ලභිත්වා, විවරන්තො රාජගහං ආගන්ත්වා,
 නගරවාසීනං සමජ්ජං දස්සෙත්වා, ලද්ධසම්මානසක්කාරො ඤාණස්ස පරිපාකං
 ගතත්තා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා, වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්තො භගවන්තං
 එතදවොච – “සුතමෙනං, භත්තෙ, පුබ්බකානං ආචරියපාචරියානං නටානං
 භාසමානානං ‘යො සො නටො රඬිගමජ්ඣෙ සමජ්ජමජ්ඣෙ සච්චාලිකෙන ජනං
 භාසෙති රමෙති, සො කායස්ස හෙදා පරං මරණා පභාසානං දෙවානං සභබ්බානං
 උපපජ්ජති’ති, ඉධ භගවා කිමාහා”ති. අථ නං භගවා තික්ඛත්තුං පටික්ඛිපි “මා මං
 එතං පුච්ඡී”ති. චතුත්ථවාරං පුට්ඨො ආහ – “ගාමණි, ඉමෙ සත්තා පකතියාපි
 රාගබන්ධනඤ්ඤා දොසබන්ධනඤ්ඤා මොහබන්ධනඤ්ඤා තෙසං භියොයාපි

රජනියෙ දොසනියෙ මොහනියෙ ධම්මෙ උපසංභරන්තො පමාදෙන්වා කායස්ස හෙදා පරං මරණා නිරයෙ උපපජ්ජති. සචෙ පනස්ස එවංදිට්ඨි හොති ‘යො සො නටො රභිගමජ්ඣෙ සමජ්ජමජ්ඣෙ සච්චාලිකෙන ජනං භාසෙති රමෙති, සො කායස්ස හෙදා පරං මරණා පහාසානං දෙවානං සහඛ්‍යතං උපපජ්ජති’”ති සාස්ස හොති මිච්ඡාදිට්ඨි. මිච්ඡාදිට්ඨිස්ස ව ද්විත්තං ගතීතං අඤ්ඤතරා ගති ඉච්ඡිතබ්බා, නිරයස්ස වා තිරච්ඡානායොනියා වාති. තං සුත්වා තාලපුටො ගාමණි පරොදි. නනු ගාමණි පගෙව මයා පටික්ඛිත්තො “මා මං එතං පුච්ඡී”ති (සං. නි. 4.354)? “නාහං, හන්තෙ, එතං රොදාමි, යං මං හගවා නටානං අභිසම්පරායං එවමාහා”ති. අපි වාහං, හන්තෙ, පුබ්බකෙහි ආවරියපාවරියෙහි නටෙහි වඤ්චිතො “නටො මහාජනස්ස නටසමජ්ජං දස්සෙත්වා සුගතිං උපපජ්ජති”ති. සො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ලද්ධුපසම්පන්නො විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි, අධිගතාරහත්තො පන අරහත්තජ්ජත්තිතො පුබ්බෙ යෙනාකාරෙන අත්තතො චිත්තං නිග්ගණ්හනවසෙන යොනියොමනසිකාරො උදපාදි, තං අනෙකධා විහජිත්වා දස්සෙතුං –

1094.

“කදා නුභං පබ්බතකන්දරාසු, එකාකියො අද්දුතියො විහස්සං;
අනිච්චතො සබ්බහවං විපස්සං, තං මෙ ඉදං තං නු කදා හවිස්සති.

1095.

“කදා නුභං භින්නපටන්ධරො මුනි, කාසාවචත්ථො අමමො නිරාසො;
රාගඤ්ච දොසඤ්ච තථෙව මොහං, හන්ත්වා සුඛි පවනගතො විහස්සං.

1096.

“කදා අනිච්චං වධරොගනීළං, කායං ඉමං මච්චුජරායුපද්දුතං;
විපස්සමානො චිතහයො විහස්සං, එකො වනෙ තං නු කදා හවිස්සති.

1097.

“කදා නුභං භයජනනිං දුබාවහං, තණ්හාලතං බහුවිධානුවත්තනිං;
පඤ්ඤාමයං තිබ්බිණ්ණමසිං ගහෙත්වා, ඡෙත්වා වසෙ තම්පි කදා හවිස්සති.

1098.

“කදා නු පඤ්ඤාමයමුග්ගතෙජං, සත්ථං ඉසීනං සහසාදිශිත්වා;
මාරං සසෙනං සහසා හඤ්ජිස්සං, සීහාසනෙ තං නු කදා හවිස්සති.

1099.

“කදා නුභං සබ්භි සමාගමෙසු, දිට්ඨො හචෙ ධම්මගරුහි තාදිහි;
යාථාවදස්සිහි ජිනිත්තිදියෙහි, පධානියො තං නු කදා හවිස්සති.

1100.

“කදා නු මං තන්දි බුදා පිපාසා, වාතාතපා කීටසරීසපා වා;

න බාධයිස්සන්ති න තං ගිරිබ්බපෙ, අත්ථත්ථියං තං නු කදා භවිස්සති.

1101.

“කදා නු බො යං විදිතං මහෙසිනා, චත්තාරි සච්චානි සුදුද්දසානි;
සමාහිතත්තො සතිමා අගච්ඡං, පඤ්ඤාය තං තං නු කදා භවිස්සති.

1102.

“කදා නු රූපෙ අමිතෙ ව සද්දෙ, ගන්ධෙ රසෙ චුසිතබ්බෙ ව ධම්මෙ;
ආදිත්තතොහං සමපෙහි යුත්තො, පඤ්ඤාය දච්ඡං තදිදං කදා මෙ.

1103.

“කදා නුහං දුබ්බවනෙන වුත්තො, තතො නිමිත්තං විමනො න හෙස්සං;
අපො පසත්ථොපි තතො නිමිත්තං, තුට්ඨො න හෙස්සං තදිදං කදා මෙ.

1104.

“කදා නු කට්ඨෙ ව තිණෙ ලතා ව, බන්ධෙ ඉමෙහං අමිතෙ ව ධම්මෙ;
අජ්ඣත්තිකානෙව ව බාහිරානි ව, සමං තුලෙයාං තදිදං කදා මෙ.

1105.

“කදා නු මං පාචුසකාලමෙසො, නවෙන තොයෙන සච්චරං වනෙ;
ඉසිප්පයාතම්හි පපෙ වජන්තං, ඔවස්සතෙ තං නු කදා භවිස්සති.

1106.

“කදා මයුරස්ස සිඛණ්ඩිනො වනෙ, දිපස්ස සුත්ථා ගිරිගබ්භරෙ රුතං;
පච්චුට්ඨහිත්ථා අමතස්ස පත්තියා, සංචිත්තයෙ තං නු කදා භවිස්සති.

1107.

“කදා නු ගඬිගං යමුතං සරස්සතිං, පාතාලබ්බිත්තං වළවාමුබඤ්ච;
අසජ්ජමානො පතරෙයාමිද්ධියා, විහිංසනං තං නු කදා භවිස්සති.

1108.

“කදා නු නාගොව අසඬිගචාරී, පදාලයෙ කාමගුණෙසු ඡන්දං;
නිබ්බජ්ජයං සබ්බසුභං නිමිත්තං, ඤානෙ යුතො තං නු කදා භවිස්සති.

1109.

“කදා ඉණට්ටොව දලිද්දකො නිධිං, ආරාධයිත්ථා ධනිකෙහි පිළිතො;
තුට්ඨො භවිස්සං අධිගම්ම සාසනං, මහෙසිනො තං නු කදා භවිස්සති.

1110.

“බහුනි වස්සානි තයාමිහි යාවිතො, අගාරවාසෙන අලං නු තෙ ඉදං;
තං දානි මං පබ්බජිතං සමානං, කිංකාරණා විත්ත තුවං න යුඤ්ජසි.

1111.

“නනු අහං චිත්ත තයාමිහි යාවිතො, ගිරිබ්බපෙ විත්‍රජදා විහඬිගමා;
මහින්දසොසත්ථනිතාහිගජ්ජිනො, තෙ තං රමෙස්සන්ති වනම්හි ඤායිනං.

1112.

“කුලම්හි මිත්තෙ ව පියෙ ව ඤාතකෙ, බිඬිචාරතිං කාමගුණඤ්ච ලොකෙ;
සබ්බං පභාය ඉමමජ්ඤාපාගතො, අටොපි ත්වං චිත්ත න මය්හ තුස්සසි.

1113.

“මමෙව එතං න හි ත්වං පරෙසං, සන්තාහකාලෙ පරිදෙවිතෙන කිං;
සබ්බං ඉදං වලමිති පෙක්ඛමානො, අහිනික්ඛමිං අමතපදං ජිහීසං.

1114.

“සුයුත්තවාදී ද්විපදානමුත්තමො, මහාහිසක්කො නරදම්මසාරථි;
චිත්තං වලං මක්කටසන්තිහං ඉති, අවිතරාගෙන සුදුන්තිවාරයං.

1115.

“කාමා හි විත්‍රා මධුරා මනොරමා, අවිද්දසු යත්ථ සිතා පුච්ඡජ්ජනා;
තෙ දුක්ඛමිච්ඡන්ති පුනඛහවෙසිනො, චිත්තෙන නිතා නිරයෙ නිරාකතා.

1116.

“මයුරකොඤ්චාහිරුතම්හි කානනෙ, දීපිහි බ්‍යග්ඝෙහි පුරක්ඛනො වසං;
කායෙ අපෙක්ඛං ජහ මා විරාධය, ඉතිස්සු මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1117.

“භාවෙහි ඤානානි ව ඉන්ද්‍රියානි ව, බලානි බොජ්ඣංගසමාධිභාවනා;
තිස්සො ව විජ්ජා ඵ්ඨ ස ඛුද්ධසාසනෙ, ඉතිස්සු මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1118.

“භාවෙහි මග්ගං අමතස්ස පත්තියා, නිය්‍යානිකං සබ්බදුක්ඛකයොගධං;
අට්ඨච්ඡිකං සබ්බකිලෙසසොධනං, ඉතිස්සු මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1119.

“දුක්ඛන්ති ඛන්ධෙ පටිපස්ස යොනිසො, යතො ව දුක්ඛං සමුදෙති තං ජහ;
ඉධෙව දුක්ඛස්ස කරොහි අන්තං, ඉතිස්සු මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1120.

“අනිච්චං දුක්ඛන්ති විපස්ස යොනිසො, සුඤ්ඤං අනත්තානි අසං වධන්ති ව;
මනොවිචාරෙ උපරුන්ධ වෙතසො, ඉතිස්සු මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1121.

“මුණ්ඩො විරූපො අභිසාපමාගතො, කපාලහත්ථොව කුලෙසු භික්ඛසු;
යුඤ්ජස්ස සත්ථුවචනෙ මහෙසිනො, ඉතිස්ස මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1122.

“සුසංවුතත්තො විසිඛන්තරෙ වරං, කුලෙසු කාමෙසු අසඬිගමානසො;
චන්දො යථා දොසිනපුණ්ණමාසියා, ඉතිස්ස මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1123.

“ආරඤ්ඤිකො හොති ච පිණ්ඩපාතිකො, සොසානිකො හොති ච
පංසුකුලිකො;
නෙසජ්ජිකො හොති සදා ධුතෙ රතො, ඉතිස්ස මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසි.

1124.

“රොපෙත්ව රුක්ඛානි යථා එලෙසි, මූලෙ තරුං ඡෙත්තු තමෙව ඉච්ඡසි;
තපුපමං චිත්තමිදං කරොසි, යං මං අනිච්චම්භි වලෙ නියුඤ්ජසි.

1125.

“අරූප දුරඬිගම එකචාරි, න තෙ කරිස්සං වචනං ඉදානිහං;
දුක්ඛා හි කාමා කටුකා මහඛහයා, නිබ්බානමෙවාහිමනො වරිස්සං.

1126.

“නාහං අලක්ඛ්‍යා අභිරික්කතාය වා,
න චිත්තහෙතු න ච දුරකන්තනා;
ආජීවහෙතු ච අහං න නික්ඛමිං,
කතො ච තෙ චිත්ත පටිස්සවො මයා.

1127.

“අප්පිච්ඡතා සප්පුරිසෙහි වණ්ණිකා, මක්ඛජ්ජහානං වූපසමො දුඛස්ස;
ඉතිස්ස මං චිත්ත තදා නියුඤ්ජසි, ඉදානි ත්වං ගච්ඡසි පුබ්බවිණ්ණං.

1128.

“තණ්හා අච්ඡ්ජා ච පියාපියඤ්ච, සුභානි රූපානි සුඛා ච වෙදනා;
මනාපියා කාමගුණා ච වන්තා, වන්තෙ අහං ආවම්තුං න උස්සහෙ.

1129.

“සබ්බත්ථ තෙ චිත්ත වචො කතං මයා, බහුසු ජාතීසු නමෙසි කොපිතො;
අජ්ඣත්තසම්භවො කතඤ්ඤතාය තෙ, දුක්ඛෙ චිරං සංසරිතං තයා කතෙ.

1130.

“ත්වඤ්ඤෙව නො චිත්ත කරොසි බ්‍රාහ්මණො, ත්වං ඛත්තියො රාජදසි
කරොසි;

වෙස්සා ව සුද්දා ව භවාම එකදා, දෙවත්තනං වාපි තවෙව වාහසා.

1131.

“තවෙව හෙතු අසුරා භවාමසෙ, ත්වංමුලකං නෙරයිකා භවාමසෙ;
අථො තිරච්ඡානගතාපි එකදා, පෙතත්තනං වාපි තවෙව වාහසා.

1132.

“නනු දුබ්භිස්සසි මං පුනප්පුනං, මුහුං මුහුං වාරණිකංව දස්සයං;
උම්මත්තකෙනෙව මයා පලොභසි, කිඤ්චාපි තෙ චිත්ත විරාධිතං මයා.

1133.

“ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි වාරිකං, යෙනිච්ඡකං යත්ථකාමං යථාසුඛං;
තදප්පභං නිග්ගහෙස්සාමි යොනියො, භත්ථිප්පහින්නං විය අඬගුසග්ගහො.

1134.

“සත්ථා ව මෙ ලොකමිමං අධිට්ඨති, අනිච්චතො අද්ධුවතො අසාරතො;
පක්ඛන්ද මං චිත්ත ජිනස්ස සාසනෙ, තාරෙහි ඔසා මහතා සුදුත්තරා.

1135.

“න තෙ ඉදං චිත්ත යථා පුරාණකං, නාහං අලං තුය්භ වසෙ නිවත්තිතුං;
මහෙසිනො පබ්බජිතොමිහි සාසනෙ, න මාදිසා හොන්ති විනාසධාරිනො.

1136.

“නගා සමුද්දා සරිතා වසුන්ධරා, දිසා වතස්සො විදිසා අධො දිවා;
සබ්බෙ අනිච්චා තිහවා උපද්දුතා, කුහිං ගතො චිත්ත සුඛං රමිස්සසි.

1137.

“ධිතිප්පරං කිං මම චිත්ත කාහිසි, න තෙ අලං චිත්ත වසානුවත්තකො;
න ජාතු භස්තං උභතොමුඛං ජුපෙ, ධිරත්ථු පුරං නවසොතසන්දනිං.

1138.

“වරාහඵණෙයාවිගාළ්භසෙවිතෙ, පබ්භාරකුට්ටෙ පකතෙව සුන්දරෙ;
නවම්බුතා පාවුසසිත්තකානනෙ, තහිං ගුහාගෙහගතො රමිස්සසි.

1139.

“සුනීලගීවා සුසිඛා සුපෙබුතා, සුවිත්තපත්තච්ඡදනා විහඬගමා;
සුමඤ්ජුසොසත්ථනිතාහිගජ්ජිනො, තෙ තං රමෙස්සන්ති වනම්හි කුමායිනං.

1140.

“චුට්ඨම්හි දෙවෙ වතුරඬගුලෙ තිණෙ, සංපුජ්ඣිතෙ මෙසනිහම්හි කානනෙ;
නගන්තරෙ විට්ඨිසමො සයිස්සං, තං මෙ මුදු හෙහිති තුලසන්තිහං.

1141.

“තථා තු කස්සාමි යථාපි ඉස්සරො, යං ලබ්භති තෙනපි භොතු මෙ අලං;
න තාහං කස්සාමි යථා අතන්දිතො, බ්ලාරහස්තංව යථා සුමද්දිතං.

1142.

“තථා තු කස්සාමි යථාපි ඉස්සරො, යං ලබ්භති තෙනපි භොතු මෙ අලං;
විරියෙන තං මය්හ වසානයිස්සං, ගජංව මත්තං කුසලඬ්ඛකුසග්ගහො.

1143.

“තයා සුදන්තෙන අවට්ඨිතෙන හි, භයෙන යොග්ගාවරියොව උජ්ජුතා;
පභොමි මග්ගං පටිපජ්ජිතුං සිවං, චිත්තානුරක්ඛිති සදා නිසෙවිතං.

1144.

“ආරම්මණෙ තං බලසා නිබන්ධිසං, නාගංව ඵම්හමිති දළ්භාය රජ්ජුයා;
තං මෙ සුගුත්තං සතියා සුභාවිතං, අනිස්සිතං සබ්බභවෙසු හෙහිසි.

1145.

“පඤ්ඤාය ඡන්තවා විපථානුසාරිනං, යොගෙන නිග්ගය්හ පටෙ නිවෙසිය;
දිස්වා සමුදයං විභවඤ්ච සම්භවං, දායාදකො හෙහිසි අග්ගවාදිතො.

1146.

“චතුබ්බිපල්ලාසවසං අධිට්ඨිතං, ගාමණ්ඩලංව පරිනෙසි චිත්ත මං;
නනු සංයොජනබන්ධනච්ඡිදං, සංසෙවසෙ කාරුණිකං මහාමුනිං.

1147.

“මිගො යථා සෙරි සුවිත්තකානනෙ, රම්මං ගිරිං පාවුසඅබ්භමාලිනිං;
අනාකුලෙ තත්ථ නගෙ රම්ස්සං, අසංසයං චිත්ත පරා භවිස්සසි.

1148.

“යෙ තුය්හ ඡන්දෙන වසෙන චත්තිනො,
නරා ව නාරි ව අනුභොන්ති යං සුඛං;
අවිද්දසු මාරවසානුවත්තිනො,
භවාහිනන්දි තව චිත්ත සාවකා”ති.

තත්ථ කදා නුභන්ති කදා නු අහං. පබ්බතකන්දරාසුති පබ්බතෙසු ව කන්දරෙසු
ව, පබ්බතස්ස වා කන්දරාසු. එකාකියොති එකකො. අද්දුති යොති නිත්තණ්භො.
තණ්භා හි පුරිසස්ස දුතියා නාම. විහස්සන්ති විහරිස්සාමි. අනිච්චතො සබ්බභවං
විපස්සන්ති කාමභවාදිහෙදං සබ්බමිසි භවං “හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්ච”න්ති
විපස්සන්තො කදා නු විහරිස්සන්ති යොජනා. නිදස්සනමත්තඤ්චෙතං, “යදනිච්චං
තං දුක්ඛං, යං දුක්ඛං තදනත්තා”ති වචනතො (සං. නි. 3.15) ඉතරම්පි
ලක්ඛණද්වයං චුත්තමෙවාති දට්ඨබ්බං. තං මෙ ඉදං තං නු කදා භවිස්සතීති තං ඉදං

මෙ පරිවිතක්කිතං කදා නු භවිස්සති, කදා නු බො මත්ථකං පාපුණ්ණිස්සතීති අත්ථො. තං නුති වෙත්ථ තත්ති නිපාතමත්තං. අයඤ්ඤෙත්ථ සඨබ්බෙපත්ථො – කදා නු බො අහං මහාගජො විය සඨබ්බලිකඛන්ධනං, ගිහිඛන්ධනං ඡින්දිත්වා පබ්බජිත්වා කායච්චෙකං පරිවුභයන්තො ඵකාකී පබ්බතකන්දරාසු අදුනියො සබ්බත්ථ නිරපෙක්ඛො සබ්බසඨ්ඛාරගතං අනිච්චාදිතො විපස්සන්තො විහරිස්සාමීති.

භික්ෂපටන්ධරොති භික්ෂවත්ථධරො, ගාථාසුඛත්ථං නකාරාගමං කත්වා වුත්තං. සත්ථකච්ඡින්නඅග්ගඵස්සචණ්ණභින්නං පටච්චරං ධාරෙන්තොති අත්ථො. මුතීති පබ්බජිතො. අමමොති කුලෙ වා ගණෙ වා මමත්තාභාවෙන අමමො. කත්ථවිපි ආරම්මණෙ ආසිසනාය අභාවෙන නිරායො. හත්ත්වා සුඛී පවනගතො විහස්සන්ති රාගාදිකෙ කිලෙසෙ අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්නදිත්වා මග්ගසුඛෙන ඵලසුඛෙන සුඛී මහාවනගතො කදා නු බො අහං විහරිස්සාමි.

වධරොගනිළන්ති මරණස්ස ව රොගස්ස ව කුලාවකභූතං. කායං ඉමන්ති ඉමං ඛන්ධපඤ්චකසඨ්ඛාතං කායං. ඛන්ධපඤ්චකොපි හි “අවිජ්ජාගතස්ස, හික්ඛවෙ, පුරිසපුග්ගලස්ස තණ්හානුගතස්ස අයමෙව කායො ඛහිද්ධා නාමරූප”න්තිආදීසු කායො වුවිති. මච්චුජරාසුපද්දුතන්ති මරණෙන වෙව ජරාය ව පිළිතං, විපස්සමානො අහං භයහෙතුපභානෙන විතභයො, තං නු කදා භවිස්සතීති අත්ථො.

භයජනනීන්ති පඤ්චවිසතියා මහාභයානං උප්පාදකාරණභූතං කායිකස්ස ව චෙතසිකස්ස ව සකලස්සපි වට්ඨකක්ඛස්ස ආවහනතො දුඛාවහං. තණ්හාලතං බහුවිධානුවත්තනීන්ති බහුවිධඤ්ච ආරම්මණං භවමෙව වා අනුවත්තති සන්තතොතිති බහුවිධානුවත්තනී, තණ්හාසඨ්ඛාතලතං. පඤ්ඤාමයන්ති මග්ගපඤ්ඤාමයං සුනිසිතං අසිඛග්ගං වීරියපග්ගහිතෙන සද්ධාහත්ථෙත ගහෙන්වා සමුච්ඡින්නදිත්වා “කදා නුහං වසෙ”ති යං පරිවිතක්කිතං, තම්පි කදා භවිස්සතීති යොජනා.

උග්ගතෙජන්ති සමථවිපස්සනාවසෙන නිසිතතාය තික්ඛතෙජං. සත්ථං ඉසීනන්ති බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඅරියසාවකඉසීනං සත්ථභූතං. මාරං සසෙනං සහසා භඤ්ජිස්සන්ති කිලෙසසෙනාය සසෙනං අභිසඨ්ඛාරාදිමාරං සහසා සීඝමෙව භඤ්ජිස්සාමි. සීභාසනෙති ටීරාසනෙ, අපරාජිතපල්ලඬකෙති අත්ථො.

සබ්භි සමාගමෙසු දිට්ඨො භවෙති ධම්මගාරවයුත්තතාය ධම්මගරුහි තාදිලක්ඛණප්පත්තියා තාදිහි අවිපරිතදස්සිතාය යාථාවදස්සිති අරියමග්ගෙනෙව පාපජිනිත්ථියතාය ජිනිත්ථියෙහි බුද්ධාදිහි සාධුහි සමාගමෙසු “කදා නු අහං පධානියොති දිට්ඨො භවෙයා”න්ති යං මෙ පරිවිතක්කිතං, තං නු කදා භවිස්සතීති යොජනා. ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ පදයොජනා වෙදිතබ්බා, පදත්ථමත්තමෙව වණ්ණයිස්සාම.

තන්දිති ආලසියං. බුදාති ජිසවිජා. කිට්ඨරිසපාති කිට්ඨඤ්චෙව සරිසපා ව. න
බාධයිස්සන්තිති මං න බාධයිස්සන්ති සුබදුක්ඛසොමනස්සදොමනස්සානං
ඤානෙහි පටිබාහිතත්තාති අධිජ්ජායො. ගිරිබ්බපෙති පබ්බතකන්දරාය.
අත්ථත්ථියන්ති සදත්ථසඬ්ඛාතෙන අත්ථෙත අත්ථිකං.

යං විදිතං මහෙසිනාති යං චතුසච්චං මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන
සයම්භුඤාණෙන ඤාතං පටිවිද්ධං, තාති චත්තාරි සච්චාති අනුපචිතකුසලසම්භාරෙහි
සුට්ඨු දුද්දසාති මග්ගසමාධිනා සමාහිතත්තො, සම්මාසතියා සතිමා,
අරියමග්ගපඤ්ඤාය අහං අගච්ඡං පටිවිජ්ඣස්සං අධිගමිස්සන්ති අත්ථො.

රූපෙති චක්ඛුවිඤ්ඤායාරූපෙ. අමිතෙති ඤාණෙන අමිතෙ, අපරිච්ඡින්නෙන
අපරිඤ්ඤාතෙති අත්ථො. චුසිතබ්බෙති, ථොට්ඨබ්බෙ. ධම්මෙති
මනොවිඤ්ඤායාධම්මෙ. අමිතෙති චා අපරිමාණෙ නිලාදිවසෙන
අනෙකහෙදහින්තො රූපෙ හෙරිසද්දාදිවසෙන, මූලරසාදිවසෙන,
කක්ඛළමුදුනාදිවසෙන, සුබදුක්ඛාදිවසෙන ව, අනෙකහෙදසද්දාදිකෙ චාති අත්ථො.
ආදිත්තතොති එකාදසහි අග්ගිහි ආදිත්තභාවතො. සමථෙහි යුත්තොති
ඤානවිපස්සනාමග්ගසමාධිහි සමන්තාගතො. පඤ්ඤාය දච්ඡන්ති
විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය දක්ඛිස්සං.

දුබ්බවනෙන චුත්තොති දුරුත්තවවනෙන සට්ටිතො. තතො නිමිත්තන්ති
ඵරුසවාචාහෙතු. විමනො න හෙස්සන්ති දොමනස්සිතො න භවෙය්‍යං. අථොති අථ.
පසත්ථොති කෙනවි පසංසිතො.

කට්ඨෙති දාරුක්ඛන්ධෙ. තිණෙති තිණානං බන්ධෙ. ඉමෙති ඉමෙ මම
සන්තතිපරියාපන්නෙ පඤ්ච බන්ධෙ. අමිතෙ ච ධම්මෙති තතො අඤ්ඤෙන
ඉන්ද්‍රියක්ඛන්ධෙන අමිතෙ රූපධම්මෙ. තෙනාහ – “අජ්ඣත්තිකානෙව ච බාහිරාති
චා”ති. සමං තුලෙය්‍යන්ති අනිච්චාදිවසෙන චෙව අසාරාදිඋපමාවසෙන ච සබ්බං
සමමෙව කත්වා තීරෙය්‍යං.

ඉසිජ්ජයාතමිහි පථෙ චජන්තන්ති බුද්ධාදීහි මහෙසිහි සම්මදෙව පයානෙ
සමථවිපස්සනාමග්ගෙ චජන්තං පටිපජ්ජන්තං. පාචුසසමයෙ කාලමෙසො නචෙන
තොයෙන වස්සොදකෙන සච්චරං පවනෙ කදා නු ඔවස්සති, තෙමෙතිති අත්තනො
අබ්භොකාසිකභාවපරිචිතක්කිතං දස්සෙති.

මයුරස්ස සිබණ්ඩිනො වනෙ දිජස්සාති මාතුකුච්ඡිතො අණ්ඩකොසනො චාති
ද්වික්ඛත්තුං ජායනවසෙන දිජස්ස, සිබාසම්භවෙන සිබණ්ඩිනො ච මයුරස්ස වනෙ
කදා පන ගිරිගබ්හරෙ රූතං කෙකාරවං සුත්ථා වෙලං සල්ලක්ඛිත්ථා සයනතො
චුට්ඨහින්වා අමතස්ස පත්තියා නිබ්බානාධගමාය. සංචිත්තයෙති චුච්චමානෙ භවෙ
අනිච්චාදිතො මනසි කරෙය්‍යං විපස්සෙය්‍යන්ති අත්ථො.

ගඩගං යමුනං සරස්වතීන්ති එතා මහානදියො අසප්පමානො භාවනාමයාය ඉද්ධියා කදා නු පතරෙයාන්ති යොජනා. පාතාලබ්ත්තං බලවාමුබ්බද්ධාති පාතාය අලං පරියත්තන්ති පාතාලං, තදෙව බ්ත්තං, පථවියා සංඝද්වයනකාලෙ තථා ධීතන්ති පාතාලබ්ත්තං. යොජනසතිකාදිහෙදාති සමුද්දස්ස අන්තොපථවියා තීරට්ඨානාති, යෙසු කානිචි නාගාදීනං වසනට්ඨානාති හොන්ති, කානිචි සුඤ්ඤානියෙව හුත්වා තිට්ඨන්ති. බලවාමුබ්බන්ති මහාසමුද්දෙ මහන්තං ආවට්ටමුබ්බං. මහානිරයද්වාරස්ස හි විවට්ඨකාලෙ මහාඅග්ගික්ඛන්ධො තතො නික්ඛන්තො තදහිමුබ්බං. අනෙකයොජනසතායාමචිත්ථාරං හෙට්ඨා සමුද්දපදෙසං ඩහති, තස්මිං දඬ්ඨෙ උපරි උදකං ආවට්ටාකාරෙන පරිබ්භමන්තං මහතා සද්දෙන හෙට්ඨා නිපතති. තත්ථ බලවාමුබ්බසමඤ්ඤා, ඉති තඤ්ච පාතාලබ්ත්තං බලවාමුබ්බද්ධ වීභිංසනං භයානකං අසප්පමානො ඉද්ධියා කදා නු පතරෙයාන්ති යං පරිචිතක්කිතං, තං කදා නු භවිස්සති, භාවනාමයං ඉද්ධිං නිබ්බන්තෙත්වා කදා නු එවං ඉද්ධිං වලඤ්ඡිස්සාමිති අත්ථො.

නාගොව අසඬ්ඨවාරි පදාලයෙති යථා මත්තවාරණො දළ්භට්ඨිහං හින්දිත්වා අයසඬ්ඨලිකං විද්ධංසෙත්වා අසඬ්ඨවාරි වනං පටිසිත්වා එකො අද්දුතියො හුත්වා අත්තනො රුච්චසෙන වරති, එවමහං කදා නු සබ්බසුභං නිමිත්තං නිබ්බජ්ජයං නිරවසෙසතො වජ්ජයන්තො කාමච්ඡන්දවසො අහුත්වා ඤානෙ යුතො පයුත්තො කාමගුණෙසු ඡන්දං සම්මදෙව පදාලෙයාං ඡිත්තදෙයාං පජ්ඣෙයාන්ති යං පරිචිතක්කිතං, තං නු කදා භවිස්සති.

ඉණ්ටටොව දලිද්දකො නිධිං ආරාධයිත්වාති යථා කොචි දලිද්දො ජීවිකපකතො ඉණං ගහෙත්වා තං සොධෙතුං අසක්කොන්තො ඉණ්ටටො ඉණෙන අට්ටිතො ධනිකෙහි පිළිතො නිධිං ආරාධයිත්වා අධිගන්ත්වා ඉණඤ්ච සොධෙත්වා සුබෙන ව ජීවන්තො තුට්ඨො භවෙයා, එවං අහමපි කදා නු ඉණසදිසං කාමච්ඡන්දං පභාය මහෙසිතො අරියධනසම්පුණ්ණතාය මණ්ඩකාදිරතනසම්පුණ්ණනිධිසදිසං බුද්ධස්ස සාසනං අධිගන්ත්වා තුට්ඨො භවෙයාන්ති යං පරිචිතක්කිතං, තං කදා නු භවිස්සති.

එවං පබ්බජ්ජතො පුබ්බෙ නෙක්ඛම්මචිතක්කවසෙන පවත්තං අත්තනො චිතක්කපවත්ති. දස්සෙත්වා ඉදාති පබ්බජිත්වා යෙහාකාරෙහි අත්තානං ඔවදිත්වා අධිගච්ඡි, තෙ දස්සෙත්තො “බහුනි වස්සානි”තිආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ බහුනි වස්සානි තයාමිහි යාවිතො, අගාරවාසෙන අලං නු තෙ ඉදන්ති අනෙකසංවච්ඡරාති විවිධදුක්ඛානුබන්ධෙන අගාරමජ්ඣෙකෙ වාසෙන අලං පරියත්තමෙව තෙති, අම්භො චිත්ත, ඉදං තයා අනෙකාති සංවච්ඡරාති අහං අමිහි නනු යාවිතො. තං දානි මං පබ්බජිතං සමානන්ති තං මං තයා තථා උස්සාහනෙන පබ්බජිතං සමානං කෙන කාරණෙන චිත්ත තුවං න යුඤ්ජසි, සමථවිපස්සනං ඡඩ්ඨෙත්වා නිහීනෙ ආලසියෙ නියොපෙසිති අත්ථො.

නනු අහං, චිත්ත, තයාමිහි යාවිතොති, අමිහො චිත්ත, අහං තයා නනු යාවිතො අමිහි ආයාවිතො මඤ්ඤෙ. යදි යාවිතො, කස්මා ඉදානි තදනුරූපං න පටිපජ්ජසීති අධිජ්ජායො. “ගිරිබ්බපෙ”ති ආදිනා යාවිතාකාරං දස්සෙති. විත්‍රජදා විහඬගමා විවිත්‍රපෙබ්බුණපක්ඛිතො, මයුරානි අත්ථො. මහින්දසොසත්ථනිතාහිගජ්ජිනොති ජලසොසත්ථනිතෙන හෙතුනා සුට්ඨු ගජ්ජනසීලා. තෙ තං රමෙස්සන්ති වනම්හි ඤායිනන්ති තෙ මයුරා තං වනෙ ඤානපසුතං රමෙස්සන්තිති නනු තයා යාවිතොති දස්සෙති.

කුලම්හිති කුලපරිවට්ටෙ. ඉමමජ්ඣුපාගතොති ඉමං අරඤ්ඤට්ඨානං පබ්බජ්ජං වා අජ්ඣුපාගතො. අටොපි ත්වං, චිත්ත, න මය්හ තුස්සසීති ත්වං අනුවත්තිත්වා ඨිතමිහි මං නාරාධෙස්සසීති අත්ථො.

මමෙව එතං න හි ත්වං පරෙසන්ති එතං, චිත්ත, මමෙව තස්මා ත්වං පරෙසං න හොසි. ත්වං පන අඤ්ඤෙසං විය කත්වා සන්තාහකාලෙ කිලෙසමාරෙ යුජ්ඣිතුං භාවනාසන්තාහකාලෙ නති වත්වා පරිදෙවිතෙන කිං පයොජනං, ඉදානි තං අඤ්ඤට්ඨා වත්තිතුං න දස්සාමිති අධිජ්ජායො. සබ්බං ඉදං වලමිති පෙක්ඛමානොති යස්මා “ඉදං චිත්තං අඤ්ඤඤ්ච සබ්බං තෙභූමකසඬ්ඛාරං වලං අනවට්ඨිත”න්ති පඤ්ඤාවක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො ගෙහතො කාමෙහි ව අහිනික්ඛමි. අමතපදං නිබ්බානං ජ්ඣිසං පරියෙසන්තො, තස්මා, චිත්ත, අනනුවත්තන්තො නිබ්බානං පරියෙසනමෙව කරොමිති අධිජ්ජායො.

අවිතරාගෙන සුදුන්තිවාරයං චිත්තං වලං මක්කට්ඨන්තිහං වනමක්කට්ඨසදිසං ඉති සුයුත්තවාදී සුභාසිතවාදී ද්විපදානමුත්තමො මහාහිසක්කො නරදම්මසාරථීති යොජනා.

අවිද්දසු යත්ථ සිතා පුටුජ්ජනාති යත්ථ යෙසු වත්ථුකාමෙසු කිලෙසකාමෙසු ව සිතා පටිබද්ධා තෙ අන්ධපුටුජ්ජනා තෙන කාමරාගෙන පුනඛ්භවෙසිනො එකන්තෙනෙව දුක්ඛමිච්ඡන්ති. ඉච්ඡන්තා ව චිත්තෙන නීතා නිරයෙ නිරාකතාති චිත්තවසිකා නිරයසංවත්තනිකං කම්මං කරොන්තා හිතසුඛතො නිරාකතා හුත්වා අත්තතො චිත්තෙනෙව නිරයෙ නීතා න අඤ්ඤට්ඨාති චිත්තස්සෙව නිග්ගහෙතබ්බතං දස්සෙති.

පුනපි චිත්තංයෙව නිග්ගහෙතුං මන්තෙන්තො “මයුරකොඤ්ඤවාහිරුතමිහි”ති ආදිමාහ. තත්ථ මයුරකොඤ්ඤවාහිරුතමිහිති සිබ්බි සාරසෙහි ව අහිකුජ්ජෙන. දීපිහි බ්‍යග්ගෙහි පුරක්ඛතො වසන්ති මෙත්තාවිහාරිතාය එවරුපෙහි තිරච්ඡානගතෙහි පුරක්ඛතො පරිවාරිතො හුත්වා වනෙ වසන්තො, එතෙන සුඤ්ඤභාවපරිබ්බහනමාහ. කායෙ අපෙක්ඛං ජහාති සබ්බසො කායෙ නිරපෙක්ඛො ජහ, එතෙන පහිතත්තතං වදති. මා විරාධයාති ඉමං සුදුල්ලහං නවමං බණං මා විරාධෙහි. ඉතිස්ස මං, චිත්ත, පුරෙ නියුඤ්ජසීති එවඤ්ඤි ත්වං, චිත්ත, මං පබ්බජ්ජතො පුබ්බෙ සම්මාපටිපත්තියං උයොයාපෙසීති අත්ථො.

භාවෙනීති උප්පාදෙනි වඩ්ඨෙහි ව. ඤානානීති පඨමාදීනි චත්තාරි ඤානානි. ඉන්ද්‍රියානීති සද්ධාදීනි පඤ්චින්ද්‍රියානි. බ්‍රාහ්මීති තානියෙව පඤ්ච බ්‍රාහ්මි. බොජ්ඣංගසමාධිභාවනානි සත්ත බොජ්ඣංගෙ චතස්සො සමාධිභාවනා ව. තිස්සො ව විජ්ජානි පුබ්බෙනිවාසඤ්ඤාණාදිකා තිස්සො විජ්ජා ව. චූස පාපුණාහි බුද්ධසාසනෙ සම්මාසම්බුද්ධඔවාදෙ ධීතො.

නිය්‍යානිකන්ති වට්ටදුක්ඛතො නිය්භානවහං. සබ්බදුක්ඛක්ඛයොගධන්ති අමතොගධං නිබ්බානපතිට්ඨං නිබ්බානාරම්මණං. සබ්බකිලෙසසොධනන්ති අනවසෙසකිලෙසමලවිසොධනං.

බන්ධෙනි උපාදානක්ඛන්ධෙ. පටිපස්ස යොනිසොති රොගතො ගණ්ඨතො සල්ලතො අසතො ආබාධතොති එවමාදීහි විවිධෙහි පකාරෙහි විපස්සනාඤ්ඤාණෙන සම්මා උපායෙන නයෙන පස්ස. තං ජහාති තං දුක්ඛස්ස සමුදයං තණ්හං පජහ, සමුච්ඡින්නද. ඉධෙවාති ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ.

අනිච්චන්තිආදි අත්තචන්තතො අනිච්චන්තිකතො තාවකාලිකතො නිච්චපටික්ඛෙපතො ව අනිච්චන්ති වා පස්ස. දුක්ඛන්ති තෙ උදයබ්බයපටිපිළනතො සප්පටිභයතො දුක්ඛමතො සුඛපටික්ඛෙපතො දුක්ඛන්ති වා පස්ස. සුඤ්ඤන්ති අවසවත්තනතො අසාමිකතො අසාරතො අත්තපටික්ඛෙපතො ව සුඤ්ඤං, තතො එව අනත්තාති. විගරහිතබ්බතො අවධිඪිආබාධනතො ව අසන්ති ව වධන්ති ව විපස්ස යොනිසොති යොජනා. මනොවිචාරෙ උපරුන්ධ වෙනසොති මනොවිචාරසඤ්ඤිතො ගෙහසිතසොමනස්සුපවිචාරාදිකෙ අට්ඨාරස වෙනසො උපරුන්ධ වාරෙහි නිරොධෙහි.

මුණ්ඩොති මුණ්ඩභාවං උපගතො, ඔහාරිතකෙසමස්සුකො. විරූපොති තෙන මුණ්ඩභාවෙන පරුළ්භලොමනාය ඡින්නහින්තකාසාය චත්ථනාය විරූපො වෙවණ්ණියං උපගතො. අභිසාපමාගතොති “පිණ්ඩොලො විවරති පත්තපාණි”ති අරියෙහි කාතබ්බං අභිසාපං උපගතො. චුත්තඤ්ඤෙනං – “අභිසාපොයං, හික්ඛවෙ, ලොකස්මිං පිණ්ඩොලො විවරසි පත්තපාණි”ති (සං. නි. 3.80). තෙනාහ “කපාලභත්ථොව කුලෙසු හික්ඛසු”ති. යුඤ්ජස්ස සත්ථුවචනෙති සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඔවාදෙ යොගං කරොහි අනුයුඤ්ජස්ස.

සුසංවුත්තන්තොති සුට්ඨ කායවාචාවිත්තෙහි සම්මදෙව සංවුතො. විසිඛන්තරෙ වරන්ති හික්ඛාවරියාය ඉච්ඡාවිසෙසෙසු වරන්තො. චන්දො යථා දොසිනපුණ්ණමාසියාති විගතදොසාය පුණ්ණමාය කුලෙසු නිච්චනවසාය පාසාදිකතාය චන්දිමා විය වරාති යොජනා.

සදා ධුතෙ රතොති සබ්බකාලඤ්ච ධුතගුණෙ අභිරතො. තථුපමං විත්තමීදං කරොසිති යථා කොචි පුරිසො ඵලානි ඉච්ඡන්තො ඵලරුක්ඛෙ රොපෙත්වා තතො අලද්ධඵලොව තෙ මූලතො ඡින්නිතං ඉච්ඡති, විත්ත, ත්වං තථුපමං තප්පටිභාගං ඉදං

කරොයි. යං මං අනිච්චම්භි වලෙ නියුඤ්ජසීති යං මං පබ්බජ්ජාය නියොජෙත්වා පබ්බජිත්වා අද්ධාගතං පබ්බජ්ජාඵලං අනිච්චම්භි වලෙ සංසාරමුඛෙ නියුඤ්ජසී නියොජනවසෙන පවත්තෙයි.

රූපාභාවතො අරූපා. චිත්තස්ස හි තාදිසං සන්ධානං නීලාදිවණ්ණහෙදො වා නත්ථී, තස්මා චුත්තං අරූපාති. දුරට්ඨානප්පවත්තියා දුරභිගම. යදිපි චිත්තස්ස මක්කටසුත්තමත්තම්පි පුරත්ථිමාදිදිසාභාගෙන ගමනං නාම නත්ථී, දුරෙ සන්තං පන ආරම්මණං සම්පට්ච්ජනීති දුරභිගම. එකොයෙව භුත්වා වරණවසෙන පවත්තනතො එකචාරි, අන්තමසො ද්වෙ තීණ්ඨි චිත්තානි එකතො උප්පජ්ජතුං සමත්ථානි නාම නත්ථී, එකමෙව පන චිත්තං එකස්මිං සන්තානෙ උප්පජ්ජති. තස්මිං නිරුද්ධෙ අපරම්පි එකමෙව උප්පජ්ජති, තස්මා එකචාරි. න තෙ කර්ස්සං වචනං ඉදානිහන්ති යදිපි පුබ්බෙ තව වසෙ අනුවත්තිං, ඉදානි පන සත්ථු ඔවාදං ලද්ධකාලතො පට්ඨාය චිත්තවසිකො න භවිස්සාමි. කස්මාති වෙ? දුක්ඛා හි කාමා කටුකා මහබ්භයා කාමා නාමෙතෙ අතීතෙපි දුක්ඛා, ආයතිම්පි කටුකඵලා, අත්තානුවාදාදිහෙදෙන මහතා භයෙන අනුබන්ධන්තා මහබ්භයා. නිබ්බානමෙවාහිමනො වරිස්සං තස්මා නිබ්බානමෙව උද්දිස්ස අභිමුඛචිත්තො විහරිස්සං.

තමෙව නිබ්බානාභිමුඛභාවං දස්සෙන්නො “නාහං අලක්ඛ්‍යා”තිආදිමාහ. තත්ථ නාහං අලක්ඛ්‍යාති අලක්ඛිකතාය නිස්සරිකතාය නාහං ගෙහතො නික්ඛම්න්ති යොජනා.

අභිරික්කතායාති යථාවජ්ජං කෙළිං කරොන්නො විය නිල්ලජ්ජතාය. චිත්තහෙතුති එකදා නිගණ්ඨො, එකදා පරිබ්බාජකාදිකො භොන්නො අනවට්ඨිතචිත්තො පුරිසො විය චිත්තවසිකො භුත්වා. දුරකන්තනාති රාජාදිහි මෙත්තං කත්වා තෙසු දුබ්භිත්වා දුබ්භිභාවෙන. ආජීවහෙතුති ආජීවකාරණා ජීවිකාපකතො භුත්වා ආජීවිකාභයෙන අහං න නික්ඛමිං න පබ්බජිං. කතො ව තෙ, චිත්ත, පටිස්සවො මයාති, “පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය න තව වසෙ වත්තාමි, මමෙව පන වසෙ වත්තාමි”ති, චිත්ත, මයා නනු පටිඤ්ඤා කතාති දස්සෙති.

අප්පිච්ජනා සප්පුරිසෙහි වණ්ණිකාති “පච්චයෙසු සබ්බසො අප්පිච්ජා නාම සාධු”ති බුද්ධාදිහි පසට්ඨා, තථා මක්ඛජ්ජහානං පරෙසං ගුණෙ මක්ඛනස්ස පහානං වූපසමො සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස වූපසමො නිබ්බාපනං සප්පුරිසෙහි වණ්ණිකං. ඉතිස්සු මං, චිත්ත, තදා නියුඤ්ජසී, “සම්ම, තයා තෙසු ගුණෙසු පතිට්ඨාතබ්බ”න්ති, චිත්ත, ත්වං එවං තදා නියුඤ්ජසී. ඉදානි ත්වං ගච්ජසී පුබ්බවිණ්ණං ඉදානි මං ත්වං පහාය අත්තතො පුරිමාවිණ්ණං මහිච්ජතාදිං පටිපජ්ජසී, කිං නාමෙතන්ති අධිප්පායො.

යමත්ථං සන්ධාය “ගච්ජසී පුබ්බවිණ්ණං”න්ති චුත්තං. තං දස්සෙතුං “තණ්හා අවිජ්ජා වා”තිආදි චුත්තං. තත්ථ තණ්හාති පච්චයෙසු තණ්හා, අවිජ්ජාති තත්ථෙව ආදිනවපට්ච්ජාදිකා අවිජ්ජා. පියාපියන්ති පුත්තදාරාදිසු පෙමසංඛාරො පියභාවො වෙව පන්තසෙනාසනෙසු අධිකුසලධම්මෙසු අනභිරතිසංඛාරො අප්පියභාවො ව

උභයත්ථ අනුරොධපට්ඨරොධො. සුභානි රූපානීති අජ්ඣන්තං බහිද්ධා ව සුභරූපානි. සුඛා වෙදනාති ඉට්ඨාරම්මණෙ පට්ඨව උප්පජ්ජනසුඛවෙදනා. මනාපියා කාමගුණාති වුත්තාවසෙසා මනොරමා කාමකොට්ඨාසා. වන්තාති නිරූපනො තංනිස්සිතස්ස ඡන්දරාගස්ස වික්ඛම්භනපහානෙන ඡඩ්ඛිතතාය පරිච්චත්තතාය ව වන්තා. වන්තෙ අහං ආවම්භං න උස්සහෙති එවං තෙ ඡඩ්ඛිතෙ පුන පච්චාවම්භං අහං න සක්කොමි, පරිච්චත්තා එව හොන්තීති වදති.

සබ්බත්ථාති සබ්බෙසු භවෙසු සබ්බාසු යොනීසු සබ්බාසු ගතීසු විඤ්ඤාණට්ඨිතීසු ව. වචො කතං මයාති, අම්මො චිත්ත, තව වචනං මයා කතං. කරොන්තො ව බහුසු ඡාතීසු න මෙසි කොපිතොති අනෙකාසු ඡාතීසු පන මයා න කොපිතො අසි. මයා නෙව පරිභවිතො. තථාපි අජ්ඣන්තසම්භවො අත්තනි සම්භූතො හුත්වාපි තව අකතඤ්ඤතාය දුක්ඛෙ චිරං සංසරිතං තයා කතෙති තයා නිබ්බත්තිතෙ අනාදිමති සංසාරදුක්ඛෙ සුවිරකාලං මයා සංසරිතං පරිබ්භමිතං.

ඉදානි “දුක්ඛෙ චිරං සංසරිතං තයා කතෙ”ති සඩ්ධෙපතො වුත්තමත්ථං උප්පත්තිහෙදෙන ගතිහෙදෙන ව චිත්ථාරතො දස්සෙන්නො “ත්වඤ්ඤො”ති ආදිමාහ. තත්ථ රාජදසීති රාජා අසි, දකාරො පදසන්ධිකරො, වෙස්සා ව සුද්දා ව භවාම එකදා තවෙව වාහසාති යොජනා. දෙවත්තනං වාපිති දෙවභාවං වාපි ත්වංයෙව නො අම්මාකං, චිත්ත, කරොසීති යොජනා. වාහසාති කාරණභාවෙන.

තවෙව හෙතුති තවෙව හෙතුභාවෙන. ත්වංමූලකන්ති ත්වංනිමිත්තං.

නනු දුබ්භිස්සසි මං පුනප්පුනන්ති පුනප්පුනං දුබ්භිස්සසි නුන, යථා පුබ්බෙ ත්වං අනන්තාසු ඡාතීසු, චිත්ත, මිත්තපට්ඨරූපකො සපත්තො හුත්වා මය්හං පුනප්පුනං දුබ්භි, ඉදානි තථා දුබ්භිස්සසි මඤ්ඤෙ, පුබ්බෙ විය වාරෙතුං න දස්සාමීති අධිප්පායො. මුහුං මුහුං වාරණිකංව දස්සයන්ති අභිණ්භතො වරණාරහං විය මනො දස්සෙන්නො වරණාරහං පුරිසං වඤ්ඤෙත්වා වරගොපකං නිප්ථාදෙන්නො විය පුනප්පුනං තං තං භවං දස්සෙන්නො. උම්මත්තකෙනෙව මයා පලොභසීති උම්මත්තකපුරිසෙන විය මයා සද්ධිං කීළන්නො තං තං පලොභනීයං දස්සෙත්වා පලොභසි. කිඤ්චාපි තෙ, චිත්ත, විරාධිතං මයාති, අම්මො චිත්ත, කිං නාම තෙ මයා විරද්ධං, තං කට්ඨෙති අධිප්පායො.

ඉදං පුරෙ චිත්තන්ති ඉදං චිත්තං නාම ඉතො පුබ්බෙ රූපාදීසු ආරම්මණෙසු රජ්ජනාදිනා, යෙන ආකාරෙන ඉච්ඡති, යත්ථෙව වස්ස කාමො උප්පජ්ජති, තස්ස වසෙන යත්ථකාමං යථා විවරන්තස්ස සුඛං හොති, තථෙව ව වරන්තො යථාසුඛං දීඝරත්තං වාරිකං අවරි. අජ්ජාහං පහින්තමදං මත්තහත්ථිං හත්ථාවරියසඩ්ධාතො ඡෙකො අඩ්ඤාසග්ගො අඩ්ඤාසෙන විය යොනියොමනසිකාරෙන නං නිග්ගහෙස්සාමි, තස්ස චිතික්කම්භං දස්සාමීති.

සත්ථා ව මෙ ලොකමීම අධිට්ඨනී මම සත්ථා සම්මාසම්බුද්ධො ඉමං
 අනවසෙසබන්ධලොකං ඤාණෙන අධිට්ඨනී. කිත්ති? හුත්වා අභාවටියෙන
 අනිච්චතො, කස්සවිපි ධුවස්ස ථාවරස්ස අභාවතො අද්ධුවතො සුඛසාරාදීනං
 අභාවතො අසාරතො. පක්ඛන්ද මං, චිත්ත, ජිනස්ස සාසනෙති තස්මා යාථාවතො
 පටිපජ්ජිතුං, චිත්ත, මං ජිනස්ස භගවතො සාසනෙ පක්ඛන්දෙහි අනුප්පවෙසෙහි.
 “පක්ඛන්දිම” න්තිපි පාළි, ජිනස්ස සාසනෙ ඉමං ලොකං ඤාණෙන පක්ඛන්ද,
 යාථාවතො තාරෙහි, පක්ඛන්දන්තො ව විපස්සනාඤාණමග්ගෙන යාපෙන්නො
 සුදුත්තරතො මහන්තතො සංසාරමහොසතො මං තාරෙහි.

න තෙ ඉදං, චිත්ත, යථා පුරාණකන්ති, අම්භො චිත්ත, ඉදං අත්තභාවගෙහං
 පොරාණකං විය තව න භොතීති අත්ථො. කස්මා? නාහං අලං තුය්භ වසෙ
 නිවත්තිතුන්ති ඉදානාහං තව වසෙ නිවත්තිතුං න යුත්තො. යස්මා මහෙසිනො
 භගවතො පබ්බජිතොමිති සාසනෙ. පබ්බජිතකාලතො ව පටියාය සමණා නාම
 මාදිසාව න භොන්ති විනාසධාරිතො, එකංසතො සමණායෙව භොන්තිති අත්ථො.

නගාති සිනෙරුහිමවන්තාදයො සබ්බෙ පබ්බතා. සමුද්දාති පුරත්ථිමසමුද්දාදයො
 සිතසමුද්දාදයො, න සබ්බෙ සමුද්දා. සරිතාති ගඬිගාදයො සබ්බා නදියො ව.
 වසුන්ධරාති පටථි. දිසා වතස්සොති පුරත්ථිමාදිහෙදා වතස්සො දිසා. විදිසාති
 පුරත්ථිමදක්ඛිණාදයො වතස්සො අනුදිසා. අධොති හෙට්ඨා යාව
 උදකසන්ධාරකවායුබන්ධා. දිවාති දෙවලොකා. දිවාග්ගහණෙන චෙත්ථ තත්ථ ගතෙ
 සත්තසබ්බාරෙ වදති. සබ්බෙ අනිච්චා නිභවා උපද්දතාති සබ්බෙ කාමභවාදයො
 තයො භවා අනිච්චා වෙව ජාතිආදිහි රාගාදිහි කිලෙසෙහි උපද්දතා පිළිතා ව, න
 එත්ථ කිඤ්චි බෙමට්ඨානං නාම අත්ථි, තදභාවතො කුහිං ගතො, චිත්ත, සුඛං
 රමිස්සසි, තස්මා තතො නිස්සරණඤ්චෙත්ථ පරියෙසාහිති අධිප්පායො.

ධිතිප්පරන්ති ධිතිපරායණං පරමං ථීරභාවෙ ධීතං මමං, චිත්ත, කිං කාහිසි, තතො
 ඊසකමිපි මං වාලෙතුං නාසක්ඛිස්සසිති අත්ථො. තෙනාහ “න තෙ අලං, චිත්ත,
 වසානුවත්තකො” ති. ඉදානි තමෙවත්ථං පාකටතරං කත්වා දස්සෙන්නො “න ජාතු
 භස්තං උභතොමුඛං ජුපෙ, ධිරත්ථු පුරං නවසොතසන්දනි” න්ති ආහ. තත්ථ
 භස්තන්ති රුත්තිං. උභතොමුඛන්ති පුතොළියා උභතොමුඛං. න ජාතු ජුපෙති
 එකංසෙනෙව පාදෙනාපි න ජුපෙය්‍ය, තථා ධිරත්ථු පුරං නවසොතසන්දනිත්ති
 නානප්පකාරස්ස අසුචිතො පුරං නවහි සොතෙහි වණ්ණුබෙහි අසුචිසන්දනිං සවතිං.
 තාය වච්චකුටියා ධි අත්ථු, තස්සා ගරභා භොතු.

එවං අට්ඨවිසතියා ගාථාහි නිග්ගණ්භනවසෙන චිත්තං ඔවදිත්වා ඉදානි
 විවෙකට්ඨානාවික්ඛණාදිනා සම්පහංසෙන්නො
 “වරාහඵණෙය්‍යවිගාළ්භසෙවිතෙ” තිආදිමාහ. තත්ථ
 වරාහඵණෙය්‍යවිගාළ්භසෙවිතෙති වරාහෙහි වෙව ඵණෙය්‍යෙහි ව ඔගාහෙත්වා
 සෙවිතෙ. පබ්භාරකුටිටෙති පබ්භාරට්ඨානෙ වෙව පබ්බතසිබ්බෙරෙ ව. පකතෙව
 සුන්දරෙති පකතියා එව සුන්දරෙ අතිත්තිමනොහරෙ. “පකතිවසුන්ධරෙ” ති වා

පාඨයා, පාකතිකෙ භූමිපදෙසෙනි අත්ථො. නවම්බුනා පාචුසසිත්තකානනෙනි පාචුසවසෙන වුට්ඨොන මෙසොදකෙන උපසිත්තවස්සෙ සුථෙවෙ වනෙ. තභිං ගුහාගෙහගතො රමිස්සසිති තස්මිං පබ්බතකානනෙ ගුහාසඬ්ඛාතං ගෙහං උපගතො භාවනාරතියා අභිරමිස්සසි.

තෙ තං රමෙස්සන්තීති තෙ මයුරාදයො වනසඤ්ඤං උප්පාදෙන්තා තං රමෙස්සන්තීති අත්ථො.

වුට්ඨම්හි දෙවෙනි මෙසෙ අධිප්පවුට්ඨො. චතුරඬ්ගුලෙ තිණෙනි තෙනෙව ගස්සොදකපාතෙන තත්ථ තත්ථ තිණෙ සුරත්තවණ්ණකම්බලසදිසෙ චතුරඬ්ගුලෙ ජාතෙ. සංපුප්ඵිතෙ මෙසනිහම්හි කානනෙනි පාචුසමෙසසඬ්ඛාතෙ කානනෙ සම්මදෙව පුප්ඵිතෙ. නගන්තරෙති පබ්බතන්තරෙ. විටපිසමො සයිස්සන්ති තරුසදිසො අපරිග්ගහො හුත්වා නිපජ්ජිස්සං. තං මෙ මුදු හෙහිති තුලසන්තිහන්ති තං තිණපච්චත්ථරණං මුදු සුඬසම්ඵස්සං තුලසන්තිහං තුලිකසදිසං සයනං මෙ භවිස්සති.

තථා තු කස්සාමි යථාපි ඉස්සරොති යථා කොචි ඉස්සරපුරිසො අත්තනො වචනකරදාසාදිං වසෙ වත්තෙති, අහම්පි, චිත්ත, තං තථා කරිස්සාමි, මය්හං වසෙ වත්තෙමියෙව. කථං? යං ලබ්භති තෙනපි හොතු මෙ අලන්ති වතුසු පච්චයෙසු යං යාදිසං වා තාදිසං වා ලබ්භති, තෙන ව මය්හං අලං පරියත්තං හොතු. එතෙන ඉදං දස්සෙති – යස්මා ඉධෙකච්චෙ සත්තා තණ්හුප්පාදහෙතු චිත්තස්ස වසෙ අනුවත්තන්ති, අහං පන තණ්හුප්පාදං දුරතො වජ්ජෙන්තො චිත්තං දාසං විය කරොන්තො අත්තනො වසෙ වත්තෙමිති. න තාහං කස්සාමි යථා අතන්දිතො, බ්ලාරහස්තංව යථා සුමද්දිතන්ති චිත්ත තණ්හුප්පාදපරිවජ්ජනහෙතු, පුන තන්ති චිත්තං ආමසති, යථා අඤ්ඤාපි කොචි සම්මජ්ජධානයොගෙන භාවනාය අතන්දිතො අත්තනො චිත්තං කම්මක්ඛමං, කම්මයොග්ගං කරොති, තථා අහම්පි, චිත්ත, තං කම්මක්ඛමං, කම්මයොග්ගං මය්හං වසෙ වත්තං කරිස්සාමි. යථා කිං? බ්ලාරහස්තංව යථා සුමද්දිතං, නඉති නිපාතමත්තං. යථා සුට්ඨු මද්දිතං බ්ලාරහස්තං කම්මක්ඛමං, කම්මයොග්ගං සුඛෙන පරිහරණියඤ්ඤා වොති, තථාහං තං කරිස්සාමි.

වීරියෙන තං මය්හ වසානයිස්සන්ති, අම්හො චිත්ත, තං අත්තනො වීරියෙන භාවනාබලං උප්පාදෙන්වා තෙන මය්හං වසං ආනයිස්සං. ගජංව මත්තං කුසලඬ්කුසග්ගහොති යථා කුසලො ඡෙකො අඬ්කුසග්ගහො හත්ථාවරියො අත්තනො සික්ඛාබලෙන මත්තහත්ථිං අත්තනො වසං ආනෙති, තථෙවාති අත්ථො.

තයා සුදන්තෙන අවට්ඨිතෙන භීති භීති නිපාතමත්තං, චිත්ත, සමථිපස්සනාභාවනාහි සුට්ඨු දන්තෙන තතො එව සම්මදෙව විපස්සනාවිථිං පටිපන්නත්තා අවට්ඨිතෙන තයා. හයෙන යොග්ගාවරියොව උප්පුනාති යථා සුදන්තෙන සුදන්තත්තා එව උපුනා අවඬ්කගතිනා අස්සාජානියෙන යොග්ගාවරියො අස්සදම්මසාරථි අබ්බමට්ඨානතො බ්බන්තභූමිං පටිපජ්ජිතුං සක්කොති, එවං පහොමි මග්ගං පටිපජ්ජිතුං සිවන්ති අසිවභාවකරානං කිලෙසානං අභාවෙන සිවං.

විත්තානුරක්ඛිතී අත්තනො විත්තං අනුරක්ඛණසීලෙන බුද්ධාදීහි සබ්බකාලං සෙවිතං අරියමග්ගං අහං පටිපජ්ජිතුං අධිගන්තුං පහොමි සක්කොමිති.

ආරම්මණෙ තං බලසා නිබන්ධිසං, නාගංව ථම්හමිහි දළ්භාය රජ්ජයාති යථා හත්ථාවරියො මහාහත්ථීං ආලානථම්හෙ දළ්භාය ථීරාය රජ්ජයා නිබන්ධති, එවමහං, විත්ත, කම්මට්ඨානාරම්මණෙ භාවනාබලෙන නිබන්ධිස්සං. තං මෙ සුගුත්තං සතියා සුභාවිතන්ති තං ත්වං, විත්ත, මම සතියා සුගුත්තං සුභාවිතඤ්ච හුත්වා. අනිස්සිතං සබ්බභවෙසු හෙහිසිති අරියමග්ගභාවනාදිබලෙන කාමහවාදීසු සබ්බෙසුපි භවෙසු තණ්හාදිනිස්සයෙහි අනිස්සිතං භවිස්සසි.

පඤ්ඤාය ඡෙත්වා විපථානුසාරිනන්ති උප්පට්ඨාමිතං ආයතනසමුදයං යථාවතො දිස්වා යෙන සමුදයෙන උප්පට්ඨාමී, තස්ස කිලෙසවිස්සන්දනං කිලෙසවිප්ඵන්දිතං ඉන්ද්‍රියසංවරූපනිස්සයාය පටිසම්බානපඤ්ඤාය ඡින්නිත්වා සොතවිච්ඡෙදනවසෙන ආවරණං කත්වා. යොගෙන නිග්ගස්භාති විපස්සනාභාවනාසම්බානෙන යොගෙන සාමන්ථීයවිධමනෙන නිග්ගහෙත්වා. පථෙ නිවෙසියාති විපස්සනාවිථීයං නිවෙසෙත්වා, පතිට්ඨපෙත්වා. යදා පන විපස්සනා උස්සුක්කාපිතා මග්ගෙන සට්ඨෙති, තදා මග්ගපඤ්ඤාය “යංකිඤ්චි සමුදයධම්මං, සබ්බං තං නිරොධධම්මං”න්ති (මහාව. 16; සං. නි. 5.1081) නිදස්සනෙන සබ්බසො ආයතනසමුදයස්ස විහවං සම්භවඤ්ච අසම්මොහතො දිස්වා සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගවාදිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස දායාදො ඔරසපුත්තො හෙහිසි භවිස්සසිති අත්ථො.

චතුබ්බිපල්ලාසවසං අධිට්ඨිතන්ති අනිච්චෙ නිච්චන්ති, අසුභෙ සුභන්ති, දුක්ඛෙ සුඛන්ති, අනත්තනි අත්තාති ඉමෙසං චතුත්තං විපල්ලාසානං වසං අධිට්ඨිතං අනුවත්තන්තං. ගාමණ්ඩලංව පරිනෙසි, විත්ත, මන්ති, අම්භො විත්ත, මං ගාමදාරකං විය පරිකඬ්ඪසි, ඉතො විතො පරිකඬ්ඪසි. නනු සංයොජනබන්ධනවිජ්ජන්ති සංයොජනසම්බානානං දසන්තං බන්ධනානං ඡෙදකං කාරුණිකං මහාමුනීං සම්මාසම්බුද්ධං සංසෙවසි නනු, “තථාරූපෙ මහානුභාවෙ දුරතොව චජ්ජෙසි, මාදිසෙ පන තපස්සිනෙ යථාරූචි පරිනෙසි”ති අප්පසාදලෙසෙන සත්ථාරං පසංසති.

මිගො යථාති යථා මිගො රුක්ඛගච්ඡලතාදීහි සුට්ඨු විත්තවිචිත්තෙ අනාකුලෙ කානනෙ සෙරි සයංවසී රමති. රම්මං ගිරිං පාචුසඅබ්භමාලිනින්ති එවං පාචුසකාලෙ සමන්තතො සුමාලිනීහි ථලජ්ජලජමාලාහි සමන්තාගතත්තා අබ්භමාලිනීං ජනවිචිත්තතාය මනොරමතාය ච රම්මං පබ්බතං ලහිත්වා තත්ථ නගෙ රමිස්සං, අසංසයං එකංසෙනෙව ත්වං, විත්ත, පරාභවිස්සසි, සංසාරබ්‍යසනෙහි යස්සසිති අත්ථො.

යෙ තුය්හ ඡන්දෙන වසෙන චත්තිනොති සබ්බෙ පුට්ඨජ්ජනෙ විත්තසාමඤ්ඤෙන ගහෙත්වා වදති. තස්සත්ථො – යෙ නරනාරියො, අම්භො විත්ත, තුය්හං ඡන්දෙන වසෙන රූචියා ධීතා යං ගෙහනිස්සිතං සුඛං අනුභොන්ති අනුභවිස්සන්ති, තෙ අවිද්දසු අත්ඨබ්බාලා, මාරවසානුවත්තිනො කිලෙසමාරාදිතං වසෙ අනුවත්තනසීලා,

භවාභිනන්දී කාමාදිභවමෙව අභිනන්දනතො, තව සාවකා අනුසිට්ඨිකරා. මයං පන සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකා, න තුය්හං වසෙ අනුවත්තාමාති.

එවං ටෙරො පුබ්බෙ අත්තනො උප්පන්නං යොනිසොමනසිකාරං චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනවසෙන පවත්තං නානප්පකාරතො විහජිත්වා සම්පෙ යිතානං භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන ධම්මං කපෙසි. යං පනෙත්ථ අත්තරත්තරා අත්ථතො න විහත්තං, තං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

තාලපුටත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්ඤාසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

20. සට්ඨිනිපාතො

1. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සට්ඨිනිපාතෙ ආරඤ්ඤිකානිආදිකා ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? තස්ස වත්ථු ධම්මසෙනාපතිවත්ථුමිහි වුත්තමෙව. ටෙරො හි පබ්බජිතදිවසතො සත්තමෙ දිවසෙ මගධරට්ඨෙයෙ කල්ලවාලගාමකං උපනිස්සාය සමණධම්මං කරොන්තො ථීනමිද්ධෙ ඔක්කන්තෙ සත්ථාරා – “මොග්ගල්ලාන, මොග්ගල්ලාන, මා, බ්‍රාහ්මණ, අරියං තුණ්හිභාවං පමාදො” තිආදිනා (සං. නි. 2.235) සංවෙජිතො ථීනමිද්ධං විනොදෙත්වා හගවතා වුවිවමානං ධාතුකම්මට්ඨානං සුණන්තො එව විපස්සනං වඩ්ඞෙත්වා පටිපාටියා උපරිමග්ගත්තයං උපගන්ත්වා අග්ගඵලක්ඛණෙ සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස මත්ථකං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙර 1.1.375-397) –

“අනොමදස්සී හගවා, ලොකපෙට්ඨො නරාසහො;
විහාසී හිමවත්තමිහි, දෙවසඬිසපුරක්ඛතො.

“වරුණො නාම නාමෙන, නාගරාජා අහං තදා;
කාමරූපී විකුබ්බාමි, මහොදධිනිවාසහං.

“සඬිගණියං ගණං භිත්වා, තූරියං පට්ඨපෙසහං;
සම්බුද්ධං පරිවාරෙත්වා, වාදෙසුං අච්ඡරා තදා.

“වජ්ජමානෙසු තූරෙසු, දෙවා තූරානි වජ්ජයුං;
උභින්නං සද්දං සුත්වාන, බුද්ධොපි සම්පබුජ්ඣට්ඨං.

“නිමන්තෙත්වාන සම්බුද්ධං, සකං හවනුපාගමී;
ආසනං පඤ්ඤපෙත්වාන, කාලමාරොවයිං අහං.

“බිණාසවසහස්සෙහි, පරිවුතො ලොකනායකො;
ඔහාසෙන්තො දිසා සබ්බා, භවනං මෙ උපාගමි.

“උපවිට්ඨං මහාවීරං, දෙවදෙවං නරාසහං;
සහික්ඛුසඬ්ඨං තප්පෙසිං, අන්තපානෙනහං තදා.

“අනුමොදි මහාවීරො, සයම්භූ අග්ගපුග්ගලො;
හික්ඛුසඬ්ඨෙ නිසීදිත්වා, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“යො සො සඬ්ඨං අපුප්පෙසි, බුද්ධඤ්ච ලොකනායකං;
තෙන චිත්තප්පසාදෙන, දෙවලොකං ගමිස්සති.

“සත්තසත්තතික්ඛන්තුඤ්ච, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
පථබ්බා රජ්ජං අට්ඨසතං, වසුධං ආවසිස්සති.

“පඤ්චපඤ්ඤාසක්ඛන්තුඤ්ච, චක්කවත්තී භවිස්සති;
භොගා අසඬ්ඨියා තස්ස, උප්පජ්ජිස්සන්ති තාවදෙ.

“අපරිමෙය්‍ය ඉතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“නිරයා සො වටිත්වාන, මනුස්සත්තං ගමිස්සති;
කොලිතො නාම නාමෙන, බ්‍රහ්මබන්ධු භවිස්සති.

“සො පච්ඡා පබ්බජිත්වාන, කුසලමූලෙන වොදිතො;
ගොතමස්ස භගවතො, දුතියො හෙස්සති සාවකො.

“ආරද්ධවීරියො පහිත්තො, ඉද්ධියා පාරමිං ගතො;
සබ්බාසථෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

“පාපමිත්තොපනිස්සාය, කාමරාගවසං ගතො;
මාතරං පිතරඤ්චාපි, සාතයිං දුට්ඨමානසො.

“යං යං යොනුපපජ්ජාමි, නිරයං අථ මානුසං;
පාපකම්මසමඬ්ඨිතා, හින්තසීසො මරාමහං.

“ඉදං පච්ඡිමකං මය්හං, වරිමො චත්තතෙ භවො;
ඉධාපි ඵදිසො මය්හං, මරණකාලෙ භවිස්සති.

“පවිච්චකමනුයුත්තො, සමාධිභාවනාරතො;
සබ්බාසථෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“ධරණිමිපි සුගම්භිරං, බහලං දුප්පධංසියං;
වාමභිගුට්ඨෙන බොහෙයාං, ඉද්ධියා පාරමිං ගතො.

“අස්මිමානං න පස්සාමි, මානො මය්හං න විජ්ජති;
සාමණෙරෙ උපාදාය, ගරුචිත්තං කරොමහං.

“අපරිමෙයො ඉතො කප්පෙ, යං කම්මමභිනිහරිං;
තාහං භූමිමනුජපත්තො, පත්තොමහි ආසවක්ඛයං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” නිති.

අට්ඨාසනං සත්ථා අපරහාගෙ ජෙනවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො තෙන තෙන ගුණෙන අත්තනො සාවකෙ එතදග්ගෙ යපෙන්නො “එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, මම සාවකානං භික්ඛූනං ඉද්ධිමත්තානං යදිදං මහාමොග්ගල්ලානො” ති (අ. නි. 1.188, 190) ඉද්ධිමත්තාය එතදග්ගෙ යපෙසි. තෙන එවං සත්ථාරා එතදග්ගෙ යපිතෙන සාවකපාරමියා මත්ථකං පත්තෙන මහාපෙරෙන තං තං නිමිත්තං ආගම්ම තත්ථ තත්ථ භාසිතා ගාථා, තා සඨගීතිකාලෙ ධම්මසඬ්ඛාහකෙහි –

1149.

“ආරඤ්ඤිකා පිණ්ඩපාතිකා, උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතා;
දාලෙමු මච්චුනො සෙනං, අජ්ඣන්තං සුසමාහිතා.

1150.

“ආරඤ්ඤිකා පිණ්ඩපාතිකා, උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතා;
ධුනාම මච්චුනො සෙනං, නළාගාරංව කුඤ්ජරො.

1151.

“රුක්ඛමුලිකා සාතතිකා, උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතා;
දාලෙමු මච්චුනො සෙනං, අජ්ඣන්තං සුසමාහිතා.

1152.

“රුක්ඛමුලිකා සාතතිකා, උඤ්ජාපත්තාගතෙ රතා;
ධුනාම මච්චුනො සෙනං, නළාගාරංව කුඤ්ජරො.

1153.

“අට්ඨකඨකලකුට්ඨෙ, මංසන්භාරුපසිබ්බිතෙ;
ධිරත්ථු පුරෙ දුග්ගන්ධෙ, පරගත්තෙ මමායසෙ.

1154..

“තව සරිරං නවසොතං, දුග්ගන්ධකරං පරිබන්ධං;
භික්ඛු පරිවජ්ජයතෙ තං, මිල්භඤ්ච යථා සුචිකාමො.

1156.

“එවඤ්ඤා වෙත නං ජනො ජඤ්ඤා, යථා ජානාමි නං අහං;
ආරකා පරිවජ්ජෙය්‍යා, ගුරුට්ඨානංව පාවුසෙ.

1157.

“එවමෙතං මහාවීර, යථා සමණ භාසසි;
එත්ථ වෙකෙ විසිදන්ති, පඤ්ඤාමිතිව ජරග්ගවො.

1158.

“ආකාසමිති හලිද්දියා, යො මඤ්ඤාථ රජෙනවෙ;
අඤ්ඤාන වාපි රඬගෙන, විසාතුදයමෙව නං.

1159.

“තදාකාසසමං චිත්තං, අජිකුත්තං සුසමාහිතං;
මා පාපචිත්තෙ ආසාදි, අග්ගිඛන්ධංව පක්ඛිමා.

1160.

“පස්ස චිත්තකතං බිම්බං, අරුකායං සමුස්සිතං;
ආතුරං බහුසඤ්ඤාපං, යස්ස නත්ථි ධුවං යිති.

1161.

“පස්ස චිත්තකතං රූපං, මණ්ඩා කුණ්ඩලෙන ව;
අට්ඨං තවෙන ඔනද්ධං, සහ වත්ථෙහි සොහති.

1162.

“අලත්තකකතා පාදා, මුඛං වුණ්ණකමක්ඛිතං;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ව පාරගවෙසිනො.

1163.

“අට්ඨාපදකතා කෙසා, නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතා;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ව පාරගවෙසිනො.

1164.

“අඤ්ජනීව නවා චිත්තා, පුත්තිකායො අලඬකතො;
අලං බාලස්ස මොහාය, නො ව පාරගවෙසිනො.

1165.

“ඔදගි මිගවො පාසං, නාසදා වාගුරං මිගො;
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම, කද්දන්තෙ මිගඛන්ධකෙ.

1166.

“ජින්නො පාසො මිගවස්ස, නාසදා වාගුරං මිගො;
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම, සොචන්තෙ මිගලුද්දකෙ.

1167.

“තදාසි යං භිංසනකං, තදාසි ලොමහංසනං;
අනෙකාකාරසම්පන්නො, සාරිපුත්තම්භි නිබ්බුතෙ.

1168.

“අනිච්චා වත සඬ්ඛාරා, උප්පාදවයධම්මිනො;
උප්පජ්ජිත්වා නිරුප්ඤ්ඤානි, තෙසං වූපසමො සුඛො.

1169.

“සුබ්බමං තෙ පටිච්ඡික්ඛන්ති, වාලග්ගං උසුනා යථා;
යෙ පඤ්චක්ඛන්තො පස්සන්ති, පරතො නො ච අත්තතො.

1170.

“යෙ ච පස්සන්ති සඬ්ඛාරෙ, පරතො නො ච අත්තතො;
පච්චඛ්‍යාධිංසු නිපුණං, වාලග්ගං උසුනා යථා.

1171.

“සත්තිශා විය ඔමට්ඨො, ඩස්භමානොච මත්ථකෙ;
කාමරාගප්පභානාය, සතො භික්ඛු පරිබ්බපේ.

1172.

“සත්තිශා විය ඔමට්ඨො, ඩස්භමානොච මත්ථකෙ;
භවරාගප්පභානාය, සතො භික්ඛු පරිබ්බපේ.

1173.

“චොදිතො භාවිතත්තෙන, සරීරන්තිමධාරිනා;
මිභාරමාතුපාසාදං, පාදඬ්ඨුට්ඨොන කම්පයිං.

1174.

“නයිදං සිලිලමාරබ්භ, නයිදං අප්පෙන ථාමසා;
නිබ්බානමධිගන්තබ්බං, සබ්බගන්ථපමොචනං.

1175.

“අයඤ්ච දහරො භික්ඛු, අයමුත්තමපොරිසො;
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

1176.

“විචරමනුපහන්ති විජ්ජුතා, වෙභාරස්ස ච පණ්ඩවස්ස ච;

නගව්වරගතො ක්කායති, පුත්තො අප්පට්ඨස්ස තාදිතො.

1177.

“උපසන්නො උපරතො, පන්නසෙනාසනො මුනි;
දායාදො බුද්ධසෙට්ඨස්ස, බ්‍රහ්මනා අභිවන්දිතො.

1178.

“උපසන්නං උපරතං, පන්නසෙනාසනං මුනිං;
දායාදං බුද්ධසෙට්ඨස්ස, වන්ද බ්‍රාහ්මණ කස්සපං.

1179.

“යො ච ජාතිසතං ගච්ඡෙ, සබ්බා බ්‍රාහ්මණජාතියො;
සොත්තියො වෙදසම්පන්නො, මනුස්සෙසු පුනථපුනං.

1180.

“අජ්ඣායකොපි චෙ අස්ස, තිණ්ණං වෙදාන පාරගු;
එතස්ස වන්දනායෙනං, කලං නාග්ගති සොළසිං.

1181.

“යො සො අට්ඨ විමොක්ඛානි, පුරෙහත්තං අචස්සයි;
අනුලොමං පටිලොමං, තතො පිණ්ඩාය ගච්ඡති.

1182.

“තාදිසං හික්ඛුං මාසාදි, මාත්තානං ඛණි බ්‍රාහ්මණ;
අභිජ්ජසාදෙහි මනං, අරහත්තම්හි තාදිතො;
බ්‍රිජ්ජං පඤ්ඤාලොකො වන්ද, මා තෙ විජට්ඨි මත්ථකං.

1183.

“නෙසො පස්සති සද්ධම්මං, සංසාරෙන පුරක්ඛතො;
අධොගමං ජිම්හපථං, කුම්මග්ගමනුධාවති.

1184.

“කිම්චි මිළ්භසල්ලිත්තො, සඬ්ඛාරෙ අධිමුච්ඡිතො;
පගාල්ලො ලාභසක්කාරෙ, තුච්ඡො ගච්ඡති පොට්ඨිලො.

1185.

“ඉමඤ්ච පස්ස ආයත්තං, සාරිපුත්තං සුදස්සනං;
විමුත්තං උභතොභාගෙ, අජ්ඣත්තං සුසමාහිතං.

1186.

“විසල්ලං බිණ්ණසංයොගං, තෙවිජ්ජං මච්චුභාගිනං;

දක්ඛිණෙය්‍යං මනුස්සානං, පුඤ්ඤක්ඛේත්තං අනුත්තරං.

1187. “එතෙ සම්බහුලා දෙවා, ඉද්ධිමන්තො යසස්සිනො.

දස දෙවසහස්සානි, සබ්බෙ බ්‍රහ්මපුරොහිතා;
මොග්ගල්ලානං නමස්සන්තා, තිට්ඨන්ති පඤ්ඡලිකතා.

1188.

“නමො තෙ පුරිසාපඤ්ඤ, නමො තෙ පුරිසුත්තම;
යස්ස තෙ ආසවා බිණා, දක්ඛිණෙය්‍යාසි මාරිස.

1189.

“පුජිතො නරදෙවෙන, උප්පන්තො මරණාහිභු;
පුණ්ඩරිකංව තොයෙන, සඬබ්බරෙත්තපලිම්පති.

1190.

“යස්ස මුහුත්තෙන සහස්සධා ලොකො, සංවිදිතො සබ්‍රහ්මකප්පො වසි;
ඉද්ධිගුණෙ චුත්තපපාතෙ කාලෙ, පස්සති දෙවතා ස හික්ඛු.

1191.

“සාරිපුත්තොව පඤ්ඤාය, සීලෙන උපසමෙන ව;
යොපි පාරඬගතො හික්ඛු, එතාවපරමො සියා.

1192.

“කොට්ඨසතසහස්සස්ස, අත්තභාවං බණෙන නිමිමිනෙ;
අහං විකුබ්බනාසු කුසලො, වසිභුතොම්හි ඉද්ධියා.

1193.

“සමාධිවිජ්ජාවසිපාරමිගතො, මොග්ගල්ලානගොත්තො අසිතස්ස සාසනෙ;
ධිරො සමුච්ඡින්නිදි සමාහිතින්ද්‍රියො, නාගො යථා පුතිලතංව ඛන්ධනං.

1194.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

1195.

“යස්ස වත්ථාය පබ්බජිතො, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

1196.

“කිදිසො නිරයො ආසි, යත්ථ දුස්සි අපච්චථ;

විදුරං සාවකමාසජ්ජ, කකුසන්ධඤ්ච බ්‍රාහ්මණං.

1197.

“සතං ආසි අයොසඬ්ඤ, සබ්බෙ පච්චත්තවෙදනා;
ඊදිසො නිරයො ආසි, යත්ථ දුස්සි අපච්චථ;
විදුරං සාවකමාසජ්ජ, කකුසන්ධඤ්ච බ්‍රාහ්මණං.

1198.

“යො එතමභිජානාති, භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො;
තාදිසං භික්ඛුමාසජ්ජ, කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1199.

“මජ්ඣෙකසරස්මිං තිට්ඨන්ති, විමානා කප්පයායිනො;
වෙළුරියවණ්ණො රුචිරා, අච්චිමන්තො පහස්සරා;
අච්ඡරා තත්ථ නච්චන්ති, පුටු නානත්තවණ්ණියො.

1200.

“යො එතමභිජානාති...පෙ.... කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1201.

“යො වෙ බුද්ධෙන චොදිතො, භික්ඛුසඬ්ඤස්ස පෙක්ඛතො;
මිගාරමාතුපාසාදං, පාදඬ්ඣට්ඨෙන කම්පයි.

1202.

“යො එතමභිජානාති...පෙ.... කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1203.

“යො වෙජයන්තපාසාදං, පාදඬ්ඣට්ඨෙන කම්පයි;
ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො, සංවෙජෙසි ච දෙවතා.

1204.

“යො එතමභිජානාති...පෙ.... කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1205.

“යො වෙජයන්තපාසාදෙ, සක්කං සො පරිපුච්ඡති;
අපි ආවුසො ජානාසි, තණ්හක්ඛයවිමුත්තියො;
තස්ස සක්කො වියාකාසි, පඤ්ඤං පුට්ඨො යථාතථං.

1206.

“යො එතමභිජානාති...පෙ.... කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1207.

“යො බ්‍රහ්මානං පරිපුච්ඡති, සුධම්මායං ධීතො සහං;
අජ්ජාපි ත්‍යාචුසො සා දිට්ඨි, යා තෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු;
පස්සසි චිතිවත්තන්තං, බ්‍රහ්මලොකෙ පහස්සරං.

1208.

“තස්ස බ්‍රහ්මා වියාකාසි, පඤ්ඤං පුට්ඨො යථාතථං;
න මෙ මාරිස සා දිට්ඨි, යා මෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු.

1209.

“පස්සාමි චිතිවත්තන්තං, බ්‍රහ්මලොකෙ පහස්සරං;
සොහං අජ්ජ කථං වජ්ජං, අහං නිව්චොම්භි සස්සතො.

1210.

“යො එතමභිජානාති...පෙ.... කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1211.

“යො මහානෙරුනො කුටං, විමොක්ඛෙන අඵස්සයි;
වනං පුබ්බවිදෙහානං, යෙ ව භූමිසයා නරා.

1212.

“යො එතමභිජානාති, භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො;
තාදිසං භික්ඛුමාසජ්ජ, කණ්ඨ දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

1213.

“න වෙ අග්ගි චෙතයති, අහං බාලං ඩහාමිති;
බාලොව ජලිතං අග්ගිං, ආසජ්ජ නං පඩස්හති.

1214.

“එවමෙව තුවං මාර, ආසජ්ජ නං තථාගතං;
සයං ඩහිස්සසි අත්තානං, බාලො අග්ගිංව සම්ඵුසං.

1215.

“අපුඤ්ඤං පසවි මාරො, ආසජ්ජ නං තථාගතං;
කිත්තු මඤ්ඤසි පාපිම, න මෙ පාපං විපච්චති.

1216.

“කරතො තෙ වීයතෙ පාපං, චිරරත්තාය අන්තක;
මාර නිබ්බන්ද බුද්ධම්භා, ආසං මාකාසි භික්ඛුසු.

1217.

“ඉති මාරං අතජ්ජෙසි, භික්ඛු හෙසකළාවතෙ;
තතො සො දුම්මනො යක්ඛො, තත්ථෙවන්තරධායථා” ති. –

ඉත්ථං සුදං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො ථෙරො ගාථායො අභාසිත්ථාති.

ඉමිනා අනුක්කමෙන එකච්චං සඬිගහං ආරොපෙත්වා යපිතා.

තත්ථ “ආරක්ඛකා” තිආදිකා චතස්සො ගාථා භික්ඛුනං ඔවාදදානවසෙන
 භාසිතා. ආරක්ඛකාති ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපිත්වා
 ආරක්ඛකාකුට්ඨගසමාදානෙන ආරක්ඛකා. සඨසහත්තං පටික්ඛිපිත්වා
 පිණ්ඩපාතිකඨගසමාදානෙන පිණ්ඩපාතිකා, සරෙ සරෙ ලද්ධපිණ්ඩපානෙන
 යාපනකා. උක්ඛපත්තාගතෙ රතාති උක්ඛවරියාය පත්තෙ ආගතෙ
 පත්තපරියාපත්තෙ රතා, තෙනෙව අභිරතා සන්තුට්ඨා. දාලෙමු මච්චුනො සෙනන්ති
 අත්තානං අනත්ථජනෙන සභායභාවුපගමනතො මච්චුරාජස්ස සෙනාභුතං
 කිලෙසවාහිතිං සමුච්ඡින්නදෙම. අජ්ඣන්තං සුසමාහිතාති ගොවරජ්ඣන්තෙසු සුට්ඨු
 සමාහිතා භුත්වා, එතෙනස්ස පදාලනුපායමාහ.

ධුනාමාති නිද්ධුනාම විද්ධංසෙම.

සාතතිකාති සාතච්චකාරිනො භාවනාය සතතපචත්තවිරියා.

“අට්ඨිකඨකලකුට්ඨකෙ” තිආදිකා චතස්සො ගාථා අත්තානං පලොහෙතුං
 උපගතාය ගණිකාය ඔවාදවසෙන අභාසි. තත්ථ අට්ඨිකඨකලකුට්ඨකෙති
 අට්ඨිසඨ්ඨිකලකුට්ඨකෙ. න්භාරුපසිඛිඛිතෙති නවහි න්භාරුසතෙහි සමන්තතො
 සිඛිඛිතෙ. අරක්ඛකෙ කුට්ඨො දාරුදණ්ඨෙ උස්සාපෙත්වා වල්ලිආදිහි ඛන්ධිත්වා
 කරියන්ති, ත්වං පන පරමජෙගුවිජෙන අට්ඨිකඨකලෙන පරමජෙගුවිජෙහෙව
 න්භාරුහි ඛන්ධිත්වා කතා, අතිවිය ජෙගුවිජා පටික්ඛුලා වාති දස්සෙති. ධරත්ථු පුරෙ
 දුග්ගන්ධෙති කෙසලොමාදිනො නානාජපකාරස්ස අසුචිනො පුරෙ පරිපුණ්ණො,
 තතො එව දුග්ගන්ධෙ ධරත්ථු තව ධිකාරො හොතු. පරගත්තෙ මමායසෙති ඉදක්ඛෙ
 තෙ දුග්ගන්ධස්ස උපරි ඵොටසමුට්ඨානං පරිස්සයං එවං අසුචිදුග්ගන්ධං ජෙගුවිජං
 පටික්ඛුලසමාදානං තාදිසෙ එව අක්ඛෙස්මිං පදෙසෙ සොණසිඨිගාලකිම්බුලාදිනං
 ගත්තභුතෙ කළෙවරෙ මමත්තං කරොසි.

ගුඨභස්තෙති ගුඨභරිතභස්තසදිසෙ. තවොනද්ධෙති තවෙන ඔනද්ධෙ
 ජවිමත්තපට්ඨිඡාදිතකිඛිඛිසෙ. උරගණ්ඨිපිසාවිහිති උරෙ ධිතගණ්ඨද්වයවති
 භයානකභාවතො අනත්ථාවහතො ව පිසාවසදිසි. යාති සන්දන්ති සඛ්ඛදාති යාති
 නව සොතාති, නව වණ්ණුබාති සඛ්ඛදා රත්තින්දිවං සන්දන්ති, සවන්ති, අසුචිං
 පග්ගරන්ති.

පරිඛන්ධන්ති සමමාපට්ඨපත්තිපරිඛන්ධන්තං. භික්ඛුති සංසාරෙ භයං ඉක්ඛන්තො
 හින්තකිලෙසො වා දුරතො පරිවජ්ජයතෙති මමත්තං න කරොති. මිල්භක්ඛෙ යථා
 සුචිකාමොති ව-ඉති නිපාතමත්තං. යථා සුචිජාතිකො සුචිමෙව ඉච්ඡන්තො සසිසං
 න්භාතො මිල්භං දිස්වා දුරතොව පරිවජ්ජෙසි, එවමෙවං භික්ඛුති අත්ථො.

එවක්ඛෙව තං ජනො ජක්ඛො, යථා ජානාමි තං අහන්ති එවං සරිරසක්ඛෙතං
 අසුචිපුක්ඛෙ යථා අහං යථාභුතං ජානාමි, එවමෙව මහාජනො ජානෙය්‍ය, තං ආරකා
 දුරතොව පරිවජ්ජෙය්‍ය. ගුට්ඨානංව පාවුසෙති පාවුසකාලෙ කිලින්තාසුචිං.

නිරන්තරං ගුප්තියානං විය සුවිජාතිකො. යස්මා පන තං යථාභූතං න ජානාති, තස්මා තත්ථ නිමුග්ගො සීසං න උක්ඛිපතීති අධිප්පායො.

එවං ටෙරෙන සරීරෙ දොසෙ විභාවිතෙ සා ගණිකා ලජ්ජාවනතමුඛා ටෙරෙ ගාරවං පච්චුපට්ඨපෙත්වා “එවමෙතං මහාවීරා”ති ගාථං වත්වා ටෙරං වන්දිත්වා අට්ඨාසී. තත්ථ එත්ථ වෙකෙති එවං පාකට්ඨපටික්කුලසභාවෙපි එතස්මිං කායෙ එකච්චෙ සත්තා ආසත්තිබලවතාය විසිදන්ති විසාදං ආපජ්ජන්ති. පඬිකම්භිව ජරග්ගවො මහාකද්දමකුච්ඡියං සම්පතිතදුබ්බලබලිබද්දො විය බාසනාමෙව පාපුණන්තීති අත්ථො.

පුන තං ටෙරො මාදියෙ එවරූපා පටිපත්ති නිරන්තරා විසාතාවහා එවාති දස්සෙන්නො “ආකාසමිභී”ති ආදිනා ගාථාද්වයමාහ. තස්සත්ථො – යො පුග්ගලො හලිද්දියා අඤ්ඤාන වා රඬිගජානෙන ආකාසං රඤ්ජිතුං මඤ්ඤෙය්‍ය, තස්ස තං කම්මං විසාතුදයං චිත්තවිසාතාවහමෙව සීයා, යථා තං අවිසයෙ යොගො.

තදාකාසසමං චිත්තන්ති තයිදං මම චිත්තං ආකාසසමං කත්ථවි අලග්ගභාවෙන අජ්ඣන්තං සුට්ඨු සමාහිතං, තස්මා මා පාපචිත්තෙ ආසාදීති කාමෙසු නිමුග්ගතාය ලාමකචිත්තෙ නිහීනචිත්තෙ මාදියෙ මා ආසාදෙහි. අග්ගිබන්ධංව පක්ඛිමාති පක්ඛිමා සලහො අග්ගික්ඛන්ධං ආසාදෙන්තො අනත්ථමෙව පාපුණාති, එවං සම්පදමිදං තුය්හන්ති දස්සෙති.

පස්ස චිත්තකතන්ති ආදිකා සත්ත ගාථා තමෙව ගණිකං දිස්වා විපල්ලත්තචිත්තානං භික්ඛුනං ඔවාදදානවසෙන චුත්තා. තං සුත්වා සා ගණිකා මඬිකුභූතා ආගතමග්ගෙනෙව පලාතා.

තදාසීති ආදිකා වතස්සො ගාථා ආයස්මතො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පරිනිබ්බානං ආරබ්භ චුත්තා. තත්ථ අනෙකාකාරසම්පන්නෙති අනෙකෙහි සීලසංවරාදිප්පකාරෙහි පරිපුණ්ණො.

සුබ්බමං තෙ පටිච්ඡික්ඛන්තීති තෙ යොගිතො අතිසුබ්බමං පටිච්ඡික්ඛන්ති නාම. යථා කිං? වාලග්ගං උසුනා යථා යථා සතධාහින්තස්ස වාලස්ස එකං අංසු අග්ගං රත්තන්ධකාරතිමිසාය විජ්ජුල්ලතොභාසෙන විජ්ඣන්තා වියාති අත්ථො. තෙ පන තෙති ආහ “යෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ පස්සන්ති, පරතො නො ව අත්තතො”ති. තත්ථ පරතොති අනත්තතො. තස්ස අත්තග්ගාහපටික්ඛෙපදස්සනඤ්ඤෙන. තෙනාහ “නො ව අත්තතො”ති. එතෙන අනත්තතො අභිවුට්ඨිතස්ස අරියමග්ගස්ස වසෙන දුක්ඛසච්චෙ පරිඤ්ඤාභිසමයං ආහ, තදවිනාභාවතො පන ඉතරෙසමිපි අභිසමයානං සුප්පටිච්ඡික්ඛතා චුත්තා එව භොතීති දට්ඨබ්බං. කෙවි පන “අනත්ථකාරකතො පරෙ නාම පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාති ‘පරතො පස්සන්ති’ති ඉමිනා විසෙසතො සබ්බොපි සම්මදෙව චුත්තො”ති වදන්ති. පච්චබ්‍යාධිංසුති පටිච්ඡික්ඛිංසු.

සත්තියා විය ඔමටියොති පයමගාලා තිස්සත්ථෙරං ආරඬ්භ චුත්තා, දුතියා වඩ්ඪමානත්ථෙරං. තා හෙටියා චුත්තත්ථාව.

වොදිතො භාවිතත්තෙනාති ගාලා පාසාදකම්පනසුත්තන්තං ආරඬ්භ චුත්තා. තත්ථ භාවිතත්තෙන සරිරන්තිමධාරිතාති හගවන්තං සන්ධාය වදති.

නයිදං සිථිලමාරඬ්භාතිආදිකා ද්වෙ ගාලා භීනවීරියං වෙදනාමකං දහරහික්ඛුං ආරඬ්භ චුත්තා. තත්ථ සිථිලමාරඬ්භාති සිථිලං කත්වා වීරියං අකත්වා. අප්පෙන ථාමසාති අප්පකෙන වීරියබලෙන නයිදං නිබ්බානං අධිගන්තබ්බං, මහත්තෙනෙව පන චතුබ්බිධසම්මප්පධානවීරියෙන පත්තබ්බන්ති අත්ථො.

විවරමනුපහන්තිආදිකා ද්වෙ ගාලා අත්තනො විවෙකභාවං ආරඬ්භ චුත්තා. තත්ථ බ්‍රහ්මුතා අභිවන්දිතොති මහාබ්‍රහ්මුතා සදෙවකෙන ලොකෙන ව අභිමුඛෙන හුත්වා ථොමිතො නමස්සිතො ව.

උපසන්තං උපරතන්තිආදිකා පඤ්ච ගාලා රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තං මහාකස්සපත්ථෙරං දිස්වා “කාළකණ්ණි මයා දිට්ඨා”ති ඔලොකෙත්වා යීතං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යං මිච්ඡාදිට්ඨිබ්‍රාහ්මණං දිස්වා තස්ස අනුකම්පාය “අයං බ්‍රාහ්මණො මා නස්සි”ති අරියුපවාදපටිසාතත්ථං “ථෙරං වන්දාහි”ති තං උය්‍යාජෙන්තෙන චුත්තා. තත්ථ ජාතිසතං ගච්ඡෙති ජාතීනං සතං උපගච්ඡෙය්‍ය. සොත්තියොති සොත්තියජාතිකො. වෙදසම්පන්නොති ඤාණසම්පන්නො. එතස්සාති ථෙරස්ස. අයඤ්ඤෙත්ථ සඬබ්බෙපත්ථො – යො පුග්ගලො උදිතොදිතා අසම්භින්නා සතබ්‍රාහ්මණජාතියො අනුපටිපාටියා උප්පජ්ජනවසෙන උපගච්ඡෙය්‍ය, තත්ථ ව බ්‍රාහ්මණානං විජ්ජාසු නිජ්ජන්තිං ගතො තිණ්ණං වෙදානං පාරගු සියා බ්‍රාහ්මණවත්තඤ්ච පුරෙන්නො, තස්සෙතං විජ්ජාදිඅනුට්ඨානං එතස්ස මහාකස්සපත්ථෙරස්ස වන්දනාය වන්දනාමයපුඤ්ඤස්ස සොළසිං කලං නාග්ඝති, වන්දනාමයපුඤ්ඤමෙව තතො මහත්තතරන්ති.

අට්ඨ විමොක්ඛානීති රූපජ්ඣානාදිකෙ අට්ඨ විමොක්ඛෙ. භාවනාවසෙන හි ලද්ධාති රූපජ්ඣානාති පච්චනීකධම්මෙහි සුට්ඨු විමුත්තතං අභිරතිවසෙන ආරම්මණ නිරාසඬ්භිගඤ්ච පවත්තිං උපාදාය “විමොක්ඛානී”ති වුව්චන්ති. නිරොධසමාපත්ති පන පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තත්තා එව. ඉධ පන ඣානමෙව වෙදිතබ්බං. අනුලොමං පටිලොමන්ති පයමජ්ඣානතො පට්ඨාය යාව නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනා අනුලොමං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනතො පට්ඨාය යාව පයමජ්ඣානා පටිලොමං. පුරෙහත්තන්ති හත්තකිච්චතො පුරෙයෙව. අඵස්සයිති අනෙකාකාරථොකාරා සමාපත්තියො සමාපජ්ජී. තතො පිණ්ඩාය ගච්ඡති තතො සමාපත්තියො වුට්ඨාය, තතො වා සමාපත්තිසමාපජ්ජිතතො පච්ඡා ඉදාති පිණ්ඩාය ගච්ඡති තදහු පවත්තං ථෙරස්ස පටිපත්තිං සන්ධාය වදති. ථෙරො පන දිවසෙ දිවසෙ තථෙව පටිපජ්ජති.

තාදිසං භික්ඛුං මාසාදීති යාදිසස්ස ගුණා එකදෙසෙන වුත්තා, තාදිසං තථාරූපං බුද්ධානුබුද්ධං මහාබිණාසවං භික්ඛුං මා ආසාදෙහි. මාත්තානං ඛණි බ්‍රාහ්මණාති ආසාදනෙන ව, බ්‍රාහ්මණ, මා අත්තානං ඛණි, අරියුපවාදෙන අත්තනො කුසලධම්මං වා උම්මුලෙහි. අභිජ්ජසාදෙහි මනන්ති “සාධුරූපො වත අයං සමණො” ති අත්තනො චිත්තං පසාදෙහි. මා තෙ විජටි මත්ථකන්ති තව මත්ථකං තස්මිං කතෙන අපරාධෙන සත්තධා මා එලි. තස්මා තස්ස පටිකාරත්ථං බිජ්ජමෙව පඤ්ඤාලිකො වන්දාති. බ්‍රාහ්මණො තං සුත්වා භිතො සංවිග්ගො ලොමහට්ඨජාතො තාවදෙව ථෙරං බමාපෙසි.

නෙසො පස්සතීති ආදිකා ද්වෙ ගාථා පොට්ඨිලං නාම භික්ඛුං සම්මා අපට්ඨප්පන්නං මිච්ඡාජීවකතං දිස්වා වොදනාවසෙන වුත්තා. තත්ථ නෙසො පස්සති සද්ධම්මන්ති එසො පොට්ඨිලො භික්ඛු සතං බුද්ධාදීනං ධම්මං මග්ගඵලනිබ්බානං න පස්සති. කස්මා? සංසාරෙන පුරක්ඛතො සංසාරබන්ධනඅවිජ්ජාදිනා පුරක්ඛතො අපායෙසු නිබ්බත්තනතො අධොගමං හෙට්ඨාගාමිං මායාසායෙය්‍යානුගතත්තා ජම්භපථං මිච්ඡාමග්ගභාවතො කුම්මග්ගභූතං මිච්ඡාජීවං අනුධාවති අනුපරිවත්තති.

කිම්ච මිළ්භසල්ලිත්තොති ගුථකිම් විය මිළ්භෙන සමන්තතො ලිත්තො කිලෙසාසුචිවිමිස්සිතෙ සඬබ්බාතෙ අධිමුච්ඡිතො අජ්ඣාපන්තො. පගාල්භො ලාභසක්කාරෙති ලාභෙ ව සක්කාරෙ ව තණ්හාවසෙන පකාරතො ගාල්භො ඔගාල්භො. තුච්ඡො ගච්ඡති පොට්ඨිලොති අධිසිලසික්ඛාභාවතො තුච්ඡො අසාරො හුත්වා පොට්ඨිලො භික්ඛු ගච්ඡති පවත්තති.

ඉමඤ්ච පස්සාති ආදිකා ද්වෙ ගාථා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං පසංසන්තෙන වුත්තා. තත්ථ ඉමඤ්ච පස්සාති ආයස්මන්තං සාරිපුත්තත්ථෙරං දිස්වා පසන්නමානසො අත්තනො චිත්තං ආලපති. සුදස්සනන්ති අසෙක්ඛානං සිලක්ඛන්ධානඤ්චෙව පාරිපුරියා සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස ව පාරිපුරියා සුන්දරදස්සනං. විමුත්තං උභතොභාගෙති උභතොභාගතො විමුත්තත්තා උභතොභාගවිමුත්තං උභතොභාගෙති අරූපසමාපත්තියා රූපකායතො, මග්ගෙන නාමකායතො, යථාරහං තෙහියෙව වික්ඛම්භනසමුච්ඡෙදභාගෙහි විමුත්තන්ති අත්ථො. සබ්බෙසො රාගසල්ලාදීනං අභාවෙන විසල්ලං කාමාදියොගානං සම්මදෙව බිණත්තා බිණසංයොගං සුපරිසුද්ධස්ස විජ්ජාත්තයස්ස අධිගතත්තා තෙවිජ්ජං මව්චුරාජස්ස භඤ්ජිතත්තා මව්චුභායිනං පස්සාති යොජනා.

එතෙ සම්බහුලාති ආදිකා ගාථා ආයස්මතා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං පසංසන්තෙන වුත්තා. තත්ථ පූජිතො නරදෙවෙනාති නරෙහි ව දෙවෙහි ව පරමාය පූජාය පූජිතො. උජ්ජන්තො මරණාභිභූති ලොකෙ උජ්ජන්තො හුත්වා මරණං අභිභවිත්වා යීතො. අථ වා පූජිතො නරදෙවෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන කාරණභූතෙන අරියාය ජාතියා උජ්ජන්තො. සම්මාසම්බුද්ධො හි පඨමං කම්මුනා නරො මනුස්සො හුත්වා පච්ඡාපි අරියාය ජාතියා උත්තමො දෙවො දෙවතිදෙවො අහොසි, තස්මා “නරදෙවො” ති වුවිති. පූජිතො නරදෙවෙන

හගවතා පසංසාවසෙන උප්පත්තො මරණාභිභූතෙ ලොකෙ උප්පත්තො භුත්වා මරණාභිභූ මච්චුහාසී. පුණ්ඩරීකංව තොයෙන උදකෙන පුණ්ඩරීකං විය සඬ්ඛාරගතෙ තණ්හාදිට්ඨිලෙපෙන න උපලිම්පති, කත්ථවිපි අනිස්සිතොති අත්ථො.

යස්සාති යෙන. මුහුත්තෙති ඛණමත්තෙ කාලෙ. සහස්සධාති සහස්සපකාරො. ලොකොති ඔකාසලොකො. අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො – යෙන මහිද්ධිකෙන ආයස්මතා මහාමොග්ගල්ලානෙන සහස්සිලොකධාතු ඛණෙනෙව සම්මදෙව විදිතො, පච්චක්ඛතො ඤාතො සබ්බමකප්පො මහාබ්බමසදිසො ආවජ්ජනාදිවසිභාවජ්ජත්තියා ඉද්ධිසම්පදාය චුතුපපාතෙ ව වසී. කාලෙ පස්සතීති තදනුරූපෙ කාලෙ දිබ්බෙන වක්ඛුනා දෙවතා පස්සතීති.

සාරිපුත්තොවාතිආදිකා ගාථා ආයස්මතා මහාමොග්ගල්ලානෙන අත්තනො ගුණෙ පකාසෙන්තෙන චුත්තා. තත්ථ සාරිපුත්තොවාති ගාථාය අයං සඬ්ඛෙපත්ථො – පඤ්ඤාය පඤ්ඤාසම්පදාය, සීලෙන සීලසම්පත්තියා, උපසමෙන කිලෙසවූපසමෙන, යො භික්ඛු පාරඤ්ඤා පාරං පරියන්තං උක්කංසං ගතො සො සාරිපුත්තො සාවකෙහි පඤ්ඤාදිහි ගුණෙහි පරමුක්කංසගතො. පඤ්ඤාය සීලෙන හි පරමුක්කංසගතො. එතාවපරමො සියා එතපරමො එව, නත්ථී තතො උත්තරීති. ඉමං පන ථෙරො යථා සාරිපුත්තො පඤ්ඤාය උත්තමො, තථා අහං සමාධිනා උත්තමොති දීපෙනුං අවොච. තෙනෙවාහ “කොට්ඨසතසහස්සස්සා” තිආදි.

තත්ථ ඛණෙන නිම්මිනෙති ඛණෙනෙව කොට්ඨසතසහස්සඅත්තභාවං නිම්මිනෙය්‍යා නිම්මිතුං සමත්ථො. තස්ස නිම්මිනෙන න මය්හං භාරො අත්ථී. විකුබ්බනාසු කුසලො, වසිභූතොමිහි ඉද්ධියාති න කෙවලං මනොමයවිකුබ්බනාසු එව, සබ්බායපි ඉද්ධියා වසිභාවජ්ජත්තො අමිහි.

සමාධිවිජ්ජාවසිපාරමීගතොති සවිතක්කසවිචාරාදිසමාධිසු චෙව පුබ්බෙනිවාසඤාණාදිවිජ්ජාසු ව වසිභාවෙන පාරමිං කොටිං පත්තො අසී. තස්ස තණ්හානිස්සයාදිරහිතස්ස සත්ථු සාසනෙ යථාචුත්තෙහි ගුණෙහි උක්කංසගතො. ධිතිසම්පන්නතාය ධිරො, මොග්ගල්ලානගොත්තො මොග්ගල්ලානො, සුට්ඨු ධ්වනිඉන්ද්‍රියතාය සමාහිතින්ද්‍රියො, යථා හත්ථිනාගො පුතිලතාබන්ධනං සුබ්බෙනෙව ඡින්දති, එවං සකලං කිලෙසබන්ධනං සමුච්ඡින්දි එවාති.

කිදිසො නිරයො ආසීතිආදයො ගාථා කොට්ඨං අනුපවිසිත්වා නික්ඛමිත්වා ධීතමාරං තජ්ජෙන්තෙන ථෙරෙන චුත්තා. තත්ථ කිදිසොති කිංපකාරො. යත්ථ දුස්සිති යස්මිං නිරයෙ “දුස්සි” ති එවංනාමො මාරො. අපච්චථාති නිරයග්ගිනා අපච්චී. විදුරං සාවකන්ති විදුරං නාම කකුසන්ධස්ස හගවතො අග්ගසාවකං. ආසජ්ජාති සට්ඨන්තිවා බාධිත්වා. කකුසන්ධඤ්ච බ්‍රාහ්මණන්ති කකුසන්ධඤ්ච සම්මාසම්බුද්ධං ආසජ්ජාති අත්ථො. හගවත්තං උද්දිස්ස කුමාරං ආවිසිත්වා මාරෙන බිත්තා සක්ඛරා ථෙරස්ස සීසෙ පති.

සතං ආසි අයොසඬ්ඤාති තස්මිං කිර නිරයො උපපන්නානං තිගාවුතො අත්තභාවො හොති, දුස්සිමාරස්සාපි තාදියොව අහොසි. අථ නිරයපාලා තාලක්ඛන්ධස්පමාණානං අයොසුලානං ආදිත්තානං සම්පජ්ජලිතානං සජොතිභූතානං සතමෙව ගහෙන්වා “ඉමස්මිංව තෙ යානෙ ධීතෙන හදයෙන වින්තෙන්වා පාපං කත” ත්ති සුධාදොණියං සුධං කොට්ටෙන්තා විය හදයමජ්ඣං කොට්ටෙන්වා පණ්ණාස ජනා පාදාහිමුඛා, පණ්ණාස ජනා සීසාහිමුඛා කොට්ටෙන්තා ගච්ඡන්ති, එවං ගච්ඡන්තා ව පඤ්චහි වස්සසතෙහි උහො අන්තෙ පත්වා පුත නිවත්තමානා පඤ්චහි වස්සසතෙහි හදයමජ්ඣං උපගච්ඡන්ති, තං සන්ධාය වුත්තං “සතං ආසි අයොසඬ්ඤාති” ති. සබ්බෙ පච්චත්තවෙදනාති සයමෙව පාටියෙක්කවෙදනාජනකා. සා කිර වෙදනා මහානිරයවෙදනාතො දුක්ඛතරා හොති, යථා හි සිනෙහපානසත්තාහතො පරිහාරසත්තාහං දුක්ඛතරං, එවං මහානිරයදුක්ඛතො උස්සදෙ වුට්ඨානවෙදනා දුක්ඛතරා. ඊදියො නිරයො ආසිති ඉමස්මිං යානෙ දෙවදුතසුත්තෙන (අ. නි. 3.36; ම. නි. 3.261) නිරයො දීපෙනබ්බො.

යො එතමභිජානාතීති යො මහාහිඤ්ඤො එතං කම්මඵලඤ්ච හත්ථතලෙ යජිතආමලකං විය අහිමුඛං කත්වා පච්චක්ඛතො ජානාති. භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකොති භින්නකිලෙසො භික්ඛු සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකො. කණ්ඞ, දුක්ඛං නිගච්ඡසීති එකත්තකාලකෙහි පාපධම්මෙහි සමන්තාගතත්තා, කණ්ඞ මාර, දුක්ඛං වින්දිස්සසි.

මජ්ඣිමනිකායෙහි මහාසමුද්දස්ස මජ්ඣෙ කිර උදකං වත්ථුං කත්වා නිබ්බත්තවිමානාති කප්පට්ඨිතිකාති හොන්ති. තෙනාහ “විමානා කප්පයාසිනො” ති. තෙසං වෙළුරියස්ස විය වණ්ණො හොති, පබ්බතමත්ථකෙ ජලිතනලග්ගිඛන්ධො විය ව එතෙසං අච්චියො ජොතන්ති, තෙන තෙ අතිවිය පහස්සරා පහාසම්පන්නා හොන්ති. තෙනාහ “වෙළුරියවණ්ණො රුචිරා, අච්චිමන්තො පහස්සරා” ති. පුටු නානත්තවණ්ණියොති නිලාදිවසෙන නානත්තවණ්ණො බහු අච්ඡරා තත්ථ තෙසු විමානෙසු නච්චන්ති.

යො එතමභිජානාතීති යො එතං විමානං වත්ථුං පච්චක්ඛං කත්වා ජානාති. අයඤ්ඤි අත්ථො විමානපෙනවත්ථුහි දීපෙනබ්බො.

බුද්ධෙන වොදිතොති සම්මාසම්බුද්ධෙන වොදිතො උයොයාජිතො. භික්ඛුසඬ්ඤාස්ස පෙක්ඛතොති මහතො භික්ඛුසඬ්ඤාස්ස පස්සන්තස්ස. මිහාරමාතුපාසාදං පාදඬ්ඤාටියෙන කම්පසීති (ම. නි. 1.513) පුබ්බාරාමෙ විසාබාය මහාඋපාසිකාය කාරිතං සහස්සගබ්භපටිමණ්ඩිතං මහාපාසාදං අත්තතො පාදඬ්ඤාටියෙන කම්පෙසිං. එකස්මිඤ්ඤි සමයෙ පුබ්බාරාමෙ යථාචුත්තපාසාදෙ හගවති විහරන්තෙ සම්බහුලා නවකතරා භික්ඛු උපරිපාසාදෙ නිසින්නා සත්ථාරම්පි අවින්තෙන්වා තිරව්ජානකථං කථෙතුමාරද්ධා, තං සුත්වා හගවා තෙ සංවෙජෙන්වා අත්තතො ධම්මදෙසනාය භාජනභූතෙ කාතුකාමො ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආමන්තෙසි – “පස්සසි ත්වං, මොග්ගල්ලාන, නවෙ

හික්බි තිරවිජානකථමනුයුත්තෙ’’ති. තං සුත්වා ථෙරො සත්ථු අජ්ඣාසයං ඤත්වා අභිඤ්ඤාපාදකං ආපොකසිණාරම්මණං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය “පාසාදස්ස පතිට්ඨිතොකාසං උදකං හොතු”ති අධිට්ඨාය පාසාදමත්ථකෙ ථුපිකං පාදඬුට්ඨෙයන පහරි, පාසාදො ඔනමිත්වා එකෙන පස්සෙන අට්ඨාසි. පුනපි පහරි, අපරෙන පස්සෙන අට්ඨාසි. තෙ හික්බි භිතා සංවිග්ගා පාසාදස්ස පතනහයෙන තතො නික්ඛමිත්වා හගවතො සම්පෙ අට්ඨංසු. සත්ථා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා ධම්මං දෙසෙති. තං සුත්වා තෙසු කෙචි සොනාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, කෙචි සකදාගාමිඵලෙ, කෙචි අනාගාමිඵලෙ, කෙචි අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. ස්වායමත්ථො පාසාදකම්පනසුත්තෙන දීපෙනබ්බො.

වෙජයන්තපාසාදන්ති සො වෙජයන්තපාසාදො තාවතිංසහවනෙ යොජනසහස්සුබ්බෙධො අනෙකසහස්සනියුහකුටාගාරපට්මණ්ඩිතො දෙවාසුරසඬුගාමෙ අසුරෙ ජිනිත්වා සක්කෙ දෙවනමින්දෙ නගරමජ්ඣෙධි යිතෙ උට්ඨිතො විජයන්තෙන නිබ්බත්තත්තා “වෙජයන්තො”ති ලද්ධනාමො පාසාදො, තං සන්ධායාහ “වෙජයන්තපාසාද”න්ති. තම්පි හි අයං ථෙරො පාදඬුට්ඨෙයන කම්පෙසි. එකස්මිඤ්චි සමයෙ හගවත්තං පුබ්බාරාමෙ විහරන්තං සක්කො දෙවරාජා උපසඬුකමිත්වා තණ්හාසඬුබ්බයවිමුත්තිං පුච්ඡි. තස්ස හගවා විස්සජ්ජෙති. සො තං සුත්වා අත්තමනො පමුදිතො අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අත්තනො දෙවලොකමෙව ගතො. අථායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො එවං චින්තෙසි – “අයං සක්කො හගවත්තං උපසඬුකමිත්වා එවරූපං ගම්භිරං නිබ්බානපට්ඨංයුත්තං පඤ්ඤං පුච්ඡි, හගවතා ච පඤ්ඤො විස්සජ්ජිතො, කින්නු බො ජානිත්වා ගතො, උදාහු අජානිත්වා? යංනුනාහං දෙවලොකං ගන්ත්වා තමත්ථං ජානෙය්‍ය”න්ති. සො තාවදෙව තාවතිංසහවනං ගන්ත්වා සක්කං දෙවනමින්දං තමත්ථං පුච්ඡි. සක්කො දිබ්බසම්පත්තියා පමත්තො හුත්වා වික්ඛෙපං අකාසි. ථෙරො තස්ස සංවෙගපනනත්ථං වෙජයන්තපාසාදං පාදඬුට්ඨෙයන කම්පෙසි. තෙන වුත්තං –

“යො වෙජයන්තපාසාදං, පාදඬුට්ඨෙයන කම්පෙසි;
ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො, සංවෙපෙසි ච දෙවතා”ති. (ම. නි. 1.513)

අයං පනත්ථො වුළුතණ්හාසඬුබ්බයවිමුත්තිසුත්තෙන (ම. නි. 1.390 ආදයො) දීපෙනබ්බො. කම්පිතාකාරො හෙට්ඨා වුත්තොයෙව.

සක්කං සො පරිපුච්ඡති යථාවුත්තමෙව ථෙරස්ස තණ්හාසඬුබ්බයවිමුත්තිපුච්ඡං සන්ධාය වුත්තං. තෙනාහ “අපි, ආවුසො, ජානාසි, තණ්හක්ඛයවිමුත්තියො”ති. තස්ස සක්කො වියාකාසිති ඉදං ථෙරෙන පාසාදකම්පනෙ කතෙ සංවිග්ගහදයෙන පමාදං පහාය යොනියො මනසි කරිත්වා පඤ්ඤස්ස බ්‍යාකතභාවං සන්ධාය වුත්තං. සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙනෙව හි සො තදා කථෙසි. තෙනාහ “පඤ්ඤං පුට්ඨො යථාතථ”න්ති. තත්ථ සක්කං සො පරිපුච්ඡති සක්කං දෙවරාජං සො මොග්ගල්ලානත්ථෙරො සත්ථාරා දෙසිතාය තණ්හාසඬුබ්බයවිමුත්තියා සම්මදෙව ගහිතභාවං පුච්ඡි. අතීතත්ථෙ හි ඉදං චත්තමානවචනං. අපි, ආවුසො, ජානාසිති,

ආවුසො, අපි ජානාසි, කිං ජානාසි? තණ්හක්බයවිමුත්තියොති යථා
තණ්හාසබ්බයවිමුත්තියො සත්ථාරා තුය්හං දෙසිතා, තථා කිං ජානාසිති පුච්ඡි.
තණ්හක්බයවිමුත්තියොති වා තණ්හාසබ්බයවිමුත්තියුත්තස්ස දෙසනං පුච්ඡති.

බ්‍රහ්මානන්ති මහාබ්‍රහ්මානං. සුධම්මායං ධීතො සහන්ති සුධම්මාය සභාය. අයං
පන බ්‍රහ්මලොකෙ සුධම්මසභාව, න තාවතිංසභවනෙ, සුධම්මසභාවිරහිතො
දෙවලොකො නාම නත්ථි. අජ්ජාපි ත්‍යාචුසො, සා දිට්ඨි, යා තෙ දිට්ඨි පුරෙ අහුති
ඉමං බ්‍රහ්මලොකං උපගන්තුං සමත්ථො නත්ථි කොචි සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා,
සත්ථු ඉධාගමනතො පුබ්බෙ යා තුය්හං දිට්ඨි අහොසි, කිං අජ්ජාපි ඉදානිපි සා දිට්ඨි
න විගතාති? පස්සසි වීතිවත්තන්තං, බ්‍රහ්මලොකෙ පහස්සරන්ති බ්‍රහ්මලොකෙ
වීතිපතන්තං මහාකප්පිනමහාකස්සපාදිහි සාවකෙහි පරිවාරිතස්ස තෙජොධාතුං
සමාපජ්ජිත්වා නිසින්තස්ස සසාවකස්ස භගවතො ඔහාසං පස්සසිති අත්ථො.
එකස්මිඤ්ඤි සමයෙ භගවා බ්‍රහ්මලොකෙ සුධම්මාය සභාය සන්නිපතිත්වා
සන්නිසින්තස්ස – “අත්ථි නු ඛො කොචි සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා
එවංමහිද්ධිකො, යො ඉධ ආගන්තුං සක්කුණෙය්‍යා”ති වින්තෙන්තස්ස බ්‍රහ්මුනො
විත්තමඤ්ඤාය තත්ථ ගන්ත්වා බ්‍රහ්මුනො මත්ථකෙ ආකාසෙ නිසින්තො
තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා ඔහාසං මුඤ්චන්තො මහාමොග්ගල්ලානාදීනං ආගමනං
වින්තෙසි. සහ වින්තනෙන තෙපි තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථු
අජ්ඣාසයං ඤත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා පච්චෙකදිසාසු නිසිදිත්වා ඔහාසං
විස්සජ්ජිත්වා සකලබ්‍රහ්මලොකො එකොභාසො අහොසි. සත්ථා බ්‍රහ්මුනො
කල්ලවිත්තතං ඤත්වා චතුස්චව්පකාසනං ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ
අනෙකානි බ්‍රහ්මසහස්සානි මග්ගඵලෙසු පතිට්ඨහිංසු, තං සන්ධාය වොදෙන්තො
“අජ්ජාපි ත්‍යාචුසො, සා දිට්ඨි”ති ගාථමාහ. අයං පනත්ථො බ්‍රහ්මසුත්තෙන
දිපෙතබ්බො. වුත්තඤ්ඤෙනං (සං. නි. 1.176) –

“එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස
ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රහ්මුනො එවරූපං පාපකං
දිට්ඨිගතං උජ්ජන්තං හොති – ‘නත්ථි සො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා, යො
ඉධ ආගච්ඡෙය්‍යා’ති. අථ ඛො භගවා තස්ස බ්‍රහ්මුනො චෙතසා
චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්ඤ්ජිතං වා
බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සම්ඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙව ජෙතවනෙ
අන්තරහිතො තස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථ ඛො භගවා තස්ස
බ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඬිකෙන නිසිදි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා.

“අථ ඛො ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානස්ස එතදහොසි – ‘කහං නු
ඛො භගවා එතරහි විහරති’ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො
භගවන්තං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තස්ස
බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඬිකෙන නිසින්තං තෙජොධාතුං සමාපන්තං.
දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්ඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය,
පසාරිතං වා බාහං සම්ඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මිං

බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො පුරත්ථිමං
දිසං නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඬකෙන නිසීදි
තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නිවතරං භගවතො.

“අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතදහොසි – ‘කහං නු ඛො භගවා
එතරහි විහරති’ ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො භගවත්තං දිබ්බෙන
චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං
පල්ලඬකෙන නිසීන්තං තෙජොධාතුං සමාපන්තං. දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම
බලවා පුරිසො...පෙ.... එවමෙව ඡෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මි.
බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො දක්ඛිණං දිසං
නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඬකෙන නිසීදි තෙජොධාතුං
සමාපජ්ජිත්වා නිවතරං භගවතො.

“අථ ඛො ආයස්මතො මහාකජ්ජිනස්ස එතදහොසි – ‘කහං නු ඛො
භගවා එතරහි විහරති’ ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා මහාකජ්ජිනො භගවත්තං
දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො
උපරිවෙහාසං පල්ලඬකෙන නිසීන්තං තෙජොධාතුං සමාපන්තං. දිස්වාන
සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො...පෙ.... එවමෙව ඡෙතවනෙ අන්තරහිතො
තස්මි. බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථ ඛො ආයස්මා මහාකජ්ජිනො පච්ඡිමං
දිසං නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඬකෙන නිසීදි
තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නිවතරං භගවතො.

“අථ ඛො ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස එතදහොසි – ‘කහං නු ඛො භගවා
එතරහි විහරති’ ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො භගවත්තං දිබ්බෙන
චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං
පල්ලඬකෙන නිසීන්තං තෙජොධාතුං සමාපන්තං. දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම
බලවා පුරිසො...පෙ.... එවමෙව ඡෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මි.
බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො උත්තරං දිසං
නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඬකෙන නිසීදි තෙජොධාතුං
සමාපජ්ජිත්වා නිවතරං භගවතො. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං
බ්‍රහ්මානං ගාථාය අජ්ඣානාසි –

“අජ්ජාපි තෙ ආවුසො සා දිට්ඨි, යා තෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු;
පස්සසි වීතිවත්තන්තං, බ්‍රහ්මලොකෙ පහස්සරන්ති.

“න මෙ මාරිස සා දිට්ඨි, යා මෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු;
පස්සාමි වීතිවත්තන්තං, බ්‍රහ්මලොකෙ පහස්සරං;
ස්වාහං අජ්ජ කථං වජ්ජං, අහං නිව්චොම්හි සස්සතො” ති.

“අථ ඛො භගවා තං බ්‍රහ්මානං සංවෙඡෙත්වා සෙය්‍යථාපි නාම බලවා
පුරිසො...පෙ.... එවමෙව තස්මි. බ්‍රහ්මලොකෙ අන්තරහිතො ඡෙතවනෙ

පාතුරහොසි. අථ ඛො සො බ්‍රහ්මා අඤ්ඤතරං බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජං ආමන්තෙසි – ‘එහි ත්වං, මාරිස, යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසඬිකම්, උපසඬිකම්ත්වා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං එවං වදෙහි ‘අත්ථි නු ඛො මාරිස මොග්ගල්ලාන, අඤ්ඤෙපි තස්ස හගවතො සාවකා එවංමහිද්ධිකා එවංමහානුභවා සෙය්‍යථාපි හවං මොග්ගල්ලානො, කස්සපො, කස්පිනො, අනුරුද්ධො’”ති. “එවං, මාරිසා”ති ඛො සො බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජො තස්ස බ්‍රහ්මුනො පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසඬිකම්, උපසඬිකම්ත්වා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං එතදවොච – “අත්ථි නු ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන, අඤ්ඤෙපි තස්ස හගවතො සාවකා එවංමහිද්ධිකා එවංමහානුභවා සෙය්‍යථාපි හවං මොග්ගල්ලානො, කස්සපො, කස්පිනො, අනුරුද්ධො”ති. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජං ගාථාය අජ්ඣාමාසි –

“තෙවිජ්ජා ඉද්ධිපත්තා ව, වෙතොපරියායකොවිදා;
ඛිණාසවා අරහන්තො, බ්‍රහ්ම ඉද්ධස්ස සාවකා”ති.

“අථ ඛො සො බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජො ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා යෙන සො බ්‍රහ්මා තෙනුපසඬිකම්, උපසඬිකම්ත්වා තං බ්‍රහ්මානං එතදවොච – ආයස්මා, මාරිස මහාමොග්ගල්ලානො එවමාහ –

“තෙවිජ්ජා ඉද්ධිපත්තා ව, වෙතොපරියායකොවිදා;
ඛිණාසවා අරහන්තො, බ්‍රහ්ම ඉද්ධස්ස සාවකා”ති.

“ඉදමවොච සො බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජො. අත්තමනො ව සො බ්‍රහ්මා තස්ස බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජස්ස භාසිතං අභිනන්දි”ති.

ඉදං සන්ධාය වුත්තං “අයං පනත්ථො බ්‍රහ්මසුත්තෙන දිපෙතබ්බො”ති.

මහානෙරුනො කුටන්ති කුටසීසෙන සකලමෙව සිනෙරුපබ්බතරාජං වදති. විමොක්ඛෙන අඵස්සයිති කුටන්තිමොක්ඛනිස්සයෙන අභිඤ්ඤාණෙන ඵස්සයිති අධිජ්ජායො. වනන්ති ජම්බුදීපං. සො හි වනබ්‍රහ්මාය “වන”න්ති වුත්තො. තෙනාහ “ජම්බුසංඝඛස්ස ඉස්සරො”ති. පුබ්බවිදෙහානන්ති පුබ්බවිදෙහට්ඨානං, පුබ්බවිදෙහන්ති අත්ථො. යෙ ව භූමිසයා නරාති භූමිසයා නරා නාම අපරගොයානකා ව උත්තරකුරුකා ව මනුස්සා. තෙ හි ගෙහාභාවතො “භූමිසයා”ති වුත්තා. තෙපි සබ්බෙ අඵස්සයිති සම්බන්ධො. අයං පනත්ථො නන්දොපනන්දදමනෙන (විසුද්ධි. 2.396 නන්දොපනන්දනාගදමනකථා) දිපෙතබ්බො –

“එකස්මිං කිර සමයෙ අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති හගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා ‘ස්වෙ, හන්තෙ, පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මය්හං ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හථා’ති

නිමන්තෙන්වා පක්කාමි. තංදිවසඤ්ච හගවතො පච්චුසසමයෙ දසසහස්සිලොකධාතුං ඔලොකෙන්තස්ස නන්දොපනන්දො නාම නාගරාජා ඤාණමුඛෙ ආපාථං ආගච්ඡි. හගවා ‘අයං නාගරාජා මය්හං ඤාණමුඛෙ ආපාථං ආගච්ඡති, කිං නු ඛො භවිස්සති’ති ආවජ්ජෙන්තො සරණගමනස්ස උපනිස්සයං දිස්වා ‘අයං මිච්ඡාදිට්ඨිකො තීසු රතනෙසු අප්පසන්නො, කො නු ඛො ඉමං මිච්ඡාදිට්ඨිකො විමොචෙය්‍යා’ති ආවජ්ජෙන්තො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං අද්දස.

“තතො පහාතාය රත්තියා සරීරපට්ඨග්ගනං කත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ‘ආනන්ද, පඤ්චන්තං භික්ඛුසත්තං ආරොචෙහි තථාගතො දෙවචාරිකං ගච්ඡති’ති. තංදිවසඤ්ච නන්දොපනන්දස්ස ආපානභූමිං සප්පයිංසු. සො දිබ්බරතනපල්ලඬකෙ දිබ්බෙන සෙතච්ඡත්තෙන ධාරියමානො තිව්ධනාටකෙහි වෙච නාගපරිසාය ච පරිවුතො දිබ්බභාජනෙසු උපට්ඨාපිතං අන්තපානවිධිං ඔලොකයමානො නිසින්නො හොති. අථ ඛො හගවා යථා නාගරාජා පස්සති, තථා කත්වා තස්ස විමානමත්ථකෙනෙච පඤ්චෙහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං තාවතිංසදෙවලොකාහිමුඛො පායාසි.

“තෙන ඛො පන සමයෙන නන්දොපනන්දස්ස නාගරාජස්ස ඵචරූපං පාපකං දිට්ඨිගතං උප්පන්නං හොති – ‘ඉමෙ හි නාම මුණ්ඩකා සමණකා අම්භාකං උපරිභවතෙන දෙව්‍යානං තාවතිංසානං හවනං පවිසන්තිපි නික්ඛමන්තිපි, න ඉදාහි ඉතො පට්ඨාය ඉමෙසං අම්භාකං මත්ථකෙ පාදපංසුං ඔකිරන්තානං ගන්තුං දස්සාමි’ති උට්ඨාය සිනෙරුපාදං ගන්ත්වා තං අත්තභාවං විජහිත්වා සිනෙරුං සත්තක්ඛත්තුං හොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරි ඵණං කත්වා තාවතිංසභවනං අවකුජ්ජෙන ඵණෙන පටිග්ගහෙත්වා අදස්සනං ගමෙසි.

“අථ ඛො ආයස්මා රට්ඨපාලො හගවන්තං ඵතදවොච – ‘පුබ්බෙ, හන්තෙ, ඉමස්මිං පදෙසෙ ධීතො සිනෙරුං පස්සාමි, සිනෙරුපරිභණ්ඩං පස්සාමි, තාවතිංසං පස්සාමි, වෙජයන්තං පස්සාමි, වෙජයන්තස්ස පාසාදස්ස උපරි ධජං පස්සාමි. කො නු ඛො, හන්තෙ, හෙතු කො පච්චෙයො, යං ඵතරහි නෙච සිනෙරුං පස්සාමි...පෙ.... න වෙජයන්තස්ස පාසාදස්ස උපරි ධජං පස්සාමි’ති? අයං, රට්ඨපාල, නන්දොපනන්දො නාම නාගරාජා තුම්භාකං කුපිතො සිනෙරුං සත්තක්ඛත්තුං හොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරි ඵණෙන පටිච්ඡාදෙත්වා අන්ධකාරං කත්වා ධීතොති. ‘දමෙමි නං, හන්තෙ’ති. න හගවා නං අනුජානි. අථ ඛො ආයස්මා හද්දියො ආයස්මා රාහුලොති අනුක්කමෙන සබ්බෙපි භික්ඛු උට්ඨහිංසු. න හගවා අනුජානි.

“අවසානෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ‘අහං, හන්තෙ, දමෙමි න’න්ති ආහ. ‘දමෙහි, මොග්ගල්ලානා’ති හගවා අනුජානි. ථෙරො අත්තභාවං විජහිත්වා මහන්තං නාගරාජවණ්ණං අභිනිමිතිත්වා නන්දොපනන්දං චුද්දසක්ඛත්තුං හොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා තස්ස ඵණස්ස මත්ථකෙ අත්තතො ඵණං ය්‍යෙත්වා සිනෙරුනා සද්ධිං අභිනිජ්ජිලෙසි. නාගරාජා ධුමායි. ථෙරො ‘න තුය්හංයෙච සරීරෙ ධුමො අත්ථී, මය්හමිපි අත්ථී’ති ධුමායි. නාගරාජස්ස ධුමො ථෙරං න බාධති. ථෙරස්ස පන ධුමො

නාගරාජං බාධති. තතො නාගරාජා පජ්ජලි. ටෙරොපි ‘න තුය්හංයෙව සරීරෙ අග්ගි අත්ථි, මය්හම්පි අත්ථි’ති පජ්ජලි. නාගරාජස්ස තෙජො ටෙරං න බාධති, ටෙරස්ස පන තෙජො නාගරාජං බාධති. නාගරාජා ‘අයං මං සිනෙරුනා අභිනිජ්ජිලෙත්වා ධූමායති වෙව පජ්ජලති වා’ති වින්තෙත්වා, ‘හො, තුවං කොසී’ති පටිපුච්ඡි. අහං බො, නන්ද, මොග්ගල්ලානොති. භන්තෙ, අත්තනො භික්ඛුභාවෙන තිට්ඨාහී’ති.

“ටෙරො තං අත්තභාවං විජහිත්වා තස්ස දක්ඛිණකණ්ණසොතෙන පවිසිත්වා වාමකණ්ණසොතෙන නික්ඛම්, වාමකණ්ණසොතෙන පවිසිත්වා දක්ඛිණකණ්ණසොතෙන නික්ඛම්. තථා දක්ඛිණනාසසොතෙන පවිසිත්වා වාමනාසසොතෙන නික්ඛම්, වාමනාසසොතෙන පවිසිත්වා දක්ඛිණනාසසොතෙන නික්ඛම්. තතො නාගරාජා මුඛං විවරි. ටෙරො මුඛෙන පවිසිත්වා අත්තොකුච්ඡියං පාවිනෙන ව පච්ඡිමෙන ව වඬිකමති. භගවා ‘මොග්ගල්ලාන, මනසි කරොහි මහිද්ධිකො නාගො’ති ආහ. ටෙරො ‘මය්හං බො, භන්තෙ, චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවිතා බහුලිකතා යානිකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා, තිට්ඨතු, භන්තෙ, නන්දොපනන්දො, අහං නන්දොපනන්දසදිසානං නාගරාජානං සතම්පි සහස්සම්පි සතසහස්සම්පි දමෙය්‍ය’න්ති ආහ.

“නාගරාජා වින්තෙසි – ‘පවිසන්තො තාව මෙ න දිට්ඨො, නික්ඛමනකාලෙ දානි නං දායාන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා සඬ්ඛාදිස්සාමි’ති වින්තෙත්වා ‘නික්ඛමට, භන්තෙ, මා මං අත්තොකුච්ඡියං අපරාපරං වඬිකමන්තො බාධයිත්ථා’ති ආහ. ටෙරො නික්ඛමිත්වා බහි අට්ඨාසි. නාගරාජා ‘අයං සො’ති දිස්වා නාසවාතං විස්සජ්ජි. ටෙරො චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජි, ලොමකුපම්පිස්ස වාතො වාලෙතුං නාසක්ඛි. ‘අවසෙසා භික්ඛු කිර ආදිතො පට්ඨාය සබ්බපාටිභාරියානි කාතුං සක්කුණෙය්‍යං, ඉමං පන යානං පත්වා එවං බිජ්ජනිසන්තිතො හුත්වා සමාපජ්ජිතුං නාසක්ඛිස්සන්ති’ති නෙසං භගවා නාගරාජදමනං නානුජානි.

“නාගරාජා ‘අහං ඉමස්ස සමණස්ස නාසවාතෙන ලොමකුපම්පි වාලෙතුං නාසක්ඛිං, මහිද්ධිකො සො සමණො’ති වින්තෙසි. ටෙරො අත්තභාවං විජහිත්වා සුපණ්ණරූපං නිමිතිනිත්වා සුපණ්ණවාතං දස්සෙන්තො නාගරාජානං අනුබන්ධි, නාගරාජා තං අත්තභාවං විජහිත්වා මාණවකවණ්ණං අභිනිමිතිනිත්වා, ‘භන්තෙ, තුම්භාකං සරණං ගච්ඡාමි’ති වදන්තො ටෙරස්ස පාදෙ වන්දි. ටෙරො ‘සත්ථා, නන්දො ආගතො, එහි ත්වං, ගම්ස්සාමා’ති නාගරාජානං දමෙන්වා නිබ්බිසං කත්වා, ගහෙන්වා භගවතො සන්තිකං අගමාසි. නාගරාජා භගවන්තං වන්දිත්වා ‘භන්තෙ, තුම්භාකං සරණං ගච්ඡාමි’ති ආහ. භගවා ‘සුඛි භොහි, නාගරාජා’ති වත්වා භික්ඛුසඬ්ඝපරිවුතො අනාට්ඨිණ්ඩිකස්ස නිවෙසනං අගමාසි.

“අනාට්ඨිණ්ඩිකො ‘කිං, භන්තෙ, අතිදිවා ආගතත්ථා’ති ආහ. මොග්ගල්ලානස්ස ව නන්දොපනන්දස්ස ව සඬ්ඛාමො අභොසිති. කස්ස පන, භන්තෙ, ජයො, කස්ස පරාජයොති? මොග්ගල්ලානස්ස ජයො, නන්දස්ස පරාජයොති. අනාට්ඨිණ්ඩිකො ‘අධිවාසෙතු මෙ, භන්තෙ, භගවා සත්තාහං

එකපටිපාටියා හත්තං, සත්තාහං ථෙරස්ස සක්කාරං කරිස්සාමි’ ති වත්වා සත්තාහං බුද්ධජපමුඛානං පඤ්චන්තං භික්ඛුසත්තානං මහාසක්කාරං අකාසි. තෙන චුත්තං – ‘නන්දොපනන්දදමනෙන දීපෙනබ්බො’ ති.

යො එතමභිජානාතීති එතං යථාචුත්තං විමොක්ඛං ඵ්ඝනකරණවසෙන ජානාති.

න වෙ අග්ගි වෙනයති, අහං බාලං ඩහාමිති එවං න අග්ගි අභිසංවෙනෙති, නාපි ඩහනාය පයොගං පරක්කමං කරොති, බාලො එව පන ‘‘අයං මන්දාගති’’ ති අනිජලන්තං විය ජලිතං අග්ගිං ආසජ්ජ නං පඩස්හති, එවමෙව, මාර, න මයං ඩහිතුකාමා, බාධෙතුකාමා, ත්වඤ්ඤෙව පන තථා ආගමනාදිඅත්ථෙන තථාගතං අග්ගිඛන්ධසදිසං අරියසාවකං ආසජ්ජ අත්තානං ඩහිස්සසි, ඩහදුක්ඛතො න මුඤ්චිස්සසි.

අපුඤ්ඤං පසච්ඡි අපුඤ්ඤං පටිලහති. න මෙ පාපං විපච්චතීති මම පාපං න විපච්චති, කිං නු, මාර, එවං මඤ්ඤසි නයිදමත්ථි.

කරොතො තෙ වීයතෙ පාපන්ති එකංසෙන කරොන්තස්ස තෙ පාපං චිරරත්තාය චිරකාලං අනත්ථාය දුක්ඛාය උපවීයති. මාර, නිබ්බින්නද බුද්ධම්භාති වතුසච්චබුද්ධතො බුද්ධසාවකතො නිබ්බින්නද නිබ්බිජ්ජ පරතො කම්මං. ආසං මාකාසි භික්ඛුසුති ‘‘භික්ඛු විරොධෙමි විහෙසෙමි’’ ති එතං ආසං මාකාසි.

ඉතීති එවං. මාරං අතජ්ජෙසීති, ‘‘මාර, නිබ්බින්නද...පෙ.... භික්ඛුසු’’ ති ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො. හෙසකළාවනෙති එවංනාමකෙ අරඤ්ඤෙ. තතොති තජ්ජනහෙතු. සො දුම්මනො යක්ඛොති සො මාරො දොමනස්සිකො හුත්වා තත්ථෙව තස්මිංයෙව යානෙ අන්තරධායි, අදස්සනං අගමාසි. අයඤ්ච ගාථා ධම්මසඬ්ඛායනකාලෙ යපිතා. යං පනෙත්ථ අන්තරන්තරා අත්ථතො න විහත්තං, තං හෙට්ඨා චුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

එවමයං මහාථෙරො මාරං තජ්ජෙත්වා දෙවචාරිකානරකචාරිකාදිවසෙන අඤ්ඤෙහි සාවකෙහි අසාධාරණං සත්තුපකාරං කත්වා ආයුපරියොසානෙ පරිනිබ්බායි. පරිනිබ්බායන්තො ව අනොමදස්සිස්ස භගවතො පාදමුලෙ පණ්ඩානං කත්වා තතො පට්ඨාය තත්ථ තත්ථ භවෙ උළාරානි පුඤ්ඤානි කත්වා සාවකපාරමියා මත්ථකෙ ධීතොපි අන්තරා කතස්ස පාපකම්මස්ස වසෙන උට්ඨිතාය කම්මපිලොතිකාය තිත්ථියෙහි උයොපාජිතෙහි වොරෙහි බාධිතො අනජ්ජකං සරීරබෙදං කත්වා පරිනිබ්බායි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 1.1.375, 380-397) –

‘‘අනොමදස්සි භගවා, ලොකජෙට්ඨො නරාසහො;
විහාසි භිමවන්තමිහි, දෙවසඬ්ඝපුරක්ඛතො.

‘‘භගවා තතො ඔතරිත්වා, විචරි වාරිකං ජීනො;

සත්තකායං අනුග්ගණ්හන්තො, බාරාණසිං උපාගමි.

“බිණාසවසහස්සෙහි, පරිවුතො ලොකනායකො;
ඔභාසෙන්නො දිසා සබ්බා, විරොචිත්ථ මහාමුනි.

“තදාහං ගහපති හුත්වා, සරදෙන මහිද්ධිනා;
උයොයාජිතො සභායෙන, සත්ථාරං උපසඬකමිං.

“උපසඬකමිත්වාන සම්බුද්ධං, නිමන්තෙත්වා තථාගතං;
අත්තනො භවනං නෙසි, මානායන්තො මහාමුනිං.

“උපට්ඨිතං මහාවීරං, දෙවදෙවං නරාසහං;
සහික්ඛුසඬ්ඨිසං තප්පෙමි, අන්තපානෙනහං තදා.

“අනුමොදි මහාවීරො, සයම්භූ අග්ගපුග්ගලො;
හික්ඛුසඬ්ඨිසෙ නිසීදිත්වා, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“යං සො සඬ්ඨිමපුපෙසි, බුද්ධඤ්ච ලොකනායකං;
තෙන චිත්තප්පසාදෙන, දෙවලොකං ගමිස්සති.

“සත්තසත්තතික්ඛන්තුඤ්ච, දෙවරජ්ජං කරිස්සති;
පථබ්බා රජ්ජං අට්ඨසතං, වසුධං ආවසිස්සති.

“පඤ්චපඤ්ඤාසක්ඛන්තුඤ්ච, චක්කවත්තී භවිස්සති;
භොගා අසඬ්ඨියා තස්ස, උප්පජ්ජිස්සන්ති තාවදෙ.

“අපරිමෙයො ඉතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“නිරයා සො චචිත්වාන, මනුස්සත්තං ගමිස්සති;
කොලිතො නාම නාමෙන, බ්‍රහ්මබන්ධු භවිස්සති.

“සො පච්ඡා පබ්බජිත්වාන, කුසලමූලෙන වොදිතො;
ගොතමස්ස භගවතො, දුතියො භෙස්සති සාවකො.

“ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො, ඉද්ධියා පාරමිං ගතො;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

“පාපමිත්තොපනිස්සාය, කාමරාගවසං ගතො;
මාතරං පිතරඤ්චාපි, සාතයිං දුට්ඨමානසො.

“යං යං යොනුපපජ්ජාමි, නිරයං අථ මානුසං;

පාපකම්මසමඬිගිතා, හිත්තසීසො මරාමහං.

“ඉදං පච්ඡිමකං මය්හං, වරිමො වත්තතෙ භවො;
ඉධාපි ඵදිසො මය්හං, මරණකාලෙ භවිස්සති.

“පට්ඨෙකමනුයුත්තො, සමාධිභාවනාරතො;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, විහරාමි අනාසවො.

“ධරණිමිපි සුගම්හීරං, බහලං දුප්පධංසියං;
වාමඬිගුට්ඨෙතා බොහෙය්‍යං, ඉද්ධියා පාරමිං ගතො.

“අස්මිමානං න පස්සාමි, මානො මය්හං න විජ්ජති;
සාමණෙරෙ උපාදාය, ගරුචිත්තං කරොමහං.

“අපරිමෙය්‍ය ඉතො කප්පෙ, යං කම්මමහිනීහරිං;
තාහං භූමිමනුප්පත්තො, පත්තොමිහි ආසවක්ඛයං.

“පට්ඨමහිදා වතස්සො...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.
මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සට්ඨිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

21. මහානිපාතො

1. වඬිගිසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

සත්තනිනිපාතෙ නික්ඛන්තං වත මං සත්තන්තිආදිකා ආයස්මතො
වඬිගිසත්ථෙරස්ස ගාථා. කා උප්පත්ති? අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ
හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො, පුරිමනයෙනෙව විහාරං ගත්ත්වා
ධම්මං සුඤ්ඤත්තො සත්ථාරං ඵකං භික්ඛුං පටිභානවත්තානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං
දිස්වා සත්ථු අධිකාරකම්මං කත්වා – “අහමිපි අනාගතෙ පටිභානවත්තානං අග්ගො
භවෙය්‍ය”න්ති පත්ථනං කත්වා, සත්ථාරා බ්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා
දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ
නිබ්බත්තිත්වා වඬිගිසොති ලද්ධනාමො තයො බෙදෙ උග්ගණ්හන්තො ආවරියං
ආරාධෙත්වා, ඡවසීසමන්තං නාම සික්ඛිත්වා ඡවසීසං නබ්බෙන ආකොටෙත්වා “අයං
සත්තො අසුකයොනියං නිබ්බත්තො”ති ජානාති.

බ්‍රාහ්මණා “අයං අම්භාකං ජීවිතමග්ගො”ති ඤත්වා වඬිගිසං ගහෙත්වා
පට්චිජන්තයානෙ නිසීදාපෙත්වා ගාමනිගමරාජධානියො විවරන්ති. වඬිගිසොපි
තිවස්සමත්ථකෙ මතානම්පි සීසං ආහරාපෙත්වා නබ්බෙන ආකොටෙත්වා “අයං
සත්තො අසුකයොනියං නිබ්බත්තො”ති වත්වා මහාජනස්ස කඬ්ඛවිජෙදනත්ථං තෙ

තෙ ජනෙ ආවාහෙත්වා අත්තනො අත්තනො ගතිං කථාපෙති. තෙන තස්මිං මහාජනො අභිජ්ජෙති. සො තං නිස්සාය මහාජනස්ස භත්ථනො සතම්පි සහස්සම්පි ලහතිති. බ්‍රාහ්මණො වඩ්ඪිසමාදාය යථාරුචිං විවරිත්වා පුන සාවත්ථිං අගමංසු. වඩ්ඪිසො සත්ථු ගුණෙ සුත්වා සත්ථාරං උපසඬකම්තුකාමො අහොසි. බ්‍රාහ්මණො “සමණො ගොතමො මායාය තං ආවට්ටෙස්සති” ති පටික්ඛිපිංසු. වඩ්ඪිසො තෙසං වචනං අනාදිසිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි.

තං සත්ථා පුච්ඡි – “වඩ්ඪිස, කිඤ්චි සිජ්ජං ජානාසි” ති? “ආම, හො ගොතම, ඡවසිසමන්තං නාම ජානාමි. තෙන තිවස්සමත්ථකෙ මනානම්පි සීසං නබෙන ආකොටෙන්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාමි” ති. සත්ථා තස්ස එකං නිරයෙ නිබ්බත්තස්ස සීසං දස්සෙසි, එකං මනුස්සෙසු, එකං දෙවෙසු, එකං පරිනිබ්බුතස්ස සීසං දස්සෙසි. සො පඨමං සීසං ආකොටෙන්වා, “හො ගොතම, අයං සත්තො නිරයෙ නිබ්බත්තො” ති ආහ. “සාධු, වඩ්ඪිස, සුට්ඨු තයා දිට්ඨං. අයං සත්තො කුභිං නිබ්බත්තො” ති පුච්ඡි. “මනුස්සලොකෙ” ති. “අයං කුභි” න්ති? “දෙවලොකෙ” ති තිණ්ණන්තම්පි නිබ්බත්තට්ඨානං කටෙසි. පරිනිබ්බුතස්ස පන සීසං නබෙන ආකොටෙන්තො නෙව අන්තං න කොටිං පස්සි. අථ නං සත්ථා “න සක්කොසි වඩ්ඪිසා” ති පුච්ඡි. “උපපරික්ඛාමි තාවා” ති පුනප්පුනං පරිවත්තෙන්වා ආකොටෙන්තොපි බාහිරකමන්තෙන ඛිණ්ණාසවස්ස ගතිං කථං ජානිස්සති, අථස්ස මත්ථකතො සෙදො මුච්චි. සො ලජ්ජිත්වා තුණ්හිභුතො අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා – “කිලමසි, වඩ්ඪිසා” ති ආහ. “ආම, හො ගොතම, ඉමස්ස උප්පන්නට්ඨානං ජානිතුං න සක්කොමි, සවෙ තුම්හෙ ජානාථ, කටෙථා” ති. “වඩ්ඪිස, අහං එතම්පි ජානාමි, ඉතො උත්තරිතරම්පි ජානාමි” ති වත්වා –

“චුතිං යො වෙදි සත්තානං, උපපත්තිඤ්ච සබ්බසො;
අසත්තං සුගතං බුද්ධං, තමහං බුම් බ්‍රාහ්මණං.

“යස්ස ගතිං න ජානන්ති, දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා;
ඛිණ්ණාසවං අරහන්තං, තමහං බුම් බ්‍රාහ්මණ” න්ති. (ධ. ප. 419-420; සු. නි. 648-649) –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි. වඩ්ඪිසො “තෙන හි, හො ගොතම, තං විජ්ජං මෙ දෙථා” ති අපචිතිං දස්සෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි. සත්ථා “අම්හෙහි සමානලිඬිගස්ස දෙමා” ති ආහ. වඩ්ඪිසො “යංකිඤ්චි කත්වා මයා ඉමං මන්තං ගහෙතුං වට්ටති” ති බ්‍රාහ්මණෙ ආහ – “තුම්හෙ මයි පබ්බජන්තෙ මා වින්තයිත්ථ, අහං මන්තං උග්ගණ්හිත්වා සකලජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකො භවිස්සාමි, තුම්හාකම්පි තෙන භද්දකමෙව භවිස්සති” ති මන්තත්ථාය සත්ථුසන්තිකං උපසඬකම්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. තදා ව ටෙරො නිග්‍රොධකජ්ජො භගවතො සන්තිකෙ ධීතො හොති, තං භගවා ආණාපෙසි – “නිග්‍රොධකජ්ජ, ඉමං පබ්බාජෙහි” ති. සො සත්ථු ආණාය තං පබ්බාජෙසි. අථස්ස සත්ථා “මන්තපරිවාරං තාව උග්ගණ්හාහි” ති

ද්වන්තිංසාකාරකම්මට්ඨානං විපස්සනාකම්මට්ඨානඤ්ච ආචික්ඛි. සො
 ද්වන්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්තොව විපස්සනං පට්ඨපෙසි. බ්‍රාහ්මණො වඬ්ඨිසං
 උපසඬ්ඛිත්වා ‘‘කිං, හො වඬ්ඨිස, සමණස්ම ගොතමස්ස සන්තිකෙ සිප්පං
 සික්ඛිත’’න්ති ප්‍රච්ඡිංසු. ‘‘කිං සිප්පසික්ඛනොන, ගච්ඡට තුම්හෙ, න මය්හං තුම්හෙහි
 කත්තඛිකිච්ච’’න්ති. බ්‍රාහ්මණො ‘‘ත්වම්පි දානි සමණස්ස ගොතමස්ස වසං
 ආපන්නො, මායාය ආවට්ටිනො, කිං මයං තව සන්තිකෙ කරිස්සාමා’’ති
 ආගතමග්ගෙනෙව පක්කමිංසු. වඬ්ඨිසත්ථෙරො විපස්සනං වඬ්ඨෙත්වා අරහත්තං
 සච්ඡාකාසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙර 2.55.96-142) –

‘‘පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මෙසු වක්ඛුමා;
 ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

‘‘යථාපි සාගරෙ උෟම්, ගගනෙ විය තාරකා;
 එවං පාවචනං තස්ස, අරහන්තෙහි චිත්තිතං.

‘‘සදෙවාසුරනාගෙහි, මනුෂෙහි පුරක්ඛනො;
 සමණබ්‍රාහ්මණාකිණ්ණො, ජනමජ්ඣෙ ජිනුත්තමො.

‘‘පහාහි අනුරඤ්ජන්තො, ලොකෙ ලොකන්තගු ජිනො;
 වචනෙන විබොධෙන්තො, වෙනෙයාපදුමානි සො.

‘‘වෙසාරජ්ජෙහි සම්පන්නො, චතුහි පුරිසුත්තමො;
 පහිනහයසාරජ්ජො, බෙමජ්ජන්තො විසාරදො.

‘‘ආසහං පවරං යානං, බුද්ධභූමිඤ්ච කෙවලං;
 පටිජානාති ලොකග්ගො, නත්ථි සඤ්චොදකො ක්වචි.

‘‘සිහනාදමසම්භීතං, නදතො තස්ස තාදිනො;
 දෙවා නරො වා බ්‍රහ්මා වා, පටිචන්තා න විජ්ජති.

‘‘දෙසෙන්තො පවරං ධම්මං, සන්තාරෙන්තො සදෙවකං;
 ධම්මචක්කං පචන්තෙති, පරිසාසු විසාරදො.

‘‘පටිභානවතං අග්ගං, සාවකං සාධුසම්මතං;
 ගුණං බහුං පකිත්තෙන්වා, එතදග්ගෙ යපෙසි තං.

‘‘තදාහං හංසවතියං, බ්‍රාහ්මණො සාධුසම්මතො;
 සබ්බවෙදවිදු ජාතො, වාගිසො වාදිසුදනො.

‘‘උපෙච්ච තං මහාවීරං, සුත්වාහං ධම්මදෙසනං;
 පීතිවරං පටිලහිං, සාවකස්ස ගුණෙ රතො.

“නිමන්තෙත්වාච සුගතං, සසඬ්ඝං ලොකනන්දනං;
සත්තාහං භොජයිත්වාහං, දුස්සෙහච්ඡාදයිං තදා.

“නිපච්ච සිරසා පාදෙ, කතොකාසො කතඤ්ජලී;
එකමන්තං යිතො හට්ඨො, සන්ථවිං ජිනමුත්තමං.

“නමො තෙ වාදිමද්දන, නමො තෙ ඉසිසත්තම;
නමො තෙ සබ්බලොකග්ග, නමො තෙ අභයං කර.

“නමො තෙ මාරමථන, නමො තෙ දිට්ඨිසුදන;
නමො තෙ සන්තිසුඛද, නමො තෙ සරණං කර.

“අනාථානං භවං නාථො, භීතානං අභයජ්ජදො;
විස්සාමභූමි සන්තානං, සරණං සරණෙසිනං.

“එවමාදිහි සම්බුද්ධං, සන්ථවිත්වා මහාගුණං;
අවොචං වාදිසුදස්ස, ගතිං පජ්ජොමි භික්ඛුනො.

“තදා අවොච භගවා, අනන්තපටිභානවා;
යො සො බුද්ධං අභොජෙසි, සත්තාහං සහසාවකං.

“ගුණඤ්ච මෙ පකිත්තෙසි, පසන්තො සෙහි පාණිහි;
එසො පත්ථයතෙ යානං, වාදිසුදස්ස භික්ඛුනො.

“අනාගතම්හි අද්ධානෙ, ලච්ජසෙ තං මනොරථං;
දෙවමානුසසම්පත්තිං, අනුභොත්වා අනජ්ජකං.

“සතසහස්සිතො කජ්ජෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්මිතො;
වඬ්ඨිසො නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“තං සුත්වා මුදිතො හුත්වා, යාවජීවං තදා ජිනං;
පච්චයෙහි උපට්ඨාසිං, මෙත්තවිත්තො තථාගතං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තුසිතං අගමාසහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ජාතො විජ්ජකුලෙ අහං;
පච්චාජාතො යදා ආසිං, ජාතියා සත්තවස්සිකො.

“සබ්බවෙදවිදු ජාතො, වාදසත්ථවිසාරදො;
වාදිස්සරො චිත්තකථී, පරවාදප්පමද්දනො.

“වඩ්ගෙ ජාතොති වඩ්ගිසො, වචනෙ ඉස්සරොති වා;
වඩ්ගිසො ඉති මෙ නාමං, අභවි ලොකසම්මතං.

“යදාහං විඤ්ඤානං පත්තො, යීතො පයමයොබ්බතො;
තදා රාජගහෙ රම්මෙ, සාරිපුත්තමහද්දසං.

“පිණ්ඩාය විවරන්තං තං, පත්තපාණිං සුසංවුතං;
අලොලක්ඛිං මිතභාණිං, යුගමත්තං නිදක්ඛිතං.

“තං දිස්වා විමිහිතො හුත්වා, අවොචං මමනුවිජවං;
කණිකාරංච නිවිතං, චිත්තං ගාථාපදං අහං.

“ආවික්ඛි සො මෙ සත්ථාරං, සම්බුද්ධං ලොකනායකං;
තදා සො පණ්ඩිතො වීරො, උත්තරිං සමවොච මෙ.

“විරාගසංහිතං වාක්‍යං, කත්වා දුද්දසමුත්තමං;
විචිත්තපටිභානෙනි, තොසිතො තෙන තාදිනා.

“නිපච්ච සිරසා පාදෙ, පබ්බාපෙහීති මං බ්‍රවි;
තතො මං ස මහාපඤ්ඤො, බුද්ධසෙට්ඨමුපානයි.

“නිපච්ච සිරසා පාදෙ, නිසීදිං සත්ථු සන්තිකෙ;
මමාහ වදනං සෙට්ඨො, කච්චි වඩ්ගිස ජානාසි.

“කිඤ්චි සිප්පන්ති තස්සාහං, ජානාමීති ච අබ්‍රවිං;
මතසීසං වනච්ඡුද්ධං, අපි ඛාරසවස්සිකං;
තච විජ්ජාවිසෙසෙන, සචෙ සක්කොසි වාවය.

“ආමොති මෙ පටිඤ්ඤාතෙ, තිණි සීසානි දස්සයි;
නිරයනරදෙවෙසු, උපපන්නෙ අවාචයිං.

“තදා ඛිණ්ණාසවස්සෙව, සීසං දස්සෙසි නායකො;
තතොහං විහතාරබ්බො, පබ්බජ්ජං සමයාවිසං.

“පබ්බජිත්වාන සුගතං, සන්ථවාමි තහිං තහිං;
තතො මං කබ්බචිත්තොසි, උජ්ඣායන්තිහ හික්ඛවො.

“තතො වීමංසනත්ථං මෙ, ආහ බුද්ධො විනායකො;
තක්කිකා පනිමා ගාථා, යානසො පටිහන්ති තං.

“න කබ්බවිත්තොහං වීර, යානසො පටිහන්ති මං;
තෙන හි දානි වඩ්ඪිස, යානසො සන්ථවාහි මං.

“තදාහං සන්ථවිං වීරං, ගාථාහි ඉසිසත්තමං;
යානසො මෙ තදා තුට්ඨො, ජිනො අග්ගෙ යපෙසි මං.

“පටිභානෙන චිත්තෙන, අඤ්ඤෙසමතිමඤ්ඤහං;
පෙසලෙ තෙන සංවිග්ගො, අරහත්තමපාපුණිං.

“පටිභානවතං අග්ගො, අඤ්ඤො කොචි න විජ්ජති;
යථායං හික්ඛු වඩ්ඪිසො, එවං ධාරෙථ හික්ඛවො.

“සතසහස්සෙ කතං කම්මං, එලං දස්සෙසි මෙ ඉධ;
සුමුත්තො සරවෙගොව, කිලෙසෙ ඤාපයිං මම.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
නාගොව ඛන්ධනං ඡෙත්වා, විහරාමි අනාසවො.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“පටිසම්භිදා වතස්සො, විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ;
ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහා පන හුත්වා ථෙරො සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තො චක්ඛුපථතො පටියාය
චන්දෙන, සුරියෙන, ආකාසෙන, මහාසමුද්දෙන, සිනෙරුනා පබ්බතරාජෙන, සිහෙන
මීගරඤ්ඤා, හත්ථිනාගෙනාති තෙන තෙන සද්ධිං උපමෙන්නො අනෙකෙහි
පදසතෙහි සත්ථාරං වණ්ණෙන්නොව උපගච්ඡති. තෙන තං සත්ථා සඬ්ඝමජ්ඣෙ
නිසින්තො පටිභානවත්තානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. අථ ථෙරෙන
අරහත්තජ්ජත්තො පුබ්බෙ ව පච්ඡා ව තං තං විත්තං ආගම්ම භාසිතා. ථෙරං
උද්දිස්ස ආනන්දත්ථෙරාදීහි භාසිතා ව —

1218.

“නික්ඛන්තං වත මං සන්තං, අගාරස්මානගාරියං;
විතක්කා උපධාවන්ති, පගබ්භා කණ්ඞතො ඉමෙ.

1219.

“උග්ගපුත්තා මහිස්සාසා, සික්ඛිතා දළ්ඞධම්මිනො;
සමන්තා පරිකිරෙය්සං, සහස්සං අපලායිනං.

1220.

“සවෙපි එත්තකා හියොයා, ආගමිස්සන්ති ඉත්ථියො;
නෙව මං ඛ්‍යාධයිස්සන්ති, ධම්මෙ සමිහි පතිට්ඨිතො.

1221.

“සක්ඛි හි මෙ සුතං එතං, බුද්ධස්සාදිච්චබන්ධුනො;
නිබ්බානගමනං මග්ගං, තත්ථ මෙ නිරතො මනො.

1222.

“එවඤ්ඤෙ මං විහරන්තං, පාපිම උපගච්ඡසි;
තථා මච්චු කරිස්සාමි, න මෙ මග්ගමිපි දක්ඛසි.

1223.

“අරතිඤ්ඤ වරතිඤ්ඤ පභාය, සබ්බසො ගෙහසිතඤ්ඤ විතක්කං;
චනථං න කරෙය්‍ය කුහිඤ්ඤි, නිබ්බනථො අචනථො ස හික්ඛු.

1224.

“යමිධ පථවිඤ්ඤ වෙහාසං, රූපගතං ජගතොගධං කිඤ්චි;
පරිජීයති සබ්බමනිච්චං, එවං සමෙච්ච වරන්ති මුත්තන්තා.

1225.

“උපධිසු ජනා ගධිතාසෙ, දිට්ඨසුතෙ පටිසෙ ච මුතෙ ච;
එත්ථ විනොදය ඡන්දමනෙජො, යො හෙත්ථ න ලිම්පති මුනි තමාහු.

1226.

“අථ සට්ඨිසිතා සචිතක්කා, පුටුප්පනතාය අධම්මා නිවිට්ඨා;
න ච වග්ගගතස්ස කුහිඤ්ඤි, නො පන දුට්ඨුල්ලගාහී ස හික්ඛු.

1227.

“දබ්බො චිරරත්තසමාහිතො, අකුහකො නිපකො අපිහාලු;
සන්තං පදං අප්ඤ්ඤාමා මුනි, පටිච්ච පරිනිබ්බුතො කඬ්ඛති කාලං.

1228.

“මානං පජහස්සු ගොතම, මානපථඤ්ඤ ජහස්සු අසෙසං;
මානපථමිහි ස මුච්ඡිතො, විජ්ජපිසාරිහුවා චිරරත්තං.

1229.

“මක්ඛෙන මක්ඛිතා පජා, මානහතා නිරයං පපතන්ති;
සොචන්ති ජනා චිරරත්තං, මානහතා නිරයං උපපන්නා.

1230.

“න හි සොචති හික්ඛු කදාචි, මග්ගජිනො සම්මා පටිපන්නො;

කිත්තිඤ්ච සුබඤ්චානුභොති, ධම්මදසොති තමාහු තථත්තං.

1231.

“තස්මා අබ්බො ඉධ පධානවා, නිවරණානි පභාය විසුද්ධො;
මානඤ්ච පභාය අසෙසං, විජ්ජායත්තකරො සමිතාවි.

1232.

“කාමරාගෙන ඩස්භාමි, චිත්තං මෙ පරිඬස්භති;
සාධු නිබ්බාපනං බුහි, අනුකම්පාය ගොතම.

1233.

“සඤ්ඤාය විපරියෙසා, චිත්තං තෙ පරිඬස්භති;
නිමිත්තං පරිවජ්ජෙහි, සුභං රාගුපසංහිතං.

1234.

“අසුභාය චිත්තං භාවෙහි, එකග්ගං සුසමාහිතං;
සති කායගතා ත්‍යත්ථු, නිබ්බිදාබ්බුලො භව.

1235.

“අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි, මානානුසයමුජ්ජහ;
තතො මානාහිසමයා, උපසන්තො වරිස්සසි.

1236.

“තමෙව වාවං භාසෙය්‍ය, යායත්තානං න තාපයෙ;
පරෙ ව න විහිංසෙය්‍ය, සා වෙ වාවා සුභාසිතා.

1237.

“පියවාචමෙව භාසෙය්‍ය, යා වාවා පටිනන්දිතා;
යං අනාදාය පාපානි, පරෙසං භාසතෙ පියං.

1238.

“සච්චං වෙ අමතා වාවා, එස ධම්මො සනන්තනො;
සච්චෙ අත්ථෙ ව ධම්මෙ ව, ආහු සන්තො පතිට්ඨිතා.

1239.

“යං බුද්ධො භාසති වාවං, බෙමං නිබ්බානපත්තියා;
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය, සා වෙ වාවානමුත්තමා.

1240.

“ගම්භීරපඤ්ඤො මෙධාවි, මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදො;
සාරිපුත්තො මහාපඤ්ඤො, ධම්මං දෙසෙති හික්ඛුනං.

1241.

“සංඛිත්තෙනපි දෙසෙති, විත්ථාරෙනපි භාසති;
සාලිකායිව නිග්ගේසාසො, පටිභානං උදියාති.

1242.

“තස්ස තං දෙසයන්තස්ස, සුඤ්ඤාති මධුරං ගිරං;
සරෙන රජනීයෙන, සවනීයෙන වග්ගුනා;
උදග්ගවිත්තා මුදිතා, සොතං ඔධෙත්ති භික්ඛවො.

1243.

“අජ්ජ පන්තරසෙ විසුද්ධියා, භික්ඛු පඤ්චසතා සමාගතා;
සංයොජනබන්ධනවිජ්ජා, අනිසා බිණුපුනබ්භවා ඉසී.

1244.

“චක්කවත්තී යථා රාජා, අමච්චපරිවාරිතො;
සමන්තා අනුපරියෙති, සාගරන්තං මහිං ඉමං.

1245.

“එවං විජිතසඬ්ඨගාමං, සත්ථවාහං අනුත්තරං;
සාවකා පයිරුපාසන්ති, තෙවිජ්ජා මච්චුහායිතො.

1246.

“සබ්බෙ භගවතො පුත්තා, පලාපෙත්ථ න විජ්ජති;
තණ්හාසල්ලස්ස භන්තාරං, වන්දෙ ආදිච්චබන්ධුනං.

1247.

“පරොසහස්සං භික්ඛුනං, සුගතං පයිරුපාසති;
දෙසෙන්නං චිරජං ධම්මං, නිබ්බානං අකුතොභයං.

1248.

“සුඤ්ඤාති ධම්මං විමලං, සමමාසම්බුද්ධදෙසිතං;
සොහති වත සම්බුද්ධො, භික්ඛුසඬ්ඨපුරක්ඛතො.

1249.

“නාගනාමොසි භගවා, ඉසීනං ඉසිසත්තමො;
මහාමෙසොව හුත්වාන, සාවකෙ අභිවස්සසී.

1250.

“දිවා විහාරා නික්ඛම්ම, සත්ථුදස්සනකමායතා;
සාවකො තෙ මහාචීර, පාදෙ වන්දති වඩ්ඨිගිසො.

1251.

“උම්මග්ගපථං මාරස්ස, අභිභූයා වරති පහිජ්ජ බ්ලානි;
තං පස්සථ ඛන්ධපමුඤ්ච කරං, අසිතංව භාගසො පවිහජ්ජ.

1252.

“ඔසස්ස හි නිතරණත්ථං, අනෙකවිහිතං මග්ගං අක්ඛාසි;
තස්මිඤ්ච අමතෙ අක්ඛාතෙ, ධම්මදසා යිතා අසංභීරා.

1253.

“පජ්ජොතකරො අතිවිජ්ඣ, සබ්බයිතීනං අතික්කමමද්දස;
ඤ්ඤත්වා ච සච්ඡිකත්වා ච, අග්ගං සො දෙසයි දසද්ධානං.

1254.

“ඵචං සුදෙසිතෙ ධම්මෙ, කො පමාදො විජානනං ධම්මං;
තස්මා හි තස්ස භගවතො සාසනෙ, අජ්ජමත්තො සදා නමස්සමනුසික්ඛෙ.

1255.

“බුද්ධානුබුද්ධො යො ථෙරො, කොණ්ඩඤ්ඤො තිබ්බනික්කමො;
ලාභී සුඛවිභාරානං, විවෙකානං අභිණ්හසො.

1256.

“යං සාවකෙන පත්තබ්බං, සත්ථු සාසනකාරිනා;
සබ්බස්ස තං අනුජ්ජත්තං, අජ්ජමත්තස්ස සික්ඛතො.

1257.

“මහානුභාවො තෙවිජ්ජො, වෙතොපරියකොවිදො;
කොණ්ඩඤ්ඤො බුද්ධදායාදො, පාදෙ වන්දති සත්ථුනො.

1258.

“නගස්ස පස්සෙ ආසිතං, මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගං;
සාවකා පයිරූපාසන්ති, තෙවිජ්ජා මච්චුභාගිනො.

1259.

“වෙනසා අනුපරියෙති, මොග්ගල්ලානො මහිද්ධිකො;
චිත්තං නෙසං සමන්වෙසං, විජ්ජමුත්තං නිරූපධිං.

1260.

“ඵචං සබ්බචිගසම්පන්නං, මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගං;
අනෙකාකාරසම්පන්නං, පයිරූපාසන්ති ගොතමං.

1261.

“වන්දො යථා විගතවලාභකෙ නහෙ, විරොචති විතමලොච භාණුමා;
එවම්පි අඬ්ඟිරස ත්වං මහාමුනි, අතිරොචසි යසසා සබ්බලොකං.

1262.

“කාවෙය්‍යමත්තා විචරිම්භ පුබ්බෙ, ගාමා ගාමං පුරා පුරං;
අථද්දසාම සම්බුද්ධං, සබ්බධම්මාන පාරගුං.

1263.

“සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි, මුනි දුක්ඛස්ස පාරගු;
ධම්මං සුත්වා පසිදිම්භ, සද්ධා නො උදපජ්ජථ.

1264.

“තස්සාහං චචනං සුත්වා, බන්ධෙ ආයතනානි ච;
ධාතුයො ච විදිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

1265.

“බහුනං චත අත්ථාය, උජ්ජජ්ජන්ති තථාගතා;
ඉත්ථිනං පුරිසානඤ්ච, යෙ තෙ සාසනකාරකා.

1266.

“තෙසං බො චත අත්ථාය, බොධිමජ්ඣගමා මුනි;
භික්ඛුනං භික්ඛුනිනඤ්ච, යෙ නියාමගතද්දසා.

1267.

“සුදෙසිතා චක්ඛුමතා, බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුතා;
චත්තාරි අරියසච්චානි, අනුකම්පාය පාණිනං.

1268.

“දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං, දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං;
අරියං චට්ඨඬ්ඟිකං මග්ගං, දුක්ඛපසමගාමිනං.

1269.

“එවමෙනෙ තථා චුත්තා, දිට්ඨා මෙ තෙ යථා තථා;
සදත්ථො මෙ අනුජ්ජත්තො, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

1270.

“ස්වාගතං චත මෙ ආසි, මම බුද්ධස්ස සන්තිකෙ;
සුචිහත්තෙසු ධම්මෙසු, යං සෙට්ඨං තදුපාගමිං.

1271.

“අභිඤ්ඤාපාරමිජ්ජත්තො, සොතධාතු විසොධිතා;

තෙවිජ්ජො ඉද්ධිපත්තොමිහි, වෙනොපරියකොවිදො.

1272.

“පුච්ඡාමි සත්ථාරමනොමපඤ්ඤං, දිට්ඨෙව ධම්මෙ යො විචිකිච්ඡානං
ඡෙත්තා;
අග්ගාලවෙ කාලමකාසි හික්ඛු, ඤානො යසස්සි අහිනිබ්බුත්තො.

1273.

“නිග්‍රොධකප්පො ඉති තස්ස නාමං, තයා කතං භගවා බ්‍රාහ්මණස්ස;
සො තං නමස්සං අවරි මුත්‍යපෙබ්බො, ආරද්ධවීරියො දළ්භධම්මදස්සි.

1274.

“තං සාවකං සක්ක මයම්පි සබ්බෙ, අඤ්ඤාතුමිච්ඡාම සමන්තවක්ඛු;
සමච්චිතො නො සවනාය සොනා, තුවං නො සත්ථා ත්වමනුත්තරොසි.

1275.

“ඡින්ද නො විචිකිච්ඡං බුහි මෙතං, පරිනිබ්බුතං වෙදය භූරිපඤ්ඤා;
මජ්ඣෙව නො භාස සමන්තවක්ඛු, සක්කොව දෙවාන සහස්සනෙත්තො.

1276.

“යෙ කෙවි ගන්ථා ඉධ මොහමග්ගා, අඤ්ඤාණපක්ඛා විචිකිච්ඡයානා;
තථාගතං පත්ථා න තෙ භවන්ති, වක්ඛුඤ්ඤි එතං පරමං නරානං.

1277.

“නො වෙ හි ජාතු පුරිසො කිලෙසෙ, වානො යථා අබ්භසනං විහානෙ;
තමොවස්ස නිවුනො සබ්බලොකො, ජොතිමන්තොපි න පහාසෙය්‍යං.

1278.

“ධීරා ව පජ්ජොතකරා භවන්ති, තං තං අහං වීර තථෙව මඤ්ඤෙ;
විපස්සිනං ජානමුපාගම්මිහ, පරිසාසු නො ආවිකරොහි කප්පං.

1279.

“බ්‍රිජ්ජං ගිරං ඵරය වග්ගු වග්ගුං, භංසොව පග්ගස්ස සණ්ඨං නිකුජ;
බිත්ථස්සරෙන සුචිකප්පිතෙන, සබ්බෙව තෙ උජ්ජුගතා සුභොම.

1280.

“පහීනජාතිමරණං අසෙසං, නිග්ගස්ස ධොනං වදෙස්සාමි ධම්මං;
න කාමකාරො හි පුච්ඡජ්ජනානං, සඬ්ඛෙය්‍යකාරො ව තථාගතානං.

1281.

“සම්පන්නවෙය්‍යාකරණං තවෙදං, සමුජ්ජුපඤ්ඤස්ස සමුග්ගහීතං;

අයමඤ්ජලි පවිජ්ජමො සුජ්ජනාමිතො, මා මොහයි ජානමනොමපඤ්ඤ.

1282.

“පරොපරං අරියධම්මං විදිත්වා, මා මොහයි ජානමනොමවීරිය;
වාරිං යථා සම්මනි සම්මතත්තො, වාචාභිකඤ්ඤාමි සුතං පවස්ස.

1283.

“යදත්ථිකං බ්‍රහ්මචරියං අවරී, කප්පායනො කච්චිස්සතං අමොඝං;
නිබ්බායි සො ආදු සඋපාදිසෙසො, යථා විමුත්තො අහු තං සුඤ්ඤාම.

1284.

“අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ, (ඉති භගවා,)
කණ්හස්ස සොතං දීඝරත්තානුසයිතං;
අතාරි ජාතිං මරණං අසෙසං, ඉච්චබ්‍රවි භගවා පඤ්චසෙට්ඨො.

1285.

“එස සුත්වා පසිදාමි, වචො තෙ ඉසිසත්තම;
අමොඝං කිර මෙ පුට්ඨං, න මං වඤ්චෙසි බ්‍රාහ්මණො.

1286.

“යථා වාදී තථා කාරී, අහු බුද්ධස්ස සාවකො;
අච්ඡෙච්ඡි මච්චුනො ජාලං, තතං මායාවිනො දළ්භං.

1287.

“අද්දස භගවා ආදිං, උපාදානස්ස කප්පියො;
අච්චගා වත කප්පානො, මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරං.

1288.

“තං දෙවදෙවං වන්දාමි, පුත්තං තෙ ද්විපදුත්තම;
අනුජාතං මහාවීරං, නාගං නාගස්ස ඔරස්”න්ති. —

ඉමා ගාථා සඬිගීතිකාලෙ එකජ්ඣං කත්වා සඬිගහං ආරොපිතා. තත්ථ “නික්ඛන්තං වත මං සන්ත”න්තිආදියො පඤ්ච ගාථා ආයස්මා වඬිගීසො නචො අවිරපබ්බජිතො හුත්වා විහාරං උපගතා අලඬිකතපටියත්තා සම්බහුලා ඉත්ථියො දිස්වා උජ්ජන්තරාගො තං විනොදෙන්තො අහාසි.

තත්ථ නික්ඛන්තං වත මං සන්තං, අගාරස්මානගාරියන්ති අගාරතො නික්ඛන්තං අනගාරියං පබ්බජිතං මං සමානං. විතක්කාති කාමචිතක්කාදියො පාපවිතක්කා. උපධාවන්තීති මම විත්තං උපගච්ඡන්ති. පගබ්භාති පාගබ්භියයුත්තා වසිනො. “අයං ගෙහතො නික්ඛමීත්වා පබ්බජිතො, නයිමං අනුද්ධංසිතුං යුත්ත”න්ති එවං.

අපරිහාරතො නිල්ලජ්ජා. කණ්භතොති කාළතො, ලාමකභාවතොති අත්ථො. ඉමෙති තෙසං අත්තතො පච්චක්ඛතා වුත්තා.

අසුද්ධජීවිනො පරිවාරයුත්තා මනුස්සා උග්ගකිච්චතාය “උග්ගා” ති වුච්චන්ති, තෙසං පුත්තා උග්ගපුත්තා. මහිස්සාසාති මහාඉස්සාසා. සික්ඛිතාති ද්වාදස වස්සානි ආචරියකුලෙ උග්ගහිතසිජ්ජා. දළ්භධම්මිනොති, දළ්භධනුනො. දළ්භධනු නාම ද්විසහස්සථාමං වුච්චති. ද්විසහස්සථාමන්ති, ච යස්ස ආරොපිතස්ස ජියාය ඛන්ධො ලොහසිසාදීනං භාරො දණ්ඩෙ ගහෙන්වා යාව කණ්ඩපමාණා නහං උක්ඛිත්තස්ස පථවිතො මුච්චති. සමන්තා පරිකිරෙය්‍යුන්ති සමන්තතො කණ්ඩෙ බිපෙය්‍යුං. කිත්තකාති වෙ ආහ “සහස්සං අපලායින”න්ති. යුද්ධෙ අපරං මුඛානං සහස්සමත්තානං. ඉදං වුත්තං හොති – සික්ඛිතා කතහත්ථා උග්ගා දළ්භධනුනො මහිස්සාසා උග්ගපුත්තා සහස්සමත්තා කදාපිජි යුද්ධෙ පරාජයං අපත්තා අජ්ජමත්තා සමන්තතො යත්වා ථම්හං උපනිස්සාය සවෙපි වස්සෙය්‍යුං. තාදිසෙහිජි ඉස්සාසහස්සෙහි සමන්තා සරෙ පරිකිරියන්තෙ සුසික්ඛිතො පුරිසො දණ්ඩං ගහෙන්වා සබ්බෙ සරෙ අත්තතො සරීරෙ අපතමානෙ කත්වා පාදමුලෙ පාතෙය්‍යා. තත්ථ එකොපි ඉස්සාසො ද්වෙ සරෙ එකතො බිපන්තො නාම නත්ථි. ඉත්ථියො පන රූපාරම්මණාදිවසෙන පඤ්ච පඤ්ච සරෙ එකතො බිපන්ති, එවං බිපන්තියො. එත්තකා හියෙය්‍යාති ඉමාහි ඉත්ථිහි හියෙය්‍යාපි බහු ඉත්ථියො අත්තතො ඉත්ථිකුත්තභාසභාවාදිතො විධංසෙන්නි.

සක්ඛි හි මෙ සුතං එතන්ති සම්මුඛා මයා එතං සුතං. නිබ්බානගමනං මග්ගන්ති ලිඬගවිපල්ලාසෙන වුත්තං, නිබ්බානගාමිමග්ගොති අත්ථො, විපස්සනං සන්ධායාහ. තත්ථ මෙ නිරතො මනොති තස්මිං විපස්සනාමග්ගෙ මය්හං චිත්තං නිරතං.

එවඤ්ඤෙ මං විහරන්තන්ති එවං අනිච්චඅසුභජ්ඣානභාවනාය ච විපස්සනාභාවනාය ච විහරන්තං මං. පාපිමාති කිලෙසමාරං ආලපති. තථා මච්චු කර්ස්සාමි, න මෙ මග්ගමිපි දක්ඛසීති මයා කතං මග්ගමිපි යථා න පස්සසි, තථා මච්චු අන්තං කර්ස්සාමිති යොජනා.

අරතිඤ්චාතිආදිකා පඤ්ච ගාථා අත්තතො සන්තානෙ උජ්ජන්තෙ අරතිආදිකෙ විනොදෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ අරතින්ති අධිකුසලෙසු ධම්මෙසු පන්තසෙනාසනෙසු ච උක්කණ්ඨනං. රතින්ති පඤ්චකාමගුණරතිං. පභායාති පජ්ඣිත්වා. සබ්බසො ගෙහසිතඤ්ච විතක්කන්ති, ගෙහනිස්සිතං. පුත්තදාරාදිපටිසංයුත්තං ඤාතිවිතක්කාදිඤ්ච මිච්ඡාවිතක්කං අනවසෙසතො පභාය. වනථං න කරෙය්‍යා කුහිඤ්චීති අජ්ඣන්තිකබාහිරජ්ජහෙදෙ සබ්බස්මිං වත්ථුස්මිං. තණ්හං න කරෙය්‍යා. නිබ්බනථො අවනථො ස හික්ඛුති යො හි සබ්බෙන සබ්බං නිත්තණ්හො, තතො එව කත්ථවිපි නන්දියා අභාවතො අවනථො, සො හික්ඛු නාම සංසාරෙ භයස්ස සම්මදෙව ඉක්ඛණ්ඤාය හින්තකිලෙසතාය වාති අත්ථො.

යම්ධ පට්ඨිඤ්ච වෙහාසං, රූපගතං ජගතොගධං කිඤ්චීති යංකිඤ්චි ඉධ පට්ඨිගතං භූමිනිස්සිතං වෙහාසං වෙහාසට්ඨං දෙවලොකනිස්සිතං රූපගතං රූපජාතං රූප්පනසභාවං ජගතොගධං ලොකිකං භවත්තයපරියාපන්නං සඬ්ඛතං. පරිච්ඡයති සඬ්ඛමනිච්චන්ති සඬ්ඛං තං ජරාභිභූතං, තතො එව අනිච්චං තතො එව දුක්ඛං අනත්තාති එවං තිලක්ඛණාරොපනං ආහ. අයං ථෙරස්ස මහාවිපස්සනාති වදන්ති. එවං සමෙච්ච වරන්ති මුත්තත්තාති එවං සමෙච්ච අභිසමෙච්ච විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය පටිච්ඡික්ඛිත්වා මුත්තත්තා පරිඤ්ඤාතත්තභාවා පණ්ඩිතා වරන්ති විහරන්ති.

උපධිසුති ඛන්ධූපධිආදිසු. ජනාති අන්ධපුපුඡ්ජනා. ගධිතාසෙති පට්ඨද්ධචිත්තා. එත්ථ හි විසෙසතො කාමගුණූපධිසු ඡන්දො අපනෙතඛිබ්බොති දස්සෙන්නො ආහ දිට්ඨසුතෙ පටිසෙ ව මුතෙ වාති. දිට්ඨසුතෙති දිට්ඨෙ වෙච සුතෙ ව, රූපසද්දෙසුති අත්ථො. පටිසෙති සට්ඨන්තියෙ ථොට්ඨඛිබ්බෙ. මුතෙති චුත්තාවසෙසෙ මුතෙ, ගන්ධරසෙසුති චුත්තං හොති. සාරත්ථපකාසනියං (සං. නි. අට්ඨ. 1.1.210) “පටිසපදෙන ගන්ධරසා ගහිතා, මුත්තපදෙන ථොට්ඨඛිබ්බාරම්මණ” ත්ති චුත්තං. එත්ථ විනොදය ඡන්දමනෙජාති එතස්මිං දිට්ඨාදිහෙදෙ පඤ්චකාමගුණෙ කාමච්ඡන්දං විනොදෙහි, තථා සති සඬ්ඛත්ථ අනෙජො අවිකප්පො භවසි. යො හෙත්ථ න ලිම්පති මුනි තමාහුති යො හි එත්ථ කාමගුණෙ තණ්හාලෙපෙන න ලිම්පති, තං මොනෙය්‍යධම්මට්ඨතො “මුනී” ති පණ්ඩිතා වදන්ති. “අථ සට්ඨිසිතා” ති පාළිති අධිප්පායෙන කෙචි “සට්ඨිධම්මාරම්මණනිස්සිතා” ති අත්ථං වදන්ති. “අට්ඨසට්ඨිසිතා සචිතක්කා” ති පන පාළි, අප්පකඤ්ඤි ඌනං අධිකං වා න ගණනූපගං හොතීති. අට්ඨසට්ඨිසිතාති ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගතසන්නිස්සිතා මිච්ඡාවිතක්කාති අත්ථොති කෙචි වදන්ති. දිට්ඨිගතිකා ව සත්තාවාසාභාවලද්ධිං අප්ප්කූපගතාති අධිච්චසමුප්පන්නවාදං යපෙත්වා ඉතරෙසං වසෙන “අථ සට්ඨිසිතා සචිතක්කා” ති චුත්තං. යථා හි තණ්හාලෙපාභාවෙන භික්ඛුති චුච්චති, එවං දිට්ඨිලෙපාභාවෙනපිති දස්සෙතුං “අථ සට්ඨිසිතා” තිආදි චුත්තං. පුපුඡ්ජනතාය අධම්මා නිව්ට්ඨාති තෙ පන මිච්ඡාවිතක්කා නිච්චාදිගාභවසෙන අධම්මා ධම්මතො අපෙනා පුපුඡ්ජනතායං අන්ධබාලෙ නිව්ට්ඨා අභිනිව්ට්ඨා. න ව වග්ගගතස්ස කුභිඤ්චීති යත්ථ කත්ථචි වත්ථුස්මිං සස්සතවාදාදිමිච්ඡාදිට්ඨිවග්ගගතො, තංලද්ධිකො න ව අස්ස භවෙය්‍ය. අට්ඨකථායං (සං. නි. අට්ඨ. 1.1.210) පන “අථ සට්ඨිසිතා සචිතක්කා, පුපු ජනතාය අධම්මා නිව්ට්ඨා” ති පදං උද්ධරිත්වා අථ ඡ ආරම්මණනිස්සිතා පුපු අධම්මචිතක්කා ජනතාය නිව්ට්ඨාති චුත්තං. තථා න ව වග්ගගතස්ස කුභිඤ්චීති තෙසං වසෙන න කත්ථචි කිලෙසවග්ගගතො භවෙය්‍යාති ව චුත්තං. තො පන දුට්ඨුල්ලගාභී ස භික්ඛුති යො කිලෙසෙහි දුසිතත්තා අතිවිස දුට්ඨුල්ලතා ව දුට්ඨුල්ලානං මිච්ඡාවාදානං ගණ්හනසිලො ව තො අස්ස තො භවෙය්‍ය, සො භික්ඛු නාම හොතීති.

දඬ්ඛොති දඬ්ඛජාතිකො පණ්ඩිතො. විරරත්තසමාභිතොති විරකාලතො පට්ඨාය සමාභිතො. අකුහකොති කොහඤ්ඤරහිතො අසයො අමායාවී. නිපකොති නිපුණො ඡෙකො. අපිහාලුති නිත්තණ්හො. සන්නං පදං අප්ප්කූගමාති, නිබ්බානං අධිගතො.

මොනෙයාධම්මසමන්තාගතතො මුනි. පරිනිබ්බුතොති ආරම්මණකරණවසෙන නිබ්බානං පටිච්ච සඋපාදිසෙසාය නිබ්බානාධාතුයා පරිනිබ්බුතො. කඩ්ඛති කාලන්ති ඉදානි අනුපාදිසෙසනිබ්බානන්ථාය කාලං ආගමෙති. න තස්ස කිඤ්චි කරණියං අත්ථි, යථා ඵදිසො භවිස්සති, තථා අත්තානං සම්පාදෙතීති අධිප්පායො.

මානං පජ්ඣස්සුතිආදයො චතස්සො ගාථා පටිභානසම්පත්තිං නිස්සාය අත්තනො පචත්තමානං මානං විනොදෙන්තෙන චුත්තා. තත්ථ මානං පජ්ඣස්සුති සෙයාමානාදිනවිධං මානං පරිච්චජ. ගොතමාති ගොතමගොත්තස්ස භගවතො සාවකත්තා අත්තානං ගොතමගොත්තං කත්වා ආලපති. මානපටන්ති මානස්ස පචත්තිට්ඨානභූතං අයොනිසොමනසිකාරපරික්ඛිත්තං ජාතිආදිං තජ්ජපිඤ්ඤකිලෙසජ්ජහානෙන ජ්ඣස්සු පජ්ඣ. අසෙසන්ති සබ්බමෙව. මානපටම්භි ස මුච්ඡිතොති මානචත්ථුනිමිත්තං මුච්ඡං ආපන්නො. විජ්ජපිසාරිහුවා විරරත්තන්ති ඉමස්මිං මානපථානුයොගක්ඛණෙ විනිවත්තෙ පුබ්බෙව අරහත්තං පාපුණ්ණස්ස, “නට්ඨොහමස්මි”ති විජ්ජපිසාරී අහුවා අහොසි.

මක්ඛෙන මක්ඛිතා පජාති සුරාදිනා අත්තානං උක්කංසෙත්වා පරෙ වම්භෙත්වා පරගුණමක්ඛනලක්ඛණෙන මක්ඛෙන පිසිතත්තා මක්ඛී. පුග්ගලො හි යථා යථා පරෙසං ගුණෙ මක්ඛෙති, තථා තථා අත්තනො ගුණෙ පුඤ්ජති නිරාකරොති නාම. මානහතාති මානෙන හතගුණා. නිරයං පපතන්තීති නිරයං උපපජ්ජන්ති.

මග්ගජිනොති මග්ගෙන විජිතකිලෙසො. කිත්තිඤ්ච සුඛඤ්චාති විඤ්ඤුහි පසංසිතඤ්ච කායිකචෙතසිකසුඛඤ්ච අනුභොගීති පටිලහති. ධම්මදසොති තමාහු තථත්තන්ති තං තථභාවං සම්මාපටිපන්නං යාථාවතො ධම්මදස්සිති පණ්ඩිතා ආහු.

අබ්බිලොති පඤ්චවෙතොබ්බිලරහිතො. පධානවාති සම්මජ්ජපධානවීරියසම්පන්නො. විසුද්ධොති නිවරණසංඛිතාවලාහකාපගමෙන විසුද්ධමානසො. අසෙසන්ති නවවිධම්පි මානං අග්ගමග්ගෙන පජහිත්වා. විජ්ජායන්තකරො සම්භාවීති සබ්බසො සම්තකිලෙසො තිව්ධාය විජ්ජාය පරියොසානජ්ජන්තො භොගීති අත්තානං ඔවදති.

අට්ඨකදිවසං ආයස්මා ආනන්දො අඤ්ඤතරෙන රාජමහාමත්තෙන නිමන්තිතො පුබ්බණ්ණසමයං තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි ආයස්මතා වඩ්ඪිගිසෙන පවිජාසමණෙන. අථ තස්මිං ගෙහෙ ඉත්ථියො සබ්බාලඤ්ඤාකාරපටිමණ්ඩිතා ථෙරං උපසඩ්ධකම්ත්වා, වන්දිත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡන්ති, ධම්මං සුඤ්ඤන්ති. අථායස්මතො වඩ්ඪිගිසස්ස නවපබ්බජිතස්ස ආරම්මණං පරිග්ගහෙතුං අසක්කොත්තස්ස විසභාගාරම්මණෙ රාගො උජ්ජජ්ජි. සො සද්ධො උජුජාතිකො කුලපුත්තො “අයං මෙ රාගො වඩ්ඪිත්වා දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකම්පි අත්ථං නාසෙය්‍යා”ති වින්තෙත්වා යථානිසිත්තොව ථෙරස්ස අත්තනො පචත්ති. ආවිකරොත්තො “කාමරාගෙනා”ති ගාථමාහ. තත්ථ යදිපි කිලෙසරජ්ජනපරිලාභො කායම්පි බාධති, විත්තං පන බාධෙත්තො විරතරං බාධෙතීති දස්සෙතුං. “කාමරාගෙන ඩය්භාමි”ති වත්වා “විත්තං මෙ පරිඬය්හතී”ති චුත්තං.

නිබ්බාපනන්ති රාගනිබ්බාපනකාරණං රාගපරිජාහස්ස නිබ්බාපනසමත්ථං ඔවාදං කරොහීති අත්ථො.

සඤ්ඤාය විපරියෙසාතිආදිකා ගාථා තෙන යාවිතෙන ආයස්මතා ආනන්දෙන වුත්තා. විපරියෙසාති විපල්ලාසෙන අසුභෙ සුභන්ති පචත්තෙන විපරිත්ථගාහෙන. නිමිත්තන්ති කිලෙසජනකනිමිත්තං. පරිවජ්ජෙහීති පරිබ්බජ. සුභං රාගුපසංහිතන්ති රාගවඩ්ඪනාරම්මණං. සුභං පරිවජ්ජෙන්නො අසුභසඤ්ඤාය පරිවජ්ජෙයා, සබ්බත්ථ අනභිරතිසඤ්ඤාය. තස්මා තදුභයම්පි දස්සෙන්නො “අසුභායා”තිආදිමාහ.

තත්ථ අසුභායාති අසුභානුපස්සනාය. චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතන්ති අත්තනො චිත්තචික්ඛෙපාභාවෙන එකග්ගං ආරම්මණෙසු සුසමාහිතං අප්පිතං කත්වා භාවෙහි තච අසුභානුපස්සනං සුකරං අක්ඛාමීති. සති කායගතා ත්‍යත්ථුති වුත්තකායගතාසතිභාවනා තයා භාවිතා බහුලිකතා හොතුති අත්ථො. නිබ්බිදාබහුලො භවාති අත්තභාවෙ සබ්බස්මිඤ්ච නිබ්බෙදබහුලො හොහි.

අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහීති නිව්චනිමිත්තාදීනං උග්ගාටනෙන විසෙසතො අනිව්චානුපස්සනා අනිමිත්තා නාම, තතො මානානුසයමුජ්ජහාති තං භාවෙන්තො මග්ගපටිපාටියා අග්ගමග්ගාධිගමෙන මානානුසයං සමුවිජින්නද. මානාභිසමයාති මානස්ස දස්සනාභිසමයා චෙව පභානාභිසමයා ව. උපසන්නොති සබ්බසො රාගාදීනං සන්තතාය උපසන්නො චරිස්සසි විහරිස්සසීති අත්ථො.

තමෙව වාචන්තිආදිකා චතස්සො ගාථා හගවතා සුභාසිතසුත්තෙ (සං. නි. 1.213) දෙසිතෙ සොමනස්සජාතෙන ථෙරෙන හගවන්තං සම්මුඛා අභිත්ථවන්තෙන වුත්තා. යායත්තානං න තාපයෙති යාය වාචාය හෙතුභූතාය අත්තානං විජ්ජට්ඨාරෙන න තාපෙය්‍ය න විහෙයෙය්‍ය. පරෙ ච න විහිංසෙය්‍යාති පරෙ ච පරෙහි හින්දන්තො න බාධෙය්‍ය. සා චෙ වාචා සුභාසිතාති සා වාචා එකංසෙන සුභාසිතා නාම, තස්මා තමෙව වාචං භාසෙය්‍යාති යොජනා. ඉමාය ගාථාය අපිසුණවාචාවසෙන හගවන්තං ථොමෙති.

පටිනන්දිතාති පටිමුඛභාවෙන නන්දිතා පියායිතා සම්පති ආයතිඤ්ච සුණන්තෙහි සම්පට්චිජිතා. යං අනාදායාති යං වාචං භාසන්තො පාපානි පරෙසං අප්පියානි අනිට්ඨානි ඵරුසවචනානි අනාදාය අග්ගහෙත්වා අත්ථබ්‍යඤ්ජනමධුරං පියමෙව දීපෙති. තමෙව පියවාචං භාසෙය්‍යාති පියවාචාවසෙන අභිත්ථවි.

අමතාති සාධුභාවෙන අමතසදිසා. වුත්තඤ්ඤෙනං – “සච්චං හවෙ සාධුතරං රසාන”න්ති (සං. නි. 1.73). නිබ්බානාමතපච්චයත්තා වා අමතා. එස ධම්මො සනන්තනොති යා අයං සච්චවාචා නාම, එස පොරාණො ධම්මො චරියා පවෙණි. ඉදමෙව හි පොරාණානං ආචිණ්ණං යං තෙ න අලිකං භාසිංසු. තෙනාහ – “සච්චෙ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච, ආහු සන්තො පතිට්ඨිතා”ති. තත්ථ සච්චෙ පතිට්ඨිතත්තා එව අත්තනො ච පරෙසඤ්ච අත්ථෙ පතිට්ඨිතා, අත්ථෙ පතිට්ඨිතත්තා එව ධම්මෙ

පතිට්ඨිතා භොන්තිති වෙදිතබ්බා. සච්චවිසෙසනමෙව වා එතං. ඉදඤ්භි චුත්තං භොති – සච්චෙ පතිට්ඨිතා. කීදිසෙ? අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච, යං පරෙසං අත්ථතො අනපෙතත්තා අත්ථං අනුපරොධකරං, ධම්මතො අනපෙතත්තා ධම්මං ධම්මිකමෙව අත්ථං සාධෙතීති. ඉමාය ගාථාය සච්චවාචාවසෙන අභිත්ථවි. බෙමන්ති අභයං නිරුපද්දවං. කෙන කාරණෙනාති වෙ? නිබ්බානපත්තියා දුක්ඛස්සන්තකිරියාය, යස්මා කිලෙසනිබ්බානං පාපෙති, වට්ටදුක්ඛස්ස ච අන්තකිරියාය සංවට්ටති, තස්මා බෙමන්ති අත්ථො. අථ වා යං බුද්ධො නිබ්බානපත්තියා වා දුක්ඛස්සන්තකිරියාය වාති ද්විත්තං නිබ්බානධාතුනං අත්ථාය බෙමමග්ගප්පකාසනතො බෙමං වාවං භාසති. සා වෙ වාචනමුත්තමාති සා වාචා සබ්බවාචානං සෙට්ඨාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. ඉමාය ගාථාය මන්තාවචනාවසෙන භගවන්තං අභිත්ථවන්තො අරහත්තනිකුටෙන ථොමනං පරියොසාපෙති.

ගම්භීරපඤ්ඤාති තිස්සො ගාථා ආයස්මතො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පසංසනවසෙන චුත්තා. තත්ථ ගම්භීරපඤ්ඤාති ගම්භීරෙසු බන්ධායතනාදීසු පවත්තාය නිපුණාය පඤ්ඤාය සමන්තාගතත්තා ගම්භීරපඤ්ඤො. මෙධාසඬ්ඛාතාය ධම්මොපපඤ්ඤාය සමන්තාගතත්තා මෙධාවී. “අයං දුග්ගතියා මග්ගො, අයං සුගතියා මග්ගො, අයං නිබ්බානස්ස මග්ගො”ති එවං මග්ගෙ ච අමග්ගෙ ච කොවිදතාය මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදො. මහතියා සාවකපාරමීඤ්ඤාණස්ස මත්ථකං පත්තාය පඤ්ඤාය වසෙන මහාපඤ්ඤො. ධම්මං දෙසෙති භික්ඛුනන්ති සම්මදෙව පවත්තිං නිවත්තිං විභාවෙන්තො භික්ඛුනං ධම්මං දෙසෙති. තස්සා පන දෙසනාය පවත්තිආකාරං දස්සෙතුං “සංඛිත්තෙනපි”තිආදි චුත්තං.

තත්ථ සංඛිත්තෙනපිති “චත්තාරිමානි, ආචුසො, අරියසච්චානි. කතමානි චත්තාරි? දුක්ඛං අරියසච්චං...පෙ.... ඉමානි බො, ආචුසො, චත්තාරි අරියසච්චානි, තස්මා තිභාවුසො, ඉදං දුක්ඛන්ති යොගො කරණියො”ති එවං සංඛිත්තෙනපි දෙසෙති. “කතමඤ්චාවුසො, දුක්ඛං අරියසච්චං? ජාතිපි දුක්ඛා”තිආදිනා (ම. නි. 3.372-373) නයෙන තානෙව විභජන්තො විත්ථාරෙනපි භාසති. බන්ධාදිදෙසනාසුපි එසෙව නයො. සාලිකායිව නිග්ඝොසොති යථා මධුරං අම්බපක්කං සායින්වා පක්ඛෙහි වාතං දත්වා මධුරරවං නිච්ජාරෙන්තියා සාලිකාය නිග්ඝොසො, එවං ථෙරස්ස ධම්මං කථෙත්තස්ස මධුරො නිග්ඝොසො භොති. ධම්මසෙනාපතිස්ස භි පිත්තාදීනං වසෙන අපලිබුද්ධවචනං භොති, අයදණ්ඨෙත පහටකංසථාලකො විය සද්දො නිච්ජරති. පටිභානං උදියාතීති කථෙතුකම්යතාය සති සමුද්දතො විවියො විය උපරුපරි අනන්තං පටිභානං උට්ඨහති.

තස්සාති ධම්මසෙනාපතිස්ස. තන්ති ධම්මං දෙසෙන්තස්ස. සුඤ්ඤාතිති යං නො ථෙරො කථෙති, තං නො සොස්සාමාති ආදරජාතා සුඤ්ඤාති. මධුරන්ති ඉට්ඨං. රජනීයෙනාති කන්තෙන. සච්චනීයෙනාති කණ්ණසුබෙන. වග්ගුනාති මට්ඨෙත මනොහරෙන. උදග්ගචිත්තාති ඔදග්ගපිතියා වසෙන උදග්ගචිත්තා අලිනචිත්තා. මුදිතාති ආමොදිතා පාමොජ්ජෙන සමන්තාගතා. ඔධෙන්තිති අවදහන්ති අඤ්ඤාය විත්තං උපට්ඨපෙන්තා සොතං උපනෙන්නි.

අප්ප පන්නරසෙනිආදිකා වතස්සො ගාථා පචාරණාසුත්තන්තදෙසනාය (සං. නි. 1.215) සත්ථාරං මහාභික්ඛුසඤ්චපරිවුතං නිසින්නං දිස්වා ථොමෙන්නෙන චුත්තා. තත්ථ පන්නරසෙනි යස්මිඤ්භි සමයෙ හගවා පුබ්බාරාමෙ නිසිදන්තො සායන්හසමයෙ සම්පත්තපරිසාය කාලයුත්තං සමයයුත්තං ධම්මං දෙසෙත්වා, උදකකොට්ඨකෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා, වත්ථනිවසනො ඵකංසං සුගතමහාවීරං කත්වා, මිගාරමාතුපාසාදෙ මජ්ඣිමට්ඨිහං නිස්සාය පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසිදිත්වා, සමන්තතො නිසින්නං භික්ඛුසඤ්චං අනුච්චොකෙත්වා තදහුපොසථෙ පචාරණාදිවසෙ නිසින්නො හොති, ඉමස්මිං පන්නරසිඋපොසථෙති අත්ථො. විසුද්ධියාති විසුද්ධත්ථාය විසුද්ධිපචාරණාය. භික්ඛු පඤ්චසතා සමාගතාති, පඤ්චසතමත්තා භික්ඛු සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා නිසප්පවසෙන වෙච අප්පකාසයවසෙන ච සමාගතා. තෙ ච සංයොජනබන්ධනවිජ්ජාති සංයොජනසඤ්චානෙ සන්තානස්ස බන්ධනභූතෙ කිලෙසෙ ඡින්නිත්වා ධීතා. තතො ඵච අනිසා බිණුපුනබ්භවා ඉසීති කිලෙසදුක්ඛාභාවෙන නිදුක්ඛා බිණුපුනබ්භවා, අසෙක්ඛානං සිලක්ඛන්ධාදීනං ඵසිතභාවෙන ඉසීති.

විජිතසඤ්චාමන්ති විජිතකිලෙසසඤ්චාමන්තා විජිතමාරබලත්තා විජිතසඤ්චාමං. සත්ථවාහන්ති අට්ඨඤ්චිකෙ අරියමග්ගරථෙ ආරොපෙත්වා වෙනෙයාසත්තෙ වාහෙති සංසාරකත්තාරතො උත්තාරෙතීති හගවා සත්ථවාහො. තෙනාහ ඛුභ්මා සහම්පති “උට්ඨෙහි, වීර, විජිතසඤ්චාම, සත්ථවාහා”ති (මහාව. 8; ම. නි. 1.282), තං සත්ථවාහං අනුත්තරං සත්ථාරං සාවකා පශිරූපාසන්ති. තෙවිජ්ජා මච්චුහාසිනොති ඵවරූපෙහි සාවකෙහි පරිවාරිතො වක්කවත්ති විය රාජා අමච්චපරිවාරිතො ජනපදවාරිකවසෙන සමන්තා අනුපරියෙතීති යොජනා.

පලාපොති තුව්ඡො අන්තොසාරරහිතො, සීලරහිතොති අත්ථො. වන්දෙ ආදිච්චබන්ධුනන්ති ආදිච්චබන්ධුං සත්ථාරං දසබලං වන්දාමීති වදති.

පරොසහස්සන්තිආදිකා වතස්සො ගාථා නිබ්බානපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛුනං ධම්මං දෙසෙත්තං හගවත්තං ථොමෙන්නෙන චුත්තා. තත්ථ පරොසහස්සන්ති අතිරෙකසහස්සං, අභිසන්තෙළසාති භික්ඛුසහස්සාති සන්ධාය චුත්තං. අකුතොහයන්ති නිබ්බානෙ කුතොච්චි හයං නත්ථී. නිබ්බානං පත්තස්ස ච කුතොච්චි හයං නත්ථීති නිබ්බානං අකුතොහයං නාම.

“ආගුං න කරොති”තිආදිනා (සු. නි. 527) චුත්තකාරණෙහි හගවා නාගොති චුච්චතීති නාගනාමොසි හගවාති. ඉසීනං ඉසිසත්තමොති සාවකපච්චෙකබුද්ධඉසීනං උත්තමො ඉසි, විපස්සිසම්මාසම්බුද්ධතො පට්ඨාය ඉසීනං වා සත්තමකො ඉසි. මහාමෙසොවාති වාතුද්දිපිකමහාමෙසො විය හුත්වා.

දිවා විහාරාති පටිසල්ලානට්ඨානතො. සාවකො තෙ, මහාවීර, පාදෙ වන්දති වඩ්ඪිසොති ඉදං ථෙරො අරහත්තං පත්වා අත්තතො විසෙසාධිගමං පකාසෙන්නො වදති.

උම්මග්ගපටන්තිආදිකා වතස්සො ගාථා භගවතා “කිං නු තෙ, වඩ්ඪිස, ඉමා ගාථායො පුබ්බෙ පරිචිතක්කිතා, උදාහු යානසො වෙතා පටිභන්ති”ති පුච්ඡිතෙන යානසො පටිභන්තිති දස්සෙන්තෙන වුත්තා. කස්මා පනෙවං තං භගවා අවොච? සඬ්ඝමජ්ඣෙ කිර කථා උදපාදි – “වඩ්ඪිසත්ථෙරො විස්සට්ඨගන්ථො නෙව උද්දෙසෙන, න පරිපුච්ඡාය, න යොනිසොමනසිකාරෙන කම්මං කරොති. ගාථං ඛන්ධන්තො වණ්ණපදානි කරොන්තො විවරති”ති. අථ භගවා “ඉමෙ හික්ඛු වඩ්ඪිසස්ස පටිභානසම්පත්තිං න ජානන්ති, අභමස්ස පටිභානසම්පත්තිං ජානාපෙස්සාමි”ති වින්තෙත්වා “කිං නු ඛො, වඩ්ඪිසා”තිආදිනා පුච්ඡති. උම්මග්ගපටන්ති අනෙකානි කිලෙසුප්පජ්ජනපථානි. වට්ඨපසුතපට්ඨාය හි පටන්ති වුත්තං. පභිජ්ජ ඛිලානිති රාගාදිඛිලානි පඤ්ච හින්දිත්වා වරසි. තං පස්සථානි එවං අභිභුයා ව ඡින්දිත්වා ව වරන්තං බුද්ධං පස්සථ. ඛන්ධපමුඤ්චකරන්ති ඛන්ධනමොචනකරං. අසිතන්ති අනිස්සිතං. භාගසො පටිභජ්ජානි සතිපට්ඨානාදිකොට්ඨාසතො ධම්මං පටිභජ්ජනියං කත්වා. පටිභජ්ජානිපි පායො. උද්දෙසාදිකොට්ඨාසතො පකාරෙන විභජිත්වා විභජිත්වා ධම්මං දෙසෙතිති අත්ථො.

ඔසස්සානි කාමාදිවතුරොසස්ස. අනෙකච්ඡිතන්ති සතිපට්ඨානාදිවසෙන අනෙකවිධං අට්ඨන්තියාය වා කම්මට්ඨානානං වසෙන අනෙකප්පකාරං අමතාවහං මග්ගං අක්ඛාසි අභාසි. තස්මිඤ්ච අමතෙ අක්ඛාතෙති තස්මිං තෙන අක්ඛාතෙ අමතෙ අමතාවහෙ. ධම්මදසානි ධම්මස්ස පස්සිතාරො. යීතා අසංභීරානි කෙනවි අසංභාරියා හුත්වා පතිට්ඨිතා. අතිවිජ්ඣානි අතිවිජ්ඣිත්වා. සබ්බට්ඨිතිනන්ති සබ්බෙසං දිට්ඨිට්ඨානානං විඤ්ඤාණට්ඨිතිනං වා. අතික්කමමද්දසානි අතික්කමභූතං නිබ්බානං අද්දස. අග්ගන්ති උත්තමං ධම්මං. අග්ගෙති වා පායො, පයමතරන්ති අත්ථො. දසද්ධානන්ති පඤ්චවග්ගියානං අග්ගං ධම්මං, අග්ගෙ වා ආදිතො දෙසයිති අත්ථො.

තස්මානි යස්මා “එස ධම්මො සුදෙසිතො”ති ජානන්තෙන පමාදො න කාතබ්බො, තස්මා අනුසික්ඛෙති තිස්සො සික්ඛා විපස්සනාපටිපාටියා මග්ගපටිපාටියා ව සික්ඛෙය්‍යා.

බුද්ධානුබුද්ධොතිආදිකා තිස්සො ගාථා ආයස්මතො අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස ථොමනවසෙන වුත්තා. තත්ථ බුද්ධානුබුද්ධොති බුද්ධානං අනුබුද්ධො. බුද්ධා හි පයමං චත්තාරි සච්චානි බුජ්ඣිංසු, පච්ඡා ථෙරො සබ්බපයමං, තස්මා බුද්ධානුබුද්ධොති. ථීරෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි සමන්තාගතත්තා ථෙරො, අකුප්පධම්මොති අත්ථො. තිබ්බනික්කමොති දළ්භවීරියො. සුඛවිභාරානන්ති දිට්ඨධම්මසුඛවිභාරානං. විවෙකානන්ති තිණ්ණමිපි විවෙකානං. සබ්බස්ස තන්ති යං සබ්බසාවකෙන පත්තබ්බං, අස්ස අනෙත තං අනුප්පත්තං. අප්පමත්තස්ස සික්ඛතොති අප්පමත්තෙන හුත්වා සික්ඛන්තෙන.

තෙවිජ්ජො වෙනොපරියකොවිදොති ඡසු අභිඤ්ඤාසු වතස්සො වදති, ඉතරා ද්වෙ යදිපි න වුත්තා, ථෙරො පන ඡළභිඤ්ඤොච. යස්මා ථෙරං හිමවන්තෙ

ජද්දන්තදහනො ආගන්ත්වා හගවති පරමනිපච්චකාරං දස්සෙත්වා, චන්දන්තං දිස්වා පසන්තමානසෙන හගවතො සම්මුඛා ථෙරං අභිත්ථවන්තෙන ඉමා ගාථා වුත්තා, තස්මා “කොණ්ඩඤ්ඤො බුද්ධදායාදො, පාදෙ චන්දති සත්ථුනො”ති වුත්තං.

නගස්ස පස්සෙතිආදිකා තිස්සො ගාථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං සබ්බෙහෙව අරහන්තෙහි හගවති කාළසිලායං විහරන්තෙ ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙසං භික්ඛුනං චිත්තං සමන්වෙසන්තො අරහත්තඵලවිමුත්තිං පස්සිත්ථ. තං දිස්වා ආයස්මා වඩ්ඪිසො හගවන්තං ථෙරෙ ව අභිත්ථවන්තො අභාසි. තත්ථ නගස්ස පස්සෙති ඉසිගිලිපබ්බතස්ස පස්සෙ කාළසිලායං. ආසීනන්ති නිසින්තං.

වෙනසාති අත්තනො වෙනොපරියඤාණෙන. චිත්තං නෙසං සමන්වෙසන්ති තෙසං බිණාසවහික්ඛුනං චිත්තං සමන්වෙසන්තො. අනුපරියෙතීති අනුක්කමෙන පරිච්ඡින්නදති.

ඵචං සබ්බධිගසම්පන්නං “මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගු”න්ති වුත්තාය සත්ථුසම්පත්තියා වෙච “තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනො”ති වුත්තාය සාවකසම්පත්තියා වාති සබ්බෙහි අභිගෙහි සම්පන්නං සමන්තාගතං. මුනින්ති හි ඉමිනා පදෙන මොනසධ්ධාතෙන ඤාණෙන සත්ථු අනවසෙසඤ්ඤායාවබ්බොධො වුත්තොති අනාවරණඤාණෙන දසබලඤ්ඤාණාදීනං සධ්ධිගහො කතො හොති, තෙනස්ස ඤාණසම්පදං දස්සෙති. දුක්ඛස්ස පාරගුන්ති ඉමිනා පහානසම්පදං. තදුහයෙන ව සත්ථු ආනුභාවසම්පදාදයො දස්සිතා හොන්ති. තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනොති ඉමිනා සාවකානං ඤාණසම්පත්තිදීපනෙන ව නිබ්බානධාතුයා අධිගමදීපනෙන ව පද්ද්වයෙන සත්ථුසාවකසම්පත්ති දස්සිතා හොති. තථා හි යථාචුත්තමත්ථං පාකට්ඨරං කාතුං “මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගුං. අනෙකාකාරසම්පන්නං, පයිරුපාසන්ති ගොතම”න්ති වුත්තං. තත්ථ අනෙකාකාරසම්පන්නන්ති අනෙකෙහි ආකාරෙහි සම්පන්නං, අනෙකාකාරගුණසමන්තාගතන්ති අත්ථො.

චන්දො යථාති ගාථා හගවන්තං වම්පානගරෙ ගග්ගරාය පොක්ඛරණියා තීරෙ මහතා භික්ඛුසඤ්ඤාන අනෙකෙහි ව දෙවනාගසහස්සෙහි පරිවුතං අත්තනො චණ්ණෙන ව යසසා ව විරොචමානං දිස්වා සොමනස්සජාතෙන අභිත්ථවන්තෙන වුත්තා. තත්ථ චන්දො යථා විගතවලාහකෙ නහෙති යථා සරදසමයෙ අපගතවලාහකෙ වලාහකසදිසෙන අඤ්ඤෙන ව මහිකාදිනා උපක්කිලෙසෙන විමුත්තෙ ආකාසෙ පුණ්ණචන්දො විරොචති, වීතමලොච භාණුමාති තෙනෙව වලාහකාදිඋපක්කිලෙසවිගමෙන විගතමලො භාණුමා සූරියො යථා විරොචති. ඵචම්පි, අභිගිරස, ත්වන්ති ඵචං අභිගෙහි නිව්ජරණජුතීහි ජුතිමත්ත ත්වම්පි මහාමුනි හගවා, අතිරොචසි අත්තනො යසසා සදෙවකං ලොකං අතික්කමිත්වා විරොචසීති.

කාවෙය්‍යමත්තාතිආදිකා දස ගාථා අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චෙක්ඛිත්වා සත්ථු අත්තනො ව ගුණෙ විභාවෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ

කාවේයාමත්තාති කාවේයොන කබ්බකරණෙන මත්තා මානිතා සම්භාවිතා
ගුණොදයං ආපන්නා. අද්දසාමාති අද්දසිමිහා.

අද්ධා නො උදපජ්ජපාති රතනත්තයං අද්ධා අමිහාකං උපකාරත්ථාය උජ්ජජ්ජි.

වචනන්ති සච්චපටිසංයුත්තං ධම්මකථං. ඛන්ධෙ ආයතනානි ව ධාතුයො වාති
පඤ්චක්ඛන්ධෙ ද්වාදසායතනානි, අට්ඨාරස ධාතුයො ව. ඉමස්මිං යානෙ
ඛන්ධාදිකථා වත්තබ්බා. සා විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 2.421 ආදයො) විත්ථාරිතා
ඵවාති තත්ථ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. විදිත්වානාති රූපාදිවිභාගාදිතො
අනිච්චතාදිතො ව පුබ්බභාගඤ්ඤාණෙන ජානිත්වා.

යෙ තෙ සාසනකාරකාති යෙ තෙ සත්තා තථාගතානං සාසනකාරකා, තෙසං
බහුතං අත්ථාය වත උජ්ජජ්ජන්ති තථාගතා.

යෙ නියාමගතද්දසාති නියාමො ඵව නියාමගතං, යෙ හික්ඛු හික්ඛුනියො ව
සම්මත්තනියාමං අද්දසංසු අධිගච්ඡිංසු. තෙසං අත්ථාය වත බොධිං සම්මාසම්බොධිං
අජ්ඣගමා, මුනි හගවාති යොජනා.

සුදෙසිතාති වෙනෙයාජ්ඣාසයානුරූපං සඬ්ඛෙපතො විත්ථාරතො ව සුට්ඨු
දෙසිතා. චක්ඛුමතාති පඤ්චහි චක්ඛුහි චක්ඛුමතා. අත්තහිතකාමෙහි අරණියානි
කරණියානි අරියභාවකරානි, අරියස්ස වා හගවතො සච්චානීති අරියසච්චානි.
දුක්ඛන්තිආදි තෙසං අරියසච්චානං සරූපදස්සනං. ඉමස්මිං යානෙ අරියසච්චකථා
වත්තබ්බා, සා සබ්බාකාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ (විසුද්ධි. 2.529 ආදයො) විත්ථාරිතාති
තත්ථ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. ඵවමෙතෙ තථාති ඵනෙ දුක්ඛාදයො
අරියසච්චධම්මා ඵවං දුක්ඛාදිජපකාරෙන තථා අවිතථා අනඤ්ඤා. චුත්තා දිට්ඨා
මෙ තෙ යථා තථාති යථා සත්ථාරා චුත්තා, තථා මයා දිට්ඨා, අරියමග්ගඤ්ඤාණෙන
පටිච්චිදත්තා ඵවං තෙසං. සදත්ථො මෙ අනුජ්ජත්තො අරහත්තං මයා සච්ඡිකතං.
තතො ව කතං බුද්ධස්ස හගවතො සාසනං ඔවාදානුසිට්ඨියං අනුපතිට්ඨො.

ස්වාගතං වත මෙ ආසීති සුආගමනං වත මෙ අහොසි. මම බුද්ධස්ස සන්තිකෙති
මම සම්බුද්ධස්ස හගවතො සන්තිකෙ සම්පෙ.

අහිඤ්ඤාපාරම්ප්පත්තොති ඡන්තම්පි අහිඤ්ඤානං පාරම්, උක්කංසං අධිගතො.
ඉමිතා හි පදෙන චුත්තමෙවත්ථං විවරිතුං “සොතධාතු විසොධිතා”තිආදි චුත්තං.

පුච්ඡාමි සත්ථාරන්තිආදිකා ද්වාදස ගාථා අත්තතො උපජ්ඣායස්ස
පරිනිබ්බුතභාවං පුච්ඡන්තෙන චුත්තා. ආයස්මතො නිග්‍රොධකජ්ජත්ථෙරස්ස හි
පරිනිබ්බානකාලෙ ආයස්මා වඩ්ඪිසො අසම්මුඛා අහොසි. දිට්ඨපුබ්බඤ්ච තෙන
තස්ස හත්ථකුක්කුච්චාදි, පුබ්බවාසනාවසෙන හි තාදිසඤ්ච ආයස්මතො
පිලිත්ථව්ඡස්ස වසලවාදෙන සමුදාචාරො විය ඛිණාසවානම්පි හොතියෙව. තෙන
“පරිනිබ්බුතො නු බො මෙ උපජ්ඣායො, උදාහු නො”ති උජ්ජන්තපරිචිතක්කො

සත්ථාරං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං – “උපජ්ඣායස්ස පරිනිබ්බතභාවං පුච්ඡන්තෙන වුත්තා”ති. තත්ථ සත්ථාරන්ති දිට්ඨධම්මිකාදීහි වෙනෙය්‍යානං අනුසාසකං. අනොමපඤ්ඤන්ති ඔමං වුව්වති පරිත්තං ලාමකං. න ඔමපඤ්ඤං අනොමපඤ්ඤං, මහාපඤ්ඤන්ති අත්ථො. දිට්ඨෙව ධම්මෙති පච්චක්ඛමෙව, ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙති අත්ථො. විචිකිච්ඡානන්ති සංසයානං ඵවරූපානං වා පරිචිතක්කානං ඡෙත්තා. අග්ගාලවෙති අග්ගාලවවෙතියසඬ්ඛානෙ විහාරෙ. ඤාතොති පාකටො. යසස්සීති ලාභසක්කාරසම්පන්නො. අභිනිබ්බතත්තොති උපසන්නසභාවො අපරිධය්‍යමානවිත්තො.

තයා කතන්ති තාදිසෙ ඡායාසම්පන්නෙ නිග්‍රොධරුක්ඛමුලෙ නිසින්නත්තා “නිග්‍රොධකප්පො”ති තයා කතං නාමං. ඉති සො යථා අත්තනා උපලක්ඛිතං තථා වදති. භගවා පන න නිසින්නත්තා ඵව තං තථා ආලපති, අපි ව බො තත්ථ අරහත්තං පත්තත්තාපි. බ්‍රාහ්මණස්සාති ජාතිං සන්ධාය වදති. සො කිර බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලා පබ්බජිතො. නමස්සං අවරින්ති නමස්සමානො විහාසිං. මුත්‍යපෙබොති නිබ්බානෙ පතිට්ඨිතො.

දළ්භධම්මදස්සීති භගවන්තං ආලපති. දළ්භධම්මඤ්ඤි නිබ්බානං අභිජ්ජනට්ඨෙත, තඤ්ච භගවා පස්සි දස්සෙසි ව.

සක්කාතිපි භගවන්තමෙව කුලනාමෙන ආලපති. මයම්පි සබ්බෙති, නිරවසෙසපරිසං සඬ්ඛණ්හිත්වා අත්තානං දස්සෙන්නො වදති. සමන්තවක්ඛුතිපි භගවන්තමෙව සබ්බඤ්ඤානඤ්ඤාණෙන ආලපති. සමවට්ඨිතාති සම්මා අවට්ඨිතා, ආභොගං කත්වා ධීතා. නොති අම්භාකං. සවනායාති ඉමස්ස පඤ්ඤාස්ස වෙය්‍යාකරණං සවනත්ථාය. සොතාති සොතධාතුයා. තුවං නො සත්ථා ත්වමනුත්තරොසීති ථුතිවචනවසෙන වදති.

ජිත්ඤ නො විචිකිච්ඡන්ති විචිකිච්ඡාපටිරූපකං තං පරිචිතක්කං සන්ධායාහ. අකුසලවිචිකිච්ඡාය පන ථෙරො නිබ්බිචිකිච්ඡෙව. බුහි මෙතන්ති බුහි මෙ ඵතං. යං මයා යාවිතොසි “තං සාවකං, සක්ක, මයම්පි සබ්බෙ අඤ්ඤාතුම්චිඡාමා”ති යාවිතොව, තං බ්‍රාහ්මණං පරිනිබ්බතං වෙදය භූරිපඤ්ඤ. මජ්ඣෙව නො භාසා”ති පරිනිබ්බතං ජානිත්වා මහාපඤ්ඤ භගවා මජ්ඣෙව අම්භාකං සබ්බෙසං භාස, යථා සබ්බෙ මයං ජානෙය්‍යාම. සක්කොව දෙවාන සහස්සනෙත්තොති, ඉදං පන ථුතිවචනමෙව. අපිවෙත්ථ අයමධිජ්ජායො – යථා සක්කො සහස්සනෙත්තො දෙවානං මජ්ඣෙ තෙහි සක්කච්චං සම්පට්චිජ්ජිතවචනං භාසති, ඵවං අම්භාකං මජ්ඣෙ අමහෙහි සම්පට්චිජ්ජිතවචනං භාසාති.

යෙ කෙවීති ඉමම්පි ගාථං භගවන්තං ථුනන්තො වත්තුකාමතං ජනෙතුං භණ්ති. තස්සත්ථො – යෙ කෙවි අභිජ්ඣාදයො ගන්ථා, තෙසං අප්පභානෙ සති මොහවිචිකිච්ඡානං පහානාභාවතො මොහමග්ගාති ව, අඤ්ඤාණපක්ඛාති ව, විචිකිච්ඡානාති ව වුව්වන්ති. සබ්බෙ තෙ තථාගතං පත්වා තථාගතස්ස

දෙසනාබලෙන විද්ධංසිතා භවන්ති, නස්සන්ති. කිංකාරණන්ති? චක්ඛුස්සි එතං පරමං නරානං, යස්මා තථාගතො සබ්බගන්ථවිධමනෙන පඤ්ඤාවක්ඛුජනනතො නරානං පරමං චක්ඛුන්ති චුත්තං හොති.

නො වෙ හි ජාතුති ඉමම්පි ගාථං පුනන්තො එව චත්තුකාමතං ජනෙන්තො භණ්ති. තත්ථ ජාතුති එකංසවචනං. පුරිසොති භගවන්තං සන්ධායාහ.

ජොතිමන්තොති පඤ්ඤාජොතිසම්පන්නා සාරිපුත්තාදයො. ඉදං චුත්තං හොති – යදි භගවා පුරත්ථිමාදිහෙදො වාතො විය අබ්බසනං දෙසනාවෙගෙන කිලෙසෙ විහනෙය්‍ය, තතො යථා අබ්බසනනිචුතො ලොකො තමොව හොති එකන්ධකාරො, එවං සබ්බොපි ලොකො අඤ්ඤාණනිචුතො තමොව සියා. යෙ වාපි ඉමෙ ඉදානි ජොතිමන්තො බායන්ති සාරිපුත්තාදයො, තෙපි න භාසෙය්‍යං, න දීපෙය්‍යන්ති.

ධිරා වාති ඉමම්පි ගාථං පුරිමනෙයෙනෙවාහ. තස්සත්ථො – ධිරා ව පණ්ඩිතපුරිසා, පජ්ජොතකරා භවන්ති පඤ්ඤාපජ්ජොතං උප්පාදෙන්ති. තං තස්මා අහං තං වීර පධානවීරියසමන්තාගත භගවා, තථෙව මඤ්ඤෙ ධිරො පජ්ජොතකරොත්ථෙව මඤ්ඤාමි. මයම්පි විපස්සිනං සබ්බධම්මෙ යථාභූතං පස්සන්තං භගවන්තං ජානන්තා එව උපාගම්මිහා. තස්මා ‘පරිසාසු නො ආචිකරොහි කප්පං පරිනිබ්බුතොව යථා නිග්‍රොධකප්පං ආචිකරොහි පකාසෙහි’ ති.

බ්‍රිජ්ජන්ති ඉමම්පි ගාථං පුරිමනෙයෙනෙව ආහ. තස්සත්ථො – භගවා බ්‍රිජ්ජං ගිරං එරය වග්ගු වග්ගුං අවිරායමානො වාචං භාස වග්ගු මනොහරං. භංසොව යථා සුචණ්ණභංසො ගොවරං පරිග්ගණ්හන්තො ජාතස්සරවනසණ්ඩං දිස්වා ගීවං පග්ගස්ස පක්ඛෙ උද්ධුනිත්වා හට්ඨතුට්ඨො සණ්ඝං අතරමානො වග්ගුං නිකුජති ගිරං නිච්ජාරෙති, එවමෙවං ත්වං සණ්ඝං නිකුජ ඉමිනා මහාපුරිසලක්ඛණඤ්ඤතරෙන ඛින්දස්සරෙන සුට්ඨු විකප්පිතෙන අභිසඬ්ඛතෙන, එතෙ මයං සබ්බෙ උජුගතා අවික්ඛිත්තමානසා හුත්වා තව නිකුජං සුඤ්ඤාමාති.

පහීනජාතිමරණන්ති, ඉදම්පි පුරිමනෙයෙනෙව ආහ. තත්ථ න සිස්සතීති අසෙසො, තං අසෙසං, සොතාපන්නාදයො විය කිඤ්චි අසෙසෙත්වා පහීනජාතිමරණන්ති චුත්තං හොති. නිග්ගස්සාති නිබන්ධිත්වා, ධොනන්ති ධුතසබ්බපාපං. වදෙස්සාමිති කථාපෙස්සාමි ධම්මං. න කාමකාරො හොහි පුපුජ්ජනානන්ති පුපුජ්ජනසෙක්ඛාදීනං තිව්ධානං ජනානං කාමකාරො නත්ථි, තෙ යං ඉච්ඡන්ති ඤාතුං වා චත්තුං වා, තං න සක්කොන්ති. සඬ්ඛෙය්‍යකාරො ව තථාගතානන්ති තථාගතානං පන වීමංසකාරො පඤ්ඤාපුබ්බඤ්ඤාමකිරියා, තෙ යං ඉච්ඡන්ති ඤාතුං වා චත්තුං වා, තං සක්කොන්තියෙවාති අධිප්පායො.

ඉදානි තං සඬ්ඛෙය්‍යකාරං පකාසෙන්තො ‘සම්පන්නවෙය්‍යාකරණං’න්ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – තථා හි තව භගවා ඉදං සමුප්පුපඤ්ඤස්ස සබ්බත්ථ අප්පට්ඨනභාවෙන උජුගතපඤ්ඤස්ස සම්මදෙව චුත්තං පවත්තිතං සම්පන්නවෙය්‍යාකරණං ‘සන්තතිමහාමත්තො සත්තතාලමත්තං අබ්බුග්ගන්ත්වා

පරිනිබ්බායිස්සති, සුප්පබුද්ධො සක්කො සත්තමෙ දිවසෙ පථවිං පවිසිස්සති” ති එවමාදිං සමුග්ගහිතං සම්මදෙව උග්ගහිතං අවිපරිතං දිට්ඨං, පුන සුට්ඨතරං අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා ආහ. අයමඤ්ජලි පවිජ්ජමො සුප්පණාමිතොති අයං අපරොපි අඤ්ජලි සුට්ඨතරං පණාමිතො. මා මොහයි ජානන්ති මා නො අවචනෙන මොහයි, ජානන්තො තස්ස ගතිං. අනොමපඤ්ඤාති භගවන්තං ආලපති.

පරොපරන්ති ඉමං පන ගාථං අපරෙනපි පරියායෙන අමොහනමෙව යාවන්තො ආහ. තත්ථ පරොපරන්ති ලොකුත්තරලොකියවසෙන සුන්දරාසුන්දරං දුරෙ සන්තිකෙ වා. අරියධම්මන්ති චතුසච්චධම්මං. විදිත්වාති පටිච්ඡික්ඛිත්වා. ජානන්ති සබ්බං ඤෙය්‍යධම්මං ජානන්තො. වාචාහිකඛ්ඛාමිති යථා සම්මති සම්මකාලෙ උණ්භාහිතත්තො පුරිසො කිලන්තො තසිතො වාරිං, එවං තෙ වාවං අහිකඛ්ඛාමි. සුතං පවස්සාති සුතසඛ්ඛාතං සද්දායතනං පවස්ස පග්ගර මුඤ්ච පවත්ත. “සුතස්ස වස්සා” තිපි පාළි. චුත්තපකාරස්ස සද්දායතනස්ස වුට්ඨිං වස්සාති අත්ථො.

ඉදානි යාදිසං වාවං අහිකඛ්ඛති, තං පකාසෙත්තො “යදත්ථික”න්ති ගාථමාහ. තත්ථ කප්පායනොති කප්පමෙව පුජාවසෙන වදති. යථා විමුත්තොති “කිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා යථා අසෙක්ඛො, උදාහු සඋපාදිසෙසාය යථා සෙක්ඛො” ති වා පුච්ඡති. සෙසමෙත්ථ පාකටමෙව.

එවං ද්වාදසහි ගාථාහි යාවිතො භගවා තං වියාකරොත්තො “අවිජෙවජ්ඣ”තිආදිමාහ. තත්ථ අවිජෙවජ්ඣ තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ (ඉති භගවා) කණ්හස්ස සොතං දීඝරත්තානුසයිතන්ති ඉමස්මිං නාමරූපෙ කාමතණ්හාදිහෙදා තණ්හා දීඝරත්තං අප්පහිනට්ඨොන අනුසයිතා කණ්හනාමකස්ස මාරස්ස සොතන්තිපි වුච්චති. තං කණ්හස්ස සොතමුතං දීඝරත්තානුසයිතං ඉධ නාමරූපෙ තණ්හං කප්පායනො ඡින්දි. ඉති භගවාති ඉදං පන සඬිගිතිකාරානං වචනං. අතාරි ජාතිං මරණං අසෙසන්ති සො තං තණ්හං ඡෙත්වා අසෙසං ජාතිමරණං අතරි අනුපාදිසෙසාය පරිනිබ්බායිති දස්සෙති, ඉච්චබ්බි භගවා පඤ්චසෙට්ඨොති ආයස්මතා වඬිගිසෙන පුට්ඨො භගවා එවං අවොච පඤ්චහි සද්ධාදිහි ඉන්ද්‍රියෙහි අනඤ්ඤසාධාරණෙහි චක්ඛුහි වා සෙට්ඨො. අථ වා පඤ්චසෙට්ඨොති පඤ්චහි සිලාදිහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි, පඤ්චහි වා හෙතුසම්පදාදිහි සෙට්ඨො උත්තමො පවරොති සඬිගිතිකාරානමෙවිදම්පි වචනං.

එවං චුත්තෙ භගවතො භාසිතං අහිනන්දමානසො ආයස්මා වඬිගිසො “එස සුත්වා”තිආදිකා ගාථායො ආහ. තත්ථ පයමගාථායං න මං වඤ්චෙසිති යස්මා පරිනිබ්බුතො, තස්මා තස්ස පරිනිබ්බුතභාවං ඉච්ඡන්තං මං න වඤ්චෙසි, න විසංවාදෙසිති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙව.

දුතියගාථායං යස්මා මුත්‍යපෙබො විහාසි, තස්මා තං සන්ධායාහ “යථා වාදී තථා කාරි, අහු බුද්ධස්ස සාවකො”ති. මච්චුනො ජාලං තත”න්ති තෙභූමකවට්ටෙ විත්ථතං මාරස්ස තණ්හාජාලං. මායාවිතොති බහුමායස්ස. “තථා මායාවිතො” තිපි

කෙවි පයින්ති, තෙසං යො අනෙකාහි මායාහි අනෙකක්ඛන්තුං භගවන්තං
උපසඬ්ඛමි. තස්ස තථා මායාවිනොති අධිජ්ජායො.

තනියගාථාය ආදීන්ති මූලකාරණං. උපාදානස්සාති වට්ඨස්ස. වට්ඨං දළ්භෙහි
කම්මකිලෙසෙහි උපාදාතබ්බට්ඨෙයන “උපාදාන”න්ති චුත්තං. තස්ස උපාදානස්ස
ආදිං අවිජ්ජාතණ්භාදිභෙදං කාරණං ඤාණචක්ඛුනා අද්දස. කප්පො කප්පියොති එවං
චත්තුං වට්ඨති භගවාති අධිජ්ජායෙන වදති. අවිචගා වතාති අතික්කන්තො වත.
මච්චුධෙය්‍යන්ති මච්චු එත්ථ ධියාතීති මච්චුධෙය්‍යං, තෙභුමකවට්ඨං සුදුන්තරං
අවිචගා වතාති වෙදජාතො වදති.

ඉදානි සත්ථරි අත්තනො උපජ්ඣායෙ ව පසන්නමානසො පසන්නාකාරං
විභාවෙන්තො “තං දෙවදෙව”න්ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ තං දෙවදෙවං වන්දාමීති
සම්මුතිදෙවො, උපපත්තිදෙවො, විසුද්ධිදෙවොති තෙසං සබ්බෙසම්පි දෙවානං
උත්තමදෙවතාය දෙවදෙවං ද්විපදුක්තම භගවා තං වන්දාමි. න කෙවලං තංයෙව, අථ
බො තව සච්චාහිසම්බොධියා අනුධම්මජාතත්තා අනුජාතං, මාරවිජයෙන
මහාවීරියතාය මහාවීරං, ආගුඅකරණාදිඅත්ථෙත නාගං තව උරෙ
වායාමජනිතජාතිතාය ඔරසං පුත්තං නිග්‍රොධකප්පඤ්ච වන්දාමි.

එවමෙනෙ සුභුතිආදයො වඩ්ඪිසපරියොසානා ද්විසතං චතුසට්ඨි ව මහාථෙරා ඉධ
පාළියං ආරුළුභා, තෙ සබ්බෙ යථා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකභාවෙන එකවිධා. තථා
අසෙක්ඛනාවෙන, උක්ඛිත්තපලිසතාය සංකිණ්ණපරික්ඛතාය, අබ්බුළුභෙසිකතාය,
නිරග්ගලතාය, පන්නද්ධජතාය, පන්නභාරතාය, විසංයුත්තතාය, දසසු අරියවාසෙසු
චුට්ඨවාසතාය ව. තථා හි තෙ පඤ්චඩ්ගවිජ්ජනා, ඡළඬ්ගසමන්තාගතා, එකාරක්ඛා,
චතුරාපස්සෙනා, පනුණ්ණපච්චෙකසච්චා, සමවයසට්ඨෙසනා, අනාවිලසඬ්ඛකප්පා,
පස්සද්ධකායසඬ්ඛාරා, සුවිමුත්තවිත්තා, සුවිමුත්තපඤ්ඤා ව (අ. නි. 10.19). ඉති
එවමාදිනා නයෙන එකවිධා.

එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පන්නා, න එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පන්නාති දුට්ඨා.
තත්ථ අඤ්ඤාසි කොණ්ඩඤ්ඤප්පමුඛා පඤ්චවග්ගියත්ථෙරා, යසත්ථෙරො, තස්ස
සභායභූතා විමලො සුඛාහු පුණ්ණජී ගවම්පතීති චත්තාරො, අපරෙපි තස්ස
සභායභූතා පඤ්චපඤ්ඤාස, තිංස භද්දවග්ගියා, උරුවෙලකස්සපප්පමුඛා
සභස්සපුරාණජට්ඨා, ද්වෙ අග්ගසාවකා, තෙසං පරිවාරභූතා අඬ්ඪතෙරසසනා
පරිබ්බාජකා, වොරො අඬ්ඪගුලිමාලත්ථෙරොති සබ්බෙ සභස්සං පඤ්ඤාසාධිකානි
තීණි සතානි ව භොන්ති. තෙනෙතං චුච්චති –

“සතත්තයං සභස්සඤ්ච, පඤ්ඤාසඤ්ච පුනාපරෙ;
එතෙ ථෙරා මහාපඤ්ඤා, සබ්බෙව එහිහික්ඛුකා”ති.

න කෙවලඤ්ච එතෙ එව, අථ බො අඤ්ඤෙපි බහු සන්ති. සෙය්‍යාථිදං – සෙලො
බ්‍රාහ්මණො, තස්ස අත්තෙවාසිකභූතා තිසතබ්‍රාහ්මණා, මහාකප්පිනො, තස්ස

පරිවාරභූතං පුරිසසහස්සං, සුද්ධොදනමහාරාජෙන පෙසිතා කපිලවත්ථුවාසිනො
 දසසහස්සපුරිසා, මහාබාවරියබ්බාහිමණස්ස අන්තෙවාසිකභූතා අජිතාදයො සොළස
 සහස්සපරිමාණාති. එවං චුත්තතො අඤ්ඤෙ න එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පදා, තෙ
 පන සරණගමනුපසම්පදා, ඔවාදපටිග්ගහණුපසම්පදා, පඤ්භාබ්‍යාකරණුපසම්පදා,
 ඤත්තිවතුත්ථකම්මුපසම්පදාති ඉමෙහි වතුහි ආකාරෙහි ලද්දුපසම්පදා. ආදිතො හි
 එහිහික්ඛුභාවුපගතා ථෙරා, තෙසං භගවා පබ්බජ්ජං විය තීහි සරණගමනෙහෙව
 උපසම්පදම්පි අනුඤ්ඤාසි, අයං සරණගමනුපසම්පදා. යා පන –

“තස්මාතිහ තෙ, කස්සප, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘තිබ්බං මෙ හිරොත්තජ්ජං,
 පච්චුපට්ඨිතං භවිස්සති ථෙරෙසු නවෙසු මජ්ඣිමෙසු’ති, එවං හි තෙ, කස්සප,
 සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, කස්සප, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘යංකිඤ්චි ධම්මං
 සුඤ්ඤාමි කුසලුපසංහිතං, සබ්බං තං අට්ඨං කත්වා මනසි කරිත්වා
 සබ්බවෙනසා සමන්තාහරිත්වා ඔහිතසොතො ධම්මං සුඤ්ඤාමි’ති, එවඤ්චි
 තෙ, කස්සප, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, කස්සප, එවං සික්ඛිතබ්බං –
 ‘සාතසහගතා ව මෙ කායගතා සති න විජහිස්සති’ති, එවඤ්චි තෙ, කස්සප,
 සික්ඛිතබ්බං’න්ති (සං. නි. 2.154).

ඉමස්ස ඔවාදස්ස පටිග්ගහණෙන මහාකස්සපත්ථෙරස්ස අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා,
 අයං ඔවාදපටිග්ගහණුපසම්පදා නාම. යා පුබ්බාරාමෙ වඩ්ඤාමන්තෙන භගවතා
 “උද්ධුමාතකසඤ්ඤාති වා සොපාක ‘රූපසඤ්ඤා’ති වා ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා
 නානාබ්‍යඤ්ජනා, උදාහු එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නාන”න්තිආදිනා අසුභනිස්සිතෙසු
 පඤ්ඤෙසු පුච්ඡිතෙසු භගවත්තං උපසම්ඤාමන්තෙන සත්තවස්සිකෙන
 සොපාකසාමණෙරෙන “උද්ධුමාතකසඤ්ඤාති වා භගවා ‘රූපසඤ්ඤා’ති වා ඉමෙ
 ධම්මා එකත්ථා, බ්‍යඤ්ජනමෙව නාන”න්තිආදිනා විස්සජ්ජිතෙසු “ඉමිනා
 සබ්බඤ්ඤාතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සංසන්දිත්වා ඉමෙ පඤ්භා බ්‍යාකතා”ති
 ආරද්ධවිත්තෙන භගවතා අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා. අයං පඤ්භාබ්‍යාකරණුපසම්පදා
 නාම. ඤත්තිවතුත්ථකම්මුපසම්පදා පාකටාව.

යථා එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පදා, න එහිහික්ඛුභාවෙන උපසම්පදාති දුට්ඨා,
 එවං සම්මුඛාපරම්මුඛාහෙදතොපි දුට්ඨා. යෙ හි සත්ථු ධර්මානකාලෙ අරියාය ජාතියා
 ජාතා, තෙ අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤාදයො සම්මුඛසාවකා නාම. යෙ පන භගවතො
 පරිනිබ්බානතො පච්ඡා අධිගතවිසෙසා, තෙ සතිපි සත්ථු ධම්මසරීරස්ස
 පච්චක්ඛවාපෙ සත්ථු සරීරස්ස අපච්චක්ඛවාපතො පරම්මුඛසාවකා නාම.

තථා උභතොභාගවිමුත්තපඤ්ඤාචිමුත්තතාවසෙන, ඉධ පාළියං ආගතා පන
 උභතොභාගවිමුත්තා එවාති වෙදිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤෙනං අපදානෙ (අප. ථෙර
 2.55.142) –

“විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ, ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා”ති.

තථා සාපදානානපදානහෙදතො, යෙසඤ්ඤි පුරිමෙසු සම්මාසම්බුද්ධෙසු පච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකෙසුපි පුඤ්ඤකිරියාවසෙන පවත්තිතං. සාවකපාරමිතාසඬ්ඛාතං අත්ථි අපදානං, තෙ සාපදානා, සෙය්‍යථාපි අපදානපාළියං ආගතා ථෙරා. යෙසං පන තං නත්ථි, තෙ අනපදානා.

කිං පන සබ්බෙන සබ්බං පුබ්බහෙතුසම්පත්තියා විනා සච්චාභිසම්බොධො සම්භවති? න සම්භවති. න හි උපනිස්සයසම්පත්තිරහිතස්ස අරියමග්ගාධිගමො අත්ථි, තස්ස සුදුක්කරදුරහිසම්භවසභාවතො. යථාහ “තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, කතමං නු බො දුක්කරතරං වා දුරහිසම්භවතරං වා”තිආදි (සං. නි. 5.1115). යදි එවං කස්මා චුත්තං – “යෙසං පන තං නත්ථි, තෙ අනපදානා”ති? නයිදමෙවං දට්ඨබ්බං “යෙ සබ්බෙන සබ්බං උපනිස්සයසම්පත්තිරහිතා, තෙ අනපදානා”ති තාදිසානං ඉධ අනධිප්පෙතත්තා. යෙසං පන අතිඋක්කංසගතං අපදානං නත්ථි, තෙ ඉධ “අනපදානා”ති චුත්තා, න සබ්බෙන සබ්බං උපනිස්සයරහිතායෙව. තථා හි ඉමෙ සත්තා බුද්ධුප්පාදෙසු අච්ඡරියාවිත්තෙය්‍යගුණවිභුතිවිත්ථං බුද්ධානං ආනුභාවං පස්සන්තා චතුප්පමාණිකස්ස ලොකස්ස සබ්බථාපි පසාදාවහත්තා සත්ථරි සද්ධං පටිලහන්ති. තථා සද්ධම්මස්සවනෙන, සාවකානං සම්මාපටිපත්තිදස්සනෙන, කදාවි මහාබොධිසත්තානං සම්මාසම්බොධියා විත්තාභිනිභාරදස්සනෙන, තෙසං සන්තිකෙ ඔවාදානුසාසනපටිලාහෙන ව සද්ධම්මෙ සද්ධං පටිලහන්ති, තෙ තත්ථ පටිලද්ධසද්ධා යදිපි සංසාරෙ නිබ්බානෙ ව ආදීනවානිසංසෙ පස්සන්ති, මහාරජක්ඛතාය පන යොගක්කෙමං අනභිසම්භුතන්තා අන්තරන්තරා විචට්ඨපනිස්සයං කුසලබ්ඪං අත්තනො සත්තානෙ රොපෙන්නියෙව සප්පුරිසුපනිස්සයස්ස බහුකාරභාවතො. තෙනාහ (බු. වං. 2.72-74) –

“යදිමස්ස ලොකනාථස්ස, විරජ්ඣස්සාම සාසනං;
අනාගතම්හි අද්ධානෙ, හෙස්සාම සම්මුඛා ඉමං.

“යථා මනුස්සා නදිං තරන්තා, පටිතිත්ථං විරජ්ඣය;
හෙට්ඨාතිත්ථෙව ගහෙත්වාන, උත්තරන්ති මහානදිං.

“එවමෙව මයං සබ්බෙ, යදි මුඤ්චාමිමං ජිනං;
අනාගතම්හි අද්ධානෙ, හෙස්සාම සම්මුඛා ඉමං”න්ති.

එවං විචට්ඨං උද්දිස්ස උප්පාදිතකුසලවිත්තං සතසහස්සාධිකවතුඅසඬ්ඛෙය්‍යකාලන්තරෙ විමොක්ඛාධිගමස්ස උපනිස්සයො න භොතීති න සක්කා චත්තුං. පගෙව පත්ථනාවසෙන අධිකාරං කත්වා පවත්තිතං. එවං දුට්ඨාපෙන.

අග්ගසාවකා, මහාසාවකා, පකතිසාවකාති තිට්ඨා. තෙසු ආයස්මා අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤො, වජ්‍රපො, හද්දියො, මහානාමො, අස්සජී, නාලකො, යසො, විමලො, සුඛාහු, පුණ්ණජී, ගවම්පති, උරුවෙලකස්සපො, නදිකස්සපො, ගයාකස්සපො, සාරිපුත්තො, මහාමොග්ගල්ලානො, මහාකස්සපො,

මහාකව්‍යාවතො, මහාකොට්ඨකො, මහාකප්පිතො, මහාචූන්දො, අනුරුද්ධො,
කඨිබ්බරොවතො, ආනන්දො, නන්දකො, භගු, නන්දො, කිම්බලො, භද්දියො, රාහුලො,
සීවලි, උපාලි, දඬුබො, උපසෙතො, බද්දිවනියරොවතො, පුණ්ණො
මන්තාණිපුත්තො, පුණ්ණො සුනාපරන්තකො, සොණො කුට්ඨණ්ණො, සොණො
කොළිවිසො, රාධො, සුභුති, අභිගුලිමාලො, වක්කලි, කාළදායී, මහාඋදායී,
පිලින්දවච්ඡො, සොහිතො, කුමාරකස්සපො, රට්ඨපාලො , වඬිගීසො, සහියො,
සෙලො, උපවාතො, මෙසියො, සාගතො, නාගිතො, ලකුණ්ඩකභද්දියො,
පිණ්ඩොලභාරද්වාචො, මහාපන්ථකො, වුළුපන්ථකො, බාකුලො, කුණ්ඩානො,
දාරුවීරියො, යසොචො, අජිතො, තිස්සමෙත්තෙය්‍යො, පුණ්ණකො, මෙත්තගු,
ධොතකො, උපසිවො, නන්දො, හෙමකො, තොදෙය්‍යො, කප්පො, ජතුකණ්ණි,
භද්‍රාචුධො, උදයො, පොසාලො, මොසරාජා, පිඬිගියොති එතෙ අසීතිමහාසාවකා
නාම.

කස්මා පන තෙ එව ථෙරා ‘‘මහාසාවකා’’ති වුවුවන්ති? අභිනිහාරස්ස
මහත්තභාවතො. තථා හි ද්වෙ අග්ගසාවකාපි මහාසාවකෙසු අන්තොගධා. තෙ හි
සාවකපාරමිඤ්ඤාණස්ස මත්ථකප්පත්තියා සාවකෙසු අග්ගධම්මාධිගමෙන
අග්ගට්ඨානෙ ධීතාපි අභිනිහාරමහත්තභාසාමඤ්ඤෙන ‘‘මහාසාවකා’’තිපි
වුවුවන්ති. ඉතරෙ පන පකතිසාවකෙහි සාතිසයමහාහිනිහාරා. තථා හි තෙ
පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කතපණ්ඩානා. තතො එව සාතිසයං
අභිඤ්ඤාසමාපත්තිසු වසිතො පහින්තපට්ඨසම්භිදා ව. කාමං සබ්බෙපි අරහත්තො
සීලවිසුද්ධිආදිකෙ සම්පාදෙත්වා චතුසු සතිපට්ඨානෙසු පතිට්ඨිතවත්තා සත්ත
බොජ්ඣංගිගෙ යථාභූතං භාවෙත්වා මග්ගපට්ඨානියා අනවසෙසතො කිලෙසෙ
බෙපෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨහන්ති, තථාපි යථා සද්ධාවිමුත්තතො දිට්ඨිප්පත්තස්ස,
පඤ්ඤාවිමුත්තතො ච උභතොභාගවිමුත්තස්ස පුබ්බභාගභාවනාවිසෙසො අද්ධා
ඉච්ඡිතො විසෙසො, එවං අභිනිහාරමහත්තභාසුබ්බයොගමහත්තභාහි
අත්තසත්තානෙ සාතිසයගුණවිසෙසස්ස නිජ්ඣාදිතත්තා සීලාදිගුණෙහි මහත්තා
සාවකාති මහාසාවකා. තෙසුයෙව පන යෙ බොධිපක්ඛියධම්මෙසු පාමොක්ඛභාවෙන
ධුරභූතානං සම්මාදිට්ඨිසම්මාසමාධිනං සාතිසයකිව්වත්තරභාවනිජ්ඣත්තියා
කාරණභූතාය තප්පාහිනිහාරාහිනිහතාය සක්කච්චං නිරන්තරං විරකාලං සමාහිතාය
සම්මාපට්ඨපත්තියා යථාක්කමං පඤ්ඤාය සමාධිස්මිඤ්ඤ උක්කංසපාරමිප්පත්තියා
සවිසෙසං සබ්බගුණෙහි අග්ගභාවෙ ධීතා. තෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා සතිපි
මහාසාවකත්තෙ සාවකපාරමියා මත්ථකෙ සබ්බසාවකානං අග්ගභාවෙ ධීතත්තා
අභිනිහාරමහත්තභාවතො, පුබ්බයොගමහත්තභාවතො ච ‘‘අග්ගසාවකා’’ඉච්චෙව
වුවුවන්ති. යෙ පන අරියසාවකා අග්ගසාවකා විය ච මහාසාවකා විය ච න පරිමිතාව,
අථ බො අනෙකසතා අනෙකසභස්සා, තෙ පකතිසාවකා. ඉධ පාළියං ආරුල්භා පන
පරිමිතාව ගාථාවසෙන පරිග්ගහිතත්තා. තථාපි මහාසාවකෙසුපි කෙච්ඡි ඉධ පාළියං
නාරුල්භා.

එවං තිව්ධාපි තෙ අනිමිත්තවිමොක්ඛාදිහෙදතො තිව්ධා,
විමොක්ඛසමධිගමවසෙනපි තිව්ධා. තයො හි ඉමෙ විමොක්ඛා සුඤ්ඤතො

විමොක්ඛො, අනිමිත්තො විමොක්ඛො, අප්පණ්ණිතො විමොක්ඛොති. තෙ ච විමොක්ඛා සුඤ්ඤතාදීහි අනිච්චානුපස්සනාදීහි තීහි අනුපස්සනාහි අධිගන්තබ්බා. ආදිතො හි අනිච්චාදීසු යෙන කෙනච ආකාරෙන විපස්සනාහිනිවෙසො හොති. යදා පන වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය අනිච්චාකාරතො සඬබ්බායෙර සම්මසන්නියා මග්ගවුට්ඨානං හොති, තදා විපස්සනා සතිපි රාගනිමිත්තාදීනං සමුග්ගාපනෙ සඬබ්බරනිමිත්තං පන සා න විස්සජ්ජෙතීති නිජ්ජරියායෙන අනිමිත්තනාමං අලහමානා අත්තතො මග්ගස්ස අනිමිත්තනාමං දාතුං න සක්කොතිති. කිඤ්චාපි අභිධම්මෙ අනිමිත්තවිමොක්ඛො න උද්ධට්ඨො, සුත්තන්තෙ පන රාගාදිනිමිත්තානං සමුග්ගාපනෙ ලබ්භතීති.

“අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි, මානානුසයමුජ්ජහ;
තතො මානාහිසමයා, උපසන්නො චරිස්සසී”ති. (සං. නි. 1.212) –

ආදිනා හි විපස්සනාය අනිමිත්තවිමොක්ඛභාවො අනුත්තරස්ස අනිමිත්තවිමොක්ඛභාවො ච වුත්තො. යදා වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය දුක්ඛතො සඬබ්බායෙර සම්මසන්නියා මග්ගවුට්ඨානං හොති, තදා විපස්සනා රාගපණ්ණිදාදීනං සමුග්ගාපනෙන අප්පණ්ණිතනාමං ලහතීති අප්පණ්ණිතවිමොක්ඛං නාම හොති. තදනන්තරො ච මග්ගො අප්පණ්ණිතවිමොක්ඛො. යදා පන වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය අනත්තාකාරෙන සම්මසන්නියා මග්ගවුට්ඨානං හොති, තදා විපස්සනා අත්තදිට්ඨියා සමුග්ගාපනෙන සුඤ්ඤතනාමං ලහතීති සුඤ්ඤතවිමොක්ඛං නාම හොති. තදනන්තරො ච මග්ගො සුඤ්ඤතවිමොක්ඛො නාම හොති. ඉමෙසු අග්ගමග්ගභූතෙසු තීසු විමොක්ඛෙසු ඉමෙසං ථෙරානං කෙචි අනිමිත්තවිමොක්ඛෙන මුත්තා, කෙචි අප්පණ්ණිතවිමොක්ඛෙන, කෙචි සුඤ්ඤතවිමොක්ඛෙන. තෙන වුත්තං – “අනිමිත්තවිමොක්ඛාදිහෙදතො තිවිධා, විමොක්ඛසමධිගමෙනපි තිවිධා”ති.

පටිපදාවිභාගෙන චතුර්බ්බිධා. චතස්සො හි පටිපදා – දුක්ඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා, දුක්ඛපටිපදා ඛිජ්ජාහිඤ්ඤා, සුඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා, සුඛපටිපදා ඛිජ්ජාහිඤ්ඤාති. තත්ථ රූපමුඛාදීසු විපස්සනාහිනිවෙසෙසු යො රූපමුඛෙන විපස්සනං අභිනිවිසිත්වා චත්තාරි මහාභූතානි පරිග්ගහෙත්වා උපාදාරූපං පරිග්ගණ්හාති අරූපං පරිග්ගණ්හාති, රූපාරූපං පන පරිග්ගණ්හන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පරිග්ගහෙතුං සක්කොති, තස්ස දුක්ඛපටිපදා නාම හොති, පරිග්ගහිතරූපාරූපස්ස පන විපස්සනාපරිවාසෙ මග්ගපාතුභාවදන්ධතාය දන්ධාහිඤ්ඤා නාම හොති. යොපි රූපාරූපං පරිග්ගහෙත්වා නාමරූපං චචත්ථපෙන්නො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො චචත්ථපෙති, චචත්ථපිතෙ ච නාමරූපෙ විපස්සනාපරිවාසං චසන්තො විරෙන මග්ගං උජ්ජාදෙතුං සක්කොති, තස්සපි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා නාම හොති. අපරො නාමරූපමිපි චචත්ථපෙත්වා පච්චයෙ පරිග්ගණ්හන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පරිග්ගණ්හාති. පච්චයෙ ච පරිග්ගහෙත්වා විපස්සනාපරිවාසං චසන්තො විරෙන මග්ගං උජ්ජාදෙති, එවමිපි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා නාම හොති. අපරො පච්චයෙපි පරිග්ගහෙත්වා ලක්ඛණානි පටිවිජ්ඣන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පටිවිජ්ඣති, පටිවිද්ධලක්ඛණො ච විපස්සනාපරිවාසං

වසන්තො විරෙන මග්ගං උප්පාදෙති, එවම්පි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා නාම හොති. අපරො ලක්ඛණානිපි පටිච්ඡික්ඛිත්වා විපස්සනාඤාණෙ තික්ඛෙ සුරෙ පසන්තෙ වහන්තෙ උප්පන්තවිපස්සනානිකන්තිං පරියාදියමානො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පරියාදියති, නිකන්තිඤ්ඤව පරියාදියිත්වා විපස්සනාපරිවාසං වසන්තො විරෙන මග්ගං උප්පාදෙති, එවම්පි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා නාම හොති. යථාචුත්තාසුයෙව පටිපදාසු මග්ගපාතුභාවස්ස ඛිප්පතාය දුක්ඛපටිපදා ඛිප්පාහිඤ්ඤා, තාසං පන පටිපදානං අකිච්ඡසිද්ධියං මග්ගපාතුභාවස්ස දන්ධතාය ඛිප්පතාය ව යථාක්කමං සුඛපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා, සුඛපටිපදා ඛිප්පාහිඤ්ඤා ව වෙදිතඛිබ්බා. ඉමාසං චතස්සන්තං පටිපදානං වසෙන අග්ගමග්ගප්පත්තියා ථෙරානං චතුඛිබ්බතා වෙදිතඛිබ්බා. න හි පටිපදාහි විනා අරියමග්ගාධිගමො අත්ථි. තථා හි අහිධම්මෙ “යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ඤානං භාවෙති නියානිකං අපවයගාමිං...පෙ.... දුක්ඛපටිපදං දන්ධාහිඤ්ඤ”න්තිආදිනා (ධ. ස. 277) පටිපදාය සද්ධිංයෙව අරියමග්ගො විහන්තො, තෙන චුත්තං “පටිපදාවිභාගෙන චතුඛිබ්බා”ති.

ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන පඤ්චවිධා. සතිපි නෙසං සච්චාහිසම්බොධසාමඤ්ඤෙ එකච්චෙ ථෙරා සද්ධුත්තරා, සෙය්‍යථාපි ථෙරො චක්කලි; එකච්චෙ වීරියුත්තරා, සෙය්‍යථාපි ථෙරො මහාසොණො, කොළිවීසො; එකච්චෙ සතුත්තරා, සෙය්‍යථාපි ථෙරො සොහිතො, එකච්චෙ සමාධුත්තරා, සෙය්‍යථාපි ථෙරො චූළපන්ථකො, එකච්චෙ පඤ්ඤුත්තරා, සෙය්‍යථාපි ථෙරො ආනන්දො. තථා හි සො ගතිමන්තතාය අත්ථකොසල්ලාදිවන්තතාය ව පසංසිතො, අයඤ්ච විභාගො පුඛ්ඛභාගෙ ලඛ්භමානවිසෙසවසෙන චුත්තො. අග්ගමග්ගක්ඛණෙ පන සෙසානම්පි ඉන්ද්‍රියානං එකසභාවා ඉච්ඡිතාති.

තථා පාරමිප්පත්තා, පටිසම්භිදාප්පත්තා, ඡළහිඤ්ඤා, තෙවිජ්ජා, සුක්ඛවිපස්සකානි පඤ්චවිධා. සාවකෙසු හි එකච්චෙ සාවකපාරමියා මත්ථකප්පත්තා, යථා තං ආයස්මා සාරිපුත්තො, ආයස්මා ව මහාමොග්ගල්ලානො; එකච්චෙ අත්ථපටිසම්භිදා ධම්මපටිසම්භිදා නිරුත්තිපටිසම්භිදා පටිභානපටිසම්භිදාහි ඉමාසං චතුත්තං පටිසම්භිදානං වසෙන පටිසම්භිදාප්පත්තා; එකච්චෙ ඉද්ධිවිධඤාණාදීනං අහිඤ්ඤානං වසෙන ඡළහිඤ්ඤා; එකච්චෙ පුඛ්ඛබ්බෙතිවාසඤාණාදීනං තිස්සන්තං විජ්ජානං වසෙන තෙවිජ්ජා. යෙ පන ඛණිකසමාධිමත්තෙ යත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අධිගතඅග්ගමග්ගා, තෙ ආදිතො අන්තරන්තරා ව සමාධිපෙන ඤානඬිගෙන විපස්සනාඛහන්තරං පටිසන්ධානානං අභාවා සුක්ඛා විපස්සනා එතෙසන්ති සුක්ඛවිපස්සකා නාම. අයඤ්ච විභාගො සාවකානං සාධාරණභාවං උපපරික්ඛිත්වා චුත්තො. ඉධ පාළියං ආගතා නත්ථෙව සුක්ඛවිපස්සකා. තෙනෙවාහ

“පටිසම්භිදා චතස්සො, විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ;
ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්තිආදි. (අප. ථෙර 1.1.374; 2.43.14);

එවං පාරමිප්පත්තාදිවසෙන පඤ්චවිධා.

අනිමිත්තාදිවසෙන ඡබ්බිධා අනිමිත්තවිමුත්තොතිආදයො.

සද්ධාධුරො, පඤ්ඤාධුරොති දුට්ඨා. තථා අප්පණ්ණිකවිමුත්තො පඤ්ඤාවිමුත්තො වාති. එවං අනිමිත්තවිමුත්තාදිවසෙන ච පරියායවිමුත්තහෙදෙන සත්තවිධා. චතුසු හි අරූපසමාපත්තීසු එකමෙකං පාදකං කත්වා විපස්සනං ආරහිත්වා අරහත්තං පත්තා චත්තාරො, නිරොධතො වුට්ඨාය අරහත්තං පත්තො වාති පඤ්ච, උභතොභාගවිමුත්තා, සද්ධාධුරපඤ්ඤාධුරවසෙන ද්වෙ පඤ්ඤාවිමුත්තාති එවං විමුත්තිහෙදෙන සත්තවිධා.

ධුරපටිපදාවිභාගෙන අට්ඨවිධා. යො හි දුක්ඛපටිපදාය දන්ධාහිඤ්ඤාය නියායාති, සො සද්ධාධුරපඤ්ඤාධුරවසෙන දුට්ඨා, තථා සෙසපටිපදාසුපිති එවං ධුරපටිපදාවිභාගෙන අට්ඨවිධා.

විමුත්තිහෙදෙන නවවිධා. පඤ්ච උභතොභාගවිමුත්තා, ද්වෙ පඤ්ඤාවිමුත්තා, පඤ්ඤාවිමුත්තියං වෙතොවිමුත්තියඤ්ච පාරමිප්පත්තා ද්වෙ අග්ගසාවකා වාති එවං නවවිධා.

විමුත්තිවසෙනෙව දසවිධා. චතුසු අරූපාවචරජ්ඣානෙසු ච එකමෙකං පාදකං කත්වා අරහත්තං පත්තා චත්තාරො, සුක්ඛවිපස්සකොති පඤ්ච පඤ්ඤාවිමුත්තා, යථාචුත්තා ච උභතොභාගවිමුත්තා වාති එවං විමුත්තිහෙදෙනෙව දසවිධා. තෙ යථාචුත්තෙන ධුරහෙදෙන හිජ්ජමානා විසති හොන්ති. පටිපදාහෙදෙන හිජ්ජමානා චත්තාරීසං හොන්ති. පුන පටිපදාහෙදෙන ධුරහෙදෙන ච හිජ්ජමානා අසිති හොන්ති. අථ තෙ සුඤ්ඤතවිමුත්තාදිවිභාගෙන හිජ්ජමානා චත්තාරීසාධිකා ද්වෙ සතානි හොන්ති. පුන ඉන්ද්‍රියාධිකභාවෙන හිජ්ජමානා ද්විසතුත්තරං සහස්සං හොන්ති. එවං අත්තනො ගුණවසෙන අනෙකහෙදවිහත්තෙසු මග්ගට්ඨඵලට්ඨෙසු අරියසාවකෙසු යෙ අත්තනො පටිපත්තිපවත්තිආදිකෙ ච විභාවෙන්ති. යෙ “ඡන්තා මෙ කුට්ඨා”තිආදිකා (ථෙරගා. 1) ගාථා උදානාදිවසෙන අභාසිංසු. තෙ ච ඉධ ගාථාමුඛෙන සඬගහං ආරුළ්භා. තෙනාහ – “සීභානංව නදන්තානං...පෙ.... ඵුසිත්වා අච්චුතං පද”න්ති (ථෙරගා. නිදානගාථා). එවමෙත්ථ පකිණ්ණකකථා වෙදිතබ්බා.

වඩ්ඪිසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහානිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

බදරතිත්ථමහාවිහාරවාසිනා ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන කතා

ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.